BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXV
E
50
NAPOLI

Digitized by Google

XXV.
E.
50.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ETHICA SYMBOLICA

E

FABULARUM UMBRIS

IN

VERITATIS LUCEM
VARIA ERUDITIONE,
Noviter evoluta,

à

P. MICHAELE PEXENFELDER,
SOCIETATIS IESU
SACERDOTE.

Opus non minùs ad fructum, quàm ad oblectationem pro doctrina Politica & Sacra accommodatum.

Cum facultate Superiorum, Privilegio Cæſareæ Majeſtatis, & Electoris Bavariæ.

MONACHII,

Sumptibus IOANNIS WAGNERI, & IOANNIS HERMANNI à GELDER, Bibliopolarum Monacenſium.

Typis SEBASTIANI RAUCH.

Anno M. DC. LXXV.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRAENOBILI AC GRATIOSO DOMINO

CASPARO SCHMID

DOMINO IN HASLACH, PÜRNBACH, NEUDAU, PRUNDOBL, ET SCHÖNBRVNN,

Sereniſsimi Bavariæ Principis Electoris CONSILII INTIMI CANCELLARIO, SVPREMO FEVDORVM PRÆPOSITO, AC PRÆFECTO IN AYBLING felicitatem!

QVem poſt Sereniſſimos Patriæ noſtræ Principes, quibus prima lucubrationum mearum obſequia ſubmiſſiſſimè debebantur, huic tertio meo *Partui* ſuſceptorem & Patronum deligerem, haud operoſum fuit inquirere, Prænobilis, & Gratioſe Domine; adſtitit ante oculos, claráque in luce refulſit Nominis & Sapientiæ Tuæ Imago, cuius ſplendore hæ *Symbolica* Fabularum *Vmbra*, ceu Sole tenebræ, illuſtrarentur.

Neque eſt, quòd quiſquam miretur, me Gratioſæ Dominationi Tuæ, ſummis & aſſiduis negotiis occupatæ, audere Poëtarum *figmenta*, hoc eſt, puerorum ut imperiti loquuntur, *nuces* & *nugas* dedicare. Quid enim? Eóne demittas ac deflectas curas tuas graviſſimas, ut oculos ad hæc ſcholarum crepundia advertas? An non hoc ſit Catonem aliquem, aut Arpinatem Tullium, Senatûs Oracula, Curiæ Lumina, ad venandas muſcas evocare? Ego verò nihil moratus hanc indocti vulgi oggannitionem, in hac *Nuce Iliadem* Tibi offero, hoc eſt, *Nucleum* Doctrinæ Moralis, Corticì Poëtico incluſum: in quo dum per dogmata & exempla commonſtro, quid *vitium* exoſo, *virtutis* amanti ſit fugiendum, quid ſequendum, *Ipſum Te* Tibi oſtendo, Te Tibi dedico, in quo, tanquam in terſiſſimo ſpeculo, Ethicæ Sapientiæ vivum quoddam ſimulacrum clariſſimè relucet.

Liceat hîc mihi ingenioſa Poëtarum (quos Socrates in Lyſide Platonis, *Patres* atque *Duces Sapientiæ* appellat) commenta, ſeu, ut propiùs ad Inſtituti mei rationem loquar, *Ethicæ diſciplinæ velamenta* comparare cum caprarum pilis, de quibus SS. litteræ mentionem faciunt. Exod. 25. 35. Num. 31. qui quidem primo aſpectu horrida, hirſuta, & vilia animalis rejectamenta videntur; ſiquis tamen attendat, quod pretium ſub his pilorum involucris lateat, facilè, credo, ignoſcet mihi, *Symbola* hæc *Poëtica* ad manus & oculos tuos gratioſos demiſsè adferenti.

Et mirum ſanè eſt, in Hiſtoria Sacra, tot inter pretioſa ex auro, argento, gemmis donaria, *Tabernaculo*, (magnifico ARCÆ Fœderis Repoſitorio) à ſummis infimiſque Hebræorum illata, etiam *pilos caprinos* fuiſſe. Nimirum res magis ex uſu, quàm uſus è re æſtimandus eſt. Texebantur è pilis illis ſtragula ſeu tegumenta, quibus contra injurias cæli *Divini Sedes Oraculi* defendebatur. Eiuscemodi cilicina operimenta, ſi Poëtarum ego *Fabulas* (quarum vel ipſum nomen inter cognitionum inutilium rejactanea abjicitur) interpretor, haud ſanè longiùs à vero abluſiſſe videri debeo. Tegit enim Fabuloſa Poëtarum Inventio MAGNUM ARCANUM, Moralis, inquam,

inquam, Sapientiæ *Myſterium* & *Oraculum*, quod plebeijs mentibus abſconditum & inacceſſum eſt; quibus illud meritò occinitur: *Procul eſte profani.* Sapienter Seneca epiſt. 108. Multum intereſt, quo propoſito ad quam rem accedas. Qui Grammaticus futurus, Virgilium ſcrutatur, & cùm legit illud:

------ Fugit irreparabile tempus.

Obſervat verbum iſtud Fugit; non dicit *ire*, ſed *fugere*, quod eſt concitatius. En corticem. Longè aliter *Ethicus*, qui colligit inde: vigilandum eſſe, properandum; quoniam agit nos, auferéque velox dies; inſcii rapimur. En *nucleum.*

Tibi verò, Prænobilis & Gratioſe Domine, ſublimioris Sapientiæ Antiſtiti, Vivæque cuidam ARCÆ, in qua geminæ Juris Publici & Provincialis *Tabula* ſanctè conſervantur, tantò confidentiùs hæc Poëticæ Philoſophiæ *velaria* conſecro, quòd ſciam, te *Arcana* Politicæ Sapientiæ profundè rimari, & ſecreti ac Intimi Conſilii Electoralis non modò participem, ſed inſuper *Cancellarium*, ſeu *Cuſtodem Sigilli* (quô quid ſacratius & occultius?) eſſe.

Quod ſi, ut Ariſtoteles aſſerit *in Rhet. ad Alexand.* τὸ βουλεύεσθαι, τῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων, θειότατόν ἐςι, *conſiliari, eorum quæ inter homines, diviniſſimum eſt.* Meritò profectò hæc tibi Secretioris & Sacratioris Sapientiæ velamina dedicantur. Nam conſilia, niſi ſilentio premantur, hoc eſt, velo involvantur, non ſunt conſilia, ſed labes & ruina. Conſiliarius bonus Nilo flumini comparatur, cuius cùm fons & origo ignoretur, tanti tamen eius fluxus eſt, ut ab Ægyptiis in deos relatus ſit, eò quòd reſtagnatione ſua, tam imbrium terram irrigantium: quàm limo, ceu lætamine eam fœcundantis ſit loco. Ita Sapientia conſultrix *belli, paciſque* tempora diſponit, ut, cùm neſciatur ortus, optati tamen ſentiantur effectus. Tanta vis eſt *divinioris Arcani.*

Atque ut ad *Ethicam Symbolicam* redeam; Poëtarum ideò Involucris tecta eſt, ut vitæ præcepta lector intelligat clariùs, addiſcat faciliùs, guſtet ſuaviùs, reminiſcatur tenaciùs. Quæ cauſa fuit, cur ſapientiſſimus Regum Salomon, frequentium *parabolarum* & *apologorum* integumentis Sapientiam doceat in Proverbiis. Hinc

illæ cap. 31. introductiones *Sanguiſugæ, aquilæ, colubri, formicæ, lepuſculi, locuſtæ, ſtellionis, leonis, galli, arietis &c.* nempe jucundiùs in mentem illabitur Morum Inſtitutio formis quibuſdam & figuris veſtita, quàm nudis præceptis inculcata. Movent exempla non tantùm facta, ſed etiam ficta; quia quæ facta, fingi potuerunt: & quæ ficta, fieri quiverunt. Quid refert, Iridis colores veri ſint, an apparentes tantùm, modò rapiant oculos, & utilem contemplationem objiciant animis. Virtutum certè ac vitiorum imagines, quis niſi fingendo facit: & quis factas æſtimat, niſi fingentes aut fictores intelligat? *Res* conſiderat Ethica, non *nomina*: ex cognitis eruit incognita, & *Verum* etiam per *Fabulas* dicit ac docet. Hoc liber hic demonſtrat. Et ut exemplis utar præſentibus: Siquis generoſæ Virginis emblema intueri deſiderat; *Daphnen* aſpiciat, fugâ ſe Apollini eripientem. Si caſtæ uxoris ſimulacrum avet contemplari: *Penelope* Ulyſſis conjux illud exhibet. Delectat pudici adoleſcentis imaginem videre? *Hippolytum* Theſei filium, novercæ libidini repugnantem conſideret. Hilarem paupertatem vult ob oculos ponere? *Philemonem* & *Baucidem* animo ſubjiciat. Pietatem in Divos, patriam, parentes, quis meliùs indicat, quàm *Æneas*, ſenem patrem Anchiſem humeris ex incendio Trojano efferens? Reges juſtitiæ tenaces, *Minos* & *Æacus* quàm benè referunt? In periculis infracti animi icon ſunt *Bellerophon* & *Iaſon*; In Politica prudentia exercitatum virum *Vlyſſes* ad vivum oſtendit. *Amphion* citharœdus dum ſaxa movet, & canendo Thebarum mœnia ædificat, Principes, & eorum Miniſtros docet, quid ſit amorem & concordiam in civibus conſervare. E contrario excoriatus *Marſyas* temerariam jactantiam dedocebit; *Midas* inauratus, & *Tantalus* inter undas ſitiens avaritiam diſſuadebunt: Idem Midas *auritus*, quid ſit eſſe divitem indoctum, monſtrabit. *Gigantes* cælum oppugnantes inconſultam ferociam damnant: *Lycaon* in lupum verſus, tyrannidis indolem adumbrat: *Actæon* cum cervinis cornibus oculorum curioſitatem accuſat. Idem dilaceratus à ſuiſmet canibus, adulatores & paraſitos cavendos monet. *Phaëthon* cælum & terram incendens,

ſtolidam

Digitized by Google

ſtolidam ambitionem, & juvenile regimen: *Narciſſus* ſuâ formâ captus, & merſus, philautiam, ſeu cæcum amorem ſui: *Salmoneus* Rex, Jovis tonitrua imitans, & fulmine conflagrans, punitam arrogantiam figurat: *Siſyphus* Junonis umbram pro Junone amplectens, malæ voluptatis vanitatem, & ſecuturas inde pœnas, rotæ ſemper volubili implexus oſtendit: *Tityus* depaſcente viſcera vulture, quid ſit rea conſcientia, prodit. *Tereus* Rex in upupam mutatus adulteros amores, longas ſcelerum notas indicat. Atque hæc exempli causâ; unde apparet, quantus *Æthicæ Veritatis* campus in his *Fabularum* imaginibus aperiatur. Ad quarum ego imaginum explicationem tantò libentiùs ſtudium meum contuli, quantò crebriùs ex *ſine velo* ſine pudore producuntur in theatra, intexuntur in telis & tapetibus, pinguntur in tabulis & parietibus, ſculpuntur & cælantur in vaſis, narrantur & canuntur in menſis, oculorum dehoneſtamenta, aurium probra, vitiorum illicia, juventutis corruptelæ. Nempe ut ex floribus apes mella, araneæ ſugunt venenum; ita ex Poëtarum commentis quidam non niſi turpia colligunt, & in Muſarum viretis Veneres venantur, quod multis etiam priſcæ ſuperſtitionis ac Parnaſſi cultoribus pudendum & erubeſcendum videbatur. Noſtra mens fuit bonam frugem à lolio ſecernere, & modum oſtendere caſtè litandi Camœnis, honeſtéque vivendi ex Poëtis.

Verùm longiùs excurrit mea hæc oratio, Domine Prænobilis ac Gratioſe, quàm ut vel tua permittant negotia, vel mea ferat reverentia. Solent alii, qui libros dedicant, Patronorum ſuorum elogia in Operis veſtibulo præfigere; ego verò parcam pudori Tuo, meóque. Id unum dixero, quod intelligentiſſimus Aulicorum officiorum Rex Salomon effatus eſt Prov. c. 14. v. 35. *Acceptus eſt regi miniſter intelligens*; hoc eſt, ut Interpretes exponunt, cuius in conſiliis perſpecta eſt prudentia, in inveniendo ſolertia, in converſando & tractando dexteritas, in exequendo efficacitas, in mutando celeritas, in omni denique actione ſapientia, fortitudo, fidelitas, probitas, modeſtia. Rarum equidem ornamentum in Aulico, Demiſſio in magnitudine, morum facilitas in ſplendido munere, vul-

tus

Digitized by Google

tus porrectus in frequenti aditu, arduis negotiis interpellato. Rectè Caſſiodorus 8. var. 14. *Tales decet eſſe Aulicos viros, ut natura bona indicio frontis aperiant, & poſſint agnoſci de moribus, cùm videntur.* Habes hîc imaginem tuam Domine Prænobilis ac Gratioſe, velut in brevi tabella expreſſam; dum incertum relinquis, plus Tibi dignitatis conferat amplitudo officii, quod geris, an tu ſplendoris illi, virtutibus tuis reddas. Radii, quos ab Honore & Favore, benigno Principum fluxu accipis, pulcherrimo cum fœnore in BONUM COMMUNE reflectis.

E clientum numero (liceat hoc mihi pro clauſula Nuncupationis meæ meminiſſe) veteres Romani Patronorum opes æſtimabant; hinc eos felices, potentes, beatos prædicabant ac venerabantur. Tuam, Domine Gratioſe, ſi fortunam ac felicitatem metiri volumus, cenſum Clientum ineamus, non qui frigidum illud (ut olim apud Quirites factum) matutina ſalutatione AVE ferunt, ſed qui ſalute per Te parta, ſalvum Te ac Fortunatum reddunt. Tua namque pietate, conſilio, induſtriâ effectum eſt, ut plurimi, quos Hæreſis tenebris pluſquam Cimmeriis involverat, lucem Veritatis aſpiciant, miſerrimè cæteroquin perituri, niſi in Bavaria, velut in antiqua & firmiſſima Orthodoxæ Religionis Arce, Inſtitutionem Fidei in charitate Docentium tutelam & aſylum in Principis Electoris potentia invenirent. Videor mihi homines hos, meliori de ſorte Clientes, audire, grati, conteſtatione animi, Te Patronum ſuum meritiſſimum ſecundiſſimis votis devenerantes cæloque Nomen Tuum inferentes. Cum quibus ego, *fauſtè feliciterque* acclamantibus, vocem animúmque jungo, & nomine PARTûs mei clientelaria officia defero, Tibíque, *Patrino* & *Patrono Optimo*, *Obſervandiſſimo*, & me, & Collegium noſtrum perdemiſſè atque obſequiosè commendo. Landishuti, Cal. Maij Anno M. DC. LXXV.

Prænobilis ac Gratioſæ Dominationis Tuæ

Humilis in Chriſto ſervus

MICHAEL PEXENFELDER S. J.

Digitized by Google

PRIVILEGIUM.

EGo Ioannes Evangeliſta Thanner Societatis IESV per Germaniam Superiorem Præpoſitus Provincialis, poteſtate ab Adm. Reverendo Patre Ioanne Paulo Oliva ejusdem Societatis Præpoſito Generali mihi factâ, permitto, ut *Ethica Symbolica &c.* à P. Michaële Pexenfelder Sacerdote Societatis noſtræ conſcripta, & per Deputatos Patres cenſa, probatáque, à Dominis Ioanne Wagner, & Ioanne Hermanno à Gelder, Bibliopolis Monacenſibus in lucem edatur cum jure Privilegii Cæſarei: quo Typographi omnes & Bibliopolæ prohibentur, ne ullos libros à quoquam è Societate IESV conſcriptos imprimant, recudant, aut alibi impreſſos, venales proponant intra S. Rom. Imperii, Regnorúmque ac Dominiorum ſuæ Cæſareæ Majeſtatis hereditariorum fines, absque Superiorum prædictæ Societatis IESV permiſſione. In quorum fidem hoc eis teſtimonium dedi, manu, Sigillóque officii mei munitum. Landspergæ, 19. Maij. 1675.

IOANNES EVANGELISTA
THANNER.

Digitized by Google

PRÆFATIO
ad Lectorem.

AVdire videor aliquem exclamantem, & præpropero judicio damnantem laborem hunc noſtrum. Quid enim, ait is, ſpectat fabulator iſte, quò tendit, veteres nugas recantando? Nunquid è ſpinis uvas, aut è tribulis colliget ficus? *Quæ myſteria vanis ex commentis eruet; & è paleis toties excuſſis, quid, niſi ſiliquas extundet? Abunde Mythologorum eſt, ſomnia poëtica enarrantium. In mendaciis verò, quid opus eſt ſcrutiniis veritatis, nunquam cogitata, nunquam intentæ? hoc eſt, tragœdias in nugis agere, unguentum, quod dicitur, lenticulæ miſcere, aut ex macie velle ſebum excoquere. Parciùs iſta viris! quisquis talia ſentis & loqueris. Qui nimium dicit, nihil dicit. Aliter de fabulis, & fabularum ſymbolis judicant viri ſapientes. Muretum audiamus, Chriſtianum Demoſthenem, orat. de utilitate & præſtantia litterarum humaniorum. Cui, cùm litteras illas docenti, objiceretur, Poëtarum commenta aniles eſſe nænias, & ad pueriles animos hilarandos compoſitas, graviſſimè reſpondit:* (a) *Etenim poëtarum fabulæ non levia quædam, & frugis expertia otioſorum hominum commenta ſunt; imò verò ſub eis, velut involucris ac integumentis omnis doctrina elegans, omnis ingenuo homine digna cognitio, omnis denique ſapientia continetur. Et ibidem paullò pòſt ſubjungit. Non igitur, cùm poëtarum libros interpretamur, inanibus fabellis, nutricum more animos ducimus, ſed ſementem quandam virtutis atque doctrinæ jacimus; non in levibus, miniméque frugiferis rebus operam ſumimus; ſed præcepta ſapientiæ, quò faciliùs in animos influant, inſatiabili quadam admirabilium rerum varietate condimus. Hæc vir ille eloquentiſſimus, cuius diſcipulus & laus magiſtri, Franciſcus Bencius, orat. 1. de laud. poëticæ, non minùs ſapienter ac doctè, Poëtica, inquit, docuit moderari libidines, deteſtari vitia, amplexari virtutes,*

(a) Utilitas fabularum.

Digitized by Google

tutes, rerum denique omnium maximarum, mediarum, infimarum cognitionem ac ſcientiam tenere. In eandem ſententiam doctiſſimus Lipſius, in præfatione Electorum; Vt in vite, ait, ſub foliorum, palmitúmque umbris pulcherrimæ ſæpe uvæ occultantur; ſic ſub fabularum delectamentis, & , ut ſic dicam, pampinis, reperiuntur crebrò purpurei rerum fructus. Copioſiùs etiam & diſertiùs de fabularum utilitate agit Græcè, Latinéque ſcientiſſimus Natalis Comes, qui lib. 1. c. 2. Mythologiæ ſuæ: in qua omnia propè Naturalis & Moralis Philoſophiæ dogmata contineri dicuntur, ita profatur. Tanta eſt ſanè utilitas, quam ex fabularum cognitione percipimus, quanta nullius verbis explicari poteſt; quod tamen nemini ferè eſt perſpicuum, niſi quis præclaro ingenio ſit ab ipſa natura præditus, multáque antiquorum ſcripta diligentiùs conſiderarit. Nos igitur, ſicuti ſolent medici, qui è venenatis etiam vel herbis vel animalibus utilia pharmaca colligunt, & quod optimum ſit, ſecernunt è ſingulis, & pernicioſa quoque, beneficio temperamentorum ſanitati peraccommodata reddunt, ita facere debemus. Nam altiora fabularum ſenſa rectè perſcrutantes, quid utile humanæ vitæ ſub illis contineretur, debemus inveſtigare; è quo plurimùm reportabimus utilitatis; illis interim neglectis, quæ nihil nobis conferre videbuntur. Quod autem plurimum commodorum ex hac cognitione conſequemur, vel illud maximum eſt argumentum, quòd divinus etiam Plato primam puerorum eruditionem ab honeſtis fabulis incipere juſſit in lib. 2. de Republ. Nam profectò quis neſciat, omnia propè deorum gentilium myſteria fuiſſe ab antiquis ſub fabulis occultata? Cùm enim turbæ feminarum, & imperitæ multitudini religio & deorum metus, & fides, & probitas, & temperantia eſſet in animis inſerenda, qui neque Dei naturam intelligerent, neque integritatem rapinæ ac libidini, ſine aliquo deorum metu anteponerent, non ſolùm fabuloſæ de diis narrationes à ſapientibus fuerunt excogitatæ: ſed etiam fabuloſæ imagines, & picturæ monſtris propè ſimiles introductæ. Sic fulmina Iovi tributa ſunt, tridens Neptuno, ſagittæ Cupidini, fax Vulcano, ac varia terrorum inſtrumenta diis cæteris. Nam cùm minimè ſit inexpugnabilis mortalium natura, neque validiſſimas machinas exſpectet,

(b) 2 *quippe*

quippe quæ omnium calamitatum ſemina in ſe contineat, ſi vel paullulùm oculos ab illius cuſtodia Deus deflexerit: per ſe, ſine aliis pugnæ inſtrumentis, continuò labefactabitur. Hæc ille; quibus deinde, ſequentia ſubnectit:

(b) *Nos idcirco univerſam fabularum diviſionem ita faciendam cenſuimus; quòd aliæ fabulæ naturæ ſecreta continent; ut illa, quòd Venus è ſpuma ſit genita, quòd Phœbus Cyclopas occiderit, quódque illi fulmina Iovi fabricarint. Aliæ fortunæ inconſtantiam declarant, nósque ad eam forti animo ferendam inſtruunt, ut ea, quæ de Phœbo dicta ſunt, quod armenta paverit Admeti regis. Aliæ ab impuris opinionibus, & à crudelitate, atque ab omni perfidia, & impura libidine nos retrahunt, ut Lycaonis fabula. Aliæ ad deterrendos homines à rebus turpibus ſunt inventæ, ut Ixionis ſupplicium apud inferos. Aliæ cohortantur ad ſtrenuitatem, ut ea, quæ tradita ſunt de Hercule. Aliæ ex avaritiæ ſordibus nos erigunt, ut ſitis Tantali. Aliæ ad deprimendam temeritatem confinguntur, ut calamitas Bellerophontis, & cæcitas Tireſiæ. Aliæ ad virtutes nos alliciunt, ad integritatem vitæ, ad fidem, ad æquitatem, ad religionem, ut mirifica Elyſiorum camporum amœnitas. Aliæ ab omnibus denique flagitiis revocant, ut ſeveriſſimi triumviri apud inferos, ſingulorum animas defunctorum judicantes, & graviſſima conſceleratorum ſupplicia. Equidem ſic exiſtimo, quaſi ſuaviſſimum humanæ vitæ condimentum exiſtere fabularum inventionem, ac earum ærumnarum, quas in vita patimur, non mediocre ſolatium, quas etiam idcirco à ſapientibus fuiſſe excogitatas cenſeo. Hinc enim cum ſingulari oblectatione ea percipimus vitæ rectè degendæ præcepta, quibus ſine ſuavitate fabularum terga continuò verteremus. Hanc tantam è fabulis utilitatem capere minimè poſſunt ii, qui altiora fabularum ſenſa non inſpexerint, quique primi corticis (ut ita dicam) mirabilitate irretiti, nihil divinius ſub illo eſſe crediderunt. Hi enim tanquam pueri parvi per brumam apud ignem ſeſſitantes aniles nugas, fabellásque è poëtis imbuunt, cùm interim de utiliore, ſanctioréque ſententia minimè ſint ſolliciti.* Hæc Mythologus.

Quæ

(b) Fabularum diviſio.

Digitized by Google

Quæ quidem paulò fuſiùs ex eruditis viri hujus in fabulas commentationibus exſcripſimus, aptiſſimè tamen, & ad inſtitutum noſtrum accommodatiſſimè. Hac enim diſſertatione demonſtratur fabularum varietas, utilitas, oblectatio; quarum rerum conjunctionem ii minimè percipiunt, qui non frangunt nucem, & in ea quærunt nucleum, quem quidam eleganter fabuloſam Sapientiam *vocat. Etenim, quod Horatius canit:*

Et prodeſſe volunt, & delectare poëtæ.

Iam verò, ut autoritatibus obruamus illos, qui figmentorum poëticorum tractationem, tanquam rem inanem & frivolam deridènt & traducunt, ſanctiores utiliſſimæ hujus cognitionis ac doctrinæ teſtes in medium producamus. Inter quos eſt Præſul Mediolanenſis, D. Ambroſius, qui de curru Eliæ agens, meminit Phaëthontis, & ait: (c) Fabula etſi vim veritatis non habet; tamen rationem habet, ut juxta eam poſſit veritas manifeſtari. *lib. 3. de Offic. Et Chryſoſtomus tom. 1. homil. de aſcenſione Eliæ.* Ab Elia, *inquit*, Poëtæ atque pictores in figuranda Solis imagine exempla credo ſumpſiſſe: qui curru, atque equis fulgentibus ipſe rutilans atque radians, è fluctu oceani ſublevatur, inter præruptos montium ſcopulos evadens, quaſi ad cœleſtia videtur aſcendere. Sol enim græco ſermone ἥλιος, unde nomen *Heliæ*, qui curru atque equis ignem ſpumantibus, de oceani fluctu, id eſt, de mundi commotione, per montium ſcopulos, id eſt, per magnorum laborum difficultates progrediens, ad cœleſtia devectus aſcendit. *Accedit Auguſtinus lib. 20. c. 9. contra Fauſtum.* Habent quidem pagani fabuloſa quædam figmenta: ſed eſſe illas fabulas nôrunt, vel à Poëtis delectandi causâ fictas eſſe aſſerunt: vel eas ad naturam rerum, vel mores hominum interpretari ſtudent. *Idem lib. contra mendacium.* Apud autores ſæcularium litterarum, ut apud Horatium, mus loquitur muri, & muſtela vulpeculæ, ut per narrationem fictam, ad id, quod agitur, vera referatur ſignificatio; Unde & Æſopicas fabulas ad eum finem relatas, nullus tam ineruditus fuit, qui putaret appellanda mendacia.

 Hæc

(c) SS. PP. ſenſus de fabulis.

Digitized by Google

Hæc in ſacris litteris, ut in libro Judicum, cùm ligna ſibi regem fecerunt, & loquuntur ad ficum, & ad vitem, quod totum fingitur, ficta quidem narratione, ſed veraci ſignificatione dicuntur. *Quid, quòd Ambroſius loc. cit. pugnam inter Antæum & Herculem commiſſam, non dubitavit ad Chriſtum ipſum transferre. Ejus verba ſunt*: Referunt ſæculares virum quendam fuiſſe, ut quoties beneficio virium ſuarum deſtitutus, amicam & nutricem terram impulſu adverſarii contigiſſet, de ſolo ſurgens, magis in adverſarium prævaleret, & ſic occaſio proſtrati, occaſio fiebat triumphi. Dabat infirmitas fortitudinem, lapſus palmam, ruina victoriam. Cui hæc conveniunt, niſi Chriſto, qui ad hoc cecidit, ut glorioſior reſurgeret. *Hæc S. P. P. Cornelius à lapide in Prolegom. Proverb. & Eccleſiaſtici, celebrat, & ſæpe recitat apologos S. Cyrilli Epiſcopi Alexandrini, variis, gravibúſque S. Scripturæ ſententiis, proverbiis, ſimilitudinibus exornatos & confirmatos. Frequens etiam meminit Mythologiæ Fulgentij, quem nonnulli putant, epiſcopum Ruſpenſem fuiſſe, & circa annum D. 520 floruiſſe. Quisquis ille ſit, ab inſigni pietate, & ingenioſa eruditione commendabilis fuit.*

(d) *Ad hæc teſtimonia accedit ipſa divinæ Scripturæ auctoritas, quæ pluribus in locis ad poëtarum fabulas alludit, utique non* dicis *tantùm &* delectationis, *ſed utilitatis cauſa. Nam proverb. 26. meminit* Mercurii, *dum de inſipiente loquens, dicit*: Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit inſipienti honorem, *vide Symb. Sic ad fabulam Titanum reſpicit Iudith 16.* Nec percuſſerunt eum *(Holofernem)* filii Titan. *Et Iob. ult. pro* cornu ſtibii, *quod erat nomen filiæ Iob, Septuaginta vertunt*, cornu Amaltheæ, *id eſt, cornu copioſum, dives, rerum omnium affluentiâ abundans. Fabulantur enim poëtæ Amaltheam fuiſſe capram nutricem Iovis, è cujus proinde cornu Iupiter omne bonum fundebat. Vide Symbol. 97. In quem locum Nicetas ſapienter advertit: Cùm ſcriptura ait cornu copiæ, aut* Sirenum *Iſa. 13. aut vallis* Titanum *Iudith. 16. aut* gigantum *2. reg. 23 aut* Orionis *&* Arcturi *Iob. 9. & Amos 5. aut* Lamiarum *Iſa. 34. Thren. 4. mentionem*

(d) SS. Scriptura fabularum meminit.

nem facit; tantùm utilitatem illis fabulis ſignificatam, non verò falſitatem ullam nobis propinat. Vide Symb. 30. Præclarè Plutarchus in moralib. *Sicut iris, inquit, nileſt, niſi relucentia Solis refracti in nubibus: ita fabula eſt quadam repræſentatio veri. De arcturo & Orione doctiſſimus Ribera in l. c. Amos.* Arcturus *dicitur ſtella ab* urſæ cauda, *in qua eſt;* Orion *verò ab* ὀρίνειν, *id eſt* turbare. Arcturum & Orionem facit Deus; *cùm in peccatore fallacem illam tranquillitatem, & quaſi ſerenitatem, quâ in peccatis utcunque fruebatur, perturbat, & tempeſtates concitat timore mortis, & ignis æterni; nec non ipſa anteacta vitæ turpitudine, ſive inſigni aliqua ignominiâ, atque ſalutis, bonorúmve jacturâ. Pugnant hinc amor & timor, inde antiqua conſuetudo, & illecebra voluptatis, quaſi contrarii venti, inter ſe mutuò certantes, & maria miſcentes. De his lege Confeſſ. Auguſtini, lib. 8. c. 12. Hæc ille. Vbi vides, nec nomina fabularum, nec effecta, & ſignificata moralia repudiari à SS. literis, carúmque interpretibus.*

Itaque, quod de aliis profanis litteris SS. PP. aſſerunt, pari ratione de commentis fabuloſis dicamus. S. Auguſtinus lib. 2. de doctr. Chriſt. Ægyptias opes tollit, qui litteras ethnicorum ad noſtræ fidei decus & uſum transfert. *Et S. Hieron. epiſt. 146.* Quam (*captivam illam & pulchram mulierem, Deut. 21.*) Si Iſraëlites uxorem habere voluerit, debet illa radere cæſariem, ungues circumcidere, veſtem, in qua capta eſt, deponere, atque ita demum in ejus amplexum venire. Ita & nos facere ſolemus, quando in manus noſtras veniunt libri ſapientiæ ſæcularis: ſi quid in eis utile reperimus, ad noſtrum dogma convertimus: ſi quid verò ſuperfluum de idolis, de amore, de cura ſæcularium rerum, hæc radimus, his caluitiem inducimus, hæc in unguium morem ferro acutiſſimo deſecamus. *In eandem ſententiam Theodoretus lib. 1. de curandis Græc. affect.* Ut qui roſaria demetunt, ſpinas quidem intactas dimittunt, roſarum verò calyces legunt. Ipſis quoque apibus natura hanc legem inſtituit, ut non ſolùm floribus, qui ſunt dulces, inſideant: ſed etiam qui amarulenti: ſolum tamen quod in illis dulce hauriant, amaritiem autem a-

verſen-

verſentur, & ex diverſis qualitatibus, amaris videlicet & auſteris, mel hominibus dulciſſimum conficiant. Harum itaque exempla & nos ſectati, è gentilium amarulentis pratis, dulce nobis ac perquàm utile mel conficimus. *Hæc ille & illi.*

(e) *Atque hoc eſt, quod nos in opere iſto propoſitum habemus, & Hebræos imitamur, id quod Auguſtinus loco memorato indicat, qui ea, quæ ſibi uſui fore judicâſſent, rapuerunt. Exod. 11. relictis illis, quæ aut moleſta, aut inutilia, aut profana exiſtimaſſent*: ita nos oportet, *inquit S. Doctor*, ſua quidem vitia Ethnicis relinquere, ſuperſtitiones, libidines, cupiditates, hæc, inquam, apud dominos relinquenda. At ſiquod ſapientiæ aurum, ſi quod eloquentiæ argentum, ſi qua bonarum litterarum ſupellex penes illos erit, eam omnem convaſare, & in noſtros uſus accommodare debemus. *Quæ omnia S. Patris verba, ad hunc fabularum tractatum meritò, rectiſſiméque poſſumus transferre. Quódque ſapienter Mythologus lib. 1. c. 2. monuit, id noſtro quoque nomine lectori dictum volumus: Verumtamen, ait ille, ne quis illud à nobis exſpectet, quod ſcribentibus injucundum, legentibúsque foret inutile, ea huc adducere, quæ utiliter afferri non poſſunt. Cùm eas tantùm fabulas ſimus explicaturi, quæ homines ad rerum cæleſtium cognitionem erigunt, quæ inſtituunt ad probitatem; quæ deterrent ab illegitimis voluptatibus: & ad ſcientias rerum neceſſariarum humanæ vitæ perducant. Et quod ille lib. 2. c. 6. animadverſum cupiit, nos quoque hæc legentibus notandum ducimus. Neque verò, ait* Natalis, *multùm differre putamus ad ſuſcepti laboris utilitatem*, hic an ille, hujus nominis, hoc vel illud fecerit, *modò factum fuiſſe dicamus. Non enim hiſtoricas narrationes, aut res geſtas nunc ſcribimus, ſed antiquorum fabuloſa figmenta explicare contendimus.*

(f) *Ergo nec ab inſtituto hominis Religioſi alienum eſt, fabularum cognitionem in morum doctrinam vertere, ejus præſertim, qui pro vitæ ratione non ſoli ſibi, ſed utilitati publicæ, maximè juventutis, vivit,* cui præmanſum, *quod dicitur*, eſt in os inſerendum, *& auſterior vir-*

tutis

(e) Utiliora è fabulis ſecernenda, (f) Tractatio fabularum Ethica jam olim uſitata.

tutis ſuccus melle litteraturæ poëticæ condiendus: Nec incongruum videtur, huic ſcriptioni titulum Ethicæ ſymbolicæ *præfigere. Nam ut Cornelius de Lapide teſtatur in c. 13. Eccleſiaſtici, jam vetus, olimque uſitata fuerat* Ethica Mythica, *quæ per fabulas & apologos docet res morales, puta virtutes & vitia. Ita apologo rhamni periculoſum fore Abimelechi tyranni regimen, docuit Iudic. 9. Ioathan filius Gedeonis, qui Salomonem ducentis & viginti annis anteceſſit. Samſon quoque hoc mythicum ænigma propoſuit Philiſtæis:* De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. *Iudic. 14. Hinc Baruch ſcriba Ieremiæ c. 3. celebrat fabulatores Theman, qui ſcilicet per fabulas Ethicam tradiderunt. Duplex eſt autem ad propoſitum noſtrum* fabula. (g) *Primò per eam intelligitur* narratio *ad delectationem & utilitatem inventa, rerum nec verarum, nec veriſimilium: ut quod Daphne verſa ſit in laurum: & Tantalus apud inferos fugientia captet flumina; in quo ſcribendi ac fingendi genere excellit Metamorphoſis Ovidii, qui ex* Orpheo, Heſiodo, Homero, *cæteríſque vetuſtiſſimis poëtis tam præclarum & admirandum opus confecit. Iac. Pont. in prolegom. Metam. diſſertat. 4 Deinde per fabulam ſignificantur* apologi, *qui ſub tectorio ridiculæ alicuius narrationis, & in bruta colloquii, recondunt aliquid, quod ad vitam & mores pertineat; quales ſunt fabellæ Æſopi, mythologorum principis, qui floruit ſub Cyro & Cræſo Dictus* Æſopus, *id eſt, Æthiops, quia labris erat niger; natione fuit Phryx, ſervus Xanthi philoſophi; cuius apologi tanto in uſu & æſtimatione antiquitus erant, ut in ſtupidos & imperitos per adagium diceretur:* Ne Æſopum quidem triviſti.

(h) *Etſi verò propriè Symbolum eſt ſignum conceptuum, aut decretorum in animo unius, aut plurium, latentium; ut ſunt* pronuntiata *Pythagoræ, abditos quoſdam ſenſus involuentia; ſæpe tamen pro quibusvis imaginibus figuratis ponitur vox* Symbolum. *Et quia fabulæ aliud præferunt in cortice, aliud includunt intus in putamine, meritò per eas, tanquam per emblemata aliud oculis, aliud animo objicientia, occultior & vulgò ignotior doctrina explicatur. Quocirca priſci illi Sapientes, Pythagoras, Plato, Triſmegiſtus ſapientiam ſuam docebant per hieroglyphica, Symbola, emblemata, ænigmata,*

(g) Fabula, ſeu fabuloſa fictio duplex eſt. (h) Symbola ſub fabulis contenta.

Digitized by Google

ta, ut eam celarent rudes & incapaces; capaces verò ad eius ſtudium incitarent. Hinc Siracides cap. 6. Sapientia doctrinæ ſecundùm nomen eſt eius, & non eſt multis manifeſta. *Id eſt, Sapientia ſecundùm nomen eius, eſt id, quod dicitur, & prædicatur, nempe res ardua, & excelſa, & non quibusvis obvia. Vt igitur majore cupiditate eius conſequendæ homines caperentur, Poëtæ fictionibus ſuis tanquam involucris ita veritatem involuerunt, ut tamen eos lenociniis carminum, ad eam indagandam, ſuaviùs, efficaciúsque allicerent.* (i) *Hac de re Maximus Tyrius, Platonicus celebrati nominis Philoſophus egregiè diſſerit. Auribus, inquit, humanis inſidias quaſdam commenti ſunt, ii quidem reipſa* Philoſophi, *nomine autem* Poëtæ: *rem invidioſam ad eam artem revocârunt, quæ populum admodum demulceat. Ita enim medici ſalubre conſilium dulci aliquo liquore aſpergunt, ne deterreatur æger ſaporis aut ſucci acrioris amaritie. Eodem planè modo de Philoſophia illa veteri ſentiendum, quæ ſententiis ſuis, figmentorum ac carminum, tanquam veſte, cultúque magnifico tectis, priſcorum hominum animos cepit ac delinivit: neque ſecus id quidem, quàm diſſimulata diſciplina modeſtia, ad inſtitutionem, & morum feritatem curandam, illexit. Nec eſt autem, quod in dubium revoces, utri meliùs de divinis tractârint, Philoſophíne, an Poëtæ? quin potiùs ſtudium utrumque, tanquam inito fœdere, mutuò ſeſe complecti deprehendas, ut eadem, non diverſa putes; cùm enim* Philoſophorum *ais,* Poëtam *intelligis: & cùm Poëtam, Philoſophum quoque comprehendis. Hac maximus ille re, & nomine. Cui non diſſimilia Ariſtoteles lib. 1. Metaphyſ. dum Philomythen, id eſt, fabularum amatorem, aliqua ratione philoſophum eſſe aſſerit; quòd fabula ex mirabilibus conſtituatur. Vnde Chriſtianus ille Philoſophus Albertus Magnus tract. 2. in Metaphyſ. Fabulas, ait, Poëta fingit, ut excitet homines ad admirandum; admiratio excitat ad inquirendum, ut ſciatur cauſa eius, de quo mirantur.*

Equidem cùm aſperam & inſuavem virtutis viam fecerit nimia vitiorum conſuetudo, ut ait D. Hieronymus, ac ut ventriculus corruptus ſalubres cibos reſpuit, ita nuda dicendi docendíque ratio moleſtiam hominibus & ſatietatem adferre ſoleat, ideo ſumma viri prudentia & doctrina præditi

Mordax

(i) Cur Philoſophia moralis per fabulas tradita.

Digitized by Google

Mordax illud verum, *quò teneriores animi facilè offenduntur, quaſi quodam temperamento dulcedinis, fabulis inquam, miſcuerunt ac diluerunt. Non aliter, quàm Medici circumlinunt pocula melle aut ſaccharo, ut amara remedia ab imprudentibus ſine offenſione ſumantur. Id quod Lucretius lib. 1. eleganti carmine expoſuit:*

----- veluti pueris, abſinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulcis flavóque liquore,
Vt puerorum ætas improvida ludificetur
Labrorum tenus: interea perpotet amarum
Abſinthi laticem, deceptáque non capiatur.
Sed potiùs tali facto recreata valeſcat
Sic ego nunc.

Et ego cum Lucretio, qui juventutis litterarum ſtudioſæ in ſuſcipiendo hoc labore potiſſimam rationem habui, quam cupio per fabularum veterum arcanam cognitionem non magis ad eruditionis, quàm honeſtatis ac virtutis ſtudium provehere.

Quare ſicubi aut Cicero, aut Seneca, aut quiſquam alius, illos fabularum artifices averſatus ſit; nihil in his præter aniles ineptias, & alienas à veritatis imagine fictiones damnârunt, quæ nullo ingenio conditæ, nullóque emolumento vulgatæ, ſtultorum juxtà & ſapientium eſſe poſſunt. Certè cum doctiſſimo Alciati interprete (Claudius Minos is fuit, emblem. 4.) loquor: Inepti, & planè ἄμουσοι ſunt, qui in poëticis narrationibus & figmentis explicandis, ipſas tantùm voces, nudáque vocabula, aut etiam ſimpliciter γνώμας conſiderant, nec ea potiùs eliciunt, quæ ſenſum aliquem abſtruſiorem contineant; ut qui in picturis dijudicandis colores aliquos, aut operum lineas quaſdam conſpiciunt, aut, qui mercibus involutis appoſitas imaginum teſſerulas admirantur, nec quid intus lateat, aut incluſum eſſe poſſit, animadvertunt. Habet enim divinum hoc ſtudium, neſcio quid latens & reconditum, quod æquè omnibus pervium non ſit, & apertum; ſed ei tantùm,

Ingenium cui ſit, cui mens divinior. Ut Horatius canit.

(k) Quæ ſint aniles & futiles fabulæ. (l) Quid in fabulis conſiderandum.

Cujus viri perquam eruditi, & aliorum, quos laudavi verbis, neſcio, an aliquid pro defenſione laboris à me ſuſcepti gravius, firmiúſque dici poſſit. Quod autem ſuprà ex Cicerone lib. 1. de invent. attulerim: (m) In fabula neque res veriſimiles contineri; *non ita accipias velim quaſi, quod in abſurdis, & τοῖς ἀδυνάτοις ducitur)* ex nihilo aliquid fiat; aut ex falſo poſſit ſequi verum. *Sed quòd ad ſolam veritatis figuratæ imaginem ſignificandam (id, quod prudenter advertit Iacobus Maſenius noſter lib. 2. ſpeculi imaginum veritatis c. 5.) veriſimilitudo hiſtorica non requiratur, hæc enim in fabulis neque deſiderari poteſt; neque neceſſaria eſt ad ſenſus Ethicos eruendos. Quid enim intereſt, utrum pictor repræſentaturus effeminatæ libidinis imaginem, exprimat fabuloſum Herculem,* Omphales, *Reginæ Lydiæ imperiô, ſagittas & clavam cum calatho & colo permutantem; an ex hiſtoriis notum Sardanapolum, Aſſyriæ Regem, feminea indutum ſtolâ, inter puellas & eunuchos penſa dividentem?*

(n) *His ita conſilii, ac lucubrationis noſtræ cauſis redditis, reſtat, ut & illis reſpondeamus, quibus videbimur* actum agere, *aut novam velle alienis ex plumis* corniculam *adornare. Nam quid? vel ſolus* Comes Natalis *opus tam abſolutum de Mythologia edidit, ut nihil eo perfectius, nihil videri poſſit copioſius, aut quidquam eorum deſiderari, quibus è fabularum explicatione Philoſophia ſive Naturalis, ſive Moralis magis perficiatur. Ab his ego me paucis, cùm aliàs ſim longior, expedio.* Natali, *viro excellentiſſimo & erudítiſſimo, ob laboris & ingenii præſtantiam laudes debemus meritas & amplas. Fregit is glaciem, & plurimis ſtravit viam; quod citra invidiam Sabini, Gyraldi, Calcagini, Rhodigini, Ricciardi, Cartarii, quibus volvendis mihi nec otium, nec librorum facultas aut copia fuit, dictum velim plus aliquantùm propoſito noſtro ſervíiſſet Franciſcus Baconus Verulamius; ſi eius de veteri ſapientia lucubrationem nanciſci potuiſſemus. Neminem tamen inficias iturum ſpero, cùm noſtros conatus cum Natalis opere contulerit, aliud longè nobis conſilium, alium ſcopum fuiſſe. Ille pleraſque fabulas ad rerum naturalium arcana refert; nos ne attingimus quidem. Ille carptim, & quaſi neglectim appendices moralis doctrinæ*

(m) Quomodo fabula ſit veriſimilis & non veriſimilis. (n) Quid in nova hac mythologia ſpectaverit auctor.

doctrinæ annectit; nos ad eam intentiſſimo oculo, velut ad deſtinatum ictum collimamus. Et ferè ſuperſedemus iis Ethicæ parergis, quibus ipſe labores ſuos ornavit; nos, quidquid ad hanc doctrinam pertinet, novis inuentionibus expolire ſtudemus. Benevolum lectorem in rem præſentem invitamus.

(o) *Faceremus hìc proloquendi finem, niſi alius inſuper aries quateret hæc, quæ ſtruimus pro fabulis mœnia. Ille hic eſt: Tanta eſt amplitudo in æquore campi fabularis, ut quidquid moralis inſtitutionis adferas, videatur aliter à quovis, & meliùs dici poſſe. Audiamus virum in his litteris exceptione majorem. De Mythologicis (ſcribit P. Franciſcus Pomey Societatis noſtræ, in Pantheo Mythito, ſeu fabuloſa deorum hiſtoria, in explicatione fabulæ de Iove) ſeu Interpretibus fabularum, hoc unum dicam obiter; tantam eſſe in hoc genere inter illos opinionum diſcrepantiam; quódque eſt peius, usque adeò inſulſa eſſe & inepta, quæ plerique tradunt, támque parùm ipſis, quas explicant, fabulis congruentia; ſatiùs ut putem, ſcribere hac de re nihil, quam quidquam adferre, in quo non acquieſcat legentis animus. Et idem ibidem.* Moralem *ſenſum nihil moror; eſſet enim infinitus & inanis labor. Cuivis liberum eſt quidvis fingere, & abundare, quod ajunt, in ſuo ſenſu. Hæc ille. Mihi quidem hæc ſcribere ordienti, etiam non monito, occurrebat, opus hoc eſſe dubiæ plenum aleæ; putabam tamen tentandam fortunam, imò fabulam, & paullò plus conſiderationis in ea ponendum. Crevit ſubinde & animus, & ſucceſſus: qui qualis ſit, arbitrio tuo, lector amiciſſime, demiſſè & reverenter ſubmitto.*

(o) An ſapientia Moralis è fabulis elici poſſit.

SERIES

Fabularum & Symbolorum Ethicorum.

Symbolum I.

Daphne, Virgo Laureata.

Ethicè.

1. *Cura caſtitatis.* 2. *Caſtitatis præſidia.* 3. *Caſtitas fugiendo vincit,* 4. *Laureatus caſtitatis triumphus.* 5. *Laurus Symbolum caſtitatis.* fol. 1

Symbolum II.

Minerva bucculenta.

Ethicè.

1. *Iræ remedium ex ſpeculo.* 2. *Cognitio ſui è ſpeculo.* 6

Symbolum III.

Marſyas excoriatus.

Ethicè.

1. *Obtrectator temerarius.* 2. *Inflati Muſici.* 3. *Inanis jactantia.* 9

Symbolum IV.

Midas inauratus.

Ethicè.

1. *Infelicitas divitum.* 2. *Stultitia votorum humanorum.* 13

Symbolum V.

Midas auritus.

Ethicè.

1. *Dives indoctus.* 2. *Vide cui fidas.* 3. *Occulta pateſiunt ſerius aut citius.* 18

Symbolum VI.

Prometheus ἀνθρωποπλάστης, *ſeu formator hominis.*

Ethicè.

1. *Hominis indoles.* 2. *Quinam meliore de luto ficti?* 3. *Pectus hominis vivarium ferarum.* 4. *Hominis nobilitas.* 5. *Sciendi curioſitas.* 22

Symbolum VII.

Pandora doloſa pyxis.

Ethicè.

1. *Spes reſidua in Pandoræ pyxide.* 2. *Vxor mala.* 3. *Prudentia, præſertim in uxore ducenda.* 28

Symbolum VIII.

Quatuor Ætates ſive Sæcula.

Ethicè.

1. *Quatuor Monarchiæ.* 2. *Quatuor ætates ex S. Scriptura.* 3. *Quatuor ætates ex Iuvenale.* 5. *Aſtrææ virginis imago & officium.* 31

Symbolum IX.

Gigantomachia.

Ethicè.

1. *Contemptus Religionis.* 2. *Stolida arrogantia.* 3. *Lethifera noxa.* 4. *Inconſulta ferocia.* 5. *Temeraria cœpta.* 6. *Seditio populi in magiſtratum.* 38

Sym-

Symbolum X.

Lycaon in lupum abit: ejus filia Calliſto in urſam.

Ethicè.

1. *Homo ſimilis beſtiæ.* 2. *Tyranni imago.* 3. *Guloſus & avarus.* 4. *Phyſiognomia, cauſa fingendi metamorphoſes.* 5. *An fiat mutatio hominis in beſtiam?* 6. *Quid intelligatur per Transformationes? Calliſto cur in urſam?* 43

Symbolum XI.

Homines è lapidibus orti.

Ethicè.

1. *Tutela probitatis.* 2. *Cognitio ſui.* 3. *Homo lapis.* 4. *Homini laborandum.* 5. *Informatio ad humanitatem.* 6. *Præmium probitatis.* 53

Symbolum XII.

Phaëthon incendiarius.

Ethicè.

1. *Indulgentia vitioſa parentum.* 2. *Iuvenilis ambitio & regimen.* 3. *Indomitæ cupiditates.* 4. *Vitia linguæ.* 5. *Iuveniles conatus.* 58

Symbolum XIII.

Argus centoculus ſopitus & interfectus.

Ethicè.

1. *Fucata eloquentia.* 2. *Puellarum cuſtodia.* 3. *Earum levitas & ſera pœnitudo.* 64

Symbolum XIV.

Cygnus, Rex Ligurum in avem cognominem tranſit.

Ethicè.

1. *Laus Muſicæ.* 2. *Scelerati non lugendi.* 3. *Moderandus luctus in funere.* 4. *Mors bona.* 5. *Poëtæ cygnis ſimiles.* 69

Symbolum XV.

Python, immanis draco, ſagittis Apollinis confixus.

Ethicè.

1. *Python ſymbolum pigritiæ.* 2. *Stratum Ignaviæ.* 3. *Labor Præceptorum, honos, & induſtria.* 4. *Cura filiorum.* 73

Symbolum XVI.

Iupiter in taurum vertitur.

Ethicè.

1. *Libidinis furor.* 2. *Corpus decipit animum.* 3. *Cuſtodia pudicitiæ.* 77

Symbolum XVII.

E ſeminatis draconis dentibus naſcuntur milites.

Ethicè.

1. *Bos laboris Symbolum.* 2. *Semina belli.* 3. *Quale conjugium ſit felix.* 81

Symbolum XVIII.

Actæon in cervum migrat.

Ethicè.

1. *Venationis damna.* 2. *Paraſiti, Aſſentatores, Canes Aulici.* 3. *Ingratus animus.* 4. *Concitatores factionum.* 5. *Cura pudicitiæ.* 84

Symbolum XIX.

Narciſſus & Hyacinthus pueri, in flores convertuntur.

Ethicè.

1. *Amor ſui.* 2. *Vanitas formæ.* 3. *Cogni-*

Cognitio ſui. 4. *Amoris inhoneſti finis.* 5. *Ornamenta pueritiæ.* 90.

Symbolum XX.
Prodigioſa navis Bacchi.
Ethicè.
1. *Vini commoda.* 2. *Incommoda: vinum ſecreta revelat.* 3. *Accendit ferociam.* 4. *Mulier vinoſa.* 5. *In vino ſcurrilitas & impudentia.* 6. *Vinum efficit beſtiam.* 7. *Naufragium in vino.* 96

Symbolum XXI.
Alcithoë & ſorores, in Veſpertiliones.
Ethicè.
1. *Feminarum labor, lanificium.* 2. *Neglectus cultûs divini.* 104

Symbolum XXII.
Pyramus & Thisbe, amoris impuri victimæ.
Ethicè.
Principium, progreſſus, & exitus amoris pravi. 108

Symbolum XXIII.
Athamantis & Inûs conjugum furia.
Ethicè.
A parentibus pernicies derivatur in liberos, 114

Symbolum XXIV.
Perſeus raræ virtutis heros.
Ethicè.
1. *Capillorum retia in feminis.* 2. *Capillorum vanitas.* 3. *Victor cupiditatum.* 4. *Concupiſcentia triplex.* 5. *Modus ſuperandi pravas affectiones.* 6. *Inhoſpitalitatis pœna.* 7. *Auſpicatum connubium.* 8. *Acer diſputator.* 116

Symbolum XXV.
Bellerophon in Pegaſo, victor Chimeræ.
Ethicè.
1. *Virtus infracta in periculis.* 2. *Pegaſus imago ſapientiæ.* 3. *Aurora Muſis amica.* 4. *Honor litterarum per Pegaſum ſignificatur.* 5. *Per Chimeram impudicitia.* 6. *Ejus oppugnatio.* 7. *Modeſtia docetur.* 124

Symbolum XXVI.
Pierides à Muſis devictæ, in picas abeunt.
Ethicè.
1. *Feminarum loquacitas & levitas.* 2. *Sapientiæ comes Caſtitas.* 3. *Litterarum utilitas & oblectatio.* 4. *Muſæ ſeceſſum amant.* 5. *Apollo, cur Muſarum Præſes?* 132

Symbolum XXVII.
Proſerpina, Cereris filia, à Plutone rapitur.
Ethicè.
1. *Caſtitas indiget cuſtodiâ.* 2. *Voluptatis lenocinium.* 3. *Caſtitatis periculum in hortis.* 4. *Inſidiæ caſtitatis.* 136

Symbolum XXVIII.
Iambos puer in ſtellionem mutatur.
Ethicè.
1. *Procacitas & petulantia puerilis.* 2. *Pueri indulgentiùs non habendi.* 3. *Stellionis natura cum nequam puero comparatur.* 141

Sym-

Digitized by Google

Symbolum XXIX.

Aſcalaphus puer in bubonem trans figuratur.

Ethicè.

1. *Gula in re tenui.* 2. *Incauta ſecuritas.* 3. *Delator improbus.* 4. *Iudex ſapiens & æquus.* 5. *Feminæ mutabiles.* 146

Symbolum XXX.

Sirenes, blanda & pernicioſa maris monſtra.

Ethicè.

1. *Damnoſa voluptas.* 2. *Quid Sirenes in S. Scriptura.* 3. *Qualia monſtra ſint phyſicè.* 4. *Cantus laſcivi.* 5. *Tres Sirenes, Gula, Inertia, Luxuria.* 6. *Vlyſſes typus Religioſi.* 7. *Littera præſidium contra Sirenes.* 8. *Sirenes ſunt adulatores.* 9. *Muſarum de Sirenibus victoria.* 151

Symbolum XXXI.

Triptolemus, mirus Cereris alumnus.

Ethicè.

1. *Magna vis educationis in utramque partem.* 2. *Igniculi primi naturæ.* 3. *Laus agriculturæ.* 4. *Commendatio laboris.* 5. *Beneficentia colenda.* 159

Symbolum XXXII.

Arachne puella in araneam transformatur.

Ethicè.

1. *Ingratus diſcipulus.* 2. *Frivola & inania hominum ſtudia.* 3. *Hominis cum aranea comparatio.* 165

Symbolum XXXIII.

Niobe regina in Saxum induratur.

Ethicè.

1. *Superbiæ hæret vindicta.* 2. *Modeſtia in faventiore fortuna.* 3. *Niobe exemplum arrogantis feminæ.* 4. *Liberorum copiâ non ſuperbiendum.* 171

Symbolum XXXIV.

Amphion cantu fidium, Thebas urbem ædificat.

Ethicè.

1. *Princeps amabilis.* 2. *Concordia civium.* 3. *Cithara, hieroglyphicum boni Principis.* 177

Symbolum XXXV.

Lycij ruſtici in ranas vertuntur.

Ethicè.

1. *Agreſtis inhumanitas.* 2. *Officium peregrinis exhibendum.* 3. *Maledicentia.* 4. *Ranæ, typus conviciatorum.* 5. *Item obtrectatorum adverſus viros ſapientes.* 6. *Item loquacium.* 7. *Etiam in minimis magnum datur beneficium.* 181

Symbolum XXXVI.

Tereus rex in upupam: uxor Progne in hirundinem: Philomela ſoror uxoris, in cognominem avem transformatur. 187

Ethicè.

1. *Adulterij crimen.* 2. *Scelera diu tegi non poſſunt.* 3. *Zelus læſæ fidei conjugalis.* 4. *Amoris impuri violentia.* 5. *Scelerum diuturnæ notæ,*

Digitized by Google

nota. 6. *Inauſpicatum conjugium.* 187

Symbolum XXXVII.

Zetes & Calais, alati juvenes.

Ethicè.

1. *Malè blandiens mulier, aut voluptas.* 2. *Avaritia.* 3. *Officiales & Miniſtri Principum.* 4. *Prodigi heredes.* 5. *Variorum rapacitas.* 193

Symbolum XXXVIII.

Iaſon, ope Medea, vellus aureum rapit.

Ethicè.

1. *Indoles magnanima.* 2. *Virtutis comes prudentia.* 3. *Virtutis calcar præmia. Aurei velleris origo.* 4. *Victor ſui.* 5. *Lucta Rationis & Appetitûs.* 6. *Aries Phryxaus ſymbolicè.* 197

Symbolum XXXIX.

Medea facinora.

Ethicè.

1. *Mulier iracunda.* 2. *Procantium perfidia.* 3. *Cura & exemplum parentum.* 206

Symbolum XL.

Theſei præclara facta.

Ethicè.

1. *Princeps fortis & ſapiens.* 2. *Inconſulta fœderum ſocietas.* 3. *Prudentia Politica & Polemica.* 4. *Amicitia vituperabilis.* 5. *Puellarum deceptio.* 6. *Sympoſiorum & Comeſſationum tempeſtas.* 7. *Vita hominum Labyrinthus.* 8. *Minotauri effigies Symbolum ſecreti.* 9. *Diabolus ſimilis Procuſti latroni.* 210

Symbolum XLI.

Formica in homines.

Ethicè.

1. *Formicarum reſpublica, & adumbrata virtutes.* 2. *Homines fungino genere.* 221

Symbolum XLII.

Cephalus uxorem Procrin imprudens occidit.

Ethicè.

1. *Zelotypia inter conjuges quantum malum.* 2. *Cur in aſtris animalia.* 228

Symbolum XLIII.

Dædali felix volatus, infelix Icari filij.

Ethicè.

1. *Opificum invidia mutua.* 2. *Ingenium vafrum.* 3. *Ingenium ſolers.* 4. *Parentum officia.* 5. *Temeritas juvenilis.* 232

Symbolum XLIV.

Meleagri torris fatalis, & ſororum in gallinas transmutatio.

Ethicè.

1. *Neglectus religionis.* 2. *Concordia Principum.* 3. *Æmulatio ſtolida.* 4. *Rivales feminarum.* 5. *Sagarum maleficia.* 6. *Incantamenta luxuria.* 7. *Vita hominis, lampas.* 240

Digitized by Google

Series Fabularum & Symbolotum Ethicorum.

Symbolum XLV.

Niſus rex in avem haliætum: Scylla filia in cirin volucrem vertitur.

Ethicè.

1. *Mulieri ſecretum non committendum.* 2. *Proditionis deteſtatio.* 245

Symbolum XLVI.

Paupertas hoſpitalis Philemonis & Baucidis conjugum.

Ethicè.

1. *Philemon & Baucis multarum virtutum exemplum.* 2. *Paupertas probitatis magiſtra.* 3. *Paupertas læta.* 4. *Remuneratio paupertatis benefica.* 248

Symbolum XLVII.

Eriſichtonis fames inſaturabilis, ejúsque filia Meſtra in piſcatorem, aliásque formas mutatio.

Ethicè.

1. *Gravia famis mala.* 2. *Supplicium gulæ fames eſt.* 3. *Impietas parentum redundat in liberos.* 4. *Malarum cupiditatum fames.* 5. *Invidiæ domus & imago.* 255

Symbolum XLVIII.

Mira Protei transformationes.

Ethicè.

1. *Homo inconſtans.* 2. *Vir prudens & politicus.* 3. *Sycophanta pſeudopoliticus.* 4. *Homo vitioſus & hæreticus.* 5. *Diabolus per Proteum indicatur.* 6. *Homo arbor.* 263

Symbolum XLIX.

Acheloi Copia-Cornu.

Ethicè.

1. *Jactantia militaris ſordet.* 2. *Audacia temeraria & timida. Sophiſta vel hæreticus.* 3. *Pugnandum ſeu vi, ſeu dolo.* 4. *Fluviorum utilitas.* 5. *Copia-cornu, virtutis præmium.* 270

Symbolum L.

Bivium Herculis.

Ethicè.

1. *Virtus & voluptas occurrunt homini in bivio.* 2. *Herculis imitator Scipio.* 3. *Littera Pythagoræ.* 4. *Ejusdem explicatio.* 5. *Bivium litterarum.* 6. *Adoleſcentia lubrica via. Invitamentum voluptatis.* 7. *Attende quam ingrediaris viam à primis annis.* 275

Symbolum LI.

Herculis acta, & apotheoſis.

Ethicè.

1. *Cupiditates & affectiones indomitæ, ſunt monſtra Herculis.* 2. *Hydra Lernæa eſt invidia, capitoſa plebs, & ſeptem vitia capitalia.* 3. *Rationis & Appetitionis pugna per Herculem & Antæum expreſſa.* 4. *Leo Herculeus Symbolum Heroum. Temerarius congreſſus.* 5. *Labores Herculis morali ſenſu.* 6. *Libidinis ſervitus.* 7. *Virtus gaudet aſperis.* 8. *Inſerit aſtris.* 9. *Invidia malum.* 10. *Fraudis &*

Digitized by Google

& rea conſcientia detectio. 11. *Herculis apotheoſis ſeu translatio in cœlum.* 12. *Samſonis & Herculis comparatio.* 281

Symbolum LII.

Tantali & Tantalidum tragœdia.

Ethicè.

1. *Avaritia ſitis inexplebilis.* 2. *Qualis ſtirps, tales rami.* 3. *Vltrix conſcientia.* 296

Symbolum LIII.

Oedipi, Oedipodarum, & Amphiarai Vatis interitus.

Ethicè.

1. *Sphingi comparatur laſciva mulier.* 2. *Conſcientia mala.* 3. *Quales parentes, tales filij.* 4. *Ambitio inter propinquos.* 5. *Fallax mulierum amor.* 6. *Illuſtrium matronarum charitas erga maritos.* 7. *Peccatoris cum Amphiarao collatio.* 8. *Litterarum & armorum conjunctio.* 9. *Arma laureata, quæ?* 303

Symbolum LIV.

Hebe & Ganymedes, Iovis pocillatores.

Ethicè.

1. *Favor Principum inconſtans.* 2. *Virtus & doctrina commendant formam.* 3. *Cur quidam in flore ætatis moriantur.* 4. *Virtus & invidia evehunt in aſtra.* 314

Symbolum LV.

Orpheus mirificus Muſicus.

Ethicè.

1. *Vis & laus Muſicæ.* 2. *Virtutum concentus.* 3. *Oſores Liberalium Artium.* 4. *Vituperatio laſcivarum cantionum.* 5. *Vir ſapiens & eloquens.* 6. *Vir uxorius.* 7. *Amor conjugalis.* 8. *Gravis offenſio in re parva.* 319

Symbolum LVI.

Arion citharœdus à delphino ſervatus.

Ethicè.

1. *Avaritiæ tormentum.* 2. *Muſica etiam brutas animantes delectat.* 3. *Amor Delphinis erga hominem.* 4. *Delphinus variarum virtutum Symbolum.* 330

Symbolum LVII.

Cypariſſus puer mutatus in arborem cognominem.

Ethicè.

1. *Puerilis genius.* 2. *Puerilitas morum & cupiditatum.* 3. *Stolidus luctus.* 4. *Bellorum ſæpe leviſſima cauſa.* 5. *Cypreſſus ſymbolum mortis.* 6. *Ex ejus conſideratione inſtruendi adoleſcentes.* 336

Symbolum LVIII.

Atalantæ Virginis curſorium cum procis certamen.

Ethicè.

1. *Puellarum levitas & illecebræ.* 2. *Voluptas retardat in virtutis curſu.* 3. *Reverentia conjugii.* 4. *Ma-*

Digitized by Google

Malorum Principiis obſtandum. 5. Remora benè currentium. 6. Voluptatis ſtadium. 7. Lenones & Lenæ. 8. Curriculum virtutis & gloriæ. 341

Symbolum LIX.

Laomedon perjurus.

Ethicè.

1. *A Deo operum primordia capienda.* 2. *Perjurii pœna.* 3. *Sacrilegium punitum.* 346

Symbolum LX.

Ceyx & Alcyone in halcyones aves.

Ethicè.

1. *Conjugalis fides & amor.* 2. *Dura prolis educatio.* 3. *Amor in ſepulchro.* 4. *Difficilis delectus matrimoniorum.* 350

Symbolum LXI.

Domus Somni, & Somniorum ſpectra.

Ethicè.

1. *Imago Somni.* 2. *Somnium naturale.* 3. *Morale.* 4. *A cacodæmone immiſſum.* 5. *A Deo oblatum.* 6. *Somniorum vanitas.* 7. *Naturalis ſignificatio.* 8. *Somniorum duplex porta.* 9. *Somni ratio.* 10. *Somnus frater mortis.* 356

Symbolum LXII.

Charybdis & Scylla, monſtra marina voracia.

Ethicè.

1. *Virtus inter duo extrema navigat.* 2. *Scopuli vitæ humanæ, Ira & Invidia.* 3. *Mala voluptas.* 4. *Luxuria & Gula. Item Prodigalitas.* 5. *Scylla Symbolum animæ corpori conjunctæ.* 6. *E Charybdi in Scyllam incidere.* 363

Symbolum LXIII.

Iphigenia, Regis Agamemnonis filia, ad aram victima.

Ethicè.

1. *Dæmonis crudelia ſacrificia.* 2. *Innocens pro nocente plectitur.* 3. *Charitas patriæ.* 4. *Auxilium Dei ſubitum.* 369

Symbolum LXIV.

Famæ hypotypoſis.

Ethicè.

1. *Rumuſculorum vanitas.* 2. *Famæ vis in utramque partem, ſpei & timoris.* 375

Symbolum LXV.

Hippolytus adoleſcens, caſtimoniæ decus.

Ethicè.

1. *Laus venationis.* 2. *Caſtitatis pericula.* 3. *Caſtitas fortis.* 4. *Incontinentia muliebris.* 5. *Caſtitatis præmia.* 6. *Inconſulta credulitas.* 7. *Medicorum laus.* 8. *Medicorum vituperatio.* 9. *Eorum arrogantia.* 10. *Honores.* 11. *Conditiones.* 379

Symbolum LXVI.

Vlyſſes, imago viri Politici.

Ethicè.

1. *Vlyſſis aſtutia. Præſagia ſeu prognoſtica ex pueris.* 2. *Avaritia eluſa.* 3. *Mendacium ſimile vento.* 4. *Epicuræa voluptas.* 390

Symbolum LXVII.

Vlyſſes cum Diomede ſurripit Palladium Trojanis.

Ethicè.

1. *Civitatis præſidia & ornamentum Artes Mechanicæ, Liberales & Bellicæ.* 2. *Religionis præcipua cura habenda.* 3. *Multitudo ſapientum ſalus populi.* 4. *Vires cum conſilio jungendæ.* 397

Symbolum LXVIII.

Vlyſſes Palamedem fraudulenter circumvenit.

Ethicè.

1. *Invidia perdit viros bonos.* 2. *Lingua pſeudopolitica.* 401

Symbolum LXIX.

Vlyſſes Polyphemum Cyclopem exoculat.

Ethicè.

1. *Ingenium præſtat robori.* 2. *Somnolentia & negligentia paſtorum populi.* 3. *Cyclopis donum, quale.* 4. *Crudeles tyranni.* 404

Symbolum LXX.

Vlyſſes Circæ triveneficæ incantamenta ſolvit.

Ethicè.

1. *Mutatio hominis in beſtiam.* 2. *Illecebræ voluptatis malæ.* 408

Symbolum LXXI.

Vlyſſes Sirenum cantus ſpernit.

Ethicè.

Blanda libido etiam heroës ſternit. 411

Symbolum LXXII.

Vlyſſes iterum naufragus enatat, & opera Palladis ad delicioſos Alcioni hortos defertur.

Ethicè.

1. *Laboribus & virtute ſuperanda fortuna.* 2. *Nulla eſt ſocietas Virtuti cum Voluptate.* 3. *Irritamenta malorum vitanda.* 5. *Herba moly, timor Dei.* 6. *Contemptus religionis: viciſſitudo fortunæ: victoria libidinum.* 414

Symbolum LXXIII.

Penelope caſta.

Ethicè.

1. *Vxor bona.* 2. *Caſta.* 3. *Otium vitandum feminis.* 4. *Fides conjugalis.* 417

Symbolum LXXIV.

Polydorus nefariè peremptus ex tumulo loquitur. Mater ejus Hecuba in canem migrat.

Ethicè.

1. *Avaritia peſtis.* 2. *Ira feminarum.* 3. *Vxor litigioſa, quomodo ferenda, compeſcenda.* 422

Symbolum LXXV.

Achilles, Imperatoris fortiſſimi prototypon.

Ethicè.

1. *Quantum ſit poſitum in educatione.* 2. *Timor Dei per Chironem centaurum ſignificatus.* 3. *An ars canendi dedeceat Principem?* 4. *Libidinis vis.* 5. *Litteræ Principibus ſunt ornamento,* 6. *Veritas non*

non poteſt opprimi. 7. *Salus ex hoſte.* 429.

Symbolum LXXVI.
Ajax inſaniens.
Ethicè.

1. *Reverentia templorum.* 2. *Iracundia cæcus furor.* 3. *Iræ diverſi ſtimuli.* 4. *Suimet carnifices.* 5. *Qua parte corporis pateat locus vulneri in animum.* 439

Symbolum LXXVII.
Fax belli Trojani, Paris & Helena.
Ethicè.

1. *Prognoſtica pueritiæ.* 2. *Helena funeſta fax libidinis.* 3. *Pulchra forma in impudico corpore.* 4. *Fœmina bellorum ſæpius cauſa.* 5. *Mollities juvenum.* 6. *Stoliditas juvenum in delectu bonorum & malorum. Arrogantia feminarum.* 449

Symbolum LXXVIII.
Sinon & Helena, urbis Trojanæ proditores.
Ethicè.

1. *Nimia credendi facilitas.* 2. *Prætextus Religionis falſus.* 3. *Temeraria ſecuritas.* 462

Symbolum LXXIX.
Æneas ſpeculum pietatis in ſuperos, patriam, parentes.
Ethicè.

1. *Pietas in parentes.* 2. *Pietas in Superos.* 3. *Imitatores Æneæ in pietate.* 4. *Quid parentibus debeamus.* 5. *Amor conjugalis.* 468

Symbolum LXXX.
Æneæ deſcenſus ad inferos.
Ethicè.

1. *Aurei rami ab Ænea decerpti moralis ſignificatio.* 2. *Columba Symbolum mentis integræ.* 3. *Facilis deſcenſus averni.* 4. *Mala gaudia.* 5. *Conſcientiæ tormenta.* 6. *Inferorum horror.* 7. *Iudices inferorum, & Furiæ ſcelerum vindices.* 474

Symbolum LXXXI.
Quorundam apud inferos ſupplicia.
I. Salmoneus rex fulminatus.
Ethicè.
Arrogantia plus quam humana. 486

II. Tityi gigantis impij vultur.
Ethicè.
Conſcientia rea. 490

III. Ixionis rota.
Ethicè.
Vmbra voluptatis multos decipit. 491

IV. Siſyphi ſaxum ſemper revolubile.
Ethicè.
Inutiles hominum labores & cupiditates. 493

V. Danaidum dolium.
Ethicè.
1. *Beneficia ingratis collata.* 2. *Iniqua juſſa* 3. *Avaritia inexplebilis.* 4. *Mulier ſcorpioni ſimilis, quæ?* 495

Digitized by Google

Symbolum LXXXII.
Campi Elyſij.
Ethicè.
Quanta felicitas in ſedibus Beatorum. 497

Symbolum LXXXIII.
Parcæ Fatorum præſides.
Ethicè.
1. *Diverſa Parcarum ſtamina.* 2. *Fatum Stoicum.* 3. *Fatum in ſano ſenſu.* 4. *Fatum Mathematicum.* 5. *Fatum Calviniſticum.* 6. *Fatum Lutheranum.* 7. *Fatum Catholicum.* 8. *Parcarum ſpelunca.* 500

Symbolum LXXXIV.
Fortuna, dea cæca.
Ethicè.
1. *Fortuna quid?* 2. *Fortuna & Caſus apud Ariſtotelem. Quid Fortuna ex mente S. Auguſtini?* 3. *Providentia Dei in temperandis ſortibus.* 4. *Fortuna varia apud Romanos.* 5. *Fortunæ inconſtantia.* 6. *Divina Providentia rerum omnium moderatrix.* 507

Symbolum LXXXV.
Adraſtéa, ſeu Adaſtria, aut Nemeſis, ultrix Dea.
Ethicè.
Vis Nemeſeos in perſequendis malis, præſertim torquendâ conſcientiâ. 518

Symbolum LXXXVI.
Charites ſeu Gratiæ.
Ethicè.
1. *Trium Gratiarum officia.* 2. *Lingua gratioſa* 3. *Indoles amabilis.* 521

Symbolum LXXXVII.
Venus amorum Dea.
Ethicè.
1. *Currus Veneris quid ſignificet.* 2. *Veneris poma.* 3. *Pulchritudinis potentia.* 4. *Veneris corolla, ſpeculum, roſa.* 4. *Myrtus.* 5. *Cingulum.* 6. *Suppellex, antrum.* 7. *Ejus delicium Adonis.* 8. *Veneris familia.* 525

Symbolum LXXXVIII.
Cupido, amoris Deus.
Ethicè.
1. *Cupido cur puer?* 2. *Cur nudus?* 3. *Cæcus?* 4. *Alatus?* 5. *Sagittarius?* 6. *Cupidinis & Mortis ſpicula mutata.* 7. *Cupidinis prava indoles.* 8. *Eros & Anteros contrarii Cupidines.* 533

Symbolum LXXXIX.
Minerva, ſeu Pallas, Sapientiæ & armorum Dea.
Ethicè.
1. *Pallas cur ex Iovis cerebro nata?* 2. *Ejus habitus & artes.* 3. *Ejus liber & haſta.* 4. *Ejus gallus gallinaceus.* 5. *Ejuſdem noctua.* 6. *Cur feroci vultu?* 7. *Ejuſdem ægis ſeu clypeus.* 8. *Cur ei ſacra olea?* 9. *Cur Virgo?* 538

Symbolum XC.
Muſæ.
Ethicè.

1. *Mu-*

1. *Muſarum præſidium & oblectamentum.* 2. *Litterarum utilitas.* 3. *Earum jucunditas.* 4. *Cur Muſæ in montibus habitent.* 546

Symbolum XCI.

Apollo.

Ethicè.

1. *Apollinis laurus, Cygnus, Tripus, Crines, aurati, Taurus victima, Ara in Delo, Parnaſſi juga, Arcus & ſagitta.* 2. *Phœbi ſeu Solis encomium.* 3. *Analogia inter Solem & Principem.* 4. *Solis & Sapientis comparatio.* 551

Symbolum XCII.

Saturnus.

Ethicè.

1. *Saturni ſimulacrum. Cur ſenex? barba promiſſa? quid falx? ſerpens? lapis in ore? clepſydra in capite?* 2. *Tempus & Occaſio.* 3. *Bonus Princeps per Saturnum indicatur.* 4. *Item tyrannus.* 5. *Lex magis, quàm Rex, obſervanda.* 6. *Ianus bifrons & quadrifrons.* 560

Symbolum XCIII.

Iupiter, Rex Cœlicolûm.

Ethicè.

1. *Apes Symbolum regiæ dignitatis & beneficentiæ.* 2. *Simulacrum Iovis, fulmen, aquila, notæ boni Principis.* 3. *Cur etiam innocentes feriantur fulmine?* 4. *Aquila Symbolum regium.* 5. *Clementia regentium.* 6. *Pſeudopolitica ſeveritas.* 7. *Malum Principis exemplum.* 467

Symbolum XCIV.

Neptunus, maris Deus.

Ethicè.

1. *Principis vigilantia.* 2. *Fortitudo.* 3. *Prudentia.* 4 *Iuſtitia.* 5. *Severitas cum clementia.* 6. *Auctoritas.* 7. *Indulgentia nimia* 8. *Prudentia militaris.* 9. *Sapiens magiſtratus.* 10. *Triplex mare, in quo jactamur.* 574

Symbolum XCV.

Pluto, & Plutus, inferorum dij.

Ethicè.

1. *Significatio fluviorum Tartari.* 2. *Monſtra orcina.* 3. *Tormenta inferorum.* 4. *Plutus divitiarum deus, & ejus comites.* 583

Symbolum XCVI.

Mars, Deus belli.

Ethicè.

1. *Martis comitatus quid ſignificet. Eius effigies. Bellona. Animalia Marti ſacra.* 2. *Belli miſeria.* 3. *Effectus.* 4. *Bellum injuſtum.* 5. *Prudentia bellica. Celeritas in bello.* 6. *Martis currus; Symbolum eſt iracundi.* 7. *Quinque ſenſus, Solis filiæ.* 8. *Victoria.* 9. *Pax* 589

Symbolum XCVII.

Mercurius.

Ethicè.

1. *Vis eloquentiæ.* 3. *Pacis ſtudium.* 3. *Mercurius imago Legati.* 4. *Cur*

Cur vitulus ei ſacer? cur lingua? Eius cancer. 5. *Indicium corruptum.* 6. *Cur furum deus?* 7. *Cur mendax ſimul & fallax?* 8. *Eundum, quà Deus vocat.* 9. *Indoctus, Mercurius eſt truncus.* 600

Symbolum XCVIII.
Vulcanus, ignis deus.
Ethicè.

1. *Quid ſit lampada tradere.* 2. *Fabrorum labor, & ejus expoſitio Ethica.* 3. *Opifices induſtrii. Imperiti & improbi.* 4. *Vulcanus cælo & convivio deorum excluſus, quid indicet.* 5. *Cæcus amor nubentium.* 610

Symbolum XCIX.
Æolus, ventorum Deus.
Ethicè.

1. *Laudati Principis officium.* 2. *Affectuum ſuorum moderator.* 3. *Feminarum imperium.* 4. *Suſpicio parens irarum.* 5. *Plus poteſt moderatio, quàm impetus.* 6. *Ventorum Symbola.* 7. *Quinam ſint Æoli.* 618

Symbolum C.
Iuno, Regina Divûm.
Ethicè.

1. *Iuno emblema imperioſa mulieris.* 2. *Et impotentis.* 3. *Et Superba,* 4. *Et iracunda.* 6. *Et garrula.* 6. *Fortunæ blandienti non fidendum.* 7. *Vir conſtans.* 8. *Refert, quæ nutrix, ſit pueri.* 624

Symbolum CI.
Djana, dea multiformis.
Ethicè.

1. *Varia Luna ſeu Djana ſymbola. Somnolentia.* 2. *Djana infera cultrices ſaga. An plures venefici, an veneficæ?* 3. *Djana venatrix Caſtitatis exemplar. Commendatio venationis.* 631

Symbolum CII.
Satyri, & cæteri dii agreſtes.
Ethicè.

1. *Iuvenculi laſcivi Satyris comparantur.* 2. *Petulcus Satyrorum calor.* 3. *In corpore deformi formoſus animus.* 4. *Panicus terror.* 5. *Centauri quid ſignificent. Cur diaboli monſtroſi?* 6. *Dæmon in tentando homine Centaurum agit.* 641

Symbolum CIII.
Caſtor & Pollux, Amicitiæ idea.
Ethicè.

1. *Caſtor & Pollux cur in cælo?* 2. *Vera amicitia.* 3. *Helena peſtilens ſidus.* 4. *Lubrica amicitia.* 5. *Concordia bonum.* 648

Symbolum CIV.
Momus, deorum omnium irriſor.
Ethicè.

1. *Libido carpendi & obtrectandi.* 2. *Oſores hominum.* 3. *Cenſores aliorum.* 4. *Sutor, ne ultra crepidam.* 5. *Maledicentia redit in autorem.* 656

SYMBOLVM I.

Daphne Virgo Laureata.

Ex 1. Meta. Ovid.

Ethicè.

1. Cura Caſtitatis in Daphne. 2. Caſtitatis præſidia. 3. Caſtitas fugiendo vincit. 4. Laureatus Caſtitatis triumphus. 5. Laurus Symbolum Caſtitatis.

QUod benè, felicitérque vertat, *Ethicam Symbolicam* auſpicamur à triumpho, quem femina de viro, homo de Deo, fugiens de fugante, Caſtitas de impura *Libidine* reportavit. Fabula ſic ſe habet.

Daphne fuit *Penei* fluvij filia (nam olim etiam Flumina inter Numina colebantur) qui è radicibus Pindi Montis Theſſaliæ, Muſis Sacrati, ortus per *Tempe* (nemus ejuſdem regionis longè amœniſſimum, & à quo cæteræ hortenſium Gratiarum ſedes nomen habent) labitur. Venuſtas formæ, & laus pudicitiæ, ſine diſcordia, virginem adornabant. Rara Pulchritudo, rarior in Illa virtus, primùm in admirationem rapuit oculos, mox etiam in amorem animos. Ex illis, quos caſta formoſitas in deſiderium ſui pellexit, etiam *Phœbus* fuit, Jovis filius, & diis è majoribus unus. Primas illecebras tum hauſit, quando per montem, ſibi, ac Camænis familiarem licentiùs, quàm caſtum deceret, vagabatur. Duces, ut fieri amat, in amore frontis lumina præibant; horum face cupiditas exarſit; hæc prima ad flagitium via. Quid multa? cum pudore Virginis certabat incontinentia laſcivientis. Illa nuptiarum nomen abhorrebat; hic aliquid extra nuptias quærebat. Illi conſtitutum erat *Dianæ* non minùs pudicitiam, quàm ſtudia ſequi; hic pertæſus Muſarum conſortium, jam ſagittas non ſuas, ſed Cupidinis ſentiebat. Daphne multorum quamvis expetita thalamis, caſtum in viridi ceſpite torum anteponebat.

 Nec

Digitized by Google

Nec quid Hymen, quid amor, quid ſint connubia, curat. Accedebat ad mutandum propoſitum importunitas patris, ad nuptias non tam invitantis, quàm urgentis & trahentis.

Illa velut crimen tædas exoſa jugales,
Pulchra verecundo ſuffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor chariſſime, dixit
Virginitate frui: dedit hoc pater antè Dianæ.

Acuit magis hoc parentis telum, jam dudum alto ſaucius vulnere Phœbus; qui ut expugnaret obfirmatum animum, cæpit renuenti divinitatis ſuæ proſapiam oſtentare, artem canendi, medendíque jactare: blanditias exquiſitas & preces addere; ſed irritas. Præſidium caſtitatis in pedibus quæſivit Daphne; ocyor aurâ per ſentes & rubos, per aſpera & plana fugam arripuit; quantóque celeriùs inſequebatur fugientem ſpes procantis, tantò expeditiores alas addebat virgini timor.

----- Sic agna lupum, ſic cerva leonem;
Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ.

Iámque amator premebat pedem fugientis, erátque ſimilis tenenti, cùm Daphne victa labore fugæ, conijcit oculos in undas Penei parentis, & exclamans:

Fer pater, inquit, opem, ſi flumina numen habetis:
Qua nimiùm placui, tellus, ait hiſce: vel iſtam,
Quæ facit, ut lædar, mutando perde figuram.

Nec mora; ſimul hæc dixit, ſimul eſt mutata in arborem *laurum*:

Mollia cinguntur tenero præcordia libro,
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt,
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent, remanet nitor unus in illa.

Ethica.

I. (*a*) Virginalem Daphnæ caſtimoniam laudaturus poëta, exaggerat eam à primis curis, quas etiamnum tenerior puella habuit de hoc ætatis illius decore ſervando, ut quæ neſciebat, quid eſſet Hymen, quid *amor*, quid *connubia*. Secus, quàm multis in hoc ſexu ſoleat accidere, quæ mollibus ab unguiculis inſtituuntur ad lenocinium voluptatis, *vagæ*, ut Salomon loquitur, Prov. 7. *quietis impatientes*, *nec valentes in domo conſiſtere pedibus*. Liberiùs exſpatiantur ad ſpectacula, ad convivia, ad tripu-

(*a*) *Cura caſtitatis in Daphne.*

tripudia, ad licentiora virorum ac juvenum conſortia. Capere volunt & capi, quo reti? ait idem ibidem: *ornatu meretricio ad capiendas animas.* Poterat Daphnen à conſilio virginitatis dimovere parentis auctoritas:

Sæpè pater dixit, debes mihi nata nepotes: Illa tamen caſto pudore ſuffuſa mentis altæ propoſitum paternis hortatibus conſtanter antehabuit; contrà quàm faciunt illi, illæque, quos ab integritatis propoſito vox una gravior patris, aut mollior matris avertit.

Daphne tam erat amans virginalis pudoris, ut antequam eum profanaret, optaverit vel terrâ ſorberi (id quod ob fortitudinem, in Curtio juvene Romano, nunquam ſatis laudavit antiquitas) vel quacunque formæ mutatione, formam, quantum feminarum bonum! amittere. Erubeant, quibus dos una nubendi, genarum fucus.

II. (*b*) Ex Ovidio obſerva, tria maximè caſtitatis præſidia fuiſſe à Daphne adhibita:

Silvarum latebris, captivarúmque ferarum
Exuvijs gaudens, innuptæque æmula Phœbes;
Vitta coërcebat poſitos ſine lege capillos.

Nimirum *Solitudo*, *labor*, ſimplex *munditics* & ornatus, tutam à Paphijs ignibus præſtabant. Oculos inter plures cuſtodire difficile eſt; tunc præſertim, cùm procantium nobilitas, ſcientia, opes (Apollinem cogita) in conſpectum veniunt. *Otioſi*, ait S. Hieronymus, de ventre, & ijs, quæ ſub ventre ſunt, maximè cogitant; *compti* nimis & curioſiùs ornati, quaſi hamum capiendis animis proijciunt.

III. (*c*) Daphne pudicitiam ſuam fugiendo ſubduxit Apollinis libidini; qua de cauſa meruit in laurum converti, arborem triumphalem, ac caſtiſſimam, quæ nec frigoris, nec ardoris violentiâ ſe corrumpi patitur, perpetuò virens, ſemper illibata. Horat. lib. 2. Ode 15.

Nunc ſpiſſa ramis laurea, fervidos
Excludit æſtus.

Eadem, ne fulmine quidem tangenda; unde Cæſares olim geſtare laurum ſoliti. Symbolum hoc virginitatis eſt, de qua Ovidius lib. 3. Triſt. Eleg. 1.

Uſque viret ſemper laurus, nec fronde caduca
Carpitur, æternùm ſic habet illa decus.

Et quænam pulchrior victoria ac triumphus, quàm qui fugâ tam glorioſa relatus eſt? De hoc emblema, cum lemmate, *in fuga victoria.* Apoſtolus, 1. Cor. 6. quod magnus Auguſtinus obſervat: *fugite*, inquit,

(*b*) *Caſtitatis præſidia.* (*c*) *Caſtitas fugiendo vincit.*

Digitized by Google

fornicationem; at cùm de cæteris vitiis vincendis loquitur, *reſiſtite*, hortatur. Victores olim lauro coronatos fuiſſe, cui non conſtat? Virgil. 5. Æneid.

Sic fatus (Æneas) cingit viridantia tempora lauro,
Et primum ante omnes victorem appellat Aceſten.

Et Ovidius lib. 4. Triſt. Eleg. 2.

Tempora Phœbea lauro cingentur, ióque
Miles iò, magna voce, triumphe! canet.

Idem victrici Daphnes pudicitiæ acclamemus; quæ non modò digna eſt, ut coronetur lauro; ſed ut tota abeat in laurum. Vivat Daphne! de qua nos, quod Horatius lib. 2. Od. 1. de Aſinio Pollione Dalmatas triumphante:

Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Vertamus in Daphnen:

Cui laurus æternos honores
Virgineo peperit triumpho.

O nobilem ergo triumphum, nobilem victoriam, quæ tota pedibus debetur!

IV. (*d*) Cur triumphantes olim lauro coronarentur, hanc adducit rationem Servius ad Eclogam 9. quoniam, inquit, apud veteres, laurus à laude nomen habuit: nam eam *laudum* dicebant. Cur non igitur in *laurum* & *laudes* vertatur Daphne, cujus, ut Poëta canit, *ſideribus ſimiles oculi*, tantáque formæ venuſtas, ut Deum illum, quo non formoſior alter in Superis, amore ſui accenderit; & tamen illa jam tunc Laurus, antequam eſſet Laurus, non arſerit; nec fulmine, Cyprio, inquam, telo, afflata aut tacta fuerit. Quin etiam jam laurus facta, virginis tamen ſenſum retinuit, nam Phœbus

Oſcula dat ligno, refugit tamen oſcula lignum. Quid mirum ergo, quòd is ipſe, qui lauri hujus virorem ac nitorem violare tentaverat, victus conſtantiâ virginis, encomium ei cecinerit:

Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores,
ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, Laure pharetræ:
Tu ducibus lætis aderis, cùm feſta triumphum
Vox canet, & longas viſent capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem firmiſſima, cuſtos
Ante fores ſtabis. Neſcio

(*d*) *Laureatus caſtitatis triumphus.*

Neſcio enim, quomodo fiat, ut virtus oppugnata tantò evadat pretioſior, quantò in repellendis aſſultibus fuerat fortior. An, quia præclarum facinus & ab hoſte probatur; & ſeu vincas, ſeu vincaris, ex adverſarii robore nobiliorem palmam reportas?

V. (*e*) Laurus olim, quod Ovidius innuit, ante veſtibulum palatij Cæſaris Auguſti, & ſucceſſorum, ſtatuebatur, tanquam triumphale victoriarum ſignum. Optandum ſanè, ut ante fores oculorum, aurium, linguæ, hæc arbor excubet, Symbolum Caſtitatis & præſidium. Laurus, quod Plinius docet, igni obluctatur crepitu. Et mali ominis apud augures erat, laurum in ignem conjectam, non crepuiſſe. Quid dicam? Caſtitas, ne uratur, manibus repugnat ac pedibus. Cujus rei memorabile documentum Nicetas, adoleſcens ille præbuit, qui cùm aliter Cypridem rejicere non poſſet, morſu linguam præcidit, & in lenocinantis faciem exſpuit. Baron. anno Chriſti 252. Equidem in lingua telum gerit pudicitia, quæ ſi laborat, altiùs clamando reluctandum eſt Cupidini, vim & facem paranti. Exemplò Daphnes, cave Virginitas; *tetigiſſe, periſſe eſt.* Manum Phœbi evitavit fugiendo laureata hæc Nympha. Et quis putaret? in virginum Muſarum vicinia, ſtruuntur inſidiæ virginitati; & quidem *lauro*, à laurigero Phœbo? Facilè ſpernat Galatea Polyphemos, & cæteros Ætnæ Cyclopas; Plus eſt periculi à criſpis Apollinarium juvenum cincinnis, à rubicundis genis, blandiente lingua, digitis auro micantibus, & ſuavem per chordas ac corda pectinem ducentibus. Hìc Daphne, ſi ſapis, fuge, & lauream fugiendo compara. Memineris, quod Catullus in nuptiis Pelei & Thetidis canit:

Ut flos in ſeptis ſecretus naſcitur hortis,
Ignotus pecori, nullo contuſus aratro,
Quem mulcent auræ, firmat Sol, educat imber.
Multi illum pueri, multæ optavere puellæ:
Idem cùm tenui carptus deflotuit ungue,
Nulli illum pueri, nullæ optavere puellæ.
Sic virgo dum intacta manet, tunc chara ſuis; ſed
Cùm caſtum amiſit polluto corpore florem,
Nec pueris jucunda manet, nec chara puellis.

(*e*) *Laurus Symbolum caſtitatis.*

SYMBOLVM II.

Minerva Bucculenta.

Ovid. 6. Meta. Plut. Athenæus.

Ethicè.

1. Iræ remedium ex ſpeculo. 2. Cognitio ſui è ſpeculo.

OLim ad menſam clarorum laudes virorum tibiâ cantatas fuiſſe, meminit Cicero 1. Tuſcul. Qui mos in Deorum quoque convivijs obſervatus, non magis aures diſcumbentium, quàm animos ſuavi acroamate demulcebat. In ejusmodi quopiam epulo, cùm Apollo citharæ fidibus mirificè luderet, Minerva ſuam quoque canendi artem demonſtratura, ſumpſit in manus tibiam, dulcíque modulatu, voluptatem cœlicolis inſtitit aſpergere. Vix ore cœpit animare fiſtulam, cùm in riſum ſolvuntur Dij; buccas quippe Diva, cæteroquin decori obſervantiſſima, ita inflaverat, ut deformem in modum tumerent. Pudor & ira incendêre deam, ignaram cauſæ ridendi. Quid enim? an contemptam ſe putet, ut, quæ cæterarum artium Liberalium eſt Præſes, non etiam polleat canendi, & fiſtulam digitis ſollicitandi peritiâ? Igitur ſpatium ut daret animo, excedit locô convivij, ad palludem (quæ ab ipſius nomine *Tritonia* dicta) ſe confert, iterúmque tibiam manu tentat & linguâ. Et ecce, dum inter canendum temerè conjicit oculos in undas, advertit, buccas tanquam è ſpeculo reflexas fœdè intumeſcere, vultúmque ridiculè diſtorqueri & deformari. Vehementer igitur commota imaginis objectæ turpitudine, cœpit monſtroſam deteſtari formam. Etenim quid indignius tali ac tantâ deâ, quàm ruſticus genarum tumor, diſtortum os, corrugata labra, recedentes in angulum oculi, criſpatæ nares, totum caput ventoſo potiùs Æolo, quàm Virgini divinæ ſimile? Ocyus hinc abjicere arundinem, ſéque ipſam fugere, ſuíque pudere. Tantùm valuit cognitio ſui ex aqueo ſpeculo reddita.

Ethica.

I. (*a*) Rectè imago hæc vitrea ad iracundas & diſtortas hominum, præcipuè feminarum, formas applicatur. Nam ſexum hunc, quanquam venuſtatis ſtudioſiſſimum, nihil fœdiùs, nihil crebriùs deformat, quàm impetus

(*a*) *Iræ remedium ex ſpeculo.*

impetus iræ ac tumor. Senecæ dictum eſt lib. 1. de Ira.: Neſcias, utrum magis deteſtabile ſit hoc vitium, an deforme. Cætera licet abſcondere & in abdito alere; ira ſe profert, & in faciem exit, quantóque major eſt, hoc effervescit manifeſtiùs. Et cap. 35. Nihil tamen æquè profuit ad cohibendum hunc animi impetum, quàm primùm intueri deformitatem rei, deinde periculum. Non eſt ullus affectus faciei turbatior; pulcherrima fœdavit ora, & torvos vultus ex tranquilliſſimis reddidit. Huc quadrat illud Ovidij lib. 3. de arte.

Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgoneo ſæviùs angue micant.

Pergit Seneca: Qualem tu intrà putas eſſe animum, cujus extrà imago tam fœda eſt? quantò illi intra pectus terribilior vultus, acrior ſpiritus eſt, incenſior impetus, erupturus, ſe niſi ruperit. Et cap. 36. Quibusdam iratis profuit aſpexiſſe ſpeculum; perturbavit illos tanta mutatio ſui: velut in rem præſentem adducti, non agnoverunt ſe. Et quantulum ex vera deformitate imago illa ſpeculo repercuſſa reddebat? animus ſi oſtendi, & ſi in illa materia perlucere poſſet, intuentes nos confunderet, ater, maculoſúſque, æſtuans, diſtortus, & tumidus. Nunc tanta deformitas ejus eſt per oſſa carnéſque, & tot impedimenta effluentis: quid ſi nudus oſtenderetur? Conſonat Plutarchus in Moral. Mihi verò, inquit, ſi quis ſcitus & elegans ſit comes, vel aſſecla, non ægrè feram, ſiquis in ira proferret mihi ſpeculum, ſicut quibusdam jam lotis, comptíſque ſolet ſine ullu fructu. At ſeipſum ita videre, præter naturam conſtitutum, & undique turbatum, non parùm conferat ad affectus hujus damnationem. Et Martialis lib. 1. Speculum vocat *conſilium formæ*, *faciei Iudicem*, qui nemini adulatur. Hinc illud Lemma, ſpeculo ſubſcriptum: *Cunctis æquè fidum.* vel, *omnibus omnia.* Unde ſimiæ abhorrent ſpecula, deformitatem ſuam averſatæ: nam *veritas odium parit.* Quantò rectiùs apud memoratum Poëtam lib. 2. egiſſet Lalage, femina perinde furioſa ac ſuperba, ſi non tam formam, quàm iram ſuam contemplata fuiſſet in orbe vitreo.

Unus de toto peccaverat orbe comarum
Annulus, incertâ non benè fixus acu.
Hoc facinus *Lalage* ſpeculo, quô viderat, ulta eſt:
Et cecidit ſectis icta *Pſecuſa* comis.

Nempe fregit in capite ancillæ ſpeculum, & miſeram evulſis capillis humi afflixit. Sic apud Juvenalem Sat. 6. tractata eſt *Pſecas* puella, quam impotens hera taureo nervo caſtigavit. Quæ cauſa?

Com-

Componit crinem laceratis ipſa capillis
Nuda humeros Pſecas infelix, nudiſque mamillis:
Altior hic quare cincinnus? taurea punit
Continuò flexi crimen, facinúſque capilli.

Et de alia quadam hujusmodi Furia memoratur, eam, cùm ferire vellet ancillulam, idque non poſſet commodè, quòd manus haberet impeditas; (tenebat alterâ ſpeculum, alterâ gemmeum torquem, & armillas aureas.) Quid fecit? puellam, crinium ornatricem coram venire jubet; paret illa: tam verò rabioſa mulier in ejus faciem roſtro plus quàm canino irruens, naſum impetit, miſerámque denaſaſſet dubio procul, niſi avertens opportunè vultum ancilla, pro naſo obtuliſſet aurem, quam Megæra penè totam mordicus abſtulit. Quòd ſi tales Furiæ inſaniam ſuam viderent in ſpeculo, ſuperi!

O qualis facies, & quali digna tabella! Juven.

II. (*b*) Sed non iracundia tantùm ad criſtallinum eſt deferenda & corrigenda Judicem; pluribus animi morbis hic aſpectus eſt ſalutaris. Nam ut ſeneca ſcribit lib. 1. Quæſt. Nat. Inventa ſunt ſpecula, ut homo ipſe ſe agnoſceret. Multa ex hoc conſecuta. Primò ſui notitia, deinde & ad quædam conſilium. Formoſus, ut evitaret infamiam: deformis, ut ſciret redimendum eſſe virtutibus, quidquid corpori deeſſet: Juvenis, ut flore ætatis admoneretur, illud eſſe tempus diſcendi, & fortia audiendi: ſenex, ut indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. Ad hoc rerum natura facultatem nobis dedit, noſmetipſos videndi. Fons cuivis perlucidus, aut læve ſaxum imaginem reddit.

Nuper me in littore vidi.
Cùm placidum ventis ſtaret mare

Ait apud Maronem Corydon Eclog. 2. Socratem Philoſophum ſcribit Apuleius Apolog. 1. ſpeculo ad morum diſciplinam eſſe uſum. Quippe ſuaſiſſe diſcipulis fertur, ut qui eorum foret pulchritudine ſibi complacitus, impendio procurare, ne dignitatem corporis malis moribus dedecoraret. Qui verò minùs ſe commendabilem formâ putaret, ſedulò operam daret, ut virtutis laude turpitudinem tegeret. Libertus Auguſti Cæſaris Phædrus, vir eruditus, apologum narrat hunc in modum. Civis Romanus filium habuit & filiolam formæ diſſimillimæ, fortunâ inſolenter errante. Filius Hyacinthus, contrà quàm fieri amat, præſtantiſſimæ formæ: Tulliola filia inſigniter deformis erat. Utriúſque vaga ætas ſpeculum matris reperit & inſpexit. Puer ſpeculum adeò ſibi

favere

(*b*) *Cognitio ſui è ſpeculo.*

Digitized by Google

favere animadvertens: Heus ſoror, inquit, quàm ego formoſus ſum ad te collatus, & quàm tu nihil habes formæ; ô deformem Canidiam! Puella impatiens tam acerbi vituperij rem patri detulit, & fratrem graviter accuſavit, quòd ſpeculum, rem feminarum, inſpexerit. Pater utrúmque peramanter amplexus, ô mea pignora, inquit, cupio, ut ſpeculum quotidie inſpiciatis: Tu quidem, Hyacinthule, ne ſcitam & decoram ſpeciem pravis moribus, vitijſque corrumpas: Tu verò, Tulliola, ut ſequiorem formam virtutibus & morum concinnitate commendes. Sic ambo rectiſſimè habebitis. Imitentur igitur Minervam, quicunque & quæcunque dignitatem corporis malis moribus deformant: & abijciant, quidquid pulchritudinem non tam oris, quàm animi corrumpit. Factura hoc fuiſſet Helena, illud olim venuſtatis miraculum & oculorum tormentum, ſi quemadmodum, in orbe vitreo ſibi placuit juvencula, animum adjeciſſet ad larvam, canis crinibus inducendam. De hac Ovid. lib. 15. metam.

Flet quoque, ut in ſpeculo rugas conſpexit aniles
Tyndaris, & ſecum, cur bis ſit rapta, requirit.

SYMBOLVM III.

Marſyas excoriatus.

6. Metam. & 6. Faſtor.

Ethicè.

1. Obtrectator temerarius. 2. Inflati Muſici. 3. Inanis jactantia.

E Præcedenti fabula intelleximus, Minervam deprehenſa vultûs inflatione, ex tibiæ cantu, abjeciſſe tibiam, fœdum oris virginei dehoneſtamentum. Eam fiſtulam in ripa paludis Tritonidis jacentem, fortè conſpicatus *Marſyas*, quidam ex horridis ſatyris, plus in mento pilorum, quàm in mente Sapientiæ geſtantibus, ſuſtollit homo, inflat ore, premit digitis, elicit ſonum, placet modulamen, eò denique arrogantiæ delabitur, ipſum ut Phœbum, divinum citharœdum, auderet in certamen provocare, ſed maximo ſuo malo: nam ab adverſario victus, & abſtractâ per artus cute, miſerrimè laniatus eſt; Marſyas, commiſeratione deorum in fluvium cognominem ſuo diffluxit cum ſanguine, quem flentes Nymphæ agreſtes fuſis auxerunt lacrimis. De hac fabula Ovidius 6. faſtorum:

 Prima

Prima terebrato per rara foramina buxo
Ut daret, effeci, tibia longa ſonos.
Vox placuit: faciem liquidis referentibus undis
Vidi, & virgineas intumuiſſe genas.
Ars mihi non tanti eſt, valeas mea tibia, dixi:
Excipit abjectam ceſpite ripa ſuo.
Inventam Satyrus primùm miratur, & uſum
Neſcit, & afflatam ſentit habere ſonum.
Et modò dimittit digitos, modò concipit auras:
Jámque inter Nymphas arte ſuperbus erat.
Provocat & Phœbum: Phœbo ſuperante pependit;
Cæſa receſſerunt à cute membra ſua.

Et 6. Metam.

Quem Tritoniaca Latôus arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit:
Ah! piget: ah! non eſt, clamabat, tibia tanti.
Clamantis cutis eſt ſummos direpta per artus,
Nec quicquam niſi vulnus erat, cruor undique manat,
Detectique patent nervi, trepidæque ſine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viſcera poſſes
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ ſilvarum Numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus, *(a)*
Et Nymphæ flêrunt, & quiſquis montibus illis
Lanigeróſque greges, armentáque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactáque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis,
Quas ubi fecit aquas, vacuas emiſit in auras,
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor;
Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidiſſimus amnis.

Ethica.

I. *(b)* Per Marſyam denotatur obtrectator temerarius, qui non veretur viros doctrina ac virtute præſtantes maledicis ſcriptis laceſſere. Quales ſunt Thraſonici quidam Litteratores, qui *Latiæ, Cecropiæq́, Minervæ* tibiâ, hoc eſt, eruditione aliqua tumentes, nomē ſibi inter contribules, ut Marſyas inter Satyros

(a) Nomen Satyri eſt. *(b) Temerarius obtrectator.*

tyros & agreſtes Nymphas, pepererunt. Hi neſciunt ſuam intra pelliculam, quod Martialis Cordonem monet, ſe tenere: ſed vel famoſis libellis, vel Theoninis ſcriptis contra viros claros inſurgunt, graculi contra luſcinias, Grammatici contra Theologos, Legulei adverſus Juris Antiſtites, rabulæ in Tullios, Chœrili & Mævij contra Marones, & alios Vates, Apollinea lauro cinctos. Quid quærunt? nomen ex temeritate; cupiunt inclareſcere chartis, non alia luce, quàm Vulcaniâ dignis. Sic Heroſtratus, impuriſſimus nebulo, templum Epheſinæ Dianæ incendit, ut famam conſequeretur infamiâ. Sed hujuſmodi corniculæ non rarò in Aquilas incidunt, quarum acie deprehenditur inſcitia, & ad ſolem expoſita, generoſis unguibus deplumatur ac diſcerpitur, detractâque malè cohærentium calumniarum, ſophiſmatum, ſcommatum cuticulâ, ſapientibus in ludibrium proſtituitur. Sic ſus Minervam, ſic Dares Entellum, ſic Marſyàs Apollinem laceſſit. Martialis obtrectatorem talem reijcit tanquam indignum, quem illuſtret reſpondendo lib. 5. Epigram.

Allatres licet uſque nos, & uſque
Et gannitibus improbis laceſſas;
Certum eſt, hanc tibi pernegare famam,
Olim quam petis è meis libellis,
Qualiſcunque legaris ut per orbem.
Nam te cur aliquis ſciat fuiſſe?
Ignotus pereas miſer, neceſſe eſt.
Non deërunt tamen hac in urbe forſan,
Unus, vel duo, tréſve, quatuórve,
Pellem rodere qui velint caninam
Nos hac à ſcabie tenemus ungues.

Senecæ dictum eſt lib. 2. de Ira. Ultionis contumelioſiſſimum genus eſt, non eſſe dignum viſum, ex quo peteretur ultio; quò pertinet illud ex fabulis;

Tauri ſedebat vilis in cornu culex:
Volare num ſe vellet, ipſum interrogat.
Reſpondet ille: nec ſedentem noveram,
Nec evolantem te profectò ſentiam.

Id hodiéque à viris ſapientibus obſervatur, præſertim in argumento Controverſiarum Religionis, quam alij atque alij, velut canes Lunam, allatrant, & millies refutata novis clamoribus urgent. Quibus aliquando reſpondendo contunditur os. juxta illud Salomonis Prov. 26. *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.* Aliquando

quando tamen ſatius eſt, maledicentiam ulciſci contemptu. Quod ibidem c. 27. v. 22. Sapientiſſimus monet: *Ne reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis;* fruſtrà cum inſano contendendo. Nam, *Si contuderis ſtultum in pila, quaſi ptiſanas, non auferetur ab eo ſtultitia.* Pendent in Apollinis templo plurimæ Marſyarum excoriatorum pelles, non ideò tamen abſterrent maledicum canentis Satyri calamum, ne Phœbum, intellige virum ſapientia præditum, temeraria provocatione inceſſat. Indicat hoc Xenophon, *ἀναβάσεως.* dum refert, Marſyam victum, pelléque ſpoliatum ab Apolline, ἐρίζοντα οἱ περὶ σοφίας certantem ſibi de ſapientia. Ejuſmodi ſtultitiæ mercedem etiam tubicen ille Miſenus tulit, de quo Maro 6. Æneid.

Sed tum fortè, cavâ dum perſonat æquora conchâ,
Demens, & cantu vocat in certamina Divos,
Æmulus exceptum Triton (ſi credere dignum eſt)
Inter ſaxa virum ſpumoſâ immerſerat undâ.

Hoc habet majora viribus tentans audacia. Per illa verba: *Si credere dignum eſt.* oſtendit Poëta, ſe dubitare, utrùm homo tantæ extiterit audaciæ, ut deos in certamen provocaret. Atque hæc de pellicula Marſyæ, infeliciſſimi tibicinis.

II. (*b*) Latet etiam alius ſenſus in hac fabula; quam finxiſſe dicuntur Athenienſes, apud quos, cùm eloquentiæ & ſapientiæ ſtudia florerent; apud alios autem, præſertim Thebanos, tibicines & aulœdi, liberalium artium ſtudioſis præferrentur; induxerunt ruſticam Satyri tibiam cum ſuaviſſima Phœbi lyra certantem, meritáſque pœnas dantem. Conqueritur de tam præpoſtero judicio Martialis lib. 5. ad Lupum.

Cui tradas, Lupe, filium magiſtro
Quæris ſollicitus, diúque tentas.
Omnes Grammaticóſque, Rhetoráſque
Devites moneo; nihil ſit illi
Cum libris Ciceronis aut Maronis
Famæ Tutilium ſuæ relinquat:
Si verſus facit, abdices poëtam;
Artes diſcere vult pecunioſas,
Fac diſcat citharœdus aut choraules.

Idem lib. 6. ad Severum.

Prætores duo, quattuor Tribuni
Septem cauſſidici, decem Poëtæ

Cujuſdam

(*b*) *Inflati Muſici.*

Cujuſdam modò nuptias petebant
A quodam ſene: non moratus ille
Præconi dedit Eulogo puellam
Dignum quid fatuo, *Severe* fecit?

Quaſi diceret: Nunquid ſapienter? nam jacent artes ingenuæ; nec honos eis, nec prœmium rependitur. Aulœdi, citharœdi, lyricines, & menſarum ſectatores Sycophantæ rem faciunt nugis & facetijs; viri boni & litteris exculti cum paupertate & inopia conflictantur. Cujus rei Symbolum eſt *acanthis in ſpinis* vivens (unde Spinus & Spinulus dicitur) & tamen ſuaviter canens, cui perpetuæ cum aſino inimicitiæ. Ariſtot.

III. (*c*) Moralem doctrinam ſuppeditat *Tibia*, quam Minerva abjecit, Marſyas invenit. Hac ille ſupra ſortem ſuam inflatior, ſperabat è divino canendi inſtrumento, divinum quoque, & cuivis Apollini parem cantum profluxurum. Stolidè. Sunt enim *arma* ſine *arte*, quod gladius ſine mucrone; manus ſine nervo; nomen ſine re. Huc facit, quod Martinus Barletius ſcribit de Georgio Caſtrioto, cui heroica facta cognomentum Scanderbegi, ſeu Alexandri peperere. Is acinace ſuo poterat hoſtes ad umbilicum uſque medios dividere; unde Mahometes Turcarum Imp. deſiderio videndi tam potentis gladij, eum ſibi mitti petijt. Qui cùm non multùm ab enſe vulgari differe videretur, ſubdubitavit Mahometes, an illo ferro vulnera tam truculenta fuiſſent edita; cui renuntiatum à Scanderbego, acinacem quidem à ſe miſſum, quo ſoleret in prælijs uti, deeſſe tamen ferro brachium, quò fuiſſet illud vibratum. Unde Symbolum: *non gladius, ſed manus: non fiſtula, ſed ars.*

(*c*) *Inanis jactantia.*

SYMBOLVM IV.

Midas inauratus.

II. Metam.

Ethicè.

1. Infelicitas divitum. 2. Stultitia votorum humanorum.

GOrdius Phryx, agreſti & ignobili genere ortus, rex Phrygiæ conſalutatus eſt ab omnibus; quòd ex Apollinis oraculo, primus templum Jovis recèns in urbe Gordio ædificatum, ingreſſus fuiſſet; in

Digitized by Google

cujus rei memoriam, jugum vehiculi ſui ruſtici, compluribus loris in ſeipſa implicatis adſtrictum ſuſpendit, in quo nexus ita celabantur, ut unde nodus inciperet, quovè ſe conderet, nec ratione, nec viſu percipi poſſet. Alexander urbe Gordio in poteſtatem redactâ, quoniam intellexerat, ſortem eſſe oraculo editam, Aſiâ potiturum, qui inexplicabile vinculum ſolviſſet, nexus explicare aggreſſus, gladio rupit lora, & ſic oraculum vel eluſit, vel implevit.

Hujus Gordij filius & in regno ſucceſſor erat *Midas*, homo auri avidiſſimus, qui cùm Bacchum hoſpitio ſuſcepiſſet, juſſúſque eſſet petere, quidquid vellet, ejus voti mox compotem futurum. Nihil æquè ſe optare reſpondit, quàm ut protinùs, quidquid attigiſſet, in aurum verteretur. Annuit Bacchus optatis; ſolo Midæ contactu obvia quæque in fulvum metallum convertuntur. Verùm, cùm urgente fame, cibum ſumere conaretur, atque illum quoque in aurum mutari videret: ſenſit tandem ſtolidus, ſe parùm ſapienter optâſſe; petijt igitur à *Libero* patre, ut munus illud, quantumvis ſpecioſum, ſibi adimeret. Miſertus illius Bacchus, mandavit, ut *Pactolo* Lydiæ fluvio ſe ablueret. Cui cùm morem geſſiſſet, ipſe quidem priſtino reſtitutus eſt ſtatui: cæterùm Pactolus ex eo tempore aureas arenas volvere cœpit. Eleganter fabulam carmine deſcribit Ovidius 11. Met. hunc in modum.

Huic decus optanti, gratum, ſed inutile fecit
Muneris arbitrium.
Ille malè uſurus donis, ait: Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nociturâque munera ſolvit
Liber: & indoluit, quòd non meliora petiſſet.
Lætus abit, gaudétque malo, Berecynthius heros. (a)
Pollicitíque fidem tangendo ſingula tentat
Víxque ſibi credens, mox alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam, virga aurea facta eſt:
Tollit humo ſaxum, ſaxum quoque palluit auro:
Contigit & glebam; contactu gleba potenti
Maſſa fit: arentes Cereris decerpſit ariſtas
Aurea meſſis erat: demptum tenet arbore pomum;
Heſperidas donâſſe putes: Si poſtibus altis
Admovit digitos; poſtes radiare videntur;
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere poſſit.

(a) *Phrygius Midas.*

Vix

Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia: gaudenti menſas poſuere miniſtri
Extructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum verò, ſive ille ſuâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat; Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat;
Lamina fulva dapes admoto dente nitebat.
Miſcuerat puris autorem muneris undis
Fuſile per rictus aurum fluitare videres,
Attonitus novitate mali, Divéſque, miſerque,
Effugere optat opes, & quæ modò vouerat, odit.
Copia nulla famem relevat, ſitis arida guttur
Urit: & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad cœlúmque manus, & ſplendida brachia tollens:
Da veniam Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miſerere precor, ſpecioſóque eripe damno,
Mite deûm numen: Bacchus peccâſſe fatentem
Reſtituit, factíque fide data munera ſolvit.
Néve malè optato maneat circumdatus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Pérque jugum ripæ labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus
Spumigeróque tuum fonti, quà plurimus exit,
Subde caput, corpúſque ſimul, ſimul elue crimen.
Rex juſſæ ſuccedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem,
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arua rigent, auro madidis pallentia glebis.

Ethica.

Duplicem hæc fabula Morali Scholæ doctrinam ſuggerit. Prior, *ſtulta mortalium vota.* poſterior, *divitum infelicitatem.*

I. (*a*) Vecordiam Midæ imitantur, qui divitiarum cupiditate abrepti, in id omnibus incumbunt viribus, ut velut gryphes, aut formicæ Indicæ, coäcervent theſauros; quorum poſſeſſio deinde ipſis non modò oneroſa, cùm non minor labor ſit: *quàm quærere, partâ tueri;* ſed etiam non raró

(*a*) *Infelicitas divitum.*

rarò exitioſa. Non fruſtra pallet aurum, cùm inſidiatores habeat plurimos. Hujuſmodi Midæ cœnam, quondam Pythiniorum regi *Pythe* appoſuit uxor, qui ruſticos ab agricultura, cives ab opificijs abſtractos, aurum effodere coëgit. Refert ex Plutarcho Cauſſinus in Symbol. lib. 2. Uterque jejunſus in menſa aurea, typum exhibet avari, ſummam inter opulentiam, & reconditos theſauros egentis. Rectè Claudianus in Ruffin. lib. 1.

Semper inops, quicunque cupit.

Et Horat. lib. 3. Od. 16.

Multa petentibus, multa deſunt.

Beatior eſt, non qui plura habet, ſed qui pauciora cupit. Nemo pluribus eget, quàm qui plurima poſſidet. Adde, quòd opes nunquam ferè poſſunt, neque parari ſine injuria, neque exerceri ſine luxu, neque haberi ſine periculo, neque amitti ſine dolore. Anacreon, celebris Poëta, Polycrati Samiorum tyranno quinque talenta, quibus ab eo donatus fuerat, reſtituiſſe fertur, quòd ob ea duabus noctibus ſomno caruerit. Aurei Midæ ac Pythis cibi me faciunt meminiſſe alterius menſæ huic propoſito convenientis, quam Heliogabalus paraſitis appoſuit ſæpe ceream, ſæpe ligneam, eburneam, fictilem, etiam marmoream, eſcis ex varia illa materia effictis; nonnunquam pictas ciborum tabulas exhibebat, inter quas convivæ fame macerarentur, & per ſingula fercula, tanquam comediſſent, bibere cogerentur, ac manus lavare. *Lampridius.* En imaginem avaritiæ, quæ miſerè torquet, quos ipſa poſſidet, & amatores ſuos cogit inter opes eſurire & bonorum tantùm umbris frui. De qua re plura in Tantalo. De Avaro Horat. ſerm. 1. ſat. 1.

mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca

Et mox:

Congeſtis undique ſaccis
Indormis inhians, & tanquam parcere Sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.

II. (*b*) De ſtolido Midæ voto eleganter Maximus Tyrius, diſſert. 30. Quanti ſuum, inquit, ſibi exitium accerſunt grandibus votis! ut conſequantur, petunt; damnant, cùm conſecuti ſunt. Multi violenter impetrant, quod cupiunt, & id donum interpretantur. Errant fatui; ſupplicicium eſt, non donum. Sapienter Socrates apud Val. Max. Lib. 7. c. 2. nihil ultra petendum à dijs immortalibus arbitrabatur, quàm ut

(*b*) *Stolida mortalium vota.*

Digitized by Google

ut bona tribuerent; quoniam ij demum ſcirent, quid cuique eſſet utile: nos autem plerumque in votis expetere, quod non impetrâſſe, meliùs foret. In talia vota meritò dentem ſtringit Satyricus.

Evertêre domos totas optantibus ipſis
Dî faciles, nocitura togâ, nocitura petuntur
Militiâ

Is inter ſtulta votorum numerat avarorum, qualis erat Midas,

Prima ferè vota, & cunctis notiſſima templis,
Divitiæ ut creſcant, & opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro.

Idem quomodo ſit optandum docet:

Nil ergo optabunt homines? ſi conſilium vis,
Permittes ipſis expendere Numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque ſit utile noſtris.
Nam pro jucundis aptiſſima quæque dabunt Dî.

Et concludit:

Orandum eſt, ut mens ſit ſana in corpore ſano. Juvenal. Sat. 10. Senecæ monitum eſt, epiſt. 10. Tunc ſcito te eſſe omnibus cupiditatibus ſolutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palàm; & epiſt. 2. In hoc excuſabiles ſunt dij, quòd iſta, quæ urunt, quæ cruciant, optantibus data ſunt. Lucianus in Dialogo, quem Icaro-Menippum inſcripſit, ſalsè fingit diverſiſſima hominum vota ac deſideria in cœlum ad Jovem aſcendere; & juſta quidem ab illo per apertam feneſtram admitti, iniqua verò & noxia, aut inepta flatu deorum in terras remitti. Optatis imprudentibus accenſendum id, quod Aurora, quanquam Dea, concepit, quæ marito ſuo Tithono vitam quidem immortalem impetravit, ſed non ſenectutis expertem; hinc in cunis infantulorum more agitandus fuit; & nomen Tithoni uſurpatur de ſenibus infelicibus ac laborioſis. Quare viderint, quid petant, qui canas in capite hiemes petunt.

SYMBOLVM V.

Midas auritus,

11. Metam.

Ethicè.

1. Dives indoctus. 2. Vide, cui fidas. 3. Occulta pateſiunt.

STolíditati Midæ in optando, ſubjungit Poëta ſtultitiam in judicando; nam *ex uno abſurdo ſequitur alterum*; & corruptæ mentis labes variarum eſt parens aberrationum. Paulò ſuperiùs audivimus Marſyæ tibiam, Apollineæ citharæ impudenter obſtrepentem; nunc videamus, quid Pan, Deus paſtorum, ſeptemplicis inflator & inventor fiſtulæ tentaverit, eundem Apollinem provocando.

Midas pertæſus opes, quarum infelicitatem expertus erat, adeò de cætero abhorruit ab auro accumulando, ut etiam hominum conſortium devitans, urbes fugeret, agris, ſilvis, montibus vitam mandaret, & Pana, Deum monticolam veneraretur. Ille quidem ſtolidi voti culpam, & aurum Pactolo flumine abluit, tarditatem tamen & ſtuporem ingenij non abſterſit. Jam gemini ad canendum conſtiterant, *Phœbus* & *Pan*; Judex ſederat *Tmolus* mons & Deus, canitie venerandus, in cujus clivo certamen muſicum erat committendum. Aderat & Midas, perpetuus corrnigeri & capripedis Panos aſſecla. Prior hic inflat fiſtulam, pluribus è cannis cerâ compactam: carmen ruſticum & agreſte adeò oblectavit Midam, pingui ſenſu præditum, ut præconcepto judicio palmam victoriæ deſtinaret Pani. Prodijt in medium Phœbus,

Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus,
Verrit humum Tyrio ſaturata murice ſpalla:
Diſtinctámque lyram gemmis, & dentibus Indis
Suſtinet à læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus iſte fuit: tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quarum dulcedine captus,
Pana jubet Tmolus *citharæ ſubmittere cannas.*

Tmolo aſſenſerunt, quicunque ſilveſtrium deorum præſentes aderant; unus inventus eſt Midas, qui Pana non dubitabat Apollini præferre, Tmolique ſententiam tanquam injuſtam reprehendere. Quam ob rem indignatus Apollo, aſininas ei auriculas addidit.

Inſtabi-

Inſtabilesque illas facit, & dat poſſe moveri,
Cætera ſunt hominis.

Midas ut advertit oblongam temporum utrinque appendicem, pudore & dedecore plenus, ſeſe ſubter frondes abdidit, neque priùs è Silvis in regiam redijt, quàm ſuccreſcente longiore coma, auriculas tam ſcitè texit, ut ea turpitudo neminem, niſi tonſorem, adverteret. Qui rem tam novam neque tacere potens, neque proloqui auſus, foſſam fecit, cui immurmuravit hæc verba: *Aſininas aures habet Midas.* Deinde ſcrobem terra operit, & recedit. ſucceſſu temporis excreverunt illic arundines, quæ commotæ vento, vocem, quam tonſor infoderat, ſibilò reddiderunt.

Ethica.

Triplex hic doctrina. I. (a) Midas auriculis longioribus damnatus, imago eſt hominis *divitis*, ſed *indocti*. Rectè Salomon Prov. 17. *Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm ſapientiam emere non poſſit?* Unde ejuſmodi homo, *truncus argentatus* appellatur à Xenophonte. Eſt autem aſino naturale, ſubinde movere auriculas, tanquam daret indicium, ſibi probari cantum; cùm bardum ſit & ſtolidum animal, nec niſi fuſtibus docendum. Hinc fluxit adagium: *aſinus ad lyram.* Cui affine alterum: *ſus tubam*, ſcilicet audivit: cujus clangore equi concitantur ad pugnam, ſues ad fugam. Debuerat Midas ſapere ex ſtultitia voti ſui, quo omnia vidit in aurum verſa. obſtitit ingenij obeſitas, canente Poëta.

Pingue ſed ingenium manſit, nocituraque, ut antè
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.

Unde factum, ut cantum Cuculi, quod in proverbijs eſt, prætulerit philomelæ, cygníque ululæ, & Pana Apollini. Quàntò modeſtius ille in Bucolicis Virgilianis Palæmon Eclog. 3. arbiter inter Menalcam & & Damœtam, quanquam paris conditionis, conſtitutus.

Non noſtrum, inter vos tantas componere lites. At Midæ ſtoliditas etiam natalibus debetur, ruſtica fuit progenies. In adagijs teritur: *Arcadium germen.* Arcades enim malè audierunt olím ob ſtuporem ingenij: qui teſte Athenæo lib. 14. nec muſicam, nec ullas diſciplinas liberales, quarum culturâ manſueſcunt hominum ingenia, in civitatem ſuam receperunt, Midæ gemelli fratres, & auribus aſininis digniſſimi; unde Arcadicum pecus illis terris notiſſimum. Similia ſunt, *Bœoticum ingenium*,

(a) *Dives indoctus.*

nium, Bœotica auris, quod detorqueri poteſt in quoſvis ſtolidos, & craſſis auribus.

II. (*b*) Alter in hac fabula Ethicæ locus eſt, ut *quisq; videat, cui fidat;* ſuaq́ committat auribus & linguis, quæ non perfluant inſtar rimoſi dolij, ut Plautus loquitur, memores illius Horatiani epiſt. 1.

Commiſſúmne teget?

In amicitia certè graviſſimum crimen eſt, prodere arcana. Demoſthenes laudatur, quòd, cùm ei quiſpiam exprobraret oris graveolentiam, reſponderit: Benè dicis, multa enim in eo ſecreta computruerunt. Monentur præſertim Principes, & magnates, ne ſua facilè credant ſecreta miniſtris, quorum perfidiâ permânent ad alios, & quod in occulto habendum, fiat *lippis tonſoribúſque notum*. Horat. in ſat.

Huc etiam revocantur illi, quorum auribus, tanquam pertuſis, nihil tutò concredas. Qualis fuit *Battus* ille, equarum cuſtos; qui cùm vidiſſet boves, Apollini Admeti regis armenta paſcenti clàm à Mercurio abactas, eáſque in ſilva occultatas: cujus rei ut indicium premeret, vaccam nitidiſſimam à Mercurio acceperat, diſcedenti affirmavit lapidem proximè jacentem, quem digito monſtrabat, priùs indicaturum, quàm arcanum ut ipſe proderet. Mercurius hominis fidem experturus, ſuſceptâ aliâ figurâ, ad eum paulò pòſt redijt, ſimulanſque boves ſe amiſſas quærere, pollicetur, ſi monſtraret eas, vaccam ſe illi cum tauro daturum. Battus igitur ſpe corruptus, ſub quo monte paſcerentur, indicat: ob quam perfidiam Mercurius ipſum in lapidem, qui *Index* dicitur, commutavit. 2. Metam. Hominis loquacis, & titubanter eadem verba repetentis linguam expreſſit Poëta in reſponſo Batti illius:

Sub illis.

Montibus, inquit, erant, & erant ſub montibus illis.

Cui non ſine ſtomacho regeſſit Deus:

&, me mihi, perfide, prodis?

Me mihi prodis? ait

Quæ inanium verborum iteratio βαττολογία & βατταρίζειν appellatur; quo vitio plerumq́ laborant, qui linguatiores ſunt, & quidquid in buccam venit, deblaterant. Quòd verò Battus in lapidem *Indicem* (ſcilicet Lydium aut, Heraclium, Latinis coticulam) quo utimur ad aurum, argentumq́ue probandum, converſus ſit, indicatur, fidem ſecreti per promiſſa & munera explorari, expugnariq́ue. Sin' per Indicem intelligatur lapis, viæ & milliarium monſtrator, admonentur prætereuntes

(*b*) *Vide, cui fidas.*

Digitized by Google

tes exemplo ſaxeo, ut perinde caveant labi & errare linguâ quàm pedibus.

III. (c) Tertius in hoc figmento morali inſtitutioni locus eſt: Ne quis putet ſua vitia & peccata, perpetua nocte ſepelienda, etſi aliquantiſper occultet; nam juxta conculcatum verſiculum:

Quidquid nix celat, ſolis calor omne revelat. Nihil eſt enim tam abditum, & tam abſtruſum, quod non vel proferat ætas, vel manifeſtent libri. Quid enim aliud per arundines loquaces, quàm ſcriptorum calami deſignantur, qui vitia, quamlibet occulta, non ſinunt in umbra latere? Ubi iterum ſibi caveant, qui quò ſublimiores ſunt, tantò conſpectius, ſuo tempore, crimen habent. De Davide ex ſacra Hiſtoria conſtat, quid ei, poſt alienum thorum, occultè, ut credebat, violatum, in faciem ingeſſerit *Nathan* Propheta: *Tu enim feciſti abſconditè: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſraël, & in conſpectu Solis* 2. Reg. 12. Publica ſcilicet pœna ſceleris, inflicta per Abſalonem inceſtum, oſtendit crimen, quod patraverat parens. De C. Julio Cæſare ſcribitur, eum calvitio ſuo celando, geſtare coronam lauream ſolitum fuiſſe. Sed nimirum arundines ſcriptoriæ produnt magnorum etiam capitum ſeu deliria, ſeu flagitia. Sic (ut aliquid in gratiam eruditionis delibem) ex Suetonij Tranquilli calamo habemus, Caligulam Imp. Rom. capillamento & veſte longiore, celatum, noctibus ganeas perreptâſſe; pulchros & comatos, quoties ſibi occurrerent, occipitiô raſô deturpâſſe; equo ſuo, cui nomen *Incitato*, præſepe eburneum inſtruxiſſe, conſulatum qnoque deſtinâſſe. Contrectandæ pecuniæ cupidine flagrantem, ſæpè ſuper immenſos aureorum acervos aut nudis pedibus ſpatiatum, aut toto corpore volutatum fuiſſe. Vitellium abdomini natum, patinam, cui fornax in campo ædificanda erat, dedicâſſe, eamque ob immenſam magnitudinem *clypeum Minervæ* appellâſſe. Ex Quinto Curtio Rufo intelligimus, Alexandrum illum Magnum Perſepolin urbem Perſiæ nobiliſſimam in gratiam viliſſimi ſcorti incendiſſe; ipſumque Babylone in potatorum certamine extinctum fuiſſe. Hæc aliaque coronatorum capitum olim commiſſa dedecora, quis ſciret, niſi ſcribentium arundines ea prodidiſſent? Adeò nihil eſt tam profundè in antiquitate, & abdita ſcelerum fovea defoſſum, quod non eruatur per calamos, & propaletur in orbe. Huc facit Satyricus:

(c) *Occulta revelantur.*

O Corydon, Corydon ſecretum divitis ullum
Eſſe putas? ſervi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canes, & poſtes, & marmora claude feneſtras,
Vela tegant rimas, junge oſtia tollito lumen
E medio; clament omnes.

SYMBOLVM VI.

Prometheus ἀνδρωποπλάστης, ſeu formator hominis.

Ovid Metamorph. 1. Horat. lib. 1. Od. 3. Heſiodus, alij.

Ethica.

1. Hominis indoles. 2. Quinam meliore de luto ficti. 3. Pectus hominis vivarium ferarum. 4. Hominis nobilitas. 5. Sciendi curioſitas.

IApetus proceriſſimæ ſtaturæ gigas, natione Theſſalus, Atlantem, Epimetheum, & Prometheum ſuſcepit; hic Deucalionem genuit, de quo infrà Primus hominem è luto finxiſſe fingitur Prometheus, felici adeò ſucceſſu, ut ipſius ſolertiam admirata Minerva, obtulerit ultrò, ſiquid ad ſui abſolutionem operis deſideraret eorum, quæ in cœlo ſunt. Cui Prometheus, negat ſe poſſe dicere, quid ſibi ex ijs foret utile, quæ nunquam uſurpâſſet oculis. Itaque Minervæ auxilio in cœlum evehitur: omnia ibi curioſè circumluſtrat; ad ſolem ipſum defertur; advertit ignem in illo puriſſimum ſplendeſcere. & quoniam homo ab ipſo efficus, adhuc inſenſilis erat ſtatua, & nullo motu prædita, exiſtimavit ſimulacro ſuo animando convenientiſſimum eſſe vigorem illum igneum, quem in ſole contemplatur. Ferulam igitur corripit, ſolari rotæ admovet, flammam rapit, eamque in terras delatam, ubi luteæ imagini inſeruit, cœpit illa protinus ſe movere, & ipſum artificem ſtupore defigere. Graviſſimè tulit id furtum Jupiter, ideóque generis omnis peſtes in orbem immiſit, uti teſtatur Venuſinus l. c.

Audax Japeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo

Sub-

Subductum, macies & nova febrium
Terris incubuit cohors.
Semotique priùs tarda neceſſitas
Lethi, corripuit gradum.

Idem canit lib. 1. Od. 16. corpus humanum à Prometheo conflatum fuiſſe è decerptis ac deſectis variorum animalium particulis, præſertim leonis iram, ſtomacho inditum ab eo.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Deſectam, & inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.

Neque contentus eâ pœnâ Jupiter, quòd ob audaciam furti mille calamitatibus mortale genus afflixerit (id mox in Pandoræ pyxide narrabitur) ſed ipſum etiam Prometheum, per Mercurium, in Caucaſo monte religandum curat, aquilamque adhibet, jecur ejus aſſiduè depaſcentem; quibus vinculis & tormentis, eum denique Hercules liberavit, volucre interfecta.

Ethica.

I. (*a.*) Ovidius 1. Metam. vocat hominem *ſanctius animal*, mentis præſtantiſſimæ compotem, cæterorum animantium principem ac dominum, divino ſemine oriundum (quod per ignem cœleſtem indicatur) deorum ſimilem, ſolum erecto vultu, & contemplatorem ſiderum.

Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Homo ab *humo* dicitur, & juxta SS. literas Gen. 1. è luto ſeu pulvere formatus eſt, ut memor originis ſuæ, ne ſe immoderatiùs efferat. Pavo gemmatam caudam demittit, cùm atros pedes aſpicit; homo arrogantiam ponit, cùm oculos in ortum ſuum reflectit. Benè S. Greg. Nazian. orat. περὶ φιλοπτωχίας. Homines, inquit, ſumus ampliſſimi & contemptiſſimi: terreſtres & cæleſtes, mortales & immortales, hæredes lucis, & ignis ſeu tenebrarum, prout in hanc, vel in illam partem inclinaverimus. Talis eſt noſtra mixtio, & ob hanc cauſam, quantum ego diſpicere poſſum, conflata, ut ſi quando extollamur propter *imaginem*, contrahamur ob *pulverem*. Nyſſenus verò Gregorius expendens illas voces Geneſis: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, unum

(*a*) *Hominis indoles.*

Digitized by Google

num in *creatione*, alterum in *electione* poſitum docet. Nam ut fieremus ad *imaginem* Dei, dum principiò procrearemur, obtinuimus: ut autem efficiamur ad ejus *ſimilitudinem*, propoſito, voluntatéque conſequimur. Hanc hominis dignitatem etiam ſeneca perſpexit, qui epiſt. 77. Omnia, ait, ſuo fine conſtant; vitem fertilitas commendat, vapor vinum, velocitas cervum. Quàm fortia dorſo jumenta ſint quæris, quorum unus hic eſt uſus, ſarcinam ferre. In cane ſagacitas prima eſt, ſi inveſtigare debet feras; curſus, ſi conſequi; audacia, ſi mordere & invadere. Id in quóque optimum eſt, cui naſcitur, quô cenſetur. Homo Deo fruendo naſcitur, ratione antecedit animantia cætera; virtute ergo & pietate præſtare debet. Phidias præſtantiſſimus artifex in Minervæ à ſe elaboratæ clypeo ſuam impreſſit imaginem tanto artificio, ut nemo delere poſſet, aut divellere, quin totam ſtatuam imminueret. Cœli, terræque opifex ſuam impreſſit ſoli homini imaginem, quam nemo poteſt eradere & delere, quin ſe ipſum funditus perdat.

II. (*b*) Poëtæ *de meliore luto fictos* appellant, quibus melior indoles, & perſpicacius ingenium. Juven. Sat. 14.

> Forſitan hæc (vitia) ſpernant juvenes, quibus arte benigna
> De meliore luto finxit præcordia Titan:

Id eſt, Prometheus, Titanis nepos. Claudianus 2. in Eutrop. canit Epimetheum quoque, Promethei fratrem, homines formâſſe.

> Sed nihil ætherij ſparſit per membra vigoris;
> Hi pecudum ritu non impendentia vitant,
> Nec res ante vident: accepta clade queruntur,
> Et ſerò tranſacta gemunt.

Salomon Prov. 17. *in facie prudentis lucet ſapientia: oculi ſtultorum in finibus terræ.* id eſt, modeſtia & gravitas elucet in vultu bonæ indolis; vecordia, petulantia, levitas quaquaverſum evagans indicium eſt pravæ naturæ. Mens enim per corpus & faciem perlucet, ſicut fax per laternam, ſol per vitrum; juxta illud Sapientis: *In ſpeculo frontium imago extat animorum.* Sed quia *ipſe* (Deus) *fecit nos, & non ipſi nos.* pſal. 99. meritò gratias tantò majores debemus Conditori noſtro, quantò præclarioribus naturæ bonis nos inſtruxit. Agnovit id rex ſapientiſſimus ſap. 8. *Puer autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam.* Indoles quippe ejus, inſtar boni ſoli, radijs cœleſtibus calefacta probitatis & ſapientiæ ſemina probè concipiebat, concepta confovebat, confota in fructus felices explicabat. Optimè Seneca lib. 4. de

(*a*) *Quinam meliore de luto ficti.*

de benef. Inſita ſunt nobis omnium ætatum, omniúmque artium ſemina, magiſterque ex occulto Deus producit ingenia. Hic mihi occurrit, quod de Platone meminit Plutarchus in Mario, qui dicebat, ſe naturæ gratias agere, quòd homo natus eſſet, non mutum animal: quòd mas, non femina: quòd Græcus, non barbarus: quòd Athenienſis, non Thebanus: quòd temporibus Socratis. Potuiſſet addere, ſe Autori naturæ gratias debere, quòd animam ſortitus eſſet bonam, hoc eſt, ingenium docile, acutum, ad ſapientiæ hauſtus excipiendos natum & factum; non tardum, ſtupidum, ſtolidum, fatuum, ſolis plagis emendandum. Ingenioſi ſigna ex Ariſtotele ſunt: Caro mollis, cutis ſubtilis, ſtatura mediocris, oculi cœrulei, fulvi, color candidus, capilli molliores, longiores manus & digiti, mitis aſpectus, ſupercilia conjuncta, modicus riſus, frons exporrecta, tempora modicè concava, caput in figuram mallei ex lato in acutum deſinentis, concinnatum. E contrario hebetis figura eſt, carnoſa frons, collum, brachia, facies, lumbi, coſtæ, pectus: occiput cavum aut rotundum, nec extans ullo modo, oculus pallidus, articuli puſilli, nares obſtructæ, parvæ, arrectæ, riſus multus, manus breves, latæ oculorum pupillæ, caput enorme, aut nimis exile, naſi imum craſſum, mandibulæ magnæ.

III. (c) Ingenioſè Venuſinus Vates varias animalium particulas hominis compoſitioni admiſcet; nam ut quidam recentiorum Poëtarum ſcribit, Vivarium ferarum eſt pectus hominis, frementium in Appetentiæ ſede. *Delectatio* Siren, *Dolor* Hyena, uno, eodemque ſtabulo clauduntur. Mugit *Amor* Europam portans cum tauris: rugit *Ira* cum leonibus: *Audacia* tigrides antevolat: Philomela, *Spes* bona dulcè canit: ſed *Deſperatio* latrat inſtar moloſſi in rabiem acti: ululant mœſti *Timores*. Et verò eum, qui à virtute deflectit, in tot beſtias, quot pravas libidines ſequitur, transformari, jam olim SS. PP. docuerunt. Inter quos D. Chryſoſt. hom. 4. in Matth. An hominem, inquit, agnoſcam, qui ut aſinus calcitrat: ut ſalaciſſimus equus in feminam hinnit; ut urſus voracitati ſtudet: ut mulus corpus ſaginat; ut camelus injuriarum memoriam retinet; ut leo iraſcitur; ut lupus rapit; ut ſcorpius ferit; ut vulpes ſubdolus eſt; ut nequitiæ venenum tanquam aſpis & vipera ſervat? Quod ad eruditionem hiſtoricam attinet, putat Iſidorus fabulam hanc ab origine idololorum profluxiſſe, quæ primitus hominum figurâ fabricari cœpta, cùm eſſent inania ſimulacra, quaſi animari ſint viſa, poſtquam dœmones ex ijs reſponſa dederunt.

(c) *Pectus hominis vivarium ferarum.*

Digitized by Google

IV. (*d*) Non fruſtra fingitur Prometheus ignem, tanquam animam, inſenſili ſimulacro indidiſſe. Nam ut ignis eſt elementorum puriſſimum, ſubtiliſſimum, ſimpliciſſimum, actuoſiſſimum; ſic Spiritus ſeu animus hominis, eſt ab omni concreatione & compoſitione terrena remotus, purus, ſimplex, vividus, mobilis, & inſtar flammæ ſurſum enitens ad Conditorem ſuum, unde profectus eſt. Hinc de animis Maro Æneid. 6.

Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo.

Errat, inquit Origenes c. 19. de Opificio Dei, quiſquis hominem carne metitur. Nam Corpuſculum hoc, quo induti ſumus, hominis receptaculum eſt. Mens ipſa neque tangi, neque comprehendi poteſt, quia latet intra hoc, quod videtur. Qui (homo) ſi delicatus magis & tener in hac vita fuerit, quàm ratio ejus expoſcit: ſi virtute contempta, deſiderijs ſe carnis addixerit, cadet & premetur in terram. Sin' autem ut debet, ſtatum ſuum, quem rectum ſortitus eſt, promptè conſtanterque defenderit; ſi terræ, quam calcare ac vincere debet, non ſervierit, vitam merebitur ſempiternam.

In hunc ſenſum Horatius Sat. 2.

quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs, animum quoque prægravat unà,
Atque affligit humo divinæ particulam auræ.

Juxta veterem trochaicum:

O quàm homo contempta res eſt, ſe niſi ſupra homines erigat!

Egregiè Lactantius lib. 7. cap. 8. Solus ex omnibus cœleſte ac divinum animal homo, cujus corpus èx humo excitatum, vultus ſublimis, ſtatus erectus originem ſuam quærit, & quaſi contempta humilitate terræ, ad altum nititur, quia ſentit, ſummum bonum in ſummo ſibi eſſe quærendum, memorque conditionis ſuæ, quà Deus illum fecit eximium, ad artificem ſuum ſpectat. Vidit hoc ipſum Tullius 2. de Nat. Deor. Quæ (Providentia) primùm eos humo excitatos & erectos conſtituit, ut deorum cognitionem, cœlum intuentes, capere poſſent.

V. Sed quid hoc ſibi vult, quòd Jupiter virum de humano genere optimè meritum, vinculis conſtrinxerit, rupi alligârit, voraci voluceri prædam objecerit? Nihil hîc attingam de phyſica hujus rei ratione (nam aliud inſtitutum proſequimur) quòd Prometheus primus Aſtrologiam Aſſyrijs indicârit: ſiderum ortus & occaſus in monte altiſſimo Caucaſo diligenter obſervârit: quòd ad hanc rem ingenio duce, hoc eſt, Mercurio

(*d*) *Hominis nobilitas.*

Digitized by Google

Mercurio ſit uſus; quòd cœleſtem ignem credatur ſuffuratus, dum primus rationem fulminum hominibus explicavit: quòd aquilam perpetuò arrodentem paverit, dum multiplices curas, ſollicitudines, vigilias, & lucubrationes ſuſcepit in indagando *Vero*, quibus laboribus viri docti impalleſcunt & emaciantur. Nam Eccleſiaſte teſte c. 1. *qui addit ſcientiam, addit & laborem.* Hæc, inquam, Phyſiologis relinquimus. *Ethicè* ſignificant, nimiam ſciendi curioſitatem abeſſe debere à ſapientiæ ſtudioſis. (e) Si Prometheus ingenium intendere voluiſſet, potuiſſet ignem in ſilice reperire, ut non fuerit neceſſe cœlum invitis ſuperis conſcendere, & ad ſolis uſque rotam penetrare. Monet Siracides: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris.* cap. 3. Et Salomon Prov. 25. *Qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria.* Extat hac de re elegans emblema apud Alciatum, inſcriptum: *Quæ ſupra nos, nihil ad nos.* Imago eſt aquilæ jecur Promethei exedentis; verſus hi additi ſunt.

Caucaſea æternùm pendens de rupe Prometheus,
Diripitur ſacri præpetis ore jecur.
Et nollet feciſſe hominem, figulúmque peroſus,
Accenſam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur varijs prudentum pectora Curis
Qui Cœli affectant ſcire, Deúmque vices.

Torquetur hoc, inquit Claudius Minos emblematis explicator, maximè in Philoſophos, & Aſtrologos, qui vulgò *Iudicarij* nominantur, qui, quæ Deus voluit homini eſſe tecta, perquirunt anxiè, & miſerè ſe conficiunt. Sed quid explicationis habet Hercules aquilam interficiens? Solam ſcilicet ſpeculationem parùm prodeſſe, niſi accedat actio, quæ per manum jaculantis Alcidis denotatur. Pierius lib. 36. c. 21. ex Luciano refert, Prometheum ea lege perpetuis vinculis à Jove ſolutum, ut memor commiſſorum annulum è lapide rupis (cui alligatus fuerat) & ferro compactum geſtaret. quod eſt Symbolum ultricis conſcientiæ, quæ inſtar circuli digito inditi ſtringit & arctat, ac quaſi monet & vellicat.

(e) *Sciendi curioſitas.*

Digitized by Google

SYMBOLVM VII.

Pandoræ doloſa Pyxis.

Heſiodus. Pauſanias. Natalis Comes Mythologia lib. 4. *c.* 6.

Ethicè.

1. Spes in Pandoræ pyxide reſidua. 2. Uxor mala. 3. Prudentia, præſertim in uxore ducenda.

POſt hominem à Prometheo è luto efformatum, Jupiter, ut meminimus, audaciam furti cœleſtis plexurus, Vulcano imperavit, ut ſimili ex materia effigiem mulieris effingeret. Quod ubi factum, Dij pro ſuis quiſque opibus eam ornare juſſi ſunt. Prima omnium Minerva animam ſenſu carenti ſtaturæ impertivit; ceteri Dij alius aliud contulerunt: Venus formam, Pallas ſapientiam, Apollo Muſicam, Mercurius eloquentiam; eamque *Pandoram*, hoc eſt, *omnium donum* appellârunt. Hæc à Jove pyxidem accepit, omnium malorum plenam, quæ debebat in orbem terrarum effundere. Principiò ad Prometheum adducta, in uxorem ei offerebatur. Sed is pro ſua prudentia inſidias veritus, & peſtem latere ſuſpicatus, tam mulierem, quàm donum recuſavit. Igitur formoſa nympha, ad *Epimetheum*, fratrem Promethei, ſe contulit, ſeque ac munera ſua obtulit. Mox rapuit hominis incauti oculos venuſtas feminæ: rapuit blanda comitas, quâ vaſculum auro & gemmis diſtinctum, in arrham & dotem oſtentabat. Quid multis? placet puella, puellæque donum. Sed vix in manus accepit pyxidem, vix aperuit, cùm malorum genus univerſum inde evolavit. Vidit, indoluit, illicò clauſit, ſed tamen ſerò. Erupit in terras, quidquid peſtium intus erat abditum. Sola *Spes* hærebat in fundo; hanc, ne elaberetur, commodùm retinuit; nec diu pôſt ſenſit calamitates, quas cum eleganti uxore domum duxit. Ingemuit quidem crebrò imprudentiæ ſuæ; ſed, quod in adagijs eſt, *malô acceptô ſerò ſtultus ſapit.*

Ethica.

I. *(a)* Hanc Pandoram aliqui non immeritò ad Evæ hiſtoriam referunt, quæ omnibus naturæ & gratiæ dotibus ornata, ubi vetitum pomum

(*a*) *Spes in Pandora pyxide reſidua.*

mum admordit, & donum exitiale marito porrexit, omnium malorum iliadem in orbem invexit. Hinc illæ mortalium lacrimæ: hinc tot animarum naufragia, & commune exitium, niſi pro ſacra anchora, aut confractæ navis tabula, relicta fuiſſet *pœnitentia*, & *ſpes* placandi Numinis.

II. (*b*) Ingenioſè hanc ipſam Pandoram ad mulierum arrogantiam & fraudes transferas. Malè viro! ſi uxori accedant dotes, nobilitas, cenſus, forma, facundia; ſimul enim cum his Superbia limen ſubit & perfidia. Satyricus dentem ſtringit: Juven. Sat. 6.

Malo Venuſinam (*c*) quàm te Cornelia, Mater
Grachorum, ſi cum magnis virtutibus adfers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.

Idem ibidem caveri jubet à femina, plus æquo ſapiente.

Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes.

Aut quæ

Committit vates, & comparat inde Maronem,
Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.

De divitijs addit:

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extenſis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt, quàm femina dives.

De inſidioſo Pandoræ munere ſuprà audivimus Horatium. Quis neſcit; primæ feminæ pomum in quas miſerias nos præcipitârit. Nimirum omnium ferè calamitatum autores mulieres viris extiterunt. Sive ament, ſive oderint, timendæ ſunt. Cùm maximè blandiuntur, maximè inſidiantur. Per illecebras ſibi aditum faciunt ad nocendum.

timeo Danaos & dona ferentes.

Ait quidam apud Maronem 2. Æneid. Sed nulla peræque dona timenda ac muliebria. Primæ feminæ donô, quod dixi, adhuc morimur. Nemo fidat; ubique Pandoræ pyxides ſuas ad fallendum inſtruunt. Quoties fit, ut adoleſcentes, ætate florentes, morbis incognitis, abſumantur, quia munuſculis amatorijs incautè capiuntur. Sic Medea miſit Creuſæ, uxori à Jaſone ſuperinductæ, ſcriniolum, è quo ſubitò prorumpens

(*b*) *Vxor mala.* (*c*) *Pauperem & ignobilem ex Appulia.*

rumpens flamma, Creuſam cum tota regia combuſſit. Sic Dejanira Herculi veſtem, Neſſi Centauri cruore infectam dono dedit, quâ ille indutâ, verſus in furias, ſeipſum in monte Oeta concremavit. Sic Roſimunda Longobardorum regina, Helmigio, delicio ſuo, vinum & peſtem in aureo poculo propinavit. Sic Fenella Kennethum Scotorum regem per occultas inſidias occidit, dum ſtatuam ei munere miſit, pomum aureum manu tenentem; quod ubi manibus contigit, ſtatim inde jaculis erumpentibus confoſſus eſt. Cardan. de rerum variet. lib. 12. c. 56. Verè Juvenalis:

veniunt à dote Sagittæ

Exitiales, lethiferæ, fatales. Epimetheus ſi ſapuiſſet, ſuam Jovi Pandoram remiſiſſet, ipſe de pane, fidâque ſibi conjuge circumſpexiſſet. In quo tamen delirio nimiùm quàm multos imitatores habet, qui formæ & opulentiæ pellaciâ abrepti, pro Pandora Furiam, & mille peſtes in thalamum inducunt; quibus, extremis in anguſtijs unica Spes reſtat ſcindendi aliquando odioſi vinculi Parcarum forfice.

III. (c) Fuit prudentiſſimus Prometheus, ut ipſum nomen indicat, *ἀπὸ τῆς προμηθείας*, à providentia ſumptum. Qui quòd rudes & agreſtes homines informârit ad humanitatem, dicitur finxiſſe hominem è luto; Et ignem cœlo ſurripuiſſe, dum docuit artem, varia opera, ignis beneficiô efficiendi. Vidit is Pandoram, ſed non fidit ſpecioſæ ac blandæ mulieri. Et quamvis (quod Poëtæ canunt, capillos ejus ornârint Charites auro fulgente, binæ lumina ſcintillarint inſtar ſiderum: vultum Citherea roſis pinxerit: collum ebore induxerit: Pitho ſeu Suada favos per ora ſparſerit; non fidit tamen Prometheus, nec ſe falli paſſus eſt, illud ſibi, quod poſtea Poëta retulit, occinens:

Plus aloës, quàm mellis habet. Juven. Sat. 6.

IV. (d) Meminimus ſuprà proverbij: *Malô acceptô ſtultus ſapit.* Videtur hoc, inquit, Chiliaſtes, ex Promethei & Epimethei fabula manâſſe, quando Pandora omnibus, formæ, cultûs, ingenij, linguæque dotibus cumulata, fruſtra ſollicitatô Prometheô, (qui Græcis eum ſignificat, cui priùs quàm rem aggrediatur, ſuppetit conſilium, nam *προμηθεύεσθαι* eſt conſilio malis imminentibus occurrere) Epimetheum ad aperiendam pyxidem induxit, cui juxta nominis etymon, re peracta, tum demum conſilium in mentem venit. Enimverò nimis quàm multos hic albæ mentis homo fraterculos habet, tum maximè, quando in ducendis uxoribus tantùm cortex aſpicitur, nec attenditur, quæ caries intus in nuce lateat.

Plautus

(c) *Prudentia* (d) *Præſertim in uxore ducenda.*

Digitized by Google

Plautus monet: *Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.* Et Tibullus:

Felix, quicunque dolore
Alterius, diſces poſſe carere tuo.

Huc alludunt & illæ ſerò ſapientium voces: *Nunc ſcio quid ſit amor. Nunc & ego illam ſceleſtam, & me miſerum eſſe ſentio. Ah vix tandem ſenſi ſtolidus* &c. Plautus. Interrogatus Democritus cur puſillam uxorem duxiſſet, reſpondit: Ego ex omnibus malis minimum elegi. Ariſtippus mulierem parvam, ſed pulchram conſpicatus: Parvum, inquit, pulchrum, magnum autem malum. Et Pythagoras quæſitus, cur inimico filiam dediſſet nuptui: quia nihil, ait, dare poteram deterius.

SYMBOLVM VIII.

Quatuor Ætates ſive ſæcula.

1. Metam.

Ethicè.

1. Quatuor Monarchiæ. 2. Quatuor ætates ex S. Scriptura. 3. Quatuor ætates ex Seneca. 4. Quatuor ætates ex Juvenale. 5. Aſtrææ imago & officium.

FInxerunt has Ætates Poëtæ, totidem gradibus bonorum & malorum, quot metallorum, inter ſe diſcretas. Primum & antiquiſſimum ſæculum, propter præſtantiam vocant *aureum*, Saturno tenente cœli, terræque imperium; quo tempore in ſumma rerum omnium affluentia, quiete & felicitate vivebant mortales, ſine turbis, ſine bellis, ſine curis & moleſtijs, ſine ullis animorum perturbationibus. Unde Ovidius loc. cit.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectúmque tenebat.

Et lib. 1. Faſt.

Nondum Juſtitiam facinus mortale fugârat:
Ultima de Superis illa reliquit humum.
Proque metu populum ſine vi, pudor ipſe regebat:
Nullus erat Juſtis reddere jura labor.

Et Virgilius 1. Georg.

Ante Jovem nulli ſubigebant arva coloni,

Nec

Nec ſignare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat; in medium quærebant: ipſaque tellus
Omnia liberiùs, nullo poſcente, ferebat.

Excepit hoc ſæculum *argenteum*, Saturnô à Jove pulsô; qua ætate contractum eſt ver illud perpetuum: ſecuta æſtas: æſtatem autumnus: autumnum hiems, & in quatuor tempeſtates diviſus annus. Tum caloribus, frigoribúſque uri corpora, veſtes contexi, domus ædificari, quibus & illorum moleſtiæ ſedarentur, & horum vis arceretur. Tum neceſſitas ſubegit ſerere frumenta, vites, arbores: occare, ſarrire, putare, paſtinare, optareque de cœlo ſoles maturos, pluvias opportunas ad maturandas fruges. Mores fuêre non æquè candidi, faciles, integri, moderati &c.

Pergit Ovidius:

Tertia poſt illam ſucceſſit *ahenea* proles,
Sævior ingenijs, & ad horrida promptior arma,
Non ſcelerata tamen.

Denique ſubijt quarta, ſeu *ferrea* ætas, omnium peſſima. Poëta cit. de duro eſt ultima ferro.

Protinus irrupit venæ peioris in ævum
Omne nefas; fugêre Pudor, verúmque, fidesque;
In quorum ſubiêre locum fraudesque, Doliquе;
Invidiæque, & Vis, & Amor ſceleratus habendi.
Vivitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus.
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ,
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & Virgo cæde madentes
Ultima Cœleſtûm, terras Aſtræa reliquit.

Nimirum perjurium, perfidia, impudentia, avaritia, rapinæ, cædes omnia inundârunt: Jus & Fides profligata: Virtus & Probitas in exilium ejecta; Connixit aliquantùm Juſtitia, demum & ipſa migravit è terra, & in *Zodiaco* locata *Virgo* nominatur.

Ethica.

I. (*a*) Credibile eſt, hoc ætatum diſcrimen, quatuor metallorum comparatione declaratum ex hiſtoria Danielis manâſſe, de ſtatua regi Nabu-

(*a*) *Per quatuor ſæcula quatuor monarchia denotantur.*

Nabuchodonoſori per quietem oblata. In qua, prima Monarchia, per *aurum* : ſecunda per *argentum*: tertia per *as*: quarta per *ferrum* exhibetur, videlicet Aſſyriorum, Medorum, Macedonum, Romanorum.

II. (*b*) Quidam explicant, olim in Paradiſo omnia fuiſſe aurea, & ad humani corporis, animique felicitatem pertinentia. Poſtea cum peccato argenteam ſucceſſiſſe ætatem, utcunque quidem innocentem, ut in Abele, Enocho, Mathuſalemo apparebat, multò tamen inferiorem illâ juſtitiâ originariâ. Æneum dehinc factum eſſe ſub Tubalcaino, *qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri.* Gen. 4. Nec diu fuiſſe, cùm ferrei mores ſubintrabant: *Corrupta eſt enim terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate.* Gen. 6. Ita defecerunt gradatim Virtus & Piëtas, eorúmque loco ſubiêre omnium ſcelerum portenta. Seneca epiſt. 90. eleganter depingit hunc ætatum in deteriora prolapſum, quare non pigebit pluſcula huc tranſcribere. Statum quidem, inquit, generis humani, non alium quiſquam ſuſpexerit magis, nec ſi cui permittat Deus terrena formare, & dare gentibus mores, aliud probaverit, quàm quod apud illos Priſcos fuiſſe memoratur:

Ante Jovem nulli ſubigebant arva coloni &c. Quid hominum illo genere felicius? In commune rerum naturâ fruebantur: ſufficiebat illa, ut parens, in tutelam omnium: hæc erat publicarum opum ſecura poſſeſſio. Quid ni ego illud locupletiſſimum mortalium genus dixerim, in quo pauperiem invenire non poſſes? Irrupit in res optimè poſitas avaritia: & dum ſeducere aliquid cupit, atque in ſuum vertere, omnia fecit aliena, & in anguſtum ex immenſo redacta, paupertatem intulit, & multa concupiſcendo, omnia amiſit. Licet itaque velit nunc converrere, & comparare quod perdidit: licet agros agris adijciat, vicinum vel pretio pellat terris, vel injuriâ: licet in provinciarum ſpatia rura dilatet, & poſſeſſionem vocet, per ſua longam peregrinationem: nulla nos finium propagatio eò reducet, unde diſceſſimus. Cùm omnia fecerimus, multum habebimus: univerſum habebamus. Terra ipſa fertilior erat illaborata, & in uſus populorum non diripentium, larga. Quidquid natura protulerat, id non minùs inveniſſe, quàm inventum monſtrare alteri, voluptas erat: nec aut illi ſuperare poterat, aut deeſſe inter concordes dividebatur. Nondum valentior impoſuerat infirmiori manum, nondum avarus abſcondendo, quod ſibi jaceret (ſine uſu & fructu) alium neceſſarijs quoque excluſerat: par erat alterius, ac ſui cura. Arma ceſſabant, incruentæque humano ſanguine manus, odium omne in

 feras,

(*b*) *Quatuor ætates ex divina ſcriptura.*

feras verterant. Illi, quos aliquod nemus denſum à ſole protexerat, qui adverſus ſævitiem hiemis aut imbris vili receptaculo tuti ſub fronde vivebant, placidas tranſigebant ſine ſuſpirio noctes. Sollicitudo nos in noſtra purpura verſat, & acerrimis excitat ſtimulis; mollem ſomnum illis dura tellus dabat. Non impendebant cælata laquearia: ſed in aperto jacentes ſidera ſuperlabebantur, & inſigne ſpectaculum noctium, mundus in præceps agebatur, ſilentiô tantum opus ducens; tam interdiu illis, quàm noctu, patebat proſpectus hujus pulcherrimæ domûs: libebat intueri ſigna, ex media cœli parte vergentia, rurſus ex occulto alia ſurgentia. Quid ni luberet vagari inter tam latè ſparſa miracula? At vos ad omnem tectorum pavetis ſomnum, & inter picturas veſtras, ſi quid increpuit, fugitis attoniti. Non habebant domos inſtar urbium; Spiritus, ac liber inter aperta flatus, & levis umbra rupis aut arboris, & perlucidi fontes, rivique non opere, nec fiſtulâ, nec ullo coacto itinere obſolefacti, ſed ſponte currentes, & prata ſine arte formoſa; inter hæc agreſte domicilium, & ruſtica poſitum manu. Hoc erat ſecundùm naturam domus, qua libebat habitare, nec ipſam, nec pro ipſa timentem: nunc magna pars noſtri metûs tecta ſunt. Hæc vir ille ſapiens, Romanorum ſui temporis luxum, & vivendi mollitiem perſtringens, per quam longiſſimè ab illa ſimplici majorum frugalitate, innocentiáque deflexerunt; hodieque deflectimus.

(*a*) In hanc ætatum improbitatem, & in pejus prolapſionem, acriter quoque invehitur Satyricus Aquinas Sat. 13.

Quondam hoc indigenæ vivebant more, prinſquam
Sumeret agreſtem poſito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc cùm virguncnla Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris:
Nulla ſuper nubes convivia cœlicolarum,
Nec puer (*b*) Iliacus, formoſa nec Herculis uxor. (*c*)
Ad cyathos, & jam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæâ nigra tabernâ.
Prandebat ſibi quiſque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie! contentáque ſidera paucis
Numinibus, miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere: nondum aliquis ſortitus triſte profundi
Imperium, aut Sicula torvus cum (*d*) conjuge Pluto:
Nec rota, nec Furiæ, nec ſaxum, aut vulturis atri

Pœna

(*a*) *Quatuor ætates ex Iuvenale.* (*b*) *Ganymedes.* (*c*) *Hebe.* (*d*) *Proſerpina.*

Pœna. ſed infernis hilares ſine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si Juvenis vetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunque puer, licet ipſe videret
Plura domi farra, & majoris glandis acervos.
Tam venerabile erat, præcedere quatuor annis;
Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides, & Thuſcis (e) digna libellis
Sunt qui fortunæ jam caſibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moveri,
Atque ideò intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Eſt alius metuens, ne crimen pœna ſequatur,
Hic putat eſſe Deos, & peierat, atque ita ſecum:
Decernat quodcunque velit de corpore noſtro
Iſis (f) & irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego nummos.

Hæ ſalſi Poëtæ querelæ etiam hæc tempora noſtra petunt, quæ ab illa Majorum religione, candore, temperantiâ, juſtitiâ, modeſtiâ procul receſſerunt. Apud illos quæcunque nefas erat facere, nefas quoque dicere: honor habebatur ſenibus, laboribus aſſueſcebant juvenes; tum temporis inter agreſtes non numerabatur, qui prandium cum fame finiebat: nec aliud erat linguâ promptum, aliud clauſum pectore; contentus quiſque ſuo, non invidebat alieno; marmoris cælati & rudis idem erat pretium; maximum vectigal ex parſimonia: honeſtas, pudor, frugalitas in dote ac patrimonio numerabantur. Juvenalis, Deorum ſub larva, Magnates potiſſimùm perſtringit, apud quos generis omnis luxus, fraudes, fallaciæ; ambitio, odia ſic invaleſcunt, ut meritò Satyrici in eos torqueantur aculei, Horatius de poſteris temporibus vaticinatur lib. 3. Od. 6.

Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum peior avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Decreſcunt hominum corpora, creſcunt vitia, canente Satyrico:
Terra malos homines nunc educat, atque puſillos.

(e) *Thuſcorum aruſpicum libris.* (f) *Dea Ægypti.*

Digitized by Google

III. (c) Quia Aſtrææ ſeu Juſtitiæ facta mentio, pluſculum de ea dicendum eſt. Aliqui volunt Jovis & Themidis (quæ Græcis idem quod *fas*) eſſe filiam: alij rege *Aſtræo*, viro juſtiſſimo (unde nomen habet) & *Aurora* natam ſcribunt; quidam Jcarium, Oebali regis Laconiæ filium, & Auroram, parentes ejus faciunt, aiuntque ab ipſis Erigonem vocatam. De quo Icario memoratur, ipſum à Libero patre utrem vini accepiſſe, ut ejus uſum cum mortalibus communicaret; qui in Atticum agrum ſeſe contulit, ibique paſtoribus, qui æſtu ſolis ſitim contraxerant, vinum propinavit: hi cùm novo potûs genere delectati, largiùs hauſiſſent, altiſſimóque primùm ſomno, dein & crapula correpti eſſent, toxicum ſibi datum rati, Icarium interfecerunt, occiſúmque in puteum projecerunt. Aderat fortè Icario canicula, nomine Mæra, quæ ad Erigonem reverſa, veſtem ejus mordicus arripuit, illámque ſequentem ad patris cadaver perduxit: quæ tantum ex paterna nece dolorem concepit, ut mala multa eius percuſſoribus imprecata, laqueo vitam finierit. Mæra quoque tam heri, quàm filiæ herilis deſiderio contabuit, Joviſque miſeratione in cœlum tranſlata, in *Caniculæ* ſtellam (quæ à Græcis, quod ante majorem Canem, de quo ſymbol. 42. agemus, oriatur, *προκύων* appellatur) converſa eſt. Icarius autem in Bootem, Erigone in Zodiaci ſignum, quam Virginem nominamus, abijt. Pingitur Aſtræa erecto corpore, oculis velatis, dextra bilancem pondere æquatam, lævâ ſcipionem aut virgam tenens, ut hac veluti menſurâ æquet omnia. De ea ex Chryſippo Gellius lib. 14. c. 4. Forma atque habitu eſt virginali, aſpectu vehementi, & formidabili luminibus oculorum acribus, neque humilis, neque atrocis, ſed ſeveræ cujuſdam triſtitiæ dignitare. Ex imaginis autem iſtius ſignificatione intelligi voluit Judicem, qui juſtitiæ antiſtes eſt, oportere eſſe gravem, ſanctum, ſeverum, incorruptum, inadulabilem, contráque improbos, nocentéſque immiſericordem, atque inexorabilem, erectúmque & arduum, ac potentem vi, & majeſtate æquitatis, veritatiſque terrificum. Hæc Gellius.

De eadem Claudianus:

> Pax avibus, quacunque volat, rabiémque frementes
> Depoſuere feræ: lætatur terra reverſo
> Numine, quod priſci poſt tempora perdidit auri.

Et Seneca in Octavia.

> Neglecta terras fugit ac mores feros
> Hominum, & cruenta cæde pollutas manus

Aſtræa

(c) *Aſtrææ imago & officium.*

Aſtræa Virgo, ſiderum magnum decus

De hac eadem Epigramma.

Libra Diem, Noctemque pari diſcrimine ducit,
Non plus ille tenet, non habet iſta minus.
Judicis eſt æquâ trutinâ ſuſpendere, nigram
Sive Dies, albam Nox referátve notam,
Vicinas nimiùm ſed torquet ſcorpio chelas,
Et trahit amplexu pondera juſta libræ

Ubi alluditur ad æquinoctium autumnale, quod exiſtit Sole ingrediente ſignum Libræ. Scorpius autem ſignum cœleſte adeò portendit ſua brachia, ut Libram ſtringere videatur: quod illis eſt notandum, qui cauſas vel judicant, vel agunt, ut ne brachia ſua, id eſt, habendi cupiditatem plus æquo extendant, & quaſi manum Libræ ſeu Juſtitiæ inijciant, alteramque lancem nimis attollant, alteram nimis deprimant. Virgilius Auguſtum Cæſarem in cœlo collocaturus, locum ei aſſignat. 1. Georg.

Quà locus Erigonem, inter chelâſque ſequentes
Panditur, ipſe tibi jam brachia contrahit ardens
Scorpius, & cœli juſta plus parte relinquit.

Atque hoc ethicè. Quis enim locus convenientior Principi, quàm qui medius inter Libram, id eſt, æquitatem, moderationem ac Juſtitiam; & Scorpium, venenum in cauda habentem, ictúque lethifero ferientem: per quod, Pierio teſte, deſignantur doli, fallaciæque, quibus, niſi Principem prudentia contra inſidias obarmet, facilè circumveniatur. Dicitur autem Scorpio brachia contrahere, & cœli regionem amplam permittere, quòd contra virtutem nihil valeat fraus & nequitia.

Pingitur etiam Aſtræa altera manu gladium, altera ſpicas præferens, cum lemate: *Pacem & bella fero.* adjunctum epigramma hoc:

Infames vitijs terras Aſtræa reliquit,
Sidereóque ſuos fixit in orbe lares.
Non tamen aut gladium dextrâ, vel ſpicea lævâ
Hinc fugiens poſuit munera Virgo manu.
Mitis & ulciſcens ex alto deſpicit, utrùm
Jura colant homines, Rura colántque boves.

Digitized by Google

SYMBOLVM IX.

Gigantomachia.

1. Metam.

Ethicè.

1. Contemptus Religionis. 2. Stolida arrogantia. 3. Lethifera noxa. 4. Inconſulta ferocia. 5. Temeraria cæpta. 6. Seditio populi in Magiſtrat.

GIgantes è Terra matre feruntur progeniti, unde dicti ſunt *Terrigenæ*, & Vrano, qui Cœlus latinè. Titanem, qui Saturni frater erat, patrem habuere: nomen ipſis à γίνομαι naſcor, & γαῖα, ſeu γῆ Terra; homines ſtaturæ celſiſſimæ robore prævalido, aſpectu horribili, capillo barbaque promiſſis, pedibus anguineis (unde anguipedes) in perniciem & contemptum deorum procreati, ſuperis bellum intulerunt, Jovémque de cœli poſſeſſione deijcere conati ſunt. Vnde etiam *Titanes* dicti, à verbo τιταίνω extendo, quòd extendentes manus ſuas, & vi agentes, injuriam facerent. Quidam ἀπὸ τῆς τίσεως, à pœna ſeu ultione denominatos putant. Montes imponendo montibus invaſerunt cœlum, & Deos omnes in magnum metum conjecere. Denique tamen Cœlicolûm armis, Jovis præſertim fulmine proſtrati, inque Tartarum detruſi, pœnas impietatis ſuæ luère.

(a) Fabulandi occaſionem ſumpſere Poëtæ ex hiſtoria ſacra, in qua Gen. 6. dicitur *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis; poſtquam enim ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum, illaq; genuerunt; iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.* Ubi Commentatores exponunt, fuiſſe vaſtos ac proceros homines, viriúmque fiduciâ in alios, violentos; qui nati ſunt ex filiabus Caini, quibuſcum inconceſſo amore filij *Sethi*, viri religione præſtantis, conſueverunt, & per ardorem libidinis vaſtiſſimos ac validiſſimos homines progenuerunt. Qui, cùm non minùs libidine, quàm parentes furerent, demum iram Dei, & vindices Diluvij aquas provocarunt. Dicuntur autem molitiones ſuas uſque ad cœlum eduxiſſe, quia progenies ipſorum militare quaſi claſſicum adverſus ſuperos cecinit, dum mutuò ſe hortantur: *Venite, faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen noſtrum.* Gen.

(a) *Gigantes ex SS. litteris.*

Gen. 11. Ita montibus montes, ſaxis ſaxa ſunt ſuperimpoſita, & aggeres erecti, ad cœlum gigantæo more oppugnandum. Ovid. 1. Metam.

Affectâſſe ferunt regnum cœleſte gigantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes

Virgil. 1. Georg. canit Terram partu nefando creâſſe Nam

------Conjuratos cœlum reſcindere fratres.
Ter ſunt conati imponere Pelio Oſſam,
Scilicet atque Oſſæ frondoſum imponere Olympum:
Ter Pater extructos dejecit fulmine montes.

Et Ovidius:

Jupiter omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjectum Pelion Oſſæ.

Originem Gigantum idem deſcrbit lib. 5. Faſtor.

Terra feros partus, immania monſtra, Gigantes
Edidit, auſuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues,
Atque ait, in magnos arma movere Deos.
Extruere hi montes ad ſidera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Jovem.
Fulmina de cœli jaculatus Jupiter arce,
Vertit in autores pondera vaſta ſuos.

Tradunt eos habitâſſe in campis Phlegræis Theſſaliæ, atque inibi bellum cum dijs commiſiſſe, altiſſimos montes conſcendiſſe, ignitas arbores & ingentia ſaxa in Deos jaculatos eſſe; quorum ea, quæ in mare deciderunt, inſulas: quæ in terram, montes eſſe factos; primóque conſpectu ſuo, audacia atque temeritate tantum dijs metum injeciſſe, ut cùm primùm Typhoëus eis viſus, omnes in Ægyptum aufugerint: ubi longo itinere defeſſi, ac ſpe fugæ deſtituti, ſe in varias animalium formas transformârint & occultârint, uti canit Ovid. lib. 5. Metam. atque ob eam cauſam Ægyptios ea ipſa animalia, in quorum ſe dij ſpeciem induerant, pro Numinibus coluiſſe. Cùm verò tandem ex fuga ſe collegiſſent ſuperi, occiſos gigantes, alios quidem ab alijs Dijs, ſed præcipuè Palladis conſiliô, & viribus Herculis, ac fulmine Jovis in Tartarum deturbatos. Virgil. lib. 6. Æneid.

Hic genus antiquum Terræ Titania pubes,
Fulmine dejecti, fundo volvuntur in imo.

Porrò

Porrò Gigantes, de quibus mentio in SS. Scriptura, notantur quinque maximè rebus fuiſſe inſignes, nempe vaſtitate corporis, robore virium, ſuperbiâ, crudelitate, libidine. De vaſtitate Typhoëi, ſeu Typhonis Ovid. 5. Metam. ſcribit, eum tantæ fuiſſe magnitudinis, ut cùm Sicilia tribus promontorijs claudatur, tota ſupra corpus ejus fulminatum poſita ſit; & quidem ſupra dextram ejus manum *Pelorus* mons, Italiam proſpectans: ſupra lævam *Pachinus* Græciam reſpiciens, ſupra crura *Lilibæus* Libiam versùs porrectus; ſupra caput Ætna, in ipſa inſula altiſſimè eminens, ubi pars gigantum triſulco Jovis igne perijt. Quod Ovidius de Typhone, id de Encelado Maro 3. Æneid. tradit:

Fama eſt Enceladi ſemjuſtum fulmine corpus
Urgeri mole hac, ingentémque inſuper Ætnam
Impoſitam, ruptis flammam ſpirare caminis,
Et feſſum quoties motat latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, & cœlum ſubtexere fumo.

Non minùs eleganter Claudianus de raptu Proſerpinæ

Ætna gigantæos nunquam tacitura triumphos
Enceladi buſtum; qui ſaucia membra revinctus
Spirat inexhauſtum flagranti pectore ſulphur,
Et quoties detrectat onus cervice rebelli
In dextrum, lævúmque latus, tunc inſula fundo
Vellitur, & dubiæ nutant cum mœnibus urbes.

Inter gigantes celebrantur centimanus Briareus Æneid. 6. & Ægæon Æneid. 10.

Ægæon qualis, centum cui brachia dicunt
Centenáſque manus, quinquaginta oribus ignem
Pectoribúſque arſiſſe: Jovis cùm fulmina contra
Tot paribus ſtreperet clypeis, tot ſtringeret enſes.

Horatius lib. 3. Od. 4. meminit Mimantis, Porphyrionis, Rhœci, centimani Gyæ, Tityi &c. Hæc ad eruditionem, nunc ad mores.

Ethica.

(*a*) Habet hæc fabula multiplicem explicationem. Nam primò Macrobius lib. 1. Sat. c. 20. ait, Gigantes fuiſſe hominum quandam gentem impiam, Deos *negantem*: & ideò exiſtimatam, Deos è cœlo pellere voluiſſe.

(*a*) *Gigantes ſunt Athei, & contemptores religionis.*

luiſſe. Horum pedes in draconum ſeu ſerpentum volumina deſinebant; quod ſignificat, nihil eos *rectum*, nihil ſuperum aut ſublime cogitâſſe, totius vitæ eorum greſſu & proceſſu in inferna vergente. Hæc ille. Idipſum jam antè S. Hiſtoria de gigantibus, Terræ filijs, nihil niſi terrena cogitantibus indicavit Gen. 6. *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore.* Cicero quoque eos gigantibus comparat, qui Mundo providentiam ſeu Rectorem præeſſe inficiantur; nam in Catone majore ait: Quid enim eſt aliud, Gigantum more bellare cum Dijs, niſi naturæ repugnare? Hæc enim docet, Mentem aliquam eſſe ſupremam, quæ cuncta gubernet. Deum verò negare, eſt idem, ac Deum cœlo pellere velle. Nempe juxta regium Pſalten, *Dixit inſipiens, non eſt Deus.* Pſal. 52. Explicat hoc Natalis Comes in Mythologia lib. 6. c. 21. Gigantes inquit, crudeles & temerarij, qui nihil honeſtum eſſe putarunt, niſi quod placuiſſet; vel Jovem ipſum de cœlo pellere auſi ſunt. Id ego nihil aliud eſſe crediderim, niſi væcordes homines, quibus libido & impetus animi dominatur, Deos omnes contemnere, ac pro viribus ſuis religionem evertere, cùm religio omni temeritati & improbitati ſit adverſaria. Nam ſine religione, & Deorum metu, nihil neque juſtum, neque pium, neque ſanctum fieri poteſt. Verùm quia ſcelerum omnium comes eſt ſupplicium & pœna, & miſeriæ (Deus enim eſt graviſſimus flagitiorum vindex) illi non injuria ab Hercule & Pallade, & dijs cæteris profligati, acerbiſſimíſque ſupplicijs addicti ſunt, cùm nemini eſſe ſcelerato impunè denique liceat. Ita ille contra Atheos, etiam noſtri temporis Gigantes.

II. (*b*) Secundò dicuntur illa hominum monſtra montes impoſuiſſe montibus, & ſimul cum aggeſtis illis molibus, fulmine fuiſſe dejectos: quod ſuperbis meritò contingit, quibus Deus reſiſtit, tantóque profundiùs eos deprimit, quantò altiùs eniti conantur. Jobus cap. 26. ait: *Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis.* Docuit hoc Diluvium, quando fluctus immanes contra væſanos mortales inſurrexerunt, & in imo ſepelierunt. De quibus etiam Iſaias c. 26. *Terram gigantum detrahes in ruinam.* Et Siracides c. 16. *Antiqui gigantes deſtructi ſunt, confidentes ſuæ virtuti.*

III. (*c*) Tertiò, ſicut Lucifer in cœlo ſuis cum aſſeclis bellum movit Deo, ita contra æternum Numen inſurgunt in terra, quicunque lethifero ſeſe crimine obſtringunt; perditi, projectíque Terræ filij. Unde

F pſal.

(*b*) *Per gigantes denotantur Superbi.* (*c*) *per gigantes indicantur peccatores ſceleſti.*

Pſal. 118. vocantur *Peccatores terræ*; quippe qui terreſtribus & brutis cupiditatibus abrepti, cœleſtia contemnunt, Deum ipſum cœlo detracturi, ſi poſſent vindicem ejus manum exarmare. De his pſalmus 36. *Gladium evaginaverunt peccatores.* Sed gigantes hos potentior Gigas debellat, de quo Jobus c. 16. *Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit in me quaſi gigas.* Et Iſaias 41. *Ecce confundentur, & erubeſcent omnes, qui pugnant adversùm te: erunt, quaſi non ſint: peribunt viri, qui contradicunt tibi. Quæres eos, & non invenies, viros rebelles tuos, erunt quaſi non ſint: & veluti conſumptio homines bellantes adversùm te.*

IV. (*d*) Quartam Horatius doctrinam ſuggerit, dum canit:

Vis conſilî expers mole fuit ſua.

Vanæ ſine viribus iræ, & vanæ ſine mente vires: Proxima ruinæ eſt inconſulta ferocia. Ut cœlum oppugnarent, cæca temeritas impulit gigantes, è terra ortos, in terram redituros: Polyphemus quale corporis monſtrum! ab Vlyſſe tamen deluſus & interemptus eſt: cur? unoculus fuit, cui lumen rationis ademptum. Quis robuſtior Milone Crotoniate? ſtolida virium præfidentia ipſum perdidit, dum conatus fiſſam quercum manibus divellere, intra fiſſuram hæſit, miſerriméque perijt. Nimirum, plerúmque ubi plus eſt corporis, ibi minus eſt mentis. Et verum eſt illud:

Vis multa, ſed conſilium plura perficit.

In cælo propugnando plurimùm potuere Pallas & Hercules, Sapientia cum Fortitudine juncta. Ex Ovidio diſce, Jovem in ſua oratione de extinguendo genere humano, boni Principis officium oſtendiſſe, dum ait:

Cuncta priùs tentanda; ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt; ne pars ſincera trahatur.

Rectè Seneca: Nemo ad ſupplicia exigenda pervenit, niſi qui remedia conſumpſit. Et Tullius in Catilin. 2. Quæ ſanari poterunt, quacunque ratione ſanabo: quæ reſecanda erunt, non patiar ad pernitiem civitatis manare.

V. (*e*) Quintò non malè accommodabitur Gigantum fabula ad illos, qui nimis ardua conſilia ſuſcipiunt, & fiduciâ ingenij elati, pede ſuo ſe metiri neſciunt; nec antè in altum eniti, & ipſum Jovis ſolium captare deſinunt, quàm vi & mole cœpti temerariè negotij obruti, turpiter deficiunt ac ſuccumbunt. Tales gigantes proponit nobis hiſtoria Romana in Cornelio Sylla, C. Mario, L. Catilina, M. Manlio, L. Lentulo,

(*d*) *Vanæ ſunt vires ſine conſilio* (*e*) *Stolida præſidentia.*

tulo, M. Antonio, C. Caſſio, Bruto, Sext. Pompeio, aliiſque, qui omnes montibus illis, quos congeſſerant, id eſt conatibus temerario auſu ſuſceptis oppreſſi, pœnas dederunt.

VI. (*f*) Sextò, non injuria θεομαχεῖν, ſeu cum Dijs pugnare dicuntur, qui per ſeditiones & motus inteſtinos, Principum ac Magiſtratuum, qui Dij nominantur in SS. litteris, autoritatem, opes, eminentiam, poſtremò vitam everſum eunt; qui vel ſuis armis, quæ injuſtè in ſuperiores arripuerant, confoſſi intereunt; vel à populari multitudine, quam ipſi ad ſceleris Societatem & miniſterium exciverant, cùm res è voto non ſuccedit, opprimuntur. Fulmen Jovis in Gigantes detortum, eſt vindicta divina à juſtiſſimo Deo de ijs ſumpta, qui rebelles & contumaces vel in ſuam majeſtatem, vel in legitimè præpoſitos improba moliuntur ac machinantur.

Hic adverte anſam Gigantibus arma in cœlum moliendi præbuiſſe ſuperûm inter ſe diſcordiam, quare defuncti hoc periculo aram inter Aſtra ſtatuere, flore ac lemniſcis redimitam, ardente flamma; in quam ita luſum:

Anguipedes poſtquam, perjura caterua, gigantes
Montibus exuſti ſuccubuêre ſuis.
Hanc aram ſtatuere Dij, cùm mutua pacti
Fœdera, juratas conſervêre manus.
Si priùs in ſuperis concordia tanta fuiſſet:
In Superos nullus verteret arma Gigas.

SYMBOLVM X.

Lycaon in lupum abit: ejus filia Calliſto in urſam.

1. & 2. Metam.

Ethicè.

1. Homo ſimilis beſtiæ. 2. Tyranni imago. 3. Guloſus & avarus. 4. Phyſiognomia cauſam præbuit Poëtis fingendi metamorphoſes. 5. An fiat mutatio hominis in beſtiam? 6. Quid intelligatur per has metamorphoſes Poëticas? 7. Calliſto cur in urſam?

Fuit vir hic Arcadiæ rex, qui ob impietatem, perfidiam, inhoſpitalitatem in lupum transformatus eſt. Res ita contigit. Jupiter Deo-

(*f*) *Seditiones in magiſtratum.*

 rum

rum ſupremus multa de generis humani improbitate inaudierat; quippe Gigantum propago, contemptrix Superûm, ſanguine & cædibus omnia miſcuiſſe ferebatur. Igitur conſilio cum cœlicolis habito, conſtituit ipſe, relictô olympô, in terram deſcendere, & certiùs, quæ ſpargebat fama, cognoſcere. Jam cum Mercurio, quem comitem itineris aſſumpſerat, peragratis aliquot regionibus, in Arcadiam devenerat, & ad ipſam adeò Lycaonis regiam. Abjerat in crepuſculum dies, & cœleſtes viatores, tametſi mortali habitu incederent, non obſcura tamen divinitatis indicia præferebant. Plebs altiore pietatis ſenſu commota, ad vota cepit & Sacrificia dijs facienda ſe accingere, irridet ſimplicem credulitatem Lycaon, jactátque, ſe ea ipſa nocte de hoſpitum conditione periculum facturum. Itaque tecto receptos, ut profundiùs indormijſſe credidit, adrepit ad lectum, conatúrque ſopitos opprimere. Id cùm non ſucceſſiſſet, inſidias alia via aggreſſus arripit unum ex obſidibus à gente Moloſſorum ad ſe miſſis; hunc jugulat: partímque aſſum, partim elixum Dijs epulandum apponit. Tantam indignatus immanitatem Jupiter, regiam tyranni immiſſo fulmine exurit, ipſúmque in ſilvas fugientem, transformat in lupum.

Colligit os rabiem: ſolitæque cupidine cædis
Utitur in pecudes, & nunc quoque ſanguine gaudet;
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti;
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ,
Canities eadem eſt, eadem violentia vultûs,
Ijdem oculi lucent; eadem veritatis imago eſt.

Ethica.

I. (*a*) In eam ſcilicet feram abijt Lycaon, cujus mores jam antè præferebat. Inſita feritas lupum effecit, antequam formam ſumeret lupinam. S. Chryſoſtomi hom. 1. In Joannem, dictum eſt: In tot beſtias migrat homo, in quot vitia à virtute deflectit. Quod quantum ſit malum, Tullius declarat, quem laudat Lactantius lib. 1. c. 11. Præclarè, ait, Cicero dixit: Si nemo eſt, quin emori malit, quàm converti in aliquam figuram beſtiæ, quamvis hominis mentem ſit habiturus; quantò eſt miſerius in hominis figura, animo eſſe efferato. Quod Severinus Boëtius fuſiùs proſequitur lib. 4. de conſol. philoſoph. proſa 4. Evenit igitur, inquit, ut quem transformatum vitijs videas, hominem exiſtimare

(*a*) *Homo ſimilis beſtiæ.*

re non poſſis. Avaritiâ fervet, alienarum opum violentus ereptor? ſimilem lupi dixeris. Ferox atque inquietus linguam litigijs exercet? cani comparabis. Inſidiator occultis ſurripuiſſe fraudibus gaudet? vulpeculis exæquetur. Iræ intemperans fremit? leonis animum geſtare credatur. Pavidus ac fugax metuenda formidat? cervis ſimilis habeatur. Levis ac inconſtans ſtudia permutat? nihil ab avibus differt. Fœdis, immundíſque libidinibus immergitur? Sordidæ ſuis voluptate detinetur. Ita fit, ut qui probitate deſerta, homo eſſe déſierit, cùm in divinam conditionem tranſire non poſſit, vertatur in belluam. Hæc ille.

II. (*b*) Lycaon, uti priùs humanum, ita poſtea pecudum, præſertim ovium, ſitiebat ſanguinem; quod proprium tyrannorum eſt, in eos potiſſimùm ſævientium, qui maximè ſunt innocentes. In adagijs eſt, *ſuade lupis ut inſaniant;* rabiunt ultro. Quibus ſimiles illi, quos conjuncta cum impietate crudelitas, in Divos, hominéſque incitat & immittit. Talis lupus Herodes fuit Aſcalonita, qui Deum ipſum mactaturus, tot millium infantium cæde, rabiem ſuam non tam exſaturavit, quàm irritavit. Tales ſunt, omnes illi ſanguinis humani helluones, quorum in vultu truculentia, in oculis rabies, in pectoribus furor, in manibus violentia ſedem fixit; qui nunquam non ſpirant iras, anhelant cædes, & ſi non cruentam ſicam, certè ſanguinariam ſemper voluntatem gerunt. Agunt hoc tyranni, quod lupus in apologo. Ad profluentem levandæ ſitis cauſa fortè convenerant lupus & agnus. Ille mox jurgij occaſionem arripiens, quærit minitabundus, cur ſibi aquam turbâſſet; negat agnus id fieri potuiſſe, cùm ab ipſo ſuperiùs conſiſtente, ad ſe inferiùs ſtantem, rivus delaberetur. Repulſus veritate lupus, ante ſex, inquit, menſes maledixiſti mihi. Reſpondet agnus; ſe eo tempore necdum natum fuiſſe. Inſtat lupus: at pater tuus in me fuit maledicus: & cum dicto, corripuit innocentem, atque in fruſta diſcerpſit. Sed denique hic Lycaones ſcelerum ſuorum conſcientiâ exterriti, ſeſe ipſos fugiunt, non effugiunt tamen, exagitante eas vindicta divina, & inter mille terrores, velut inter ſilvarum beſtias circumagente. Cætera animantia à genere ſuo temperant; at *homo fit. homini lupus*, & in naturæ conſortem ſævit.

III. (*c*) Luporum tanta eſſe dicitur ingluvies, ut, etiamſi ſaturi ſint, ad occurſum tamen prædæ ſtatim egerant, vel evomant, quod ingeſſerunt, ut vorare poſſint. Quid quod, teſte Ariſtotele, hoc animal comedit non maſticando cibum, ſed devorando & glutiendo, unde tan-

(*b*) *Tyrani imago.* (*c*) *Guloſus & avarus.*

tum abdit in ventrem uno tempore, quantum ei in triduum ſufficiat. En Symbolum hominis guloſi, avari, violenti.

IV. (*d*) Liceat hîc non nihil in ſigna Phyſiognomica excurrere, & à beſtijs conjecturam de homine ſumere, quæ cauſa inter alias fuit, cur Poëtæ tranſmutationes varias animalium, & aliorum in alia immigrationes excogitaverint. De his Carolus Scribanius vir eruditiſſimus in Politico-Chriſtiano. lib. 2. cap. 5. Hic canino, inquit, vultu eſt, & domino ſuo fidus: iſte lupino, non induet manſuetudinem, crudelem exſpecta, & ſanguinis avidum: alius aſinino; & pingui gaudet otio, & ſtolida ferè mente eſt: leonino alius, & explicato pectore, & generoſa mente eſt: nulla hunc humilia & ſordida, delectant ardua & magna: præfert alter mulum, & recto vultu, immota cervice, in utrúmque latus oculos circumfert; aſtum, malignitatem, & calces vertere, ubi tutiſſimum te arbitratus fueris: taurum alter; & dura cervice eſt, & flecti neſciâ: cervum alter; fallit decor nihil in hoc excelſi animi, timoribus natat, & fugæ aptior, quàm bello: leporem nonnulli; ſolis pedibus ſe tuentur, ſemper pavidi: aprum nonnemo; ferociam & ſordes reperies: quid? quod & urſum; deturpant hunc pili & libido, etiam ovem; ſimplicitas hunc veſtit, & ſtupor. Equum referunt non pauci; quorum generoſitatem, ambitionem ignaviam è varia vultus formatione diſces: alij ſimiam; dolos in his reperies & adulationes: quidam avium quarundam lineamenta oſtendunt: etiam mores metu, ſuſpicione, inconſtantiâ plenos. Sed & aliquid è ſerpente in nonnullis invenies, venena etiam & inſidias, inſidam ac intutam mentem, nullis beneficijs vincendam, nec pauca in quibuſdam è felibus; ungues cave, nec fortunas crede. Sunt, qui vultu mulierem mentiuntur; nihil in his virum ſapit, ingenium vultui reſpondet, narrandis quàm gerendis rebus magis idonei. Hæc ille.

Humani corporis partes ſpeciatim proſequitur Ariſtoteles in Phyſiognomia c. 9. & 10. alibíque, qui ducta ſimilitudine hominis cum varijs animantibus, parilíque corporis conformatione, ſimiles quoque mores & affectiones animæ auguratur; adeò, ut ſi quis corporis compoſitione, oriſque filo leonem referat, generoſum ipſum pronuntiet: ſi aſinum capitis craſſitie, eum ſtupidum affirmet: ſi capite pineato ſeu acuminato, quale upupæ eſt, ſtolidum & imprudentem dicet, ut Therſites ab Homero deſcribitur; ſi orbiculato & extantibus oculis, noctuis & bubonibus ſimili, tanquam indocilem, obtuſum, noctis & ſomnolentiæ

amicum

(*d*) *Phyſiognomia cauſam præbuit Poëtis fingendi Metamorphoſes.*

amicum damnabit; Si nimis parvo, referet ad bubalum, quod eſt exilis capitis, animal ferox & impotens ſui; item ad camelum aut ſtruthionem, ſtolida animalia; item ad vulpem, quacum comparatus homo aliquid aſtutiæ, ſed modicum prudentiæ habet, ob paucitatem cerebri in minuto capite locum non habentis. Si faciem carnoſam habet, referet ad bovem, & ſegnem ac tardum conijciet; ſi valde parvam, catto & ſimiæ comparabit, ridiculúmque & puſillanimem aſſeret; ſi frontis anguſtæ erit, imperitiam & ſtoliditatem ei objectabit, & ad ſuem referet, animal ſtolidum & indocile, quod nunquam erigit caput, niſi fortè cùm mactatur, & tunc rei novæ inſolentiâ ſtupet. Hinc illud: *Sus Minervam.* ſi prominentioris, ſagacem à ſimilitudine canis dicet; ſi valde latæ, bovi aſſimilabit, & torpidum conjectabit; ſi magnæ & carnoſæ, ſtuporis aſinini arguet: unde veteres ſtolidum hominem per truncum humanum aſini capite ſuperimpoſito ſignificabant. Si frontis ad amuſſim quadratæ, mediocris, & in medio aliquantùm ſubconcavæ, ingenioſum & magnanimum putabit, nam talis ad frontem leoninam accedit; ſi protenſæ & tranquillæ, adulationis inſimulabit, quales ſunt canes domeſtici, qui aſſentantes frontem explicant; qui torvæ & nebuloſæ, audacem & iracundum ominabitur, qualem habent tauri. Idem indicium ducit è collo craſſiore; quòd ſi verò ſit tenue, prolixum, erectum ad cervum referet, & timidum appellabit; ſi brevius, voracitatis arguet, & ad lupos reijciet, quorum colla tanta brevitate contrahuntur, ut non niſi circumacto corpore retrò contorqueri poſſint; ſi collum ſanguineis intumeſcat venis, iracundiam Philoſopho ſignabit, qualis ineſt gallis Numidicis ſeu Indis; ſi plenum erit & rotundum, nec in medio concavum, manduconem notabit de porcino genere; ſi tenue & longiuſculum, bibonem notabit, & Philoxeno ſimilem, qui gruis ſibi collum optavit; cervicem verò piloſam & hirſutam, fidentem & fortem credet, leoníque conferet. Cui humeri ſunt lati, magni diſtantes laborioſum & robuſtum ab armis taurinis judicabit; Motus humerorum & curvitas eidem generoſitatem deſignat. Quod ipſum pectore amplo ſignificatur, quali præditus erat Achilles Græcorum fortiſſimus; gracile verò & imbecille pectus cervinam timiditatem indicat; piloſum, robur & vires urſi; rubeſcens, iracundi eſt argumentum. Cui naſus craſſior, hebes eſt, & ad ſues accedit; cui acutior & oblongus, is Ariſtoleli contenoſus videtur, & canibus ſimilis, qui acutas habent nares, & in ipſam lunam ringuntur; pinnulæ naſi craſſiores pigritiam bovinam innuunt; amplæ & rotundæ,

Digitized by Google

tundæ, leonibus comparantur, & moloſſis, procliviores ad iram; qualis Scipio Naſica fuit, qui cognomen inde hauſit, quod ipſum patula narium latitudine denotatur: itémque naſò rotundo, cujus extremum obtuſius; cui naſus ſubtilior, deſultorius eſt, & avibus aſſimilatur. Cui naſus à fronte mox diducitur, inverecundiæ & rapacitatis ſignum præbet, atque ad vultures & cervos refertur, cui concavus & ante frontem rotundus eſt, ad cervi intemperantiam reijcitur; cui nares apertæ, urſi naturam & iram præfert, de quo Martialis monet, *fumantis naſum ne tentaveris urſi.* Cui naſus ſimus, hoc eſt, in medio depreſſus, qualis eſt ſimiorum & canum, is Philoſopho cenſetur pronior ad intemperantiam, irritabilis ad iram, infidus ad amicitiam. Si naſus longior, & ad os productior, ſagacitate pollet, ut catelli Laconici, aut canes Gallici, odori ſive odoriſequi, indagandis feris excitati. Cui naſus aduncus ſeu aquilinus, in medio clementer aſſurgens, à Græcis Grypus appellatur, Symbolum animi magni, liberalis, & prudentis in facie circumfert, quali naſo fuit Apoſtolus Paulus, de quo Nicephorus lib. 2. c. 7. Paulus corpore parvo, contracto, & quaſi incuruo atque paululùm inflexo, capite modico, ſupercilijs deorſum vergentibus, barba denſiori, naſo pulchrè inflexo. Grypus fuit Cyrus rex Perſarum, longè laudatiſſimus, unde apud Perſas mos inolevit, ut neminem niſi Grypum ad imperij dignitatem eveherent. Frequens nictatio oculorum, ſicut etiam os parvum, timiditatem leporinam denotat; inconnivi oculi magnanimitatem leoninam; parvitas oculorum aſtutum & vafrum, vulpi ſimilem. Ingentes oculorum feneſtræ melanurum piſcem referunt, pigrum & timidum; magna pupilla hebetudinem noctuæ de die: parva, qualis ſerpentis & ſimiæ, ingenioſum & aſtutum; oculi concavi & in orbem reducti aquilinam aciem & acumen ingenij oſtendunt; id quod etiam celeritas motûs oculorum tacendo loqui videtur, & tarditas ſtupiditatem. Fætus, qui alterum oculum minorem habet, mollius aliquid de hirco præferre putatur; cæſius, qui oculis eſt cæruleis ſeu glaucis, qualibus eſt capra prædita, amicior Minervæ cenſetur, Muſarum Deæ, quæ ab Homero γλαυκῶπις, hoc eſt, oculos habens glaucos, appellatur. Hæc & plura Ariſtoteles, aliíque Phyſiognomi, de quibus doctè & eruditè in ſua Phyſiognomia P. Horatius Nicquetius S. J. Non quòd indubitata hæc ſigna ſint mentis bonæ, malævé; ſed quòd pronitatem quandam naturæ corporiſque deſignent. Aſſimilantur enim, ait Scribanius loc. cit. exteriora internis, ut hederam illa credas poſtibus defixam, vino vendendo,

dendo, cellíſque recondito. Ita ferè in vultu mentem corpore reconditam, clauſámque, tanquam in ſpeculo legas, ut totum hominem, animámque totam in vultu poſuiſſe natura videatur. Scio dictum: *Fronti nulla fides.* Quod ut in adultioribus non negem, inquit memoratus Scriptor; in pueris tamen vix mentiri poteſt. Eſt tamen educatio altera & potentior natura, præſertim ſi è cælo accedant auxiliares virtutum copiæ. Benè Cicero lib. 1. de Orat. *Quæ bona ſunt, meliora fieri poſſunt arte; & quæ non optima, aqui tamen & corrigi poſſunt.* Socratem ferunt vultu notam intemperantiæ prætuliſſe, ſed arte & virtute viciſſe naturam; unde dixiſſe memoratur: *Talis eſſem, ſi Philoſophus non eſſem.* Egregiè ad hunc locum Tullius in Tuſculana. 1. *Similitudo magis apparet in beſtijs, quarum animi ſunt rationis expertes; hominum autem ſimilitudo in corporis figura magis extat; & ipſi animi, magni refert, in quo corpore locati ſint, multa enim à corpore exiſtunt, quæ acuant mentem, multa quæ obtundant.* Hæc ille.

Nobis ſufficit hic oſtendiſſe, Poëtas Metamorphoſes ſuas introducendi anſam non ex ſola fingendi libidine, ſed ex arcaniore naturæ ſcientia ſumpſiſſe.

V. (*e*) Quoniam verò in hoc libro ſæpius occurret hominum in beſtias mutatio; nec deſunt, qui putant hanc converſionem verè accidere, duximus aliquid ſuper hoc argumento paucis diſſerendum. M. Varro narrat, Arcades tranſnatâſſe ſtagnum quoddam, atque in lupos commutatos, inter feras, per illius regionis deſerta, vixiſſe, etſi carne humana abſtinuerint; decurſo novem annorum ſpatio, eodémque rurſus tranato ſtagno, in homines reformatos eſſe. Mira hujus rei teſtimonia refert Olaus Magnus Archiepiſcopus Upſalenſis. Inter alia ſcribit, ab hujus generis lupis ædificia in ſilvis oppugnari, fores effringi, obvia quæque proſterni, dilacerari, devorari, cellaria intrari, vino cereviſiáque ingurgitari. Et P. Georgius Stengelius recenſet Tom. 2. de Judic. divin. cap. 60. Sereniſſimo Archiduci Carolo immanem quendam urſum jaculatu plumbeæ glandis petenti vocem redditam femineam, *væ mihi*, reperiſſe; deinde urſum in anum converſum, globi ictu interemptam. Et tempore tumultûs ruſticorum in ſuperiore Auſtria, quidam è rebellium ductoribus magus, ſe in arboris truncum convertit, acclinantique ſe ad illum bajulo vitriario, repentè fulcrum ſubduxit, vitra fregit; iterúmque mutatus in hominis figuram, lamentantémque conſolatus, in bovem ſe vertit benè paſtum & nitentem, ſéque vendi permiſit; reparat damnum

G

(*e*) *An fiat mutatio hominis in beſtiam.*

Digitized by Google

num vitrorum inſtitor: lanio emptum bovem in ſtabulum abduxit, fœnum appoſuit; bos pulmentis ſe veſci ait; dum lanius attonitus currit, & arrepta bipenni ad prodigioſam pecudem recurrit, nihil præter funem reperit, quo ſe ſuſpenderet, ſi pendere liberet. Taceo plura horum ſimilia & cauſam inquiro metamorphoſeos. Imprimis talia dæmonis ope & arte facta eſſe, negari non poteſt; non quòd orcinus artifex hominem in veram belluam, vel belluam in hominem convertere queat, cùm anima humana interitui non ſit obnoxia; nec ea poſſit informare corpus belluinum, convenientibus ſcilicet tam nobili ſpiritui diſpoſitionibus & organis deſtitutum.

Igitur transformationes, quas oculis mortalium veterator objicit, deluſoriæ ſunt, deceptio, faſcinatio. Aliquando acheronticus nebulo magos & ſagos aliò tranſportatos, vel domi relictos, altiſſimo ſomno conſopit, inſomnióque deludit, ut putent ſe ibi eſſe, ubi non ſunt, & ea agere, quæ non agunt; cùm interea ipſe vel corpus lupi, urſi, capri &c. ex aëre, aqua, aliáque materia formatum aſſumit; vel verum lupum, urſum &c. impellit, agit, excitat, trahit, ducit; vel in eo ipſe facit, quæ ſibi magi dormientes videntur facere. Quid quòd ex humorum vitio, & atræ bilis exceſſu phantaſia nonnunquam ita mutatur, ut nonnulli triſtitiâ efferati, putent ſe in beſtias eſſe commutatos, induántque affectus lupinos, odiúmque gregis, aut hominum, ac proinde etiam deſiderium eos invadendi, lacerandi, vorandi. Quem affectum medici λυκάωνα. λυκανθρωπίαν, latinè *inſaniam lupinam*. Sic Aiax emotus mente in pecorum gregem ſævijt, Vlyſſem ſe putans diſcerpere. Poteſt etiam Panurgus ſtygius oculorum ſpecies ſeu ſimulacra corrumpere, aut eas per corporis alicujus interpoſitionem, vel per nimiam aëris agitationem impedire: aut formam objectam aliqua ratione veſtire, ut non videantur proxima: aut ſi videntur, monſtroſa appareant.

VI. (*f*) Quare fabulis accenſe Apuleium, in aſinum migrantem, & Lycaonem in lupum, alióſque in alias beſtias converſos. Quanquam, uti diximus, ſæpiúſque dicemus, ſub ejuſmodi fabuloſis involucris multa ad mores ſpectantia viri doctiſſimi exprimere, & veluti hieroglyphicè depingere voluerunt. Nam, uti ſuprà indicavimus, cùm Lycaon in lupum abijſſe dicitur, ſignificat feram regis illius crudelitatem, qua advenas & hoſpites immani ſcelere trucidavit. Hecubam Priami regis uxorem grandævam in canem mutatam perhibent. Cur? quia malorum pondere preſſa, & oppreſſa, reique indignitate victa, victores Græcos con-

(*f*) *Quid intelligatur per metamorphoſes Poët. c. xi.*

convitiorum & maledictorum aculeis momordit, proſcidit, dilaniavit. Midæ aures in aſininas migrâſſe diximus; quô depravatum aurium judicium, & ſtolidæ præcordia mentis inſinuantur, qui Panis Fiſtulam ſolus omnibus diſſentientibus citharæ Apollinis, hoc eſt, iniqua æquis, mala bonis ſolebat anteferre. Hæc clariùs patebunt ex ijs, quæ porrò in explicatione fabularum proſequemur.

VII. (g) Hic loci adjungenda Lycaoni eſt filia ſua *Calliſto*, quæ comes fuit Dianæ, & nomen à *pulchritudine* accepit. Quæ cùm à Jove vitiata fuiſſet (nam hujus deorum Rectoris flagitia paſſim traducuntur à Poëtis, ut ſignificarent, cum magna fortuna plerumque magna vitia conjuncta eſſe) Diana, quippe integritatis ſtudioſiſſima, tantum abominata ſcelus, eam è conſortio ſuo repulit. Non minùs deteſtata pellicem Juno, eam commutavit in horridam *urſam*. Poëtam audiamus; Juno furens ait:

Haud impune feres: adimam tibi namque figuram,
Qua tibi, quáque places noſtro importuna marito.
Dixit, & arreptam prenſis à fronte capillis,
Stravit humi pronam, tendebat brachia ſupplex:
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvaríque manus, & aduncos creſcere in ungues,
Officióque pedum fungi, laudatáque quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu:
Nevé preces animos, & verba precantia flectant,
Poſſe loqui eripitur! vox iracunda, mináxque,
Plenáque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque manſit in urſâ,
Aſſiduóque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcunque manus ad cœlum & ſidera tollit.
Ingratúmque Jovem nequeat cùm dicere, ſentit.
Ah, quoties ſolâ non auſa quieſcere ſilvâ,
Ante domum, quondámque ſuis erravit in agris?
Ah, quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt,
Venatríxque metu venantûm territa fugit?
Sæpe feris latuit viſis, oblita quid eſſet,
Vrſáque conſpectos in montibus horruit urſos,
Pertimuítque lupos, quamvis pater eſſet in illis.

Ubi nota quædam ad moralem doctrinam pertinentia. 1. Juno, Zeloty-

(g) *Calliſto Lycaonis filia cur in urſam?*

Digitized by Google

lotypiâ fervens, arripuit pellicem crinibus, quibus promiſcuè viris placere ſtudebat. 2. Strauit eam humi, pugnis contudit, pedibus protruſit altiùs ſeſe efferentem. 3. In beſtiam pilis & pelle horrentem, convertit, quæ venuſtate formæ luxuriabat. 4. *Mens antiqua manſit* in Calliſto; nam mutatâ figurâ, conſcientiæ nihilominus ſtimulis exagitabatur & urſorum ac luporum ſpectris, terrorum, inquam, phantaſiam, & animum perturbantium percellebatur. 5. Iu quibus peccavit, in ijs eſt punita; pro flavis cincinnis, nigros & horridos villos induit. Pro manuum & pedum geſticulationibus,deformes & ſævi ungues ſuccreverunt; pro faciei elegantia ſubjerunt rictus aſpectu terribiles. Et vox illa blanda, ſuavíſque, in fremitum, & murmur horrificum mutata eſt. 6. Et illi, quos antea in oculis & in ſinu ferebat, amatores ſcilicet libidinantis formæ, jam quales occurrebant? urſorum ac luporum ſpecie. In hæc monſtra vertuntur primæ laſcivi amoris blanditiæ. 7. Et tamen inter ſidera locus huic adulteræ datus eſt à Jove. Nempe ſcelus cùm autorem vel adjutorem habet illuſtrem, felix putatur. 8. Calliſto nomen in cœlo mutavit, & *Arctos*, ſeu *Vrſa major* (Græcis *Helice*) appellata eſt. Sæpe quidem mutato crimina palliantur nomine, ſed non extinguuntur. Haud ignoravit Thetis, maris dea, ſideris hujus adulterinos radios, non permiſit *Vrſam* cœleſtem æquore tingi (id eſt, aliorum inſtar aſtrorum occidendo,ſeſe undis mergere) ne ſcelerato contactu inficeretur aquarum puritas. Adeò deteſtanda ſunt flagitia ipſis etiam elementis, ut, ſi rerum omnium ſupremus moderator annueret, *Orbis terrarum pugnaret contra inſenſatos*, id eſt, ſceleribus contaminatos, aut ſi molliùs loqui placet, *illuſtres*, qualis inter aſtra Calliſto fulget. Quid quod *Vrſa* quoque Minor (quæ Cynoſura appellatur) è Jovis nutricibus fuiſſe dicitur. Natalis Comes lib. 2. cap. 1. ideóque cœlo recepta, in quam ingenioſè quidam luſit:

Hirſutos effæta ſinus, ſcabrámque papillam
Gnoſia lactenti præbuit Vrſa Jovi.
Hinc tenuit primam prima inter ſidera ſedem,
Navibus irato ſuſpicienda mari.
Sit vilis, ſit inops, ſit agreſti agreſtior urſa,
Quem regum extollit gratia, ſidus erit.

Huc facit, quod de Arcturo, ſeu Arctophylace ſive Bubulco Vrſæ majoris cuſtode canitur:

Quid facit iſte boum ſacra inter ſidera ductor?
Aula Deûm caula eſt? arua per aſtra colit?

Calliſto hunc pellex genuit: rigidúmque procaci
Cuſtodem matri præpoſuere Dij.
Lubrica res mulier. Rigido cuſtode remoto
Caſta nec in cœlo vivere poſſet Helix.

SYMBOLVM XI.

Homines è lapidibus orti.

1. *Metam.*

Ethicè.

1. Tutela probitatis. 2. Cognitio ſui. 3. Homo lapis. 4. Homini laborandum. 5. Informatio ad humanitatem. 6. Præmium probitatis.

DIluviô univerſali genus omne hominum, demptis illis, qui cum Noacho in *arca* ſervati fuere, divinæ ultionis immiſſu interijſſe, ſacra teſtatur hiſtoria Gen. 7. Neque homines duntaxat, ſed animantia pariter rationis expertia illo cataclyſmo perierunt. Cauſa tantæ cladis extiterunt ſcelera, quæ magis quàm aquæ terrarum orbem inundarunt. Neutrum hoc Poëtas latuit, qui, quod ſubinde monebimus, è quadam divinarum litterarum umbra anſam figmentis ſuis arripuerunt. Accipe fabulam, & lapideam hominum originem.

In horrenda illa, communíque terrarum eluvione Deucalion, Promethei filius, Theſſalorum rex, vir pietate præſtantiſſimus, mira Deorum protectione ſervatus eſt. Nam cùm aquarum impetus omnia obrueret, & ipſa quoque montium cacumina ſuperaret, ipſe cum uxore Pyrrha conſcensô jam ante parvô navigiô (in quod parentis monitu neceſſaria comportârant) ad montem quendam in regione Phocide delatus eſt; qui quòd ibidem λάρνακ ſeu *arca* aut *ratis* Deucalionis appulſa eſſet, initiò *Larnaſſi*, poſtea *Parnaſſi* nomen obtinuit. Quo in loco, in montis culmine conſtituti, terræque ac fœdam rerum faciem conſpicati, tantam hominum ſtragem miſerantes, ſuámque ſolitudinem deplorantes, Numina loci cùm alia, tum imprimis Themidem, comprecati, & ſciſcitati ſunt, qua ratione genus humanum, quod jam exceptis duobus illis, interierat omne, reparari poſſet; id reſponſi tulerunt, ut uterque velati caput, Magnæ matris oſſa retro jacerent. Cujus obſcuritate oraculi cùm

diu perplexi hæſitâſſent, Deucalion denique viſus eſt ſibi reſponſi mentem aſſecutus, &: Magna Mater, inquit, adeóque nutrix omnium, *Tellus eſt*: cujus oſſa quid aliud, quàm ſaxa & lapides eſſe putabimus? Atque cum dicto, uterque ſinus diſcinctos lapidibus impleverunt, eóſque poſt tergum jacientes ſparſeruut. Qui à Deucalione miſſi fuerant, in mares: qui à Pyrrha, in feminas mutati ſunt.

Non poſſum hîc omittere venuſtam & feſtivam diluvij deſcriptionem, ingenio Ovidiano dignam.

Jámque mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erant: deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem; cymba ſedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſuper ſegetes, aut merſæ culmina villæ
Navigat: hic ſumma piſcem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (ſi fors tulit) anchora prato:
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et modò quà graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora Phocæ,
Mirantur ſub aqua lucos, urbéſque, domóſque
Nereïdes, ſilváſque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis, agitatáque robora pulſant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quæſitiſque diu terris, ubi ſiſtere poſſit,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabántque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.

Hæc quidem lepóre poëtico. Tragicam univerſalis Diluvij hiſtoriam ſacræ referunt litteræ, Geneſ. 6. 7. 8. Et nos in Floro noſtro Biblico enarravimus Narrat. 6.

Ethica.

1. (*a*) Diſce, virum bonum, juſtum, ſanctum, amantem ac metuentem Dei, cui pietas, candor, integritas, cultus divinus cordi ſunt, Provi-

(*a*) *Tutela probitatis.*

Providentiæ Numinis inſigniter cordi eſſe; fluctuare illum quidem nonnunquam ingruentibus calamitatibus publicis, mergi tamen atque diſpergi minimè poſſe, Deo vires emergendi ſufficiente, illúmque quaſi manu ſuppoſita fulciente. Talis fuit Deucalion & Pyrrha, de quibus Poëta.

Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illâ reverentior ulla Deorum.

Et:

Jupiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem
Et ſupereſſe videt, de tot modò millibus unum,
Et ſupereſſe videt, de tot modò millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos.

Nimirum carebant omni vitio, & Deos ſincerè colebant ambo. Ubi adverte, conjungi religionem cum innocentia, quæ ſine illa conſtare non poteſt. Quem enim irreligioſum vidiſti unquam benè moratum ac probum? Qui Deum non timet, homines timebit, & ab injuria inferenda temperabit? neutiquam.

II. (*b*) Hinc doceris Tellurem, communem omnium parentem, nemini erubeſcendam eſſe. Atque hoc eſt, quod Ethici *Cognitionem ſui* vocant. E terra genus ducit nobilis perinde ac ignobilis. Etſi videaris cœlum pulſare vertice, memineris tamen te terræ filium eſſe. Ad rem facit, quod narrat Livius lib. 1. Tarquinios Sexti Tarquinij Romanorum regis filios, Delphos eſſe profectos: conſulentibus quis eorum regnaturus eſſet Romæ, oraculo vocem redditam, imperium ſummum habiturum, qui primus oſculum tulerit matri. Reſponſum ipſis aliter interpretantibus, Junium Brutum, quem ludibrium veriùs, quàm comitem (ſcitè enim ſtultitiam ſimulârat) ſecum duxerant, veluti ſi prolapſus cecidiſſet, terram oſculo contigiſſe. Factum eventu rei probatum eſt; nam cùm impotenter ſe gerendo Tarquinius cognomento *ſuperbus*, omnium in ſe odium concitâſſet, Bruti maximè operâ, Româ expulſus eſt, & ab eo initium Romanæ libertatis factum.

III. (*c*) Rudes mortales, & religionis, cultúſque deorum ignari cùm à Deucalione & Pyrrha ad virtutem ac pietatem informarentur, dicti ſunt è lapidibus orti, atque in homines converſi. Nam quid aliud eſt homo iners, incultus, rudis, impolitus, indoctus, agreſtis, rerum divinarum, bonarúmque artium expers, quàm lapis quidam, & inutile terræ pondus? Id Ariſtippus, inſignis philoſophus oſtendit, quando interrogatus à quodam, quid boni filio ſuo allatura eſſet eruditio, reſpondit: ſi nihil aliud, hoc certè, quòd in theatro lapis in lapide non ſedebit.

(*b*) *Cognitio ſui.* (*c*) *Homo lapis quis?*

IV.

IV. (*d*) Ovidius narrationem de lapidum jactibus claudens, ait:

Inde genus durum ſumus, experienſque laborum,
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

Ferendis ſcilicet, experiendiſque laboribus natum eſt genus mortalium. Concordant SS. litteræ Job. 5. *Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volatum.* Et Gen. 3. lata eſt à Deo in protoplaſtum ſententia: *In ſudore vultûs tui veſceris pane tuo.* Dura quidem lex, ſed ad virtutem & induſtriam exacuendam neceſſaria. Unde benè Maro 1. Georg.

------Pater ipſe colendi
Haud facilem eſſe viam voluit, primúſque per artem
Movit agros, curis acuens mortalia corda,
Nec torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Nimirum Jupiter aurei ſeculi tam paratam rerum copiam ſubmovit.

Ut varias uſus meditando extunderet artes.

Idem Poëta:

----Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egeſtas.

Conſonat Horatius lib. 1. Sap. 9.

---- nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Et notum illud: *Dij omnia laboribus vendunt.* quod eleganter expreſſit Heſiodus.

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι.

Ad verbum: Virtuti ſudorem ex adverſo poſuerunt dij immortales. quod Tullius lib. 6. epiſtol. 1. ad Leptam, ſic reddidit.

Virtutem dij immortales ſudore parari,
Atque labore volunt.

Aptè ad hæc Claudianus de nuptijs Honorij:

Non quiſquam fruitur veris odoribus,
Hyblæis latebras nec ſpoliat favis,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos.
Amat ſpina roſas, mella tegunt apes.

Veteri apologo fertur ruſticus cum curru & bobus luto altiùs hæſiſſe. Hic miſer circumſpicere, caput ſcabere, malam fortunam accuſare, adjutrices manus exſpectare, pectus plangere, demum in genua ruere,

(*d*) *Homini laborandum.*

ruere, & dextram Herculis implorare. Adfuit vocatus Hercules, ſed hominem increpitans: O piger, inquit, ſic currum non extrahes: Abi, manus admolire, boves urge, curſum promove; ita Dij aderunt vocati & juvabunt.

Procul igitur à duro mortalium genere torpor, ignavia, deſidia, mollities, qualis Sybaritarum fuit, quorum aliquis cùm vidiſſet in agro fodientes, animo ſcilicet defecit. Nullum illi homines in civitatem ſuam admittebant opificium, quod cum ſtrepitu exerceretur; atque adeò ne gallum quidem gallinaceum fas erat alere, ne quid eſſet, quod illis ſomnum interrumperet. Athenæus lib. 2. Et Smyndirides perditiſſimus ille juvenis jactare ſolitus eſt, ſe à viginti annis ſolem neque orientem, neque occidentem vidiſſe; aſſiduò ſcilicet vel in lecto, vel in menſa occupatus erat, ſi eſt occupatum eſſe, inerti otio tempus transmittere. Quod Æneas Aſcanio filio præclariſſimum documentum dedit, id ſibi quiſque adoleſcentum maximè, dictum putet:

Diſce puer virtutem ex me, verùmque laborem,
Fortunam ex alijs.

V. (e) Quòd ex lapidibus prodijſſe homines ferantur, admonemur, nonnunquam ex lapideis, feris, & ferreis mortalibus, aliquos manſueſcere, & ad humanitatem redire. Nota eſt hiſtoria Petri cujuſdam telonæ Alexandrini, hominis avariſſimi ac duriſſimi, qui mendicabulo panem petenti, cùm lapidem circumſpiceret, quem proijceret, lapide non invento, panem adjecit; à quo tempore mirè mutatus, atque emollitus eſt, ut totum ſe in pauperes profunderet, etiam veſtibus ſibi ad eos amiciendos detractis. Neque verò humanitas iſta, quæ ab homine appellationem habet, conſiſtit in ſolis, ut vulgus putat, verborum ceremonijs, aut neſcio quibus geſtuum elegantijs; ſed in eo maximè, quòd is, qui ea præditus eſt, nemini nocere, omnibus benefacere ac prodeſſe cupit; communes hominum nævos & infirmitates novit, non odit, & æquo tolerat animo, quoad poteſt, alios conſilio & opera juvat: manſuetè ac mititer agit: affabilis eſt in congreſſibus, facilè alloquitur, leniter non faſtidioſè audit; nec duriter, ſed benignè ac comiter reſpondet; commiſerationem erga alios cum quadam ſuavitate oſtendit. Atque hoc poteſt recta ingeniorum cultura, & bonarum artium doctrina, quæ ad humanitatem expolit animos, & ab inſita torvitate & aſperitate, quod olim in Themiſtocle notatum, ad amabilem quandam comitatem traducit. H VI. Ad-

(e) *Informatio ad humanitatem.*

VI. Adverte laudem inſignem Deucalionis ac Pyrrhæ á pietate ductam, de quibus Poëta:

Non illo melior quiſquam nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum:

Deinde vocat

Innocuos ambos, cultores Numinis ambos.

Ecce prœmium probitatis, & cultus divini, de quo Seneca bene & ſapienter epiſt. 95. Primus eſt deorum cultus, deos credere: deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere bonitatem, ſine qua nulla majeſtas eſt. Scire, illos eſſe qui præſident mundo, qui univerſa vi ſua temperant, qui humani generis tutelam gerunt &c.

SYMBOLVM XII.

Phaëthon incendiarius.

2. Metam.

Ethicè.

1. Indulgentia vitioſa parentum. 2. Juvenilis ambitio & regimen. 3. Indomitæ cupiditates. 4. Vitia linguæ. 5. Juveniles conatus.

MAgnam hic Juvenis Poëtis occaſionem præbuit ingenioſè mentiendi; ſi tamen, quod ſæpius monemus, omnia mendacia ſunt, quæ finxerunt illi; multa namque horum commenta originem ab hiſtoria, etiam ſacra, trahunt. Docet enim Tertull. lib. Apol. c. 47. pleráſque philoſophorum ſententias & poëtarum fabulas ex divinis litteris primitus acceptas, novíſque cogitationum aſſutamentis corruptas eſſe. Vnde hæc, oro vos (inquit) philoſophis & poëtis tam conſimilia? non niſi de noſtris ſacramentis. Quis poëtarum, quis Sophiſtarum eſt, qui non omninò de fonte prophetarum potaverit? inde igitur philoſophi ſitim ingenij ſui rigaverunt. Ita planè Græci, cùm legerent hiſtoriam lib. 4. Reg. cap. 2. de Helia curru igneo, & equis igneis in cœlum tranſuecto, ex nominis Heliæ, græcè ἡλίῳ, vicinitate & occaſione condiderunt fabulam ſolis, Phaëthontis, & Heliadum (Phaëthontis ſororum.) Quod ego ne ſomniare videar, ad teſtimonium B. Chryſoſtomum, & qui ex illo tranſcripſit, Bedam in lib. Reg. q. 28. cito. Ut autem,

tem, inquit Beda, eidem currus & equos tribuant, de miraculo ſumptum eſt Heliæ prophetæ, qui curru igneo, & equis igneis raptus eſt ad cœlum, Joannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus æſtimat. Quod enim Græcis ἥλιος, dicitur Sol, Heliæ convenit. Audientes Græci ab Iſraëlitis, quos divinas habere litteras fama prodebat, prædicari, quòd Helias curru igneo,& equis igneis ſit ad cœleſtia translatus; vel certè hoc ipſum inter alia depictum in pariete videntes; crediderunt, viciniâ decepti nominis, hîc tranſitum per cœlum eſſe deſignatum; & miraculum divinitus factum in argumentum erroris humana ſtultitia commenta eſt. Hæc ex Beda Raderus in epig. 44. de vipera electro incluſa. lib. 4. De Mundo aquis punito in præcedenti fabula intelleximus; quod ſupplicium irrogat Jupiter apud Ovidium

Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus
Quo mare, quo tellus, correptáque regia cœli
Ardeat, & mundi moles operoſa labores.

Ad quos verſus Lactantius de ira Dei c. 33. Non abhorret, inquit, à probabili, gentes quiddam de hoc igne in ſacratiſſimis Chriſtianorum libris inaudiſſe prædictum. Nam de futuro Judicis illius cœleſtis adventu loquens David propheta pſal. 96. *Ignis* ait, *ante ipſum præcedet*. Et Joël. 2. *Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum exurens flamma*. Docuerunt item Stoici,quomodo mundus aquarum eluvio quondam perijſſet, ſic denuo exuſtione periturum. Seneca conſolat. ad Marciam: Tempus adveniet, quo ſe mundus revocaturus extinguat, & omni conflagrante materia, uno igne, quidquid nunc ex diſpoſito lucet, ardebit. Sed hæc ἐν τῷ παρέργῳ. Ad incendium Phaëthontis revertimur, quo nihil illuſtrius apud Poëtas, quóque magna terrarum pars combuſta eſt. Huic Phaëthonti fortè *Epaphus*, Jovi ex Jo Inachi fluvij filia genitus, in jurgio objecerat, fruſtra illum *Sole* patre gloriari: commentum id eſſe *Climenæ*, matris adulteræ, cum alio conſueſcentis. Pudore ſimul ac ira ſuffuſus Phaëthon Convitio ad genitricem delatô, magis etiam incitatur atrocitate injuriæ, conſiliúmque capit *Solis* ipſius adeundi, tam de contumelia expoſtulandi, quàm legitimi generis haud dubia ſigna inquirendi causâ. Igitur ſuſcipit iter ætherium, & peragratis varijs cœli regionibus, tandem ad *Solis* regiam pervenit, auro, gemmiſque radiantem. In penetralia, atque adeò ad ipſum Phœbi Solium admiſſus, conſpexit Siderum regem admirabili fulgore coruſcantem, ſtipantibus in orbem *Horis*, *Menſibus*, quaternis anni *Temporibus*.

Digitized by Google

Tantæ ſplendore majeſtatis attonitus pedes, oculóſque repreſſit. Juſſus dicere quorſum adeſſet, ſuæ ſtirpis ambiguitatem modeſtè exponit. Phæbus ſepoſitis tantiſper radijs, propiùs mandat accedere, amplexu venientem excipit, filium non modò agnoſcit, ſed etiam juramentô interpoſitô, optionem permittit quidlibet petendi. Adoleſcens non multùm cunctatus, petit ſibi fieri poteſtatem paterni currûs uno die regendi. Ingemuit parens temerariæ petitioni, animóque proſpiciens filij caſum, cùm jusjurandum retractare non poſſet, propoſita poſtulati difficultate, periculíque magnitudine, juvenem ab inconſulta optione dimovere conatur. Sed perſtat ille, propoſitúmque premit, nec acquieſcit priùs, quàm in paterno curru collocaretur. Victus & filij blanditijs, & juramenti religione Phœbus, imperat *Horis*, ut currum jungant; natúmque ſalubribus & neceſſarijs inſtructum præceptis, quadrigam inſcendendi poteſtatem facit. Vix ille ſe locavit in vehiculo, & frenos laxavit equis, cùm iſti contemptâ regentis imperitiâ, tranſverſum à regia via currum rapiunt, excuſſóque imperio, hinc inde feruntur indomiti, primóque aëris regionem, deinde montes, mox planiora terræ incendunt:

> Cúmque ſuis totas populis incendia gentes
> In cinerem vertunt: Silvæ cum montibus ardent.

Quis hìc deſcribat infelicis aurigæ pallorem, timorem, conſternationem? Excitatis ubique tam atrocibus incendijs, & jam deficientibus cum ipſo mari fluminibus, Tellus

> Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus
> Oppoſuítque manum fronti, magnóque tremore
> Omnia concutiens paulùm ſubſedit,

Jovíque dolentiſſimè conqueſta eſt, ſe pro tot beneficijs in deos hominéſque collatis, nunc unjus projecti juvenis temeritate perire. Audijt Júpiter querelas celeritérque correptum fulmen contorquet in temerarium aurigam, momentóque exanimat, & in Eridanum Italiæ fluvium præcipitat, ſparſis hinc inde per cœlum equis, & laceri currus fragmentis. Triſte fratris funus tam impatienter luxere ſorores *Phaëthuſa, Lampetie, Merope*, ut ad ejus fluminis ripam in populos arbores, ipſarum verò lacrimæ in electrum converſæ ſint. Tantam cladem invexit juvenis claritate ſtirpis elati Superbia.

Ethica.

Ethica.

I. (*a*) Quænam hæc præpoſtera Phœbi in filium indulgentia, quòd ſciens, prævidénſque ruinam petentis, conceſſerit tamen, quod rogabat: imò etiam juratus promiſerit, ſe nihil negaturum poſtulanti?

—— Quodvis pete munus, & illud
Me tribuente feres.

Incertum, an inconſultior parens in pollicendo, an inſipientior & importunior filius in exigendo; hinc illud:

—— Vtinam promiſſa liceret
Non dare!

Fecit hæc damnoſa *Solis* facilitas, ut præſentiſſimo exitio involveretur filius. Quamvis enim dehortaretur ipſum à pernicioſis poſtulatis, dicerétque:

Nate cave, dum réſque ſinit, tua corrige vota:

Iterúmque inculcaret

—— Pœnam, Phaëthon, pro munere poſcis;

Nihilominus tamen perſtitit in temeraria petitione juvenis; utque blanditijs expugnaret pectus paternum, invaſit colla; non ignarus, hoc ariete firmiſſima quæque percelli; unde pater:

Quid mea colla petis blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabimus (Stygias juravimus undas)

Effigiem hìc habes parentum, qui quò blandiùs, hoc pernicioſiùs educant liberos, dum pater genas ad oſcula, mater ulnas offert ad amplexus; dum ſtringunt, dum premunt ſimij catulos, diligendo ſuffocant. Notus verſiculus:

Blanda patrum ſegnes facit indulgentia natos.

Neque ſegnes tantùm, ſed pravos, ſed miſeros, & perditos. Sapienter Paſchaſius de virtut: & vitijs: Qui ſeveriore educatione poterant fieri probi & manſueti, primò fiunt catellis iracundiores, mox pavonibus tumidiores, lepore meticuloſiores, aſinis petulantiores, felibus aut lupis rapaciores, gallis contentioſiores. Et inter apophthegmata habetur, puerum quendam apud Platonem educatum, cùm ad patrem ex intervallo redijſſet, eúmque vidiſſet effuſiùs ridentem, admiratum dixiſſe: ſe tale nihil unquam apud Platonem vidiſſe. Tanta res eſt, jam inde à teneris ſeveriori diſciplinæ aſſueviſſe. Quod Phœbus Phaëthontem monuit, id ſibimet occinere debuiſſet:

(*a*) *Nimia patrum indulgentia.*

Digitized by Google

----- fortiùs utere loris

Hoc eſt, ſeveriùs age pater cum filio. Sed nimirum nec jusjurandum imprudentiſſimum infringere; nec filium contriſtare voluit; cujus rei exemplum Herodes Antipas dedit, qui dimidium regni ſaltatriculæ filiæ promiſit, & ne triſtitia Mimam afficeret, caput Sacratiſſimum Joannis Baptiſtæ petenti donavit, tam ſtolidus in pollicendo, quàm crudelis & impius in juramento præſtando. Phœbus nimiâ indulgentiâ expertus eſt illud proverb. 19. *Filius ſtultus dolor eſt patris.*

II. (*b*) Exprimit hæc fabula imaginem ambitioſi juvenis illuſtri Majorum proſapia inflati præſertim Principis, qui gloriæ & regnandi cupiditate incenſus cogitat ſublimia, & concipit æthera mente. Alciatus emblem. 56. Malè ſumma regnorum & rerum publicarum imperia conceduntur tam ab ætate, quàm experientia infirmis. Quoties enim hinc incendia bellorum, diſcordiarum faces, & non unum miſeriarum genus. Utque taceam profanas hiſtorias, cui non cognitus eſt è ſacris libris *Roboamus* ſtultiſſimus ſapientiſſimi Salomonis filius, qui ſpreto ſeniorum conſiliô, illud quaſi inculcantium, quod hîc Ovidius Soli tribuit

Medio tutiſſimus ibis.

Æqualium feroces ſecutus impetus, decem tribubus à ſe abalienatis, maximam regni Iſraëlitici partem perdidit. Quod parens ejus jam antè prævidens, dixit: *Va tibi terra, cujus rex puer eſt.* Eccleſ. 10. qui nondum per ætatem ut quidam ſapientum ſcribit, cepit experientiam, nec adhuc mens ejus caſuum varietate decocta maturuit. Adoleſcentia, ait S. Ambroſius lib. 1. de Interpell. c. 7. eſt invalida viribus, infirma conſilijs, vitio calens, faſtidioſa monitoribus, illecebroſa delicijs, atque æſtu ſanguinis vaporantis igneſcens. Accedit Xenophon: ſicut, inquit novelli citharædi multas perdunt citharas, ſic cupidi juvenes rempublicam ſæpe evertunt. Quibus pro lemmate addas: Quacunque incedunt, incendunt.

III. (*c*) Adaptari quoque poteſt hic Phaëthontis caſus cuivis homini ambitioſo, per ſuam & aliorum ruinam ad honores graſſanti, cujus rei ſymbolum pyrauſta vel pyralis, animalculum pennatum muſcæ ſimile, quod ignis fulgore vehementer lætatur, & ad lucernas advolans, alludit ad flammam, donec vivus comburatur. Ælian lib. 12. c. 8. Ambitioſi ad honorum fulgorem propiùs accedentes, decuſſis temeritatis alis, plerùmque graviſſimo lapſu corruunt. Abjeti proceram ſuam ſtaturam

(*b*) *Iuvenilis ambitio & regimen.* (*c*) *Indomita cupiditates.*

turam & pulchritudinem intemperantiùs jactanti Rubus:

----- Nunc læta quidem, bona ſola fateris,
Et frueris noſtris imperioſa malîs
Sed cùm pulchra minax ſuccidet membra ſecuris,
Quàm velles ſpinas tunc habuiſſe meas.

In eum quoque convenit, qui res arduas, ſupráque vires poſitas temerè aggreditur, cum ſuo & aliorum exitio. Item ad illos pertinet, qui perturbationibus animi abrepti, velut è curru rectæ rationis excidunt. S. Ambroſ. lib. 3. de Virgin. cor humanum quadrigæ comparans: Sunt, inquit ejus velut quatuor equi, quatuor affectiones: Ira, Cupiditas, Voluptas, Timor. Miſerrimè raptatur, quiſquis has domare neſcit. Scilicet evenit, quod de Phaëthonte Poëta canit:

Exſpatiantur equi, nullóque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt: quáque impetus egit,
Hâc ſine lege ruunt.

Cornelius à Lapide, in illa verba Eccleſiaſtici c. 30. v. 8. *Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus* (Græcè ἀνειμένος, id eſt, ſibi relictus, carens fræno diſciplinæ, diſſolutus) evadit præceps, adducit hieroglyphicum juventutis, ejúſque effrænis concupiſcentiæ & temeritatis. Pingitur, inquit, adoleſcens equo indomito inſidens, à quo in omnes partes raptatur & jactatur. Huic occurrit quidam, quærens quò tam præceps abeat? reſpondet eques, equum digito demonſtrans: *Quo lubet iſti.* Nimirum equus effrænis eſt concupiſcentia; eques eſt juvenis concupiſcens, qui à ſuis libidinibus in varia ſcelera & pericula abripitur, ſi roges illum, *quò pergis?* reſpondebit: *Quò concupiſcentia me rapit.* Hæc ille.

M. quoque Tullius de Officijs, accommodari poteſt ad equos Phaëthontis. Equos, inquit, propter crebras contentiones, præliorum ferocitate exultantes, domitoribus tradere ſolent, ut ijs facilioribus poſſint uti. Sic homines ſecundis rebus efferatos, ſibi præfidentes, in gyrum rationis & doctrinæ duci oportet, ut perſpicaciùs rerum humanarum imbecillitatem, varietatémque fortunæ ferre queant.

IV. (*d*) Eleganter Scriptor quidam religioſus Phaëthontis incendium & ruinam transfert ad vitia linguæ. Celeritatem, ait, Linguæ ſpectas? planè Phaëthon eſt; cœlum & terram momento brevi pervolat: quà impetus agit, hâc ſine lege ruit. Horribilia Linguæ præcipitia intueris? ipſiſſimus eſt Phaëthon; ſeipſam & unà ſecum plurimos quotidie

(*d*) *Vitia linguæ.*

die præcipitat. In Lingua vim nocendi conſideras? rapidiſſimus ignis, Phaëthon eſt veriſſimus. Innumera nocumenta cogitas? Orbem terrarum perdit, vaſtat, incendit, Orbis eſt exitium. Nec cœlo parcit, flammas ſuas & in aſtra ſpargit, ſuperos, beatóſque Cœlites, Deum ipſum laceſſit. Nulla nocendi vi Phaëthonte inferior eſt. Quinimo terras penetrat, & ipſum quoque Tartarum, ipſos etiam manes ignibus ſuis involvit. Drexelius de Vitijs Linguæ.

V. Epitaphium quoque Phaëthontis doctrinam ſuppeditat, quod hoc eſt:

(e) Hîc ſitus eſt Phaëthon currus auriga paterni,
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.

Vſurpandum in eos, qui grandia conantur, medijs tamen in conatibus deficiunt. Politianus adoleſcens (ut hoc exempli causâ adducam) Homerum donare latino carmine inſtituerat. Quo conatu ſuo, cùm paulò inſolentiùs gloriaretur, & eruditorum judicia exquireret, Cardinalis Papienſis jocosè ludens, ei in hæc verba reſcripſit: Cenſeo operam inchoatam non eſſe deſerendam: ſi enim non aſſequeris, quod affectas, æqualis tamen tui Phaëthontis laudem invenies, ut idem de ſuſcepto à te Homero, quod de ſuſcepto ab illo curru ſolari dicatur: *Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.*

(e) *Iuvenilis conatus.*

SYMBOLVM XIII.

Argus centoculus ſopitus & interfectus.

1. Metam.

Ethicè.

1. Fucata eloquentia. 2. Puellarum cuſtodia. 3. Puellarum levitas, & ſera pœnitudo.

INter alia pudenda Jovis facta, quæ cœlicolis ipſum terrigeniſque infamem reddiderunt, etiam libido fuit, qua *Ionem*, Inachi fluvij filiam, fœdè deperiit. Flagitium ſubodorata Juno, Jovis uxor, in graves, ut par erat, iras exarſit. Iupiter pellicem oculis iracundæ conjugis ſubducturus, eam transformavit in juvencam. Juno tamen ſuſpicaa

cata id quod erat, vaccam à Jove ſibi dono dari poſtulavit; quàm cùm accepiſſet, appoſuit ei cuſtodem *Argum*, centum oculis præditum; à quo cùm moleſtiſſimâ cuſtodiâ premeretur, ægrè id ferens Jupiter per Mercurium curavit eum interficiendum. Quod ita contigit:

Centum luminibus cinctum caput Argus habebat,
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera ſervabant, atque in ſtatione manebant,
Conſtiterat quocunque loco, ſpectabat ad Jo.

Hunc igitur cuſtodem decepturus Mercurius, talaria pedibus, capite galerum induit, manum impedit virga, paſtorémque habitu ſimulans, ante ſe capellas agit in rura, carménque agreſte modulatur. Argus captus dulcedine cantûs, incognitum Deum invitat ad ſecum conſidendum in umbra. Mercurius quà fabulando, quà canendo jam longè protraxerat diem, & paulatim in ſomnum reclinârat Argum; ſed quia luminibus quibuſdam clauſis, vigilabant alia, non poterat totum conſopire hominem; donec medicatâ virgâ permulſit oculos, eóſque leniſſimo contactu, penitùs occluſit. Senſibus jam omnibus deſtituto, caput enſe falcato demetit. Jacet Argus extinctus; cui honorem ut aliquem ſervaret Juno, oculos exemit, & caudæ pavoninæ inſeruit.

Ethica.

I. (*a*) Relata hæc ad mores fabula docet, neminem adeò oculatum & prudentem eſſe, cui à Mercurio, id eſt, homine verſuto & eloquente imponi nequeat. Mercurius enim olim eloquentiæ & verſutiæ Deus habebatur. Serviebant ei plures ad fallendum Argum technæ. Primò, *ſimulatio*; nam ut dolum tegeret, ſimplicitatem paſtoris præ ſe tulit, & ſimilitudine habitûs ac fortunæ, ſeſe in amicitiam hominis inſinuavit. Deinde adhibuit inſidioſam *facundiam*; huic adjunxit illecebroſos *modulos*: virgam præterea ſoporiferam (ſcilicet caduceum) quæ varios in uſus ſerviebat; de qua Maro Æneid. 4.

----- hac animas ille evocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia Tartara mittit:
Dat ſomnos, adimitque, & lumina morte reſignat,
Illâ fretus agit ventos, & turbida tranat
Nubila.

Quid enim non poteſt utrámque in partem eloquentia, ſive vera

(a) *Fucata eloquentia.*

Digitized by Google

& ſincera: ſive fallax & fucata? ſalutem affert alijs, perniciem alijs. Hinc illa regnorum, & rerum publicarum commoda, hinc calamitates. *Orator*, Catone teſte, *eſt vir bonus, dicendi peritus*; qualis non fuit Mercurius, mendaciorum Deus. Hunc imitantur ſive *Cauſidici*, qui cum Tullio gloriantur, ſe Judicibus offudiſſe tenebras: Sive vafri Principum *Legati*, qui Suadam in ore, Fallaciam in pectore geſtant; quorum inſigne caduceus eſt, pacis quidem & amicitiæ Symbolum, ſed idem doloſa ſimul eſt Mercurij virga, ſerpentibus circumvoluta. Hac illi inſtructi quid non efficiunt? etiam vigilantiſſimos oculos faſcinant, & tenebris obducunt. Neque verò ſimul omne lumen auferunt; aliud poſt aliud claudunt, donec præſenti; ſed improviſo exitio malè cautos involvant. Vitâſſet periculum Argus, ſi auribus ſuis imperâſſet; ubi primùm cantu ſe capi ſenſit, & paulatim ſoporem oculis obrepere, debuit inſidias advertere. Atque hic Argus *paſtorem* agebat, quo nomine populorum quoque Rectores appellantur, quos ſæpius prodidit & perdidit Mercurialis hæc tam lingua, quàm fiſtula. Et utinam cum Politica profana, non etiam ſacra everteretur; ſenſit Europa ruinam, quam blanda Hæreſis verborum lenocinijs invexit, primò majora capita obtenebravit, poſtea vulgi oculos excæcavit, ut de Provincia non una cani poſſet illud Poëtæ:

Arge jaces, quódque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt, centúmque oculos nox occupat una.

Opus igitur eſt vigilantiâ adversùm fucatas & doloſas blandientium linguas. Incendium ſuum cui debet Troia, niſi compoſitis Sinonis perfidi fraudibus? De quo Æneid. 2.

Talibus inſidijs, perjuríque arte Sinonis
Credita res: captique dolis, lacrimiſque coactis,
Quos neque Tydides, nec Lariſſæus Achilles,
Non anni domuere decem, non mille carinæ.

Unus homo Phrygiam exoculavit, quia Troianorum nemo vigilabat. Hinc Græci

Invadunt urbem vino, ſomnóque ſepultam

Neque fruſtra Poëtæ in galea Palladis gallum gallinaceum præfixerunt; docere namque volebant, viro ſapienti (qui per Palladem deſignatur) vigilandum eſſe. Euſtathius Iliad. 2. memorat Argum quendam Peloponeſi regem, quod ſapientiâ excelleret, πανόπτην appellatum, hoc eſt, *omnia videntem*, totóque oculatum corpore; quod ſibi dictum putent

ſent Principes ac magiſtratus, quibus maxima opus eſt vigilantiâ & circumſpectione. Neque verò inſidiæ tantùm hoſtium, ſed etiam blandimenta adulatorum timenda ſunt illis. Mercurij virga erat auro incruſtata; cujus oculos non perſtringeret? erat pariter ſerpentibus cincta, Martiale teſte, lib. 7.

Aurea cui torto virga dracone viret.

Quis non timeret, & caveret? ubi draco, ibi venenum, ubi aurum, ibi exitium. Hic fulgor quot excœcat, & ſubvertit! pro ſpeculo cautelæ, ſerviat nimiùm ſecuris, Turni clypeus, de quo Æneid. 7.

At lævem clypeum ſublatis cornibus Io
Auro inſignibat, jam ſetis obſita, jam bos:
Argumentum ingens, & Cuſtos Virginis Argus.

II. (*b*) Alterum hic documentum præbetur, Cuſtodia filiarum ſolicita. Mercurius non minùs nequiter, quàm crudeliter Jovis lenonem egit, & puellam ſopito primùm Argo, deinde occiſo ſubduxit. Idem nimis quàm ſæpe incurioſis parentibus accidit, quorum filias malè cuſtoditas ſeducunt, ac corrumpunt laſcivi juvenculi. Juxta Hugonem Cardinalem in Cant. 2. Virginitas eſt lilium inter ſpinas, hoc eſt, inter procos; plerúmque vulneratur. Quare? quia deeſt cuſtodientium oculus. Plutarchus tradit ſtatuam Veneris cum teſtudine ſeu cochlea ſub pedibus, fuiſſe effectam à Phidia, ut nôrint filiæ, domûs ſibi cuſtodiam curæ ac cordi eſſe debere.

Idem Palladis ſimulacro Draconem appoſuit, quem pedibus Dea comprimeret, quò ſignificaret, virgines pervigili curâ continendas eſſe. Sanè draco ab acutiſſimo viſu nomen habet, παρὰ τοῦ δέρκεσθαι acutè videre. Quò ſpectat etymon nominis παρθένος, quod Grammatici deflectunt à παραμένειν τῇ μητρὶ, quòd virgo apud matrem manere debeat. Monet Siracides c. 42. *Super filiam luxurioſam firma cuſtodiam, ne quando faciat te venire in opprobrium.* Et ibidem: *Filia, patris abſcondita eſt vigilia, & ſolicitudo ejus aufert ſomnum.* In quæ verba Cornelius: Filia patri ſuo affert occultam vigiliam; hoc eſt, oportet patrem vigilare in ſtatum & mores filiæ, & perpetem Solicitudinem habere, ne filia à quopiam juvene decipiatur, & in flore juventæ flacceſcat. Nota eſt enim ſexus hujus levitas, infirmitas, inconſtantia. Triti verſiculi:

Quid levius vento? fulmen. Quid fulmine? fama,
Quid fama? mulier. Quid muliere? nihil.

Sunt enim multi Pharaones, Sichemi, Theſei, Parides, Jaſones, plu-

I 2

(*b*) *Puellarum cuſtodia.*

plurimique alij, puellaris pulchritudinis & pudicitiæ aſtutiſſimi exploratores, doloſiſſimi inſidiatores, violentiſſimi raptores & corruptores, ut Argo centoculo cuſtode opus ſit, ad tutandam contra eos filiarum virginitatem. Hæc Cornelius. Poſſis uſurpare de furibus pudicitiæ, quod de raptoribus coquis Plautus in Aulularia dixit:

Quos (aut quas) ſi Argus ſervet, qui totus aculeus fuit,
Quem quondam Inoni Juno cuſtodem addidit,
Is nunquam ſervet.

Danäen filiam Acriſius Argivorum rex in turri ænea concluſit, & tamen per illa quoque tecta Jupiter libidinoſus, in aureum mutatus imbrem, penetravit. De quo Horatius lib. 3. Od. 16.

Incluſam Danäen turris ahenea
Robuſtæque fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris.
Si non Acriſium virginis abditæ
Cuſtodem pavidum Jupiter & Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter & patens
Converſo in pretium Deo.

Nempe ut alia omnia, ſic etiam pudicitia expugnatur ab auro. Nil pronius in lapſum, quàm inſita, quod diximus, huic ſexui levitas.

III. (c) Mercurius Argum ſomno oppreſſurus ſermonem intexuit de puella Syringe in calamos paluſtres mutata. Quod vir doctus explicans: Pan, inquit, Deus paſtorum, Syringem inter Naiades nympham adamavit, quam dum inſequitur, illa in arundinem converſa eſt. Quot inanes ac vacuas arundines, etiam hodie adoleſcentes inſequuntur, dum vagas ac vanas, comptas, ceruſſatas puellas, arundinum ſimillimas depereunt. Neque eruditione caret Jûs in bovem converſio; parùm quippe diſtant juvencula & juvenca. Jo in laſcivientem vaccam mutata larvis terrificantibus, toto penè orbe percurſato, denique humanam formam recuperavit. Poëta canit:

Horrificámque oculis, animóque objecit Erinnyn

Nimirum Juno pellici. Hæc eſt pœna peccati; Hæc Erinnys, hoc œſtrum, ut Virgilius appellat, eſt carnificina conſcientiæ, quæ reas agit decoctæ pudicitiæ puellas, & non raro ad ultima deſperationis conſilia perpellit. Felices, ſi denique reſipiſcant, & deſertis luxuriæ pratis ac paſcuis, ſeſe per ſalutarem dolorem recomponant in homines, ſalutis

(c) *Puellarum levitas, & ſera pœnitentia.*

lætis ſuæ memores; & petulantes riſus ac jocos, quaſi ſalaces mugitus, in pœnitentis animi gemitus ac ſuſpiria convertant.

SYMBOLVM XIV.

Cygnus, rex Ligurum in avem cognominem tranſit.

2. Metam.

Ethicè.

1. Laus Muſicæ. 2. Scelerati non lugendi. 3. Moderandus luctus in funere. 4. Mors bona. 5. Poëtæ cygnis ſimiles.

ERat hic materno genere Phaëthonti proximus, quippe cujus parens fuit ſoror Clymenes, (de qua ſuprà) qui cùm conſanguinei triſtem accepiſſet ruinam, relicta ſede regia, ad Eridanum fluvium ſe contulit, ibíque tam ſepulchrum amiciſſimi capitis, quàm ſororum ejus in arbores transformationem conſpicatus, cæpit queſtibus liberiùs indulgere, & interitum propinqui ſibi juvenis, monſtroſámque puellarum cognatarum tranſmutationem acerbiùs deflere. Indignè hoc tulerunt ſuperi, quippe quorum voluntate hæc acciderunt, quare immodicè lugentem momento convertunt in *cygnum* avem. Mox igitur homini tenuari vox, capilli migrare in plumas, collum à pectore longiùs porrigi, pedes in digitos latiores extendi, pennæ velare latus, os in roſtrum obtuſius excreſcere. Ille tamen etiam in hac forma memor fulminis, quo Jupiter iracundus Phaëthontem percuſſerat, ſuperos peroſus ignes, nunquam ſe cœlo, ſed paludibus tantùm ac fluminibus credidit.

Ethica.

Variè mores hæc informat fabula. Nam I. (*a*) Laus Muſices hinc eruitur; Cygnus enim rex Ligurum arte canendi clarus, cùm deceſſiſſet; in avis figura, ab Apolline collocatus eſt inter aſtra, in quibus etiam hodie Cygnus illuſtrem locum obtinet. Vnde diſcitur, Principes non debere eſſe expertes optimarum artium, quæ *Liberales* vocantur, etiam Muſicæ, cùm animum ad regias virtutes, & ad optimam rerum adminiſtratio-

(*a*) *Laus Muſicæ.*

niſtrationem ac prudentiam mirabiliter effingant, atque ad rerum vel ſecundarum, vel adverſarum eventus æquo animo perferendos diſponant. Muſica nos monet, ut ſicuti è varietate vocum & fidium, grata & conſentiens oritur ſymphonia, ita omnes animi motus & actiones in dulcem virtutum conveniant harmoniam. Muſicus eſt veluti Neptunus poëticus (quod infrà memorabimus) qui tumida æquora placat, cùm ventus ambitionis, ac furentis iracundiæ ſævos attollit fluctus: cùm mœror ſubſidit, & furit æſtus arenis; cùm libido inquietat: cùm aliæ perturbationes violentiùs incitantur, dulci modulamine componit tempeſtatem; coërcetur libido exultans, atque ruens in animi perniciem gloriæ ardor reſtringitur, implacabilis iræ vis, & cupido ultionis tranquillatur. Davidis equidem plectrum non furentes tantùm perturbationes, ſed ipſum cacodæmonem è Saule ejecit.

II. (*b*) Deinde hîc docetur neque ſapiens, neque pium eſſe, illorum ſceleratorum lugere calamitates, qui divino conſilio atque providentiâ propter illatas ipſis Dijs injurias, miſeriam patiuntur.

III. (*c*) Tertiò brutis fieri ſimiles, qui immodico luctu ex jactura charorum capitum abrepti, motibus animi temperare aliqua ſaltem ex parte non poſſunt: neque ferre nituntur æqua mente, quod ſtatutum divinitus, nulláque poteſt ratione mutari.

IV. (*d*) Quartò *cygnea cantio* adagio fertur, & in eos convenit, qui mortem ipſam lætè, & cum cantu excipiunt: nam cygnus in funere ſuo ſuaviſſimè modulari fertur. Martial. lib. 13.

Dulcia defectâ modulatur carmina linguâ
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Et Ovidius:

Sic ubi fata vacant, udis abjectus in herbis
Ad vada Mæandri concinit albus olor.

Cygnum imitantur, qui extremum vitæ actum ſuaviter claudunt, moriendíque neceſſitatem in virtutem vertunt. Qui, ut Cygni (quod Tullius ait in Quæſt. Tuſcul.) prævidentes quid in morte boni ſit, cum cantu & voluptate moriuntur. Prô Dij immortales, (idem exclamat) quàm illud iter jucundum eſſe debet, quo confecto nulla reliqua cura, nulla ſolicitudo futura ſit! *Pretioſa mors Sanctorum*, ait Pſaltes regius pſ. 115. Nam, ut Bernardus loquitur, mors eſt finis laborum, conſummatio victoriæ, janua vitæ, perfectæ ſecuritatis ingreſſus. Et ſerm. 41. ex parvis: Bonorum mors optima, quoniam fit ibi quies à laboribus, fit jucunditas

(*b*) *Scelerati non lugendi.* (*c*) *Moderandus luctus.* (*d*) *Mors bona.*

cunditas de novitate, & ſecuritas de æternitate. Mors verò peccatorum peſſima; mala in amiſſione mundi, peior in diſſolutione carnis, peſſima in tormentis inferni. Cygneo more canit, qui non neſcit, morte carcerem effringi corporis, ut in libertatem aſſeratur anima; mutari peregrinationem cum patria, & moleſtam navigationem cum exoptato portu; claudi tantiſper oculos, ut meliori mox pateant luci; ſatis diu vixiſſe, quiſquis benè vixerit: metiendam ætatem non annorum ſpatio, ſed virtutum: reddi corpus, ut denuo recipiatur, & quidem cum fœnore. Prudentius in hymno de S. Vincentio:

Non eſt, credite, pœna, quam videtis,
Quæ puncto tenui citata tranſit,
Nec vitam rapit illa, ſed reformat.

Εὐθανασίαν Auguſtus ſibi Cæſar optâſſe fertur, hoc eſt, mortem facilem; hanc vir bonus conſequitur, qualibuſcunque fatis expellatur è vita; deſinit enim eſſe neceſſitas, cùm accedit voluntas; & fit levius, quidquid à volente fit. Optimo cuique felicitatis principium, eſt mortalitatis finis, rectúmque ac breve iter ad prœmium, *mori*. Ad hanc εὐθανασίαν, ſeu mortis felicitatem ac facilitatem perducimur, ſi hortante Paulo 1. Cor. 7. *utamur hoc mundo, tanquam non utentes*, id eſt, inter malos audeamus eſſe boni, cujus rei Symbolum Cygnus aquis innatans, cum lemmate: *Tangor, non tingor*, nihil ſcilicet ſordium contrahens, lacuſtres inter ac paluſtres undas.

Huc pertinet, quod de Cygnis Pierius in hieroglyphicis meminit, Socrates, inquit, apud Platonem Cygnos tum magis, dulciúſque canere affirmat, cùm ſe brevi præſentiunt morituros; quaſi lætantes Deo gratias agere videantur, quòd ad eum, cujus miniſtri ſunt, migrationem parent. In omni namque volatilium genere nulla eſt avis, quæ vel in eſuritione, vel in rigore, aut alio quopiam incommodo emoduletur, cantillétve, quàm cygnus. Et quia Phœbo ſunt ſacræ hæ volucres, concitatæ lætitiâ & quadam divinatione præditæ, alterius vitæ bona præſagiunt. Hinc M. Tullius in Tuſcul. quæſt. Cygnos ait non ſine cauſa Apollini dedicatos eſſe, ſed quod ab eo divinationem habere videantur: quia prævidentes, quid in morte boni ſit, cum cantu & voluptate moriantur.

V. (e) Cygni tunc ſuaviùs canere dicuntur cùm flante Favonio quaſi ad cantum invitantur. Convenit hoc Symbolum Poëtis, qui gloriæ ſtudio trahuntur, favoríſque ſunt cupidi:

Nec

(e) *Poëta ſunt cygnis ſimiles.*

Digitized by Google

Nec petitur ſacris niſi tantùm fama Poëtis. Imò etiam aliquid præter famam: nempe nummi. Conqueritur non uno loco Bilbilitanus Olor, raros ſpirare *Cygnis*, ſeu Poëtis, Favonios: lib. 1. Epig.

----- circum pulpita noſtra
Et ſteriles cathedras baſia ſola crepant.

Id eſt, præter laudem, acclamationes, & oſcula nihil noſtra poëſi referimus. Et lib. 10.

Pullo Mæuius alget in cucullo,
Cocco mulio fulget incitatus.

Cucullus pars veſtis à tergo pendentis, quo tegitur caput, vulgò *cappa*, pauperum habitus, ſicut & color paupertinus, hinc pullata paupertas, quæ *Mevium* Poëtam premebat, cùm agaſo, cui nomen *Incitatus*, coccinatus & purpuratus incederet. Favonij ſunt Mecænates, unde ad Flaccum lib. 8.

Sint Mecænates; non deerunt, Flacce, Marones.

Neque myſterio vacat Poëtico, quòd Orpheus, cùm à mulieribus fœdè diſcerptus exceſſiſſet è vita in cygnum migrâſſe dicatur à Platone: quo indicatur, liberalium artium peritos famâ ſuper æthera ferri. Hunc volatum ſibi auguratus eſt Horatius Carm. lib. 2. Od. 20.

Jam jam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles, & album mutor in alitem
Supernè, naſcuntúrque leves
Per digitos, humeróſque plumæ.

SYMBOLVM XV.

Python immanis draco, Sagittis Apollinis confixus.

1. *Metam.*

Ethicè.

1. Python ſymbolum pigritiæ. 2. Stratum Ignaviæ. 3. Labor præceptorum & honos. 4. Cura filiorum.

DIffluente aqua Diluvij, cùm ceſſantibus imbribus, ſuóſque in alveos fluvijs ſe recolligentibus, priſca terræ redderetur facies, patuit

tuit illa quidem ſed illuvie ſqualida, uda paludibus, limo obſcœna. Solum humidum ferventiſſimis *Solis* intepeſcens radijs, & quaſi fermentatum, varia produxit animalia, partim antiquæ atque uſitatæ ſpeciei, partim planè nova & incognita; atque inter alia *Pythonem*, immenſæ magnitudinis draconem, veneno noxium, & novis terræ incolis ſpecie horrenda formidabilem. Hunc ſerpentem, è luto vel cœno genitum, cùm is fugaret omnes, Apollo haud procul Parnaſſi montis radice, plurimis ſagittis confixum interemit; qui mortuus contabuit, & in fœdam putredinem diffluxit, unde nomen traxit, nam πύθεσθαι putreſcere ſignificat. In grati animi monumentum: reſque geſtæ memoriam Ludi ſunt ab incolis Apollini inſtituti, qui *Pythij* à Pythone cognominati; in ijs victores eſculeâ ſunt coronâ donati.

Ethica.

Draconem hunc immanem nihil aliud eſſe putem, quàm *Ignaviam*, quæ inerti computreſcit otio, ingentémque paſſim ſtragem, maximè in litteraria juventute edit: nec facilè vincenda, niſi Apollo Muſarum Deus ſuam evacuet pharetram, & denſis in beſtiam jaculis pugnet. Magiſtrorum intelligo ſolertiam ac induſtriam, qui hortando, increpando, caſtigando non deſiſtant, donec *Socordiam* ex animis adoleſcentum expellant atque interimant. Maffeus noſter in hiſt. Indica, lib. 16. hoc monſtrum repræſentat per animal, quod Luſitani à reipſa *Pigritiam* appellant. Eſt illud vulpeculæ magnitudine, roſtro fœdo ad aſpectum, unguibus ad digitorum ſimilitudinem prominentibus: cervicem velat coma ex occipitio defluens, lento ventris adipe verrit humum, neque in pedes exurgit unquam; tam lentè denique movetur, ut quindecim ipſis diebus ad lapidis jactum continuo tractu vix prodeat; victitat arborum folijs, & in earum cacuminibus degit plerúmque: quarum in aſcenſu biduum circiter, tantundem in deſcenſu ponit. Neque verò ad hortationibus aut minis, ſed ne plagis quidem, fuſtibúſve, vel tantillum de inſita ignavia ac tarditate illud dimoveas. En typum pigritiæ genuinum.

1. (*a*) Quid enim fœditas roſtri denotat, quàm os protervum & impudens, benèque monentibus obmurmurans? quid ungues excreſcentes, & infuſa cervici coma, quàm illuvies corporis, & impexi, illotíque capitis horror? quid ventris adeps humum verrens, quàm voracitas hominum, otio & abdomini natorum? quid tarditas motûs, & incurui

K

(*a*) *Python Symbolum pigritia.*

curui pondus corporis, quàm deſidia ad nullum laborem erigenda? quid foliorum depaſtio, quàm vita ſine fructu exacta? quid denique verbera incaſſum adhibita, quàm obſtinata ignavorum vecordia, nullis vel prœmiorum vel pœnarum ſtimulis excitanda? Sapientiſſimus regum pluribus locis hominem pigrum acriter exagitat, dum Proverb. 9. comparat mancipio pannis obſito, lacero, ſqualido, manibus compreſſis dormitanti, quem *Egeſtas* tanquam miles armatus obſidet. Et Proverb. 26. proponit eum accumbentem menſæ, manum ſub axilla prementem, nec ad os applicantem, quòd gravem laborem in eo motu poſitum eſſe putet. Item ad labores omnes reſtitantem & pavitantem, ac dicentem. *Leo eſt in via, & leana in itineribus.* Præterea comparat agro tribulis & urticis obſito; nec non oſtio in cardine ſuo ſtridenti, ſéque vertenti, quod piger facit affixus lecto; in quo licet volvatur & revolvatur, nihil tamen agit & promovet, ſtridorémque ac murmur edit, ſi ad opus faciendum excitetur. Hac de cauſa hieroglyphici pingunt acediam, quaſi anum deformem, malè veſtitam, ſedentem, capite innixam in manum ſiniſtram, quæ cubito incumbit, genibus, ac dextra tenet funem, ſiniſtra torpedinem ſeu echeneidem, cum lemmate: *torpet iners.* *Anum*, quia ſenes ſunt ſegnes; *malè veſtitam*, quia *pigritia eſt nutrix egeſtatis*, ut ait ſeneca lib. de benef. *Sedentem*, quia facit deſides: *capite devexo* & declivi, quia *per torporem vires & ingenium defluunt*, inquit Iſidor. lib. 2. ſoliloq. Tenet *funem*, quia *ligat* homines, facítque inhabiles ad operandum. Geſtat *torpedinem* piſciculum, quia hic remoratur naves, ſiſtítque in medio curſu, unde & *Remora* dicitur.

Sed ad Pythonem, cui nomen, ut diximus, à putredine; hunc Deus arcitenens

Mille gravem telis exhauſta pœnè pharetra
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.

Tantæ molis erat hoc monſtrum interficere; quo non minùs horrida eſt *Pigritia*, quæ juxta Mantuanum

Sola ſedens, oculóſque ſolo defixa, malignum
Criſpa ſupercilium, pallens, impexa capillos,
Phthiriaſin patiens, ſcalpit caput unguibus uncis:
Os immunda, manus illota, cadente ſaliva
Barba madet, pluit imbriferis de naribus humor,
Debilis, & longo pendens in pectora dorſo,
Fauce tumet, levat anguſto ſub pectore ventrem

Utris

Utris ad exemplum, morbíque intercutis inſtar:
Nil niſi terrenis hauſtum de fæcibus unquam
Cogitat, annales veterum, dubiámque futuri
Temporis ignorat ſortem: non ulla latentes
Cernere naturas, rerum causáſque tueri
Cura ſubit; ſubjecta oculis vix aſpicit, ægrè
Palpebras levat hærentes: humore tenaci
Lumen habet: ſurdent aures, vox languida, ſermo
Barbarus, obſcuro verba intercluſa palato &c.

II. (*b*) Ubi verò ſtabulatur portentum iſtud? ubi naſcitur & alitur? In putredine, in paluſtri uligine cum Pythone. Transferas huc illud Jobi de *Behemothe* ſeu diabolo loquentis: *Sub umbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus.* cap. 40. Per calamum intelligit arundinetum, quô latet abdita hæc bellua, quam *Pigritiam* interpretari licet; pigris enim, ignavis, & inertibus meritò pro ſymbolo applicatur arundo, quæ quolibet vento huc illuc agitatur; & quamvis ſupernè ſit criſtata, medullâ tamen intus ac fructu caret. Sic deſides & ſocordes aliquando forma corporis, aut generis nobilitate, aut fortunæ adventitijs bonis, veluti criſtis ſuperbiunt; quia tamen arundinum inſtar inconſtantes ad nullam veram laudem aſpirant, ſunt omnium honeſtarum artium vacui, & in paludibus velut excrementum citò naſcuntur, citò defluunt & pereunt. Et benè addit Jobus: *ſub umbra dormit*; hoc enim pigrorum eſt negotium, *dormire*; *in ſecreto*, nempe inter plumas ſeu calamos.

III. (*c*) Quid igitur facias, ut hunc Pythonem, Ignaviam aio, conficias? Opus eſt jaculis Apollinis, hoc eſt, varijs induſtrij Præceptoris hortatibus, reprehenſionibus, minis, etiam verberibus (nam mitioribus remedijs in obdurata, & deſidiæ veterno oppreſſa capita plerúmque minùs proficitur) donec *ſtultitia, quæ colligata eſt in corde pueri, virgâ diſciplinæ fugetur,* quod monet Sapiens Prov. 22. Quò facit illud Pſalmi 67. *increpa feras arundinis*, hoc eſt, beſtias ignavas, ventres pigros, inter arundineta plumarum jacentes, excita, ſuccute, exprobra, exagita, ſtimula, donec ſe moveant, & frugi fiant. Quô factô, reſtant *Ludi*, ſeu Honores, Pythij, Præceptoribus ac Magiſtris decernendi. In qua re Antoninus Imp. nobile paradigma grati erga Inſtitutores animi propoſuit, dum Magiſtrorum ſuorum imagines aureas domi habere, & eorum ſepulchra floribus conſpergere ſolebat.

(*b*) *Ignaviæ ſtratum.* (*c*) *Labor præceptoris & honos.*

IV. (*d*) Python draco ſagittis Apollinis trajectus admonet me alterius draconis ſeu ſerpentis, quem Alcon Cretenſis, artis jaculatoriæ peritiſſimus confixit. Sedebat fortè Alcon venator inter denſa dumeta abditus, feris inſidias parans, quarum exitio jam paratum in arcu jaculùm tetenderat: nec inde procul filiolus, nomine Phalarus, per herbas effuſus, liberum in umbra captabat ſomnum; quando pater ſeu caſu, ſeu mentis occulta divinatione, converſis illuc oculis, videt nigerrimum draconem geminato volumine circa pueri collum irrepſiſſe. Hîc Alcon inter ſpem & metum hærens: cùm res longiori conſilio tempus non permitteret, ſtatuit filium diſcrimini, etiam majore cum periculo, eripere, nec ſuberat aliud auxilium, quàm quod eminus adferri poſſet: ſcilicet ſerpentem in ipſo gulæ complexu certo ſagittæ jactu conficere, ut non modò puerum non læderet, ſed ne tangeret quidem. Id quod feliciter ſucceſſit.

----- Qui nato, ſerpentis corpore cincto
Plus timuit, dum ſuccurrit: dum jactibus iiſdém
Interitum, vitámve daret; ſtabilémque teneret
Corde tremente, manum; totámque exiret in artem
Spe propiore metus, dans inter membra duorum
Unius mortem.

Qua narratione innvitur. 1. Puerum dormientem à ſerpente invaſum eſſe:

Nimirum juventutis corruptela eſt otium, & à labore ceſſatio facillimè pravitatis venenum in eos diffunditur, qui ſomno & inertiæ ſeſe permittunt. Deinde, parentis eſt attendere, quibus vitijs involvatur puerilis animus, ut præſentem ab eo perniciem ſapienti conſilio avertat. Serpens eſt improbus Socius, qui ſe familiariter imprudentis collo circumligat; ſerpens eſt laſciva puella, quæ molli amplexu natam ad meliora indolem ſtringit. Hîc pater, hîc mater officium ſuum faciat, peſtem à filio aut filia divellat, viperam è ſinu excutiat. Tertiò, quod P. Daniel Bartholus in Geographia Politico-morali inſinuat cap. 25. docetur ea dexteritate evibrandos eſſe reprehenſionis aculeos, ut in *culpam* feratur correptionis mucro, non in hominem *peccantem*. Tam felix ictus non ab arte ſagittaria profectus erat; nec ſanè ille Alconis *Venatoris*, ſed Alconis *patris* fuit. Amor eſſe magiſter debet, qui doceat, quibus telis inſtruenda lingua, qua lege moderanda pœna. Sapiens commonitio tempori adhibita ex fatuo ſapientem facit; importuna & in-

(*d*) *Cura filiorum.*

& intempeſtiva ex ſapiente fatuum. Meminit hujus Alconis Virgilius Eclog. 5. & Manilius lib. 5.

SYMBOLVM XVI.

Iupiter in taurum vertitur.

2. Metam.

Ethicè.

1. Libidinis furor. 2. Corpus decipit animum. 3. Cuſtodia pudicitiæ.

QUalia ſcelerum monſtra pro Dijs colerent antiqui Gentiles, varijs commentis Poëtæ prodiderunt, in ſui præſertim Jovis, Numinum ſupremi, flagitijs deſcribendis non minùs impuri, quàm diſerti. Nota eſt fabula de *Europa* Agenoris Phœnicum regis filia, quam rex ille Deorum flagitioſiſſimus in ſpeciem bovis transformatus rapuiſſe, & in Cretam inſulam tranſvexiſſe fingitur.

Ethica.

I. (*a*) Ineſt fabulæ turpi doctrina pulchra; oſtendere namque Commentores ingenioſi voluêre, quanta vis, æſtus, & furor ſit libidinis; quæ ubi prævaluit rationi, ad nullum non dedecus atque turpidinem rapit, adeò, ut nonnunquam viri inſignes, quaſi è rationis humanæ domicilio exierint, non dubitent cum ſumma dignitatis & exiſtimationis ſuæ jactura frenos cupiditatibus, brutorum in morem laxare; de quibus Ovidius

Non benè conveniunt, nec in una ſede morantur
Majeſtas, & amor. Sceptri gravitate relicta,
Ille Pater, Rectórque Deûm, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, miſtúſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis,

Hic igitur Jupiter, tantus ac talis, libidinis impotenti dominio ſuperatus, in *taurum*, animal laſcivum, furibundum, & in Venerem

(*a*) *Libidinis furor.*

Digitized by Google

ſummo cum impetu ruens, abijt; prô turpitudo! è Deo factus eſt beſtia, & gramen, ut bos comedit. Huc deijcit impotentis amoris libido, & pudendæ voluptatis, excuſſa ratione, appetentia. Id quod Ægyptij ſuis figmentis docuere, dum *Iovem* capite arietino (etiam taurino) *Mercurium* facie canina, *Pana* totum hircum repræſentârunt. Nempe homo propter indomitas cupiditates *comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* pſal. 48. Hoc effrænata laſcivia poteſt; unde regius Vates pſal. 31. hortatur: *Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.* Quaſi diceret, nolite abripi fœdis concupiſcentiæ motibus, & ſicut equi ac muli adhinnire ad uxores alienas, quemadmodum ego feci. Id etiam Jeremias Proceribus Hebræis exprobrat cap. 5. *Vnuſquiſque ad uxorem proximi ſui adhinniebat*, id quod Jupiter non habita ratione Numinis ſui, turpiter fecit. Adeò taurinus hic æſtus, an œſtrum dicam? etiam coronata capita inflammat, rapit, dementat.

Neque ſolùm potentibus, ſed etiam ſapientibus erubeſcenda eſt tam bruta, & inſana libido, quæ dicta eſt ab eo, quod *libeat*, ſive honeſtum ſit & conceſſum, ſive turpe & vetitum. Euripides in Hecuba Venerem nominatam cenſet *Aphroditen*, quaſi ἀφροσύνην, id eſt, imprudentiam & inſipientiam, hanc enim, turpium amorum Mater inducit. Vnde meritò fingitur Minerva, Sapientiæ Dea, è cerebro Jovis prognata, non ex abdomine, ubi libido æſtuat.

II. (*b*) Eruditus & pius Scriptor hanc applicat fabulam ad illecebras corporis, quibus anima in perniciem trahitur. Adfero ejus verba. Europa regis Agenoris filia, ut in fabulis eſt, ad littus Tyrij maris in prato nitidiſſimum taurum conſpicata, quamvis primò contingere metueret, tamen ubi mitem & abblandientem, nec minarum quidquam habentem vidit, dempto metu adire, tangere, manu demulcere ſuſtinuit, herbas etiam & flores in pabulum porrigere. Taurus variè alludens, & nunc blandus ſtare, nunc in genua procumbere, modò collum & palearia manu palpanda præbere, modò cornua ſerto impedienda offerre, jam etiam niveum tergum ſubijcere, & velut ad ſeſſionem invitare. Tam humanam pecudem experta virgo regia, auſa eſt etiam, neſcia quem premeret, tergo inſidere. Hîc taurus ſenſim atque fallaciter à ſicco littore abducere, & in primis undis falſa veſtigia ponere, inde ſubito impetu per medium æquor cum inſidente ſibi præda natare, Miſella littus relictum fruſtra reſpicere, & ſerò nimis ſui luſûs audaciam damnare. Veriſſima hæc effigies eſt hominis, carnis blanditijs jam

(*b*) *Corpus decipit animum.*

jam capti. Plato (uti Auguſtinus Cælius refert lib. 59.) Europam filiam, animam, Dei ſponſam interpretatur. Nam ſicut regia illa virgo, etſi patriam humentibus oculis reſpectaret, tamen à tauro, cui nimiùm blandita fuerat, à patria abducebatur: eodem prorſus modo anima, æterni regis filia, maximo ſalutis periculo per medios hujus vitæ vortices, per procelloſum hoc mare, ab indomito tauro, à ſuomet corpore in vitiorum præcipitia abripitur; & licet illa cœlum, ſuam patriam, licet Deum Conditorem ac parentem ſuum ſæpius reſpiciat, tamen à furente hac beſtia longè à patre abducitur. Sed ſibi culpam illa imputet, cur fictæ illius manſuetudini fidem habuit. Sic agit corpus, ubi ſuis nequitijs vires acquirit: ſic abducit miſeram animam, ſic ingemiſcentem abripit per voluptatum fluctus in lachrimabile exitium. P. Hierem. Drexelius in Triſmeg. lib. 3. c. 3. §. 2.

III. (c) Hinc etiam inſtruitur puellarum caſtitas, ut cautiſſimam ſui curam habeat, nec blanditijs juvenum, & inſidioſa familiaritate capi ſe ſinat. Monet S. Hieron. in Epiſtola ad Nepotian. Cave omnes ſuſpiciones, & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, antè devita. Crebra munuſcula & ſudariola, & faſciolas & veſtes ori applicitas: & oblatos ac deguſtatos cibos ſanctus amor non habet. Formulas ibidem amatorias, ac molles compellationes, ut ſuſpectæ familiaritatis indicia, etiam in litteris, execratur. Mel meum, lumen meum, meum deſiderium: omnes delicias & lepòres, & riſu dignas urbanitates, & cæteras ineptias amatorum in comœdijs erubeſcimus, in ſæculi hominibus deteſtamur. Hæc vir ille ſanctiſſimus; quid dicturus fuiſſet de laſcivis attrectationibus, baſiationibus, amplexationibus, ſaltationibus &c. quibus incauta caſtitas deluditur & deperitur. Præſenti ſe periculo expoſuit Europa. Primò, quòd ſola ſine comite, regis filia, in publicum prodierit: deinde, quòd extra mœnia egreſſa, obambulârit prata. Tertiò, quòd non attenderit, ſub inſuetis tauri blanditijs inſidias latere. Quartò, quòd beſtiæ doloſè ſubmittentis ſe, tergum inſederit. Quid hæc ſignificant aliud, quàm venalem ei pudicitiam puellæ, quæ domeſticos pertæſa lares, vagatur ibi, ubi non mortui, quod Plautus ait, ſed vivi boves incurſant homines.

In hunc locum congruit, quod Spondanus narrat in Annalibus. Apud Carolum Ducem Calabriæ juſtitiæ tenaciſſimum, puella juvenem nobilem accuſavit virginitatis ſibi per vim ereptæ. Vocatur nobilis, negat quidquam per vim actum; jubet nihilominus Carolus puellæ centum aureos

(c) *Cuſtodia pudicitiæ.*

aureos dotis nomine numerari. Abit illa; inſequitur juſſu Ducis abeuntem juvenis, ſimulat ei ſe pecuniam erepturum. Illa ſolicitior de nummis, quàm de pudicitia reluctando fortiter, eripit ſe manibus, redit queribunda ad Carolum. Dux feminæ petulantiam increpans, ſi tantum, inquit, ſtudij in pudore, quàm in pecunia conſervanda poſuiſſes, illum nequaquam amiſſurus fuiſſes. Hoc ipſum fuerat Europæ occinendum. quæ apud Horatium lib. 3. Od. 27. amiſſo pudore fruſtra queritur:

----- Pater ô relictum
Filiæ nomen, pietáſque! dixit
Victa furore.
Unde? quò veni? levis una mors eſt
Virginum culpæ.
Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modò multùm amati
Cornua tauri.
Impudens liquî patrios penates,
Impudens Orcum moror. ô Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones.
Quid mori ceſſas? potes ab hac orno
Pendula Zonâ bene te ſecuta
Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age, te procellæ
Crede veloci &c.

Sed nimirum ſeri ſunt poſt facinus gemitus, ſeri dolores, ſemel elapſum non reducturi pudorem. Graviùs S. Cyprianus: Dum ornari cultiùs, dum liberiùs vagari virgines volunt, virgines eſſe deſinunt, viduæ antè, quàm nuptæ.

SYM-

SYMBOLVM XVII.

E ſeminatis draconis dentibus naſcuntur milites.

3. Metam.

Ethicè.

1. Bos laboris Symbolum. 2. Semina belli. 3. Quale conjugium ſit felix.

CAdmus à parente Agenore, rege Tyri ac Sidonis, quod memoravimus, miſſus ad perquirendam ſororem ſuam *Europam*, quam Jupiter in taurum mutatus, abſtulerat in inſulam Cretam; eam cùm longa inquiſitione indagare non potuiſſet frater, nec ad patrem iracundum ſine ſorore redire ſuſtineret, non procul à Parnaſſo monte conſedit; ibíque Appollinis oracula hauſit, urbem id loci condendam, terrámque *Beotiam* vocandam, (Aonia priùs dicebatur) ubi bos itineris dux in herba requieſſet.

Dum longiùs puellam inquirendo progrediuntur, fortè Cadmum ac Socios viæ aqua defecerat; quare mittit quoſdam ex illis, petitum undam è fonte proximo. In haurienda aqua occupatis, ecce tibi, horrendus draco deſerti illius loci incola, ex improviſo apparet, paventes ſubitò invadit, & ad unum omnes perimit. Cadmus comitum ſuorum reditum nequicquam præſtolatus, cùm nulli comparerent, ad perveſtigandos viros abijt. Quorum dum veſtigia legit, videt immanem ſerpentem; in quem fruſtra miſſilibus conjectis, ſtatuit cominus cum eo congredi. In virtutem ceſſit audacia; adacta per cervicem belluæ haſta, portentum interemit. Victoriæ lætitiam detrivit dolor ex amiſſione ſociorum conceptus; quid jam ageret, fidæ manus præſidio deſtitutus, quam urbem in regione peregrina ſolus & ignotus ædificaret? Hærentem in dubio, Pallas (virorum fortium & bellicoſorum fautrix) inſperatò delapſa per auras monet, exemptos ut draconis dentes, ceu ſemina, ſpargat humi. Facit, quod erat juſſus Cadmus, dentes è rictu virulento excutit, oſſeam ſementem jacit, & inarat terræ. Quid mirius? repentè ſeges apparet virorum, haſtis & clypeis armatorum, belli ſimulacra cientium. Cadmus terrore completus, ubi vidit vim parari, unus adversùm multos decertare conſtituit. Nec mora; quos ut hoſtes time-

bat, conſpicit mutuis in ſe cædibus coortos, ad unum omnes concidere, exceptis duntaxat quinque, quorum adminiculo, Thebas urbem eo ipſo in loco condidit, & regionem Bæotiam vocavit. Rebus tam præclarè geſtis, prœmium meruit, ab ipſo Jove dandum. Et hoc non aliud fuit, quàm *Harmonia*; Martis & Veneris filia, virgo lectiſſima. Dona nuptialia à Dijs omnibus contributa. Ceres frumentum eſt largita, Mercurius lyram donavit, Vulcanus pretioſum monile, Pallas artis raræ flammeum: Cybele cymbala & tympana contulit: Apollo & Muſæ hymenæum cecinerunt.

Ethica.

Prima inſtructio.

I. (*a*) Cadmus bove duce ad Parnaſſum Muſarum montem, & Caſtalij fontis antrum devenit. Laborioſum bos animal docet eruditionem ſudore ac labore comparandam. Veteres ut Symbolum laboris exprimerent, bovis caput pingebant aut ſculpebant, Pierio teſte. Et verò inter ornamenta ſculpturæ etiam hodie videntur capita bovina, lemniſcis, floribus & coronis redimita: ut indicetur, honores eſſe fructum laboris. Equi celeritate, boves viribus & aſſiduitate pollent, denotántque laborioſam conſtantiam, non deſultoriam curioſitatem; fortiùs figunt pedem, & nervoſiùs ſulcant terram arando; hinc radices profundiùs actæ & copioſiùs inde ſurgentes fruges proveniunt Nec temere bos eſt Apollini ſacer, juxta illud Maronis:

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

Nam ſi omnia alia labore conſtant, quanto magis ingenuæ artes conatum requirunt indefeſſum & pervigiles curas. Cadmus quærendo ſororem Europam, habuit Apollinem auſpicem itineris, ducem bovem. Quiſquis ſapientiam, quam regum intelligentiſſimus Sap. 8. *quæſivit ſibi Sponſam aſſumere*, & alibi ſororem vocavit, virginem utique lectiſſimam inquirit, is meminerit Apollinem, hoc eſt, viros doctos ſibi conſulendos de via: Ductorem verò ac comitem adhibendum bovem, id eſt, laborem. Neque eſt, quod lentitudinem hujus animantis incuſes; ſat citò progredieris, ſi ſat benè. Amor ipſe diſcendi ſi cum labore jungetur, *addet alas*, & bovem, qui D. Lucæ, liberalium artium Patrono, conſecratus eſt, pennatum reddet, & expeditiorem Pegasô.

II. (*b*) Altera inſtructio, Væſana bellandi cupido eſt compeſcenda. Viri galeati è dentibus ſeminatis exorti, ſunt *Bella*, quæ concitantur Procerum ſævis & ambitioſis conſilijs, ac linguis vipereo veneno plenis.

(*a*) *Bos laboris Symbolum.* (*b*) *Semina belli.*

nis. Paucorum divitiæ, cunctorum faciunt inopiam: & de provinciarum lacrimis, funeſta improborum gaudia ſaginantur. Iſtorum ambitio, populorum ſanguine, urbium excidio, provinciarum vaſtitate ſaturatur. Quas parari claſſes, quæ arma moveri, quas urbes exſcindi, quas gentes obrui oporteat, horum ſententijs agitur. Hi de fortunis & ſanguine hominum decernunt, ut amplitudini ſuæ ſerviant; & privato odio res publicas gerunt, fortunæ ſuæ miſerorum exitio litantes. Libido dominandi nunquam non cauſas bellorum habet; & ut habeat, occaſiones ſeminat. Meritò Salluſtius: *Una, & ea vetus cauſa eſt bellandi, profunda cupido imperij, & divitiarum;* nempe *ambitio* & *avaritia.* Hæc eſt bellorum ſementis, hæc milites velut malas herbas producit, ſed non rarò in autoris calamitates, & inteſtinas clades erupturos. Non uno in loco S. Hiſtoria narrat, Iſraëlitarum hoſtes mutuis in ſemetipſos cædibus ſævijſſe. Judic. 7. Madianitæ ad militarem Hebræorum clamorem, ductore Gedoone, mutua ſe cæde truncabant. 1. Reg. 14. Philiſthæorum *verſus fuerat gladius uniuſcujuſque ad proximum ſuum.* 2. Paral. 20. Ammonitæ & Moabitæ ad preces religioſiſſimi Joſaphati, *in ſemetipſos, mutuis occidêre vulneribus.* Hic fructus ex Cadmæa ſegete ſurgit.

III. (*c*) Tertia inſtructio. Cadmus in uxorem duxit *Harmoniam* ſeu *Concordiam* in concentu, Dijs, hominibúſque plaudentibus. O felix conjugium, in quo concors morum ſimilitudo jungit amantes! Hac harmoniâ nihil eſt jucundius, nihil ſuavius. Huc quadrat illud Proverb. cap. 19. v. 14. *Domus & divitiæ dantur a parentibus: à Domino autem propriè uxor prudens.* Septuaginta Interpretes vertunt: *Domum & ſubſtantiam dividunt patres pueris, à Domino autem aptatur mulier viro.* Græcè pro *aptatur*, habetur ἁρμόζεται, ab ἁρμόζω quod idem eſt, ac *congruo, adapto, quadro, compono, conglutino, tempero;* & maximè ſpectat ad Muſicos, qui voces diverſas, graves, acutas, medias inter ſe contemperant, ut ſuavem concentum & harmoniam efficiant. Hanc inter maritum & uxorem ſolus Deus efficere poteſt, qui ſolus novit & pervidet affectiones ac conditiones conjugum; unde nuptijs Cadmi & Harmoniæ finguntur ipſi Dij interfuiſſe, ſuáque dona contribuiſſe. Et verò non omnis uxor, etiam bona, cuilibet viro eſt congrua, v. g. triſtis non eſt commoda læto, nec pauper diviti, nec plebeia Principi, nec liberalis tenaci, nec lenis auſtero, & ita de cæteris. Hæc harmonia ſi abſit, quæ poteſt eſſe voluptas, quæ felicitas in connubio, ubi quod vult maritus, non vult uxor: quod ille amat, hæc odit;

L 2 cùm

(*c*) *Quodnam connubium ſit felix.*

cùm ille lætatur, hæc triſtatur. Et, ut in re muſica perſiſtam, cùm ille vult fides contendi, hæc remitti poſtulat: ille ſubmiſſiùs tangi, hæc concitatiùs pulſari; ille carptim pecti, hæc pleno ſtrepitu verberari; ille cantum ſuſpendit, hæc tinnire nunquam deſinit. Quare ut in citharis, lyris, organis non ſatis eſt, ut chordæ, fiſtulæve gratum reddant ſonum, ſed opus inſuper eſt, ut contemperato inter ſe modulatu reſpondeant; ſic in ſocietate conjugali non ſufficit vel maritum ſibi, vel uxorem ſibi eſſe bonam, ſed ad dulcem concentum efficiendum requiritur conſenſio & concordia affectuum, velut fidium. Præclarè S. Ambroſius lib. 3. epiſt. 25. ad Eccleſ. Vercell. *Mulier*, inquit, *viro deferat, non ſerviat: regendam ſe præbeat, non coërcendam; Indigna eſt conjugio, quæ digna eſt jurgio. Vir quoque uxorem tanquam gubernator dirigat, tanquam conſortem vitæ honoret.* Sed quid hoc, quid Cadmus & Harmonia juxta votum ſuum in ſerpentes verſi, ſeſe mutuò lambendo in Elyſios campos beneficio Jovis irrepſerint? Ovid. lib. 4. Metam. Mythologus lib. 9. cap. 14. Nimirum, qui in vita conjunctiſſimi vixerant, etiam morituri, & in terram ituri, quod per ſerpentes humi repentes denotatur, noluerunt divelli, meritique ſunt ob raram concordiam Beatorum ſedibus admitti. Vide ſymb. 97. de caduceo Mercurij.

SYMBOLVM XVIII.

Actæon in cervum migrat.

3. Metam.

Ethicè.

1. Venationis damna. 2. Paraſiti & aſſentatores. 3. Ingratus animus. 4. Concitatores factionum. 5. Cura pudicitiæ.

FUit Actæon filius Ariſtæi herois, & Autonoës, Cadmi filiæ. Hic cùm venationis ſtudio ſupra modum deditus eſſet, & imprimis circa loca Gargaphiæ vallis, & Megaris, Platæiſque urbibus vicina, feras numeroſa canum ſequelâ inſectaretur, accidit fortè, ut ſole æſtuans, ſudore madens, venatione laſſus vicinum fontem peteret, ibique Dianam, perpetuæ virginitatis cuſtodem, cum Nymphis lavantem conſpiceret.

Senſit

Senſit Dea, ſe viro viſam, quod haud temerè ulli mortalium contigerat Nymphis pudore diffugientibus, ingenti excanduit ira; móxque reperto vindictæ conſiliò Actæonem mutavit in cervum; primi omnium in dominum ſuum ſtrinxerunt arma canes, quos tam ſtudioſè aluerat, & miſerum dentibus dilaniârunt, nequicquam exclamantem:

Actæon ego ſum, dominum cognoſcite veſtrum.

Ethica.

Hæc una eſt è notiſſimis & decantatiſſimis fabulis, & doctrinarum ad mores formandos prægnans.

I. (*a*) Prima detorquetur in Venatores, veros Actæonis filios. Etſi enim oblectationis hoc genus minimè abſurdum,miniméque illiberale eſt, modum tamen adhibendum,ut in omnibus,ſuadet antiquitas, ne in canes, ſervos,inſtrumenta venatoria (quod eſt aureo piſcati homo) patrius cenſus damnoſa prodigalitate profundatur; cùm apud mediocres homines nunquam tantũ emolumenti adferat venatio,quantum rei familiaris(ut pretioſiſſimi temporis jacturam taceam) conciliatur detrimenti. Haudquaquam igitur abſurdum erit dicere,eos,quorum facultates canibus,equis,venatorijs ſervis alendis, exhauſtæ ſunt, à proprijs canibus devoratos eſſe. Perſtringit hos recentior Lyricus, P. Jacobus Balde lib. I. Silvar.

Iſta tamen magno, niſi fallimur, orgia conſtant
  Oblita quo pretio,
    Quantum metalli prodigunt?
Argentum ferro, plumbo conſumitur aurum,
  Hæc Diomedis erat
    Glaucíque permutatio.
Quantula res, cunctis animalia cernere nota,
  Ut jaculante manu,
    Confixa, cervi palpitent?
Tantum oculo debes, ut tota paſcere ſilva
  Sumptibus immodicis
    Cogaris hunc Apicium?
Heu cave, ne renoves clamantem Actæona fruſtra:
  Fabula nobilior
    Cadmi futurus filio.

II. (*b*) Non minùs aptè ad paraſitos, Actæonis canes tranſ-

(*a*) *Venationis damna.* (*b*) *Paraſiti & aſſentatores.*

runtur, damnoſum genus hominum; qui eorum, quos adulando conſectantur, bona abliguriendo, nutricios comeſſe ſuos, jam olim à Plauto dicti ſunt. In hos non obſcurè quadrabit dictum *τρέφε κύνας, ὥς σε φάγωσι*: nutri canes, ut te devorent. Et adagiô *blandiri cauda* dicuntur, qui ſpecie commodi cuipiam adulantur, quod canes faciunt, qui caudâ alludentes cùm cœnam obſervant; te ſpectante aliò, devorant edulia, quod Ariſtophanes meminit. Hujuſmodi canes venaticos Verres habebat *Tlepolemum & Hieronem*, Cicerone teſte, qui odorabantur & perveſtigabant omnia. Si quod erat grande vas, & majus opus inventum, læti auferebant; ſi minus ejuſmodi quippiam venari potuerant: illa quidem certè pro lepuſculis capiebantur, patellæ, pateræ, thuribula. Et Pierius lib. 5. adulatorem blandiloquum, & mordacem ſimul ſcurram per *Canis* hieraglyphicum oſtendit, quorum

Alter in obſequium plus æquo pronus, & alter
Quælibet in quævis opprobria fingere ſævus.

Diogenes interrogatus ab Alexandro, ob quæ facta *Canis* nomen vulgò ſortitus eſſet: Quia inquit, dantibus blandior: non dantibus oblatro; malos etiam mordeo. Hoc agunt aſſentatores, qui lingua lambunt, cauda blandiuntur, ut emendicent eſcam, *amici ollares*, de quibus illud Græcum: *ζεῖ χύτρα, ζεῖ φιλία*: *fervet olla, vivit amicitia.* Hòc illi quidem ſunt pernicioſiores, quò blandiores. De quibus Salomon Proverb. 29. *Homo, qui blandis, fictisque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.* Nam dum laudat non laudanda, facit ut alter ſuperbiat, & ſeſe ſtultè efferat, ſibique cornua, velut Actæon, ſumat. Confirmat Plutarchus tract. de differentia adulatoris, & amici. Adulator, inquit, trahit, & in laqueum injicit laudando; nec feram moratur, ſed ipſum indagine cingit, & plagis implicat venatorem. Et Seneca nat. quæſt. lib. 4. in præfat. Nec adulatoribus latus præbeas, artifices enim ſunt ad capiendum; *Mihi crede irretieris, ſi proditioni eorum te tradas.* Atque hi maximè cavendi ſunt Principibus, qui tot aſſentatoribus & paraſitis ambiuntur, ut poſſint uſurpare illud pſalmi. 23. *Circumdederunt me canes multi*, quod Actæoni accidit. Eloquenter de illis Alanus in planctu naturæ: Hi ſunt, inquit, Principum laterales, palatini canes, adulationis artifices, fabri laudis, figuli falſitatis: hi ſunt, qui magniloquâ commendationis tubâ in divitum auribus inſonant: qui ut emungant munera, caput potentis oleo adulationis inungunt: & eos, quibus placent, primùm mente, poſtea fortunis evertunt. De hiſce canibus

bus arguté Philoſophus Cynicus, ex quo cùm nonnemo aulicæ, liberæque vitæ ac linguæ homo rogaret, *qua bellua morderet maximè?* ille reſponſionem retorſit in quærentem: *ex feris*, inquit, *obtrectator*, *ex mitibus adulator*, Laërt.

III. (*c*) Prætereà refertur hæc fabula ad hominum ingratorum mores repræſentandos, qui omni beneficiorum memoriâ ex animis deletâ leviter impelli poſſunt, ut vel nutricios & eximios benefactores ſuos convitijs, noxis atque maleficijs mordicus appetant, non diſſimiles Actæonis canibus, qui in herum ſuum invaſerunt. Impium ſanè genus hominum, qui pro bonis reddunt mala; cùm legamus & leones & dracones altoribus ſuis gratiam officij retuliſſe. Ciceronis dictum eſt: Nihil eſt tam inhumanum, tam immane, tam ferum, quàm committere, ut beneficio, non dicam, indignus, ſed victus eſſe videare. Juxta Senecam ingratus eſt, qui beneficium accepiſſe ſe negat, quod accepit: ingratus, qui diſſimulat: ingratus, qui non reddit: ingratus, qui oblitus eſt: ingratiſſimus & teterrimus, qui beneficijs maleficia rependit. Huc convenit lemma: *Quos pavit, pavet.*

IV. (*d*) Illos quoque notat hoc Actæonis ſchema, qui in Republica ſibi per factiones potentiam quærunt, ſtipati ſeditioſorum civium, latronum & gladiatorum manu, quos illi ceu globos prædatorios, ut Actæon canes, longo poſt ſe trahunt agmine, quibus ſalutem & incolumitatem ſuam propè ſolis credunt; quos tectô, familiâ, menſâ recipiunt, ſecretorum & conſiliorum ſuorum participes, à quibus flante adverſæ fortunæ vento, tandem turpiter produntur, vel etiam jugulantur. De his Alciatus, emblem. 25.

Latronum, furúmque manus tibi, Scæva, per urbem
It comes, & diris cincta cohors gladijs.
Atque ita te mentis generoſum, prodige, cenſes,
Quos tua complures allicit olla malos.
En novus Actæon, qui poſtquam cornua ſumpſit,
In prædam canibus ſe dedit ipſe ſuis.

V. (*e*) Curioſitatem inſuper, præſertim oculorum, Actæonis pœna dedocet; qui quòd incautior aſpexerit ſine veſte Dianam, mox enatis cornibus in cervum, timidum & effeminatum animal abijt. Contingit hoc ijs, qui laſcivis oculis permittunt frenos. Quod de naphta, ſulphureo bitumine Plinius ſcribit, ei magnam eſſe cognationem ignium, qui protinus in ipſam undequaque viſam tranſiliant; hoc quoque de ardentibus

(*c*) *Ingratus animus.* (*d*) *Concitatores factionum.* (*e*) *Curioſitas oculorum.*

dentibus oculorum tædis, & igne concupiſcentiæ licet affirmare. Tertullianus lib. de cultu fem. ait: *Decor, naturâ ſuâ, libidinis eſt invitator.* Plotinus Philoſophus *ἔρωτα ἀπὸ τῆς ὁράσεως, amorem ab aſpectu ſeu viſu deductum putat;* nam plerúmque ex eo naſcitur. Hoc confirmat Græcorum parœmia: *ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν: ex videre fit amare.* Idipſum Propertius:

Si neſcis, oculi ſunt in amore duces,

Et alibi:

Cynthia prima ſuis miſerum me cepit ocellis.

Ita ſanè eſt. Habet enim animus has duas feneſtras, quibus ignem admittit, quo ardet & furit. Senſit hoc Damon paſtor ille Maronianus, qui hauſta per oculos amoris tyrannide, queribundus exclamat:

Ut vidi, ut perij, ut me malus abſtulit error! Eclog. 8.

Quod arripuit Ovidius in Medea Jaſonis aſpectu æſtuante.

Ut vidi, ut perij, nec notis ignibus arſi.

Experti ſunt hoc innumeri in ſacra, profanáque hiſtoria, quibus occini poterat illud Georg. 3.

-----uritque videndo
Femina.

Ita, quod Appianus refert, Cleopatra uſſit Antonium, quem *εὐθὺς ὀφθεῖσα* ſtatim viſa in amorem impulit. Ita Juditha Holofernem ſtravit. De Alexandro M. Plutarchus narrat, eum, cùm Perſis ſubactis intueretur captivas, formâ, corporiſque dignitate excellentes, dixiſſe, *ὡς εἰσὶν ἀλγηδόνες ὀμμάτων αἱ περσίδες: quanti oculorum cruciatus ſunt hæ Perſides.* Tertullianus ſeveriſſimus caſtimoniæ doctor lib. de veland. virg. In vicem, ait, ſe eadem oculorum genera deſiderant; ejuſdem enim libidinis eſt videri & videre; tam ſancti viri eſt ſuffundi, ſi virginem viderit, quàm ſanctæ virginis, ſi à viro viſa ſit. Et meritò; nam teſte S. Gregorio 21. moral. c. 2. Intueri non licet, quod non licet concupiſcere. Actæon, quia oculis non imperavit, hominem exuit, beſtiam induit, à tot malæ mentis libidinibus, quot canibus, diſcerptus.

V. (e) Pudicitiæ cura à Diana diſcenda eſt, quæ graviſſimè tulit, ſe ab Actæone nudam fuiſſe conſpectam. Hac verecunda ingenuitate etiam gentiles feminæ excelluerunt. Mileſiæ certè virgines ne violentas ſibi manus inferre pergerent, deterritæ ſunt pudore cadaverum, veſtibus exutorum. Ingenuis mentibus etiam poſt fata, diémque ultimum ſuus eſt

(e) *cura pudicitiæ.*

Digitized by Google

eſt caſtimoniæ amor. Unde Polyxena regia virgo dum interficeretur, magnam adhibuiſſe cautelam ut honeſtè caderet, ab Homero traditur. Et de Lucretia moriente Ovidius lib. 2. faſt.

Tum quoque jam moriens, ne non procumbat honeſtè,
Reſpicit: hæc etiam cura cadentis erat.

Vivit, æternúmque vivet in hominum memoria, Eleonora Emmanuelis Soſæ triſtiſſimô naufragiô celebratiſſimi, conjux, quæ à barbaris piratis capta, & veſtibus ſpoliata, ſeſe arenis tumulavit; quidquid verò ſupernè corporis extabat, ſolutis ſparsiſque crinibus obvelavit, maluítque vitam priùs exuere, quàm verecundiam. Maff. lib. 16. hiſt. Indic. Contrà quàm faciunt multæ hujus ætatis feminæ, quibus pectoris, brachiorum, colli nuditas inter ornamenta puchritudinis habetur, cùm potiùs ſint proſtitutæ libidinis invitamenta. De quibus Clemens Alex. lib. 3. pædag. c. 11. Nullam partem feminæ nudari decorum eſt: neque enim honeſtum eſt, corporis pulchritudinem eſſe hominum aucupium. Et S. Hieronymus ad Demetriadem virg. Illa tibi ſit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter ſocias, quæ ſe neſcit eſſe puchram, quæ negligit formæ bonum: & procedens ad publicum non pectus, nec colla denudat, nec pallio (aut pectorali) revoluto cervicem aperit; ſed quæ celat faciem, & vix uno oculo, qui viæ neceſſarius eſt, patente ingreditur. Et epiſtola 47. Palliolum interdum cadit, ut candidos nudet humeros, & quaſi videri noluerit, celat feſtina, quod volens deſiderat.

Caſtitas & pudicitia ubique vigilat; etiam cùm ſola eſt, timet inſidias; neque raro contigit, ut inter lavandum quoque ſordidaretur. Exemplum eſt Diana virginibus, quo ſtudio ſit propugnandus pudor. De ea Poëta:

----- ut vellet, promptas habuiſſe ſagittas!
Quas habuit, ſic hauſit aquas, vultúmque virilem
Perfudit, ſparsítque comas ultricibus undis.

Sic ſic eſt agendum, cùm laborat integritas. Generoſus furor arma miniſtret: tela ſint ungues, dentes, lingua, clamor, quibus procantium vis arceatur. Audiatur vox illa: *Malo mori, quàm fœdari*, quod à muris Armenij intaminata munditia deſumptum eſt, qui ſordes adeò averſatur, ut ſi oſtium caveæ limo illinatur, citiùs mortem perpeſſurus ſit, quàm ſe fœdari patiatur. Pier. lib. 13. hierogl. ex Æliano & Plinio. Atque hæc Dianæ ſeveritas in tuenda virginitate meritis eſt laudibus proſequenda; quam etiam Tireſias vates ſenſit, qui in venatu ſitiens, cùm

M ad

ad fontem bibiturus acceſſiſſet, imprudens in eo lavantem Minervam conſpexit, & aſpectum incautum cæcitate luit.

SYMBOLVM XIX.

Narciſſus & Hyacinthus pueri in flores vertuntur.

3. *Metam.*

Ethicè.

1. Amor ſui. 2. Vanitas formæ. 3. Cognitio ſui. 4. Amoris inhoneſti finis. 5. Ornamenta pueritiæ.

NArciſſum præſtanti forma adoleſcentem fuiſſe, & cum ſemet in fonte limpido (naturali ſpeculo) intueretur, admiratione & amore ſuæ pulchritudinis captum, expleri tuendo nequijſſe, adeóque contabuiſſe, & in florem ſui nominis abijſſe, gens Poëtarum fabulatur. Figmentum ita ſe habet.

Cephiſi amnis & *Liriopes* Nymphæ filius fuit, puer omnium ſui temporis longè formoſiſſimus. De hujus futura fortuna cùm mater *Tireſiam*, vaticinijs per Bæotiam clarum, conſuluiſſet, reſpondit ſenex fatidicus: *ad maturam ſenectutem perventurum, ſi ſe ipſum non noviſſet.* Cujus quamvis ambigui dicti veritatem, eventu certo comprobatam docent ſequentia. Adoleſcentiam jam ingreſſus Narciſſus, cum ipſas etiam Nymphas amore ſui captas teneret, neque tamen ullius deſiderijs ſe permitteret, denique ſeipſum nimiùm amando perdidit. Fortè laſſus à venatione ad amœniſſimum quendam fontem, loco umbroſo & gelido ſcaturientem acceſſit inclinatúſque ad undas cryſtallino vitro perlucidas, ut ſitim hauſto liquore reſtringeret, aliam ſibi accendit, nullis aquarum ſcatebris ſedandam. Contemplatus enim ſuiipſius in undis quieſcentibus formam, efflictim amare cœpit, quod vidit. Quis referat, quibus æſtibus jactaretur infelix adoleſcens? quoties mirabatur ſeipſum, séque pariter accendebat, & à ſe ardebat! quoties irrita fonti libavit oſcula! quoties umbram ipſe ſuam vanis captabat brachijs! à fontano frigore crevit amoris flamma; nec potuit avelli ab illo, quem videbat & deperibat; qui diſcederet utique, ſi poſſet ipſe Narciſſus recedere! quoties tentavit amplexibus ſtringere, quem amabat; & tamen amatus

tus refugiebat. Mirus luſus imaginantis & imaginis. Quoties ridenti corriſit alter, & lacrimanti falsò, veras miſcuit lacrimas? Denique cùm impatientia amoris excluderet cibum, potúmque, aſſiduas inter potiendi, raptique voti querelas & planctus, lenta conſumptus tabe adoleſcens, in florem purpureum, vel (ut vult Ovidius) croceum, candidis diſtinctum folijs, narciſſum ſcilicet, Narciſſus mutatus eſt.

Ethica.

I. (*a*) *φιλαυτίαν* ſeu *amorem ſui* habes in hac imagine expreſſum, de quo Horatius lib. 1. Od. 18.

—— Subſequitur cæcus amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem

Nimirum exiſtimatio & admiratio ſuiipſius caput altiùs, quàm par eſt, attollit, ſibíque ſupra verum indulget, & animos inflat, præſertim ſi adulantium & laudantium flabellum accedat. De qua re Seneca epiſt. 59. Citò, ait, nobis placemus, ſi invenimus, qui nos bonos viros dicant, qui prudentes, qui ſanctos: agnoſcimus, nec ſumus modica laudatione contenti. Quidquid adulatio in nos ſine pudore congeſſit, tanquam debitum prendimus: optimos nos eſſe, ſapientiſſimos, affirmantibus aſſentimur, cùm ſciamus illos ſæpe mentiri. Et Plutarchus, amor, inquit, proprius facit, ut quiſque ſuiipſius aſſentator cùm ſit primus atque maximus, non difficulter admittat externum, quem putat ac vult ſibi accedere teſtem, adſtipulatorémque. De his Plautus in Mil. Glor.

Mihi ego video: mihi ego ſapio: mihi ego credo plurimùm.

Laborant hoc maximè vitio adoleſcentes, feminæque, quæ ſibi formoſiores cæteris videntur, unde Poëta:

Faſtus ineſt pulchris, ſequitúrque ſuperbia formam.

Quare ſe ipſum Narciſſus ita deperierit, in cauſa fuit venuſta facies ex undis reddita. Deſcribit eam Ovidius:

Ac ſtupet ipſe ſibi, vultúque immotus eodem
Hæret, ut è Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus, geminum ſua lumina ſidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apolline crines,
Impubéſque genas, & eburnea colla, decúſque
Oris, & in niveo mixtum candore ruborem.

II. (*b*) Sed notanda Poëtæ verba, quibus vanitatem formæ, & admirationis ſuiipſius perſtringit: M 2 Spem

(*a*) *Amor ſui* (*b*) *Vanitas formæ.*

Digitized by Google

Spem ſine corpore amat, corpus putat eſſe, quod umbra eſt.

Quid fugacius umbrâ? quid labilius formâ? *Homo quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra.* Job. 14. Id quod nomine ipſo Narciſſi denotatur, qui dicitur ἀπὸ τῦ ναρκᾷν, quòd marceſcat citò. Pergit Vates Pelignus:

Quid videat, neſcit; ſed quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.

Veriſſimè *neſciunt, quid videant*, quicunque aſpectæ pulchritudinis amore capti, cæcas alunt in pectore faces, ſtygios aliquando rogos accenſuras. *Error eſt*, qui decipit incautos oculos, fucus, larva, gypſus. Tritô verſiculô:

Quiſquis amat ranam, ranam putat eſſe Dianam.

Proſequitur Ovidius:

Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nuſquam: quod amas, (avertere) perdes.

Fugaciſſimum ſimulacrum forma eſt; perditur, dum amatur; propterea *flori* comparatur in quem converſus eſt Narciſſus. Eleganter Tiraquellus lib. 2. connub. n. 19. Forma res caduca, evanida, fugax, decidua, velox, fluxa, rapida, eodem penè momento vireſcens & areſcens; non ſecus ac floſculi, quorum vita dialis, qui matutino tempore pulcherrimi, ante veſperum evaneſcunt, magna (ut ſcribit Plin. lib. 21. c. 1. hominum admonitione, quæ ſpectatiſſimè floreant, celerrimè marceſcere. Et Galeni dictum eſt: Qui formoſus eſt, tantiſper eſt, dum videtur. Propterea ſapientiſſimus in Proverbijs cap. ult. *Fallax eſt gratia, & vana eſt pulchritudo.* Virgilius, vel quiſquis eſt autor in carmine de Roſa, ſic canit:

Collige, virgo, roſas, dum flos novus, & nova pubes,
Et memor eſto ævum ſic properare tuum.

Et Ovidius lib. 2. de arte:

Forma bonum fragile eſt, quantúmque accedit ad annos,
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.
Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia florent,
Et riget amiſsâ ſpina relicta roſâ.

Socrates apud Laërtium in vita Ariſtotelis, formam appellat ὀλιγοχρόνιον τυραννίδα, exigui temporis tyrannidem. Egregiè S. Hieron. epiſt. 139. in explicat. pſal. 89. Species, ait, hominum fragilis, vernat in parvulis, floret in juvenibus, viget in perfectæ ætatis viris, & repentè,

dum

dum neſcit, incaneſcit caput, rugatur facies, cutis extenta contrahitur & exareſcit.

III. (c) Atque hæc de vanitate melioris formæ. Nunc quiſquis es, Narciſſule, exemplo ductus cognomine, *philautiam* cave; quamvis tibi blandum illud occinat Corydon aliquis:

Huc ades, ô formoſe puer, tibi lilia plenis
Ecce ferunt Nymphæ calathis: tibi candida Naïs
Pallentes violas, & ſumma papavera carpens
Narciſſum, & florem jungit benè olentis anethi.

Inſidioſum & multorum exitio periculoſum eſt carmen. Potiùs ex eodem Poëta audias:

O formoſe puer, nimiùm ne crede colori,
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Naïs & Thaïs vicina ſunt nomina; flores ferunt, & auferunt. Tireſias monet:

Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ
Fatidicus vates, ſi ſe non noverit, inquit.

Hæc ille Narciſſo. At tu, ſi me auſcultas, fac, *teipſum noveris*. Accipe ænigma: *cùm te benè noveris, minimè te noveris*, diſces enim,

---- quàm totus homuncio nil ſit.

Diſces, in deformi corpore, pulchrum latere ingenium, & hebes in formoſo. Ovid. epiſt. 15.

---- ingenio formæ damna rependo meæ.

Neque raro videmus comptulos Narciſſulos, eſſe cerebro vacuos, & quod in adagijs eſt, *piſtillò retuſiores*. Euripides ait:

Animus ſpectandus eſt: nihil pulchritudo
Juvat, cùm quis mentem non bonam habet.

Et Senecca epiſt. *66*. *Poteſt* è caſa vir magnus exire; poteſt è deformi, humilique corpuſculo formoſus animus ac magnus; ut intelligamus, non deformitate corporis fœdari animam, ſed puchritudine animi, corpus ornari. Simiæ, quod Ælianus narrat lib. 17. c. 25. obiectis ſpeculis capiuntur, quæ ſuæ formæ aſpectu delinitæ tamdiu aſpiciunt, donec hebeſcant oculi, & cæcutientes faciliorem ſui capturam faciant. *Amorem ſui* eſſe puta ſimium; videndo perit. Simiæ cùm pepererint dicuntur tanquam ſtatuas defixis oculis fœtus intueri, pulchritudinem admirantes. Faciunt idem, qui ſibi ſtultè blandiuntur ſive de formæ præſtantia, ſive proſapia generis, ſive opum affluxu, ſive hono-

(c) *Cognitio ſui.*

Digitized by Google

rum fulgore, ſive ingenij felicitate, quibus omnibus occinas, quod Narciſſo Ovidius:

Tua te fallit imago. Et illud: *Te perdis, dum te quæris.*

Huc facit, quod narciſſus ſit flos Dijs inferis ſacer, ut qui floreat tantùm, & tranſeat, neque ullum ex ſe fructum edat: ita & ingenia præcocia (Narciſſos puta comptulos & gratioſulos) haud facilè perveniunt ad frugem. *Farnabius.*

IV. Ad Narciſſum adjungendus videtur alter adoleſcens, *Hyacinthus* nomine, de quo Ovid. lib. 10. Metam. Natus is erat *Amyclis*, urbe Laconiæ, Apollini comprimis charus. Qui dum cum adoleſcente exercet ſe luſu diſci, fortè orbis luſorius per inane giratus, in humum ſolidiorem incidit, indéque ſubſiliens, magna vi illiſus eſt in frontem Hyacinthi, diſcum tollere properantis. Accepto vulnere puer collapſus, extinguitur. Cruor in florem cognominem, ſeu lilium purpureum vertitur. In folijs hujus floris ita diſcurrêre venæ, Græcarum ut litterarum figura *αι αι* legatur inſcripta; quæ ſunt voculæ lamentantium, nam Phæbus doloris ſui argumentum perpetuum in hyacintho floſculo extare voluit. Eædem ſyllabæ initium ſunt nominis *Aiacis*, qui Græcè *Αἴας*, de quo inferiùs ſymb. 74. Is præ indignatione, ob prælatum ſibi in judicio Vlyſſem, in ſuummet gladium incubuit.

---- rubefactáque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui priùs Oebalio fuerat de vulnere natus.

Scilicet de Hyacinthi ſanguine; cujus nomen, quemadmodum Narciſſi, pro venuſto puero uſurpatur. Diximus, quàm labile ſit bonum Forma, quàm citò decidat, inſtar floris evaneſcat; Plinio teſte, quæ ſpectatiſſimè florent, celerrimè marceſcunt. Et aptè Veri reſpondet juventus; ipſa enim eſt quaſi ver ætatum, ſed breve & evanidum.

(d) Nec forma tantùm, ſed voluptas etiam, quid aliud eſt, quàm flos temporis? dum ludimus, dum laſcivimus cum Hyacintho, repentè nos deſtituit, & in terra deponit.

Eſt & hoc in Hyacintho obſervandum, quòd non minùs Zephyrus, quàm Apollo, ejus amore captus ſit, & alter alteri delicium ſuum præripere ſtuduerit. Zephyrus æmulatione concitatus, flatu ſuo diſcum à Phæbo emiſſum, in Hyacinthi caput impulit. Ita fieri ſolet minùs caſtè vel amantibus, vel amatis; Amor ipſe carnifex eſt, ſi non corporis, certè animæ. Viveres, Hyacinthe, ſi minùs & tu placuiſſes rivalibus;

(d) *Amoris inhoneſti finis.*

libus; & tibi minùs placuiſſent Apollinis citharæ, ſagittæ, luſus: Zephyrique blandi ſuſurri. Te corculum ſuum appellabant, ut tibi vitam eriperent, alter jactu, alter flatu: à lætis principijs, quàm triſtis exitus! Quàm multi generis hujus floſculi in ſtygio torrentur clibano, quorum perpetuum *ai ai*, ſeu væ, væ! inter infelices umbras, & umbrarum pœnas reſonat.

V. (*e*) Et quia *Narciſſus* & *Hyacinthus* ſunt amabilia puerorum, ut diximus, nomina, locus hic monet, ut de pueritiæ ornamentis aliquid meminerimus. Inter ea, laus eſt præcipua modeſtiæ, verecundiæ, innocentiæ. Sicut ex aquis reſplendet vultus, ita ex vultu animus. Index horologij loquitur, quales rotularum intus ſint converſiones & revolutiones. Siracides ait cap. 8. *Sapientia* (id eſt probitas & innocentia) *lucet in vultu ejus* Verecundia in moribus eſt tanquam gemma rutilans, pudicitiæ comes, naturæ commendatio, famæ cuſtos, virtutis decus, honeſtatis nota, innocentiæ teſtis, ornamentum vitæ, rerum decentium honeſtarúmque procreatrix & alumna, omnis turpitudinis inimica. Hujus color eſt pulcherrimus, ut accepimus interrogatam reſpondiſſe filiam Ariſtotelis Pythiadem. Eſt quippe virtutis color, uti confirmabat Diogenes, cùm verecundo rubore perfuſum adoleſcentem intueretur. Et profectò nihil fieri poteſt pudibundo adoleſcente amabilius. In quo quidem ætatis gradu, magis ſe prodit hic affectus: propterea quòd & tenera frons eſt juvenum, pudoris ſedes; & calor aliquantò major, qui ſeſe cum ſanguine in faciem ſpargit, quoties erubeſcunt. Præterea in corporibus naturaliter venuſtis ac decoris, neſcio quomodo magis decora, magíſque pulchra eſt verecundia, & veluti ars probati artificis in materia commodiore ac meliore perfectiùs eminet, atque elucet; non ſecus, atque ebur incluſum auro, aurum gemmis, duplici ſplendore clariùs eniteſcit. Accedit formæ & verecundiæ tertium decus, munditiés cordis. Præclarè S. Bern. tract. de ordine vitæ, ſive de doctrina pueorum: Pueri, inquit, à puritate dicti ſunt, & decet, ut regnet in eis ſimplicitas, & innocentia, & puritas, hoc eſt, virginitas; cum his creſcant, & in his perſeverent, ut mereantur ſequi *Agnum*, quocunque ierit.

SYM-

(*e*) *Ornamenta pueritiæ.*

SYMBOLVM XX.

Prodigioſa navis Bacchi.

3. Metam.

Ethicè.

1. Vini commoda. 2. Vinum ſecreta revelat. 3. Vinum accendit ferociam. 4. Mulier vinoſa. 5. In vino ſcurrilitas & impudentia. 6. Vinum efficit beſtiam. 7. Naufragium in vino.

BAcchus, Deus vini, *ἀπὸ τοῦ βακχεῖν*, ab incondito clamore, quem bacchantes. ſeu Bacchi ſacra obeuntes, edere ſolebant, dictus eſt. Filius fuit Jovis & Semeles, quæ nuncupata eſt *ἀπὸ τοῦ σείειν τὰ μέλη*, à *concutiendis membris*, quod vinum facit. Fœtum partui maturum Jupiter ex matre fulmine combuſta exemiſſe, ſuóque inſutum femori, enixus eſſe fingitur, unde Bacchus *Bimater*, & *Dithyrambus* dicitur, *παρὰ τὸ δύο θύρας βῆναι*, quod bis natus, velut per duas januas tranſierit. *Bromius* quoque vocatur, *ἀπὸ τοῦ βρέμω*, *ſono*, *ſtrepo*. Item *Liber* & Lyæus, quòd curis liberet, & animum ſolvat. Lenæus quoque, *ἀπὸ τοῦ ληνοῦ* à torculari. *Nyctelius*, *ἀπὸ τῆς νυκτὸς*, quia ejus ſacra noctu celebrabantur. *Dionyſius*, quaſi mentem feriens, pungens, lancinans; nam *δία*, mens, *νύσσων* à *νύσσω*, pungo. *Iacchus* nominatur ab *ἰάχχω*, clamo. *Euchius ἀπὸ τῆς εὐχῆς* à voto vel *Euchyus*, à *χύω*, fundo, quia fundit in cyathos. *Eleleus*, quia furoris & pugnarum plerúmque auctor; nam utebantur hac voce ἐλελεῦ ab ἐλελίζω vociferor, in hymnis & pæanibus, quibus homines impellebant ad bellum. *Thyoneus* dicebatur *ἀπὸ τοῦ θύειν*, à ſacrificando. *Evius*, *Euan* & *Evoë*, interjectionis voces, quaſi *hui*, *hoë*, quibus ſeſe mutuò incitabant Bacchico numine afflati. Alia cognomenta Deus hic ſortitus eſt à locis diverſis, ubi colebatur. Fertur educatus à Nymphis, & perpetua juventute floruiſſe, unde imberbis, comatus & inſtar formâ florentis pueri pingitur, tibiam manu, vel thyrſum (haſtam pampinis circumflexam) cornua capite præferens, hederâ vel pampineis folijs coronatus; inſidet currui, quẽ tigres, linces, pantheræ trahunt, comitantibus petulcis Satyris, ridiculis Silenis, furioſis Bacchidibus cum cymbalorum & tympanorum ſtrepitu, tædis accenſis crinibus paſſis; quarum varia nomina, *Mænades* à

μαίνομαι,

μαίνομαι, ferocio, inſanio. *Thyades*, ab impetu & furore, Baccho ſacrificantium: *Mimallones*, à μιμέομαι imitor, quia ad imitationem Bacchi cornua ferebant. *Baſſarides* à Baſſareo ſeu Baccho, qui utebatur genere veſtis demiſſæ ad talos, quam Thraces *Baſſarin* dicunt, aut à vulpibus, quarum pellibus Bacchæ ſuccingebantur, nam Thracibus vulpes appellantur *baſſares*. Atque hæ Sacerdotes hæc Sacra curabant. Quidam *Semelæ* Bacchi parenti quatuor ſorores adjungunt, quia ſunt totidem ebrietatis genera & effecta. Primum *Vinolentia*, unde prima ſoror *Ino*, ab οἶνος *vinum*. Secundum *Rerum oblivio*, unde *Autonoë*, quaſi αὐτὴν ὐ γνοῦσα, id eſt, ſeipſam non agnoſcens. Tertium *Libido* nempe tertia ſoror, dicta & ipſa *Semele*, quaſi σωμάλυοι, ſeu *corpus ſolvens*. Quartum *Inſania* ſcilicet *Agáve*, nam ἀγαυὸς ſignificat apud Heſiodum in Theogon. *voce horribilem*. Ipſa verò Bacchi Sacra ſunt *Orgia* nominata, ἀπὸ τῆς ὀργῆς, ab iracundia, furore, impetu.

Cæterùm inter alia celebratur ab Ovidio *Bacchicæ navis* prodigium, & nautarum in Delphinas mutatio. Cùm enim Baccho ob eximium *vini inventum* Bæotia ſacrificia inſtitueret, & cuncta tibijs, tympanis, ac tumultu bacchantium perſtreperent, *Pentheus* rex Thebanus, aperta vi reſiſtebat, & captum abripi Bacchum, atque ad ſe deduci imperabat. Bacchus ſub habitu famulari, ducentium manibus elapſus, ad littus maris effugit, navímque, quæ Tyrrhenorum erat, nactus, conſcendit, in inſulam *Naxon* abnavigaturus. Convenitur de naulo; ſolvitur è portu, & in altum provehitur. Verùm perjuris nautis non conſtitit fides pacti; cùm enim aliquid in adoleſcente adverterent auguſtius homine plebeio, conſtituerunt ipſum ſpoliatum, & exutum in deſerto aliquo loco exponere. Non potuit fraus latere Deum, quare meritas de perfidis pœnas repetiturus, repentinô portentô, vela navis, antennas, rudentes, remos, cum univerſo inſtrumento nautico, vitibus, hederis, & racemis obtexit. Remiges cùm nec remis, nec velis, quippe pampineo frondium flexu impeditis, quidquam proficerent laborando, inſuper ſpectris ferarum à Baccho objectis perterrefierent, præ conſternatione in undas ſe præcipitârunt, ínque delphinas migrârunt. Rex autem Pentheus in Cytheronem montem Orgia ſeu bacchanalia diſturbatum ſe contulerat; ibi à matre Agáve, duabúſque ſororibus, furore correptis, & aprum ſe laniare opinantibus, miſerandum in modum fruſtillatim conciſus, crudeles Baccho pœnas dedit.

Ethica.

Jam doctrinam ſubijciemus non unam. I. (*a*) Bacchus fingitur ſpecie venuſti pueri, hilaritatem vultu præferentis, tibiam, lætitiæ inſtrumentum, manu tenentis. *Vinum* enim, teſte regio Vate, *lætificat cor hominis.* pſal. 103. Et Siracides cap. 31. *Vinum in jucunditatem creatum eſt, & non ad ebrietatem.* & ibid. *Exultatio eſt animæ & cordis vinum moderatè potatum.* Ideò Bacchus à Nymphis educatus fertur, ut ſcilicet lymphis mitigetur, ſi ferventiùs incaleſcat. *Lyæus*, quod diximus, à ſolvendo dicitur, nam ſolvit animum curis. Unde Horatio vocatur *Lætitiæ Dator.* Notum eſt illud Anacreontis: *Quando bibo vinum, dormiunt curæ.* Et illud Zenonis: Sicut lupini amariſſimi crebra aquarum aſpergine macerati dulceſcunt: ita animi triſtes vino irrigati molliuntur atque miteſcunt. Ovidius canit:

Cura fugit multo diluitúrque mero.

Et Tibullus lib. 1. eleg. 7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos neſcia membra modos,

Aſſonat Horatius lib. 1. Od. 18.

Quis poſt vina gravem militiam, aut pauperiem
crepat?

Apud Ciceron. 3. Tuſc. legimus: Huic calix mulſi impingendus eſt, ut plorare deſinat. Monet Salomon Prov. 31. *Date ſiceram mærentibus, & vinum his, qui amaro ſunt corde: bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui.* Sed hæc lætitia limites moderationis ne excedat, nam fiſtula manu Bacchi geſtata quoſdam longiùs extra temperantiam abripit; & fit, quod Prov. 23. dicitur: *Vinum ingreditur blandè, ſed in noviſſimo mordet ut coluber, & ſicut regulus* (ſeu baſiliſcus) *venena diffundet.*

II. (*b*) Nuditas Bacchi ſignificat vinô ſecreta revelari. Hinc Ovidius:

Tunc aperit mentes ævo rariſſima noſtro
Simplicitas, artes (*c*) excutiente Deo.

Et Horatius Od. 21. lib. 3. de vino:

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerúmque duro: tu Sapientium
Curas, & arcanum jocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

Idem

(*a*) *Vini commoda.* (*b*) *Vinum ſecreta revelat.* (*c*) *Aſtutiam expellente.*

Idem ad Piſones de arte Poëtica:

> Reges dicuntur magnis urgere culullis
> Et torquere mero, quos perſpexiſſe laborant.

Aptam ad hoc ſimilitudinem inducit Romanus Philoſophus. Quemadmodum, inquit, muſto dolia ipſa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in ſummam partem vis caloris ejectat: ſic vino exæſtuante, quidquid in imo jacet abditum, effertur, & prodit in medium. Et Plinius lib. 14. c. ult. Cùm vinum ſolverit rigorem, vigorémque mentis, animi ſecreta proferuntur, rediturǽque per jugulum voces non continentur. Vulgóque *veritas* attributa vino eſt. Et S. Ambroſius: Plerique vino utuntur ut eculeo, & quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibendo, ut patriæ ſtatum, ſalutem civium, defenſionis ſuæ prodant conſilia. Nam quis inter cyathos texit, quod latere cupiebat? Clytum ſtrenuum Alexandri Ducem quid perdidit, niſi liberior & ſolutior inter pocula lingua?

III. (*d*) Baccho cornua tribuunt Poëtæ, quia qui liberaliùs biberint, ad pugnam ſunt parati & animoſi. Hinc Ovidius:

> Vina parant animos, faciúntque caloribus aptos,

Et Horatius lib. 1. epiſt. ad Torquatum:

> Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,
> Spes jubet eſſe ratas, in prælia trudit inermem,
> Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes.
> Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
> Contracta quem non in paupertate ſolutum?

Et lib. 3. Ode 21. de Baccho:

> Tu ſpem reducis mentibus anxijs,
> Viréſque & addis cornua pauperi,
> Poſt te neque iratos trementi
> Regum apices, neque militum arma.

In hanc rem graviter Salomon Prov. 23. *Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?* Vinum ſcilicet fumos calidos in caput exhalat, qui cerebrum, indéque bilem ac furorem accendunt: unde ira, lites, rixæ, cædes & verbera. Ita quotidiana docet experientia, gulonum Convivia & Sympoſia deſinere in jurgia, cædes, vulnera. Quocirca S. Chryſoſtomus, ſicut oleum, inquit, alit lucernam, ſic vinum inflammat iram. Confirmat Salomon Prov. 20. *Luxuriosa*

N 2

(*d*) *Vinum accendit ferociam.*

urioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas. Inter exempla numerandus M. Antonius, vir, ut ait Annæus Seneca, magnus & ingenij nobilis. Hunc quæ alia res perdidit, & in externos mores ac vitia non Romana trajecit, quàm ebrietas: nec minor vino, Cleopatræ amor? Hæc illum hoſtem reipubl. hæc hoſtibus ſuis imparem reddidit, hæc crudelem fecit, cùm capita principum civitatis cœnanti referrentur, cùm inter apparatiſſimas epulas, luxúſque regales ora ac manus proſcriptorum recognoſceret: cùm vino gravis, ſitiret tamen ſanguinem. Et Alexander ille Macedo non Clytum modò, quod indicavimus, ſibi chariſſimum inter epulas, ſed amicorum complures temulentus interfecit; merô appotus clariſſimam ac nobiliſſimam Orientis urbem Perſepolin ferro & flammis deſtructam, ſolo æquavit. Cambyſes rex Perſarum, cùm à Prexaſpe Satraparum uno admoneretur ſobrietatis, ira correptus, juſſit Prexaſpis filium adduci, atque ad palum ligari, ſic ad parentem pueri fatus; tum demum proba, ſi ebrius ſim, cùm collimato hoc ſpiculo cor filij tui tetigero. Simul exoneravit ſagittam mediúmque adoleſcentem vinolenta crudelitate trajecit. Quid? quòd integræ gentes, quales Scythæ & Thraces, tantò ſe immaniùs humano ſanguine, quantò impotentiùs vino ingurgitant? Hæc cornuti Bacchi violentia eſt; unde κερατὴς, quaſi κεράτης, quod à nomine κέρας *cornu* deflexum eſt.

IV. (*e*) Cur in Sacris *Liberi*. feminæ pro ſacerdotibus adhibitæ? Quia juxta Siracidem c. 26. nihil eſt fœdius & furioſius muliere vinolenta. *Nam mulier*, ut idem ait, *ebrioſa, ira magna & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.* Cùm enim incaluit mero femina, plauſtra convitiorum in maritum & domeſticos jacit; cauſa, debilitas cerebri, quod ubi ictum eſt Bacchô, omnia ſe hujus ſexûs vitia produnt. Omnino ſic ſtatuendum eſt, inquit vir doctus, eam quæ violatæ ſobrietatis rea eſt, aut eſſe deſtinatione impudicam, aut jam ſibi temeratæ pudicitiæ conſciam. Carol. Paſchal. lib. de virt. & vitijs. Hunc furorem ſignificant Mænadum ſparſi capilli, armatæ facibus manus, ululatus, & clamor inconditus. De hiſce Furijs Æneid. 4.

Sævit inops animi, totámque incenſa per urbem
Bacchatur: qualis commotis excita Sacris
Thyas, ubi audito ſtimulant trieteria Bacchi
Orgia, nocturnúſque vocat clamore Cythæron.

Neque immeritò Poëtæ Bacchidibus imponunt coronas è ſerpentibus circumflexas; vinum enim à ſerpentibus appeti Plinius docet. Et Juvenalis Sat. 6. de muliebri bibacitate: --- tan-

(*e*) *Mulier vinoſa.*

---- tanquam alta in dolia longus
Decideret ſerpens, bibit & vomit.

Miſeros lares! in quibus ebrioſa femina tumultuatur. Orpheum & Pentheum hæ Mænades diſcerpſerunt. Admonetur vir ſapiens, ne quid negotij habeat, aut conſilij agat cum hoc ſexu, præſertim ſi plus æquô pitiſſavit; miniméque caret periculo ſi ſobrius ſe miſceat potis. Quid viroſius ſerpente, præſertim ſi venenum è liquore Bacchi incaluit? Plinius lib. 14. c. 17. Scimus, inquit, Romanos olim maritos & propinquos, feminis oſculum dare conſueſſe, ut experirentur *an temetum olerent*. Egnatius certè Metellus uxorem, quod vinum bibiſſet, fuſte percuſſam interemit. Hoc factum Feſcennia timebat apud Martialem lib. 1. quare cùm ebria vellet culpam velare, viníque odorem reprimere, vocavit aromata, paſtillos, diapaſmata, ſed fruſtra; auctus enim fœtor ex vini & aromatum ructibus, graviùs halavit. Epigramma hoc eſt.

Ne gravis heſterno fragres, Feſcennia, vino
Paſtillos Coſmi luxurioſa voras.
Iſta linunt dentes jentacula: ſed nihil obſtat,
Extremo ructus cùm venit à barathro.
Quid quod olet graviùs miſtum diapaſmate virus?
Atque duplex animæ longiùs exit odor?
Notas ergo nimis fraudes, deprensáque furta
Jam tollas, & ſis ebria ſimpliciter.

Alia quoque cauſa, cur his ſacrificulis uſus ſit Bacchus, dari poteſt; quia vinum, ſolvit linguas & loquaces facit, quod feminarum proprium eſt, unde picam avem garrulam Baccho conſecrârunt veteres. Lingua illarum velut molendini rota præſertim, ſi vino agitetur, omnem quamvis periti molitoris operam eludit; ſiſtere conantem, rapiet ſecum.

V. (*f*) Cur Satyri & Sileni, ridiculi & petulantes ſilvarum Dij, ſunt Bacchо comites additi? Quia cum multo vino plerúmque conjungitur ſcurrilitas, petulantia, impudentia, procacia, libido, & ſimilia ac propria his ſtipatoribus flagitia. Seneca ep. 84. ubi poſſidet animum nimia vini vis, quidquid mali latebat, emergit. Et S. Hieronym. in regul. Monach. Venter mero æſtuans facilè deſpumat in libidinem. Curtius lib. 5. c. 5. ſcribit: Babylonij in vinum, & quæ ebrietatem ſequuntur, effuſi ſunt. Feminarum convivia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus; dein ſumma quæque amicula exuunt, paulatimque pudorem profanant. S. Auguſtinus (vel quiſquis eſt auctor) tractatu

(*f*) *In vino ſcurrilitas & impudentia.*

tractatu de Virginitate & ſobrietate : inter alia ebrietatis damna, etiam hæc recenſet. Ebrietas flagitiorum omnium mater eſt, culparum materia, radix criminum, origo omnium vitiorum, turbatio capitis, ſubverſio ſenſûs, tempeſtas linguæ, procella corporis, naufragium caſtitatis. Exodi 32. *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* qualem luſum? Veneris, Cupidinum, Salacium Capripedum, in laſcivas choreas, & quæ cum his conjuncta ſunt, prurientium.

VI. (*g*) Nunc ad navim Bacchi; in qua tigrides, pantheræ (pardi, pardali) lynces quid aliud denotant, quàm ebrios & temulentos in varias beſtiarum naturas abire? Videas enim homines poſt vinum largiùs hauſtum in miras animalium formas converti: alios quidem leonum & tigridum more ferocire: alios in laſcivos hircos transfigurari: alios in ridiculos ſimios migrare: alios canum inſtar rixas ciere: alios ſpurcos ſues, alios timidos lepuſculos imitari, & madidæ ſuæ pietati illacrimari: alios alias animantes referre: omnes tamen decoris & honeſtatis oblitos nihil in homine pro homine agere. Quid enim belluis ſimilius aut abjectius ubi tremulæ manus, lubricus inceſſus? micant oculi, ſpumat os, diffluunt genæ, pedes titubant, incerta verba, vertigo capitis, oris fœtor, ructus, nauſea, vomitus? profligata ratio? proſcriptus pudor? Qui hæc alio Symbolo repræſentant, fingunt Noëmum vini inventorem miſcuiſſe viti, vinóque ſanguinem quatuor animalium, putà Simiæ, leonis, porci, & agni; nam liquor Bacchicus alios facit moriones, quaſi ſimios: alios pugnaces & crudeles, quaſi leones: alios lutulentos & fœdos quaſi porcos: alios mites, blandos, & quaſi agnos.

Nautæ in Delphinos converſi innuunt, potores vivere in humoribus. Plinio teſte, hic piſcis ſtatim exſpirat extra aquas; etiam bibonum vita natat in poculis. Delphines ludibundi circa naves ſaltus exercent; calicum remiges, Ovidio teſte, Faſtor. 3.

---- ducunt poſito duras cratere choreas,
Cultáque diffuſis ſaltat amica comis.

VII. (*h*) Priſci, Carneade teſte apud Philoſtratum, lib. 3. de imag. Bacchum finxerunt vehi navigio, in cujus prora erat panthera, in puppi tigris, hinc inde hederæ & muſica inſtrumenta; in medio canalis vino exundans: nulli in navigio remi, nullum velum, nullus gubernator, ut ſignificetur, in compotationibus & commeſſationum tempeſtatibus navigari inter turbines & procellas, præſentiſſimum honeſtati ac virtuti naufragium intentantes. De hujuſmodi navi Salomon loquitur

(*g*) *Vinum efficit ex homine beſtiam.* (*h*) Naufragium in vino.

tur Prov. 23. *Et erit ſicut dormiens in medio mari,& quaſi ſopitus guberna-tor,amiſsô clavô.* Quid enim?ſicut dormiens jactatur in navi ventorum flatibus,maris æſtibus ac fluctibus:& nunc videtur ad ſidera aſcendere,nunc in abyſſum demergi; ſic vino captus miris phantaſmatum intemperijs agitatur, & ſurſum deorsúmque malè vaporato capite rotatur. Secundò,ſicut nauclerus dormiens ſinit navim in rupes, ſcyllas, & charybdes agi, quibus eliditur, circumrotatur, mergitur. Sic ebrius in mille fortunarum atque vitæ pericula abripitur; ultróque velut inſanus ijs ſe ingerit conviciando, rixando. Rurſus ſicut nautæ in tempeſtate navim exonerant; ſic ebrius onus vini, quo ventrem ſaburravit, evomit, iterúmque, quod vomat, ingerit. S. Ambroſ. lib. de Elia. c. 13. Cernas juvenes terribiles viſu hoſtibus de convivio portari foras, & inde ad convivium reportari: repleri, ut exhauriant; & exhauriri, ut bibant. Tertiò, quemadmodum dormiens in navi ſopita ratione non ſentit piratas, ceteráque necis diſcrimina, neque contra ea ſe munit; ſic ebrius vino, ſopit, mergítque rationem, séque hoſtibus corporis ac animi in prædam objicit. Quartò, ſicut navis dormiente nauclero, & clavum non regente, abit in vada, ſyrtes, ſcopulos, adeóque certum in naufragium. Sic ebrius ſuam in ruinam & exitium ruit. Nam primò vino mergit rationem; merſa ratione, velut amiſſo, mersóque clavo, mergitur voluntas, phantaſia, ſenſus omnes; ſequitur naufragium ſanitatis, temperantiæ, caſtitatis, honeſtatis, ſapientiæ, virtutis. Ita navigârunt juvenes illi Agrigentini in Sicilia (de quibus Athenæus lib. 2.) quos nimia vini ingurgitatio adeò dementavit, ut ſe in triremi vehi, & terribili tempeſtate jactari crederent. Quare cæperunt ſupellectilem omnem, quaſi navigium exoneraturi, per feneſtras eijcere, & præter domum tranſeuntes, tanquam Deos marinos in opem vocare; ipſum etiam Prætorem, qui fortè cum comitatu præteribat, velut propitium ſibi Neptunum inclamare. Neque priùs ad mentem & portum rediere, calicum naufragi, quàm exhalatâ poſtridie crapulâ ad Judices vocati, & pridianæ ſtultitiæ admoniti, increpitíque, didicerunt ſe non in navi, ſed decumanis poculis fluctuâſſe.

VIII. (*i*) Cum navali Bacchi apparatu quando ſimilitudinem Cypris habere videtur? non abludemus à propoſito, ſi *Cleopatram* Ægypti reginam, in undis laſcivienten huc referamus. Erat hæc Alexandriam in Ciciliam à M. Antonio Triumviro evocata ad cauſam, non unius accuſationis, dicendam. Nec dubitavit ipſa venire, conſcia formæ,

(*i*) *Navis Veneris Baccho familiaris.*

mæ, & artis expugnandi viros. Sumit igitur cultum & comitatum pro ea re, quam agitabat. Cydno fluvio ſubvehi ſe molliter jubet navi aurata, remigio argentato, velis purpureis, ad modulos tibicinum, & citharœdorum. Ipſa recumbebat ſub conopeo aureo, gemmis diſtincto: pueri formoſuli, habitu Cupidinum adſtabant, & miniſtrabant, quidam ventulum ei facientes. Virgines & ancillæ inſtar Nympharum per forulos & tabulata navis diſponebantur. Ad ripam utrámque frequentes ab obvijs, & viſoribus aræ & odores. Quid verbis opus? paſſim voces (& res ita erat) *Venerem ad Bacchum venire commeſſatum.* Lipſ. in Monit. Pol.

SYMBOLVM XXI.

Alcithoë & ſorores, in veſpertiliones.

4. Metam.

Ethicè.

1. Feminarum labor, lanificium. 2. Neglectus cultûs divini.

INdicta fuerant Bacchi (adeò Deus hic religione mentes tenebat) per Sacerdotes ejus, feſta ſacrificia. Fit undique concurſus ad illa per omnem Thebaidis regionem, portentis, quæ memoravimus, attonitam. Tamen, ut pervicax eſt feminarum ingenium, non defuit mulier Thebana (nomen ei Alcithoë) quæ quamvis cum ſororibus, oculis, auribúsque perciperet quantis ab omni ætate & conditione celebraretur Bacchus honoribus, noluerunt tamen animum inducere ad ſua ſtudia alijs attemperanda. Et quia lanificio dabant operam, tantò magis urgebant domi penſum, quantò frequentiores alias ex ædibus ſuis matronas evocabat colendi Numinis ardor. Viderunt

Immunéſque operum famulas, domináſque ſuorum
Pectora pelle tegi, Crinales ſolvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes ſumere thyrſos.

Nihil ex eo ſunt motæ Alcithoë & ſorores, Minei filiæ; inſtant labori, pertexunt telam, contemnunt diem feſtum. Et ecce tibi! dum totæ ſunt in deducendo filio, ſubitus tympanorum ſtrepitus allabitur ad aures, tibiarum præterea cantus, & cymbalorum ſonitus; neque tamen unde

unde accideret, pompâ jam longiùs Bacchica ab ædibus dilapſâ, conijcere poterant. Jámque non aures modò mulceri modulis, ſed nares quoque odoribus myrrhæ, ſtoracíſque aſpergi, præſentiſſimo Dei in conclave ipſum adventantis indiciô. Quid, quod ſubitò telæ verterentur in vites & hederas, fila tranſirent in palmites, ſtamina verterentur in pampinos: uvæque maturæ de fuſis, tanquam de vitibus penderent. Et quoniam exactus dies in crepuſculum vergebat, terrorem augebant intendentes ſe tenebræ & nova cum his monſtra; nam viſa domus à fundamentis concuti, lampadum ardere faces, & horriſoni ferarum ululatus audiri. Igitur exterrefactæ fugere, & ubi ubi poſſent, latebras quærere. Quod dum faciunt, repentina metamorphoſi cæperunt in veſpertiliones mutari

----- parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuéſque includunt brachia pennæ,
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ; non illas pluma levavit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis:
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt: peragúntque levi ſtridore querelas:
Tectáque, non ſilvas celebrant, lucémque peroſæ
Nocte volant, ſeróque tenent à veſpere nomen.

Ethica.

1. (*a*) Quædam ſunt in his feminis laudanda, quædam vituperanda. Commendationem meretur, quod otij fugientes, manus lanificio occupârint. Romani veteres in nuptijs non ſecus *Thalaſſionem* ſeu *Thalaſſum*, ac Græci *Hymenæum* celebrabant; ut videlicet hac nuptiali voce provocarentur novæ nuptæ ad lanæ opificium; nam Varrone teſte Priſci thalaſſionem vocabant quaſillum ſeu calathum, vas vimineum, in quo feminæ reponunt ea, quæ ad nendum & texendum pertinent. In fœdere etiam inter Romanos & Sabinos percuſſo, lex & conditio hæc eſt facta, ut volentes, lubentes matronæ apud viros, à quibus raptæ erant, manerent, omnium operum atque munerum vacationem, præterquam lanificij habituræ, ut eſt à Plutarcho in Romulo proditum. Hinc ſponſæ, quod præter alios refert Plinius lib. 8. c. 48. *colum & fuſum* ſecum in domum ſponſi inferebant, virorúmque januam lanâ corona-

O bnat

(*a*) *Feminarum labor lanificium.*

bant ac cingebant: hac quoque ceremonia indicantes, lanæ faciendæ laborem in domo maritali exercendum. Et conſtat è lib. 1. Livij Lucretiam illam, caſtimoniæ decus, ſera nocte lanæ deditam, intérque lucubrantes ancillas in medio ædium ſedentem à Collatino marito, juvenibúſque Tarquinijs inventam eſſe. Non minùs nota eſt alterius heroinæ, Penelopes, Vlyſſis uxoris in lanificio induſtria, de qua plura inferiùs. Virgilius quoque lib. 8. Æneid. bonæ matrisfamilias ſedulitatem laudat.

Cui tolerare colò vitam, tenuíque Minerva;
Impoſitum cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes
Noctem addens operi, famuláſque ad lumina longo
Exercet penſo, caſtum ut ſervare cubile
Conjugis, & poſſit parvos educere natos.

S. Hieronymus inſtituens nobiliſſimam virginem Demetriadem: Habeto, ait, lanam ſemper in manibus, vel ſtaminis fila pollice deducito, vel ad torquenda ſubtegmina in alueolis fuſi vertantur. Et alibi ad *Lætam* de inſtitutione filiæ: Diſcat & lanam facere, tenere colum, ponere in gremio calathum, rotare fuſum, ſtamina pollice ducere. Magni illius Alexandri veſtem non aliæ manus, quàm ſororum texuerunt, ut memorat Curtius lib. 5. c. 8. Quin ipſa Pallas ſeu Minerva linum, lanámque tractavit, hinc & pro oleo, & lanificio uſurpatur. Vnde hîc Ovidius Alcithoën loquentem inducens canit:

Nos quoque, quas Pallas, melior Dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario ſermone levemus.

Lanificium etiam Satyricus caſtis feminis attribuit. Juven. Sat. 6.

Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitijs contingi parva ſinebant
Tecta labor, ſomníque breves, & vellere Thuſco
Vexatæ, duræque manus.

Salomon Proverb. 31. encomia matronæ numeris omnibus abſolutæ depingens, lanificij meminit: *Lanam* inquit, *& linum quæſivit*, *& operata eſt conſilio manuum ſuarum*, hoc eſt artifices manus admovit operi texendi, ultrò, ſine monitis, ſine juſſu mariti: laborem ipſamet quæſivit, & lineas ac laneas veſtes confecit.

II. (*b*) Cur igitur Alcithoë & ſociæ Mineides (Minei, ut diximus, filiæ) tam gravem laboris honeſti ac utilis pœnam dederunt? audi Poëtam:

----- Iſmenides (*c*) adſunt,

Juſſáque

(*b*) *Neglectus cultûs divini.* (*c*) *Thebanæ mulieres.*

Juſſáque ſacra colunt. Solæ Mineides intus
Intempeſtivâ turbantes Sacra Minervâ
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant.

En cauſam. Intempeſtivæ Minervæ, ſeu lanifico labori operam dabant, eo tempore, quô curæ ad rem divinam convertendæ. Monet Eccleſiaſtes c. 3. *Omnia tempus habent.* Græcè καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι. Opportunitas eſt omni rei, vel negotio. Sapienter Boëtius lib. 2. de Conſol. Metro. 6.

Signat tempora proprijs
Aptans officijs Deus;
Nec quas ipſe coërcuit
Miſceri patitur vices.

Peccârunt hîc Mineides, quæ qua ſuperſtitione alios colebant Deos ac Deas, hæc quoque ſacra lanificio ſuo anteponere debebant. Quarum præpoſteram diligentiam ac laborem imitantur multi, dum neglectis divinis, nimium ſtudium lucris impendunt terrenis. Diu, noctúque rotantur curis, agunt, ſatagunt, currunt, ſudant, conquirunt: in eo ſunt toti, rem ut familiarem augeant, immemores cœli, Deíque. Sed quo fructu? Denique *Veſpertiliones* evadunt, qui neque aves ſunt, neque mures: volant ſine pennis, ſuúmque volatum crepuſculo veſpertino paucis circa tectum flexibus abſolvunt, neque lucis patientes, neque noctis. Ita hi, quos nimia quæſtûs cupiditas excæcavit, nec terram poſſident, à qua citò avelluntur; nec cœlum acquirunt, quod ſeriò nunquam quæſierunt. Videntur quandoque ſubvolare nonnihil, & frigidum in aſtra ſuſpirium mittere; ſed mox in terram amore habendi relabuntur. Sic dum curam ex cura, tanquam filum è filo trahunt, & neſcio quas ſpes contexere videntur, poſt breve vitæ ſpatium exactum, ſerò deprehendunt *in vanum ſe laboráſſe:* indignos eſſe, qui lucem ſempiternæ felicitatis aſpiciant: dignos, qui noctem illam horrendam, nullis unquam ſupplicijs finiendam ducant; fiétque verum lemma, quod veſpertilioni volanti additur: *Sol abſens dat mihi lumen.* Aperient denique oculos ad inferos damnati, & in tenebris videbunt calamitates nullo calamo deſcribendas.

SYM

SYMBOLVM XXII.

Pyramus & Thiſbe, amoris impuri victimæ.

4. Metam.

Ethicè.

Principium, progreſſus, & exitus amoris pravi.

QUod Franciſcus Petrarcha, vir doctiſſimus, dialogo 61. ſcripſit, *amorem impurum* eſſe latentem ignem, gratum vulnus, ſapidum venenum, dulcem amaritudinem, delectabilem morbum, jucundum ſupplicium, blandam mortem, id *Pyrami* & Thisbes fabula exemplo non minùs luculento, quàm formidando, laſcivè amantibus oſtendit. Narrationem rei ex candidato Rhetoricæ P. Franciſci Pomey accipe.

Pyramus & Thisbe apud Babylonios forma, ætate, moribus ac conditione pares, amare pariter inter ſe cœperunt ab ipſis penè cunabulis. Amorem peperit ædium vicinitas (erant enim contiguæ) conſuetudo pueriliis aluit, rara in utroque forma perfecit. Creſcit tamen cum annis amor; & jam ætatem attigere nubilem, iniréntque nuptias, ni parentes abnuerent ob ſimultates veteres, quas jam pridem exercebant. Itáque ne quid moliantur liberi, contrà quàm parentibus placet, colloquio, mutuóque conſpectu, ipſis interdicitur. Quid aget Pyramus? Quò ſe vertet Thisbe? paries erat *domui communis utrique*; & in pariete tenuis rima, domeſticis hactenus ignota; per hanc

Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.

Tranſibant & ſuſpiria. Sed amplior erat amor, quàm ut per rimam tam arctam commearet. Ergo ſtatuunt proxima nocte libertatem, quâ potiri non valent domi, quærere foris, & in nemus mœnibus proximum perfugere. Conſtituitur locus, umbra *mori*, arboris proceræ, fontem opacans. Pacta placent; adventat nox; Thisbe eluſis cuſtodibus egreditur prior, & ad nemus advolat; (alas namque addebat amor.) Cùm ecce tibi leæna à boum cæde recens, venit,

Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.

Exterrita Thisbe, fugit in antrum quoddam; & fugienti, retro velum capitis cecidit, quod inventum leæna à fonte redux, ore, ut erat cruentato,

cruentato, laniat. Sub hæc Pyramus adeſt; cernit veſtigia feræ altè impreſſa ſabulo, móxque Thisbes amictum lacerum, & cruore tinctum. Ilicet, ſuam vitam extinctam ratus, & diſcerptam belluæ dentibus, amore in furorem verſo, tendit amens animi ad condictam arborem; ibíque non inventâ Thisbe, incumbit in enſem, & vitam profundit cum ſanguine. Thisbe interea collegerat à pavore animum, & ad morum properabat; jámque propè aberat, cùm

----Tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum.

Hæret illa primùm, horrore perculſa, pedémque refert, ſtupenti ſimilis:

Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores,

In amplexum morientis ruit, immiſcet lacrimas cruori, & amantem amplexata:

Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde, tua te chariſſima Thisbe
Nominat; exaudi, vultúſque attolle jacentes;
Ad nomen Thisbes, oculos in morte gravatos
Pyramus erexit, viſáque, recondidit, illâ.

Hic Thisbe, dolore exanimis, laniare genas, pectus tundere, capillos vellere, uberrimóque fletu rigare frigentis genas, nullúmque facere lugendi finem; quoad velamen cernit ſuum in dextra Pyrami, laceratum, cruentúmque. Tum verò, mortis cauſam facilè agnoſcens, quidquid ſupererat virium, colligit; avulſúmque ferrum, quod adhuc hærebat in amantis pectore, altè defigit in ſuum, & collapſa ſupra jacentis corpus, extremum in ejus ore atque ſinu, ſpiritum exhalavit. At arbor, mirum dictu! utriuſque tepefacta ſanguine mortem ſenſit & luxit. Et quæ jam erubuerat, fuſo Pyrami ſanguine, *moris*, quæ priùs alba fuerant, dolore rubefactis; geminato funere, atrata viſa eſt, funebrémque traxere ac nigrum, mora colorem.

Ethica.

(*a*) Atque huc perduxit pullos ſuos maleſuada Venus. Examinemus principium & progreſſus ad finem tam amarum perducentes. Primò, habitârunt Babylone; de qua urbe nobilis hiſtoricus: Nihil urbis ejus corruptius eſt moribus, nihil ad irritandas, illiciendáſque immodicas

(*a*) *Principium, progreſſus, & exitus amoris impuri.*

modicas cupiditates inſtructius. Curt. lib. 5. c. 5. adeò multùm intereſt, quo in loco quis educetur; non enim omnis fert omnia tellus; vitia quibuſdam in locis, ut

Infelix lolium, & ſteriles dominantur avenæ.

Multùm intereſt, quo ubere lactata ſit proles, quò nata ſolo. Quid enim temperantiæ à Sybaritis, quid candoris ab æthiopibus, quid humanitatis à Scythis, quid fidei à Cretenſibus exſpectes? prima juventutis corruptela à cunis incipit; quòd ſi mala herba ſuffocetur in ortu, id vel indolis felicitati, vel boni curæ magiſtri tribue. Deinde amantibus iſtis primum libidinis invitamentum fuit, domorum propinquitas; teſte Poëta:

Notitiam, primóſque gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor.

Igniculi ſcilicet primi ex frequenti occurſu, mutuóque aſpectu gliſcebant; hinc illud incendium, non niſi utriuſque ſanguine reſtinguendum. Monet Pelignus Vates epiſt. 16.

Dum novus eſt, cœpto potiùs pugnemus amori,
Flamma recens parvâ ſparſa recedit aquâ.

Et lib. 2. de remed. amor.

Proximus à tectis ignis defenditur ægrè,
Utile finitimis abſtinuiſſe bonis.

Sequitur in fabula:

Conſcius omnis abeſt: nutu, ſigníſque loquuntur,
Quóque magis tegitur, tantò magis æſtuat ignis.

En indolem pravi Cupidinis. Parentibus vetantibus, quod palàm non licebat, occultis ſignis peragunt. Juxta Maronem Georg. 3.

—— alitur vitium, vivitque tegendo.

Hìc locum habet illud Sacrorum adagiorum: *aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior.* Prov. 9. Nam quidquid non licet, magis deſideratur. Pyramus & Thisbe cùm aliter convenire non poſſent, per interjuncti parietis rimas colloquebantur. Ad Peſtem admittendam non opus eſt magno oſtiô; lethale libidinis venenum per minimam aperturam inſtillatur. Religioſus caſtitatis doctor, non magni, inquit, nobis eſt una libidinoſa cogitatio, aſpectus feminæ curioſior, aliquot verba liberiùs prolata; ſed ita cogitationes augentur & creſcunt, aſpectus iterantur, verba non jam licentiam tantùm, ſed laſciviam olent: ab his paulatim tranſitus fit ad alia, quæ inter levia quoque numeremus,

mus, ut ſunt litteræ parùm virgineæ, annuli, chirothecula, floſculi, bullæ aureæ: munuſcula alia, dono miſſa, aut accepta; inde lectiunculæ & cantilenæ parùm pudicæ, inde tactus inverecundi, inde alia atque alia, mihi non nominanda. Hierem. Drexel. lib. 2. Nicetæ. c. 12. Ita per rimam, per tenuiſſimum foramen, primam mali labem traxere Pyramus & Thiſbe, per anguſtiſſimum hiatum ſerpſit flammula, quæ mox in flammam excrevit; factúmque, quod Poëta de Didone Æneæ amoribus capta refert Æneid. 4.

At regina gravi jam dudum ſaucia cura
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igne.

Hic calor non tantùm in præſentes, ſed etiam in diſtantes & muris ſeparatos agit; experti ſunt amantes hi, jámque graviùs ſentiebant Veneris ſive facem, ſive jugum, quàm ut excutere poſſent. Seneca in Hippol.

Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Serò recuſat ferre, quod ſubijt jugum.

Quid igitur? eò proceſſerat amoris vehementia, vel potiùs inſania, ut noctem conſiliorum ſuorum adjutricem adhiberent:

Multa priùs queſti, ſtatuunt ſub nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribúſque excedere tentant.

Verè in Elegijs Ovidius:

Nox & amor, vinúmque nihil moderabile ſuadent,
Ille pudore vacat, Liber, Amórque metu.

De Thiſbe proſequitur Poëta:

Callida per tenebras, verſato cardine, Thiſbe
Egreditur, fallítque ſuos, adopertáque vultu
Pervenit ad tumulum, dictáque ſub arbore ſedit.

Jam propior fit exitio ſuo puella. Atque hoc ípſum eſt, quod caſtitatem vendibilem facit, nocturnus & clancularius ex ædibus egreſſus. Monet parentes Siracides. c. 26. *In filia non avertente ſe, firma cuſtodiam, ne inventa occaſione, utatur ſe.* Id eſt, ſi habes filiam non avertentem ſe ab intuitu & converſatione juvenum, ſed in omnes liberè oculos conijcientem, omnia petulanter circumſpectantem, omnia inverecundè luſtrantem: obſerva & cuſtodi eam, ne data occaſione, abutatur ſua libertate, laſciviâ, incontinentiâ, ſéque permittat ac dedat libidini. Quòd ſi pedem inſuper extra lares de nocte efferat, remedium adhibe, quod Maro ſuggerit lib. 3. Georg. de ovibus loquens: quam videris

---- Seræ ſolam decedere nocti,
Continuò culpam ferro (bubulo nervo) compeſce.

Nec minor filiorum & cæterorum domeſticorum habenda cura, ut omnes noctu ſub clave ſint. Origenes in cap. 1. Job. Omnia, inquit, quæ deliquerint filij, de parentibus requiretur, qui non erudierint, neque corripuerint eos. Hinc puella, quæ virginitatem ſuam prodidiſſet, jubebatur in lege veteri eijci extra fores patriæ domûs, & lapidibus obrui. Deut. 22. Atque, ut vult Oleaſter, ante ipſas parentum ædes ſupplicium irrogabatur, ut documentum ſumerent alij, qua cura, ſtudióque filiæ ſint ſervandæ.

Sed furtivi hujus amoris quis deníque finis extitit? Luſus ſuos Venus, ut ſolet, in tragœdiam mutavit, & animorum vulnera Cupidineis ſagittis facta, in corporis quoque interitum, carnifice gladio, vertit. Nec rara ſunt etiam hodie ejuſmodi funera, ſimul tumulo, ſimul orco inferenda. Romæ Veneris & Libitinæ templa conjuncta erant, ut ſciretur, brevem ab illa ad hanc eſſe tranſitum. Nota eſt hiſtoria de Lubecenſi juvene, qui exhauſtis opibus, proculcatis matris viduæ monitis, precibus, lacrimis: unius mulierculæ blandimentis eò deductus eſt, ut denique egens, mœrens, deſperatus, cultrum per medium pectus adigeret, hærentémque in orbem rotaret, ſupplicio in eam corporis partem incumbente, in qua primam ſceleris peſtem hauſerat. Cadaver in profano ſepulchreto humatum avexerunt mali dæmones, cujus indicium fuit labes tumuli, altera pôſt nocte vacui. Et verò quis amantium, an potiùs amentium ſtultitias & inſanias explicet. Hinc paſſim in libris, quod alibi ſcripſi, verſuti lenones, fallaces lenæ, pellaces Thaides, deceptæ Europæ, illuſæ Danaæ, victæ Atalantæ, infelices Thisbæ, ingenioſæ Ariadnæ, Zelotypæ Deianiræ, ultrices Medeæ, animoſæ Lucretiæ, rivalium pugna, Briſeides: amoris victimæ Pyrami, amandi artifices Leandri, defleti Adonides, mactati proci Penelopes, raptores Helenarum Parides, horúmque ſimilia propudia, in quibus Venus & Cupido paratragœdiatur. Leandri meminimus, juvenis Abydeni, quem puellæ Sebaſtenæ, *Erûs* ſeu *Herûs* amor adeò impotenter rapuit, ut, cùm ea in oppoſiti littoris oppido *Seſto* habitaret, non dubitaret noctu per fretum tranquillum ad eam tranare. Quod ubi aliquoties feliciter eeciderat, factus audacior, etiam mari tumido & impacato ſe commiſit; ſed vi ventorum, fluctuúmque victus, cùm ſubmergeretur exclamâſſe dicitur:

Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Adeò

Adeò ne inter undas quidem ignis ille, *qui devorat uſque ad perditionem.* Job. 31. extingui potuit. Neque fabulæ modò, ſed etiam hiſtoriæ amoris improbi tyrannidem produnt. Boterus refert lib. 9. c. 3. Politic. Galeatius Mantuanus, vir ſanè impiger, Papiæ cùm hibernaret, fortè in ponte puellam, quam unicè amabat, obviam habuit. Ea, ut per blandam aliquam jocandi ſpeciem, amantem ad colloquium invitaret: Quin tu, inquit, belliſſime amator, qui tantùm tibi armatus in acie places, è ponte in amnem, amoris gratiâ, deſilis? Hoc ille audito, concitato repentè equo, ſeſe in flumen præcipitat; equo exanimato, vix Ticino natabundus emerſit. Alius ex hoc Phrygum genere, illuſtribus natalibus oriundus, auricularem ſibi digitum præſcidit, eúmque litteris inſertum, in pignus amoris ad amaſiam miſit. Hoc Bruxellis contigit; quod jam narrabo, Gandavi accidit. Prænobilis viri filius ſuper puellæ, quam deperibat, pectus, fortè acum conſpexit; quam ſublatam ori inſeruit, ſimúlque cum ea mortem deglutivit. Taceo plura hoc œſtro percitorum in utroque ſexu exempla; unum hoc, quod graviſſimus hiſtoricus ſcribit, præterire nequeo. Granatæ ſervulus captivus herilem filiam in amorem ſui, & fugam ex ædibus paternis pellexit. Inſequente hero cum famulis, in altam rupem evaſerunt; cúmque ad hortatus mitiores deſcendere nollent, ſagittis in eos pugnatum eſt. Adacti deſperatione, quod unum reſtabat, mori eligunt, & mutuo complexu arctè colligati, ab ea parte, quâ ſævus pater imminebat, ſeſe præcipites devolvunt. Sic in ſubjectam vallem delati, miſerrimè ſunt extincti. Nomen loco Petra *amantium*, imò *amentium* hæſit, nam ruinam hanc gravior ſecutus caſus, ambos in imum tartarum præcipites traxit. Hunc ludum ludit Cyprius puer, hoc toxico ſuum miſcet philtrum & furiatas mortalium mentes in exitium rapit. *Mariana in hiſt.*

P SYM-

SYMBOLVM XXIII.

Athamantis & Inûs conjugum furiæ.

4. Metam.

Ethicè.

A parentibus pernicies derivatur in liberos.

A*Thamas* Æoli filius Thebarum rex, repudiata uxore *Nephele*, parente *Phryxi & Helles* (de quibus alibi) in matrimonium duxit *Ino*, *Cadmi & Harmoniæ* filiam (de quibus ſupra) Bacchi nutricem; ex qua geminos filios ſuſcepit, *Learchum* & *Melicertam* ſeu Melicertem. *Iuno* Jovis conjux, dudum omnem Cadmi proſapiam peroſa, & in ipſam præſertim Ino, inflammata, quippe alumni, ſcilicet Bacchi, nomine & numine ſuperbientem; eam perdere ſtatuit, communi feminarum genio cauſas inimicitiarum ab arrogantia trahentium. Igitur ad inferos ſe confert, memor injuriæ, immemor dignitatis; ibi *Tiſiphonem*, Furiarum atrociſſimam offendit; hanc ad Athamantis regiam ablegat, cum mandatis, ut ipſum pariter atque Ino conjugem, ad inſaniam atque furorem, tartareo veneno adigat. Accipit juſſa infernalis Furia; nec mora: facem ſanguine madentem arripit, cruenta ſe palla ſuccingit, tortuoſum ſerpentem pro cingulo adhibet; comites aſſumit *Luctum*, *Pavorem*, *Terrorem*, *Inſaniam*, & ita ad limina Athamantis regia defertur. Horrorem & diritatem venientis tremuerunt poſtes, expalluerunt fores. Sol ipſe fugit. Portentis territi conjuges fugam parabant. Obſtitit in veſtibulo Tiſiphone, excuſſáque cæſarie, quot capillos, tot colubros ſparſit, quorum duos lingua micantes, ſaniémque vomentes in Athamantis & Inûs ſinum conjecit; ſimúlque venena, quæ coxerat è ſpuma Cerberi & Hydræ peſtilentiſſima, ad rabiem concitandam valitura, in præcordia miſerorum intima conjecit, gyratáque ſæpius in orbem face, tanquam re benè confecta, receſſit. Senſerunt illicò furialem peſtem conjuges; priórque Athamas inſaniâ correptus, dum aulam perambulat, in ſilva ſe credit eſſe, & ad venatum famulos ac canes excitare. Fortè obviàm venit regina, gemina cum prole; ille ratus leænam ſe duobus cum catulis conſpicari, alterum ex ijs, *Learchum* arripit è materno gremio, vicino allidit ſaxo. Mater Ino ſive formidine, ſive pari furore acta, mino-

minorem filium *Melicertam* amplectitur ulnis, citato fugit curſu, in cujuſdam rupis ſummitatem enititur, & inde ſe cum puero in undas Helleſponti, dat præcipitem. Miſerante infelicium caſum Neptuno; cùm perijſſe viderentur, in Deos marinos evaſere, quorum illa *Leucothea* (Latinis *Matuta*) hic verò *Palemon* (ſeu Portumnus aut Portumnus, quod portubus præeſſe crederetur) dictus, & à nautis eſt cultus.

Ethicè.

Hanc fabulam, omiſſis parergis, diſertus hujus ævi ſcriptor traducit ad parentes liberis ſuis pernicioſos. (*a*) Adfero ejus verba. Quænam hæc phreneſis ac furor eſt? Rex Thebanorum Athamas filios ſuos venatur, & captos pro fera occidit; Vxor Ino, Mænadis inſtar exululans, Melicertam natum ſuum, longè chariſſimum, in montem præruptum raptat, atque inde in ſubjectum mare excutit, eodem ſecum caſu interiturum:

Imminet æquoribus ſcopulus; pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa rigent, frontémque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Inos
Séque ſuper pontum nullo tardata timore
Mittit, onúſque ſuum.

Hæc parentum inſania eſt; filios Deo natos venantur, dum Mundo inaugurant. Hic matrum furor eſt: & ipſæ in pericula inſiliunt, & filios vix dum natos ſecum rapiunt in omne genus profundiſſimarum vanitatum. Vix lallare incipiunt, jam nobiles, illuſtres, generoſi ſalutantur, & antè avos, atavóſque poſſunt enumerare, quàm nominare SS. Trinitatem. Vix primam togulam induerunt, cùm jam ſciunt ſe eſſe dominos in domo. Vix per ſcamna repere didicerunt, cùm jam audias dicteria contumelioſè jacientes. Jam chartas luſorias ordine, jam tribunos & vice-tribunos diſtinctè, jam reges & ſues; frondes & glandes; corda & tintinabula pernoſcunt accuratè; cùm tamen neſciant quid B. Virginis, quid Chriſti in cruce ſuſpenſi ſanctiſſima effigies portendat. Nonne hoc eſt liberos præcipites in mare periculorum, & in orcum agere? P. Georg. Stengel. c. 7. Labyrinthi, Part. 1.

Addo ego ex libro Jobi c. 21. *Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum* (Hebraicè, emiſerunt quaſi pecudes, parvulos ſuos) *& infantes eorum exultant luſibus &c. & in puncto ad inferna deſcendunt.* En præcipitium,

(*a*) *A parentibus pernicies derivatur in liberos.*

cipitium, en barathrum, in quod blanditijs ſuis ac pravis exemplis parentes trahunt filios. Satyricus de his.

Si damnoſa ſenem juvat alea: ludit & hæres
Bullatus, parvóque eadem movet arma fritillo. Juven. 14.

De matribus Comicus in Heautom. *Matres omnes, filijs in peccato adiutrices, & auxilio in paterna injuria* (ita juſtam ſeveritatem interpretantur) *ſolent eſſe.* Ita fit, ut filij à patribus allidantur velut ab Athamante ad ſaxum: à matribus cum Ino, mergantur in profundum. Nam quid ex probroſis parentum moribus aliud conſequatur, quàm peſſimi mores liberorum; & ex his triſtiſſimus animorum interitus? Siracidis dictum eſt: c. 41. *De patre impio queruntur filij; quoniam propter illum ſunt in opprobrio.* Tum quia probrum patris tranſit ad poſteros; tum quia cum ſanguine ducuntur ſcelera, & digna his ſupplicia. Et ibidem: *Filij abominationum ſunt filij peccatorum, & qui converſantur ſecus domos impiorum.* Nam per impios filios, fit abominabile & infame nomen parentum. Idem accidit ijs, qui cum improbis familiariter verſantur, quorum pravos ſermones & actus imbibunt; Neque enim ſolùm ex malis naſcuntur mali, ſed conſuetudine quoque & inſtitutione tranſmittuntur vitia, diſcipulorum à magiſtris, ſubditorum à præpoſitis, civium à magiſtratu, familiarium à conſortio; quibus omnibus modis vel ætas, vel mens infirmior in præceps devolvitur.

SYMBOLVM XXIV.

Perſeus raræ virtutis heros.

4. *Metam.*

Ethicè.

1. Capillorum retia in feminis. 2. Capillorum vanitas. 3. Victor cupiditatum. 4. Concupiſcentia triplex. 5. Modus ſuperandi pravas affectiones. 6. Inhoſpitalitatis pœna. 7. Auſpicatum connubium. 8. Acer diſputator.

PHorcus Neptuni filius, rex Corſicæ & Sardiniæ inſularum, tres habuit filias, videlicet *Meduſam, Sthenonem, & Euryalen*, quæ Dorcades inſulas, in Oceano Æthiopico ſitas habitàrunt, non procul Heſperidum

ridum hortis. Dictæ ſunt *Gorgones*, à truculentia, quam Græci γοργότητα appellant, vel potiùs à γοργὸς, terribilis, formidabilis. Latini eas *Lamias* appellant. Anguium ſpiris impedita habebant capita: dentes aprorum, manus ferreas, alas aureas, pro Zonis viperas inter ſe connexas; uno utebantur oculo; atque ita fiebat, ut per vices eum capiti inſererent, ſi quid videndum eſſet; Ex illis duæ erant immortales & invulnerabiles; Sola Meduſa morti obnoxia. Hanc quomodo Perſeus letho dederit, jam referemus.

Erat is Jovis ex Danaë filius, cui Pallas in mandatis dederat, vindictam ut ſumeret de Meduſa, femina arrogantiſſima, quippe quæ ob capillorum elegantiam, auſa eſſet ſibi certamen offerre: ideóque crines illos fuiſſe à ſe in turpiſſimos, maximéque formidabiles angues, converſos; tanto quidem horrore, ut qui eos aſpicerent, ſubitò in ſaxum obrigeſcerent; Quam calamitatem cùm multi ſubirent commiſeratione ſe ductam, velle finem hiſce malis imponere. Iret igitur fortiſſimus juvenis, & pro communi ſalute diſcrimen ſuſciperet, ſe pugnanti adfuturam. Perſeus obſequitur juſſis, tantò promptior, quantò armis inſtructior; nam Mercurius ei talaria & falcatum enſem, Pluto galeam, Minerva ſeu Pallas ægidem ære fulgentiſſimam ſuppeditavit, qua velut ſpeculo uſurus, faciem Gorgoneam impunè intueri poſſet. Hac armatura fretus, confert ſe ad terribiles ſorores; Meduſam (nam hæc vulneri patebat) cunctante gradu adoritur à tergo, validiſſimo ferit ictu caput, & amputat. Advolant ſtatim Stheno & Eucyale, & Perſeum inſequuntur; verùm cùm illum ob galeam Plutonis videre non quirent, ab incœpto deſtiterunt; erat enim hæc virtus illi caſſidi (quam *orci galeam* vocant) ut, qui eam geſtaret, quoſcunque voluiſſet, aſpiceret, ipſe verò à nemine conſpici poſſet, qua virtute etiam *Gygis* annulus fuit præditus. Cæterùm ex Meduſæ capite ſanguinante, repentè proſilijt equus alatus, nomen ei *Pegaſus*; conſcendit hunc ocyus Perſeus, & per auras ſublimis abit, ſecum deſectum verticem aſportans. Contigit autem, ut, cùm per Africæ ſolitudines faceret iter, guttæ ſanguinis ex eo decidentes, mutarentur in ſerpentes, quibus deinceps illa pars orbis infeſtari cœpit. Exinde victor caput, ægydi præfixum, Palladi pro trophæo reddidit, poſtquam vires ejus non ſemel priùs fuerat expertus, præſertim cùm per Mauritaniam, regionem Africæ extremam, proficiſceretur.

Regnabat ibi *Atlas*, vir ſtaturâ giganteâ, Japeti filius, Promethei

& Epimethei frater. Hic, quòd ex oraculo didiciſſet, imminere ſibi perniciem ab uno è Jovis filijs, conſtituit neminem prorſus recipere hoſpitio. Perſeus Jove progenitus, cùm fortè per Atlantis ditionem, iter haberet, & Atlantem adijſſet officij gratiâ, excluditur ab ædibus, quamvis humaniſſimas preces interpoſuiſſet. Irritavit ea durities virum fortem, adeò, ut objectô clypeô, quem ferebat, oſtenderet Meduſæ caput. Vix illud oculos ferijt Atlantis; & ecce, momento gigas mutatur in montem tam excelſum, ut cælum credatur vertice contingere. De quo Æneid. 4.

> Jámque volans (Mercurius) apicem & latera ardua cernit
> Atlantis duri, cœlum qui vertice fulcit,
> Atlantis, cinctum aſſiduè cui nubibus atris
> Piniferum caput, & vento pulſatur & imbri:
> Nix humeros infuſa tegit; tum flumina mento
> Præcipitant ſenis, & glacie riget horrida barba.

His ipſis armis confidens Perſeus, *Andromedam*, lectiſſimam virginem, *Cephei* Æthiopum regis & *Caſſiopes* filiam, præſentiſſimo exitio liberavit, quò ipſam matris ſuperbia involverat. Nam cùm hæc *Nereides* (*Nerei* ſeu Neptuni & *Doridis* filias, deas marinas) formâ ſuperare gloriaretur; Neptunus rogatus à Nymphis, ut mulieris arrogantiam ulciſceretur, in eam regionem immiſit cetum, ſeu belluam marinam, magnitudinis inuſitatæ & formidabile monſtrum, quod ex undis emergens agros devaſtabat, & ædificia funditus demoliebatur, adeò, ut ab illa peſte ne munitæ quidem civitates, ſatis eſſent tutæ. Tanta calamitate percuſſus Cepheus, oraculum conſuluit, & reſponſum accepit, non priùs ceſſaturam calamitatem, uxoris ſuperbiâ excitatam, quàm Andromedam, unicam filiam, balenæ devorandam expoſuiſſet. Fluctuabant in corde paterno, hinc amor chariſſimæ filiæ, inde ſalutis publicæ; prævaluit hæc, & miſerabilem regem eò adegit, ut filiam ferreis ligatam vinculis, in pabulum belluæ objiciendam daret. Repentinum in rebus extremis auxilium adfuit Perſeus; qui cum Meduſæ capite illic prætervectus, & virginis ætatem, formam, innocentiam miſeratus, conſtituit pro ea, cum æquoreo monſtro in certamen venire. Jam bellua tam propè adnaverat, ut poſſet cominùs gladio peti; igitur heros impigrè ſtricto acinace (qui, ut diximus, donum erat Mercurij) vibrat ictum, quanta poteſt virium contentione, inflictíſque repetitò plagis, feram conficit, puellámque catenis ſolutam, cum ingenti omnium congratulatione parentibus reſtituit. Hi ſollicitudine

ſummâ

Digitized by Google

ſummâ in maximam lætitiam verſâ, mox Perſeum ſalutare generum, conſervatorem & columen domus appellare: filiam tanti pretium cauſâmque laboris in uxorem tradere, ſolennéſque nuptias celebrare. Invidit hanc fortunam peregrino homini *Phineus*, Cephei frater; quare convivium geniale rixis & pugnis turbat, ſibíque Andromedam vindicaturus, necem intentat Perſeo. Qui cùm aliquamdiu cum ſuis, longè numero inferioribus, adversùs Phineum & ſceleris ſocios ſtrenuè pugnâſſet, tandem impar multitudini, recentem in ſe Phineum, obverſo Meduſæ capite, in ſaxum convertit, ſponſâmque non uno nomine *ſuam* victor abduxit; quam deinde, poſt decurſa vitæ ſpatia Minerva inter aſtra collocavit; Perſeum verò, Jupiter iiſdem honoribus affecit.

Ethica.

Variorum hoc figmentum documentorum ferax eſt.

I. *(a)* Quòd Meduſa inſigni pulchritudine conſpicua, comæ præſertim ſplendore ac gratia, multos in amorem ſui pellexerit, uti narrat Ovidius:

------ clariſſima forma,
Multorúmque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit.

Unde Palladi ſe prætulit, quæ pœnæ loco crinibus ejus in angues verſis, monſtrificam & ſaxificam vim indidit. Quo quid aliud ſignificatur, quàm feminarum vanitatem & retia in capillis expandi? Ex horum conſpectu quàm multi in admirationem rapti, & veluti inſenſiles redditi, miſerè ſunt implicati & irretiti! Quoties *unico crine*, quod cœleſtis ſponſus de caſto amore canit 4. Cant. etiam Cupido vulnerat pectora; Et (quod Julius Florus lib. 2. c. 15. de Chartaginenſibus feminis prædicat) ex capillis nervos nectit, unde arcus flectantur, & Cypria tela mittantur. De Nerone, crudelitatis pariter ac libidinis monſtro, Xiphilinus memorat, eum à Poppeæ, matronæ Romanæ, oculorum acie, ac formæ venuſtate ita ſauciatum, ut amore inſaniens, ſingulos ejus pilos numeraret; & ſiquis capiti excideret, auro includeret, inque Junonis templo conſecraret. Quid ſtupidius hoc orbis Domino, quem volatica capitis umbra, aureoli crinis orbiculus majeſtatis ſuæ oblitum, velut plumbum, aut ſaxum Meduſeum dejecit? Non aliter Holofer-

(a) *Capillorum retia in feminis.*

loſernes ille Martis pullus, mentem ſuam amiſit, cùm Juditham vidit, *quæ diſcriminavit crinem capitis ſui, & captus eſt in oculis ſuis.* Judith c. 10. Quid, quòd aſſentatores comam Berenices, Ptolomæi regis filiæ à Dijs in aſtra relatam, ac jam capillorum nexum è ſtellis compactum apparere, non erubuerint mentiri. Adeò Meduſea capita nunquam innocenter aſpiciuntur; vel enim dementant gratiâ coloris, vel formidine horroris.

II. (*b*) Cirri & cincinni Meduſæ in angues abierunt. Hoc crinale manet, ſuperbas in ſepulchro comas. Monet Hieronym. epiſt. ad Lætam, de inſtitutione filiæ: Cave, inquit, ne aures perfores, ne ceruſſa & purpuriſſo ora depingas, ne collum auro & margaritis premas: ne caput gemmis oneres: ne capillum irrufes, & ei aliquid de gehennæ ignibus *auſpiceris.* Minatur Iſais c. 3. ejuſmodi crinitis *retiarijs. Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.* Rectè verò; hoc eſt turritam ſuperbiæ molem, à ſummo deijcere. Concidunt reliqua ornamenta omnia, ſi hic decor defluxerit. Apulejus hic cenſor ſit. Si, inquit, cujuslibet eximiæ & pulcherrimæ feminæ caput capillo ſpoliaveris, licet illa cœlo delapſa, licet omni Gratiarum choro ſtipata, & toto Cupidinum populo comitata, & baltheo ſuccincta, cinnama fragrans, & balſama rorans, *calva proceſſerit*, placere non poterit. Quod & à Poëtis decantatum:

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus,
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

Experta eſt Meduſa, quid ſit capillari faſtu intumeſcere. Nam quale monſtrum, & quali dignum ſpeculo, anguineas pro cincinnis ſpiras in capite, unum in fronte oculum circumferre! Nimirum quò quæque avidiùs cupit videri ab alijs, hoc ſeipſam videt minùs.

III. (*c*) Perſeus enim verò virum ſe præbuit, qui Meduſam à tergo adortus eſt, unde nullum oculis periculum. Cum vertice præcidit cauſam nocendi, & materiam vitij, in virtutis ſpolium convertit. Nec mirum; Pallas ei cum Ægide ſapientiam contulit, ſine qua nulla victoria de hoſtibus, præſertim animi, reportatur. Ariſtoteles, ut Laërtius teſtatur lib. 5. c. 1. monuit, voluptates contemplandas, non venientes ſed abeuntes; antrorſum enim fucata ſpecie blandiuntur, retrorſum pœnitentiam ac dolorem relinquunt. Hoc Perſeus docuit, Meduſam aſpectu exitioſam, à tergo aggrediendo.

IV. (*d*)

(*b*) *Capillorum vanitas.* (*c*) *Victor cupiditatum.*

Digitized by Google

IV. (*d*) Hæc ipſa Gorgonidum fabula non inſcitè applicari poteſt ad triplicem Cupiditatem, de qua Joannes epiſt. 1. c. 2. nempe *Concupiſcentiam carnis*, hoc eſt, *appetitum* voluptatum tactûs, libidinem ſcilicet & gulam. *Concupiſcentiam oculorum*, videlicet *Avaritiam*, quæ rerum pretioſarum aſpectu irritatur, & poſſeſſione delectatur. Et *ſuperbiam vitæ*, hoc eſt, *faſtum*, arrogantiam, inſolentiam, oſtentationem, quæ in vita & moribus ſuperborum eminere ſolent.

Ambitioſus Honos, & Opes, & amica Voluptas;
Hæc tria pro trino Numine Mundus habet.

Mali hujus origo à Serpente fluxit, qui primam parentem venenavit: hinc Gorgonum capita ac cingula, anguibus implexa. Per *alas aureas* quidni intelligas immodicum *excellendi appetitum*, ſéque ſupra alios efferendi, & quaſi quibuſdam alis elibrandi; inflatur enim faſtus, & vento plenus in altum enititur. Et quia Ambitio ad honorum gradus plerúmque per pecunias eluctatur, opus eſt pennis aureis ad deſtinata perveniendi. Jam *manus ferreas* quid exiſtimemus eſſe, quam inordinatam cupiditatem *habendi*, & per fas ac nefas rapiendi? propterea corvis ac vulturibus avari comparantur, qui acutiſſimè prædam olfaciunt, & aduncis roſtris involant; fœtentia cadavera ſunt ipſis pro pabulo. Sic avaris bonus lucri odor è re qualibet, etiam fœdiſſima, ducitur; quod ſemel rapacibus apprehenderunt unguibus, non dimittunt ampliùs, ut hirudo ſanguinem. *Manus* autem *ferreas* habet hæc cupido *trahendi*, quia bellorum ſemen plerúmque eſt avaritia. Hæc duo pronomina *Meum* & *Tuum* totum Mundum, ut ait S. Chryſoſtomus, ſcindunt & turbant; propter hæc terræ punctum ferro & flamma dividitur Seneca dicente. Sed quid ſibi *dentes aprorum* volunt? Cupidinem laſcivæ *voluptatis* indicant. Nam ut *apri* terram dentibus fodiunt; & pro delicijs habent in luto volutari; ita ſectatores turpium libidinum, in cæno ſpurciſſimæ delectationis, velut ſues in volutabro ſe circumvertunt. Toti in paſtum & terram pendent: nunquam non de terra, id eſt, terrenis voluptatibus cogitant, de terra loquuntur, in terra oblectantur. Pervetuſtum, Pierio teſte, hieroglyphicum eſt, fœdam libidinem per *porcum* ſignificari. Hinc apud Claudianum Rhadamanthus Baccho & Veneri deditos, in corpora porcina compingit:

At qui deſidiâ ſemper, vinóque gravatur,
Indulgens Veneri voluit torpeſcere luxu:
Hunc ſuis immundæ pingues detrudit in artus.

 V. (*e*)

(*d*) *Concupiſcentiæ triplex.*

V. (*e*) Uno quid Gorgones oculo denotant? cæcas eſſe cupiditates, quippe quæ menti adimant oculos, ut neque malitiam, neque damna videat imminentia. De iiſdem fingitur, prodituras uno oculo in fronte uſas fuiſſe, domi verò eundem in ciſta depoſitum habuiſſe. Nimirum homines ad aliena vitia oculati, ad propria & domeſtica cæci ſunt. Plutarch. de curioſitate. Quis autem eſt ille Perſeus, qui has Gorgones vincit; niſi qui rationis ductum ſequens, repugnat indomitis affectibus, & quaſi caput à cervice reſcindit, dum primis inſultibus generosè reſiſtit, amputátque vires graviùs nocendi. Iſtud etiam addunt Poëtæ, quòd in ægide ſeu lorica pectorali, ac clypeo, (nam prò utroque accipitur) ex ære fulgentiſſimo fabricata, Perſeus Gorgonidum effigiem, velut in ſpeculo reflexam, ſecurè ſit intuitus; quô indicatur, ad ſuperandas animi perturbationes, plurimùm conferre, ſi conſiderato eorum initio, progreſſu, exitu, per reflexam meditationem expendatur, quantùm noceant, quò deducant. Nemo facilè primo intuitu horret vitiorum monſtra, quia falſa blandiuntur ſpecie; cùm & Meduſa quoſdam flavo capillo traxerit amatores. Sed cui Palladis ægis eſt; mens, inquam, melior & ſapientiâ prædita, deprehendit in receſſu, hoc eſt, in redeunte per conſiderationem imagine, colubroſum caput. Talaria indicant celeritate eſſe opus in conflictu cum vitijs, ne ceſſatione & morâ roborentur ac invaleſcant. Per enſem intelligitur, non ſolis deſiderijs & ſpeculationibus hanc pugnam peragi, ſed gladio ſpiritus & pravorum affectuum extirpatione; Per caſſidem Plutoniam, fugiendas occaſiones peccandi, & ſubducendum eſſe ſe periculis labendi. Lucianus ait Minervam clypeum velut facem aut ſpeculum refulgens Perſeo prætuliſſe, & in eo Meduſæ imaginem ſpectandam exhibuiſſe; poſtea Perſeum ſiniſtra arreptâ illius comâ, & inſpecta imagine: dextrâ autem ſublatâ harpe caput abſcidiſſe: atque ita priùs, quàm ſorores expergiſcerentur, avolâſſe. Quæ vix quidam eruditus ad ſtrenuum belli Ducem refert, cui opus eſt celeri expeditione, quod per talaria Mercurij deſignatur, deinde occultis conſilijs, quod Plutonis galeâ, quæ geſtantem inaſpectabilem reddebat, innuitur: tertiò providentiâ & prudentiâ polemicâ, quod per ſpeculum indicatur: quartò viribus & armis, quod acinace Mercuriali ſignificatur.

VI. (*f*) Inhoſpitalitas Athlantis meritò in ſaxeam duritiem converſa eſt, ut jam eſſet corpore, qualis antè fuit animo. Ad humanitatem inducere debebat cùm nobilitas hoſpitis, Perſeus enim Jovis erat filius;

(*e*) ***Cupiditates cæcæ quomodo ſuperandæ.*** (*f*) ***Inhoſpitalitatis pœna.***

Digitized by Google

ſius; tum fortitudo, ſeu res præclarè geſtæ; denique ſingularis petendi humanitas. Sed ille quid reponit?

----- Vade procul. Manibúſque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.

Quid indignius perſona gravi & honoratâ, quid dicam, regiâ? quàm manus inferre roganti hoſpitium, & quidem tali ac tanto? Ira fecit impotentem animi; quod turpe in plebeio, turpiſſimum in Principe. Sic Nabal ille, tam inops animi, quàm dives pecoris, horridus, impolitus, agreſtis, profugos Davidis ſocios, ſtipem demiſsè petentes, & ſua beneficia obtendentes, non tantùm non pacatè audivit, ſed inſuper cum contumelijs rejecit. Quid ſequitur? *& factus eſt quaſi lapis.* 1. Reg. 25.

VII. (*g*) Inter fortiſſima ac glorioſiſſima Perſei facinora, iſtud meritò illuſtriſſimum cenſetur, quòd Andromedam Virginem, virtute generéque nobiliſſimam, marinæ belluæ in pabulum objectam, præſenti exitio, funeſtiſſimæque morti ſubtraxerit, & ſponſam non molliter procando, ſed ſtrenuè agendo ſibi conciliârit. Ita veteres heroës generoſo pulvere ſordidi, non ventilata cæſarie gratioſi; ſed ferrata manu tremendi, non digitis auro incluſis mirandi; per vulnera, non oſcula Hymenæum initiarunt. Plutarchus apud Roſinum lib. 5. antiquitat. refert, olim nuptarum comas haſtæ cuſpide, quæ in occiſi hoſtis corpore hæſerat, fuiſſe diſcriminatas, ut admonerentur, quia bellicoſis junguntur maritis, debere ipſas uti ornatu ſimplici, & à luxu ac mollitie alieno. Perſeus non Paridis lyrâ, ſed Mercurij gladio, Andromedæ ſuos amores probavit. Sic David, antequam *Micholem*, Saulis regis filiam matrimonio ſibi jungeret, nuptias auſpicatus eſt à centum Philiſthæorum ſtrage. 1. Reg. 18. Et Strabone teſte, quod Cauſinus in Symbolis memorat lib. 5. apud Arianos, populos Perſis finitimos nemo uxorem ducebat, niſi prius hoſtis caput ad regem detuliſſet. Perſeus certè & Andromeda inter aſtra collocati, documento ſunt, quid virtus *Agere* debeat, & *Pati*.

VIII. (*h*) Perſeus objecto Gorgonidum capite in Saxum vertit aſpicientes. Appoſitè ad hoc Olaus Magnus lib. 3. c. 16. Vrſinus, ait, eximiæ famæ gladiator, omnem telorum aciem ad hebetudinem ſolo aſpectu redigere ſolebat. Cadit in acerrimum diſputatorem, qui levi negotio omnium argumentorum vim elidat. Ἔγχοσ ἔχων στόμα θοῦρον, ἴκον ξίφος, ἀντὶ δὲ φωνῆν. Pro haſta habens os promptum, pro ſermone gladium,

(*g*) *Auſpicatum conjugium.* (*h*) *Acer diſputator.*

gladium, prò clypeo vocem. Quadrat etiam in eum, qui velut Perſeus alter, ubi rationes ſuas diſputando protulerit, & quaſi in orbem rotaverit, adverſarium in attonitum ſtuporem convertit, & veluti lapidem reddit.

SYMBOLVM XXV.

Bellerophon in Pegaſo, victor Chimæræ.

Hom. lib. 6. Iliad.

Ethicè.

1. Virtus infracta in periculis. 2. Pegaſus imago ſapientiæ. 3. Aurora Muſis amica. 4. Honor litterarum per Pegaſum ſignificatur. 5. Per Chimæram impudicitia. 6. Ejus oppugnatio. 7. Modeſtia docetur.

PEgaſum, equum alatum è Meduſæ à Perſeo interfectæ ſanguine procreatum fuiſſe, paulò ſupra indicavimus; nomen ei ἀπὸ τῆς πηγῆς, id eſt, à *fonte*, eſt inditum, quippe qui dimiſſus à Perſeo, cùm in montem *Heliconem* Muſis conſecratum evolâſſet, ungulæ repulſu terram feriens, fontem produxit, Græcè *Hippocrenem*, hoc eſt, *equinum* (Perſius Satyricus Poëta *Caballinum* vocat) ab ἵππος equus, & κρήνη fons; ex quo quiſquis biberit, ei repentè vena fluit Poëtica, & quodam quaſi enthuſiaſmo correptus, optima carmina tam lingua, quàm calamo fundit. Hoc uſus eſt equo Bellerophon, juvenis caſtiſſimus *Glauci*, regis *Ephyræ* ſeu *Corinthi*, filius, qui falsò ſtupri accuſatus, cùm ad interficiendam *Chimæram* (monſtrum horribile, quod capite & pectore *leonem*, ventre *capram* ſeu *hircum*, cauda *draconem* referebat, *ignem* ore vomebat) miſſus fuiſſet, Minerva (ſecundùm alios Neptunus) ejus miſerta innocentiæ, *Pegaſum* ei, priùs domitum & freno aſſuetum, tradidit. Hoc vectus equo Bellerophontes, Chimæram occidit; ſed poſtea, ut ingenium eſt pleriſque mortalium, tanta rerum felicitate immodicè elatus, in cœlum quoque aſcendere ſuper Pegaſo voluit; quam arrogantiam Jupiter, omnis temeritatis graviſſimus vindex, deprimendam eſſe ratus, æſtrum illi equo immiſit; quare recalcitrans, & in pedes aſſurgens Bellerophontem excuſſit, & in terram præcipitem deturbavit. Ipſe verò jam

Digitized by Google

jam effrenis, altiùs in æthera ſe librans, inter ſidera eſt conſtitutus; quem ubi vidit Aurora, cum impetravit à Jove, ut ab illo vecta quotidianum conficeret curſum.

Ethica.

I. (*a*) Dedit Bellerophon locum adagio: *Βελλεροφόντης τὰ γράμματα*, *Bellerophontis litteræ*; nempe commendatitiæ, ferenti pernicioſæ, quas vulgò *litteras Vriæ* vocant. Nam cùm eximiæ tam formæ, quàm caſtimoniæ juvenem *Stenobæa Prœti* Argivorum regis uxor deperiret, & nequicquam ad flagitium invitaret, dolore repulſæ, (ut in Sacra hiſtoria de *Ioſepho* legitur) indignata, adoleſcentem, quamvis innocentem viro accuſavit tanquam inſidiatorem caſtitatis ſuæ. Quem cùm rex jure hoſpitij permotus nollet interficere, cum litteris eum ad *Iobatem*, Socerum miſit, quibus occidendi Bellerophontis negotium illi dabat. Jobates cùm ſuo ſcelere, tum alieno imperio impulſus, aggreditur adoleſcentem (ut minimè ſuſpicax eſt innocentia) honeſtô titulô perimere. Eſt enim ferè malorum hic Principum mos, pallium ſceleri quærere, quod Saul cum Davide, & hic cum Vria fecit. Igitur adoleſcentis inflammat animum, ſuapte ſponte ferocem ad periclitandas vires, gloriámque parandam: eíque perſuadet, ut cum Chimæra congrediatur, monſtro, ut dixi, triformi, & omni circùm regioni terrorem incutienti. Hanc Bellerophontes, equo inſidens alato, telo confixit, confecítque. Poſt alijs atque alijs periculis objecit juvenem Jobates, ex omnibus victorem redeuntem cùm videret, admiratus ejus fortitudinem, & ex eventu conjectans innocentiam, litteras Prœti oſtendit, malitioſè ac perfidè ſcriptas; atque tantùm potuit æſtimatio virtutis, ut filiam, quam habebat unicam, egregiæ formæ ac pudicitiæ puellam, ei deſponderet, generum adſciſceret, & regni poſt ſe ſucceſſorem. Adeò virtus fluctuare quidem poteſt, mergi non poteſt; ſicut palma; *preſſa reſurgit*; Interrita eſt in periculis, infracta malis, invicta adverſis, calamitatibus inexpugnabilis; ad laborem impigra, ad pericula fortis, ad conſilia prudens, ad caſum fortunámque felix. Virtuti vires ab hoſte creſcunt.

Duris ut ilex tonſa bipennibus
Nigræ feracis frondis in Algido
Per damna, per cædes ab ipſo
Ducit opes, animúmque ferro.

(*a*) *Virtus infracta in periculis.*

Gratior eſt ei victoria ſanguine parta; neque neſcit majora periculis eſſe prœmia; atque ut hæc deſint, ſua laude contenta, ipſa ſibi ſufficit. Verum eſt illud

Serpens, ſitis, ardor, arenæ
Dulcia virtuti. Gaudet patientia duris.
Lætius eſt, quoties magno ſibi conſtat honeſtum.

Huc facit & illud alterius Poëtæ:

Quamlibet è medijs conſurgunt lilia ſpinis;
Sic virtus ipſis creſcit, ovátque malis.

Cujus rei luculentum documentum Bellerophontos extitit, cui innocentia fiduciam, fiducia fortitudinem, fortitudo felicitatem peperit. Initium ei victoriæ Sthenobæa fuit, hoc eſt, mulier in omne flagitium parata; quam ubi ſuperavit, potuit cum Chimæra depugnare: dubites, utra palma fuerit difficilior, utra clarior: nam mulier laſciva, opibus ac potentiâ ſubnixa etſi blandior ſit aſpectu; eſt tamen ferocior inſultu, niſi cedas volenti. Bellerophontis imagini ſymbolicè ſubſcribas: *Vi & Virtute.*

II. (*b*) Quid eſt, quod *Pegaſus*, ingenij ac eruditionis ſymbolum, ex horrido Meduſæ capite, tabe fluente, ortum duxiſſe feratur? Difficilia ſunt nimirum, artium omnium, præcipuè ingenuarum, initia, & horrorem incipientibus afferentia. Hoc videmus in puerulis prima litterarum Rudimenta auſpicantibus; quot nominum inflexiones, verborum conjugationes, generum diſcrimina ſunt addiſcenda, tot iſtis videntur Meduſea capita horrendo obtutu occurrentia. Deinde Pegaſus ungulâ percuſſit terram, & fontem produxit Caſtalium, Muſis conſecratum; ut intelligas, pulſu & percuſſu, hoc eſt, labore ac contentione bonas extundi artes; meritóque Sapientia ac doctrina fonti comparatur à Salomone Prov. 18. *Aqua profunda, verba ex ore viri: & torrens redundans, fons ſapientiæ.* Et Siracides c. 21. *Scientia ſapientis tanquam inundatio abundabit, & conſilium illius, ſicut fons vitæ permanet.* Ubi notandum, quòd fons ſuam concham primò impleat, deinde exundantem aquam diffundat, & cum alijs communicet: Sic & Sapiens primò mentem ſuam, deinde aliorum ſapientiâ imbuit, juxta illud S. Bernardi: Ductor ſit concha, non canalis, qui nihil aquæ retinet, ſed totum, quod recipit, effundit. Equidem ſicut aqua terram, plantas, animalia, homines ſitientes irrigat, ſaturat, inebriat, vivificat, lætificat, fœcundat; ita Sapientia mentem pulcherrimarum rerum cognitione ditat,

(*b*) *Pegaſus imago Sapientiæ.*

Digitized by Google

tat, ornat, efflorescere facit. Eleganter Horatius lib. 4. Od. 2.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fervet, immenſúſque ruit profundo
Pindarus ore.

Hinc etiam diſcis, nullam eſſe tantam difficultatem, quæ conſilio & magnitudine animi ſuperari non poſſit. Nihilque tam arduum, tamque inacceſſum exiſtere, quod ingenij dexteritate attingere, & aſſequi non queas. Vide Alciati emblema 14. Unde Bellerophonta dictum putans, quaſi *βουληφόροντα*. ſapientem conſultorem vel *τὰ βέλλερα φόροντα* mala ferentem

III. (*c*) Præterea Pegaſum Aurora à Jove obtinuit; quô ſignificatur vigilandum eſſe Sapientiam quærenti; eſt enim, juxta adagium, *Aurora Muſis amica*. Sapientiſſimus regum profatur: *Qui de luce vigilaverit ad illam* (Sapientiam) *non laborabit; aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet* Sap. 6. Eſt enim tempus matutinum aptiſſimum diſciplinis hauriendis; *aſſidet* quaſi *Sapientia foribus*, dum ultro affluunt optima ſenſa menti; quæ alio tempore multo labore conquirenda. Mane corpus omne ſtudijs habilius, caput defœcatum, ſtomachus exoneratus, tempus quietum, animus à diurnis negotijs vacuus, vegetiores omnes ſenſus. Hinc aurora in eſſedo, Pegaſo & gallo illud trahente, facem manu extollens pingitur, cum lemmate: *Doctrinæ præeo*. Veteres docebant, ad auroram cum Dijs verſandum; quibus illud ſolenne: *à Iove principium*. Credebant enim Jovem primô manè operam dare hominum audientiæ. Hinc Æneid. 11. Æneas

Vota Deûm primò victor ſolvebat Eoô.

Id eſt, principio diei; quod maximè faciendum Muſarum cultoribus, quarum, ut *apertas*, quod dicitur, *Ianuas habeant*, ſummo mane pulſent eas. Et Manna illud cœleſte Exod. 16. ante ſolis ortum erat colligendum. Sic dulces litterarum fructus guſtantur ab illis, qui ſurgenti ſoli vel Auroræ *matutinum* ferunt *Ave*, quod ſuis olim Patronis Romani clientes factitabant.

IV. (*d*) Sed cur *alatus* Pegaſus, & in cœlum evolans, ibíque ſideribus additus dicitur? Hic doctrinæ volatus eſt, præſertim ſi altera illi ſit ala, virtutis ſcilicet, conjuncta; Pennas addit *Fama*, & gloria in terris propagata. Venuſinus lib. 2. Od. 2.

Illum

(*c*) *Aurora Muſis amica.* (*d*) *Pegaſi in cœlum translatio, & ala, denotant honores litterarum.*

Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.

Ita pennatus Pegaſus inſeſſores ſuos in altum extollit humô, & quod idem Poëta canit Od. 1. lib. 1. *ſecernit populo & Dijs miſcet ſuperis.* Quis enim neſcit, quibus honoribus ubique gentium affecti ſint viri Sapientes? Ennius certè Poëta moriens, vetuit *decorari lacrimis funus*, quòd diceret, volitare ſe per ora virûm, tanquam inextinctum. Defuncti ſtatuam Scipio Africanus ſepulchro ſuo imponi juſſit, ut indicaret, inter mortuos ſtare, viveréque virum doctum. Platoni in Siciliam venienti Dionyſius tyrannus, quamvis ad ſuperbiam, ſævitiámque natus, navim miſit obviam regio ſplendore apparatam. Et egredientem, in littore aureis quadrigis excepit, atque in urbem Syracuſas triumphabundus induxit. Plutarch. Ad *Livium* Romanæ hiſtoriæ ſcriptorem viſendum, è remotis regionibus accurſus fuit. Virgilio in theatro carmina recitanti, univerſus populus Romanus, perinde ac Imperatori Rom. aſſurrexit. *Zenonem* philoſophum Athenienſes tanto honore proſecuti ſunt, ut apud eum claves urbis deponerent, ipſúmque ornarent aureâ coronâ & imagine ærea. Laërtius. Ut adeò meritò *Eupheme* Muſarum nutrix fuiſſe feratur. Pauſan. in Bœoticis. Nam hæc *Bonam Famam* ſeu *Gloriam* ſignificat; quô Ciceronis illud confirmatur: honos alit artes, omnéſque incenduntur ad ſtudia, gloriâ. Vnde ille litterarum amore incenſus Poëta:

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non venit è facili lecta corona jugo.

Confirmat hanc explicationem Pierius in hieroglyphicis, *Famam* per *Pegaſum* denotari docens: eſſe eam è Meduſæ capite ortam, terroris utique plenam; nam plurimos abſterret litterarum labor: ſed hunc metum qui vicerit, ejúſque primo terriculo quaſi caput amputaverit, eum velut Pegaſo quodam in altum evehi, & ſpectandum cum admiratione reddi. Fontem autem Pegaſeâ ungulâ in Parnaſſo excitatum, ait eſſe Symbolum, quod homines ſapientes propinent hinc argumentum alijs de ſe ſcribendi, ipſique tingant ſuum calamum ad illuſtria aliorum facinora celebranda, & famam extendendam. Confirmat hæc omnia Eccleſiaſticus cap. 39. loquens de viro ſapiente: *Collaudabunt multi Sapientiam ejus, & uſque in ſeculum non delebitur: non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem.* Pegaſus *alatus* inſuper indicio eſt, *eſſe ſuis pennis*, quod proverbio fertur, *volandum*, hoc

eſt,

eſt honoribus, ingenio & induſtriâ ſibi comparatis, non alienis, vel pecuniâ emptis ſuperbiendum. Nam *Ingenium* Pegaſus eſt: ejus alæ ſunt celeritas inveniendi, & rationes ad aliquid demonſtrandum, excogitandi. Procul hinc Troſſuli, quorum pilei volant pennis & cerebra ſtupent plumbo. Pegaſus inter *aſtra* radiat, quia Docti ſtellis comparantur, Danielis cap. 12. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti.* Nam & ſuo illuſtrantur ingenio, & lumen dividunt in alios. Hæc de *Pegaſo*. Redimus ad Bellerophontem & Chimæram.

V. (*f*) Pugna Bellerophontis ac victoria adversùs monſtrum triforme, videtur oſtendere, quale certamen pro Caſtitate contra Libidinem ſit ſuſcipiendum; quæ repræſentatur per hoc portentum, de quo Ovid. 9. Metam.

----- medijs in partibus *hircum*
Pectus & ora *leæ*, caudam *ſerpentis* habebat.

Flammas ore vomuiſſe Virgilius autor eſt *6.* Æneid.

----- flammíſque armata Chimæra.

Et Horatius Ode 17. lib. 2. vocat Chimæræ ſpiritum igneæ. Nimirum Amor impurus cum impetu & ferocia (agnoſcas *leonem*) invadit hominem; ut *hircus* progreditur, & in occupato jam pectore petulanter laſcivit; deinde aculeos doloris & pœnitentiæ poſt ſe relinquit; *Draconem* putà ſeu *colubrum*, in fine mordentem. Eſt verò *Libido* commotio Voluptatis turpis, repugnante ratione excitata, & occultus quidam igniculus, quo pectus ſemel afflatum ita æſtuat, ut, tanquam oleum igni ſit additum, ardere non ceſſet, donec potiatur ejus, quod concupiſcit. Et hic ipſe eſt, quem *Cupidinem* vocant, qui eſt ipsô Vulcanô, ut vir eruditus loquitur, ardentior, quippe cujus origo eſt ignea, proceſſus errans, exitus pœnitendus. Nec fruſtra hic leo vomit ignem; de quo Hieronymus in epiſtolis: ô ignis infernalis, luxuria, cujus materia gula, cujus flamma ſuperbia, cujus ſcintilla, prava colloquia: cujus fumus infamia & immunditia, cujus finis gehenna. Quòd verò mediam Chimæræ partem *Caper* ſeu *hircus* conſtituat, quid aliud innuitur, quàm fœtor libidinis? eſt enim hoc animal (quod Plinius aſſerit) in Venerem immodicum; unde Horatius lib. 2. Od. 10. de Sacrificio Bacchi.

Libidinoſus immolabitur caper.

Et alibi vocat *olidas capellas*: & capram, uxorem *fœtentis* mariti. Virgilius appellat hædos *petulcos*. Proverbiô dicitur: *hircum olet.* Spurciſſimum enim vitium eſt impura voluptas. Seneca de brevit. vitæ, c.

R *6. Nul-*

(*f*) *Chimæra Symbolum impuræ libidinis.*

6. *Nulli turpiùs occupati ſunt, quàm qui libidini vacant. Cæteri tametſi vitiò teneantur, ſpecioſè tamen errant. In Venerem ac libidinem projectorum inhoneſta labes eſt.* Pauſanias apud Pierium teſtatur, ſimulacrum Veneris olim hirco inſediſſe.

Cæterùm Chimæra in draconem deſinens, oſtendit amoris impuri triſtem exitum. Nam ſicut dracones & ſerpentes quidquid implicant caudatâ ſpirâ, haud ampliùs dimittunt: ita Venus, quos ſuis lenocinijs & artibus, tanquam ſpiris, irretivit, miſerrimè torquet & cruciat. Id quod expertum eſt quoddam ejus mancipium apud Plautum in Ciſtell. cujus hæ ſunt querelæ.

Credo ego amorem primam apud homines carnificinam commentum:
Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne foris quæram,
Qui omnes homines ſupero atque antideo cruciabilitatibus animi:
Jactor, crucior, agitor, ſtimulor, verſor in amoris rota miſer,
Exanimor, feror, differor, diſtrahor, diripior, ita nullam mentem
Animi habeo; ubi ſum, ibi non ſum: ubi non ſum, ibi eſt animus,
Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, jactat, largitur, quod dat, non dat, deludit.

Vides hîc venenatæ caudæ ſpiram, alijs & alijs orbibus convolutam. Quò etiam pertinet, quod Horatius lib. 1. Od. 27. occinit adoleſcenti improbis amoribus implicito:

Quanta laboras in charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ Saga, quis te ſolvet Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimæra.

Hoc draconis hujus, libidinis inquam, volumine innexi & implexi hærent Veneris columbuli. Verè Sapiens in Proverbijs, cap. 5. *Favus diſtillans labia meretricis* (Voluptatis) *& nitidius oleo guttur ejus: noviſſima autem illius amara quaſi abſinthium, & acuta quaſi gladius biceps.* Et rectè Caſſiodorus lib. de amicit. Citò præterit, quod delectat, & permanet ſine fine, quod cruciat. Minatur Apoſtolus Epheſ. 4. impuræ voluptatis amatoribus: *Deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis.* Parit etiam impudicitia deſperationem, deſperatio condemnationem, condemnatio pœnas ſempiter-

piternas. Explicat gloſſa in Jobi cap. 31. orbes & ſpiras has ſerpentinas: Viſum inquit, ſequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem conſenſus, conſenſum opus, opus conſuetudo, conſuetudinem neceſſitas, neceſſitatem deſperatio, deſperationem damnatio. Relege veſtigia luxuriæ: quid reliquit, ubi voluntas aſſenſu deliquit, niſi mœſtas & turpes in memoria imagines, opacas in intellectu tenebras, tetram in voluntate nauſeam, fœda in ſomnis ſpectra: infamem in nomine notam, immenſum in toto homine ob præterita mœrorem, ob præſentia pudorem, ob futura horrorem. En quibus flexibus hoc firma ſerpentinum volvatur; quô abſinthio hic favus & mel temperetur.

VI. (*f*) Quare ſi ſapis, Bellerophontem imitare, conſcende Pegaſum, arripe Mercurij frameam, decerta ſtrenuè adversùs Chimæram; ne terreat prima fronte occurrens *leo*, furioſæ, inquam, vis libidinis. Generoſo contemptu hoc *pecoris bonum*, ut Seneca loquitur, vincitur; regat ratio appetitum, & altior, velut in Pegaſo eminens attendat, quid honeſtas velit, non quid inconceſſa voluptas ſuadeat. Moveant exempla in hac palæſtra præcedentium: *potuerunt illi & illæ*, fac tu quoque ut poſſis. Poſt leonem *hircus* ſuperandus; fœtor ipſe abſterreat, & infamia vitij turpiſſimi, ipſis etiam, quos tenet, exoſi & erubeſcendi. Jam *gladio Mercuriali*, hoc eſt, obfirmata voluntate non peccandi (Joſephum Ægyptium cogita) *draconis* eſt cauda truncanda; ſcilicet titillationum initia præcidenda, hoc eſt, primæ cogitationes repellendæ, ne in ſpiras multiplices & nodos inſolubiles, delectationes, aio, & deſideria lethifera, girentur & implicentur.

VII. (*g*) Quid autem ſibi vult, quòd Bellerophon excuſſus Pegaſo, ſordidam humum mento premat? diſcant hîc modeſtiam illi, quos vel doctrina, vel conſcia virtus, ſublimiùs attollit. Pauli dictum eſt 1. Corinth. 8. *Scientia inflat.* Securè vis inequitare Pegaſo, frena curioſitatem *ſciendi*; ut ſi tibi videris ſapere, cogita multò plura eſſe, quæ neſcis, quàm quæ ſcis. Septem illi Græciæ Sapientes etiam inde hoc nomen meruerunt, quòd aureum tripodem nemo eorum ſibi ſervare voluerit, ſed Delphos ad Apollinem remiſerint. Cujuſcunque doctrinæ flumen ſis, redeat hoc in ortum ſuum, hoc eſt, Deum. Deinde Bellerophon caſtus, alato dejectus equo hoc quoque te doceat, ut memineris haud paucos poſt accerrimas pro virtute & integritate pugnas depugnatas, poſt reportatas à Libidine victorias, poſt liliatos Caſtitatis

 trium-

(*f*) *Adverſus Chimæram ſeu turpem libidinem quomodo pugnandum.* (*g*) *Caſus Bellerophontis modeſtiam docet.*

triumphos, in ſubactæ voluptatis impuræ cœnum fuiſſe relapſos. *Qui ſtat, videat, ne cadat.*

SYMBOLVM XXVI.

Pierides à Muſis devictæ, in picas abeunt.

5. Metam.

Ethicè.

1. Feminarum loquacitas & levitas. 2. Sapientiæ comes Caſtitas. 3. Litterarum utilitas & oblectatio. 4. Muſæ ſeceſſum amant. 5. Apollo, cur Muſarum Præſes.

MUſæ nomen vel à *cantu* habent, vel, ut aliqui volunt, *ἀπὸ τῆς μώσεως*, ab *inquiſitione*, Jovis & Memnoſynes ſeu *Memoriæ*, filiæ; quarum Præſes Apollo. Variæ à varijs rebus appellationes ſortitæ ſunt; nam à *montibus* Parnaſſides, Heliconides, Aonides dicuntur: à fontibus Pegaſides, Hippocrenides, Aganippides, Caſtalides, Libethrides, Pimpleides vocantur; à *regionibus* & *oppidis* Sicilides, Theſpiades &c. à matre Memnoſynides appellantur; Pieridum verò cognomentum adeptæ ſunt, quòd *Pieri*, viri cujuſdam prædivitis filias, ſecum certare canendo auſas, in picas mutârint. Sic olim Imperatores Romani à ſubactis à ſe populis nomina ſibi Cretici, Africani, Parthici ſumebant. Illius porrò victoriæ præmium mons erat Parnaſſus: Judices ab utraque parte ſederant Nymphæ, ſilvarum incolæ.

Argumentum cantûs Pieridibus à Gigantum adversùs ſuperos expeditione ductum eſt, eo quidem eventu, affectûque, ut multa tribuerent illorum fortitudini; Deos verò pudendæ formidinis arguerent, qui quærendæ ſalutis ergò, diverſas & ridiculas animalium formas induerint, nimirum Jupiter in *arietem* migrârit.

> Delius in corvo, proles Semeleja capro,
> Fele ſoror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,
> Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.

Viciſſim Muſæ laudes Deorum, præcipuè Cereris cecinerunt. Finito carmine, victoria penes Muſas, ſententiâ Nympharum ſtetit. Quarum judicio cùm non acquieſcerent Pierides, ſed ultro victrices ſorores con-

contumelijs ac minis inceſſerent, ſubitò in *picas* ſunt verſæ, & quod Poëta canit:

Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucáque garrulitas, ſtudiúmque immane loquendi.

Ethica.

I. (*a*) Refertur hæc fabula in feminarum loquacitatem ac levitatem; quid enim notius, quàm picarum garrulitas, & inquieta per ramos arborum deſultatio? Salluſtius de Sempronia Gracchorum matre: noverat pſallere, ſaltare elegantiùs, quàm neceſſe eſt probæ. In qua re multas imitatrices habet, quas juvat ad numeros, leviculos movere pedes, & viros fatigare ſaltando. Atque hæ volucres, hominum fidem! quot ubique pullos excludunt! in qua domo aut familia non eſt reperire ejuſmodi *picas*, arrogantes, garrulas, ſaltatrices, convitiatrices? Juvenalis de harum inter ſe conſortiò:

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulſari,

Quibus verbis alluſit ad *æs Dodonæum*, quod in Proverbium de loquacibus abijt. Tradunt enim, in nemore Dodonæ urbis, regionis Chaoniæ, vicino, Jovíque ſacro, duas columnas fuiſſe; in una quidem poſitam pelvim æneam: in altera penſile ſimulacrum pueri, flagellum æneum manu tenentis; quoties autem ventus vehementior flaret, factum eſſe, ut ſcutica impulſa crebriùs lebetem feriret, iſque percuſſus tinnitum redderet, totâ Silvâ reſonantem. Hoc taxantur homines impendiò loquaces, præſertim feminæ, quas ſi verbulo tangas, continuò tam multiplici ſtrepitu perſonat linguæ crepitaculum aut tintinnabulum, ut totis ædibus, imò plateis audiatur. Aliud ad hanc fabulam adagium pertinet: *Pica luſciniam*, ſcilicet provocat, quod in eos convenit, qui longè impares arte vel ingeniò, audent peritos ac doctos in certamen vocare. De quo in Marſya egimus.

II. (*b*) Pulchrior à Muſis tam doctrina, quàm eruditio petitur, quæ Cupidineis intactæ ſagittis, perpetuam virginitatem colunt; nempe *Sapientia* & *Caſtitas* ſorores ſunt. Salomon in Prov. c. 7. *Dic Sapientiæ, ſoror mea es: & Prudentiam voca amicam tuam.* Eſt enim ſtudium litterarum ac ſapientiæ optimum remedium ad fugiendam libidinem, & caſtitatem ſervandam; quia mens occupata ſtudio, non cogitat de ob-

R 3 ſcœna

(*a*) *Feminarum loquacitas & levitas.* (*b*) *Sapientia comes caſtitas.*

ſcœna voluptate, meliore oblectamento capta. Hinc Sapiens poſt verba hîc poſita, ſubjunxit: *Vt cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.* Scilicet à pellaci voluptate. Notum eſt, quod de S. Gregorio Nazianzeno legitur; cui per viſionem ſeſe quaſi amicas obtulerunt *Sapientia* & *Caſtitas*, ſpecie duarum virginum ſororum, quarum utriuſque amore mirificè capiebatur; potuítque illud Salomonis meritò de ſe uſurpare: *In amicitia illius* (Sapientiæ) *delectatio bona, & in operibus manuum illius honeſtas ſine defectione.* Sap. 8.

III. (*c*) Muſæ ſe invicem manibus, velut ad choreas ineundas, *complexæ*, ſunt *Artes Liberales* inter ſe, tanquam *ſorores* connexæ; Inde Muſis hoc nomen manſit; quas aliqui volunt dictas, quaſi ὁμοῦ οὔσας, *ſimul exiſtentes*, conjunctæ, ac ſociatæ; hinc *Encyclopædia*, id eſt, ſcientiarum orbis ſeu circulus. Quod autem *hilares*, & quaſi choream ducentes, aut manibus inſtrumenta Muſica tenentes fingantur ac pingantur, innuitur Voluptas ingenua, quæ ex litterarum ſtudijs hauritur. Nam litteræ juvenibus ſunt neceſſariæ, ſenibus jucundæ: pauperibus opes ſuppeditant, opulentis adjungunt ornamentum: in rebus adverſis ſolatio ſunt, in ſecundis gloriæ: claro natis genere ſplendorem augent: obſcuris origine, claritatis initium conciliant. De litterarum laudibus & jucunditate egregiè Muretus Orat. 2. Neque verò, inquit, pertimeſcendum eſt, ne aut labore frangantur, aut voluptatis irretiantur illecebris, qui ætatis ſuæ florem litterarum ſtudijs dedicandum eſſe ſtatuerunt. Tanta ſiquidem eſt oblectatio, paulatim acquirendâ cognitione rerum ſeſe paſcentis animi, ut, eâ qui perfruuntur, ab ijs neque laboris tœdium, neque avocantium voluptatum blanditiæ ſentiantur. Itáque ſapienter Poëtæ cùm cæteros Deos omnes Veneris imperio ſubdidiſſent, in Minevam modò, & in ſtudiorum præſides Muſas nihil ei, nihil Cupidini juris eſſe voluerunt. Quanta autem voluptas ea, quæ diſcendo ſentitur, major ſinceriórque ſit, vel illud indicio eſt, quòd aliarum, etiam qui illis plurimùm tribuunt, ſatietatem tamen quandam eſſe, ac tœdium, confitentur; hujus ut quiſque percepit plurimum, ita eam acriùs atque avidiùs concupiſcit. Hæc vir ille doctiſſimus. Senſit hanc voluptatem Maro, qui 2. Georg.

Me verò primum *dulces* ante omnia Muſæ,
Quarum ſacra fero, ingenti percullus amore,
Accipiant, cœlique vices ac ſidera monſtrent.

Quod eò explicare poſſumus, ut qui hoc ſtudio afficiuntur, à blandis

(*c*) *Litterarum utilitas & oblectatio.*

ctis illecebris ſint immunes, rectóque virtutis tramite ad aſtra tendant, neque ſe brutarum Voluptatum ſordibus inquinari patiantur. Et Tullius in Lucullo: Eſt enim animarum, ingeniorúmque naturale quoddam quaſi pabulum, conſideratio, contemplatióque naturæ, qua erecti humana deſpicimus, cogitantéſque ſupera ac cæleſtia, hæc noſtra ut exilia & exigua contemnimus. Accedit Plinius, qui in epiſtola ad Maximum: Et gaudium, ait, mihi, & ſolatium in litteris; nihílque tam lætum, quod his lætius: nihil tam triſte, quod non per has ſit minùs triſte &c. Eloquentiſſimus Oratorum in orat. pro Archia Poëta: Hæc, inquit, ſtudia adoleſcentiam alunt, ſenectutem oblectant, ſecundas res ornant, adverſis perfugium ac ſolatium præbent: delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ruſticantur.

IV. (*d*) Præterea Muſæ ſunt incolæ *Heliconis*, & aliorum montium; vel quia ſublimes & arduæ, quas vulgus iners non capit; vel quia doctrinarum avidi à civili tumultu ſe abdere in Solitudinem conſueverunt. Hinc litterarum ſtudium vocatur *Otium*, hoc eſt, ab alijs occupationibus vacatio. De quo Cicero: Quid dulcius eſt otio litterario? id eſt ſtudio, &, ut ita dicam, negotioſo otio. Benè Petrarcha Dial. 21. Duas, inquit, otij ſpecies definiunt: Operoſum alterum, atque in ipſa requie laborantis, ac circa honeſta ſtudia ſolliciti, quô nihil eſt dulcius. Alterum inertis & languidi, & ſolam requiem complexi, quô nihil fœdius, nihil ſimilius eſt ſepulchro. Quod Ovidius de Poëticis aſſerit, hoc de cæteris quoque litteris intelligendum:

Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt.

De hoc ſeceſſu eleganter Quintilianus lib. de Oratorib. Me verò dulces, ut Virgilius ait, Muſæ remotum à ſolicitudinibus, & curis, & neceſſitate quotidie aliquid contra animum faciendi, in illa *Sacra*, illóſque *Montes* ferant; nec inſanum ultro & lubricum forum, famámque pallentem trepidus experiar. Non me fremitus ſalutantium, nec anhelus libertus excitet: nec incertus futuri, teſtamentum pro pignore ſcribam: nec plus habeam, quàm quod poſſim, cui velim, relinquere, quandocunque fatalis & meus dies veniet, ſtatuárque tumulo non mæſtus & atrox, ſed hilaris, & coronatus. Doctè & ab experientia Romanus Philoſophus: Inimica eſt multorum converſatio. Convictor delicatus paulatim enervat & emollit; Vicinus dives cupiditatem irritat; Malignus comes quamvis candido & ſimplici rubiginem affricuit. Ego ſeceſſi non tantùm ab hominibus, ſed etiam à rebus; & primùm à rebus

(*d*) *Muſæ ſeceſſum amant.*

bus meis. Poſterorum negotium ago. Illis aliqua, quæ poſſint prodeſſe, conſcribo. Epiſtol. 7. & 8. Quàm multos à ſapientiæ ſtudio impediunt circumvolantes picæ, negotiā inquam, quæ faceſſunt turbæ domeſticæ, & harum motrices feminæ. *Beatus ille, qui procul his negotijs.*

V. *(e)* Apollo Muſis præſidet, quia *Sol*, id eſt, *Dies*, & *Deus* favent ſtudijs; ille lumen oculis; hic menti ſuppeditat. Teſtatur hoc Seneca ad Lucilium, epiſt. 16. Litteræ formant animum & fabricant, vitam diſponunt, actiones regunt, agenda & omittenda demonſtrant, ſedent ad gubernacula, & per ancipitia fluctuum dirigunt curſum. Confirmant hæc ſacræ ſapientiæ antiſtites: *Diligite lumen ſapientiæ* ait Salomon Sap. 6. & Siracides cap. 1. orditur ſuas ad ſapientiam inſtitutiones his verbis: *Omnis ſapientia à Domino Deo eſt.* Et Muſæ licet virgines ſint, non tamen omnis labendi periculi expertes ſunt; nam & ſuperbiâ nimiùm inſoleſcere, & vanitate vileſcere poſſunt. Opus igitur Rectore, & quidem perſpicaci, qualis Apollo ſeu Phœbus eſt, omnia luſtrans, omnia penetrans. Quod niſi fiat, quoties longo vel carmini, vel orationi, vel ſcriptioni unica deerit ſyllaba, ſcilicet *Mens*, ſeu *judicium*! nihil delicatius concentu, quem profitentur Muſæ.

(e) Apollo ſeu lumen, Muſis eſt neceſſarium.

SYMBOLVM XXVII.

Proſerpina, Cereris filia, à Plutone rapitur.

5. Metam. Claudianus de Raptu.

Ethicè.

1. Caſtitas indiget Cuſtodiâ. 2. Voluptatis lenocinium. 3. Caſtitatis periculum in hortis. 4. Inſidiæ caſtitatis.

VNica proles erat Cereri, frugum Deæ; nomine *Proſerpina*, flos ætatis & caſtimoniæ. Hanc, in Phrygiam abitura parens, reliquit in Sicilia inſula, tutiſſimo, quemadmodum rebatur, munitiſſimóque loco adversùs procos ſervandam: monitis ei datis, ne quà ſe abſente prodiret unquam & uſquam. Venus, ut eſt inſidioſa juventutis venatrix, cùm Virginem vetitis amoribus irretire deſperaret, excitavit inferos, & Plutonem ipſum, Erebi regem, in deſiderium rapiendæ puellæ accendi

accendit. Atque ut aſtus tantò ſuccederet expeditiùs, *Palladem* ac *Dianam* virgines (ne ulla ſequior Proſerpinæ ſuſpicio relinqueretur) adjungit ſibi comites, & ad filiam Cereris, arci firmiſſimæ incluſam, ſe confert. Inveniunt intentam operi, & Phrygia pingentem acu. Fiunt ultro, citróque ſermones; denique blandis affatibus eò pertrahitur puella, ut cum Deabus (quid enim ab his metueret?) prodambularet in prata, vario flore ridentia. Quid multis? dum hilaris & ſecura ſui, comitum ad exemplum omnis generis floſculos legit; res horrenda!

Talia virgineo paſſim dum more geruntur,
Ecce repens mugire fragor, confligere turres,
Pronáque vibratis radicibus, oppida verti.
Cauſa latet,

Nempe Palladem & Dianam, magis etiam Proſerpinam; at non perinde Venerem inſidiarum autorem.

—— dubios agnovit ſola tumultus
Diva Paphi, miſtóque metu perterrita gaudet.

O malè fida ſecuritas! Inter violaria & roſeta ſubito ſe pandit hiatu tellus, apparet terribili forma tyrannus orci, flammanti ſublimis eſſedo:

Diffugiunt Nymphæ, rapitur Proſerpina curru,
Implorátque Deas.

Sed fruſtra. Nihil ægide Pallas, nihil arcu potuit Diana;
Raptor agit currus, & nomine quemque vocando
Exhortatur equos, quorum per colla, jubáſque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas,
Pérque lacus altos, & olentia Sulphura fertur.

Prô miſeram Proſerpinam, fruſtra plorantem & quiritantem:

Exul ad immanes Erebi detrudor hiatus,
Et mihi virginitas pariter, cœlúmque negatur:
Eripitur cum ſole pudor, terríſque relictis
Infelix Stygio ducor captiva tyranno:
O malè dilecti flores, deſpectáque matris
Conſilia! O Veneris deprenſæ ſeriùs artes!

Ethica.

I. (*a*) Ceres fecit, quod ſollicitas, piáſque matres facere par eſt, filiam

S

(*a*) *Caſtitas indiget cuſtodiâ.*

filiam incluſit arci perquàm munitæ; theſaurus enim eſt virginitas, & providentiſſimâ curâ cuſtodiendus. Sed ô nimiùm ſæpè, etiam in clauſa ſeris penetralia, inveniunt aditum doli. Vetus dictum eſt, *nullam ſat firmam pudicitiæ cuſtodiam eſſe, niſi ſeipſam tuetur.* De Danaë, Acriſiorum regis filia, ſuprà retulimus, quibus modis ad eam ſit illapſus impurus Jupiter. Si non auro, aureis certè verbis ac blandimentis pudicitia expugnatur. Proſerpina quàm laudanda fuit, caſtitatis præſidium à manuum opere, petendo: tam vituperanda eſt, quòd immemor inſtitutionis maternæ, præbuerit aurem Cypridi, vetita ſuadenti. Caſtitas, ut quidam ſcribit, ſimilis eſſe debet animalibus illis Apocalypticis, antè retróque oculatis; Sui ſint oculi manibus,ut videant,quid attingant: ſui ſint oculi pedibus, ut attendant, quò ingrediantur: ſint auribus, ut advertant,quid inſtilletur: ſint oculi linguæ,ut perpendant, quid loquantur: ſint tergo,ut provideant periculis: ſint toti denique corpori, & in ipſis oculis oculi,ut caveant illicita. Tertullianus cap. 10. de pudic. comparat caſtum cũ funambulo,qui tenuiſſimum funem,pendente veſtigio,ingreditur: *Carnem ſpiritu librans, animum fide moderans, oculum metu temperans, ne qua illata carnis vacillatio, animi avocatio, oculi evagatio, de tenore decuſſerit.*

II. (*b*) Alterum à ſeducta Proſerpina documentum: *Illecebroſa in campos invitatio.* Nunquam ſui ſecura, præſertim feminarum, prodit caſtitas; tum verò minimè, cùm ad hortos & flores vocatur; carpitur cum roſis virginitas. Voluptatis doloſè blandientis verba Poëta recentior exhibet, quam ita proſâ loquentem inducit: Quiſquis es, quem formoſa delectant, ſubi noſtrum nemus, in quo Gratiæ ludunt, & Gaudia choreas agunt: manat vivi fluminis argentum, totámque Cyprin perluit. Aquæ in amoris orbem confluunt, attritæque pretioſis conchis, muſico concentu ſolvuntur in bullas. Propter ripas felix hortus panditur, refertus aureis malis, ſonoras loquacibus nidis volucres delectæ, à Maio & Chloride docentur, enarrant dulciſſimè, quidquid didicerint; audias ibi continuò vel propempticon alaudæ, vel epithalamium philomelæ, vel leſſum cygni: pluit floribus primæ ætatis; candida Syntheſis liliorum perpetuò durat: eteſijs clementibus mulcentur arbores; Zephyrus unicus colonus exercet areolas, & fœcundo ſuſurro criſpat platanorum nutantia folia; omnia in Venerem vivunt. Succede horto, & fruere delicijs. Ita capitur incautus pudor, & miſerè deperditur. Jac. Balde in Notis ad lib. 1. Batrachiom. Hoc ipſum Voluptatis lenocinium diſertè more ſuo exponit Ambroſius lib. 1. de Cain. c. 4.

(*b*) *Voluptatis lenocinium.*

c. 4. Ipſa (Voluptas) in medio ſtans: bibite, inquit, & inebriamini, ut cadat unuſquiſque; & non reſurgat. Ille apud me primus, qui omnium perditiſſimus: ille meus eſt, qui ſuus non eſt: ille mihi gratior, qui ſibi nequior. Lenam hanc deſcribens Claudianus, canit:

Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior ulla;
Interiùs fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, torvos auro circumligat hydros.

De hujuſmodi lenocinatricibus Plautus in Trucul. In melle, ait, ſunt linguæ veſtræ, atque orationes lacteæ; corda in felle ſunt ſita atque acerbo aceto; è linguis dulcia dicta datis, corde amara facitis. Hoc melle demulſa & decerpta Proſerpina, in Orci rapaces ungues incidit ibi, ubi timebat minimè; nempe

Carmina cygnorum labentibus audit in undis,
Silva coronat aquas, cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus ut velo Phœbœos ſubmovet ignes,
Frigora dant rami, varios humus humida flores:
Perpetuum ver eſt. quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dúmque puellari ſtudio calathóſque, ſinúmque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo,
Penè ſimul viſa eſt, dilectáque, raptáque Diti.

III. (c) Tanti conſtitit in nemora & hortos, jam olim Cypridi conſecratos exiſſe, & quidem in Dearum ac Nympharum comitatu. Inter flores ô quoties deſtoreſcit pudicitia; dúmque credit roſas & lilia ſe legere, in Floram ac Floralia delabitur. Violatæ inter violas caſtitatis non jam fabulam, ſed hiſtoriam accipe. Matronam forma pariter ac nobilitate præcellentem, abſente viro, procax juvenis deperibat. Cùm inflectere pudicam non promiſſis, non blanditiarum frequentatione poſſet, vetulam convenit conſilium capturus. Hæc lenocinij prœmiô auditô, ad Sollicitatam pergit: Inter viridaria colloquitur; unà ſecum catellam multo pipere, ſinapíque, poſt longam eſuriem devoratô, lacrimantem adducens. Miranti, ſciſcitantique fletûs in catella cauſam, mentitur, hanc filiam fuiſſe ſuam, nunc (inaudita in caniculam metamorphoſi) veterem culpam luere, quòd amoris mutui pertinaci repulſa, juvenem amatorem ad necem adegiſſet. Caveret proinde pudiciſſima, ne ſideribus iratis, in eadem catellæ fata incideret, quæ duritiem proco eandem exhiberet. Suaſit ſimplici, perſuaſit improbæ, di-

 ctavit

(c) *Caſtitatis periculum in hortis.*

ctavit flagitium ſceleratæ, nefanda Dipſas. Biſſelius in delicijs Veris. Et hoc in hortis, de quibus graviſſimus Petrarcha Dialog. 18. Videas, inquit, honeſtæ pariter, inhoneſtæque voluptatis ſtudioſos umbroſis ſeceſſibus delectari. Nam & ingenium in alijs locus excitat, & alios ad laſciviam exhortatur. Nec de nihilo eſt, quod ſummus Orator dum infeſto reo adulterium obijceret, amœna, in quibus commiſſum eſſet, loca deſcripſit, quaſi ad flagitium ſtimulos. Secretum Tiberij viretum, & ſeceſſum Capreæ (inſulæ) quis ignorat? pudet, pigétque exſequi, quibus probris ſenex ille hircinus ea loca infecerit. Hæc Petrarcha Ad Proſerpinam redimus, de qua Poëta:

Hæc ſociat flores, ſeséque ignara coronat,
Augurium fatale thori.

Videlicet *Plutonij*, quem flores legendo & corollas nectendo ſibi conciliavit. His ſertis, tanquam hederâ, venalis fit pudor. *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant. Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra*, inquiunt laſcivi juvenes illi Sap. 2. Meritò profectò timent marcorem floribus ſuis: citò námque præterit voluptas, &, quod emortuis roſis contingit, in fimum deſinit. Nec fruſtra Venerem roſis coronabant Priſci, quia cum roſis conjunctæ ſpinæ, nunquam non puncturæ in orciniano thalamo. Roſa, ſi fas eſt fidem adhibere Poëtis, primitus candebat, nec antè rubuit, quàm ſanguinem è pede Cypridis ſpinam calcantis, traxit. Hos aculeos figit in ſubito ſibi pectore Venus. Rubent, inquit Fulgentius, impudici verecundiæ opprobrio; punguntur peccati aculeo. Quantum diſcriminis attulerit hortus Suſannæ, SS. litteræ reſtantur.

IV? (*d*) Admonet inſuper hæc fabula pravæ ſocietatis cavendæ. Deæ ac Nymphæ, Proſerpinæ comites, miſeram puellam, in retia Plutonis, velut illices aves traxerunt. Haud novum eſt hoc aucupandi genus, cuius ſapiens meminit Prover. 7. *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas.* Et ſubdit: *ſtatim eam ſequitur* (juvenis) *velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quòd de periculo animæ illius agitur.* Hæ naſſæ & laquei verbis, oculis, capillis, & laſcivo corporis ornatu tenduntur. Sic enim lena in his aucupijs exercita apud Comicum:

---- hic noſter quæſtus aucupij ſimillimus.
Auceps quando concinnavit aream, offundit cibum,
Aves aſſueſcunt, neceſſe eſt facere ſumptum, qui quærit lucrum;

Sæpè

(*d*) *Inſidiæ Caſtitatis.*

Sæpe edunt: Semel ſi ſunt captæ, rem ſolvunt
Aucupi. Plautus in Aſin.

Quod ſi cantus acceſſerit, notum eſt illud Martialis:

Non tantùm calamo, ſed cantu fallitur ales,
Pallida dum tacita creſcit arundo manu.

Ejuſmodi aucupes ſunt juvenculi citharædi, plateas obeuntes, & caſtitatem fidibus expugnantes. Ejuſmodi aucupatrices ſunt juvenculæ, unguento delibutæ, *quaſi columbæ ad feneſtras* Iſa. 60. Scilicet proſpicientes, & prætereuntes in odorem, imò fœtorem impuræ cupiditatis allicientes; donec, quod Proſerpina experta eſt:

Eripitur cum ſole pudor, cœlóque relicto
Infelix ſtygio raptatur præda tyranno.

SYMBOLVM XXVIII.

Iambos puer in ſtellionem mutatur.

5. Metam.

Ethicè.

1. Procacitas & petulantia puerilis. 2. Pueri indulgentiùs non habendi. 3. Stellionis natura cum nequam puero comparatur.

CEres amiſſam Proſerpinam filiam per omnes terras atque maria indefeſſo quærens ſtudio, tandem tot itineribus, & labore feſſa, delata eſt ad humilem caſam, pulſatíſque foribus, prodeuntem anum popoſcit frigidam, reſtinguendæ ſiti per tanta viarum ſpatia collectæ. Hoſpitalitatis non immemor anicula, lympham roganti promptiore magis animo, quàm manu exhibet; (longiùs enim diſtabat puteus, anili greſſu tardiùs adeundus) loco frigidæ ſuppetebat dulcis quidam liquor, è melle & polenta ſeu farina hordeacea, temperatus. Sapuit is hauſtus ſitibundæ Divæ, eóque pauló liberaliùs ora proluit. Conſpicatus hoc *Iambos*, petulantis & impudentis linguæ puer, non ſatis habuit cachinnis excipere bibentem, inſuper convitia addidit, & peregrinæ Deæ intemperantiam exprobravit. Non tenuit iracundiam Ceres, quod reliquum erat in poculo, in faciem irriſoris effudit. Et ecce, quot guttis, tot maculis os improbum ſcurræ conſperſum eſt, ſubitóque in ſtellionem beſtiolam, è lacertarum genere venenatam tranſijt.

Digitized by Google

Ethica.

I. (*a*) Aſpice ſis hunc puerum protervum, procacem, petulantem, contumelioſum, ſannionem. Hoc ſolet malè educata pueritia, ciconiam à tergo pinſere, hoc eſt, crebriore digiti indicis, aut colli motitatione, ciconiæ roſtrum, ludibrij causâ, imitari: oppoſito temporibus pollice, aſininas auriculas effingere: medium digitum oſtendere: vel, (quod hodie ſannæ genus eſt, & *ficus* vocatur) pollicem inter medium digitum & indicem porrigere: vel linguam, ſitientis inſtar canis exertare: vel dicterijs ſcurrilibus & convitijs laceſſere. Hiſtoria S. de Betheliensſium pueris memorat, eos irriſi ſenis Eliſæi pœnas urſis duobus è ſilva prorumpentibus, & quadraginta duos diſcerpentibus dediſſe. 4. Reg. 1. Quam cædem more ſuo facundè exponit Stengelius de divin. judicijs tom. 2. c. 15. Ejus verba tametſi pluſcula juvat hîc apponere. Habent, inquit, parentes, quid mereantur apud divinum tribunal, ſi liberis ſuis indulgent, ſi diſſimulant ſarcaſmos; ſi etiam ad dicteria jacienda inſtruunt: ut ſenes calvaſtros, rugoſas anus, ſervos & ancillas convitijs aſpergant: ut illos cæcos, ſurdos, mucoſos; has veneficas, vetulas, Cerberi ſponſas aut ſilicernia; illos maſtigias, verberones, nebulones: has meretrices, proſtibula, orci pabula appellent. Eliſæum vatem *calvum* appellavere Betheliensſes, & pueri erant: & in campis nugabantur: & tempore exiguo, ac vix ſcomma hoc bis effuderunt in tranſeuntem. Et ecce, Deo judice, quadraginta parentibus ſuis chariſſimi filij, deliciæ matrum, ſpes poſteritatis; quódque eſt miſerabilius, *pueri parvi*, ab urſis non occiduntur modò, ſed etiam *lacerantur*, ut nullius cadaver poſſet dignoſci, nullius corpus in patrium ſepulchrum inferri, ſed neceſſe fuerit, confuſa inter ſe membra, in unum cumulum, velut *Abſyrtum*, colligere, plangeréque etiam hoc, quod ibi, ubi ſciebat eſſe, nemo ſuam prolem poſſet invenire. O quale ſpectaculum fuit tunc parentibus & cognatis, exire in campum, recente, & adhuc fumante filiorum, nepotúmque ſanguine cruentatum! calcare gramina hinc tabo purpurata, inde exanguibus & à cervice ſua revulſis vultibus pallentia! Vidiſſes hîc matrem brachium, ibi patrem oſſa humero malè hærentia tollentem, & explorantem, an notæ ſibi tunicæ aptari poſſent. Alij velut lymphati per totam ſtragem ſurſum ac deorſum currebant, ut volante oculo deprehenderent gnatum adhuc palpitantem; alij per ſingulos, ordine quærebant, ut, quod quærebant, non præteriſent; ita quid ſinguli

(*a*) *Procacitas & petulantia puerorum caſtiganda.*

ſinguli paſſi ſint, viderunt in univerſis. O quis tum, quantúſque luctus fuit, qui gemitus, quæ ſuſpiria in cœlum miſſa; quàm ingens vis lacrimarum in terram cadentium, aut lacerata parvulorum membra lavantium! Quàm ſeria fuit accuſatio in urſorum feritatem vibrata! quanta execratio belluarum! Sera eſt hæc veſtra querimonia, parentes; erratis accuſando. Vos ipſos, non urſos accuſate. Si voluiſtis liberos veſtros ad Senectutem pervenire, docendi fuiſſent, ſenes non contemnere: non ridere prophetam: Sanctis non illudere, ſed reverentiam exhibere. Cur ab urſis exigitis humanitatem, qui *parvos pueros* docuiſtis feritatem! Nunc quia veſtrâ vel negligentiâ, vel indulgentiâ, vel ſocordiâ in Eliſæum linguas ſtringere didicerunt; Dei ſententiâ & mandato belluæ in illos dentes ſtrinxêre; ut mordacitas eorum urſinis morſibus plecteretur, & juſtiſſimo Numinis judicio *lacerati*, docerent, Sanctos viros contumelijs non lacerandos. Hæc ille patheticè. Nimirum malæ educationis tam pœna, quàm culpa in moderatores redundat. Diogenes hoc indicavit, qui puerum conſpiciens indecorè ſe gerentem, pædagogum illius baculo percuſſit, dicens: *cur ſic inſtituis?* indicans, primæ ætatis formatoribus potiſſimùm imputandum eſſe, ſi adoleſcentes evadant malè morati. Laërt. lib. Idem conſpicatus adoleſcentem improbum lapides in cœlum jactantem: *Euge*, inquit, *ſcopum attinges*; nempe Superos ſenties, tuum in exitium tela retorturos. Ita Ceres maledicæ linguæ jacula in deriſorem petulantem rejecit, & os protervum, quod auſum fuit Deam vocare *bibulam* (quô nihil probroſius feminis, nedum Divis) ſubrufis perfudit maculis, & lentiginoſum reddidit; mox etiam in lacertam humi repentem convertit. Hoc præmium eſt linguæ conviciantis. Mitiorem quidem, non parùm tamen ſexui & ætati ſuæ gravem procacitatis pœnam tulerunt illæ puellæ, qui Jacobo Niſibenſi Epiſcopo, ſeniô & ſanctitate venerando, non veritæ ſunt inverecundis dictis illudere. Lavabant ad fontem non Dianæ, ſed Veneres; & facilè ne *Actæon* fieret, Jacobus oculis imperâſſet, ſed aures invitas procax ſermo, & leno riſus pulſabat, ſuccenſuit improbitati Præſul, ſuas fonti ademit aquas, puellis ſubitò intempeſtivos canos addidit. Ilicet ad horum aſpectum erubeſcere leviculæ, & lacrimis velle fontem & frontem priorem comparare. Atque illum quidem civibus reſtituit Pontifex: at canos (quò cum his ſaltem ſaperent) perpetuos eſſe juſſit. Sur. 15. Jul. Rectè monet Seneca: Sales tui ſint ſine dente, joci ſine vilitate, riſus ſine cachinno, vox ſine clamore, inceſſus ſine tumultu, quies ſine deſidia.

dia. Id quod maximè obſervandum pueris, niſi velint Jambo puero ſimiles fieri.

II. (*b*) Puer *Iambos* ſimul contumelioſus, ſimul blaſphemus in Deam fuit. Quod crimen non ſemel in pueritia graviter punivit Deus. Conſtat è Dialogis S. Gregorij lib. 4. horrendo ſupplicio parvulum quinquennem affect m, quem ob diſſolutionem linguæ, qua Dei nomen impijs execrationibus laceſſebat, tartarei ſpiritus, æthiopum ſpecie aſpectabiles, è gremio parentis avulſum, in orcum abripuerunt. Nec fruſtra teterrimi Alaſtores è ſinu atque oculis paternis rapuerunt puerum. Oſtenditur namque impietatem filij, ortum duxiſſe è nimia patris indulgentia; à quo blandiùs æquô fovebatur ínque ſinu & oculis geſtatus, æternis pabulum ignibus jam tum paratum, molliter ad inferos ferebatur. Debuit os improbum maturè compeſci, & lupato diſciplinæ frenari, ne lupis orcinis in prædam cederet; nimirum parentum culpa in filiorum ſupplicio plectitur. Exerit ſe primis ab annis indolis ſive probitas, ſive pravitas. Severiùs fortaſſe, ſalubriter tamen ad exemplum egerunt Areopagitæ Athenis Judices, qui puerum morte damnârunt, quòd crudeliùs cornicis oculos, ſtylo confixiſſet. Timebant ſcilicet, ne ferox ingenium cum annis creſceret, & ſævitiam ab avibus in homines transferret: igitur malam herbam in radice opprimendam putarunt. Minores lapillos, hoc eſt, convitia cùm puer in homines aſſueſcit jacere, paulatim grandiores mittet in Superos, quod ex Diogene paulò ante collegimus. Puer *Iambos* quanquam *effrons*, in fronte tamen indicem ſui circumtulit; maculis eam pinxit Ceres, ut appareret in vultu, quid lateret in animo.

III. (*c*) In *ſtellionem* mutatus eſt *Iambos*, eſt enim hæc beſtiola, ſymbolum pueri malitioſi, verſuti, verſipellis, mendacis, perverſi, & ex aſſe nequam. Nam ob nequiſſimi hujus animalculi fraudem, malitiam, invidiámque obtinuit uſus, ut impoſtores & conſuti dolis homines, *Stelliones* vocentur. Hinc *Stellatura* & *Stellionatus*, crimen ICtis, cùm in contractibus, aut mutuo, aut emptionibus, dolus malus intervenit: ut ſi quis merces ſuppoſuerit alias pro alijs, vel corruperit, aut impoſturam fecerit, (quod crimen *falſi*, Germanis Schelmeren dicitur) cuique pœna nulla ordinaria conſtituta, ſed Prætoris arbitraria eſt, teſte Ulpiano.

Eſt autem *Stellio* lacertæ ſpecies, qui quia ventre humum verrit, denotat

(*b*) *Pueri indulgentiùs non habendi.* (*c*) *Stellionis natura cum nequam puero comparatur.*

notat pueros inertes, pigros, deſides, ventri deditos, in paſtum & terram projectos. 2. Stellio lucentibus guttis, ſeu ſtellis eſt, pictus, unde nomen habet; quô indicatur puerorum hypocriſis, dum ſpeciem quandam innocentiæ præ ſe ferunt, & indolem ſtellis coronandam; cúm aſtutia & nequitia in corde lateat, in orcum ableganda. 3. Stellio ſuo morſu hominem obſtupefacit & venenat. Pueri malè morati, etiam bonos adoleſcentes pravis exemplis inficiunt, & quaſi ſtupidos ad parentum & moderatorum monita reddunt. 4. Stellio perreptat ædes, & in ipſis tectis, lectíſque, homini inſidiatur, verè hoſtis domeſticus. Faciunt idem malitioſi adoleſcentes, qui per ſpeciem vel exercitij litterarij, vel relaxandi animi, ſeſe in alienas ædes inſinuant, & in angulis luſum ludunt, qualem olim *Iſmaël* cum Iſaaco ludebat, nempe, quod aliqui SS. PP. exponunt, rei alicujus turpis ſermonem inducendo; quod advertens *Sara* parens, poſtulavit à marito *Abrahamo*, ut *ejiciat ancillam Agarem cum filio ſuo.* Gen. 21. Quod etiam his puerorum fruſtis, & nebulunculis faciendum. 5. Stellio pellem hieme exuit, quam, quia homini, utpote morbi comitialis remedium, invidet, devoratur ab eo, niſi præripiatur. Significatur invidia, quæ non raró pueriles etiam animos ita occupat, ut æqualium in litteris, aut virtute profectum, non ferentes, mendacijs ac calumnijs eos odioſos reddere conentur. 6. Stellio araneis maximè vivit, ad quarum telas adrepit, & inſidioſè captat, capítque. Simile quid in perverſis pueris reperitur. Araneus muſcas venatur, araneos ſtellio. Sic pueri perditi & nullius frugis, nullíque labori ſeriò addicti, quid aliud agunt, quàm tempus terere muſcis capiendis, quod Domitianus ille Romanus Imp. feciſſe ſcribitur. Sed hæc araneorum retia, hæc inquam ignava otia, ſunt ſcopis & virgis deijcienda. Stelliones magnam partem veneni ex araneis ſugunt; faciunt hoc improbi pueri, qui malitiam inſitam augent è libris & colloquijs impuris, & peſtilens virus halitu, quod Stellio facit, innocentibus affricant & aſpirant. Atque hæc ſatis de ſtellione. Plura de natura hujus beſtiolæ Plinius lib. 30. c. 10.

SYMBOLVM XXIX.

Aſcalaphus puer in bubonem transfiguratur.

5. Metam.

Ethicè.

1. Gula in re tenui. 2. Incauta ſecuritas. 3. Delator improbus.
4. Judex ſapiens & æquus. 5. Femina mutabilis.

POſteaquam Pluto, quod memoravimus, *Proſerpinam* Cereris filiam per vim rapuit, & ad infera regna abduxit, Ceres *Saturni* & *Opis* filia, *Iovis* ſoror, accenſis in Ætna monte tædis; filiam amiſſam toto orbe, maximo labore perquiſivit. Omnia perluſtranti, *Cyane* Nympha Sicula, quæ quòd Proſerpinæ adversùs Plutonem opem ferre conaretur, ab illo commutata in fontem eſt, ei Zonam Proſerpinæ, in undas ſuas delapſam, monſtravit; loqui enim, & quod geſtum fuerat, narrare nequibat. Dehinc ad *Arethuſam* Nympham delata, quæ & ipſa Procum *Alpheum* Fluvium fugiens, in fontem ſui nominis mutata, & ex Arcadia per ſubterraneos meatus in Siciliam lapſa, denique juxta Sỹracuſas erupit. Hæc narravit Cereri, ſe, dum per inferna curſu ferretur, Proſerpinam illic, quanquam adhuc mœſtam, jam tamen inferorum reginam, Plutoniſque regis conjugem conſpexiſſe. Stupefacta hoc nuntio Ceres, in cœlum properè vehitur; ſine mora ad Jovem admittitur; recenſet quid factum filiâ; eam ſibi reſtitui poſtulat. Jupiter faciles dedit aures ſororis precibus; ut tamen mitiget acerbitatem doloris è raptu virginis concepti, culpam elevat fratris, ſcilicet Plutonis, qui tertius Saturni heres, vaſto inferorum regno potiatur, támque generis nobilitate, quàm potentiâ & divitiarum amplitudine ſponſæ par eſſe poſſit; ne tamen nihil ſorori dediſſe videatur, pollicetur revocandam è Stygijs oris Proſerpinam, ſi nihil in illis deguſtârit; hanc enim legem à *Parcis* eſſe latam, ſibi haud quaquam infringendam. Sed, ut feminarum eſt impotens cupiditas, Proſerpina non tam fame, quàm curioſitate ducta, dum fortè Plutonis pomarium obambulat, carpſit malum Punicum, & aliquot ejus grana deglutijt, (Poëtæ ſeptem aut novem fuiſſe afferunt) ſicque jejunium ſolvit; ſe verò triſti captivitate alligavit. Poterat latere tantilla culpa, niſi *Aſcalaphi* pueri, *Acheronte* Fluvio geniti, indiciô palàm

palàm factum fuiſſet inferorum Judicibus, guſtatum incautè pomum. Igitur, quoniam ita Fata ferebant, in perpetuum miſeræ reditus ad ſuperas plagas interdicitur. Ingemuit calamitati ſuæ Proſerpina, doloréque percita, ſceleſtum delatorem Phlegethontea conſpergit undâ, momentóque facit avem, & quidem *Bubonem*; nam caput

In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus, fulvis amicitur ab alis,
Inque caput creſcit, longóſque reflectitur ungues:
Víxque movet natas per inertia brachia pennas.
Fœdáque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

Non tamen quievit Ceres, pertináxque apud Jovem inſtitit, ſuam ut ſibi filiam in libertatem aſſereret. Victus importunitate rogantis cœlicolûm rex, ſententiam tulit inter Plutonem fratrem, & ſororem Cererem, ſequeſtram: conceſsítque, ut Proſerpina dimidia anni parte apud inferos, dimidiâ, cum matre apud ſuperos, hoc eſt, in mundo noſtro vivere poſſet.

Ethica.

I. (*a*) Proſerpinam, ne ab inferis liceret redire, prohibuit eſca incautiùs ſumpta. Septem grana mali Punici, quantilla res! Profluxit hoc Poëtarum commentum à primæ mortalium omnium parentis gula, quæ nepotes perdidit unico morſu pomi vetiti. Nimirum non refert, quantum ſit illud, quod adversùs leges perpetratur; ſed quàm grave mandatum ſit ratione imperantis, quod temerariè infringitur. Malum arriſit *Evæ*, arriſit Proſerpinæ; utraque fatali orexi, magnis ſe calamitatibus involvit. Parva ſæpe buccella in *Ditis* poteſtatem redegit. E. D. Gregorij Dialogis ſcimus, cacodæmonem lactucæ inſidentem à virgine ſacrata magno ſuo malo devoratum fuiſſe. Quidam è S. Hilarionis diſcipulis uvam vetitam decerpſit, quæ in ſerpentem verſa adjurante Divo, loqui cœpit, & indicavit, quæ gulonem pericula manſiſſent, niſi altiore vi averſa fuiſſent. Sanch. de regno Dei. Et verò inſidias Orci non in perdicibus modò, ſed in vili pulticula latere, *Eſavi* voracitas docuit. Nec tantùm in cyathis Cretico ſpumantibus vino ſed etiam in hydria infernalem ineſſe Hydram memoratus Scriptor recenſet. Forſè Lopezium Epiſcopum ſanctimoniâ celebrem nocturna, & hoc ipſo intem-

(*a*) *Gula.*

tempeſtativa ſitis impulerat ad frigidæ hauſtum poſtulandum. Ea dum adfertur, ſuſpicari ſecum cœpit vir religioſus: Veréne ſitis ea, an magis phantaſiæ vehementia, & illuſio dæmonis eſſet. Igitur victo bibendi appetitu aqualem illibatum ad caput lecticæ adſtituit. Et ecce! quò conſtaret, cujus inſidijs ſitim concepiſſet, diabolum audivit, nocte, quàm longa fuit, totâ gementem & ſuſpiria intra urceum, ducentem. Crudele ac barbarum eſt, quod de Mahomete Ottomano Turcarum tyranno ſcribitur, eum deſideratum in arbore ſibi chara pomum, in Epheborum, quos in horto fuiſſe conſtabat, aperto corpore ſcrutari juſſiſſe. Major immanitas hoſtis Stygij, unicum paradiſi pomum, in ſera etiam hodie Protoplaſtorum poſteritate ſcrutantis. Et mirum eſt, quàm ex prima gulæ labe, omnes nitamur in vetitum. Cæſarius de milite memorat, ipſum ſibi ipſi pœnam commiſſorum criminum ſtatuiſſe, ut pomum amariſſimorum fructuum feracem pro ædibus ſtantem, ne attingeret, acceſſit ad privatam legem, etiam Sacerdotis, quem conſcientiæ arbitrum adhibuerat prohibitio, ipſo ſic volente. Et ecce! tanto affectu in rem prohibitam, cœpit ferri, imò rapi, ut arborem conſcenderet, manum extenderet, pomo applicaret; nihil præter morſum deeſſet. Duravit ea lucta totam diem, donec appetente nocte, vix demum victor ab arbore ſe avulſit. Tantæ molis eſt reſtringere gulam, & è Plutonis pomario nihil decerpere; quod quia Proſerpina vitare non potuit, aut potiùs non voluit, infelix umbrarum Domini præda hæſit. Et ſi hoc ob paucula grana intemperanter carpta; quid de illis dicas, quos illa apud Ovid. lib. 15. Metam. Pythagoræ interrogatio ferit:

----- placare voracis,
Et malè morati poteris jejunia ventris?

II. (*b*) Proſerpinam furtivè pomum carpentem oculus nequam ex occulto advertit. Hic locum habet illud Abimelechi regis Gen. 20. comperientis Saram, quam Abrahami ſororem credebat, eſſe matrimonio junctam; quare donatam dimiſit cum monito: *quocunque perrexeris, memento te deprehenſam.* Deprehenſa Proſerpina documento eſt ſexui ſuo, furtivam ſeu gulam, ſeu libidinem aliquantiſper celari poſſe, penitùs tamen abſcondi, occultarique non poſſe, quin ſubitò erumpant, magnáſque poſt ſe calamitates trahant. Frequentiores in ſecreto ſeu pitiſſationes, ſeu catillationes in rubente non rarò vultu ſe produnt; anteambulo puer, pediſequa ancillula odorantur veſtigia, *furtivas ad aquas*, ut Salomon loquitur Prov. 9. ducentia. Fallit ſe ipſam nocens ſecuritas;

(*b*) *Incauta ſecuritas.*

ſecuritas; animus recti tenax, etiam tuta timet. Putabat Proſerpina ſine teſte ſe eſſe; dicebat ſibi: Nemo te videt; carpe, comede. Sed hoc *putabam* multos perdidit: Decepta eſt peſſimè, puero vidente peſſimo. Nihil enimverò tutum ab arbitris, non dicam Numinis, ſed etiam hominis, abſtruſa penetrantis, oculis. Et ut hos devites; ut furta patres abductiùs à Solis radijs; non ideò tamen evaſiſti. Per clauſas etiam valuas invenit rimam Nemeſis, quæ *diem* & *dicam* ſcribat tibi.

III. (c) *Aſcalaphus* eſt imago delatoris improbi: etſi veri, tamen invidi, ſoláque nocendi libidine acti. Meritò in *bubonem* tranſijt, ſimillimus buboni. Eſt hic inter aves nocturnas maximus, colore fuſco, grandi capite orbiculato, torvóque vultu, aduncis unguibus, obſcuros ſpecus, turres, & deſerta loca incolens, infirmo viſu, ſolem non ferens, aut ſi prodeat, infauſti ubíque ominis: nec recto, ſed obliquo volatu ſe proripiens, quem noctu exercet cum ferali ſonitu: omnium cæterarum, dum apparet, volucrum infeſtantium ſcopus. Virtutes hæ ſunt Sycophantæ & accuſatoris ſubdoli. Torvo ſcilicet incedit vultu, diabolo (*qui fratrum eſt accuſator & calumniator* 12. Apocal.) propior, quàm homini, aduncis unguibus, id eſt acquirendi cupiditate ad alios deferendos rapitur. De his Martialis epig. 4. in Spectac.

Turba gravis paci, placidæque inimica quieti,
Quæ ſemper miſeras ſollicitabat opes.

Nimirum tales bubones ſpe præmiorum illecti, innocentes pariter ac nocentes, reos agunt, inde *Quadruplatores* dicti, quòd quartam bonorum partem damnati hominis olim indipiſcerentur. Ex Seneca lib. 3. de benef. c. 26. conſtat, ſub Tiberio Cæſare fuiſſe accuſandi frequentem, & pœnè publicam rabiem, quæ omni civili bello graviùs togatam civitatem confecit. Paulo Prætorio capite ſtetiſſet, admoviſſe matellæ gemmam Tiberij ectypam, niſi ſervus ebrio annulum extraxiſſet, & delatoris inſidias antevertiſſet. Damnatus alius; quòd ſervum verberâſſet, qui denarium cum effigie Cæſaris apud ſe habebat. Quid infauſtius his exploratoribus, bubonum inſtar, obliquo volatu, hoc eſt greſſu hypocritico ſeſe in domos, ſub ſpecie amicitiæ penetrantibus, ut aliorum dicta & facta foràs efferant, deferant, traducant. Hujuſmodi proditor (Traditorem vocat Tacitus) deſcribitur à Salomone Prov. c. 6. *Graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum.* Scilicet nutu oculorum blando amicitiam ſimulat; plodit pede humum, ut ſignificet, ſe admirari dicta & facta amici; digito

(c) *Delator improbus.*

gito loquitur, id eſt, extendit digitum, ut admirationem conciliet, ac interim corde machinatur malum. Quis ſatis caveat ſibi ab his avibus de nocte, hoc eſt, ſub caligine fraudis volantibus, & viſa, auditáque ferali ſono in crimen & accuſationem vocantibus? Et verò quicunque loquaces ſunt, plerumque obtrectatores & vaniloqui, inſimulatores ſunt, candidáque nigris vertunt. Corvus apud Ovidium lib. 2. Metam. initio albis erat plumis: loquacitas nigrum reddidit, canente Poëta:

Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.

IV. *(d)* Proſerpina de ſententia Jovis alteram anni partem cum conjuge, alteram cum matre commorari juſſa eſt. Eminet in hoc judicio ſapientia Judicis, qui factus ſequeſter litis inter fratrem & ſororem, cùm neutram vellet, nec poſſet offendere partem, illis retinendæ Proſerpinæ jus ex æquo, partitus eſt: & illud quaſi Salomonis 3. Reg. 3. pronuntiavit: *Dividatur.* Requirit enim æquitas, ut cùm ſatis *haud liquet* cauſa, teneatur medium, ne pars alterutra lædatur. Maro canit:

Rex Jupiter omnibus idem.

Hoc Judicantis officium eſt, ut in ambigua controverſia neutri litigantium parti abjudicet cauſam, ſed *dividat*: neque lancem paribus argumentis libratam, auro prægravari ſinat; parùm enim differunt *Plutus* & *Pluto*, & hic per illum ſæpius in judicijs triumphat.

V. *(e)* Neſcio, an Proſerpinæ dimidiata apud inferos, & ſuperos commoratio, non etiam ſignificare poſſit feminarum quarundam mutabilem & perverſam indolem; quæ ſtudijs quandoque pietatis ita videntur addictæ, ut eas inter Cœlites agere, & vitam vivere innocentem ac beatam exiſtimes; Rurſus ſubitò ponunt larvam, & vix è limine ſacro domum reduces, adeò debacchari incipiunt in maritum & domeſticos, ut *Proſerpinas* agnoſcas Plutonio thoro dignas. Dixeris, manè fuiſſe Charites, meridie homines, veſpere Furias.

(d) Iudex ſapiens & æquus. (e) Mutabiles feminarum mores.

SYM-

SYMBOLVM XXX.

Sirenes, blanda & pernicioſa maris monſtra.

Odyſſ. μ. Metam. 5.

Ethicè.

1. Damnoſa Voluptas. 2. Quid Sirenes in S. Scriptura. 3. Qualia monſtra ſint phyſicè. 4 Cantus laſcivi. 5. Tres Sirenes Gula, Inertia, Luxuria. 6. Religioſus eſt Vlyſſes allegoricus adverſùs Sirenes. 7. Litteræ præſidium contra Sirenes. 8. Sirenes ſunt adulatores, 9. Muſarum de Sirenibus victoria.

SIrenes *Acheloi* Fluvij, & *Calliopes Muſæ* (nam Poëtæ etiam his Virginibus Hymenæum canunt) filiæ, nomen habent vel à *σείρειν*, ſeu *connectere* vel *retinere;* vel à *σειρὰ*, *catena*, eò quòd libidinis vinculum Sirenes fuere. Sunt, qui hoc nomen à *σύρω traho* deducant, unde fit, ut i Latinum per y ſcribant. Tres numerantur, *Parthenope*, *Leucoſia*, *Ligia;* monſtra fuere marina, ſuperiore corporis parte virgineam formam, inferiore piſcem referentia; quarum una, *voce*, altera, *tibijs*, tertia, *lyrâ*, ſeu citharâ canebat, tam blandè quidem, ut præternavigantes in profundiſſimum ſomnum traherent, ſopitóſque vel cum navibus in ſcopulos alliderent, vel in mare detractos necarent, tanto numero, ut littora naufragorum oſſibus alberent. Hinc Virgil. 5. Æneid. de Claſſe Æneæ:

Jámque adeò ſcopulos Sirenum advecta ſubibat,
Difficiles quondam, multorúmque oſſibus albos.

Primò juxta *Pelorum* Siciliæ promontorium; pòſt in *Capharéis* inſulis habitâſſe finguntur. Ovidius 5. Metam. tradit, has fuiſſe Proſerpinæ ſocias, mira ſuavitate canendi præditas, eámque raptam à Plutone, diu quæſiſſe; quâ non inventâ in terris, optâſſe alas à ſuperis, earum ut remigio poſſent ſuper aquas ferri, & amiſſam, mari quoque inquirere; móxque cæpiſſe veſtiri pennis, & avium more volâſſe.

Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantáque dos oris, linguæ ne perderet uſum,
Virginei vultùs, & vox humana remanſit.

De

De iiſdem idem lib. 3. art. amand.

Monſtra maris Sirenes erant, quæ voce canora
Quaslibet admiſſas detinuere rates.

Pluribus eas deſcribit Claudianus in epigram de Sirenibus:

Dulce malum Pelago Siren, volucréſque puellæ,
Scylléos inter fremitus, avidámque charybdin
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra.
Blanda pericla maris: terror quoque gratus in undis;
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Impleſséntque ſinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox una ratem: nec tendere certum
Delectabat iter: reditûs odiúmque juvabat;
Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipſa voluptas.

Ad has maris ac hominum incantatrices *Vlyſſes*, captâ Troiâ redux, delatus, dicitur ſociorum aures cerâ occluſiſſe, ne illarum cantus audirent; ipſe autem ad navis malum alligari voluit, ne blanditiarum illecebris caperetur; quam ob cauſam ſeſe contemptas ratæ Sirenes, in mare præcipites abierunt. Vide Symbol. 71. Orpheus quoque cùm illac prætervcheretur cum argonautis, & meliore cantu Sirenum modulos retunderet, illæ deſperatione captæ, inſtrumenta muſica in mare abjecere. Sed quia poſt Orpheum Vlyſſes ad eas oras appulit, & inſidiatrices vix evaſit, credibile eſt, Neptuni beneficio, recuperâſſe, quæ projecerant arma canendi. Pauſanias in Bœoticis refert, à Sirenibus aliquando, Junonis ſuaſu Muſas canendo provocatas, cúmque hæ viciſſent, Sirenibus alas ſuas à Muſis evulſas, coronáſque ex illis factas, in ornamentum capitis & victoriæ trophæum ceſſiſſe.

Ethica.

I. (*a*) Multa his commentis adumbravere Poëtæ. Nempe voluptatum illecebræ (ut habet Cicero 1. Paradox.) mentem à ſua ſede ac ſtatu dimovent, corrumpunt animum, nulláque capitalior peſtis à natura hominibus data eſt. Quas qui ſequitur, miſerandum rationis facit naufragium: qui declinare cupit, earum incantamentis aures non præbere, ſed occludere debet. Atque hoc indicat Natalis Comes Mythologiæ lib. 7. c. 13. Ego, inquit, Sirenum cantus, ac Sirenas ipſas nihil aliud eſſe crediderim, quàm voluptates & earum titillationes. Hæ ad

(*a*) *Damnoſa voluptas.*

ad exprimendam mortalium naturam, partim *belluæ*, partim *virgines* videbantur; quia monſtro propriè ſimilis eſt is, qui non rationi & conſilio, ſed cupiditati paret, cùm altera pars illius homo ſit, altera bellua. Cùm enim vis animæ noſtræ alia ſit compos rationis, alia ratione careat, quo pacto non habet quiſque intra ſe incluſas & latentes Sirenes? aut qui nihil habeat niſi formam corporis cum homine commune, nulláque ratione utatur, ſed huc illuc feratur pro animi impetu, quocunque libido, & appetentia, & cupiditas tulerit. Si quis igitur calamitates devitare voluerit, is ad Voluptatis lenocinia Vlyſſis exemplo aures obturet, neceſſe eſt: aut Orphei, reliquorúmque virorum Sapientum monitis pareat, eóſque ſolos audiat. Hæc Mythologus.

Illa Sirenum fallacia conſiſtebat in eo, ut quibus rebus maximè quiſque audiendis delectaretur; eas præcipuè canerent. Ambitioſos & gloriæ cupidos captabant eorum rebus geſtis cantandis; Hinc Vlyſſem alliciebant laudando:

Huc age, flecte ratem, Graiorum gloria Vlyſſes,
Flecte ratem celerem, noſtras & percipe voces &c.

Ad demulcendos libidinoſos res amatorias canebant; teſtis Martialis lib. 3. ad Caſſianum:

Sirenas hilarem navigantium pœnam
Blandáſque mortes, gaudiúmque crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas,
Fallax (*b*) Vlyſſes dicitur reliquiſſe.

Omnino typus hic eſt illecebroſæ voluptatis, quæ ut doloſiùs decipiat, virgineos ſimulat vultus, & prima fronte honeſtam oblectationem, amicitiam, familiaritatem præfert; ſed ubi paulò blandiùs animum ſubintravit, in belluinam & brutam libidinem deſinit. Sirenes, ut nequiùs fallerent, ſpecioſa ſibi nomina impoſuerunt; nam *Parthenope* virginem, *Leucoſia* candidam, *Ligia* à Græco λιγυρὸν, quod canoram ſonat, aut à λιγέως dulciter, quod ad ſermonis & colloquij fertur illicium. O fallaces larvæ, & alia omnia, quàm quæ nomine præfertis, vapido pectore molientes! Sapientiæ 5. Vita noſtra comparatur navi, *quæ pertranſit fluctuantem aquam*; tótque jactatur fluctibus, quot cupiditatibus. Et ipſa ſæpe malacia plus periculi habet, quàm tempeſtas: quique videntur leniter ſpirare Zephyri, ſæviores ſunt Aquilone. Audiamus D. Hieronymum in epiſtola ad Heliod. Et ego non integris rate vel mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum, & indoctus nauta præmoneo: ſed qua-

(*b*) *Verſutus.*

Digitized by Google

ſi nuper naufragio ejectus in littus, timida navigaturis voce denuntio: In illo æſtu, charybdis luxuriæ ſalutem vorat. Ibi ore virgineo ad pudicitiæ perpetranda naufragia Scyllæum renidens, libido blanditur. Hîc barbarum littus, hîc Diabolus pirata cum ſocijs portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite eſſe ſecuri; licet in modum ſtagni refuſum æquor arrideat, licet vix ſumma elementi terga criſpentur, magnos hic campus montes habet. Intus eſt periculum, intus hoſtis. Expedite rudentes, vela ſuſpendite, crux antennæ figatur in frontibus. Hæc S. Doctor.

Sirenes dum canunt, mergunt. Socrates apud Stobæum: Δεῖ ὥσπερ σειρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν, τὸν σπεύδοντα τὴν ἀρετὴν ἰδεῖν ὥσπερ πατρίδα, id eſt: *Oportet voluptates præterire velut Sirenes eum, qui virtutem, tanquam patriam intueri deſiderat.* Quibus verbis alluſit ad Vlyſſem, cerâ obturatis auribus (quod dicemus) præternavigantem Sirenas, ut Ithacæ patriæ fumum ſubſilientem cerneret. Longè dulcior nos vocat patria Cœlum, cujus deſiderio qui tenetur, eum oportet malæ voluptatis illecebras negligere & aſpernari.

S. Ambroſius in pſal. 43. Illecebroſos Sirenum cantus eleganter, ut ſolet, ad hoc ipſum argumentum applicat. Sirenes, inquit, quaſdam fuiſſe puellas gentilis tradit hiſtoria: quæ vocis ſuavitate, canendi illecebris, audiendi ſtudio illectos navigantes ad littus admovere navigia inducebant, eóſque (cùm gratiam vocis ſequerentur) ſcopuloſo in loco naufragium facere ſolitos, vetuſtas poſteris tradidit. Ita ſæculi voluptas nos quadam carnali modulatione delectat, ut decipiat. Vt ergo illic non littus in vitio erat, ſed canora dulcedo: ita non caro in vitio, ſed ea, quibus caro iſta ſollicitatur & fluctuat. Et comment. in Luc. lib. 4. in procemio. Sic Vlyſſem, inquit, ut fabulæ ferunt (licet & propheta Iſaias dixerit c. 13. *habitabunt in ea filiæ Sirenum*) poſt decem annorum exilia, quibus bellatum in Ilio eſt: decémque erroris annos, feſtinantem ad patriam, Sirenes cantu vocis illectum, ad illud famoſum voluptatis naufragium pænè deduxerunt, niſi adversùs illecebroſæ ſonitus cantilenæ, inſertâ cerâ ſociorum clauſiſſet aures. *Et ſubjungit*, animam, Vlyſſis exemplo, ad crucis lignum ſpiritualibus nexibus vinciendam, ne laſcivarum rerum moveatur illecebris, curſúmque naturæ detorqueat in periculum voluptatis.

II. (*c*) De Sirenibus locus Iſaiæ cap. 13. ſic habet: *Et erit Babylon*

(*c*) *Quid ſirenes ſint in S. Scriptura.*

bylon illa glorioſa in regnis, inclyta ſuperbia Chaldaeorum: ſicut ſubvertit Dominus Sodomam & Gomorrham. Non habitabitur uſque ad finem, ſed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi ſtruthiones: & *piloſi ſaltabunt ibi: & reſpondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & Sirenes in delubris voluptatis.* Quibus verbis deſcribit interitum, deſolationem ac vaſtationem Babyloniæ à Cyro inferendam. Vbi per *piloſos* intelligit Faunos & Satyros, hoc eſt, dæmones, ſcilicet qui in ſilvis & locis deſertis apparent hirſuti ſpecie hircorum, quaſi Dij nemorum; de quibus idem Propheta cap. 34. ubi agit de excidio *Idumææ*, aitque terram illam futuram *cubile draconum* & paſcua ſtruthionum, ſubdit: *Et occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia, & invenit ſibi requiem*, id eſt ſpectra diabolica partim hominem, partim equum vel aſinum referentia, aut piloſum hircum mentientia; & ſpeciem colludentium & ſaltantium præferentia. *Lamiæ*, ſunt dæmones ſuccubi, qui *Empuſæ* dicuntur, de nocte monſtroſis formis hominem terrentes. Sed redeamus ad cap. 13. Iſaiæ. *piloſi ſaltabunt ibi*, nempe larvati dæmones, ſicut laſcivientes hœdi, militarem in modum è diverſis ſtationibus emiſſi, adverſis frontibus congredientur, inſultabunt & arietabunt. *Sirenes in delubris voluptatis*, ſcilicet habitabunt, id eſt, ut S. Hieronymus ait, aut monſtra, aut dracones magni, criſtati & volantes: hi enim ferè ſunt in locis deſertis & devaſtatis, horúmque ſpeciem ſæpe aſſumunt dæmones. Tropologicè, Siren, inquit D. Baſilius, eſt dæmon, qui animam voluptate allicit & decipit. *In delubris voluptatis*, hoc eſt, in palatijs voluptuoſis (Babylon enim erat conſtructa, & comparata ad omnem voluptatem & pompam) poſt exciſionem pro delicijs erunt in delicijs dracones, pro citharœdis ululæ & bubones, pro famulis & aſſeclis Fauni & Satyri horribiles.

III. (*d*) Atque ut Phyſicum etiam aliquid de Sirenibus referamus. Siren eſt ſpecies monſtri aquatici & marini, ore & pube tenus virgo, infernè piſcis, qualis noſtro ſæculo in Friſia captus, vixit inter homines multos annos, didicitque nere. Cornel. in hunc locum. Memorabile eſt, quod de Sirenibus refert Franciſcus Sacchinus in hiſtoria Societatis noſtræ lib. 4. parte 2. ad annum 1560. In inſula Manaria, quæ ducentis à Goa, Indiæ metropoli, leucis diſtat, dum Dimas proregis medicus, & P. Henricus Henricius familiariter inter ſe agunt, adſunt velut ſtupentes, magníſque cum clamoribus piſcatores, patrem Henricum ad ſuas ut iret ſcaphas, rogantes, ſpectatum ingens naturæ miraculum.

(*d*) *Qualia phyſicè ſint monſtra Sirenes.*

Digitized by Google

raculum. Piſces novem feminas, ſeptem mares, quos propter ſimilem humanæ ſpeciem marinos homines nominabant, in retia incidiſſe. Acceſſere ambo ad mare, Henricus & Medicus. Atque hic poſt diuturnam admirationem ſingula attentiùs è ſectionum diſciplina ſcrutatus, hæc adnotavit: Caput erat figura rotundum, nulla colli intercapedine trunco compactum: extremæ aurium fibræ ſeu auriculæ, ex cartilagine, carne eleganter veſtitæ: quarum interior pars aptiſſimis formata anfractibus, veram hominis referebat aurem. Oculi ſuis ornati palpebris, ſitúque & colore non piſcis, ſed quos hominis judicares. Naſus nonnihil aberrabat, malam inter utrámque non uſquequaque eminens, ſed leni tramite bipartitus. Sub eo, labra magnitudine, ſpeciéque noſtris ſimillima. Dentium, non quales ſunt piſcium generi, ſerratilium, ſed planorum, & candidiſſimorum continua ſeries. Pectus alba cute contectum hinc atque hinc paulò latiùs, quàm pro corpore, in mammas extuberans: neque eas feminis pendulas, ſed quaſi virginibus globoſas: quarum uni cùm papillam preſſiſſet medicus, ingens exilijt lactis copia miri candoris. Brachia non rotunda, ſed latiora, quaſi ad natandum facta, duorum longitudine cubitorum, nullis tamen ipſa cubitis, ulnis, manibus, articuliſque diſtincta. Sub alis molliſſimus pilus ac longus. At in adminiſtris propagandæ ſobolis membris nulla ab humanis in utroque ſexu diſtinctio. Agnoſceres, qua re homines ſimillimi ſint belluis. Poſt hæc, veluti de Sirenibus olim Poëtæ cecinerunt, in piſcem caudâ deſinebant biſculcâ. Hæc Sacchinus. Magis ad noſtrum propoſitum facit, quod recenſet P. Petrus Doultremannus in lib. de amore increato cap. 1. ſect. 9. Non pauci, inquit, hujus generis piſces (de Sirenibus ſuperiorem narrationem præmiſerat) viſuntur in Braſilia, quos barbari *Ibupiapra* indigitant, eóſque ſic horrent, ut nonnunquam ad eorum conſpectum metu exanimentur. Vultus eorum ſatis formoſus, præterquam quòd oculos profundiores geſtant, feminæ etiam capillos longiores. Oſtia fluviorum amant; & ſæpe conſpiciuntur infra *Iagoraripe*, ſeptimo aut octavo à Baia lapide; ubi fama eſt non paucos barbaros ab ijs eſſe inter amplexandum præ nimio amore ſuffocatos; imò aiunt, ubi ſic temerè enecârint, gemitus atque alta eos ſuſpiria, luctûs ſui indicia, emittere. Habes hîc, ut ad mores me referam, expreſſam malæ voluptatis imaginem, quæ dum amatoribus ſuis blanditur, dum eos amplectitur, dum diſſuaviat, præſentiſſimum interitum adfert. Cogita *Zambrin*, illum Hebræum Principem cum Cozbea Madianitide

puella

Digitized by Google

puella fœdè conſueſcentem, & ea corporis parte, qua peccabat, vindicem *Phinea* pugionem, cum amaſia ſua recipientem. Num 25.

IV. (e) Per Sirenes etiam denotantur Cantores & Cantatrices, quos Salomon Eccleſiaſtæ 2. vocat *delicias hominum*, à quibus & ipſe turpiter incantatus eſt. Puerorum, ac præſertim feminarum vox eſt mollior, dulcior, delicatior, & ad effeminandum animum potentior. Vnde Prov. 5. dicitur: *Favus diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus.* Quocirca S. Hieronymus ad *Furiam*, mandat, ut Fidicinas, & pſaltrias, & iſtiuſmodi chorum diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina proturbet ex ædibus ſuis. De his D. Ambroſius cit. loc. in Lucam. Quid ſibi vult puellarum (cantantium) figura, niſi evirata voluptatis illecebra, quæ conſtantiam captæ mentis effeminat? Quæ autem illa vada, niſi noſtræ ſcopuli ſunt ſalutis? Nihil enim tam cæcum, quàm ſæcularis ſuavitatis reticulum, quæ dum mulcet animum, vitam obruit, & corporeis quibuſdam ſcopulis ſenſum mentis illidit. Et S. Auguſtinus lib. de decem chordis. Quid prodeſt delectari canticis ad tempus turpibus, in poſterum amaris? Talibus enim turpitudinibus cantionum animi humani illecti enervantur, & decidunt à virtute, defluentes in turpitudinem, & propter ipſas turpitudines poſtea ſentiunt dolores, & cum magna amaritudine digerunt, quod cum magna dulcedine biberunt. Conſonat Theodoretus in Gen. quæſt. 47. Vbi ait, filios Sethi à parente ſuo optimè inſtitutos, perditis filiarum Caini amoribus corruptos fuiſſe, illectos inſtrumentis canentium cithara & organo, quæ *Iubal* ipſarum pater confecerat. Quare ſicut Sirenum ſcopuli, illæ quoque Comœdiæ fugiendæ, quarum argumentum molle & fractum, mollioribus etiam modulis laſcivit, & ad flagitium invitat.

V. (f) Meritò verò Sirenes à *trahendo, nectendo, tenendo, catenando* dicuntur, nam quos voluptatis illecebra ſemel implicavit, altiſſimè tenet & vincit, ne elabantur. Trahit autem vel cantu, vel viſu, vel conſuetudine. De qua S. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. c. 5. Suſpirabam ego, ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & conſtrinxerat me. Quippe ex voluntate perverſa, facta eſt libido: & dum ſervitur libidini, facta eſt conſuetudo: & dum conſuetudini non reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Hinc tres eſſe Sirenes dicuntur, & triplici allicere cantu. Et celebre eſt illud:

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda ſequenti

V 3 Tres

(e) *Cantus laſcivi.* (f) *Per tres Sirenes tria vitia indicantur.*

Tres ſcilicet exitiales honeſtatis peſtes: *Gula*, *inertia*, *Luxuria*.

(*g*) Quod autem Sirenes ab Vlyſſe ſpretæ in mare ſeſe immerſerint, indicatur, quantum valeat actus virtutis heroicus unus. Vna namque victoria de hoſte ſtrenuè relata facit ipſum timidiorem ad novos inſultus; imò ſic debilitat & frangit, ut non audeat in certamen redire. Et plerumque ſi primos libidinis motus cordatè repreſſeris, poſteriores languidiùs incurrunt. Et quid aliud ſignificant aures Sirenum cantibus obſeptæ & occluſæ, quàm primis tentationum illecebris oculos atque aures tam corporis quàm animi non eſſe aperiendas?

VI. (*h*) PP. noſtri Belgæ *in Imagine Societatis* Caſtitatem Religioſam voto adſtrictam ingenioſè per Vlyſſem ad malum navis religatum, & aures manibus admotis obſepientem exprimunt, fruſtra circa navigium ludente Sirenum choro; cum lemmate,

---- canitis ſurdis, canitiſque ligatis.

Vltimi verſus epigrammatis hi ſunt.

Vincula *vota* mihi, crux *malus*, Typhis JESUS,
Pro pelago *lacrimæ*, pro ſtatione *Deus*.
Anchora *Spes*, *Cor*, acus, velum *Suſpiria*, clavus
Firma *Fides*, ventus *Gratia*, remus *Amor*.

VII. (*i*) Orphei cantum adversùs Sirenum blanditias prævalentem, diſertiſſimus Muretus eleganter accommodat ad ſapientes juventutis litterariæ inſtitutores. Placet ejus referre verba: Memoriæ proditum eſt, Jaſonem olim, cæteróſque Argonautas cùm eam inſulam, quæ ab amœnitate, florúmque copia nomen invenerat, præternavigarent, periculúmque eſſet, ne molli ac delicato Sirenum cantu, quæ eam inſulam incolebant, ad exitium perducerentur, unum in Orpheo perfugium habuiſſe; qui cùm eſſet in puppi, ſimúlque fides blandis impellere digitis, ſimul vocem illam, quâ feras nemoráque traxerat, explicare cæpiſſet, tanta ſimul aures, animóſque audientium voluptate complevit, ut jam Sirenum vocibus nemo navigantium moveretur. Hoc figmento quid tandem aliud doctiſſimi homines, niſi id, quod nos volumus, indicarunt? Florida videlicet illa inſula, Juventus eſt. Eam qui quaſi prætervehuntur, magno in periculo ſunt, ne Sirenum, id eſt, voluptatum blanditijs decepti, & à recto tramite abducti, in vada & ſcopulos deferantur. Quodnam igitur huic tanto periculo comparandum remedium eſt? Quod, niſi Orphei, optimi ac ſapientiſſimi vatis lyra? cujus ſuavitatem

(*g*) *Primis tentationum illecebris reſiſtendum.* (*h*) *Vlyſſis allegorici adverſùs Sirenes Victoria.* (*i*) *Litterarum præſidio Sirenum cantus ſpernuntur.*

tatem, qui percipiunt, ij & Acheloidum cantus pro nihilo putant, & tandem inſtitutum iter emenſi, vellus aureum, id eſt, virtutem cum immortali conjunctam gloria conſequuntur. Orat. 2. de laud. litt.

VIII. (*k*) Hæc ſatis de Sirenibus, ſi adjecerimus, à Mythologo perniciofas earum illecebras ac voces, etiam ad adulatores transferri, qui eos, quibus aſſentantur, in profundiſſimum ſomnum inducunt, ut non videant, quid differat amicus ab adulatore; quoniam hujus ſuavior eſt auribus oratio, itáque fit, ut, dum nullus amicitiæ, ſinceritati, juſtitiæ patet locus, auditores creduli gravibus involvantur malis.

IX. (*l*) Sed quid? propè oblitus fuiſſem dicere, quid ſibi velit, quòd Muſæ è devictarum Sirenum pennis, coronas ſibi texuerint. Nimirum denotatur, ad pravæ voluptatis inſidias ſuperandas, nihil eſſe validius, quàm animum procul ab ignavia habere, & ad litterarum ſtudia ſtreauè applicare. Nam ubi mens ingenuis curis occupatur, & amore liberalium artium tenetur, facilè ſpernit voluptates & generoſo repellit faſtu, quidquid molliùs blanditur: unde conſequitur, ut domitæ cupiditates vires ſuas, velut alas amittant, & victori in præmium virtutis, ac etiam doctrinæ cedant. De Sirenibus extat emblema 115. Alciati: cui adjunge lemma: *Dum vocant, vorant.*

(*k*) *Per Sirenes etiam adulatores intelliguntur.* (*l*) *Muſarum de Sirenibus victoria ac corona quid ſignificent.*

SYMBOLVM XXXI.

Triptolemus, mirus Cereris alumnus.

5. Metam.

Ethicè.

1. Magna vis educationis in utramque partem. 2. Igniculi primi naturæ. 3. Laus agriculturæ. 4. Commendatio laboris. 5. Beneficentia colenda.

FUit hic *Celei*, regis Eleuſini (eſt Eleuſis civitas Attica, non longè Athenis ſita) filius. Ad hunc regem fortè Ceres, dum raptam à Plutone filiam undique quærit, diverterat, ab eóque liberaliſſimè fuit habita. Dea remuneratura humanitatem hoſpitij, omne genus agricul-

turæ

turæ oſtendit Celeo: non enim niſi glandibus ea tempeſtate veſcebantur; vel quia homines ignari terræ colendæ, aliam frugem non noverant; vel quia ſemina deerant, & ſatio ceſſârat. Teſtis Virgilius. 1. Georg.

Prima Ceres ferro mortales vertere terram
Inſtituit: cùm in glandes, alimentáque ſacræ
Deficerent ſilvæ, & victum Dodona negaret.

Et Ovidius 5. Metam.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentáque mitia terræ.

Celeus quod à Cerere didicerat, cum nullo hominum communicavit; ſive quia veteri vivendi mori aſſuetus erat; ſive quia laborem abhorrebat. Is ſubinde filium genuit *Triptolemum*, nomine, qui primus id beneficium, in omnium uſum mortalium contulit. Admodum infans erat & in cunis vagiebat tum, quando Ceres ad regiam parentis devenerat. Parvuli amore capta dea, cùm illum immortalem vellet, nutricis habitum & officium ſimulavit, & nihil earum omiſit rerum, quæ ad eam curam pertinebant. Interdiu lacte divino rigabat alumnum; noctu, ipſum clàm obruebat igne, & veluti ſub cinere fovebat, ut exſudatis mortalitatis humoribus, cœleſtis naturæ igniculis imbueretur. Nec diu pòſt factum eſt, ut puer, præter reliquorum mortalium naturam ac morem, teneram ætatem, incremento ſtaturæ longè ſuperaret. Cùm hoc pater miraretur, nocturno tempore obſervavit nutricem; cúmque Ceres puerum igne perfunderet, ille expaveſcens, & filio metuens, exclamavit. Ea ſollicitudo perniciem attulit ipſi; indignata quippe Dea arcanum ſuum mortali oculo deprehenſum, momentò Celeum exanimavit; Triptolemum verò filium divino munere affecit, artem ſerendi docuit, & ad fruges propagandas, currum alatis draconibus junctum, ei donavit, quò vectus ipſe per ſublimia, quaquaverſùs in orbe ſemina ſparſit, uſúmque frumentorum demonſtravit.

Ethica.

I. (*a*) Rectæ, ſeu bonæ educationis officia, hac exprimuntur fabulâ. Nam quod Triptolemus lacte divino nutritus ſit, indicatur, quanti referat, quò ſuccò primitus imbuatus puer. Etenim cum lacte, primo nutrimento, indoles & mores ſuguntur. Si hoc ſincerum ſit, ſervabit humorem & odorem virtutis talis animula; ſin' lacti venenum ira-

(*a*) *Magna vis educationis in utramque partem.*

iracundæ, avaræ, libidinoſæ, nutriculæ ſit mixtum; virus hoc totum imbibet alumnus. *Lamiæ*, ut Threnorum 4. legimus, *nudaverunt mammam ſuam, lactaverunt catulos ſuos.* Quid enim aliud ſunt iſtæ lamiæ, ſpeciem partim muliebrem, partim ferinam referentes, quàm impotentes muliérculæ, tigridem potiùs, urſam, lupam, & ſimiles beſtias, quàm hominem moribus præferentes. Ab his mammis qualem rorem? Et ex iſto quales exſpectes catulos? Tartari ac Scythæ infantibus ſuis lac præbere caninum aut equinum dicuntur, ut deinde feroces & pugnaces evadant. Lamiæ ab antiquis mulieres eſſe putabantur, ſive veriùs dæmonum quædam phantaſmata, quæ formoſarum mulierum ſpecie aſſumpta, pueros pariter ac juvenes blanditijs allectos devorabant. Alij aliter de ijs ſcribunt, nobis ad propoſitum ſufficit, per Lamias intelligi improbas & ſceleratas nutrices, quæ cum viroſo lacte malam peſtem in teneros fœtus transfundunt. Sic Heliogabalus Imp. Græcæ meretricis alumnus ab ea ſuam ſpurcitiem & obſcænitatem hauſit. Rhodiginus. Sic Tiberius Nero, magnus potator, ideo *Bibertus Mero* vocatus, quia nutricem habuit vinolentam. Sic Agrippina Neronis mater, quòd in omnes libidines eſſet effuſa, filium orbi dedit libidinis & crudelitatis monſtrum. Cornel. Tacit. Quin & Salomon trecentarum uxorum maritus, & ſeptuaginta pellicum concubinus, matrem habuit Betſabee adulteram. Diogenes videns adoleſcentulum ex temulentia deſipere, dixit. Ebrius te ſeminavit pater. Pari ratione dixeris tali: ebria te lactavit nutrix. Propterea mater Samſonis jubetur ab Angelo, vinum & ſiceram non bibere. Et S. Auguſtinus in lib. Confeſſionum fatetur, ſe cum lacte matris, Dei cultum & venerationem hauſiſſe. Antoninus Caracalla Imp. quanquam ſæviſſimus, magnum tamen Chriſtianis negotium non faceſſivit. Cauſam aſſignat Baronius ad annum 217. quòd lac nutricis Chriſtianæ ſuxerit.

II. (*b*) Deinde in Triptolemo obſervandum, infantem ipſum igne perfuſum à Cerere fuiſſe. Parùm enim valet lacteus matris humor, ſeu bonus corpori tenello ſuccus à natura infuſus, niſi ignea vis ingenij, tanquam cos, accedat. Inter prodigia & læta omina ignis habetur capiti circumfuſus, quod Aſcanio Æneæ filio obtigit. 4. Æneid.

Ecce levis ſummo de vertice viſus Juli
Fundere lumen apex, tactúque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

Regnum videlicet igneus ille ſplendor adoleſcenti portendebat. De Honorio Claudianus id confirmat. X. Appa-

(*b*) *Multùm intereſt, quales igniculi primi naturæ.*

Apparet, quid ſigna ferant. Ventura poteſtas
Claruit Aſcanio, ſubita cùm luce comarum
Innocuus flagraret apex, Phrygióque volutus
Vertice, fatalis redimiret tempora candor.

De hac animi flammula Petrarcha Dial. 41. Sic inquit, habe: omnes qui ſunt, & qui erunt, aut fuerunt virtutibus clari, non poſſe unum ingenium accendere, niſi aliquæ intus in animo ſcintillæ ſint, quæ Præceptoris ſpiritu excitatæ & adjutæ generoſum diſciplinæ fomitem arripiant; alioquin algidum in cinerem nequicquam flabis. Natura parvos nobis igniculos dedit, ait Tullius, qui corruptelâ malæ conſuetudinis extinguuntur. Graviter M. Antonius Muretus lib. 2. Ethic. Ad virtutem nos natura gignit, doctrina excitat, conſuetudo perducit. Non enim eſt dubium, quin ſemina & igniculi quidam nobis inſint à natura, uſque eò, ut naturali quadam inclinatione alium ad alias virtutes propenſiorem eſſe videamus. Atque hac de re loquitur Ariſtoteles lib. 6. Ethic. & illa *principia*, virtutes naturales, aut virtutes inchoatas vocat. Sed ſemina illa facilè eliduntur, niſi excolantur; igniculi illi facilè extinguuntur, niſi foveantur. Conqueritur Tullius. 3. Tuſcul. Sunt ingenijs noſtris, inquit, ſemina innata virtutum, quæ ſi adoleſcere liceret, ipſa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem ſimul atque editi in lucem, ſuſceptíque ſumus, in omni continuò pravitate, & in ſumma opinionum perverſitate verſamur. Adſonat Plato lib. 2. de legib. Aſſueſcat ergo pueritia dolore ac voluptate rectè moveri, ut à principio uſque ad extremum vitæ rectè oderit, quæ odiſſe oportet, & amet, quæ amanda ſunt. Ergo prima ætas riguo lactis imbre ad ſcientiam, & igneo mentis vigore ad probitatem eſt educenda. Id quod religioſus Scriptor hanc adducens fabulam monuit: Immortalitas, ait, nobis curanda eſt, ſeu lacte ſit opus, ſeu igne: ſive animus eruditione nutriendus ſive exercendus pietate. Drexel. in Triſmeg. lib. 3. c. 1. Rurſus per has animarum ſcintillas intelligas, nihil quantumvis parvum in educatione contemnendum. Quid ſcintillâ tenerius? uno flatu diſpelles, quid validius flammâ è ſcintilla nata? arſerunt hac integræ urbes & ingentia nemora, nam

Neglecta ſolent incendia ſumere vires.

Id de pueritia cogita, cujus primæ ſcintillæ in magnas vitiorum flammas erumpent, niſi principijs obſtetur.

III. (*c*) Triptolemus artem colendæ terræ à Cerere edoctus eſt, ſalubri documento, quanti facienda agricolatio, quæ divinam habet originem;

(*c*) *Laus agriculturæ.*

riginem; quaque ratione juventus ſit ad laborem aſſuefacienda, præſertim fructuoſum & innocentem, qualis eſt agricultura, de qua Cicero. 1. Offic. Omnium rerum, ex quibus aliquid exquiritur, nihil eſt agricultura melius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius, nihil publicæ rei utilius. Siracides monet cap. 7. *Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem creatam ab altiſſimo.* Eſt hæc commendatio rei ruſticæ 1. Labor excludit otium, malorum omnium fontem & originem. 2. Labor eſt hominis proprium, nam ad eum *naſcitur, ut avis ad volatum.* Job. 5. 3. Labor vegetat ac roborat corpus ſimul & animum. 4. Agricolarum vita ad innocentiam, patientiam, fortitudinem exercet. Optimi quondam milites ab aratro vocabantur. De agriculturæ felicitate Maro. 2. Georg.

O fortunatos nimium, ſua ſi bona nôrint
Agricolas, quibus ipſa procul diſcordibus armis
Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.

Quo loco plures vitæ ruſticæ laudes enumerat Poëta. Prima eſt *quies* hujus vitæ, ſecura à bello, tumultibus, negotijs: perpetua pace ac tranquillitate abundans. Secunda ruſticorum *ſimplicitas*, ab omni fraude & dolo aliena. Tertia, *abundantia*. Quarta, *jucunditas*. Quinta, *frugalitas*. Sexta, virtus & religio, unde Aſtræa ſeu Juſtitia ſeu Virtus, terras exoſa, ultimò omnium ad ruſticos divertit, & ab his ad cœlum receſſit, Poëta canente

------ extrema per illos
Juſtitia excedens terris, veſtigia fixit.

IV. (*d*) Notandum, Triptolemum curru ſublimem, longè ſupra terras evectum fuiſſe. Eſt enim labor dux ad virtutem, cujus ut cœleſtis eſt origo, ſic per illam eſt ad cœlum via. Poſſis huc applicare illam in Zodiaco ſidereo rutilantem virginem, quæ manu ſiniſtra *ſpicam* tenet, ut intelligas laborem (præſertim terram colentium, & agros aratro exercentium) eſſe incontinentiæ antidotum, & malarum cupiditatum remedium. Inter priſcos anachoretas vulgatiſſimo ferebatur adagio: laborantem ab uno ſolo dæmone vellicari; deſidem & ceſſatorem à plurimis exagitari. Quid, quòd hac per aërem vecturâ ſignificetur, ita curandum *ſolum*, & rei augendæ, etiam per honeſtos labores ſtudium, ut animus tamen ſudore corporis ac pulvere non opprimatur, ſed è fatigatis quoque membris, liber ad cœlum ſubvolet. Sic enim, ait D. Gregorius, curanda ſunt temporalia, ut non amittamus æterna. Tal-

(*d*) *Commendatio laboris.*

pæ ſe infodiunt terræ, quia carent oculis: homines lucris præſentibus dediti, nihil vident earum rerum, quæ ad futuram felicitatem pertinent.

V. (*e*) Dignus immortalitate fuit Triptolemus: nam beneficium, quod à Dijs accepit, in alios ſparſit, tantò quidem ampliore munere, quantò in plures illud diffudit. Non enim nobis ſolis, ut Tullius ait, ſed patriæ nati ſumus. Et hoc eſt boni ac ſapientis Principis, ad profligandum otium & inopiam, bonas artes, præſertim agriculturam, inter ſubditos propagare. Veterum Sapientum eſt profatum, liberalitate & beneficentiâ homines proximè ad Deos accedere, id quod Triptolemus fecit. Eſt enim divinitatis proprium benefacere. Cicero lib. 2. de natur. Deor. Ipſe, inquit, Jupiter, id eſt, *juvans pater*, & à Majoribus noſtris *Optimus Maximus* dicitur; & quidem antè optimus, quàm maximus, quia majus eſt, certéque gratius, prodeſſe omnibus, quàm magnas opes habere. Hinc Varroni *dives* dictus eſt, quaſi *divus*, quod perinde ac Deus circumfluat maximis copijs, & alienam miſeriam ac inopiam, nihil ipſe interim incommodi accipiens, levare tam velit, quàm poſſit. Auguſtus ſanè Imperator, poſtquam imperium erat adeptus, nihil ſe magis ſibi gratulari dixit, quàm quòd gradum illum jam conſcendiſſet, unde univerſis benefaciendi facultas præſtaretur; cùm illud amplitudinis certum ſit teſtimonium, omnes beneficentiâ promereri. Dio lib. 5. Hinc in proverbium abijt, *homo homini Deus.* Antiquitas enim nihil aliud exiſtimabat eſſe *Deum*, quàm prodeſſe mortalibus. Vnde frugum, vini, legum autores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attuliſſet, pro Dijs habiti; quam ob cauſam etiam Sol, Luna, Aqua, Terra Numinibus accenſita ſunt, quòd plurimùm ad vitam conducere viderentur: quódque horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur.

Chiliaſtes.

(*e*) *Beneficentia colenda.*

SYM-

SYMBOLVM XXXII.

Arachne puella in araneam transformatur.

6. Metam.

Ethicè.

1. Ingratus diſcipulus. 2. Frivola & inania hominum ſtudia. 3. Hominis cum aranea comparatio.

FUit hæc filia *Idmonis*, tinctoris Lydij, viri obſcuri atque opificis; ex matre pariter ignobili, quæ tamen arte nendi ac texendi, famam apud multos collegerat. *Arachne* non maternum tantùm artificium probè calluerat, ſed inſuper acu pingebat elegantiſſimè, & Phrygionum ſui temporis manum ita vicerat, ut omnem per Lydiam celebraretur; adeò, ut Nymphæ quoque regionis illius ac fluviorum accolæ, frequenter ad eam, operis admiratrices, inviſerent. Ea nominis celebritas inflavit tumidiùs puellam; eóque prolapſa eſt inſolentiæ, ut neque Minervam artis ſuæ præſidem agnoſceret, neque in certandi diſcrimen cum ea deſcendere ſubterfugeret. Dij ut lento pede ad vindictam procedunt, ſic Pallas quoque aliquid puellari ætati dandum rata, formam & habitum vetulæ induit, séque ſub eo ſchemate ad Arachnen confert, & verbis ad omnem humanitatem compoſitis, admonet temeritatis ſuæ, ádque rogandam ſtolidæ provocationis veniam adducere conatur. Illa torvo vultu perſonatam anum intuita, vix continuit manus, quin ejus vultum, tanquam acu Phrygia pingeret; certè ſuperbis in eam dictis involavit, & vias ſuas relegere juſſit, niſi facta quoque experiri vellet. Cur non veniret ipſa in conſpectum, & in artis experimentum Minerva; ſe punctim cum ea dimicaturam acu: aut ſi placeret magis, cæſim, texturâ ſtaminum, & jugali tela. Excuſſit iram Deæ, jactantia & procacitas juvenculæ; & quoniam ita lubitum eſt, ait, certemus; manum non in tela, ſed telam ſtringamus. Simúlque poſitâ perſonâ ad opus ſe accingit.

Haud mora; conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas:
Tela jugo juncta eſt, ſtamen ſecernit arundo,
Inſeritur medium radijs ſubtegmen acutis;

 Quod

Quod digiti expediunt; atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Utraque feſtinat, cinctæque ad pectora veſtes,
Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.

Utraque magna argumentorum & ſimulacrorum varietate telam ſuam exornavit; Arachne quidem parùm memor virginalis pudoris, diverſos & obſcœnos ſuperum amores intexuit; Pallas verò caſtimoniæ ac verecundiæ apprimè ſtudioſa, nil niſi caſtum, pudicúmque figurabat. Opus utrinque fervet; labor tam feliciter ſuccedit Arachnæ, ut etiam invidiam concitârit Deæ. Quæ denique arrogantiam & impudentiam puellæ non ferens, manum injecit ejus operi & diſrupit; móxque correptô radiô, faciem adverſariæ non perfunctoriè percuſſit. Iſta contumeliam nec ſuſtinere, nec vindicare valens, ultionem in ſeipſam convertit, collúmque laqueo ligavit. Dea pendentem miſerata, levavit quidem, & eam vivere juſſit, ſed ſimul pendêre, in aliarum exemplum. Inde aſperſam ſucco quodam venenoſo, repentè in araneam convertit.

Fitque caput minimum, toto quoque corpore parva eſt:
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Ethica.

I. (a). Fabulæ finis ſeu ἐπιμύθιον, inter alia hoc eſt. Primò Arachne ingenio ſuo ſuperbiens, negabat ſe Pallade (quæ tamen inventrix & præſes eſt artis nendi & texendi) magiſtrâ, vel auxilio uſam. Deinde non veretur tantam Deam in certamen provocare. Tertiò ſalutaria ſub grandævæ matronæ ſpecie monentem, pervicaciter aſpernatur:

Certet, ait, mecum: nihil eſt, quòd victa recuſem;
Cur non ipſa venit? cur hæc certamina vitat?
Conſilij ſatis eſt in me mihi.

Quid jactantius his verbis? quid ingratius hoc animo? Non tantùm non agnoſcit artificij ſui autorem & magiſtram Arachne, ſed inſuper procaciter contemnit, & ei ſe arrogantiſſimè præfert. Non rarum hoc in diſcipulis ingratis exemplum eſt; pudet ipſos obnoxios vivere magiſtris ſuis, & agnoſcere fontem, unde hauſerunt. Gratiam benè merentibus tantùm abeſt, ut referant, ut etiam debere ſe negent; à quo

crimine

(a) *Ingratus diſcipulus.*

Digitized by Google

crimine etiam beſtiæ abhorrent. Aliter Romani, apud quos *Fontinalia*, dies erat feſtus, quo in fontes coronas proijciebant, puteóſque coronabant, ut, à quibus pellucidos liquores ad reſtinguendam ſitim acciperent, iiſdem gratiam referre hoc ritu viderentur. Æquum eſt enim eos, à quibus haurimus beneficia, laude & gratulatione perſequi. Vetus verbum eſt: *Si aquam hauris, puteum corona.* Ægyptij ſiphonibus Niliacis leonina capita adſculpebant, eò quod Ægyptum fœcundaret aquis Nili inundatione leonis ſidus. Hoc gratæ mentis, & beneficiorum memoris, ſymbolum eſt.

II. (*b*) Arachne in beſtiolam abijt, muſcarum venationi intentam. Sic Deus ulciſcitur ſuperbum & ingratum animum, ut ad extremum faſtuoſus ſpiritus in viliſſimis curis inſumatur, inſtárque retis ab araneo nexi, ventis in ludibrium, hominibus in fabulam cedat. Quantùm ſe inflaverat olim Domitianus ille Imp. Romanus; qui Deos novos condidit, & ſeipſum Deum dixit, ſcripsítque. Qui Minervæ ſe filium credi voluit; qui ſub imagine Herculis adoratus fuit. de quo adulator Martialis lib. 6.

Cenſor maxime, Principúmque Princeps,
Vrbs cùm tot tibi debeat triumphos,
Tot naſcentia templa, tot renata
Tot ſpectacula, tot Deos, tot urbes.

(*c*) Ille inquam Domitianus, Deus ac Dominus, quotidie horas aliquot in cubiculum ſe abdebat, quaſi de rebus magnis conſulturus; cùm verò miniſtri aliquando per rimam, quid intus ageret, curioſiùs indagarent, viderunt Imperatorem muſcas ſtylo configentem. Hinc percunctantibus, quis intus eſſet cum Imperatore? *Ne muſca quidem*, reſpondebant. Non minùs ſtolidè *Heliogabalus*, Romanorum & ipſe Imperator, qui jubebat ſervos millena pondo ſibi aranearum deferre, propoſitô præmiô; collegiſséque dicitur decem millia pondo aranearum, dicens & hinc intelligendum, quàm magna eſſet Roma. Lamprid. En quò ſuperbia recidat. Perinde ridiculè & ſanè *Hartabus* Hircaniæ rex talpas capiebat: *Eropus* Macedoniæ rex, lateribus conficiendis delectabatur: *Bias* rex Lydiæ, filo ranas colligabat. Vah coronata ſtultitia! His accenſendi, qui inſanientis ſapientiæ ſtudioſi ac magiſtri, inutili ac futili labore, veluti aranei, conſumuntur, de quibus non inſcitè Martialis lib. 2. epig. 85.

Turpe eſt difficiles habere nugas,
Et ſtultus labor eſt ineptiarum.

Horum

(*b*) *Frivola & inania hominum ſtudia.* (*c*) *Imperatorum & regum.*

(d) Horum integram claſſem Romanus Philoſophus inducit. Didymus ille Grammaticus, qui ab aſſiduitate laboris *χαλκέντερος*, id eſt, ferreis viſceribus, dictus eſt, quatuor millia librorum ſcripſiſſe dicitur. In his libris de patria Homeri quæritur; in his de matre Æneæ vera; libidinoſior Anacreon, an ebrioſior vixerit? an Sappho publica fuerit? Seneca ep. 88. Conſimile ſtudium Tiberij Imp. Rom. fuit, de quo Suetonius ſcribit, has quæſtiones eum ſciſcitari conſuetum: Quæ mater Hecubæ? quod Achilli nomen inter filias Chironis? quid Sirenes cantare conſueſſent? quot Vlyſſes remiges habuerit? priórne ſcripta ſit ilias, an odyſſea? dexteróne an ſiniſtro pede Æneas exſcenderit. Et Plutarchus memorat in Convivio ſeptem Sapientum, inquiſitum, utrum prius fuerit, ovum, an gallina? Nec deſunt *cuminiſeca*, & vocabulorum *ῥιζότομοι*, ſeu radicum ſectores, qui abutentes otio, voces ſingulas & Syllabas exenterant, qui diſputant, quid inter ſtillam & guttam interſit; reperire & invenire, quantum differant apud Naſonem 1. Metam.

----- & non inventa reperta eſt.

(e) Socratem quis occupari credat, ut ſaltum pulicis, pede ceræ impreſſo, metiri queat? quaſi Philoſopho dignum ſit, operoſo ſtudio conſectari, ter millies quadrageſies quinquies hunc ſaltu uno, molem corporis excedere. Quid, quòd & hujus ævi viri, cæterùm docti, his aranearum textoribus adnumerari poſſint, qui operosè perveſtigant, ſi chimæra eſſet homo, cui ſcientiæ ſe traderet? inter quos Profeſſor ille accenſendus, qui, ut Drexelius commemorat Rhet. lib. 1. c. 10. quæſtiones Theologicas nihili faciebat, ſed ſi *modales* incidiſſent, ubi *abſolutum*, ubi *reſpectivum*, quaſi Solimannum debellaſſet, ita inſurgebat. Huc pertinent Sophiſtæ, qui vafris concluſiunculis, contortis quæſtiunculis, cavillationibus, paralogiſmis, ac vitioſis argumentationibus, variáque fallaciarum ſpecie alios decipere laborant. Poſſis etiam huc revocare illa ingenia, quæ in deſcribendo paſſere, cane, fele, rana, muſca, culice, pulice, pediculo; in laudanda mendicitate, ebrietate, luto, ipſa etiam ſtultitia, elaborato opere deſudarunt. *(f)* Huc quoque referas *hæreticos*, qui ſubtilitate ingenij nihil aliud diu noctúque texunt, quàm aranearum telas, hoc eſt, fallacia animarum reticula, ſed infirma, & uno Veritatis halitu difflanda. His adde Legum latores, & Judices, quorum edicta, decreta, mandata, leges, ſunt araneorum caſſes, in quos ſi muſcæ & volatilia alia puſilla inciderint, capiuntur & pereunt: fortiora

(d) Grammaticorum. (e) Dialecticorum. (f) Hæreticorum.

riore verò animalia perrupto facilè texto, quoquò libuerit, elabuntur: ita leges imbecillam & tenuem plebeculam cohibent atque caſtigant, potentioribus verò nihil adverſantur, qui eas ex arbitrio tollunt, ſcindunt, abrogant, refigunt. Pierius in Hieroglyph. lib. 26. cap. 47. His vir quidam doctus connumerat cincinnatulos pueros, puelláſque, qui in comendis capillis tempus malè perdunt, & ſtulto ſe labore conſumunt, crinium expandendo retia ad muſcas, hoc eſt, ad gloriolam aliquam & vanitatem, vel blandiorem oculi alieni nictationem aucupandam. Atque horum omnium, quos recenſuimus, Symbolum eſt *Arachne*, quæ fiduciâ ingenij & artis elata, cum ſuo faſtu in araneolam immigravit, & in elaboranda textili nebula, ſtudium omne, vitámque conſumpſit. Hinc proverbio locus factus: *aranearum telas texere*, id eſt in re frivola, nulliúſque frugis, infinitum atque anxium laborem capere.

III. (*b*) Non poſſum omittere, quin huc adducam virorum doctorum ſenſa ſuper illud pſalmi 89. *Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur*, id eſt, reputabuntur, quia laborioſi ſunt, & tamen inutiles, & vani, ut anni araneæ. In quæ verba Hugo Cardinalis; aranea, inquit, primò facit telam ſubtilem, & inutilem; idem facit aſtutia mundi. Iſa. 19. *Confundentur texentes ſubtilia.* Quales illi, qui annos conſumunt aut ſubtili & inutili, quod ſupra diximus, ſtudio: aut aſtuti ſunt & verſuti in technis & fraudibus texendis, ut alios capiant & irretiant. Pergit Hugo. Secundò aranea ſe eviſcerat; ſic facit, avarus. Eccli. 10. *Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam; hic enim & animam ſuam venalem habet; quoniam in vita ſua projecit intima ſua*, id eſt, ilia & exta inſtar araneæ, vitam & animam expoſuit, ac perdidit ad opes acquirendas & accumulandas. 3. Aranea multùm laborat, & citò diſſipatur opus ejus; ſic accidit homini in fugacibus rebus ſpem ſuam ponenti. Jobi 8. *Sicut tela aranearum fiducia ejus.* 4. Aranea tabeſcit, cùm telam ſuam ruptam conſpicit. Contingit hoc longa cogitationum ac negotiorum ſuorum fila ducentibus, & alta meditantibus. In tales illud pſal. 38. convenit: *Tabeſcere feciſti, ſicut araneam, animam ejus.* 5. Vita hominum vanitatibus, & curis terrenis deditorum inſperatò rumpitur, uti araneorum tela. Iſa. 38. *Dum adhuc ordirer, ſuccidit me.* Dum divitijs creſcere, honoribus aſcendere, ætate ac forma floreſcere incipiunt, mors telam abrumpit; annique malè conſumpti ſeris gemitibus revocantur. Iſa. 59. *Quia telas aranearum texuerunt; opera eorum,*

(*a*) *Puellarum & puerorum* (*b*) *Hominis cum aranea comparatio.*

rum, opera inutilia. 6. Aranearum tela ſemel rupta, reſarciri non poteſt. Nempe ſera venit poſt fata pœnitentia; caſſum fuit, quidquid laboratum fuit. Hæc Hugo. S. Auguſtinus in eundem pſalmi locum. Aranea, inquit, huc illuc diſcurrit, & texit tota die: & labor quidem grandis eſt, ſed effectus nullus. Sic & vita hominum huc illúcque diſcurrit: poſſeſſiones quærimus, divitias appetimus, procreamus filios, in regna ſuſtollimur, & omnia facimus; & non intelligimus, quòd araneæ telam teximus. Hæc eadem Pſaltis regij verba eleganter & facundè, ut ſolet, explicat P. Hieremias Drexelius, Conſid. 7. de æternit. quem operæ pretium eſt audire. Quid, ait, aliud ſunt anni noſtri, niſi continua exercitatio, & laborioſa meditatio? totum vitæ noſtræ tempus varijs laboribus, multis doloribus, varijs timoribus, crebris ſuſpicionibus, ſollicitudinibus pænè innumeris exercetur; ſicut aranea cùm fila filis nectit, catenatus & continuus eſt labor noſter, continua ſuſpiria, jam ut illo fruamur, jam ut iſtud amoliamur à nobis: & neſcimus, quòd aranearum telam teximus, grandi labore, raro ſucceſſu, nullo effectu. Aranea laborioſè telam ſuam orditur, diu multúmque diſcurrit, hac illac circuit, in idem ſæpius redit, ſeipſam conſumit, dum ſuam illam multiplicium filorum rotulam abſolvat. Exenterat & viſcerat ſeſe, ut ſuum illud perflatile tentoriolum ex arte concinnet. Quod ut ſublimè ſuſpendat, affigat, firmétque, ſexcenties, it & redit, nec viſceribus ſuis parcit: libenter ea in tenuiſſimam hanc texturam impendit. Cùm verò tralucidum hoc & ſubtiliſſimum conopeum jam pendet alligatum, & textile hoc opus abſolutum eſt, ad levem ſcoparum ductum omnis labor intercidit & perit; miſella verò aranea vel in tela ſua interficitur, vel eâ, velut laqueo, trahitur ad mortem, pede obterenda. Ita imprudens animalculum, aut funebre ſibi ipſi linteum nevit, quo involveretur: aut reſtem confecit, quo necaretur. Ita prorſus homines, inſtar araneæ, multis ſeſe laboribus exhauriunt, ut in altum emergant, ut voluptatibus affluant, ut opes ſtruant, retineant, & augeant. Hiſce conatibus omne ſuum ingenium impendunt, ſudant, enervantur, ſicut araneæ viſcerum egeſtu; & cùm omnia fecerint, telas aranearum habent, & textrinum opus ad capiendas muſcas. Hæc ille piè, doctéque de araneæ laboribus.

SYM-

SYMBOLVM XXXIII.

Niobe regina in ſaxum induratur.

6. Metam.

Ethicè.

1. Superbiæ hæret vindicta. 2. Modeſtia in faventiore fortuna. 3. Niobe exemplum arrogantis feminæ. 4. Liberorum copiâ non ſuperbiendum. 5. Vxorius maritus.

NIobe Tantali filia, uxor Amphionis Thebarum regis, quatuordecim ex eo liberos genuit, ſeptem mares, totidem feminas. Igitur non numero modò prolis, ſed generis quoque proſapiâ, divitiarum affluentiâ, amplitudine regni, formæ præſtantiâ ſupra alias omnes matronas elata, ſe florentiſſimam, fortunatiſſimámque prædicabat; adeò quidem, ſortis ut oblita humanæ, ipſametiam *Latonam*, cum liberis ſuis *Apolline* & *Diana* contumelioſè ſperneret, quippe duarum duntaxat prolium matrem, cum ipſa denis & quatuor gnatis ſuperba incederet. Eò demum proceſſit faſtus, populum ut Thebanum ab horum Numinum ſacris revocare non verita, divinos præ illis honores ſibi deferri voluerit, æternam ſibi felicitatem, quorumcunque Deorum ingratijs pollicita. Non ſuſtinuit hanc arrogantiam & injuriam Latona; querelam ad liberos defert. Hi, ut par erat, cùm ſuo, tum matris contemptu permoti, præſentem vindictam promittunt. Accidit, ut Niobes filij ſeſe in ſtadio ac palæſtra, juvenili more exercerent, quà equitando, quà currendo & luctando; cùm eos conſpicatus Phœbus, ut erat viſu, telis, arte jaculandi inſtructiſſimus, ſagittas ex occulto contorquet, aliúmque poſt alium è fratribus traijcit, fato miſerando. Amphion parens ſimul ac didicit, quo pacto ſeptem filij triſtiſſimum in modum interijſſent, vitam & ipſe pertæſus, gladio in viſcera adacto, inviſam lucem abrupit. Quorum omnium acerbiſſimum interitum, etſi Niobe non vulgari luctu plangeret, ab inſita tamen inſolentia & animi impotentia nihil remiſit; ſed in ipſo etiam planctu convitia in Latonam ingerere perſtitit. Quâ linguæ intemperantiâ id eſt conſecuta, ut jaculis à Diana immiſſis, pari ratione filiæ interemptæ, duplicarent funera ac luctum. Ipſa verò cùm tantæ calamitati ferendæ non eſſet,

victa magnitudine miſeriarum, dolorique ſuccumbens, in ſaxum eſt converſa, quod lugentis ac lacrimantis, ſpeciem poſteris etiam ſæculis referebat. Quidam ei hoc epitaphium ſcripſit:

Hoc eſt ſepulchrum intus cadaver non habens:
Hoc eſt cadaver ſepulchrum ſuum non habens,
Sed cadaver idem eſt, & ſepulchrum ſibi.

Ethica.

I. (a) Imminet ſuperbiæ à tergo vindicta, etiam in hac fabula. Intolerabilis arrogantia feminæ, liberorum multitudine & præſtantia inflatæ ſpectatur in Niobe, & punitur. Quid tumidius his vocibus?

Sum felix, quis enim neget hoc? felixque manebo,
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major ſum, quàm cui poſſit Fortuna nocere;
Multáque ut eripiat, multò mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona.

Quantò rectiùs Solon: ante obitum, ſupremáque funera beatum dici ullum mortalium nec debere, nec poſſe. Vindicavit ſe Fortuna non uno modo laceſſita in Cyro, Cræſo, Dario, Zenobia, Cleopatra, aliiſque ſexcentis, quos ad ſummum evexit, ut altiore & graviore caſu præcipitaret. Benè Seneca: Felicitas, cui moderatio deeſt, diuturna eſſe non poteſt. Meſſalina Claudij Cæſaris uxor non antè cogitavit ſe & feminam, & mortalem eſſe, quàm percuſſor ad illam ingreſſus, è medio probrum illud ſuſtulit; Tum primùm, inquit Tacitus, fortunam introſpexit ſuam, ſed ſerò. Quis neſcit, ſuperbum eſſe animal feminam, &, ſi forma, opes, fœcunditas blandiuntur, nullis modeſtiæ finibus continendum? Minimo contemptu irritatur, & ſuperos ipſos, ſicut Niobe, in arma provocat; inferiores deſpicit, æquales non fert, ſuperioribus invidet. Qualis inceſſus, cùm pavoni inſtar gemmantem caudæ rotam explicat? Quis geſtus euntis, & videri cupientis? Quæ verba ſeſe admirantis & circumſpicientis? Junonem tibi objice, de qua. 1. Æneid.

Aſt ego quæ Divûm incedo regina, Joviſque
Et ſoror & conjux.

Quid hac Deâ ventoſius? quid ei, quàm Niobe, ſimilius? cui Deo, Déæve non movet litem de prærogativa honoris mulier, cui fortuna faverit

(a) *Superbia haret vindicta.*

verit indulgentiùs? Fecit id ſuo maximo malo Niobe. Sapienter monet Poëta

----- Et feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.

Et quænam hujus, quamvis reginæ, tamen mulierculæ & ſuperſtitionibus devotæ, adverſus ſuperos inſultatio?

Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris,
Paſcere, & hanc peſtem ſpecta crudelis ab alto.

Ita Julianus ille, nomen infame Cæſarum, à ſacris Chriſtianis apoſtata, miſsâ cœlitus haſta ſaucius, ſanguine de vulnere, cava manu hauſto, & in aërem ſparſo, blaſphemus exclamavit: *Viciſti Galilæe, viciſti!* & ſimul impium ac impurum ad Tartara ſpiritum evomuit. Atque hoc eſt, pugnare cum Superis, quos vana quoque Gentium religio nunquam impunè contempſit; cùm natura dictante, colendus ſit, qualemcunque demum Deum ſive ignorantia, ſive malitia ſibi finxerit.

II. (*b*) Deinde Niobes è fabula diſcimus, in rebus proſperis animo noſtro moderari, &, cùm ſimus homines, ſupra homines non tollere cervicem. Exempla moderationis hujus inſignia ſunt Agathocles Siciliæ rex, è filio figuli, qui cænabat vaſis teſtaceis, ut meminiſſet generis, unde oriundus erat. Sic Perſes rex Macedoniæ, cùm ſubito irrumpentibus Romanis, jam in conſpectum veniſſet hoſtis, ipſe, quanquam regiæ majeſtatis retinentiſſimus in templum confugit, liberóſque admonuit ſuos, ut Fortunam, cui tantùm liceret, revererentur. Florus lib. 2. c. 12. Ante hunc Philippus Macedo, Alexandri M. parens poſt Athenienſes & Thebanos inſigni prœlio victos, non tamen in convivio riſit; non ludos inter epulas adhibuit; non coronas aut unguenta ſumpſit; & quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo ſentiret, ſed nec Regem ſe Græciæ, ſed Ducem appellari juſſit. Atque ita tacitam lætitiam, & dolorem hoſtium temperavit, ut neque apud ſuos exultaſſe, neque apud victos inſultaſſe videretur. Juſtinus lib. 9.

III. (*c*) Et hæc de modeſtia virorum; non item feminarum, quarum ducem & anteſignanam Nioben, denique ſuperbia ſua ad ultimam calamitatem adegit, unde Poëta.

Heu, quantum hæc Niobe, Niobe diſtabat ab illa,
Quæ modò Latois populum ſubmoverat aris:
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis!

(b) Modeſtia virorum in faventiore fortuna. (c) Niobe exemplum arrogantis feminæ.

Qualis inceſſus, talis ejuſdem fuit oratio, pleniſſima faſtu, cùm dixit:

Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus autor,
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genitrix mea: maximus Atlas
Eſt avus, æthereum qui fert cervicibus axem.
Jupiter alter avus, ſocero quoque glorior illo,
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt, fidibúſque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis, à méque, viróque reguntur.
In quamcunque domûs adverti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. accedit eodem
Digna Deâ facies: huc natas adjice ſeptem
Et totidem juvenes, & mox generóſque nurúſque.

Quot verba, tot folles inflati, & præ tumore rumpendi. Jactat ſe Niobe à parente *Tantalo*, Deorum conviva: à matre Taygete, unâ ſeptem filiarum Atlantis: ab avo *Jove*, cujus filius Tantalus: ab eodem ſocero ſuo, nam ex Jove natus *Amphion*: à marito, Thebarum rege, ſcilicet Amphione: à diviſo cum marito imperio: ab immenſis divitijs: à venuſtate formæ: à numeroſâ ſobole: à futuris connubijs & affinitatibus. Ipſa profectò Arrogantia & Oſtentatio ſi loquatur, tumentiùs loqui non poſſit. Jactabunda hæc lingua in utroque ſexu frequens eſt; ſed impotentior in ſequiore. Breviter confirmo. Sutori Hiſpano, & egeno cùm jam fata inſtarent, aderat filius in paternam ſortem natus. Is cùm rogâſſet, ecquid ſibi deceſſurus præceptorum relinqueret, jam defecta voce pater, ut, inquit, memineris in majeſtatem aſſurgere familiâ tuâ dignam. Ex eadem gente mulier fuit, vix centonibus ſatis tecta, tribúſque, qui comitabantur liberis, precarium ſpiritum triſti mendicitate producens. Fortè in Gallorum cœtum inciderat: Et ex his ſtatim unus ſpectaculo motus; ego, inquit, ô mulier, hoc te onere ex parte levabo, majorem ex tuis liberis (& is fortè ad decennium pervenerat) mihi trade, hunc levibus, ſuæque ætati paribus ad ſerviendum officijs aſſuefaciam; ubi adoleverit, meo ſumptu curâque hoc artificij genere, quod maximè probaverit, imbuetur. Ad hæc mulier, nec Deus ſiverit, inquit, ô mi homo, quanquam pauperem me vides, ut in tantam humilitatem filium damnem; qui aut tu, aut ego ſciamus, in quæ fata ſit genitus? aut quàm claris virtutibus ſubſidium patriæ paraturus? Satius illi, ſi ita fata tulerint, inediâ extingui, quàm ad ſervitutem (ſub

externo

Digitized by Google

externo præcipuè Domino) egregijs hominibus indignam accedere. En quanti ſpiritus etiam in centonibus! Joannes Barclaius in Icone animorum. cap. 7. Sed vitium hoc non unam gentem inficit; per omnes plagas vagatur. Alicubi in Germania pueri, etiamnum à matre rubentes, tam ſtrenuè imitantur Nioben, ut dicas ejus ubera ſuxiſſe; adeò noverunt ſtirpis ſuæ ramos omnes, & frondes, & folia enumerare, genealogias recenſere; agnationes, cognationes, propinquitates, affinitates velut ſuum nomen tenere. Nondum didicerunt memoriter Decalogum, cùm ſciunt avos, abavos, atavos, tritavos; patruos, patrueles, conſobrinos, avunculos, amitas, materteras; Majorum item ſuorum officia, munia, magiſtratus, Principum favores, honores, opes, clientelas, arces, prædia, fundos, veluti docti cunis in ipſis pſittaci, ſine hæſitatione recitare linguaculi, avitis ceris ſuperbi. Quò denique recidit omnis hæc oſtentatio Niobes, ejúſque ſimilium? In cinerem, in pulverem, in breve ſaxum & cippum ſepulcralem, qui faſces, tiaras, titulos, coronas anguſtâ foveâ claudit; cujus rei ſymolum eſt lapidea Niobes ſtatua (natorum tumulo impoſita) in quam Niobæa jactantia deſijt. Vetuſtius paradigma ex prima omnium parente habemus, quæ quia Deo voluit eſſe ſimilis, à ſua felicitate excidit, & omnium calamitatum iliadem in Orbem invexit. Verè Seneca lib. de brevit. vitæ. O quantum caliginis mentibus humanis objicit magna felicitas! Quàm multi fuiſſent felices, niſi ſe tales putâſſent!

IV? (*d*) Innuit hæc fabula, ne in liberorum quidem copia multum ſpei aut fiduciæ collocandum; cùm infinita exempla loquantur, ſolere fieri, ut exiguo momento copioſa ſoboles ad lugendam paucitatem redigi, vel penitus aboleri poſſit. Quid enim uſitatius, quàm ut parentes filijs extremum officium impendant, oculóſque morientibus comprimant inverſo naturæ ordine? Filios, inquit Petrarcha Dial. 70. genuiſti; diſces tuo periculo longas, in brevi vita, curas texere. Seviſti arborem inexhauſto percolendam ſtudio, cujus nullas forſitan fruges leges. Filij ſunt tibi; ſi boni, jugis timor: ſi mali, ſempiternus dolor, ſolamen ambiguum, certa cura. Habes filios, habes cum ijs, unde vivus doleas, mortuus agnoſcaris; habes, & unde ſæpius mori poſſis. Neſcis, quam dolendi materiam gignendo quæſieris, quot lacrimis aditus in tuam domum patefeceris, quantum in te jus mortis, miſeriæque præbueris. Expertus hoc Amphion eſt, & uxor ejus Niobe, quæ, quòd ſuperbâ ditie nollet Dijs cedere, in lapidem obriguit; mollior tamen vel in ſaxo

(*d*) *Liberorum copiâ non ſuperbiendum.*

xo facta eſt, quia quas viva lacrimas fundere ſive non potuit, ſive noluit, certè in exanimi ſtatua ſimulavit, monumentum cum uxore Lothi comparandum, nam hæc curioſitatis, illa arrogantiæ pœnas, quas neutra ſenſit, dedit. Hæc ille. Non eſt tamen negandum, magnum eſſe matrimonij fructum, ac decus numeroſam prolem, & bona indole præditam. De hac parentum felicitate David pſal. 127. Vbi inter alia præmia Deum timentis, ideóque beati, hoc etiam recenſet: *Vxor tua ſicut vitis abundans, in lateribus domûs tuæ. Filij tui ſicut novella olivarum in circuitu menſæ tuæ. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Quaſi diceret: (*e*) O felicem maritum! ô beatum patrem, cujus uxor erit fœcunda, ſicut vitis frugifera, quæ ſeſe propagabit per omnia latera domûs! & veluti novæ olivarum plantulæ, pulchræ, ſempérque virentes, atque in omnem partem ductiles ſpem faciunt optimæ frugis: ita filij tui erunt pulchri, ſani, viribus & ingenio florentes, dociles, morigeri, magnæ ſpei: qui circa menſam pulchro ordine per ætatis ſeriem ſtantes, tuos, tuæque conjugis recreabunt oculos. Equidem maxima ornamenta matronis eſſe liberos, Valerius Maximus refert lib. 4. c. 4. Cornelia, inquit, Gracchorum mater, cùm Campana matrona apud illam hoſpita, ornamenta ſua illo ſæculo pulcherrima oſtenderet: traxit eam ſermone, quouſque è ſchola redirent liberi: *Et hæc*, inquit, *ornamenta mea ſunt.* Rectè verò & ſapienter; nam uniones & gemmæ, marium ſunt excrementa; generoſa & benè morata ſoboles, tanto pretioſior eſt partus, quantò eæ, quæ pariunt, Conchylijs ſunt Indicis nobiliores. Ejuſmodi mater aſpiciens liberos ſuos, meritò poteſt uſurpare verba Apoſtoli Philipp. 4. *Vos eſtis gaudium meum, & corona mea.*

V. (*f*) Non inobſervatè tranſmittendum eſt, hujus feminæ, ſcilicet, Niobæ, maritum fuiſſe illum ipſum Amphiona, qui ſaxa ad ineundam Thebarum urbis ſtructuram cantu pellexit; virum utique dulciſſimi eloquij, muſicæque peritiſſimi. Sed quantò ipſe lenior ſuaviórque in tractandis tam conjugis, quàm aliorum animis, tantò magis ejus ſuperbiam & ſupercilium aluit: ita quidem, ut qui in ædificatione Thebana è ſaxis ad cantum ejus ſe moventibus, quaſi homines reddidit, poſtea ex hominibus effecerit ſaxa. Nam quòd Niobe in lapideam ſit ſtatuam mutata, quænam fuit alia cauſa, quàm uxoria Amphionis indulgentia, qui hanc Junonem pridem compeſcere debuerat, neque permittere, ut arreptô in homines imperio, etiam in Divos inſoleſceret. Hæc ei lenitas quanti conſtitit! propter uxoris indomitam cerviccem, Deorum indigna-

(*e*) *Quæ felicitas in numeroſa prole.* (*f*) *Vxorius maritus.*

dignationem incurrit; & miſer ipſe, liberíque funeſtam necem ſubierunt. Verè Ariſtophanes; nulla fera minùs expugnabilis quàm femina. Summa ibi contumacia, ſi cedendum; ſi verba & fraudes componendæ, ſumma aſtutia; ſi coquenda vindicta, maxima vigilantia. Neque imbecillis tantùm & impar laboribus hic ſexus eſt: ſed, ſi licentia adſit, ſævus, ambitioſus, poteſtatis avidus, omnium rerum libertatem, imò licentiam, ſi vera dicere volumus, deſiderat, inquit Tacitus. Et Poëta in vetere Comœdia.

Malè quod mulier facere incipit, niſi efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi ſenio eſt: ea illi miſeriæ miſeria;
Si benè facere incipit, eius eam citò odium percipit.

SYMBOLVM XXXIV.

Amphion cantu fidium Thebas urbem ædificat.

Homerus Odyſſ. μ.

Ethicè.

1. Princeps amabilis. 2. Concordia civium. 3. Cithara, hieroglyphicum boni Principis.

FUit is Jovis ex Antiopa, Lyci Regis Thebani, filia proles, Thebarum & ipſe rex, non ſceptro magis, quàm plectro potens & clarus. Vxor ei fuit Niobe, mulier ſuperba & imperioſa, quæ cotis inſtar virtutem & patientiam mariti acuebat, de qua in præcedente Symbolo. Citharam *Amphion* ab ipſo Mercurio ejus inventore, accepit; quam, ſicut alia inſtrumenta muſica, tanta ſuavitate pulſavit, ut, cùm Thebæ in Bæotia, non ſatis adversùs finitimos hoſtes eſſent inſtructæ turribus ac propugnaculis, ipſe mellito fidium ſono ſaxa quoque commoverit, & ad urbis Thebanæ conſtructionem attraxerit. Illa quippe dulciſſimo modulatu duritiem ſuam ponere, & velut animata eſſent, loco ſe movere; primóque grandiora in fundamentum intrare; deinde paulò minores lapides, leni motione confluere, aliíque ſuper alios ſubſilientes, ultro coëunte junctura, conſurgere; demum creſcente numero, partim ſummam in altitudinem ſeſe attollere, partim in propugnacula, ad vim quamcùnque repellendam, protuberare cœperunt. Muros ſeptemgemi-

næ diſtinxerunt portæ, tot ſcilicet, quot in cithara Amphionis chordæ, & in chordis vocum diſcrimina. De quibus Maro 6. Æneid. Orpheum deſcribens:

Nec non Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum

Ethica.

I. (a) Quemadmodum cithara conſtat è ſummis, medijs, infimis fidibus, & ipſa chordarum inæqualitate, concinnam & concordem reddit harmoniam, ſi perita manus rectè eas compoſuerit, & impulerit. Eodem modo reſpublica, è diverſis hominum conflata generibus, & ordine diſſimili, concordi pace ligatur, ſi Principem nacta fuerit, qui & conſilio, & rerum uſu valeat, quique benevolentiam ſuorum, conſenſum, & commune pacis vinculum fovere nôrit. Ejus rei imago fuit Amphion, de quo Horatius in arte Poëtica:

Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda.

Nihil enim ad permovendos hominum animos efficacius, quàm morum amabilitas; (quæ per dulcem citharæ ſonum deſignatur) nam ut Tacitus ait lib. 11. Annal. Princeps amorem apud populares, metum apud hoſtes quærat. *Verbum dulce*, inquit Siracides c. 6. *multiplicat amicos, & mitigat inimicos.* ita quidem, ut cautes etiam & ſaxa, id eſt, cruda & ſaxea hominum corda ſuavitate ſermonis demulceantur, & trahantur, uti traxit Amphion, de quo Poëta:

Movit Amphion lapides canendo.

Eloquentiâ namque ſuâ, & blanda oratione perſuaſit non tam lapidibus, quàm duris hominibus, ut ultro confluerent, & operam navarent in mœnibus Thebanis condendis. Hanc artem conciliandi animos Plutarchus docuit Imp. Traianum, dum ad eum ſcripſit, *Leniter atque placidè fides, non vi & impetu concuti debere.* Tullius quoque lib. 2. de Republ. concordiam, quam parit ſuavitas eloquij, comparat fidibus & concentui muſico; Vt in fidibus, inquit, atque cantu ipſo & vocibus concentus eſt quidam tenendus ex diſtinctis ſonis, iſque concentus ex diſſimillimarum vocum moderatione, unus tamen efficitur, & congruens: ſic ſummis, & infimis, & medijs interjectis ordinibus ut ſonis, moderatæ natura civitatis concentu diſſimillimorum conſiſtit; & quæ harmo-

(a) *Princeps amabilis.*

Digitized by Google

harmonia à muſicis dicitur in cantu, ea eſt in civitate concordia, quæ ſine juſtitia, nullo pacto eſſe poteſt. Ad Tullium accedit Plutarchus lib. de amicis. Muſica, inquit, in cantu & organis, argutè quidem concors eſt, ex acutis, & medijs, & gravibus modis, quanquam ſint diſſimiles; ita firma amicitia non aliter, atque una anima in multis corporibus, æquabili ratione conſiſtit.

II. (*b*) In hunc modum Thebarum mœnia exædificavit canorus Amphion, & adversùs hoſtiles aggreſſiones communijt; quid enim validius ad propugnandum & tuendum, quàm civium concordia? Hoc munimentum, fundatore Lycurgo, urbis Spartæ fuit. Vnde Ageſilaus rex ibidem, rogatus à quodam, cur Sparta mœnibus non cingeretur? oſtendit ei cives unanimes & armatos: Hi, inquit, ſunt Spartanæ civitatis mœnia; ſignificans, urbes nullo munimento tutiores eſſe, quàm virtute civium conſentientium. Plutarch. in apopht. Lacon. Rurſum Lacedæmonij ſeu Spartani cùm de civitate mœnibus cingenda conſultarent, Iſæus Sophiſta recitavit illud Homeri:

Scutum hæſit ſcuto, galeæ galea, atque viro vir.

Addiditque: ſic mihi ſtate, Lacedæmonij, & muris cincti ſumus. Illuſtrantur hæc exemplo Sciluri, regis Scytharum, qui octoginta filiorum pater, cùm moriturus eſſet, faſciculum jaculorum ſingulis porrexit, juſsitque rumpere. Quod cùm illi fieri poſſe negaſſent, ipſe ſingula jacula è faſciculo exemit, & confregit, filios admonens his verbis: ſi concordes eritis; validi, invictíque manebitis: contrà, ſi diſſidijs ac ſeditione diſtrahamini, imbecilles vos præbebitis, & expugnatu faciles. Simile de Micipſa Numidarum rege memorat Salluſtius; qui jam jam è vita exceſſurus, filios paterno monuit affectu, ut concordes ſint, addens: *Concordià res parvæ creſcunt, diſcordià maxima dilabuntur.* Confirmat hæc omnia Salomon Prov. 18. *Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma, & judicia, quaſi vectes urbium.* Videlicet concordia fratrum eſt inſtar urbis munitiſſimæ & inexpugnabilis; *judicia* verò, hoc eſt, lites & diſſidia fratrum, ſunt quaſi vectes urbium ſeu fores, quæ per diſcordiam facilè hoſtibus reſerantur, & præbent aditum. Huc facit Symbolum Ottoberti Comitis Habsburgici, in quo Cithara ſuſtinetur ab armato brachio, cum inſcriptione: *Hæc mihi tuba.* Quaſi diceret: ad concordiam potiùs, quæ animorum eſt harmonia, quàm ad arma vocabo. Vide Alciati emblema 10.

III. (*c*) Poſſent per Amphionis citharam heptachordon intelligi ſeptem

(*b*) *Concordia civium.* (*c*) *Cithara eſt hieroglyphicum boni Principis.*

ſeptem virtutes, maximè decentes Principem & exornantes; videlicet *Religio*, de qua Liv. lib. 5. Omnia proſpera eveniunt colentibus Deos, adverſa ſpernentibus. Et Ariſtoteles 6. Polit. Primum eſt curatio rerum divinarum. 2. *Juſtitia* de qua Cic. in paradox. Jus & æquitas ſunt vincula civitatum. Et S. Aug. lib. 4. de Civ. Remota juſtitiâ, quid ſunt regna, niſi latrocinia? Et Auguſtus apud Senecam in Lucullo: Pietate & juſtitia Principes Dij fiunt. 3. *Fortitudo*. Hieronymi dictum eſt: Fortitudo atque conſtantia via regia eſt, à qua declinat ad dextram, qui temerarius eſt & pertinax: ad ſiniſtram, qui formidoloſus eſt & pavidus. 4. *Prudentia*. Omnium temporum eventus docebit, & docuit, *plura in ſumma fortuna, auſpicijs & conſilijs, quàm telis & manibus geri*. Tacitus. Et Euripides: Mens una ſapiens, plurium vincit manus. 5. *Clementia*. Malè timore veneratio acquiritur, longéque valentior amor ad obtinendum, quod velis, quàm timor. Plin. epiſt. 8. Ciceronis ſententiâ homines nulla re propiùs accedunt ad Deum, quàm ſalutem homini dando. Et Rudolphi Auſtriaci dictum eſt: ſeverum fuiſſe pœnituit, placabilem nunquam. 6. *Liberalitas*. Quemadmodum fruges non tam ingenio ſoli, quàm cœli beneficio, melioréque temperie lætiùs exuberant: ita & meliores artes, eximiáque ingenia, benignitate, humanitatéque Principum virorum evocantur, & excitantur. Cleomenes & Ptolemæus reges Ægyptiorum adeò benefici erga cunctos extiterunt, ut inde beneficiorum cognomina reportârint, *Evergetæ* dicti.

7. *Temperantia*, ſeu moderatio cupiditatum; nam quomodo reget alios, qui ſe ipſum regere neſcit? Latiſſimè dominatur, qui in ſe obtinet imperium. Alexandrum certè Magnum, quem arma Perſarum non fregerant, vitia vicerunt, & animus cupiditatibus ſolutus.

SYM-

SYMBOLVM XXXV.

Lycij ruſtici in ranas vertuntur.

6. Metam.

Ethicè.

1. Agreſtis inhumanitas. 2. Officium peregrinis exhibendum. 3. Maledicentia. 4. Ranæ, typus convitiatorum. 5. Item obtrectatorum adverſus viros ſapientes. 6. Item loquacium. 7. Etiam in minimis magnum datur beneficium.

CUm Latona ex Jove gravida, Junonis Zelotypæ acerbis odijs exagitata, nuſpiam terrarum locum inveniret, ubi quieſceret & puerperiô cubaret, denique in inſulam Delon (quæ cùm antè fluctuaret, juſſu Jovis conſtitit, Latonæque profugæ ad pariendum locum dedit) delata, gemellos edidit, *Apollinem & Dianam.* Sed neque hîc ſatis tutæ licebat eſſe; quare collectis properè in ſinum parvulis, aufugit inde, ínque Lyciam minoris Aſiæ provinciam devenit. Fatigata labore viæ, ſolis æſtu, laſſitudine ac ſiti, commodùm in valle proxima, ſtagnantis aquæ lacum conſpicatur; in cujus ripis juncos & paluſtria virgulta colligebant accolæ ruſtici. Accedens igitur ad lacum, cùm inclinato vellet aquam haurire corpore, prohibuerunt id agreſtes. Debebat puerperæ, debebat parvulorum aſpectus permovere ad humanitatem agreſtes: debebat ipſa natura eos admonere officij, nam & hoſtis undam hoſti commodat; ſed robore duriora erant Corydonum pectora. Non enim contenti fuere peregrinam barbarè arcuiſſe à ſtagno; aquam ipſam commotô, & in ſuperiores partes evocatô limô turbidam, potuíque ineptam reddiderunt, convitijs inſuper ad inhumanitatem petulanter additis. Non potuit non in iram accendere Divam contumelia; & quia precibus nihil efficiebat bonis, malas in eos ſtrinxit; & optavit, ut crudiſſimi mortalium perpetuam deinceps in aquis illis vitam degerent. Dictum, factum! ſubita mutatione in ranas transformantur Mopſi, impetúque facto inſiliunt in aquas, humidô ſe abdunt limô, raucas litibus exercent linguas,

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

Ethica.

I. (*a*) Quadrat hæc metamorphoſis rectiſſimè in homines ruſticanos, quorum nota eſt Inhoſpitalitas; qui ſi peregrinum aliquem viderint, caperata fronte, torvíſque oculis in eum intuentur, non aliter, quàm ſi ex interiore Libyâ monſtroſæ novitatis beſtiam contemplarentur. Veſtitus diſpar, loquela, mores, inceſſus ab eorum ratione differens, totidem cauſæ odij. Fruſtra ab ijs vel hauſtum frigidæ, vel comem viæ monſtrationem petas; nec rarò convitia pro officijs feras. Nil poſſunt adversùs duritiem verba compoſita, blanditiæ, preces. Quæ ſi adhibeas, non plus efficies, quàm Latona cum gemellis ſuis brachiola tendentibus. Deſcribit cruditatem Naſo:

Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant cohibere: mináſque
Ni procul abſcedat, convitiáque inſuper addunt,

Et hoc erat jus ipſum naturæ violare, quod Latona conqueſta eſt:

Quid prohibetis aquas? uſus communis aquarum eſt:
Nec ſolem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas.

Natura nos finxit, inquit Tullius 1. Offic. ad communicanda officia, adducítque verſus Ennii:

Homo, qui erranti comiter oſtendit viam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit:
Nihilominus ipſi luceat, cùm illi accenderit.

Quibus verbis præcipitur, ut quod ſine detrimento poſſit commodari, id tribuatur vel ignoto; ex quo ſunt illa communia: *Non prohibere aqua profluente: Pati ab igne ignem capere, ſiquis velit: Conſilium fidele deliberanti dare. Quæ ſunt his utilia, qui accipiunt, danti non moleſta.* Hæc Cicero. Secus fecerunt ruſtici Lycii, qui non tantùm nullum humanitatis officium oſtenderunt peregrinis & rogantibus, ſed eos inſuper injuria affecerunt. Nimirum agreſtibus iſtis robur & æs triplex circa pectus erat, & animus ſummâ malevolentiâ corruptus. Quid enim inhumanius, quid barbarius? miſeris, ſupplicibus, in ſumma neceſſitate, in peregrino ſolo, in tenella ætate conſtitutis negatur hauſtus aquæ, intentantur minæ, voces in eos maledicæ expromuntur; manibus, pedibus, ſaltibus aqua, ne quid inde libetur, turbatur, & limoſa redditur; Minatur Eccleſiaſticus cap. 3. *Cor durum malè habebit in noviſſimo.* Nam genus hoc *Rana* mutuis ſeſe male-

(*a*) *Agreſtis inhumanitas.*

Digitized by Google

maledictis proſcindent *in ſtagno ignis ardentis* Apocal.c.19. cum Sociis dæmonibus, qui ibid. dicuntur *de ore draconis & beſtiæ exire in modum ranarum.*

II. (*b*) Lex tam naturæ, quàm divina dictat, peregrinis humanitatem eſſe exhibendam. *Peregrino moleſtus non eris; ſcitis enim advenarum animas. Quia & ipſi peregrini fuiſtis in terra Ægypti.* Exod. 23. Quibus verbis innuitur, Hoſpitaliter & humaniter habendos peregrinos; tum quia quicunque inter exteros & ignotos verſantur, ſolent eſſe animo pavido, ſuſpenſo, verecundo, ut proinde ſatis ipſa peregrinatione afflictis, non ſit addenda afflictio; tum quia Hebræi experti erant, quàm eſſet dura peregrinantium conditio; adeóque non ignari malorum diſcerent ſuccurrere miſeris. Habétque hîc vel maximè locum illud: *Quod tibi vis fieri, facias alteri.*

III. (*c*) Etiam Latona non extra culpam eſt; ferventiùs in imprecationes proſilvit, cùm

Æternùm ſtagno, dixit, vivatis in iſto.

Aliud nos docet Lex, non dicam Chriſtiana, ſed etiam ethnica. Cato certè cujusdam probris vexatus, reſpondit: Impar mihi tecum certandi conditio eſt; nam ut malè dicere, & malè audire tibi facillimum eſt: ſic mihi maledicere inſuave eſt, & malè audire inſuetum. Plut. in vita Catonis. Hoc ipſum ſæpe accidit viris Religioſis, quando per heterodoxorum provincias, & urbes faciunt iter; quos non raró juventus malè morata; opifices ſordidi, illiberales, ſcurriles petulanter dicteriis & convitiis inſectantur, ſatíſque indicant, hos ſpiritus *ex ore beſtiæ* (Hæreſis) *in modum ranarum exire.* Viri tamen cordati & religione inclyti, has, aliáſque contumelias generoſo ſtomacho concoquunt, qualem non habuit Latona.

Lyciorum ruſticorum in ranas mutationem feſtivè deſcribit Naſo:

Eveniunt optata Deæ: juvat eſſe ſub undis,
Et modò tota cavâ ſubmergere membra palude,
Nunc proferre caput, ſummo modò gurgite nare,
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſiſtere, ſæpe
In gelidos reſilire lacus; ſed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas, pulſóque pudore,
Quamvis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt, inflataque colla tumeſcunt,

Ipsáque

(*b*) *Officium peregrinis exhibendum.* (*c*) *Maledicentia.*

Ipſáque dilatant patulos convitia rictus.
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur,
Spina viret, venter pars maxima corporis albet:
Limoſóque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

IV. *(d)* Imago hæc eſt convitiatorum & calumniatorum; in limo & luto delectamentum quærunt; in ſordidis obtrectationibus linguam & dentes exercent. Et ubi non coaxant hoc genus *Ranæ*: ubi ſuo ſtrepitu non obtundunt aures? non ſecus ac ranæ illæ Ægyptiæ, quondam in Pharaönem immiſſæ. Exod. 8. cibos omnes, vaſa, ollas, lances, ſedes, menſas, domos, apothecas, penuaria, cubicula, lectos, vias, cunctáque occupantes ac fœdantes. De quibus Philo lib. 1. de vita Moſis. Vix Aaron manum extenderat, cùm ranarum tanta vis prorepſit, ut non ſolùm fora compleret, ac loca ſubdialia; verùm & domos, & villas, & cuncta ædificia tam Sacra, quàm profana; tam privata, quàm publica; haud ſecus, ac ſi genus hoc aquatilium miſſum eſſet in diverſi elementi coloniam; natura mutante rerum viciſſitudinem. Hæc Philo. En quò penetrent maledicæ, vel etiam obſcœnæ linguæ (nam in cœno naſcuntur ranæ) quid non fœdent, inquinent, inficiant? In menſis præſertim, & inter compotationes ſpurcitiem ſuam exerunt, & è fœtenti gutture vel Cyprias ſordes eructant, vel purulentas linguas convitiis & contumelioſis ſermonibus exercent, probríſque lacerant innocentiam.

V. *(e)* Ranæ, loquaces & putidæ beſtiæ apud Homerum inſanis ſuis clamoribus Minervæ ipſi moleſtæ ſunt, quæ propterea queritur, ſibi infeſta ranarum coaxatione caput obtuſum, & ſoporem, quem vel maximè deſiderabat, negatum. At ſi lampadem lacui, in quo tumultuantur ranæ, imminentem appendi cures, repentè, ut ajunt, luminis fulgore percuſſæ conticeſcunt. Ranæ Calumniatores, ut dixi, ſunt, qui, ne Minervæ quidem, hoc eſt litteratis & virtute claris hominibus parcunt, ſed maledicum os in eos ſtringunt, & moleſtiam certè, ſi damnum non poſſunt, inferre ſtudent. Fit tamen, ut, poſtquam vel obtrectantes linguæ, vel criminatores calami aliorum famam, velut coaxantes ranæ infeſtare conantur, Veræ virtutis, religionis, ac doctrinæ fulgor, inſtar lampadis ex alto ſuſpenſæ, diſcuſſis calumniarum & mendaciorum nebulis longè clariùs emicet, & maledicentia improborum hominum comprimatur, ac obmuteſcat.

VI. *(f)* Per ranas intelliguntur etiam garruli, loquaces, clamoſi; hi enim quietis amantibus ſunt permoleſti, turbántque ſilentium, attentionem,

(d) Rana typus convitiatorum. (e) Obtrectatores litteratorum & proborum virorum (f) Garrula rana, ſunt feminæ, pueri, & quidam ſenes, at hæretici.

nem, pacem domi, in ſcholis, in templis. Unde Pithagoras dixit hirundinem (aut ranam) in domum non eſſe ſuſcipiendam; id eſt, garrulos & verboſos homines, in familiam non eſſe admittendos. Huic præcipuè vitio ſunt obnoxii pueri & feminæ, multa imperitè deblaterantes. Homo Sapiens verba bis ad limam, quam ſemel ad linguam adhibet; priúsque diſcit ſilere, quàm loqui. Ad hanc tribum pertinent etiam quidam ſenes, qualis fuit Tithonus, conjux Auroræ, cui immortalitatem ipſa impetravit à Parcis, oblita interim perpetuitatem juventutis poſcere. Itaque exaruit, & in cicadam verſus eſt, quæ mutatis exuviis non occidit, animal ſicciſſimum, canorum, garrulum, quæ ſenectuti conveniunt. Senectus enim naturâ eſt loquacior, ut ſcribit M. Tullius in Catone Majore, & ſola vox ferè in Senibus remanet. Maximè verò loquaces ſunt *Heretici*, de quibus Tertullianus lib. contra Hermog. c. 1. Tales, inquit, loquacitatem, facundiam exiſtimant, impudentiam, conſtantiam deputant, & maledicere ſingulis, officium bonæ conſcientiæ judicant. Sed ſicut ranæ noctu face accenſa elinguantur; ſic hæretici ac Sophiſtæ perſtricti veritatis luce conticeſcunt, de quibus Poëta:

Lumine perculſæ ceſſant maledicere ranæ,
Et victus Veri luce Sophiſta tacet.

Et quemadmodum ranæ gaudent aquâ turbidâ; ſic doloſi captatores animarum, malè feriati ingenij commenta hauriunt è depravatæ Scripturæ ſenſis, & ignaræ plebeculæ obtrudunt. Rana, ut Ælianus ſcribit lib. 12. c. 15. Valido clamore hydrum, ſerpentem aquatilem, terrere conatur; ſed ille neglecto clamore prædam arripit, & deglutit. Eum in modum homines multùm clamoſi, ſunt contemnendi; nam ut aiunt, canes timidi vehementiùs latrant. Et bos ranæ ſe inſtanti, ac de magnitudine corporis certare volenti,

----- non ſi te ruperis, inquit
Par eris.

Applica mulierculis contra viros inſurgentibus, & clamoſo verborum ſonitu ſua officia, merita, opes, genus jactantibus, atque ad jurgium provocantibus. Sed cordatus maritus paucis reprimit importunæ linguæ tempeſtatem, dicitque: *Non ſi te ruperis, par eris*, femina viro, rabioſula prudenti, tumida contemnenti, loquacula ſilenti, turbata tranquillo. Idem homini hæretico occine.

VII. (g) Divinis ex oraculis habemus, quanti apud Deum ſit

 meriti,

(g) *Hauſtus frigidæ quantum beneficium.*

meriti, frigidæ calicem porrigere ſitienti. Latona certè ſummi loco beneficij duxiſſet, ſi hauſtu aquæ impertita fuiſſet, hinc ait:

Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitámque fatebor
Accepiſſe: ſimul vitam dederitis in undis

Optimus pincerna ſitis eſt; aquam in vinum vertit. Exemplorum in hoc genere copia ſuppetit. *Siſaram* Principem exercitûs Jabini regis, à Jahele, muliere Hebræa aquam petijſſe, & lac pro nectare bibiſſe, ex hiſtoria ſacra conſtat 4. Judic. Apud M. Tullium lib. 3. Tuſcul. quæſt. *Darius* rex Perſarum (quem Alexander Macedo regno evertit) cùm aquam turbidam, & cadaveribus inquinatam hauſiſſet, negavit, unquam ſe bibiſſe jucundiùs. *Lyſimachus* rex Thraciæ, ob ingentem ſitim, ſe, regnúmque ſuum hoſtibus ſcythis, pro aquæ ſcyphô tradidit; quâ epotâ, exclamâſſe fertur: *Dij* immortales! quantillo corporis oblectamento quantum regnum vendidi! Plut. in apopht. regum. *Syneta* homo ruſticanus regi *Artaxerxi* frigidam è Cyro flumine hauſtam, cavâ manuum volâ obtulit; exceptum eſt munus aureâ phialâ; præmium ferenti mille daricorum nummorum, ſeu philippeorum repenſum. Ælian. lib. 1. var. hiſt. c. 32. Præclarum eſt, quod refert Joſephus lib. 18. Antiq. c. 8. Cajus Imp. juſſerat Agrippam Herodis Aſcalonitæ nepotem, inter purpuratos adſcitum, ob ſuſpicionem criminis, palàm comprehendi, & in vincula conijci. In carcere poſitus, cum æſtu vehementiore & ſiti arderet, conſpicatur fortè quendam è Caij ſervis, nomine *Thaumaſtum*, fontanam Domino ferentem; hominem amicè compellat, hauſtum frigidæ petit; quâ acceptâ promittit, ſe, ubi fortuna ſe vinculis exemiſſet, gratiam relaturum. Reſpondit eventus. Mortuô Caiô, Agrippa in ſolium regni Judaici aſcendit, atque ut comprobaret,

Quàm benè apud memores veteris ſtet gratia facti. 4. Æn.

Thaumaſtum acciri jubet, & primatem regni ſui adminiſtrum conſtituit. De *Leone*, tribunitiæ dignitatis viro memorat Nicephorus lib. 15. c. 15. & ex eo Baronius ad ann. Ch. 458. eum, quòd homini cæco viam ad fontem monſtrâſſet, ad culmen Imperij Rom. evectum fuiſſe. *Rebecca*, quod ſacræ litteræ Gen. 22. aſſerunt, propter beneficium aquæ, peregrino (Eliezeri, Abrahami procuratori) impenſum, fauſtiſſimum Iſaaci conjugium indepta eſt. Et mulier illa Samaritana Joan. 4. quantum retulit pretium ex puteana Chriſto Servatori oblata? adeò multùm partem in utrámque refert ſitienti vel impertijſſe, vel negâſſe frigidam.

SYM-

Digitized by Google

SYMBOLVM XXXVI.

Tereus rex in upupam: uxor Progne in hirundinem: Philomela ſoror uxoris, in cognominem avem transformatur.

6. Metamorph.

Ethicè.

1. Adulterij crimen. 2. Scelera diu tegi non poſſunt. 3. Zelus læſæ fidei conjugalis. 4. Amoris impuri violentia. 5. Scelerum diuturnæ notæ. 6. Inauſpicatum conjugium.

P*Andion* Athenarum rex, cùm oppreſſus bello, auxiliaribus à *Tereo*, Thracum rege, copijs adjutus fuiſſet, majorem ei natu filiam *Prognen*, in matrimonio collocavit; ex quo natus ijs filius *Itys* nomine. Quinquennio jam cohabitârat marito Progne, cùm deſiderio ſororis, *Philomelæ*, quæ cum patre erat, tacta, petijt à Tereo, illam ut ad ſe Athenis in Thraciam adduceret. Proficiſcitur in Atticam Tereus, humaniſſimè ſuſcipitur à ſocero Pandione; reverſurus domum, impetrat, ut viæ ſibi comes addatur Philomela, quæ & ipſa viſendæ ſororis perquàm cupida. Cæterùm jam antè ſpecies puellæ rapuerat animum barbari, & quo non volebat, igne accenderat. Vnà ſe committunt viæ, columba cum accipitre. Ad littus Thraciæ ubi appulſum, & ipſi jam in portu erant, cœpit naufragari caſtitas. Homo barbarus & impurus, immemor fidei, thori, hoſpitij, juris omnis, virginem regiam nihil minùs metuentem, & nequicquam reluctantem, Deos, hominéſque vindices inclamantem vitiat, vitiatæque, ne quà flagitium indicare poſſet, linguam inſuper præcidit: arctiſſimæ cuſtodiæ in denſa quadam ſilva, procul ab hominum commercio, includit. Verùm illa (ut erat artis Phrygiæ peritiſſima) quod ore conqueri non potuit, manibus peregit; rem omnem, quo geſta fuit ordine, in tela depingit acu, eámque ſorori per fidum nuntium transmittit. Hæc pro eo, ac ferebat atrocitas injuriæ, graviſſimè commota, ultionem tamen in Orgiorum tempus (quô ſcilicet Bacchi Sacra inſanum in modum à ſexu femineo celebrabantur, uti ſupra memoravimus) differt, quo tempore magna mulierum bac-

chantium catervâ ſtipata, thyrsisque, ac pellibus & cornibus inſtructa, rapido fertur in ſilvas curſu, ſororem carceri eripit, & in regiam perducit; ubi communicatô cum illa conſiliô, truculentæ vindictæ genus meditatur in Terea, multiplici facinore ſceleratum. Ityn, filium communem, fruſtra tendentem brachia, medium arripit, ferrum per coſtas transadigit: caput amputat, truncum corpus in plures ſecat partes: membra partim aſſat, partim lixat; ſicque cocta & condita, apponit patri epulanda, immani crudelitatis, & feminei furoris exemplo. Tyrannus ſatis ubi comeſti filij artubus ventrem diſtendit (ne ſimul aſſiderent Progne & Philomela, excuſabant Orgiorum ritus, per quos ſolis inter ſe feminis convivari licebat) Ityn jubet gnatum ad menſam acciri, & ad bellaria venire. Ibi tum Philomela, elinguis caput pueri (quid atrocius ?) ambabus infert manibus, & in adulteri ac inceſti faciem validè ac ſonanter conijcit, id unum dolens, gaudium ex ultione conceptum, verbis teſtari non poſſe. Fecit Progne, quod Philomela nequijt, & quidquid irritatus furor execrationum excogitare valuit, in deteſtandum mœchum aggeſſit. Tereus cùm demerſas in viſcera dapes nequicquam conaretur reijcere, Furijs omnibus ex orco evocatis, ſtringit ferrum; amentis inſtar in uxorem ac Philomelam ruit. Sed ecce; dum fugientibus inſtat, repentè videt Prognen in *hirundinem*, Philomelam in ſui nominis *avem*, hoc eſt, luſciniam verti, & volatu auferri. Miranti & indignanti, non minùs ſubita transformatio evénit; nam & ipſe in volucrem *upupam* mutatus eſt.

Ethica.

I. (*a*) Inter peſtilentes fœdæ concupiſcentiæ fructus non ultimus eſt adulterium, ſeu conjugalis thori violatio, cuius fidem oportet eſſe ſanctiſſimam, & humano, divinóque jure intemeratam. Eſt hoc flagitium gentibus omnibus exoſiſſimum, & graviſſimis pœnis plecti ſolitum. Hebræi adulteros & adulteras lapidibus obruebant. Flagitioſiſſimam hanc Venerem ſequitur omnium malorum catena, nempe cæcitas mentis, turpitudo, ignominia, opprobrium, mors ipſa, plena dedecoris & acerbitatis. Quod regum ſapientiſſimus in parabolis ſuis indicat. c. 6. *Qui adulter eſt, propter cordis inopiam* (vecordiam) *perdet animam ſuam* (infamem ſubibit mortem) *turpidinem & ignominiam congregabit ſibi, & opprobrium illius non delebitur* (ſemper hærebit macula parentibus, filiis, nepotibus) Hoc ſi mœchi,

(*a*) *Adulterij crimen.*

chi, mœchæque perpenderent, utique caverent, & dicerent: *tanti pœnitere non emo.* Atque ut taceam hiſtorias, Tereus per fabulam ſine fabula documentum eſt, quid ſit libidini frena permittere, & conjugali fidei labem inferre. Nam quod Philomelæ, uxoris ſorori reluctanti, & per Sacra omnia obteſtanti, vim nefarius intulerit, linguam exſecuerit, eam cuſtodiæ mandârit: Progne filium parvulum Ityn in fruſta conciderit, in cibum coxerit, appoſuerit, inceſtificus maritus in ventrem abſconderit: exinde furiis agitatus in volatilem beſtiam immigrârit, eandémque pœnam uxor & huius ſoror ſubierint, quænam alia fuit cauſa, quam nefandum adulterii ſcelus, cuius hi fructus exiſtunt?

II. (*b*) Credebat impuriſſimus homo cum exſciſſa Philomelæ lingua, criminis etiam notitiam elinguatam, & cum cuſtodia in ſolitario loco abdita, flagitium quoque tenebris obtectum eſſe. Sed falſus eſt ſceleratiſſimus pudoris alieni prædo; quod tacent homines, mutæ loquuntur picturæ; turpiſſimi facti infamia iisdem cum upupa pennis volat. Apud Martialem lib. 2. Epigram. Ponticus quidam nomine, ſervum, ut ne domini ſcelus enuntiaret, pari crudelitate elinguavit; ſed quod unus dixiſſet, poſtea omnes cœperunt loqui;

Abſciſſa ſervum quid fœdas, Pontice, linguâ,
Neſcis tu populum, quod tacet ille, loqui?

Ita factum eſt Tereo, ita factum innumeris, & fit etiam hodie plurimis, quorum flagitia clàm perpetrata, Nemeſis in apertum produxit. Neque ſemel contigit, ut beſtiæ manifeſtarent ſcelera, quæ hominum nequitia ſummo ſtudio celabat. Ælianus refert lib. 7. c. 25. de canicula Sicula, quæ adulterum in domo abſconditum prodidit. Idem lib. 8. c. 20. narrat heram adulterantem à ciconia excæcatam. *Beſſus* apud Plutarchum *de ſera Numinis vindicta*, cùm patrem nefando parricidio ſuſtuliſſet, diúque ſcelus illud clanculum habuiſſet; poſtea temporis, foras cænatum prodiens, nidum fortè hirundinum haſtâ dejecerat, pullóſque ad unum omnes interfecit. Interrogatus à prætereuntibus de inſolentia facti: *non*, inquit, *auditis hirundines falſa de me vociferari, & teſtari, me patris mei eſſe interfectorem?* Mirati, qui intererant, hunc ſermonem ad regem detulerunt; & Beſſus ſuo indicio accuſatus, tum deinde convictus, pœnas luit. Credo has hirundinum accuſatrices voces ortum à Progne duxiſſe, quæ quidem hirundineas pennas induit, memoriam tamen adulterantis Terei non exuit, nec de eo queri ceſſavit. Idem etiam hodie Philomela facit, de qua Bilbilitanus Poëta:

(*b*) *Scelera diu tegi non poſſunt.*

Flet Philomela nefas inceſti Tereos, & quæ
Muta puella fuit, garrula fertur avis.

III. (c) Diſce præterea, quid ſit irritaſſe Zelum conjugalem. Salomon Proverb. c. 6. *Zelus & furor viri non parcet in die vindictæ.* Tragicum eſt, quod ex Balinghen de triumpho caſtitatis refert Henric. Engelgrave Dom. 15. poſt Pentec. Vir illuſtris Pedemontanus, deprehenſa uxore in adulterio, exarſit adeò, loris ut mœcho manus & crura conſtringi præciperet; carnificis vices uxorem, ac pediſequam, eius lenam, ſubire coëgit, & amaſium ad trabales clavos parieti infixos ſuſpendere. Quo ſupplicio peracto, feneſtras & oſtium infamis cubiculi opere cæmentario occludi, & illic conjugem cum ancilla includi curavit, pane & aqua per anguſtam rimam ſuppeditatâ; donec putreſcentis cadaveris intolerabili fœtore ambæ horrendum in modum contabuerunt. Similis & reciprocus, quin etiam furentior eſt Zelotypia uxorum in maritos ruptæ conjugalis fidei reos. Illæ enim implacabiles rugiunt, & ſæviunt non aliter, quàm leænæ vel tigrides raptis catulis, nec priùs deſiſtunt, quàm furori ſuo, maritali ſanguine litârint. Ita ſcribit Cicero lib. 2. offic. Alexandrum Pheræum Theſſalorum regem, à Thebe uxore interfectum propter pellicatûs ſuſpicionem. Et Juſtinus lib. 26. narrat, *Demetrium* Antigoni Macedonum Regis filium, juſſu *Arſinoës* uxoris interemptum, quod cùm Berenice ſocru ſtupri conſuetudinem haberet. *Clytemneſtra* audito Agamemnonem maritum Chryſeidos Thebanæ puellæ amore teneri, ſe adulterio cum Ægiſtho polluit, & eius ope, maritum interemit. Sed multorum inſtar eſt, quod ſcribit Apollonius Rhodius lib. 1. Argonaut. Lemnias mulieres Zelotypiâ incenſas, quòd mariti captivas quaſdam feminas adamarent, eos omnes, & præterea genus univerſum maſculinum obtruncâſſe. Memorabile eſt, quod de *Chiomara* Toliſto-Boiorum regina refertur, eam pudoris ſibi captivæ à Centurione erepti injuriâ concitatam, dum perſolutô lytrô, oſculum ab abeunte rapit odioſus amator, homini nihil tale metuenti per duos ſervos caput abſtuliſſe, illúdque veſte involutum, velut opimum pudicitiæ triumphantis ſpolium ad mariti pedes abjeciſſe. Andreas Brunner in Annal. Boior. ex Val. Max. lib. 6. Verè Satyricus:

------ mulier ſæviſſima tunc eſt,
Cùm ſtimulos pudor admovet. Juven. Sat. 10.

Et Seneca in Medea:

Nulla vis flammæ, tumidíque venti
Tanta, nec teli metuenda torti,

Quanta

(c) *Zelus fidei conjugalis læſa.*

Quanta cùm conjux viduata tædis
Ardet, & odit.

Et Ovidius lib. 2. de arte amandi.

Sed neque fulvus aper media tam ſævus in ira eſt,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes.
Nec lea, cùm catulis lactantibus ubera præbet,
Nec brevis ignaro vipera læſa pede.
Gemina quàm ſocii deprensâ pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.

De Progne idem Naſo:

Nec mora: traxit Ityn veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per ſilvas tigris opacas:
Tendentémque manus, & jam ſua fata videntem
Et *Mater*, *Mater*, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Progne, lateri quà pectus adhæret,
Nec vultum vertit; Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat.

In hanc rabiem efferat ſive viros, ſive feminas dolor, quos ultio violati thalami ſtimulat. Nec raró ſola ſuſpicio immanes in hac Scena tragœdias excitat. Nota eſt hiſtoria de Ludovico Severo, Bojorum Principe, Donawertæ ſedem habente; qui ob litteras ad Mariam conjugem, feminam integerrimam, à Ruchone dynaſta datas, & ab ipſo interceptas, ac malè intellectas, primò latorem, tanquam lenonem ferro obtruncavit; deinde præfectum aulæ jugulari, Matronam gynecæi præſidem ex alta turri præcipitari, conjugi caput per carnificem amputari juſſit. Tot funeribus ſtetit unica temerati matrimonii ſuſpicio. Ajunt Ludovicum prima ſtatim à cæde nocte, ſive facinoris fœditate, ſive Mariæ Manibus exagitatum, cùm barba florente, & juvenili, decoráque coma, cubitum ſe contuliſſet, ita incanuiſſe, ut manè ſenem ſeptuagenarium referret, Raderus in Bav. Sanct. tom. 2. in vita Mariæ Brabantinæ.

IV. (*d*) In Tereo etiam apparet amoris impuri violentia, quem non reverentia ſoceri, non ſacramentum fœderis, non leges, non jura matrimonij, uxoriſque reſpectus, non denique Philomelæ preces ac lacrimæ, ab inferendo per vim & contumeliam puellæ ſtupro abſterruerunt. Dum enim Thrax tyrannus omnia ſibi licere exiſtimat, quia omnia poſſit, non contentus violentum flagitium intuliſſe miſeræ, amore mox in odium & crudelitatem verſo, etiam gladio violat calamitoſam, & lingua,

(*d*) *Amoris impuri violentia.*

& lingua, optimo hominis inſtrumento, ſimúlque loquelâ privat. Hoc ferè ſolent turpes proci, qui ubi vel vi, vel pretio ad inhoneſta obſequia perduxere puellas poſt expugnatum pudicitiæ decus, non alia præſtant prœmia, quàm odium, contemptum, ignominiam, expulſionem, ludibria, probra. Exemplum ejus rei narrat S. Hiſtoria de *Amnone* Davidis filio, qui poſtquam inceſtum cum ſorore *Thamare* commiſit, *exoſam eam habuit odio magno nimis: ita ut majus eſſet odium, quo oderat eam, amore, quo antè dilexerat. Ejecítque eam foras, clauſitque fores poſt eam.* 2. Reg. 13.

V. (*e*) Neque fruſtra finxere Poëtæ, Tereum in *upupam* converſum; nihil eſt enim hac ave fœdius, nihil inquinatius, quippe quæ ſtercore delectetur maximè. Ad hæc longo & acuto roſtro, tanquam cuſpide, armata, tyrannidem in aviculas exercet; habétque criſtam plicabilem; quæ cùm erigatur per longitudinem capitis, refert diadematis regij ſimilitudinem. Agnoſcas in turpi volucre, turpem & crudelem Terea, quem libidinis ſordes & cœnum, etiam in transformata natura delectant. *Progne* verò in hirundinem mutata, ſparſas cruoris in pectore maculas circumfert, & Ityn impiè peremptum garrula voce luget. *Philomela* figuram luſciniæ ſubijt, etiam hodie de Terei injuria ſuaviſſimo cantu conquerentis. Sic citò tranſit facinus ſceleſtum; manent tamen indelebiles ſceleris notæ, & longa pœnitudo.

VI. (*f*) Vltimò oſtenditur, quanti referat, matrimonium auſpicatò contrahere. De connubio Prognes cum Tereo, Ovidius:

> ---- non pronuba Juno,
> Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto;
> Eumenides tenuere faces de funere raptas,
> Eumenides ſtrauere torum, tectóque profanus
> Incubuit bubo, thalamíque in culmine ſedit.
> Hac ave conjuncti Progne, Tereúſque, parentes
> Hac ave ſunt facti. gratata eſt ſcilicet illis
> Thracia, Diiſque ipſis grates egere: diémque,
> Quóque data eſt claro Pandione nata tyranno,
> Quóque erat ortus Itys, feſtum juſſere vocari.
> Vſque adeò latet utilitas.

Adeò non proſpiciunt, non advertunt homines, quid ſibi conducat, vel eventurum ſit. Quoties hoc ipſum occinunt ſibi conjuges amœbæo: Pereat dies, quâ te primùm vidi: diſpereant conciliatores & conciliatrices, quæ te mihi ſociârunt; & cum Medea exclamat: Ad-

(*e*) *Scelerum diuturna nota.* (*f*) *Inauſpicatum connubium.*

Adeſte ſceleris ultrices Deæ,
Crinem ſolutæ ſquallidis ſerpentibus,
Atram cruentis facibus amplexæ facem:
Adeſte, thalamis quondam meis
Quales ſtetiſtis.

Nempe Erinnyes, Furiæ, & ceteræ peſtes Erebi, nuptiarum diræ præſides & auſpices. Quid mirum deinde, hiſce initijs reſpondere media, medijs extrema, & Terei repeti tragædiam.

SYMBOLVM XXXVII.

Zetes & Calais, alati juvenes.

6. Metam.

Ethicè.

1. Malè blandiens mulier, aut voluptas. 2. Avaritia. 3. Officiales & Miniſtri Principum. 4. Prodigi heredes. 5. Variorum rapacitas.

PHineus, Thraciæ, vel Arcadiæ, vel, ut quidam volunt Paphlagoniæ rex, non minùs avarus, quàm dives, filios duos *Plexippum* & *Pandionem* ex *Cleopatra* ſuſceptos, novercæ *Harpalices* criminatione inductus, oculis orbavit. Igitur pari pœna plexus à Jove, talionem recepit. Inſuper immiſſæ ſunt ei *Harpyiæ*, aves rapaciſſimæ, quæ aſſiduè infeſtantes ipſum, non ſinebant ullo loco quieſcere; cibos etiam ab ore comedentis rapiebant, omniáque contactu fœdabant. Erant eæ vultu quidem virgineo, ſed uncis manibus ſeu potiùs unguibus, turpiſſimo & inſatiabili ventre. Morabantur in *Stymphali*, Arcadiæ lacu, unde *Stymphalides* dictæ. Nomina illarum *Aëllo*, *Ocypete*, *Celæno*. Adversùs hæc monſtra cùm præſidium nullum ſufficeret, demum Phineus ſe convertit ad opem à *Calai* & *Zete* (ſeu Zeto) *Boreæ* filijs petendam. Hi quòd in expeditione Argonautica in inſulam Colchos ad rapiendum vellus aureum inſtituta, perhumaniter fuiſſent & prolixè à Phineo excepti, & inſuper ei propinquitate, ob Harpalicen ſororem, conjuncti libenter operam ſuam adversùs harpyias obtulerunt. Igitur & pennarum auxilio (nam ex alato patre geniti, & ipſi librantur alis) & ſagittandi peritiâ

 freti,

freti, in *Plotas* uſque inſulas, in mari Jonio ſitas, monſtra infeſtiſſima fugàrunt; longiùs ea perſecuturi, niſi Ægyptiæ Deæ *Iſidis* oraculo admoniti fuiſſent, ne *Iovis canes* (ſic enim Harpyias appellabat) ulterius profligarent; quare retrorſum converſi, duas illas inſulas, in quibus Harpyias reliquerunt, à *converſione* ſua *Strophades* nominarunt.

Ethica.

Varios hæc fabula conceptus ſubminiſtrat, quos antequam proferamus, Maronem audiamus 3. Æneid. de Harpyis, Æneæ claſſem ad Strophadas appulſam inceſſentibus.

-----Strophades Graio ſtant nomine dictæ
Inſulæ, Jonio in magno; quas dira Celæno,
Harpyiæque colunt aliæ, Phinëia poſtquam
Clauſa domus; menſáſque metu liquere priores
Triſtius haud illis monſtrum, nec ſævior ulla
Peſtis, & ira Deûm Stygijs ſeſe extulit undis,
Virginei volucrum vultus, fœdiſſima ventris
Proluvies, uncæque manus, & pallida ſemper
Ora fame.

In his inſulis dum accubabant epulis Troiani,

En ſubitò horrificæ lapſæ de montibus adſunt
Harpyiæ, & magnis quatiunt clangoribus alas:
Diripiúntque dapes, contactúque omnia fœdant
Immundo.

I. (*a*) Apulejus has Harpyias pro nequiſſimis mulieribus uſurpat, quæ vel rixando unguibus in alios involant, vel blandiendo & vultu ad nequitiam compoſito incautos pecunijs emungunt. Non inſcitè hoc. Nam virginei vultus, uncæ manus, proluvies ventris oſtendunt ſub ſpecie caſtæ virginis, malè blandientem libidinem latere, quæ denique infame ſceleris pretium cum turpi cupiditate effundit. Sed de hoc argumento alibi.

II. (*b*) Ad avaritiam Harpyias alij referunt. Finguntur enim virgines, quòd omnis rapina arida ſit & ſterilis, & malè quæſitis tertius non gaudeat hæres. Plumis ſunt circumdatæ, quia, quidquid invaſerit rapina, celat. Volatiles dicuntur, tum quòd habendi cupiditas ſit in

(*a*) *Nequam mulier, aut malè blandiens libido.* (*b*) *Avaritia per harpyias ſignificata.*

in omnes auferendi occaſiones intenta, & celeriter in alienas opes involet: tum quia malè parta, citò malè perduntur; & divitiæ ab uno avolent ad alium. Innuitur hoc Harpyiarum nominibus, nam *Aëllo*, eſt quaſi ἑλῶν ἄλλο, id eſt, alienum tollens. *Ocypete*, celeriter auferens. *Celæno* nigrorem ſignificat; nam candidum nihil & ſincerum ab avaro exſpectes. *Harpyiæ* vocantur ἀπὸ τȣ͂ ἁρπάζειν, à rapiendo. *Pallida* ſemper *ora* habent fame inexſaturabili, & plus quàm canina, juxta illud: *Semper avarus eget.* Turpiſſima eſt Avaritiæ *ventris proluvies*, nam

Quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur opes.

Eccleſiaſtæ dictum eſt cap. 5. *Avarus non implebitur pecunia.* Nam illi tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. *Uncæ manus* ſunt Avaritiæ, ſcilicet ad trahendum, non ad dandum. Pſaltes regius conqueritur Pſal. 9. *Inſidiatur, ut rapiat pauperem; rapere pauperem, dum attrahit eum.* Id eſt, avarus & impius inſidiatur, & conatur rapere pauperem, & prædam ſuam facere, dum attrahit eum in rete ſuum dolis, fraudibus, violentiâ. *Triſtius haud illis monſtrum*, nempe, Harpyis; Eſt enim avaritia diriſſima generis humani pernicies, teſtante Siracide c. 9. *Avaro nihil eſt ſceleſtius.* Nam ex nimia acquirendi cupidine proveniunt uſuræ, furta, fraudes, lites, ſeditiones, cædes, expilationes pauperum, venditiones legum, everſiones juris, fidei, honeſtatis. 1. Timoth. 6. *Radix omnium malorum eſt cupiditas.* Juvenalis Sat. 14. hoc ipſum vidit:

------- Sed quæ reverentia legum,

Quis metus, aut pudor eſt unquam properantis avari?

Id eſt, diteſcere feſtinantis. Conſentit vetus dictum:

Cui nihil ſatis eſt, eidem nihil turpe eſt.

III. (*c*) Sunt, qui Harpyias applicant Miniſtris Aulicis, Officialibus Principum, Rationariis, Quæſtoribus, ærarii Præfectis, qui virgineas præ ſe facies ferunt, dum commoda Fiſci, juſſa Principis, fidem & fidelitatem ſuam prætendunt; interim uncis unguibus rapiunt, abſcondunt, & ſeſe aliorum fortunis ditant; donec *Zetus* aliquis aut *Calais* (quorum hic ἀπὸ τȣ͂ καλȣ͂, hoc eſt, ab *honeſto*, ut Alciatus obſervat; ille à ζητεῖν, *quærendo* nuncupatur) vir, inquam, quæſitor honeſti, cui ſalus Principis, Reipublicæ emolumentum, patriæ incolumitas, ipſa denique juſtitia cordi eſt, cæcutientem Principem (nempe *Phineum*) de periculo admoneat, adminiſtrationem in melius reſtituat, & ſubſtitutis publicæ rei curatoribus, in ſubdolorum locum, Harpyias illas uſque ad Strophades inſulas, hoc eſt, ab officijs ſuis eijciat tanquam improbos Jovis, hoc eſt, Principis, canes, quales Harpyiæ appellabantur. Rectiſſimè Sapiens Pro-

(*c*) *Officiales & Miniſtri Principum.*

verb. 21. *Rapinæ impiorum detrahent eos, quia voluerunt facere judicium.* hoc eſt, rapinæ, & opes raptæ, quæ impios in altum opulentiæ, potentiæ, dignitatis faſtigium evexerunt; hæ ipſæ paulò pòſt velut pondus plumbeum eos detrahent à ſuis honoribus & muneribus, propter violatam juſtitiam. Alii Harpyias triplex hominum genus eſſe volunt, qui Reges ac Principes miſerè vexant, oculos mentis faſcinant, eorúmque facultates ad ſe rapiunt, ſcilicet Adulatores, Delatores, Fœneratores.

IV. (*d*) Per Harpyias etiam poſſunt denotari rapaces & prodigi avarorum parentum filii ac heredes. Phineus à Diis excæcatus eſt, quod ſuos ipſe filios exoculâſſet. Faciunt hoc parentes, magis ſolliciti, quantum pecuniæ, quàm quantum probitatis filiis relinquant. Unde plerumque prodigos & profuſos ſortiuntur heredes, qui malè acquiſita, peiùs dilapidant. Virginea quidem facie blandiuntur non rarò liberi parentibus, ſpeciem aliquam honeſti, & virtutis amorem ſimulant; poſtquam verò clauſerunt oculos progenitoribus ſuis, & eos extulerunt, tum verò uncis & rapacibus digitis in eorum opes involant, capiunt, rapiunt, & quæ voracem in ventrem ingeſſerunt, cito iterum per luxum profundunt, & exhauriunt. Horatius de his canit lib. 2. od. 14.

Abſumes heres cæcuba dignior,
Servata centum clavibus, & mero
Tinget pavimentum ſuperbo.

Adagione fertur: *Si vultur es, cadaver exſpecta.* Quod in rapaces heredipetas convenit; qui, ſicut vultures diſcerpunt unguibus cadavera, ſic avitas & paternas opes, ipſis relictas, dilacerant & diſſipant.

V. (*e*) Ad Harpyiarum fabulam etiam illi pertinent, de quibus Salomon Prov. c. 21. *Qui congregat theſauros linguâ mendacii, vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.* Opes enim *lingua mendaci*, hoc eſt, per injuſtitiam partæ redeunt in jugulum parantis, & velut Harpyiæ eos ſtringunt, ſtrangulant, ſuffocant. Cuiusmodi ſunt primo Judices, qui auro corrupti mendacem ferunt ſententiam. Secundo falſi teſtes, qui fidem vendunt nummis. Tertio, Advocati, qui ob lucrum iniquam defendunt cauſam. Mercatores, qui mentiendo vitioſas, aut nimio pretio indicatas extrudunt merces. Quinto, Adulatores, qui nequiter aſſentando crumenas emungunt virorum divitum & Principum. Sexto, Chryſopæi, qui profitentur artem faciendi auri, & fumum pro fulvo metallo reddunt. Septimo, Quicunque quacunque ratione doloſè, fraudulentérque colligunt nummos; Omnes harpyiæ rapaciſſimæ, & virgineo ſeu

(*d*) *Prodigi heredes.* (*e*) *Varia varia rapientes Harpyiæ.*

ſeu ſimulato vultu, iniquo Mammonæ inhiantes, doloſáque manu rei alienæ inſidiantes.

SYMBOLVM XXXVIII.

Iaſon, ope Medeæ, vellus aureum rapit.

7. Metamorph.

Ethicè.

1. Indoles magnanima. 2. Virtutis comes prudentia. 3. Eius calcar, prœmia, Aurei velleris origo. 4 Victoria ſui. 5. Lucta Rationis & Appetitûs. 6. Aries Symbolicè.

JAſon filius fuit *Æſonis*, fratris *Peliæ*, regis Theſſaliæ, qui Æſonem, mortuo *Creteo* parente, hereditate paterna everſurus, extorrem egit. Cuius impietatis ac injuſtitiæ ut ne pœnas daret, ſtatuit Jaſonem, præclaræ indolis adoleſcentem, ex fratre nepotem, perdere; idque per cuniculos & inſidias. Conſilium igitur, haud novum tyrannis, ſuggerit juveni, ingenio manúque prompto, ſi vellet, ut dimidium regni cum ipſo partiret, proficiſcetetur in *Colchidem*, regionem Aſiæ ad vellus aureum (commune tunc temporis heroicæ fortitudinis ac felicitatis pignus & experimentum) inde referendum, non ignarus, in quanta pericula conjiceret magnanimum pectus. Jaſon, cui ſedebat animo nullis cedere difficultatibus, cùm alioquin ipſius ætas & indoles nihil humile, nihil ignavum caperet, incenſus ſtudio adipiſcendæ gloriæ, navim ingentem, *Argo* dictam ab architecto, fabricat è ligno quercûs Dodonææ fatidicæ, à Pallade oſtenſæ. Adſciſcit ſibi quinquaginta nobiliſſimos, fortiſſimosque illius ævi juvenes, è tota Græcia, excitos, navigationis ſocios, ſpe novæ laudis, famæque immortalis conſequendæ. In his ipſum Herculem, Caſtorem & Pollucem *Dioſcuros*, ſeu Jovis filios; Zeten quoque, & Calain Bereadas, nempe Borea vento prognatos; de quibus ſupra, multóſque alios ſtrenuos viros. E vatibus eum ſecuti ſunt Orpheus, Mopſus, Amphiaraus.

Cúmque hi Argonautæ diu incertis itineribus in ignoto mari vagati fuiſſent, tandem deſideratum Colchorum portum, ubi fluvius *Phaſis* exit in mare *Ponticum*, tenuerunt. Æta vel Æeta, rex peregrinos comiter excepit. Cauſam tam laborioſæ navigationis ſciſcitanti, reſpondet Jaſon,

ſe *aurei velleris* aſportandi cauſa, atque ad Peliam, regem Theſſaliæ referendi, per tot diſcrimina adveniſſe. Rex Juvenem, & comites ipſius miſeratus, quippe qui ſciret, quàm arduum id negotium eſſet, expoſuit Jaſoni pericula, quæ in eo tentamento ſubeunda eſſent; opus eſſe virium haud quaquam humanarum: tauros domandos ignivomos, deinde ad arationem ſubjugandos: eſſe pervigilem draconem, velleris cuſtodem, ſuperandum: eſſe armatorum virorum, è dentibus draconis ſeminatis, repentè enaſcentium exercitum excipiendum. Non terruerunt hæc, animum virtutis plenum; quin accenderunt magìs, & ad audendum provocârunt.

Interim, dum juvenis immani ſe accingit conatui, *Medea* Æetæ filia, non magis amore hoſpitis advenæ capta, quàm periculo commota, poſt difficilem affectuum cum ratione luctam (timebat enim patriam, patrem, conſanguineos offendere, & quodammodo prodere externis nuptiis) tandem commiſeratione juvenis & eius virtute flexa, conſtituit, ei conjugii fœdere ſe adjungere, & auxiliò, periclitantem juvare. Quocirca herbas quaſdam in Hecatæ luco carptas, & certo carmine incantatas, porrigit Jaſoni, futurum adversùs omnia monſtra præſentiſſimum præſidium.

Jámque ad locum certaminis erat ventum, cùm æripedes apparent tauri, ignem ore, naribus ſpirantes, & ipſas etiam herbas ardenti halitu incendentes, horridóque mugitu terrorem ſpargentes. Contremiſcebant alienô periculô, Jaſonis ſocii, ipſe non movebatur ſuo. Nihil cunctatus objicit ſeſe furibundis beſtiis; fretúſque amuleto, quod à Medea acceporat, mulcet palearia taurorum, & impoſitô jugô, illos aratro jungit, terram proſcindit, dentes draconis, quondam à Cadmo interempti (nam aliquam eorum partem à Pallade acceperat) ſeminat; momentóque citiùs haſtati & galeati prodeunt è terra viri, infeſta Jaſoni intentant arma. Non defuit ſibi heros; ſaxum, ut erat monitus, ingens jaculatur in hoſtes, & ecce, converſis extemplo in ſemetipſos telis, mutuis vulneribus conciderunt omnes. Supereſt ergo vincendus draco, criſta terribili, linguâ triſulcâ, fulmineis horrendus dentibus, cuſtos arboris, ex qua vellus pendebat aureum, hunc ubi ſuccô Lethæis de herbis expreſsô conſperſit Jaſon, & valentia quædam verba addidit, continuò reſoluta in ſomnum bellua, liberum heroi ad arborem permiſit aditum. Ille deripit vellus aureum, tot votis exoptatum, tot laboribus quæſitum, & cum Argonautis comitibus clandeſtinè diſcedens, nobile ſpolium, & unà Medeam, chariſſimam ſponſam, in Theſſaliam avehit.

Inſequitur

Inſequitur abeuntes iratus pater; hunc ut à via divertat Medea, *Abſyrtum* fratrem, etiamnum puerum (quem ſecum fugæ comitem in hæc conſilia traxerat) membratim conſcindit & laniat: inque diverſas ſpargit partes, ut ſcilicet perſequentem regem obiectis laceri filii artubus averteret, & dum is ſe colligendis pueri membris detinet, effugiendi ſpatium inveniret. Succeſſit crudelis dolus; patrem remoratur pietas; Medea cum Argonautis in Theſſaliam, Jaſonis patriam defertur, quæ heroas inclytos, poſt tot ac tantarum rerum geſtam gloriam, immortalitatis famæ decoratos, læta & gratulabunda excepit.

Cæterùm origo velleris aurei hæc fuit. *Phryxus* Athamantis Theſſalorum regis, & Nephelæ filius, unà cum ſorore *Helle*, defuncta matre, inſidias Inûs noveræ metuens, ariete conſcenſo, qui aureo vellere, lanatus, Pontum ex ea, quà anguſtior erat parte, ſublimis in aëre trajicere cœpit. Helle undarum territa ſtrepitu in Pontum decidit, & ſubmerſa eſt; unde factum, ut pars illa maris deinceps *Helliſponti* nomen obtineret, Phryxus incolumis in Colchidem ad regem Æetam pervenit; à quo benignè exceptus, arietem Jovi, vel, ut aliqui volunt, Marti immolavit, & aureas illius exuvias in luco iis diis ſacro ſuſpendit. Aries verò vector inter ſidera locatus, priſtinam tenuit effigiem, atque à Phryxo Phryxéus eſt appellatus.

Ethica.

I. (a) Quòd ingentia pericula in navigatione Colchica exantlanda, inque auferendo vellere aureo horrenda diſcrimina propoſita, Jaſonem nec à profectione, nec ab aggreſſione monſtrorum abſterrere quiverint, oſtenditur, animum & bonitate naturæ præſtantem, & virtutibus inſigniter imbutum (id quod Jaſon inſtructori ſuo *Chironi* debebat) laudabilíque gloriæ cupiditate incenſum, nihil ſapere humile, nihil abiectum; quin potiùs ipſis difficultatibus exacui, & ad fortiter, etſi periculosè, faciendum, inflammari. Habent hoc ſublimes ſpiritus; per Templum *Virtutis* ad ædem *Honoris* aſcendere ſolent. Jaſon ubique victor, demonſtrat, virtuti & magnanimitati omnia cedere, omnia pervia eſſe; nec quidquam tam arduum, quod non conſtanti, improbóque labore, animíque firmitate attingere, tuíque juris facere poſſis. Avida, inquit Seneca, eſt periculi virtus, & quò tendat, non quid paſſura ſit, cogitat, marcet ſine adverſario; creſcit in adverſis. Et Ovidius:

Apparet virtus, arguitúrque malis.

Silius:

(a) *Indoles magnamina.*

Silius:

----- Explorant adverſa viros.

Et Seneca Tragœdus:

Virtutis eſt domare, quæ cuncti pavent

Nam Philoſopho Romano teſte: Non quia difficilia ſunt, multa non audemus: ſed quia non audemus, difficilia ſunt.

II. (*b*) Sed tamen ſine Medeæ conſilio, nihil præſtitit Æſonides noſter. Horatius canit, *Mole ruit ſua, vis conſilii expers.* Hoc per Medeam ſignificatur; eſt enim *μῆδος cura, conſilium*, à *μή-δομαι* curam gero, delibero, meditor, provideo, proſpicio. Sine conſilio & ratione prudenti impetus omnis, etiam in honeſtiſſimis caloribus, in ventos effunditur. Temeritas, inquit Curtius lib. 4. ubi primum effudit impetum, veluti quædam animalia, amiſſo aculeo, torpet. Et licet initio felicitas aſpirare videatur, ad ultimum tamen temeritati non ſufficit. *Medea* ergo jungenda *Iaſoni*, & *Diomedi* ſociandus *Vlyſſes.* Nulla ſine ſapientia fortitudo; vacillant vires, niſi conſilio fulciantur. Etiam beſtiæ ruunt in pugnas, ſed cæcas. S. Auguſt. epiſt. ad Hieron. Qui vera virtute fortis eſt, nec temerè audet, nec inconſultò timet.

III. (*c*) Calcar ad virtutem erant Jaſoni *præmia*, juxta Poëtam:

------ Quis enim virtutem amplectitur ipſam

Prœmia ſi tollas?

Et alius?

------ Laudatáque virtus

Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Delectet, inquit D. Gregorius hom. 17. in Evang. mentem magnitudo prœmiorum, ſed non deterreat certamen laborum. Jaſone Duce, Virtute Comite, Gloria Auſpice, fortiſſimi quique Græciæ juvenes, Argivæ robora pubis, & heroum genus, ut Catullus loquitur, incitati ſunt ad fortitudinis eximium Decus longinquis è terris per mille pericula quærendum. Tanti eſt, incitamentum laboris ab exemplo & prœmiis ſumere. Jaſonem imitatus eſt Philippus cognomento *Bonus*, Burgundiæ Rex, & Dux Brabantiæ, qui anno Chriſti 1429. (*d*) Ordinem ac Societatem Equeſtrem inſtituit, è viris nobilitate & opibus, clariſſimis, quam *Aurei Velleris* appellavit. Illius inſigne: Torques aureus, cum ignitabuli figura, ſcintillas de ſilice excutientis, dependente imagine ſive Arietis Phrixæi, ſive Agni Gedeonici, cum inſcriptione: *Pretium non vile laborum.* Munus enim & partes horum ſunt magnatum, Catholicam fidem armis tueri ac propagare, Chriſtianæ

(*b*) *Virtutis comes Prudentia* (*c*) *Calcar virtutis ſunt præmia.* (*d*) *aurei velleris origo.*

Chriſtianæ tranquillitatem Reipublicæ defendere ac conſervare: quódque per ignitabulum innuitur, hoſtes orthodoxi nominis *fulgure terrere, fulmine ferire.* Aliquis hoc lemma affigit: *antè ferit, quàm flamma micet.* Significat egregios animos Deo incitante cœleſtes amoris flammas ad defenſionem religionis concipere, quibus inflammati, præclara obeunt facinora, & ſibi ad vellus aureum, an potiùs ad beatam immortalitatem viam muniunt. Quos

Ardens evexit ad æthera virtus.

Et quia hîc nobilitatis fit mentio per virtutem adeptæ, pérque virtutem conſervatæ, rectè quidam ait: Non illæ homine Nobili dignæ laudes ſunt, ſi formoſus videatur; hoc mulierculartum eſt. Non ſi robur & vires efferantur: athletarum eſt. Non ſi divitiæ prædicantur ab omnibus: negotiatorum eſt. Sed illa vera laus eſt nobilitatis, ſi plurima ſapiat, præterita reſpiciens, futura proſpiciens. Ipſe inveſtiget, & vel faciat, quæ legant alij: vel legat, quæ fecerunt. Aliud eſt ſanguinem, aliud virtutem propagari. Tituli & honores quid niſi arbitria fortunæ, non argumenta virtutis, quæ Majorum geſtis, non ſuis incubat?

IV. (*d*) Jam verò, quid *Tauri* ſunt *æripedes*, naribus ignem efflantes, & à Jaſone ſub aratri jugum miſſi? quid ferrea armatorum *ſeges* de ſerpentinis dentibus enata, & in ſeipſam adverſis haſtis converſa?

Quando gravem medios jaculatus in hoſtes.

Eſt Jaſon. quid *Draco* pervigil arboris aureæ, unde vellus ſuſpenſum, cuſtos? Nimirum per hæc denotantur pravi affectus, indomitæ cupiditates, efferatæ concitationes animi, quibuſcum viro forti pugnandum eſt, & victoria referenda. Hic locum habet illud Sapient. c. 10. *Certamen forte dedit illi, ut vinceret;* Pugna ſanè ardua, & magnos etiam heroas ſternens. Nam *qui dominatur animo ſuo, major eſt expugnatore urbium.* Prov. 16. Id etiam Ethnici ſuſpexere. Naſo:

Fortior eſt, qui ſe, quàm qui fortiſſima vincit
Mœnia.

Et:

Audax res viciſſe alios; victoria major
Eſt animi fluctus compoſuiſſe ſui.

Quantus expugnator urbium Alexander ille Magnus? Totius terrarum orbis victor ſibi ipſi ſuccubuit. Sapienter de illo Arrianus lib. 4. vitæ: Alexandri præclara facinora documento eſſe poſſunt, ſive quis corporis viribus polleat, ſive generis ſplendore emicet, ſive bellica vir-

(*d*) *Victoria ſui.*

Digitized by Google

tute, felicitatéque Alexandrum ipſum ſuperet, ſive Africam ſimul & Aſiam (quemadmodum ille animo deſtinârat) pernavigans ſubjugârit, ſive Europam, Aſiæ, atque Africæ tertiam adjunxerit, nihil hæc omnia homini ad felicitatem adipiſcendam profutura ſunt, niſi pariter moderatio animi accedat, quamvis res in ſpeciem maximas gerat. Hæc ille. Sunt autem juxta Tullium in Tuſcul. quæſt. *Quatuor* maximè feroces animi perturbationes & impetus, qui beſtiarum inſtar in virum, quámlibet fortem incurrunt. *Ægritudo* ſeu Dolor, *Cupiditas*, *Metus*, *Voluptas*. Hi ſunt edomandi, & ut Rationi pareant, ſubjugandi, non aliter, atque Tauri & Dracones Colchici; hos vincit, quiſquis ſeipſum vincit; Non vicit, de quo dixi, Alexander, qui *Iracundiæ*, velut ignivomo tauro in ſe impetum facienti, turpiſſimè ceſſit, quod inter alios Valer. Max. lib. 9. c. 3. teſtatur. Alexandrum, ait, ira ſua propemodum cœlo deripuit. Nam quid obſtitit, quò minùs illuc aſſurgeret, niſi Lyſimachus leoni objectus, & Clitus haſta trajectus, & Calliſthenes mori juſſus? quia tres victorias totidem amicorum injuſtis cædibus victor perdidit? Eundem quomodo *Libido*, & *Ebrietas*, veluti tauri & dracones dejecerint, Curtius & Seneca præter alios memorant. Virum fortem, ſuíque, ſuorúmque affectuum victorem deſcribit S. Gregorius lib. 8. Moral. Fortitudo juſtorum eſt carnem vincere, proprijs voluntatibus contraire, delectationem vitæ præſentis extinguere, hujus mundi aſpera pro æternis prœmijs amare, proſperitatis blandimenta contemnere, adverſitatis metum in corde ſuperare.

V. (e) Nihil eſt autem elegantius in hac fabula, quàm mirabilis lucta, *Rationis* & *Appetitûs* inter ſe dimicantium, & Medeam duas in partes diſtrahentium: hinc amore Jaſonis advenæ pectus concutiente: inde pudore virginali, & inſuper parentis Æetæ reverentiâ obſtante, vellus aureum prodi vetantis. Audiamus ipſam (nam ad mores informandos conducit) ſecum arduè pugnantem, & Jaſoni, quanquam homini peregrino, virtute tamen formáque rara prædito metuentem:

----- cur, inquit, quem modò denique vidi,
Ne pareat, metuo? quæ tanti cauſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes infelix. *Si poſſem, ſanior eſſem:*
Sed trahit invitam nova vis: aliúdque cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, probóque,
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite, regia virgo?

Vreris,

(e) *Lucta rationis & appetitûs.*

Vreris, & thalamos alieni concupis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames, dare. *Vivat, an ille*
Occidat, in Diis eſt. vivat tamen, idque precari
Vel ſine amore licet. quid enim commiſit Jaſon?
Quem, niſi crudelem, non tangat Jaſonis ætas?
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera deſint,
Forma movere poteſt? certè mea pectora movit,
Dixit, & ante oculos *Rectum, Pietáſque, Pudórque*
Conſtiterant, & victa dabat jam terga Cupido.
Et jam fractus erat, pulsúſque reſederat ardor.

Quid ſequitur? Appetitus adversùs Rationem victoria. Nam quod illa conſtruxerat, Affectus per aſpectum juvenis denuo quaſi expergefactus, deſtruit & evertit.

Cùm videt Æſoniden, extinctáque flamma revixit,
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat, fruſtra Medea repugnat.

Hoc erroneè. Potuiſſet enimverò vincere, ſi ſeriò voluiſſet; potuiſſet repugnate efficaciter, ſi mentem obfirmâſſet. Doctè ſcriptum eſt à M. Tullio lib. 1. Offic. in hunc modum: Duplex eſt vis animorum atque naturæ: una pars in *appetitu* poſita eſt, quæ Græcis ὁρμὴ dicitur, & hominem huc & illuc rapit; Altera in *ratione*, quæ docet & explanat, quid faciendum, fugiendúmque ſit. Ita fit, ut *Ratio* præſit, *Appetitus* obtemperet. Ita Tullius. Sed quoniam hæc pars animi, appetitus, inquam (cujus motus Cicero cupiditates, libidines, concitationes, commotiones, perturbationes vocat) imperium alterius, ſuperioris & melioris, accipere ſæpius recuſat, aut tergiverſatur; hinc aſſiduum pænè & inteſtinum in nobis bellum gliſcit, cùm ſemina & primordia in ipſis generis humani principibus & protoplaſtis anteceſſiſſe cognoſcimus: & ab iiſdem deinde in omnem poſteritatem miſerabiliter transfuſa. Hæc eſt illa pugna *Carnis* & *Spiritûs*, de qua Apoſtolus Gal. 5. *Caro concupiſcit adverſus Spiritum: Spiritus autem adverſus carnem: hæc enim ſibi invicem adverſantur.* Et Rom. 7. *Non ego, quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.* Id quod alijs verbis Medea dixit: *Video meliora, probóque; Deteriora ſequor.* Et hæc quidem, ſi corruptam naturam ſpectemus ita ſe habent; potentior autem *Gratia* hanc pugnam dirimit, & ſpiritui victoriam conciliat, juxta illud ejuſdem Apoſtoli Philipp. 4. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Et Geneſ. 4. Caino à

cæde fraterna cruento, & meliora deſperanti, dicitur: *Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Non enim eſt æquum, ut ſervus, ſcil. Appetitus imperet: Ratio verò tanquam regina ac domina ſerviat. Concupiſcentia cedendo augetur: minuitur reſiſtendo: Vox S. Auguſtini eſt, ſerm. 45. de temp. Pugnat concupiſcentia; tu repugna: noli eam cedendo ſatiare, ſed reſiſtendo necare. Inſeſſoris magis culpa eſt, quàm equi, ſi excutiatur. Non has affectiones habendo, ſed eis malè utendo, delinquimus, ait S. Proſper. Et veterum Patrum dictum eſt: *non nocet ſenſus, ſi non adſit conſenſus.* Ad Stoicos eſt ableganda ἀπάθεια, ſeu affectuum vacuitas. Non eſt arbor ſolida, neque fortis, inquit Seneca, niſi frequens ventus incurſet; ipſâ enim vexatione conſtringitur, & radices certiùs figit: fragiles ſunt, quæ in aprica valle creverunt. Virtutis cos eſt inſultus appetitionum; induratur miles pugnando, & ſibi dictum putat:

Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito.

VI. (*f*) Neque aries Phryxæus nobis prætereundus eſt, cùm multiplex ex eo doctrina ſuppetat. Nam 1. Quòd Phryxum & Hellen per alta vexerit animal hoc, aureâ lanâ decoratum, oſtenditur, homines per divitias in ſublime efferri. 2. Quòd Helle ex eo delapſa in Pontum deciderit, indicatur divitias mentibus infirmis, quales ſunt feminarum, plus exitij, quàm emolumenti adferre. 3. Quòd per mare aries vectorem egerit, ſignificatur, navigationes periculoſas ad peregrina littora opum augendarum cauſa inſtitui:

Per mare, per terras currit mercator, & ignes.

Deinde, inviam virtuti nullam eſſe viam. 4. Quòd pro arietinis exuvijs aſportandis, tanta fuerint diſcrimina ſuſcipienda, denotatur, quanto ſit opus molimine ad opes comparandas, & quidem cum ſalutis non raro impendio; nam tauri flammivomi, peſtilentes dracones, armatæ virorum ſegetes obijciuntur, diteſcere, & poſſeſſiones ſuas extendere volentibus. 5. Quòd præſtantiſſimi quique heroës pro vellere arietino adipiſcendo vitam & fortunas ſuas expoſuerint: ſummæque gloriæ loco duxerint, ſpolium hoc è Colchide abſtuliſſe monſtratur per ſymbolum, quibus ornatum oporteat eſſe dotibus animum heroicum & Principalem. Laudatur in Proverbijs ſacris c. 30. *Gallus ſuccinctus lumbos, & aries,* Nam arietis cornua, Æliano teſte, elephantus exhorreſcit; & quid hæc ad immanem ejus proboſcidem? Hoc decet Principem, ut etiam majorem, quàm ipſe ſit, non timeat, ſed timeatur ab illo: potentior eſt, qui viribus

(*f*) *Phryxæus aries quarum rerum Symbolum.*

ribus collectior, quod Salomon innuit per ſuccinctos Arietis lumbos. Deinde dux gregis eſt Aries. Princeps præeat exemplo. Aries cornibus ſtrenuè decertat; Rectori populi depugnandum eſt pro ſubditorum bono. Aries inter ſidera locatus denotat aſſentationem, quæ Divites, lanâ ſcilicet aureâ villoſos arietes, in cœlum attolit. Præterea ſignificatur, viros fortes, & arietinis ſpolijs indutos, hoc eſt rebus præclarè geſtis celebres, famâ ſuper æthera ferri. Equidem Arietem apud veteres Symbolum heroicæ fortitudinis fuiſſe, Pierius docet lib. 10. c. 26. hieroglyph. Carolus, inquit, fortiſſimus Burgundionum Dux, Caroli V. Imp. avus Sodalitatem è viris lectiſſimis inſtituit, cui ab *Arietino Capite* cognomentum indidit, & ſingulis aureum hujus animalis caput geſtandum dedit. In moneta quoque Galinei Imp. aliquis extat nummus, in quo aries expreſſus cernitur, cum inſcriptione *Iovi Conſ. Aug.* Quid quod Jupiter ipſe Hammonius, arietinis cornibus ab Ægyptijs repræſentaretur, quem veluti ſalutiferum, ſalutiſque Deum mirificè venerabantur. atque hoc imitandum magnis eſt animis, ut beneficentiâ præſtent. Et verò conſtat, jam olim columnis arietina capita adſculpta fuiſſe, corymbis inde propendentibus, qui foliorum & fructuum varietate laſciviebant. Quò quid aliud innuitur, quàm viros heroicæ fortitudinis (cujus imago caput arietinum eſt) eſſe patriæ columnas & columina, eam quâ virtute ſua temporibus belli tuendo: quà providentiâ tempore pacis gubernando, conſervando, bonis omnibus augendo?

In auratum Phryxi arietem ſic quidam argutè.

Impia Thebeæ fugientem regna Novercæ
  Fulva auro Phryxum per freta vexit Ovis.
Poſt ubi conſedit ſecuro in littore Vector,
  Ut vellat vellus nobile, mactat ovem.
Nimirum ſolet hoc auri furioſa cupido,
  E ſecta miſeri pelle crumena rubet.

SYMBOLVM XXXIX.

Medeæ facinora.

7. Metam. & Tragœdia. 1. Senecæ.

Ethicè.

1. Mulier iracunda. 2. Procantium perfidia. 3. Cura parentum & exempla.

QUod Euripides Tragicorum præſtantiſſimus de Helena canit in Oreſte:

Πάσαις γυναιξὶν ἀξία στυγεῖν ἔφυ
Ἡ τυνδαρὶς παῖς, ἣ κατῄσχυνε γένος.
Omnibus mulieribus digna odio exiſtit
Tyndari filia, quæ inflammavit genus.

Id pariter de Medea dici poteſt, quæ dedecus & probrum fuit ſexûs ſui, ſcelerum omnium portentum. Hæc poſtquam *Theſaurum* patrium, nempe *Vellus aureum*, amatori ſuo prodidit, ipsúmque deſertis parentibus, ſorore, regno, patria, in Theſſaliam ſecuta fuit, laniato priùs & fruſtillatim conſciſſo *Abſyrto* fraterculo; aliquamdiu à Jaſone benè & liberaliter habita, duos filios ipſi peperit *Mermerum* & *Pheren*, Pauſaniæ dictos: alij *Marmorum* & *Pheretem* eos nominant. Pòſt artibus ſuis, ſcilicet magicis, & herbis in aheno Hecatæo coctis, Æſonem ſocerum ſuum ſenem jam, in Acherontis limine conſtitutum, mariti Jaſonis rogatu, ad juventutem revocavit: novis ſcilicet beneficijs, nec exiguis, utroque devinctо. Pervenit ejus rei fama ad *Peliadas* filias Peliæ illius injuſti, qui regnum paternum Jaſonis per vim poſſidebat, quod ſupra memoravimus. Ad has ipſa etiam Medea, poſtquam Bacchi quoque nutrices jam anus, olim floridas Nymphas, juveneſcere fecit, ſimulans ſibi cum viro ſuo diſſidium intercedere, confugit. Illæ eandem patri ſuo grandævo Peliæ, qualem patruo contulerat, gratiam petunt. Medea, quæ jam ante injuriam marito illatam ultum ibat, fingit initio vultum, tanquam rei difficultate abſterritum, ut ſuſpenſione reſponſi, deſiderium petentium magis incenderet. Tandem quaſi victa precibus, artis ſuæ experimentum in vetulo ariete præmittit, cujus cùm annis & ſitu

ſitu ſqualidi guttur ferro ſolviſſet, membra ſecuiſſet, & cacabo merſa cum herbis coxiſſet, mirum dictu! repentè in earum aſpectu aries ponit cum cornibus annos,

Et tener auditur medio balatus aheno,
Laſcivítque fugâ, lactantiáque ubera quærit.

Obſtupeſcunt Peliades, tantóque magis urgent propoſitum ſuum, quantò præſentius ſpecimen artis mirificæ ſuiſmet oculis aſpexere. Medea, ſicut erat tota è fraudibus compoſita, & regem, & eius ſatellites in altum ſoporem murmure dat magico; jubet adeſſe filias pugionibus inſtructas, ſuáque juſſa ſequi. Hæ parentis ubi torum ambiere, imperat venefica, gladios ut impigrè ſtringant, & ſi quidem piæ velint eſſe in genitorem, ſenilem cruorem multis per totum corpus vulneribus hauriant, ut vetulo evacuato ſanguine, juvenilis in venas infundatur. Peragunt illæ mandata, & averſis oculis (obſtabat enim pietas) vulnera cumulant vulneribus, ſenémque fruſtra tendentem brachia: crudeliter dilaniant. Ultimum ictum gutturi infixit Medea, ſenemque confecit; & artus lebeti, quemadmodum diſſectum arietem immiſit. Sed ille nec juventam, nec vitam recepit. Clamore & ejulatu perſonat regia; ad pœnas repoſcitur Medea. Iſta ſubitò ex oculis & manibus evadit; nam haud ignara itineris aërei, curru repentè ſublimis (dracones alati eam trahebant) Corinthum ad maritum Jaſonem, læta ob vindictam, elabitur.

Eò ubi pervenit, deprehendit novis eſſe nuptiis implicatam conjugem; *Creontis* Corinthiorum regis filiam (Propertius *Glaucen*, Seneca *Creuſam* vocat) ſuperinduxerat. Hic enimuerò furore correpta, nihil non egit, ut maritum ab adultera divertat; extrema minatur omnia, ſi perſiſtat in cœptis. Fruſtra minæ; negat Jaſon ſe dimiſſurum Glaucen. Creon haud ignarus, cum qua muliere ſibi negotium eſſet, toto illam Corinthiorum regno migrare jubet ocyùs, & exulare. Erat hoc oleum addere flammis; femina tot modis læſa, humanum omnem abjicit ſenſum; & irâ diſſimulatâ, pauculorum rogat dierum ſpatium, per ſpeciem ſuis valedicendo, revera atrociſſimæ vindictæ, parandæ. Elapſo præſtituto tempore, ſimulat officium grati animi, & per filios, quos ex Jaſone ſuſceperat, mittit Glaucæ, novæ nuptæ, veſtem pretioſam cum monili, aureoque crinali; omnia veneficiis erant infecta. Pallam donò miſſam ubi incauta puella induit, ornatúmque capiti & collo impoſuit, ſubito, ſed occulto igne ardere cœpit, & per ſummos cruciatus interire. Parens dum opem ferre ſatagit filiæ, & pereuntem amplectitur, ipſe quoque velut per contagium tacito corripitur incendio,

Digitized by Google

cendio, in ipſiſque filiæ morientis amplexibus extinguitur. Non ſtetit hic triveneficæ furor. Poſtquam eum rege Creonte, ac Creuſa, totam exuſſit regiam, Jaſonis perfidiam atrociùs ultura, geminos ſecum liberos rapit, ſumma tectorum conſcendit, maritum ad ſpectaculum invitat, utrumque filium in oculis parentis, minas & preces extremas miſcentis, jugulat, aliéque per auras curru fugit. Athenas delata, ab *Ægeo* rege benignè excipitur; quid enim non poteſt blanda lenocinii ſpecies? Venerat fortè domum *Theſeus*, Ægei filius, fortibus factis jam antè clarus, tum etiam clarior ob Iſthmum inſulam à latrociniis purgatam. Advenam non illicò agnovit parens, nam ora habitúmque mutârant expeditiones bellicæ, aliæ ex aliis ſuſceptæ. Non ignoravit hoſpitem Medea, quare, ſuis ut conſultum iret liberis, quos ſe ex Ægeo parituram ſperabat, quibúſque Theſei claritas nebulam offuſura videbatur, ſtatuit nobiliſſimum juvenem interficere, eíque venenum in poculo, regis ipſius manu præbere. Ægeus, ut facilè ſuſpicionem afflant maritis uxores, ratus peregrinum adventorem, non hoſpitem eſſe, ſed hoſtem & exploratorem regni, pro hoſpitali ſcypho, peſtem ei porrigit; ſumit lethiferum craterem in manum Theſeus; haud dubiè toxicatam potionem hauſturus, niſi pater deprehenſis in capulo, generis ſui ſignis, poculum ei excuſſiſſet. Medea ſupplicium effugitura, ſubitò nebulam magicis verbis ſibi circumfundit, & inaſpectabilis, per nubila, notas vias, evaneſcit.

Ethica.

I. (*a*) Iterum nobis occurrit mala femina; adeo huius herbæ feraces ſunt non modò hiſtoriæ, ſed etiam fabulæ. Nos etſi ſexum hunc minimè diffamandum duximus, & plura jam diximus, próque occaſione dicemus, quæ quidam & quædam minùs patienter audiant, non poſſumus tamen (ſi mores docere volumus) Meduſas, Medeas, harúmque ſimiles cum elegantia ceremoniarum excipere; cùm nec Jaſones, Theſeos, Hercules ſine cenſoria virgula tranſmittamus. Nunc de Medea. Apparet hinc, quid patret muliebris animus, in furorem concitatus. Si vindicta ſtimulat, in cædem ruit & ſanguinem. Ut noceat, ferro ſibi & igne viam aperit. Medea ſemper impotens. Semper immodica, ſive amet, ſive oderit, per proditiones & parricidia graſſatur ſuas ad libidines explendas, Nomen quidem à *Conſilio*, quod ſupra docuimus, traxit; ſed quia, ſprevit optimos rationis inſtinctus, poſthabuítque depravatæ cupiditati, per funera in ſuum & alio-

(*a*) *Muliebris iracundia.*

Digitized by Google

& aliorum exitium properavit. Documentum ipſa dedit, quod Siracides dixit cap. 25. *Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris.* Coluber ſive ſerpens venenum gerit in capite & cauda; mulier mala inſidias ſuas nequiter orditur, nequiùs finit. Ira, furor, præcipitatio, commune vitium huic ſexui. Juvenalis Sat. 6. exclamat:

------- quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum! rabie jecur incendente feruntur
Præcipites, ut ſaxa jugis abrupta.

Et Terentius in Heautont. de feminis huius farinæ.

Neque jus, neque bonum, aut æquum ſciunt:
Melius, peius; proſit, obſit, nihil vident,
Niſi quod libido ſuggerit.

II. (*b*) Jaſon quoque nuper heroum maximus haudquaquam heroicè ſe geſſit, amores ſuos à conjuge, quæ tot ipſum ſibi beneficiis obſtringebat divertendo, aliámque ſuperinducendo. Quid enim non debebat Medeæ tot periculorum depulctrici? quid pro *Vellere Aureo* tot aliorum votis necquicquam expetito? Nec erat, quòd diſplicere poſſet in uxore. Par ætas, forma, genus. Nempe transverſum egit turpis amor, quem ut exſatiaret, plures in torum pellices induxit. Sed grandì malò ſuò. Diſcant hinc mariti, ne exacerbent conſortes thalami. Monet Apoſtolus Epheſ. 6. *Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Idem ſibi dictum putent viri, *ne uxores ſuas ad iracundiam provocent*, injuſtis eas modis irritando, quod Jaſon fecit, datam Medeæ fidem ſceleratè fallendo. Neque rarum eſt, quod feminæ ultionis auxilium à Styge poſtulent. Deſperatio hoc facit. Unde ſi non per alites dracones, certè per volatiles hircos per alta feruntur. Quòd ſi Medea magicis jam antè artibus imbuta, monſtra domuit, ſuperbis hoſpitem Jaſonem ſpoliis ornavit; cur veneficam duxit domum? cur ad nominis gloriam conſequendam præſtigiis uſus eſt? Cur fidem *Hypſiphilæ*, Lemni reginæ, Thoantis regis filiæ ex ſe matri factæ, non ſervavit? Conqueritur ipſa apud Ovidium, per epiſtolam.

Barbara narratur veniſſe venefica tecum,
In mihi promiſſi parte futura tori.

Atque hoc eſt, quod ſolent perfidi multarum nuptiarum proci; quot ſponſas ſibi copulant, tot ſuo ſibi jumento mala accerſunt. Vaga libido dum plurium pudicitiam fallacibus promiſſis expugnat, denique in ſtriges incidit: has amat, has amplexatur, dignum patellâ operculum. De Dulcitio Diocletiani Præfecto hiſtoriæ memorant, eum, cùm S. Anaſtaſiam &

(*b*) *Procantium perfidia.*

Socias Virgines à Religionis caſtæ propoſito fruſtra avertere tentâſſet, repentè oculis animi, corporíſque captum, de loco judicii ſe proripuiſſe, & propinquam ad domunculam delatum, in lebetes & alia vaſa coquinaria incidiſſe, in eorum, tanquam puellarum oſcula & amplexus ruiſſe, vultúmque tam fœdè fuligine denigrâſſe, ut omnium riſus & ludibrium factus, novum velut monſtrum & ſpectrum exagitaretur; donec per ſuos domum reductus, faciem quidem priſtinam recepit, mentem tamen non mutavit. Lippeloo. 25. Decemb. In hac *Apularia* ſæpius amatores ſtolidi perſonam agunt, & inter illos Jaſon chorum ducit.

III. (*c*) Ægeus Theſeum filium non agnovit, quid mirum? oculos ei faſcinavit Cupido; animum dementavit Medea. Quòd verò poculum amatorium (Græcis philtrum) è manibus bibituri excuſſit, in eo parentis officium implevit, cuius eſt curare, ne filii, filiæve inſidioſis artibus, alloquijs, munuſculis per lenones & lenas ſeducantur. O quoties venenum hiſce poculis ab inconſulta juventute bibitur, & inde ad amoris impuri inſaniam concitatur. Ovidius monet:

Philtra nocent animis, vímque furoris habent.

Sed Ægeus ipſe quoque habuiſſet opus amico, qui medicati virûs Scyphum projeciſſet, ne cum Medeæ lenoncinio hauriret doloſam peſtem. Adeo ſæpe patres exemplis docent, quod verbis vetant.

(*c*) *Cura pare tum & exempla.*

SYMBOLVM XL.

Theſei præclara facta.

7. & 12. Metam.

Ethicè.

1. Princeps fortis & ſapiens. 2. Inconſulta fœderum ſocietas. 3. Prudentia Politica & Polemica. 4. Amicitia vituperabilis. 5. Puellarum deceptio. 6. Sympoſiorum & comeſſationum tempeſtas. 7. Vita hominum Labyrinthus. 8. Minotauri effigies ſymbolum ſecreti. 9. Diabolus ſimilis Procuſti latroni.

Parentes Theſeo fuerunt, quod dixi, *Ægeus* rex Atticæ, mater *Æthra*, Pithei filia, in Peloponeſo regnantis. Qualis & quantus futurus eſſet, ſi adultior acceſſiſſet ætas, ejus pueritia oſtendit. Fortè *Hercules*

Træze-

Træzenem oppidum, Pithei regiam, venerat, & leoninam, quam pro veſte geſtabat, pellem de via feſſus depoſuerat. Conſpicatus eas exuvias Theſeus, etiamnum puer, ratúſque leonem eſſe, nam apertus ejus rictus pro capitis tegumento ſerviebat Alcidi, ſecurim è manu ſervi rapit, belluam cæſurus, cùm reliqui Træzeniorum pueri ad primum villoſæ pellis aſpectum ſe in fugam dediſſent. Poſtea ubi adolevit, Herculis, propinquitate ſanguinis juncti, virtutem ac fortitudinem ſibi imitandam ratus, multos latrocinijs & maleficijs infames homines, diverſis in locis è medio ſuſtulit. Inter illos *Scironem* (quem alij vocant *Sinem* vel *Scinem*) qui in monte non procul Athenis, viatores excipere ſolitus, eos arborum ramis alligabat, quibus deindo laxatis, & in diverſa redeuntibus, pendulos miſerrimè diſcerpebat. Idem multos mortales è præcipiti loco dejecit & contrivit; quem ubi Theſeus in ſuam poteſtatem redegit, idipſum genus mortis eum experiri coëgit. Infeſtabat eandem regionem *Procuſtes*, horrendus latro, qui homines adigebat ſuper lectum quendam aſcendere; quò ſi longiores fuiſſent, pars pedum ſupereminens amputabatur; qui verò breviores, immani cum cruciatu ad menſuram ſpondæ diſtendebantur. *Cercyoni* quoque, peregrinos ad luctam ſecum ineundam cogenti, & necanti, necem intulit. *Corynetam* inſuper Vulcani prolem, advenas ferreâ clavâ trucidantem, è medio ſuſtulit. Neque minoris animi adverſus ferociſſimas belluas extitit; nam taurum terribilem, totius Cretæ vaſtatorem, interemit. Eum taurum Neptunus *Minoi* Cretenſium regi donaverat in victimam, Sacra facturo. Quem cùm ſibi ob opimitatem ſervare Minos vellet, taurum efferavit adeò maris Deus, ut toti ferè inſulæ vaſtitatem inferret. Ad hunc domandum miſſus Hercules, cepit eum, vinctúmque ad *Euryſtheum*, Mycenarum regem, qui ei pro Junone labores imperabat, perduxit. Ab Euryſtheo dimiſſus, cùm Atticam incurſaret, nemóque cum eo congredi ſuſtineret, Theſei virtute eſt interfectus. *Aprum* quoque in agris *Calydonijs* (Civitas eſt, regionis Ætoliæ, & Silva hujus nominis, alia à *Calydonia* ſilva Britanniæ, è qua ſævi leones emittebantur) immiſſu Dianæ, omnia populantem, conjunctis cum *Meleagro* viribus proſtravit. *Herculi* quoque ſociam navavit operam, quando juſſu Euryſthei, formidabilem *Amazonum* exercitum, multis earum occiſis, è Græcia rejecit, *Hippolytæq;* illarum reginæ baltheum detraxit. Maximè verò Theſeus fidem & fortitudinem ſuam probavit *Pirithoo*, Lapitharum (Theſſaliæ populorum) regi, Ixionis filio. Ejus amicitiæ hoc fuit initium. Pirithous

 virtutis,

virtutis, quæ de Theſeo ſpargebatur, experiundæ causâ, boves illius è campo Marathonio (non procul urbe Marathone, regionis Atticæ) Miltiadis Athenienſium Ducis victoriâ claro, abegit. Motus injuriâ Theſeus, abigeum è veſtigio perſequitur; Pirithous nihil territus ejus adventu, inſequenti fert ultro ſe obvium. Admiratus eam animi magnitudinem atque corporis præſtantiam Theſeus, primò in colloquium, mox in arctiſſimam amicitiam venit. Neque diu pòſt factum eſt, ut ſpecimen ſinceriſſimæ, conſtantiſſimæque fidei luculentum daretur. Pirithous *Hippodamiæ* (quam aliqui Hippodamen, & Hippocatiam nominant, diſtinctam ab Oenomai, regis Elidis & Piſarum, filia, de qua ſuo loco) procator, Centauros, quòd eſſent ſponſæ cognati, convivio excepit. Qui ſimul ac mero incaluerant, omnia turbare, & ſponſam Pirithoo eripere cœperunt. Coortâ pugnâ, Theſeus amiciſſimo capiti fert auxilium, & compluribus Centaurorum trucidatis, Hippodamiam vindicat. Poſt hæc inter eos convenerat, ut uxorem, niſi è Jove natam, nullam ducerent; & cùm alia eo tempore haud noſceretur, quæ divino genere oriunda eſſet, præter *Proſerpinam*, Plutonis conjugem, ad rapiendam illam, ſimul profecti ſunt ad inferos. Verum Pirithous (ut quidam ſcribunt) primo ſtatim impetu à Cerbero, tricipiti Plutonis cane, dilaceratus eſt: alij referunt, eum cum Ixione parente, & alijs Centauris mole ſaxi imminentis ſemper capiti, jam jámque lapſuri, perpetuò cruciari. Maro. 6. Æneid.

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoúmque,
Quos ſuper atra ſilex jam jam lapſura, ruenti
Imminet aſſimilis.

Theſeus fruſtra opem ei ferre conatus, in Ditis poteſtatem venit, & ab eo in catenis ſervatus eſt, donec Hercules ab Euryſtheo ad inferos miſſus, ipſum liberavit, ſecúmque Cerberum vinctum, fruſtráque reluctantem, in lucem protraxit. 6. Æneid.

Tartareum ille manu cuſtodem in vincla petivit,
Ipſius à ſolio regis, traxítque trementem.

Cæterùm Theſeus, cùm nondum eſſet adoleſcentiam egreſſus, eximium charitatis in patriam, ac fortitudinis argumentum præbuit. Minos Cretenſium, uti memoratum, rex grave bellum Athenienſibus intulit; cujus cauſa fuit cædes *Androgei*, Minoë geniti. Is cùm athleta eſſet egregius, & Athenis palmam obtinuiſſet, Ægeum præcipuè victoria illa (quod invidia ſolet) contriſtavit; cujus etiam inſidijs adoleſcens occubuit.

occubuit. Vicit bello Minos, & barbarum Athenienſibus tributum impoſuit. In annos námque ſingulos cogebantur Athenæ ſeptena puerorum, totidémque puellarum ſorte delecta corpora in Cretam mittere, quæ juventus Labyrintho, ampliſſimo & inextricabili carceri incluſa, *Minotauro*, monſtro horrendo, & biformi (nam hominis & tauri figuram referebat natum ex Paſiphaë Minois uxore flagitioſiſſima.) in pabulum objiciebatur. Theſeus miſeratus civium ſuorum calamitatem, ſatius eſſe duxit mori fortiter, quàm vivere turpiter, & imperare civitati, quæ tam miſerabile tributum hoſtibus pendere cogeretur: igitur conſtituit ultro eandem ſuis cum civibus ſortem ſubjre. Conſcendit unà cum damnatis navigium, venit in Cretam, in Labyrinthum cum cæteris includitur, vel devorandus à Minotauro, vel inter inexplicabiles ejus loci flexus fame abſumendus; omninóque pereundum erat, niſi mortem ante oculos certam præſens in corpore virtus avertiſſet. Jam in conſpectum venerat crudele monſtrum, hiabant in prædam terribiles rictus, Theſeum abſorpturi. Non deſeruit juvenem fortiſſimum animus; vim ſuſcitat ira; haſtam, cujus ferrum è patria ſecum clàm attulerat, ſummo quo poteſt niſu intorquet in belluam, & omnibus attonitis, exanimem in terra porrigit. Defunctum hoc periculo, major etiam cura ſollicitat, quînam ex ambagibus illis horrendis evadat. Iterum virtuti favêre Superi; mentem inijciunt *Ariadnæ*, Minois filiæ, ſalutem expediendi Theſeo. Illam iam antè miſeratio ceperat regij ſanguinis, & indolis ad ſumma quæque natæ. Ergo juvenem è funeſtis illis erroribus & anfractibus explicatura, utitur conſilio, quod à Dædalo Labyrinthi architecto acceperat. Lini glomerem per muros inijcit; quô Theſeus prehensô filô, cæca regebat veſtigia; extrema glomeris foris devolvebat Ariadne. Hunc in modum captivus evadit ſalvus & incolumis unà cum civibus in eandem ſortem condemnatis. Atque ut beneficia conciliant amorem, cùm non haberet animi grati præſtantius donum, quàm ſeipſum, liberatrici ſe in conjugem donavit. Illa delectata tam fauſtis nuptijs, cum eo clàm ex Creta profugit. Hic gloriæ ſuæ maculam aſperſit Perſeus, (quod ſuprà in Jaſone accuſavimus) nam cùm delatus eſſet ad inſulam *Naxon* (in mari Ægæo ſitam, unam ex Cycladibus) comitem ſuam & ſponſam, longè lectiſſimam, optiméque de ſe meritam, & ſomno fortè correptam deſtituit; ſive quòd domi nollet uxoris peregrinæ beneficijs obnoxius vivere: ſive quòd Baccho cedendum erat, Ariadnen ſibi, præ mortali ſponſo, depoſcenti. Hic novæ nuptæ coronam

pretioſiſſimam impoſuit; poſtea translatam in cœlum, & inter ſidera ſeptenis ſtellis fulgurantem.

Ethica.

I. (*a*) Theſeus vir verè fortis, & acerrimus ſalutis publicæ defenſor fuit. Quid enim ſunt latrones, quid variæ belluæ à Theſeo domitæ, in regnis & provinciis, niſi Turbatores pacis, & communis Boni everſores? Theſeum ego magni animi Principem interpretor, qui primis à cunabulis tam *fortiter* quàm *ſapienter* facere doctus, nihil antiquius habet, quàm quietem præſtare ſubditis, vias à prædonibus purgare, potentiorum violentiam ab infirmioribus arcere. Qui, ſi taurus aliquis, aut aper ferus immineat, *Bellum* intelligo, præſenti animo ac conſilio occurrat, antequam irrumpat. Qui diſciplinam & honeſtatem morum ac legum tueatur, operámque det, ne juventus (quæ eſt ſeminarium civium) Minotauro, monſtro turpiſſimo immoletur, dum inſtitutionis expers, vel ignavo otio torpeſcit, vel voluptate laſciva diſſolvitur, vel nefariâ doctrinâ corrumpitur, & in tributum orco penditur.

Theſeus pro charitate patriæ pericula ſuſcepit, exantlavítque. Ad depellendas injurias neceſſariò arma ſumuntur; & quemadmodum eſt modeſtiæ conquieſcere, niſi injuriâ affectus fueris; ita ſtultitia eſt & improbitas, illatas Reipubl: injurias non ulciſci. Plato. 5. de Rep. & Ariſtot. 7. Polit. c. 8. *Bellum autem*, inquit Tullius, 1. offic. *ita ſuſcipiatur, ut nihil niſi pax quæſita videatur.* Neque fruſtra Athenienſes Palladem armatam pinxerunt; quia qui deſiderat pacem, præparat bellum. Armis imbuenda juventus in umbra, quibus utatur in ſole. Theſeus ab aſpectu pellis leoninæ didicit in leones vivos inſurgere, juxta illud Horatii epiſt. 2.

------ venaticus ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in Silvis catulus.

II. (*b*) Meminerit Princeps (qualis Theſeus fuit) fœdera non temerè cum quibusvis eſſe ineunda. Theſeus ſocietatem feliciùs cum Hercule, quàm cum Pirithoo junxit. Ab hoc mutuam opem accepit; illi præſtitit; nec ſatis prudenter; cum Centauris barbaris & ebriis pugnandum fuit. Valeant fœdera; ſed quæ bona fide, bonâ causâ, & cum emolumento contracta. Eſt enim virtus unita fortior. *Non absque Theſeo* (adagio dicitur) ne Hercules quidem. Et Theſeus nihil ſine Hercule; præſertim ubi Pluto-

(*a*) *Princeps fortis & ſapiens.* (*b*) *Inconſulta fœderum Societas.*

Digitized by Google

Plutoniis vinculis detentus didicit, quid ſit in orcum, amici gratia (Pirithoi) deſcendere; & quid, fortiorem per amicum inde eluctari. Theſeus viris fortiſſimis auxilio fuit, ut Meleagro in conficiendo apro Calydonio, Pirithoo pugnanti contra Centauros, Herculi contra Amazonas, nullo ferò relato prœmio, quod Heroïs eſt, virtutem & laudem, non mercedem ſpectantis.

III. (*c*) Jam quanti, quámque intricati atque implexi ſunt in Aulis ac negotiis Principum Labyrinthi? peribit hîc Theſeus, niſi per fidam Ariadnen explicetur; *Prudentiam* intelligo *Politicam* & *Polemicam*, fidelésque conſiliarios, quorum directione ac ductu ſecura ponat veſtigia Princeps. Heſiodi ſententia eſt apud Lipſ. de civil. doct. lib. 3. c. 2.

Laudatiſſimus eſt, ipſus qui cuncta videbit,
Sed laudatus & is, qui paret recta monenti.

Et Plinius in Paneg. Traiani: Singuli decipere & decipi poſſunt: nemo omnes: neminem omnes fefellerunt. Confirmat Salomon Prov. 24. *Salus, ubi multa conſilia.* Veluti multa in glomere fila; hæc quamvis ſubtilia, plus poſſunt, quàm craſſi rudentes, quia minorem voluuntur in globum, ut legantur ſecuriùs; & citiùs explicantur in longum, quò ducant plures. Vir doctiſſimus meritò Bellum Labyrintho comparat, quem cuique ſemper íngredi licet, ſed ingreſſo non ſemper egredi; ab eo ſumptus abſorbentur (Minotaurum cogita) exiſtimatione priùs conceptâ majores, Sfortia Palavicin. lib. 2. hiſt. Concil. Trid. c. 13. Et Salluſtius in Jugurtha: Omne bellum ſumitur facilè, cæterùm ægerrimè deſinit; nec in ejuſdem poteſtate initium & finis eſt. Illud incipere etiam cuivis ignavo licet; deponitur, cùm victores velint.

IV. (*d*) Peccavit Theſeus in amicitia cum Pirithoo contracta, temerè magis, quàm ſapienter. Nam quid? Pirithoo viſum eſt uxorem ab inferis accerſere; ergo amicus eius uſque ad Stygem ſequendus erat? In proverbiis refertur: *amicus uſque ad aram.* Quod à Pericle, Duce Athenienſi clariſſimo, profluxit; quem cùm amicorum quiſpiam rogaret, ut in cauſa quadam, ſuâ gratiâ falſum dejeraret, repoſuit δεῖ με συμπρᾴττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν. *oportet me commodare amicis, ſed uſque ad aras.* Olim enim jurantes aram tangebant. Hæc igitur prima lex, inquit M. Tullius, in amicitia ſanciatur, ut neque rogemus res turpes, nec faciamus rogati. Contra quam legem peccavit C. Bloſſius Cumanus, qui T. Gracchi in conjuratione ſocius, cùm, ut ſibi ignoſceretur, cauſam afferebat, quando tanti Gracchum feciſſet, ut quidquid ille vellet, ſibi faciendum putaret,

(*c*) *Prudentia Politica & Polemica.* (*d*) *Amicitia vituperabilis.*

taret. Rogatus à Lælio tum temporis conſule, etiamne ſi te in Capitolium faces ferre vellet? reſpondit, non voluiſſet id quidem: ſed ſi voluiſſet, paruiſſem. Videtis quàm nefaria vox: & hercle ita fecit, vel plus etiam, quàm dixit. Hæc Cicero. Non minùs peccavit Theſeus, in Tartarum usque, Pirithoi ſui cauſa ſeſe inferens. Quòd multi, prô dolor! æmulantur, qui ne deſerant amicum, deſerunt honeſtatem, famam, ſalutem, cœlum, Deum. De Theſeo Virgilius ab Ænea conſpecto, ſed tunc, cùm mortuus ille, nunquam ampliùs ad viventes rediret. 6. Æneid.

------- Sedet, æternúmque ſedebit
Infelix Theſeus, Phlegyáſque (e) miſerrimus omnes
Admonet, & magna teſtatur voce per umbras:
Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere Divos.

Addo ego: Diſcite, non in extrema vos pericula conjicere, hominúmque pluris favorem & amicitiam, quam Numinis æterni gratiam facere. Hic occurrit mihi, quod Lucianus in dialogo *Toxare* proponit amicitiæ paradigma duos inter juvenes, natione Scythas, quorum alteri *Amizocæ*, alteri *Dandamidi* nomen facit. Ille à Sauromatis hoſtibus captus, cùm navi abduceretur, inclamavit abiens amicum, & fœderis admonuit more patrio ſanciti: ſanguine ſcilicet è digitis ab utroque in calicem immiſſo, tinctiſque priùs gladiorum mucronibus, hauſto. Quô Dandamis auditô, ſpectantibus omnibus, undis ſeſe committit, claſſem inſequitur natando, ínque littus evadens, ad Ducem hoſtilem perducitur, ſéque vadem pro amico offert. Lytrum poſtulatus, reſpondet, nihil ſibi pretioſius eſſe oculis, hoſce cupere ſe redemptioni chariſſimi capitis impenſos. Homo barbarus cùm alia prædæ ſpes non eſſet, utrumque jubet ipſi erui, ſimúlque cum Amizoca dimittit, eodem facto crudelis & miſericors. Reverſi domum amici cùm eſſent, Amizoca omnia ſibi cum Achate ſuo communia redditurus, etiam cæcitatis voluit eſſe particeps: geminum effodit ſibi oculum, hôc charior futurus ſuo Dandamidi, quô ſimilior. Facinus omnium plauſu celebratum, decreti honores publici, & alimenta ex communi ærario ſuppeditata. Ingenioſiùs hoc finxit Lucianus, quàm prudentiùs; eſt enim hæc cæca amicitia, & Scythico ingenio digna. Nam ſi officiorum paritas non ab animo modò, ſed etiam a corpore petenda ſit, neque luſcus cum oculato, gibboſus cum recto, neque brevis cum longo, aut parvus cum magno amicitiam inire poterit.

V. (f)

(e) *Ixionis pater.*

V. (*f*) Malè egit Theſeus ſponſam tot nominibus ſibi devinctam, deſerendo. Ubi fides promiſſorum? ubi relatio gratiæ? ubi ſacri fœderis (matrimonium intelligo) reverentia; quid deliquit Ariadne, niſi quia hominem in peregrinum, captivum, morte damnatum, nimis pia fuit? quia caſus in incertos ſecuta eſt fugientem? quia maluit exul eſſe alibi, quàm felix domi? Hic juvenum deſultorius eſt amor; hæc levitas illorum, quorum conſtantia & fortitudo celebratur, Habuerit cauſas Jaſon, cur Medea non placeret ampliùs; quod enim malè coaleſcit, non malè diſſolvitur; veneficia ſecum in dotem attulerat illa. At cur Ariadnen deſeruit Theſeus, quam adeo virtus commendabat? nempe ſimplices ſunt puellarum animi, & nimiùm creduli: pollicitis inducuntur falſis in connubia, Sub ſpe maritalis tori quot fraudes latent! Epithalamio futuro præſultant Veneres, larvas amantium indutæ, finguntur riſus & joci, obtruditur palpum, intenduntur offuciæ, capitur innocentia, pudore ſpoliatur. In aucupio tam doloſo quot incautæ irretiuntur animæ! Capta fuit Ariadne, ſed innocenter; cuius utique meruit virtus inter aſtra habere ſedem, Theſeus, uti retulimus, torquetur apud inferos, Poëtarum judiciô. Sæpe namque fit, ut quem nimia felicitas extulit, & ſecunda geſtarum rerum fama Diis pœnè miſcuit, eum detrahant in imum vitia, faventiorem plerumque fortunam comitantia.

VI. (*g*) Pugna Centauros inter & Lapithas vino graves, exorta, quid moneat, docet Horatius lib. 1. Od. 18.

> At ne quis modici tranſiliat munera Liberi
> Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
> Debellata.

Deſcribit Ovidius inſaniam ebriorum:

> ------ ardeſcunt germani cæde bimembres:
> Certatimque omnes uno ore arma, arma loquuntur:
> Vina dabant animos; & primâ pocula pugnâ
> Miſſa volant, fragileſque cadi, curvique lebetes,
> Res epulis quondam, nunc bello & cædibus aptæ.

Id hodiéque vinariis & cerviſiariis in tabernis factitant opifices & agreſtes coloni, qui poſtquam menſam in orbem coronarunt cubitis, mediocribus initio ſe poſcunt poculis, paulatim majoribus; denique amyſtide bibunt; uno ſcilicet hauſtu & ductu bicongios, & tricongios cantharos exhauriunt; inde fluctuare cerebrum, lingua ſolvi in jocos illiberales, dicteria, ſcommata, diſſonis clamoribus perſonare ædes, conſpurcari vomitu

(*f*) *Puellarum deceptio.* (*g*) *Sympoſiorum & comeſſationum tempeſtas.*

pavimentum, magis ac magis incendi caput, prurire pugni, à verbis veniri ad verbera, ab ira miniſtrari tela, corripi lances, diſci, orbes, ſalina, crateres, cirneæ, ſedilia, & quidquid furor in manus rapit: exoculari feneſtræ, mutuis in capitibus frangi vaſa ſamia, lignea, ſtannea, cuprea: miſceri merum & ſanguis, omnia agi lymphaticorum more: donec feſſi plagis vel accipiendis vel inferendis, operti tuberibus, vacuati crumenis, extra fores eliminantur à caupone. Exhalata per ſomnum crapulâ, dolenter ſentiunt altera die, quæ ſibi, quæque rei ſuæ domeſticæ Bacchus inflixerit vulnera. Digna profectò his compranſoribus & compotoribus cataſtrophe. Neque apud viliores tantùm ſortis contribules ferveſcunt genus hoc convivia. Simile quandoque ſympoſium nobilior hominum conditio celebrat. Ovidius lib. 5. refert in nuptiis Perſei & Andromedæ (de quibus nos ſuprà) pugnam Cephenorum Procerum exortam, quorum unus.

——— altis
Extantem ſignis, multæque in pondere maſſæ
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitque viro; rutilum vomit ille cruorem.

Et M. Tullius Orat. in Piſonem, Conſulum perpotationem cum Lapitharum & Centaurorum convivio comparat. Et triumvir Antonius ille, an modeſtiùs ſe geſſit, quàm alliata hæc turba, Centauri ſcilicet & Lapithæ, ex parte hominem, ex parte equum referentes, hoc eſt, ſemihomines & ſemiferi, quales evadunt, quicunque per ebrietatem, figuram quidem hominis retinent, ſenſum tamen hominis & rationis evertunt: *bimembres* & *biformes*, ex homine, beſtiáque compoſiti. Sed ad Antonium Romanorum nobiliſſimum ſimul & ſpurciſſimum. Loquatur Cicero ejus elegantias, Philipp. 2. orat. Qui poſteaquam graviſſima quæque flagitia ei exprobravit, loquamur, ait, potiùs de nequiſſimo genere levitatis: Tu iſtis faucibus, iſtis lateribus, iſta gladiatoria totius corporis firmitate, tantum vini in Hippæ nuptijs exhauſeras, ut tibi neceſſe eſſet in populi Romani conſpectu vomere poſtridie: ô rem non modò viſu fœdam, ſed etiam auditu, ſi inter cænam, in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidiſſet, quis non turpe duceret? in cœtu verò populi Rom. negotium publicum gerens, magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is vomens fruſtis eſculentis, vinum redolentibus, gremium ſuum, & totum tribunal implevit. Quid fœdius? Hoc poſſunt, qui non poſſunt, quod Antonius potuit. Miles erat, & timendus; in caſtris Martem egit, ſed amicum Veneri. Quid ad Antonium illi, quorum

rum tota vita eſt aſſidere foco, volvere cunas, in uxorum ſervitijs ſtare, inter plumas viros ſe præbere, dies ebrietate, noctes libidine diſtinguere? Cicero *nequiſſimum levitatis genus* ebriam Antonij immunditiem appellavit; hoc homini gentili naturæ lex dictavit. At Paulus, Orator Apoſtolicus, haud paulò graviùs intonat Chriſtianis, cap. 5. ad Galat. ibi cùm inter alia ſcelera, *iras*, *rixas*, *diſſenſiones*, *ebrietates*, comeſſationes (quæ ſolent plerúmque conjungi) enumeráſſet, ſubjungit: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Brevis clauſula, ſed æternùm duratura. Agnovit hoc ethnicus Philoſophus Heraclitus, qui in ſeditione quadam rogatus à civibus, ut concordiam ſuaderet, ſuggeſtum aſcendit, calicem frigida complevit, infuſam digito farinam miſcuit unà cum pulegio, ídque bibit, & hinc diſceſſit: nimirum reipſa loquens, pleráſque ſeditiones ex luxu, rerúmque ſuperfluarum uſu oriri: inter eos autem facilè conſtare concordiam, qui modicis ac tantùm neceſſarijs eſſent contenti. Plutarchus de garrulitate.

VII. Labyrinthus, in quem incluſus Theſeus, varias explicationes habet. Audiamus priùs ejus deſcriptionem ex lib. 8. Metam.

Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus: turbátque notas & limina flexu,
Ducit in errorem variarum ambage viarum,
Non ſecus ac liquidis Phrygijs Meandrus in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluítque, fluítque
Occurrénſque ſibi venturas aſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reverti
Ad limen potuit: tanta eſt fallacia tecti.

Et Maro 5. Æneid.

Ut quondam Creta fertur Labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitémque
Mille vijs habuiſſe dolum, quà ſigna ſequendi
Falleret indeprehenſus & irremeabilis error.

(*b*) Eſt enimverò, *Labyrinthus* typus vitæ & ingenij humani milléque laborum, periculorum, errorum. Etenim quàm multi mortalium in ambitionis diverticula, amicitiæ cæcas latebras, dominationis cupiditatem, ultionis deſideria, faſtûs ac ſuperbiæ mæandros, præcipites & errabundi abeunt, ut ſeipſos non noverint ampliùs, nec cœptorum ſuorum inveniant

E e 2

(*b*) *Vita humana Labyrinthus.*

veniant filum aut exitum. Quid enim ſunt mortalium cogitationes *timidæ & incertæ providentiæ* Sap. 9. quàm cæcorum itinerum ambages, &, ut Plinius loquitur, inexplicabiles occurſus & recurſus, denique nullius exitûs, niſi per Ariadnen ſeu virtutem. Quis verò explicet, quales ambages, quàm dubios viarum flexus in dictis ſuis, factis, pactis, conventis implicent *Politici*; quot modos inveniant dicta indicta, facta infecta reddendi, aut ſimulandi; quot ancipites dolos, & mille vijs indeprehenſas fallacias excogitent, idem affirmandi & negandi, & quæ certa videbantur, dubio ſenſu ſuſpendendi? Et quot in graviſſimo, periculoſiſſimóque Religionis negotio ſunt involutiones, perplexitates, confuſiones opinionum? Quàm multi cæcis errantes in orbem veſtigijs, ne Deum quidem ipſum in hoc Labyrintho inveniunt? Quàm multi providentiam ejus inficiantur: quàm multi æternæ Veritatis dicta, mandatáque vel in reprobum detorquent ſenſum: vel ab ijs morum pravitate in exitium ſuum deflectunt, & circumvertuntur? De quibus omnibus illud dici poſſet, quod vulpes de antro leonis: *veſtigia terrent, omnia introrſum ſpectantia, nulla retrorſum.* Nonne verum de his illud Jobi 6. *Involuta ſemita greſſuum eorum.* Et quod Pſaltes regius dixit pſal. 139. *In circuitu impij ambulant.* Quærit S. Auguſtinus in dictum pſalmum: Quid eſt circuitus ipſorum? ut circumeant & non ſtent: in gyrum eant erroris, ubi iter eſt ſine fine; qui enim in longum it, aliunde incipit, alicubi finit; qui in gyrum it, nuſquam finit; ipſe eſt labor impiorum, ne quidem æternitatis cruciabilis circulo abſolvendus. Evaſiſſent, ſi lumen Rationis, ſi Legem divinam, ſi judicium potiùs S. Matris Eccleſiæ, tanquam fidiſſimæ Ariadnæ, quàm ſenſum ſuum ſequi voluiſſent.

VIII. (*l*) Minotauri effigiem (quæ ſcilicet ſuperiore ſui parte ſemivirum Centaurum cum clava, inferiore taurum referebat) inter ſigna militaria Romanis ideò fuiſſe ſcribit Feſtus, quòd non minùs occulta eſſe debeant conſilia Ducum & Principum, quàm fuerit olim domicilium Minotauri labyrinthus: idque vel maximè in bellicis expeditionibus obſervari debet. Id noverat exactè Metellus Macedonicus, qui ſciſcitanti cuidam ex amicis, qua ratione tam ſubito conſilio uteretur: Si ipſum, ait, veſtem ſcirem conſiliorum meorum eſſe conſciam, eam confeſtim abijcerem. Etenim σύμβουλος ἱερὸν ἐστι χρῆμα. *Conſultor res eſt ſacra.* Itáque Philippides Comicus, cùm Lyſimachus ipſi dixiſſet, ſe velle de ſuis aliquid rebus impertiri: Quidvis (inquit) ô rex, modò ne quidpiam arcani. Vide Alciatum Emblemate XII. IX.

(*l*) *Minotauri effigies ſymbolum ſecreti.*

IX. (k) Quia mentio *Procuſtis* latronis in geſtis Theſei injecta eſt, afferam, quæ Stengelius cap. 14. Labyr. diſſeruit. Procuſtes, inquit, notiſſimæ crudelitatis prædo, obvios quóſque de inſidijs exceptos, & domum abſtractos, ſuo grabato applicabat; & ſi proceriores eſſent, amputatis pedibus decurtabant; ſi breviore corpuſculo, funibus alligatos, & intolerabili cruciatu affectos, nervorum detorſionibus extendebat. Talis prædo animarum eſt diabolus, omnes ſibi cupit facere æquales. Abundantes ſpoliando cruciat & tentat: egentes deſiderijs extendit & torquet. Igitur divitias dat, ut auferendo efficiat impatientes: aufert, ut alliciendo, cupiditate accendat. Hæc ille. Cauſinus verò in Symbolis per Procuſtem intelligit Hæreticos SS. Scripturæ depravatores, qui nunc demunt, nunc addunt de ſuo, prout Spiritus fanaticus dictat.

(k) *Diabolus ſimilis Procuſt: latroni.*

SYMBOLVM XLI.

Formicæ in homines.

7. Metamorph.

Ethicè.

1. Formicarum reſpublica, & adumbratæ virtutes. 2. Homines fungino genere.

ÆAcus Jove & Ægina, Æſopi Bœotiorum regis filia, natus, cùm Æginam, Ægei maris inſulam, de nomine genitricis dictam incoleret, & gravis peſtilentia, irâ Junonis immiſſa, omnem ferè populum abſumpſiſſet, ad preces ipſe converſus, enixè petiit à parente deo, ut vel redderet ſibi cives peſtifera lue ſublatos, vel ſeſe defunctis aggregaret. Audita fuiſſe vota, mox editô ſignô oſtenſum eſt. Fortè ſuberat precantis oculis annoſa quercus, è Dodonæ ſurculo plantata. Per hanc arborem longo commeabant agmine formicæ, grana geſtantes ore. Miratus ingentem numerum Æacus, rogavit Jovem tantam civium copiam, quantam vidiſſet formicularum repentium, ad inanitas inſulæ ſuæ civitates explendas. Annuit Jupiter; & mox intremuit arbor, ominoſúmque, ramis ſine vento commotis, ſonum excitavit. Cohorreſcit Æacus, & terræ, ſtipitíque ſacro oſculum impertit, non ſine ſpe felicis ſucceſſûs. Noctu compoſuit ut in ſomnum oculos, objicitur eadem quercus dormienti, viſ-

que formicarum multitudo ſeſe latè per agros ſpargere. Et ecce! quæ modò terræ irrepere videbantur animalcula, ſubitò de humo ſe attolere, in truncum erigere, humanámque membris formam induere cœperunt. Vix manè evigilârat rex, cùm ingens hominum murmur per regiam auditur. Dubitanti, & inter ſomnum ac vigiliam medio, hæſitantique quid inſolitæ ſibi voces vellent, concitato gradu nuntiat filius *Telamon* rem longè ſpe ac fide majorem: adeſſe frequentiſſimos cives antehac nunquam viſos, qui regem ſalutate, & obſequia deferre cupiant. Æacus ad inexſpectatum nuntium attonitus, è conclavi ſe proripit; conſpicit hominum turbam ingentem, omnes regiæ partes occupantem. Alloquitur novos colonos, mutua admiratione defixos, & illis dividit ſedes incolendas, agróſque ſerendos, Myrmidonáſque appellat, hoc eſt *Formicas*, quales olim fuerant, quarúmque frugalitatem & induſtriam etiam in transformata natura retinere deberent. Atque hoc eos præſtitiſſe, ipſe rex Æacus affirmavit Cephalo Athenienſium legato:

> Corpora vidiſti, mores quos antè gerebant,
> Nunc quoque habent. Parcum genus eſt, patiénſque laborum,
> Quæſitique tenax, & quod quæſita reſervet.

Ethica.

I. (*a*) Antequam ad mores à formicis diſcendos deflectamus, operæ pretium erit audire, quid de mirabili horum reptilium natura tradiderint viri ſapientes. Præcedat Horatius lib. 1. Sat. 1.

> Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
> Ore trahit, quodcúnque poteſt, atque addit acervo,
> Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri.
> Quæ, ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum,
> Non uſquam prorepit, & illis utitur antè
> Quæſitis patiens.

Et Maro 4. Æneid.

> Ac velut ingentem formicæ farris acervum
> Cùm populant, hiemis memores, tectóque reponunt.
> It nigrum campis agmen, prædámque per herbas
> Convectant calle anguſto: pars grandia trudunt
> Obnixæ frumenta humeris: pars agmina cogunt,
> Caſtigántque moras: opere omnis ſemita fervet.

Conſi-

(*a*) *Mirabilis formicarum natura & induſtria.*

Conſiderat hoc *inſectum* diligentiſſimè Plutarchus libro, utrum animalia plùs rationis habeant terreſtria, an aquatica. Nullum enim, inquit, natura maximarum, pulcherrimarúmque rerum tam auguſtum ſpeculum habet: quoniam hîc ceu pura quadam in guttula, virtutis totius ſignificatio clariſſimè relucet. *Amicitiæ* imago eſt, illa inter formicas communicatio; *fortitudinis* ſimulacrum illa in ferendis laboribus alacritas; multa *temperantiæ*, multa *providentiæ*, multa *juſtitiæ* ſemina & argumenta exiſtunt. Jam verò nota ſunt omnibus, illa primùm in accurſu *benevolentiæ*, dum vacuæ onuſtis cedunt viâ, aut tranſitum præbent: dum quæ vel geſtatu, vel importatu difficiliora ſunt, arroſa partiuntur priùs, ac geſtabile pondus, in plurimos diſtributum, reddunt: dum ſemina exponunt, ſiccántque ſub dio, quod pluviæ ſignum eſt. Omnem veró intelligentiæ cogitationem ſuperat illa, ne rurſus in ſegetem exeant ſemina, *procuratio*: neque enim ut ſicca, incorruptáve, in antrum congeſta ſemina maneant, contingit: ſed mox humiditate loci perfuſa, lacteum quiddam contrahant, molleſcántque, ac verti in herbam pergant. Ut ne igitur pullulent, ac in frugem corrumpantur, alimentíque vim amittant; durent autem & eſui ſint, umbilicum grani, quà mitti germen ſolet, erodunt multò antè, caſtrántque.

Non minùs eleganter & admirabundè Plinius de formicis lib. 11. c. 30. Jam in opere, quis labor? quæ ſedulitas? & quoniam ex diverſo convehunt, altera alterius ignara, certi dies ad cognitionem mutuam nundinis dantur, quæ tunc earum concurſatio? quàm diligens cum obvijs quædam collocutio ac percontatio? Silices itinere earum attritos videmus, & in opere ſemitam factam: ne quis dubitet qualibet in re, quid poſſit quantulacunque aſſiduitas. Hæc Plinius.

II. (*b*) Nunc ad mythologiam, quam pulcherrimam tradit noſter P. Cornelius à Lapide in Proverbia Salomonis, ex quo tametſi paulò fuſiore, propter feſtivitatem argumenti referemus, mutatis quibuſdam & additis, virtutes, induſtriam, ſolertiam, laborem, frugalitatem, prudentiam, ſapientiam, œconomiam, & politiam formicarum, tanquam imaginis perfectiſſimæ Reipublicæ, quam inſtituit Æacus ex Myrmidonibus, formicarum poſteris.

Et quidem cap. 6. in illa verba: *Vade ad formicam, ô piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam. Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe, quod comedat.* Sic commendatur vir ille doctiſſimus. Formicarum

(*b*) *Formicarum reſpublica, & virtutes adumbrata.*

rum providentia, ſolertia, diligentia multimoda eſt. Nam 1. formica faciendo frumentationem, providet ſibi cibum in æſtate, ut eodem vivat in hieme. Hinc apologus Æſopi de cicada in æſtate, cantui indulgente, & hiberno tempore, eſuriente. Cui illud formica: *Æſtate cantaſti, ſalta in hieme.* 2. Frumentum defert in ſua antra, quaſi in cellas & apothecas, ibique recondit & aſſeruat, unde formica dicitur, quaſi *ferens* vel *forans micas*, id eſt, perforans, ut ait Iſidorus. Idem homini faciendum eſt, & labore iuventutis, alimenta paranda ſenectuti. Hinc adagium: Ἀγαθῶν μυρμηκία: Bonorum myrmecia, à *μύρμυζ formica*; quô ſignificatur opulentia per laborem formicinum parta. Midæ, ſcribit Cicero lib. 1. de Divinat, illi Phrygio, cùm puer eſſet, dormienti formicæ in os tritici grana congeſſerunt; quô prædicebatur, illum fore ditiſſimum. Eſt autem μυρμηκία cavernula formicaria; & accipitur etiam pro gymnaſio, in quo diſcipulorum frequentia dat operam ſapientiæ, utique à formicis diſcendæ. 3. Formica grana incidit, & arrodit, oculos exedens ſeminis, ne germinent & putreſcant. En induſtriam in conſervando penu. 4. Meliora grana ſeligit, deterioribus relictis. Officium hoc eſt & cura patrisfamilias, ut attendat in emendo, non quàm leve ſit pretium, ſed quàm bona merx. 5. Præſentit ſerenitatem; túmque aëri exponit grana; præſentit & pluviam, & tum recondit ea. Tempeſtatis obſervatio ad res, & negotia opportunè peragenda, omnibus eſt, obſervanda, qui providè gubernare volunt rem ſive publicam, ſive privatam. 6. Formica quod viribus nequit, hoc conſilio & continuatione perficit; unde aſſiduitas eius laborandi excavat ſemitas, ſaxa, rupes. Nempe labor improbus omnia vincit. 7. Formicæ licet careant rege, duce, inſtructore, tamen velut in Democratia quadam obtemperant ſibi mutuò, & obſecundant; ac ſine legibus iuſtum rectúmque colunt, id quod aureâ Saturni ætate fecerunt homines. 8. Averſantur res fœtidas, ut origanum, ſulphur, cornu aduſtum. Facit hoc in animis virtute præditis amor honeſti & famæ bonæ. 9. Sunt ventre ſtricto, & in ſenio more avium volant aſſumptis alis. Homo ſapientiæ ſtudioſus ventrem ſtringat per temperantiam & abſtinentiam; atque ad altiora transferat cogitationes & ſtudia ſua. 10. Myrmicoleon eſt inter formicas, quod inter apes fucus; alieno fruitur labore per rapinam ablato. Denotantur hîc homines frugiperdæ, & qui nihil agunt in vita, quod vitâ ſit dignum. 11. Formicæ dividunt onera, inque plures partiuntur. Nimirum conſiliô & ſolertiâ fit facile, quidquid videtur multum habere difficultatis, proverbio

verbio dicitur, *multa manus onus reddunt levius.* 12. Formicæ non rarò prænuntiæ mortis extiterunt. Eam prænuntiavere Cimoni Athenienſium Duci, teſte Plutarcho; & Neroni, perhibente Suetonio. Cauſam dat Aldrovandus, quòd formicæ ſint terræ filii, an filiæ, & in cavernis habitent, mortuorum conditoriis. Præſtantiſſimum philoſophorum, Platonem reddidit, *Meditatio* mortis. 13. Formicis bilis eſt ſtimulus laboris & agilitatis. Nam juxta adagium: *& formicis ſua bilis ineſt*, qua excitatæ pugnant turmatim in hoſtes, aditum in antra molientes. Hoc telum, flavam bilem, homini natura dedit, quaſi cotem virtutis; ad politiam pertinet *arcere, quæ nocere poſſunt.* Et Salluſtius ſcribit, ſapientes pacis causâ gerere bellum; & laborem ſuſtentare ſpe otii. Admonet etiam proverbium hoc, neminem inimicum, quamvis puſillum contemnendum, aut temerè laceſſendum.

Atque hæc pleraque in caput 6. Proverbiorum ſacrorum Cornelius attulit; idem in caput 30. eiusdem libri, explicans illa verba: *Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus: formicæ, populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſibi &c.* ita diſſerit: Hæc ſapientia elucet in formicis, quæ cùm non habeant ducem, ſuo tamen quæque inſtinctu & motu agit, quod convenit. Apes habent monarchiam; Formicæ democratiam ſeu regimen populi. Eſt autem formicarum reſpublica quaſi caſtrenſis; unde urbes, quaſi ſub terra ſibi ædificant inſtar caſtrorum, ea ſolertia, proportione, menſurâ, diſtributione, ut eas intuitus Simon Majolus Epiſcopus Vulturienſis, ut ipſe ſcribit in Dieb. Canic. coll. 7. magis miratus ſit, quàm fabricam Neapolis, urbium pulcherrimæ. Præterea, quid mirabilius, formicæ ſuas urbes in tria quaſi habitacula dividunt; in quorum ſcilicet uno vitam degunt, ac communiter comedunt; in altero alimenta ſua quaſi in horreo vel granario recondunt: in tertio mortuos ſuos ſepeliunt, teſte Plutarcho loc. cit. Ælianus lib. 6. de animal. c. 43. addit quartum, ſcilicet gynæceum, ubi feminæ pariant. Inſuper formicæ turmatim incedunt, ſed miro ordine, aſtutia, & pace; vacuæ enim onuſtas non ſpoliant: nec eis quidquam ſurripiunt, ſed quævis ipſa ſibi colligit, & quod collegit, in communem acervum comportat. Aliæ, inquit Ælianus lib. 2. c. 25. ad legenda grana eunt: aliæ onus portantes redeunt, ac ſummo cum honore ac modeſtia, aliæ aliis de via decedunt. Et alibi Idem: Formicæ imprimis ſedula atque operoſa animalia, tanto laborandi ſtudio tenentur, idque abſque ulla excuſatione & prætextu, quo uti ſolent ignavi, ut ne noctes quidem in ſuo opere ceſ-

ſent, modò ſit luna plena, nam interlunio quieſcunt. Cùm autem tanquam ad pabulandum proficiſcuntur, natu grandiores ſeſe junioribus duces præbent; atque ad ſegetes ut pervenerunt, adoleſcentiores ſub ſtipula ſtant: duces verò aſcendunt, & ſpicas abſciſſas inferioribus dejiciunt: hæ verò eas diſtrahunt, & ſuis ex glumis & vaginis grana incluſa explicant. Hæc Ælianus, inſignis naturæ explorator. Quid aliud deſideres in Republica hominum, ſive ſpectes ædificia, quibus civitas benè ordinata conſtare debet: ſive Ordinum civilium diſcrimina, ſive juventutis educationem: ſive vita functorum curam: ſive incolarum pacem, concordiam, mutuum auxilium: ſive laboris ſedulitatem, otii propulſionem: ſive alimentorum proviſionem. Quid quod formicæ cœleſtium notionem quandam habent, ac ſæpe cœlum ſuſpiciunt, præſentiúntque ventos & imbres, unde ſe domi continent. Quocirca Ælianus lib. I. c. 22. eas aſtrologiæ peritas aſſerit. Plinius lib. 11. tribuit eis vaticinia. Denique formicæ dum ſeneſcunt, & oneri ſuccumbunt (nam tunc alas emittunt, ut homo canos capillos) è Reipublicæ adminiſtratione abeunt, & in eminentem locum, teſte Alberto M. l. 8. c. 26. avolant, veluti ad cœleſtia, faſtidio terrenorum anhelantes. Hæc ex diverſis Cornelius, & nos ex illo, ut ſiquis dubitet, tantorum virorum auctoritate judicium ſuum ſubmittat. Strabo lib. 8. per formicas, homines intelligit terram fodientes, & agriculturam exercentes, olímque pro domibus antra habitantes. Quo mortalium genere nihil eſt innocentius, nihil Reipublicæ utilius. Hinc ille Phrygii fabulatoris apologus. Ruſticus cùm vitæ finem adeſſe ſibi cognoſceret, cuperétque filios in agrorum cultu fieri ſedulos, vocavit eos ad ſe, & filii, inquit, ego è vita diſcedo; quidquid comparſi, id totum vobis in vinea quærendum relinquo, Illi poſt patris obitum latere theſaurum in vinea rati, arreptis ligonibus, ſolum omne diligenter effodiunt. Theſaurum quidem non invenere, vinea tamen improbo labore & ſudore culta copioſos fructus produxit, illóſque divites effecit. Tantùm poteſt aſſiduus more formicarum labor; quæ, quod Arrius ſcribit in Quæſtion. de Tuſcia, veterem urbem, ad Volſienſem lacum, *Contenebram* nomine, per cuniculos deleverunt; unde locus ille vulgò *Caſtrum formicarum*, nominatus. Adeo nihil formicis ad pacis & belli deeſt artis; & potuerunt meritò Myrmidones non tantùm nomine, ſed etiam poſteritate & politia formicarum gloriari. Ubi etiam diſce, quod Ovidius monet:

---- Quæ non poſſunt ſingula, plura nocent.

Tiberio

Tiberio Cæſari in deliciis erat draco, quem de more, manu ipſe ſua enutriebat, hunc cum à formicis conſumptum accepiſſet, oraculo monitus eſt: *Vim multitudinis caveret.* Suet. c. 27.

II. (*b*) Pro additamento huius fabulæ formicas in homines transformantis, diſce, quanti interſit, è formicis, an è fungis ortum habere; nam etiam ex his enatos eſſe homines. Ovidius docet 7. Metam. qui de Corintho mentionem faciens canit:

------ hîc veteres ævo mortalia primo
Corpora vulgarunt, pluvialibus edita fungis.

Ait pluvialibus, quia fungi procreantur è pluvia. Facetè Plautus in Trinum. de Charmide quodam ſycophanta, qui cauſiam, petaſúmve latiorem in capite geſtabat: *Pol, hic quidem fungino eſt genere, capite ſe totum tegit.* Videas non raró genus hoc hominum è fungis prodeuntium, qui toti quanti, ſtupidi ſunt, bardi, blenni, plumbei, corpus ſine pectore, piſtillo retuſiores; quibus cerebrum eſt glacie concretum, veriſſimi fungi, qui vix in herbis, plantiſque nomen merentur, ignavum pecus fuci, & latam inglorij trahentes alvum. Miſeram familiam, miſeriorem civitatatem, ubi magnus fungini germinis proventus eſt; ſuâ corrumpunt, deſtruunt, perdunt ignavia, quidquid laborioſæ formicæ congeſſerunt. *Pluviales* meritò vocat Naſo *fungos*; nuſpiam enim copioſiùs creſcunt hinc orti homines, quàm inter cyathos. Non inſcitè Plautus ait, tales toto capite tegi; nam tali ex tecto quid niſi umbra proijcitur, & offuſæ rationi tenebræ? Hinc Ethica monet, ut, quibus in locis luxuriat fungorum progenies, manus adhibeatur ad ſarriendum, exherbandum, runcandum, vellendum, elidendum. In mentem venit, quod Joannes Chokier in theſauro Pollt. lib. 5. c. 19. refert, ſe Lutetiæ non ſine riſu vidiſſe, deſidioſa, & valida mendicabula, inſtar aſinorum plauſtris juncta ad evehendas urbis ſordes.

Sic decreſcunt fungi, creſcunt formicæ.

(*b*) *Homines fungino genere.*

SYMBOLVM XLII.

Cephalus uxorem Procrin imprudens occidit.

7. Metamorph.

Ethicè.

1. Zelotypia inter conjuges, quantum malum. 2. Cur in aſtris animalia.

CEphalus, Æoli nepos, uxorem habuit *Procrin* Erechtei Athenienſium regis filiam, quacum amantiſſimè vivebat, uti teſtatur ipſe apud Poëtam:

Conjuge eram felix, felix erat illa marito,
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat:
Nec Jovis illa meos thalamos præferret amori:
Nec me, quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Vlla erat: æquales urebant pectora flammæ.

Sed ô nihil tutum in rebus humanis! Contigit ut Cephalus defatigatus feris perſequendis (erat enim venationi perquam deditus,) æſtu, ſudoréque fluens, auram refrigerandi ſui causâ, aliquoties vocaret. Quod cùm quidam è famulis Procridis inaudijſſet. Nympham aliquam hoc nomine vocari ratus, ad dominam verba detulit. Illa (ut res eſt plena ſuſpicionis amor) verita, ne ſuos amores alienis poſthaberet maritus, exeuntem in ſilvas, clàm ſubſequitur, & ut in furto virum deprehendat, inter fruteta ſe occultat. Cephalus cum agitandis feris pro more incaluiſſet, laboréque feſſus ad virgulta ſe recepiſſet, *aurámque*, ut ſe reficeret, iteratò invocaret; Procris ſuſpicata, jam jam adfuturam pellicem, quò certiùs exploraret rem, erigit ſe, ſimúlque validiùs commovet frondes, ſub quibus deliteſcebat. Ea arbuſti concuſſione & tremore Cephalus adverſo, credidit prædam venaticam id loci occultari, jaculum igitur magna vi contortum mittit in Procrin, inſcius quam feriret. Labitur illa, trajecta telo, & in præſentia conjugis exhalat animam, perpetuámque infelici ſagittario luctûs materiam relinquit.

Ethica.

Digitized by Google

Ethica.

I. (*a*) **Gravis omnino morbus eſt, inquit Ludovicus Vives lib. 3. de anima,** ***Zelotypia***; gignit in animo inquietudines, noctes ac dies turbulentiſſimas, omnes voculas, omnes auras captat, arripit, amplificat apud ſe, cum iniquiſſima de ſingulis calumnia. Naſcitur è ſuſpicacibus, & facit ipſa ſuſpicaces, atque ad peiora omnia credenda proclives: tandémque tranſit in odium & rabiem; unde ultiones, & violentæ non rarò mortes. Equidem nihil inter conjuges exiſtere poteſt gravius, quàm mutuæ fidei diffidentia, ex qua naſcitur conjugij peſtis ſuſpicio, è ſuſpicione obſervatio dictorum, factorum, nutuum omnium; è dubijs falsíſque ſignis perſuaſio; ex hac cædes & parricidia. Mille hujus rei documenta ſuppetunt. Theodoſius minor Arcadij filius, Theodoſij M. nepos, Eudociam Auguſtam conjugem ob pomum Paulino Senatori donatum, è ſocietate tori ſejunxit; Paulinum, ut quidam tradunt, eadem nocte occidit, vel in exilium deportari mandavit. S. Itta ob iniquam ſuſpicionem, è rupe præceps in altam voraginem deturbata eſt Otho III. Imp. falsò delatum comitem occidit. Henricus Imp. S. Kungendis innocentiam ferro, igníque exploravit. De Ludovico V. Boiorum Duce, cognomento *Severo* ſupra in Tereo mentionem fecimus. Non minùs tragicum eſt, quod in antiqua vitæ S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani hiſtoria legitur. Qui ad Rhenum perlatus, atque ad comitem quendam divertens, cùm aſſideret menſæ, ecce introducitur in triclinium miſerandi vultûs femina, emaciata, pallida, oſſea; de cujus collo humanum caput, ídque tabidum, catenâ revinctum pependit. Hoc tam triſte mulieris ſpectrum, in extremo triclinij angulo cum canibus prandere atque hordeaceo pane & aqua contentum eſſe cogebatur, ad mortem potiùs, quàm ad famem arcendam. Quod tam miſerabile ſpectaculum non ſolùm exterruit S. Antiſtitem, ſed etiam à ferculis ad ſe totum rapuit, occupavítque. Quid multis? ea matrona Comitis erat uxor, iniquè adulterij damnata; caput è collo pendulum Equitis fuit, qui criminis ejuſdem falsò inſimulatus, occiſus eſt. Tota probatio, ſuſpicio fuit; nam fortè unà colloquentes viderat Comes. Qui cùm à præcepta ſententia recedere nollet; denique S. Præſul ad preces confugit, & Deus per amputati capitis putrem linguam hujuſmodi vocem edidit: *Ego cum hac femina non peccavi.* Abſoluta criminis matrona, & priſtinæ famæ, thalamóque reſtituta. Quidquid ſit de fide hujus hiſtoriæ, quam

 Stenge-

(*a*) *Zelotypia.*

Stengelius refert tom. 3. de Jud. divin. c, 34. non importuna tamen eſt propoſito noſtro. Antiquiora memorat Val. Max. lib 6. c. 3. Horridum, inquit, Caij quoque Sulpitij maritale ſupercilium; nam uxorem dimiſit, quòd eam capite aperto foris verſatam cognoverat. Nec aliter ſenſit Q. Vetuſtius, qui repudiavit uxorem, quòd illam in publico cum quadam libertina vulgari, ſecretò loquentem viderat. Jungendus & his Publ. Sempronius Sophus, qui conjugem repudij nota affecit, nihil aliud, quàm ſe ignorante ludos auſam ſpectare. Hæc Valerius. In hanc ſeveritatem & ſævitiam plerumque degenerat nimius amor, & ex hoc inſanus timor. Cephalus de ſua Procri:

------ cuncta timemus amantes.

Et de ſe: ------ facies, ætáſque jubebant

Credere adulterium; prohibebant credere mores.

Horum utri plus adhibendum fidei? nam juxta ICtos. *nemo præſumitur eſſe malus, niſi probetur.* Et quid fiet, ſi quem vita demonſtrat probum & integrum, ſola condemnet ſuſpicio? Præſertim verò feminæ ſi Galeno credimus, huic obnoxiæ ſunt vitio, quippe quæ imbecillioris judicij, timidæ, & ad triſtia ſuſpicanda pronæ. De femina Procridi ſimillima ſcribit P. Jacobus Bidermannus in Del. ſac. lib, 3. narrat. ult. Eam juveni nobilitate, divitijs, forma, virtute præſtanti nuptam, ſuſpicionem læſæ fidei conjugalis ex eo collegiſſe, quòd diceretur maritus frequens Catharinam quandam in ore habere, & ad eam quotidie itare; videlicet ad ædiculam D. Catharinæ Virgini & M. ſacram. Ejus dicti ambiguitas tantis intemperijs agitavit Zelotypam, ut ſemet ipſa tranſverberaret cultro. Ejuſmodi conjugiorum tempeſtates non rarò concitantur per vetulas ſuſurratione nimis credulas aures turbando. Fuit ex hac feminarum tribu quædam, quæ cùm in mariti libello precatorio, plerumque aperto, pſalmos ei, qui de Pœnitentia inſcribuntur, advertiſſet in uſu frequentiore eſſe, ſibi perſuadens, precationes illas adulterij Davidici teſtes, etiam à viro ſuo pro formula pœnitendi uſurpari; eo denique perturbationis & mœroris adducta eſt, ut manus ſibi violentas inferret. P. Georg. Steng. de Jud. div. tom. 2. c. 36. qui pro clauſula hujus narrationis addit: Quid denique ſecurum erit inter conjuges, ſi pietas ipſa trahitur in adulterij ſuſpicionem. Idem tomo 4. c. 35. horrendam hiſtoriam fusè recenſet ex Petro in Catal. lib. 3. c. 56. De Juliano quodam, cognomento *Hoſpite*, poſtea ſanctimoniâ claro; qui, quòd uxor ſe abſente parentes ſuos, hoc eſt, nurus ſocerum & ſocrum,

ut

ut gratiſſimos hoſpites, & ex via feſſos, amantiſſimè excepiſſet, & in maritali lectulo ambos collocâſſet, conſpicatus duos in toro ſuo cubantes, ſtatim exclamavit: adulterium! & utrumque momentò confodit. Parricidiô deinde cognitô amariſſimis infuſus lacrimis ad prærupta Nili fluminis, caſam piſcatoriam ædificavit, & mira charitate advenas omnes excepit; donec denique ex leproſo, quem hoſpitaliſſimè habuerat, ſubitò roſei juvenis inſtar refulgente, inque cœlum evaneſcente, intellexit, commiſſorum veniam datam ſibi, & ipſe, & conjux pia morte defuncti, ab eo ſunt in aſtris recepti, quem quia in terris hoſpitem habuerunt, *Hoſpitum* nomen jure tulere. Rectè igitur vovet, gratulatúrque Vates Venuſinus:

Felices ter & ampliùs,
  Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulſus querimonijs
  Suprema citiùs ſolvet amor die!

II. (*b*) Occaſio hîc incidit *Canis*, cui nomen *Lalaps*, quem Cephalus unà cum jaculo, cujus ictus erat inevitabilis, ab uxore Procri: hæc ab Aurora, aut, ut quidam volunt, (neque enim in fabulis certa requiritur narratio) à Minoë Cretenſium rege, dono accepit; quô ſeſe Cephalus in ſilvis aſſiduè oblectabat; nam canis

Non jaculi, non retis egens; quemcunque ſagaci
  Nare procul legeret, dente tenebat aprum.

Hæc denique oblectatio, uti narravimus, in triſtem luctum deſijt; Procris ſuis ipſamet muneribus miſerrimè perijt; cujus fatum miſeratus Jupiter, canem inter aſtra retulit, qui *Sirius* dicitur, *ἀπὸ τῦ σείρειν*, id eſt, à hiando, quod per æſtum canes faciunt; vel *ἀπὸ τῦ σειραίνω*, quod eſt, *arefacio*; hoc enim ſidus circa Julias calendas exoriens omnia torret. Poëtæ, quibus libera fingendi poteſtas, non raròduos cœleſtes canes, Minorem ſeu Procyonem, de quo Symb. 10. & Majorem, ſeu Sirium confundunt, Ut Ovidius lib. 4. Faſt.

Eſt canis, Icarium dicunt, quo ſidere moto
  Tota ſitit tellus, præripitúrque ſeges.

Sed parùm hoc refert; nos ethicam indagamus, monemúſque, inter Rivales ſive viros, ſive feminas (quales erant Aurora & Pocris) dona plerúmque exitialia eſſe. Deinde neque canem venaticum, neque jaculum pro dono vel dando vel accipiendo ſatis conveniſſe Procridi, cui colus & lana erant tractanda, arma linquenda viris. Ipſa marito cauſa fuit

(*b*) *Cur in aſtris animalia.*

ſa fuit ſilvas impenſiùs ſectandi, & curas domeſticas in ferarum agitationem divertendi. Tertiò, quid faciunt bruta animalia in cœlo? cur à Jove, & Dijs cæteris inſerta ſunt aſtris? ut indicetur, quale ſibi cœlum fingant, qui cupiditatibus ſuis abrepti, in ijs felicitatem ſuam repoſitam credunt. Sic venator *Canes* etiam inter ſidera ſuſpicit; equorum ſtudioſus, *Cyllaros* & *Pegaſos* contemplatur; ſectator Bacchi ſua deſideria ad *Amphoram* mittit; avarus, inauratos *Arietes* miratur; invidus oculos in ſcorpios, caudâ venenum lethale ferentes intendit; libidinoſus proclives in Venerem *Tauros* conſiderat; iracundus flammivomos *Leones* inter aſtra colit; pigritiæ deditus tardigrados *Cancros* ſibi objicit; menſarum aſſecla, in *Lepores* & *Piſces* ſidereos prurit; ſuperbus in *Capricornum*, Jovis collactaneum, hoc eſt, tollentem in altum cornua Caprum lumina vertit; ita nullum eſt Vitium, cujus in cœlo, velut in alto ferarum ſtabulo imago non repræſentetur, & falſa ſub ſpecie ſideris, non ametur ac deſideretur.

SYMBOLVM XLIII.

Dædali felix volatus. infelix Icari filij.

8. Metamorph.

Ethicè.

1. Opificum invidia mutua. 2. Ingenium vafrum. 3. Ingenium ſolers. 4 Parentum officia. 5. Temeritas juvenilis.

DÆdalus Athenienſis, artificum omnium ſuæ ætatis præſtantiſſimus, invenit primus perpendiculum, terebram, glutinum, vela, antennas, ſtatuas, nervis & rotis occultis mobiles, quæ *automata* vocantur. Hic ex invidia *Perdicem* ſororis filium, de muro arcis Athenarum deturbavit, quod is ſerram, circinum, tornum excogitâſſet, quem Minerva ingeniorum fautrix in avem cognominem, in ipſo caſu ſuo transformavit. Quam ob cauſam Dædalus judicium & damnationem metuens, in inſulam Cretam exulatum profugit. Hic *Labyrinthum* conſtruxit, multiplici & intricata viarum perplexitate irremeabilem; in quo tam ipſe, quàm filius Icarus à Minoë Cretenſium rege fuit incluſus, eò quòd turpibus *Paſiphaës* reginæ amoribus fabricando ſubſervijſ-

Digitized by Google

ſet; & *Ariadne*, Minois filia, ejus operâ Theſeum è labyrintho emiſiſſet. Cùm igitur terra, maríque negatum ſibi videret effugium, ſolus reſtabat aër, per quem fugam duxit eſſe tentandam. Simulat ergo munus ſe conficere velle, & opus mirabile, quô regis placare poſſet animum; poſcit ceram & varias pennas; quibus impetratis; conficit alas & ſibi, & Icaro filio: annectit eas humeris, & avium in modum libratus è Creta in inſulam Sardiniam aërium carpit iter. Urbem Cumas delatus, Apollini templum erigit, grati monumentum animi. Icarus, dum ſpretis paternis monitis, juſtô altiùs evolat, cera ſolaribus liquefacta radijs ſolvitur, decidunt pennæ, & ipſe delabitur in mare, cui nomen à ſe *Icarium* fecit.

Ethica.

I. (*a*) In adagijs dicitur: *Figulus figulo invidet, faber fabro.* Artificij enim ſimilitudo magis æmulationem, quàm benevolentiam conciliat. Heſiodus canit:

> *Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων,*
> *Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.*
> Odit námque faber fabrum, figulúſque moleſtus
> Eſt figulo: mendico protinus invidet álter
> Mendicus: cantor cantorem lividus odit.

Uſſit invidentia Dædalum, & incendit adeò, ut adoleſcentem ingenioſum, propinquo junctum ſanguine, in diſciplinam ſibi à ſorore traditum, ob induſtriam & ſolertiam mentis, præcipitârit ex alto; & mentitus ſit inſuper, eum lapſum fortuito caſui deberi. An non profectus diſcipuli cedebat in laudem magiſtri? ſed invidia cæcutit ad honeſta, quamcunque ſit oculata in rebus alterius reprehenſioni ſubjectis. Neque rarum eſt, ut diſcipuli laborent ingrati animi vitio; magiſtri verò livoris afflentur veneno; quiritantur ſcilicet ſi oleum perdant & operam in ſtupidis & bardis inſtruendis capitibus; irritantur, ſi nanciſcantur ingenia ſuiſmet feliciora, & artis dubiam factura palmam; timent, ne *diſcipulus ſupra magiſtrum.*

II. De Perdice Ovidius:

> ----- at illum
> Quæ favet ingenijs, excepit Pallas, avémque
> Reddidit, & medio velavit in aëre pennis:

 Sed

(*a*) *Opificum invidia mutua.*

Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Inque pedes abijt, nomen quod & antè, remanſit.

Quid ſibi hoc: *ingenium in alas abijt?* In Pegaſo jam diximus, illum ad muſas non eſſe natum, quem deficit celeritas inveniendi. Si elaboraturo poëma: Si texturo orationem Rhetoricam: ſi dicturo ad populum, ſtillatim tantùm labuntur in mentem verba, non habet is quod metuat, ne obruatur eloquentiæ flumine. Neque Dædalum aget, vel nepotem Dædali, ſi laborioſè quidem tundat incudem, nihil tamen niſi lentè extundat. Ingenium *Perdix*, etiam avis factus, retinuit, ſed in alis duntaxat, quibus nequitiam ſuam texit. *(b)* Apud Pierium lib. 24. Perdix, *aſtutiæ pravæ* hieroglyphicum eſt. Quid enim? ex alto præceps actus, mutatur in avem ſui nominis; quâ quid aſtutius & nequius? homines, inquit Pierius, improbi cùm à Sapientiæ (ſcilicet Athenarum) arce deciderint, à rectis honeſtiſque ſtudijs alieni facti, tametſi aſtutia freti aliqua, ſuis in rebus excellere videantur, hiſque tractandis ſuper alios attolli, ſordidis tamen rebus impliciti, nihil ſublime ſapiunt, ſed perdicum inſtar humi volitantes, dolis & fraudibus ſubnixi, rem quocunque modo ſtudent facere; quibus ars eſt vaferrima ad elabendum, capturámque declinandam, quod Græci dicunt ἐκπερδίζειν, *perdicum more ſe extricare.*

III. *(c)* Meritò celebratur ab omnibus artificium Dædali; quid enim ingenioſius?

------ geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus, motáque pependit in aura.

Verè Poëta:

------ grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſque venit ſolertia rebus.

Quid ars poſſit & ingenium, atque depromptum ab utroque conſilium Dædalus verbis oſtendit & factis.

------- Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat; at cœlum certè patet, ibimus illàc;
Omnia poſſideat, non poſſidet æthera Minos:
Dixit: & ignotas animum divertit in artes,
Naturámque novat;

Dum ex homine efficit volucrem. Tanta vis ineſt menti, celeres habenti motus; nullis claudi poteſt repagulis; altiùs evolat, & ſuper obſtantes difficultates eluctatur. De hac Ovidius lib. 4. Triſt.

Sola

(b) Ingenium vafrum. (c) Ingenium ſolers.

Digitized by Google

Sola nec inſidias inter, nec militis enſem,
Nec mare, nec ventos, barbariémque timet,

Et lib. 3. Eleg. 7.

En ego cùm patria caream, vobíſque, domóque,
Raptaque ſint, adimi quæ potuere mihi.
Ingenio tamen ipſe meo comitórque, fruórque:
Cæſar in hoc potuit juris habere nihil.

Quantò viribus prævaleat ingenium, apologus docet. Leo comprehenſus laqueo, totis viribus vincula diſrumpere conabatur; quò autem majore conatu reſtim trahebat, hòc arctiùs implicabatur. Vulpes illac iter habens, cùm hoc eſſet intuita: Non viribus, inquit, mi rex, iſtinc evades, ſed ingenio. Relaxandus eſt laqueus & diſſolvendus, non trahendus. Quod cùm leo feciſſet, ſoluto nexu liber evaſit. Et ſolertia quid valeat, videmus in ſciuro, quantillo animalculo, cui cauda petaſi inſtar, eſt in ſole pro umbraculo: in tranſiliendis arboribus pro ala: in tranandis, dum cortici inſiſtit, aquis pro velo. In proverbium abijt: *Dædali ala.* cùm quis urgente neceſſitate ad ſubita confugit conſilia,

IV. (*d*) Monitis ſuis Dædalus partes omnes boni parentis explevit. Audiamus Naſonem:

Inſtruit & natum; medióque ut limite curras,
Icare, ait, moneo: ne, ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas: ſi celſior, ignis adurat;
Inter utrumque vola.

Et 2. de arte.

Nam ſive ætherias vicino Sole per auras
Ibimus, impatiens cera caloris erit.
Sive humiles propiore freto jactabimus alas,
Mobilis æquoreis penna madeſcit aquis.

Pari ratione Phaëtontem ſuum Phœbus monuit lib. 2. Metam.

Altiùs egreſſus cœleſtia ſigna cremabis,
Inferius terras: *medio tutiſſimus ibis.*

Itaque primò obſervandum erat Icaro: *inter utrumque vola.* Hoc eſt. *Medium tene.* Horat. lib. 2. Carm. Od. 10. Auream vocat mediocritatem, & monet:

Rectiùs vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque dum procellas

(*d*) *Parentum officia.*

Cautus horreſcis, nimiùm premendo
Littus iniquum.

Idem lib. 1. ſerm. Sat. 1.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra, citráque nequit conſiſtere rectum.

Et lib. 1. epiſtol. 18.

Virtus eſt medium vitiorum, & utrinque reductum Solonis nobile dictum celebratur: Μηδὲν ἄγαν. *ne quid nimis*, & Cleobuli: *μέτρον ἄριστον, modus eſt optimus.*

Alterum paternum Dædali monitum: *Me duce carpe viam.* Et de arte;

Me pennis ſectare datis: ego prævius ibo:
Sit tibi cura ſequi; me duce tutus eris.

Nempe parentum exempla, ſunt optimi filiorum magiſtri. Rationem educandæ prolis ab animalibus brutis docet, proponítque S. Ambroſius. Primò, inquit lib. 1. hexam. c. 18. accipitres pullos ſuos nidis ejiciunt, ac, ſi morentur, propulſant pennis, atque præcipitant, verberant alis, cogunt audere quod trepidant, nec ullum poſtea deferunt his munus alimoniæ. Rationem ſubdit; à tenero pullos ſuos inſtituere videntur ad prædam, quia prædando vivere debent; cavent, ne pigreſcant in ætate tenera, ne ſolvantur deliciis, ne marceſcant otio, ne diſcant cibum magis exſpectare, quàm quærere. Idem c. 17. hirundines adducit, quæ pullos cæcutientes ſuâ noruntoculare chelidoniâ, ut Tertullianus loquitur. Et lib. 4. c. 6. urſas proponit, quæ fœtus informes tamdiu lambunt, donec eos ad ſui ſimilitudinem efforment. Et aquila plumeſcentes pullos alis verberat, exemplóque ſuo provocat ad volandum. Ita facit DEUS ipſe, Deut. 32. *Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum* (populum Iſraëliticum) *atque portavit in humeris ſuis.* Quod imitentur parentes, probitate vitæ liberos ſuos in ſequelam trahentes. Aquilæ pullos ſuos ad ſolem explorare feruntur, nidóque proturbare, tanquam illegitimos, qui nictantibus hunc oculis intuentur. Ita probandi filii, & primis ab annis inſtruendi ad Solem illum æternum cognoſcendum, amandum, colendum. Regulus ſeu trochilus avicularum minima, cùm ſuis viribus altiùs eniti in cælum non queat, ſuper aquilæ pennas ſe recipit, & ſic plumeo quaſi eſſedo in ſublime fertur. Faciendum hoc parentibus; tenella proles prœmiolis ad pietatem & mores bonos invitanda, ſic quaſi molliore via paulatim ad virtutis ardua ſub-

ſubvehenda. Documentum educandæ juventutis etiam cervæ edunt, quæ partus à ſe editos exercent curſu, fugámque meditari docent, ad prærupta ducunt, ſaltum demonſtrant, ait Plinius lib. 8. c. 32. Philomelæ, quod Ariſtoteles ſcribit lib. 4. hiſt. animal. c. 9. præcinunt pullis, eóſque docent modulos, quos imitentur. Monitum eſt Siracidis c. 30. *Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.* Hoc eſt, operam omnem illi rectè inſtituendo nava, ne impingas & confundaris eius dedecore ac infamia, quam incurres cum ipſo ob licentiam pravam vivendi. Legitur inter fabulas Æſopicas, ſeniori cancro filios ſuos ob greſſum obliquum increpanti, reſpondiſſe illos, priùs ut ipſe rectà incederet, tum ſe præeuntem ſecuturos; Quod cùm fruſtra conaretur, nihil aliud, quàm riſum juniorum retuliſſe. Uſque adeo parentes oportet eſſe duces filiorum bonos, & illius meminiſſe quod Dædalus inculcavit filio: *Me duce carpe viam.*

Tertiò apparet in Dædalo ſollicitudo magna, metúſque, ne filius inſuper habita admonitione paterna, volatu temerario feratur. Ovidius:

------ ignotas humeris accommodat alas,
Inter opus, monitúſque genæ maduere ſeniles,
Et patriæ tremuere manus: dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo, penníſque levatis
Antevolat, comitíque timet.

Et alibi idem Poëta:

Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas
Dædalus, & curſus ſuſtinet uſque ſuos.

Præſagiebat jam tum optimus ſenex ruinam filii, fidentioris æquò, & volandi avidioris. Vultus ipſe pueri, notas præferebat audaciæ nimiæ. Neque difficile eſt, levitatis & petulantiæ indicia primis in herbis pueritiæ deprehendere, & ex unguiculis ungues colligere. Urit maturè urtica; in calyce ſe roſa prodit. Ovidius canit:

Ingenium cæleſte ſuis velociùs annis
Surgit, & ingratæ fert mala damna moræ.

Juxta Sapientes, imago cordis eſt vultus: oculi ſunt ſpeculum mentis; vox quædam animi, corporis eſt motus. Seneca in Thyeſte:

------- tacita tam rudibus fides
Non eſt in annis.

Prodit ſe natura in pueris, nondum per fraudes ſimulare docta. *Ex ſtudiis*, inquit Sacer parœmiaſtes c. 20. *Suis intelligitur puer, ſi munda & recta*

recta ſint opera eius. Non deſunt tamen, quorum malitia ſuperat ætatem: quique fronte, oculis, vultu mentiri didicerunt, à ſanguine patris traduce, à lacte matris bibito, à malorum conſortio. Non fruſtra Dædalo *genæ maduere ſeniles*, nam ex vultu Icari apparebat juvenilis ferocitas, & quædam ad audendum projectio.

V. (*e*) Icarus paradigma eſt temeritatis & levitatis juvenilis. Poëta depingit eam:

Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deſervítque ducem, cœlíque cupidine tactus
Altiùs egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras;
Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos,
Remigióque carens, non ullas percipit auras:
Oráque cæruleâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ, quæ nomen traxit ab illo.

Sic cadunt, quicunque temerariè nituntur in altum, & volant *pennis non homini datis*: ut loquitur Horatius lib. 1. Od. 3. Præfidens Icari levitas, ſpeculum eſt juvenum, de quibus idem Poëta in arte Poëtica.

Imberbis juvenis tandem cuſtode remoto
Gaudet equis, canibúſque, & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper,
Utilium tardus proviſor, prodigus æris,
Sublimis, cupidúſque, & amata relinquere pernix.

Idem ibidem de puerili genio:

------ geſtit paribus colludere, & iram
Colligit, & ponit temerè & mutatur in horas.

Hebræi Eccleſiaſtici c. 30. cautio eſt; *Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus* (Græcè *ἀνειμένος*, id eſt, *ſibi relictus*, carens frœno diſciplinæ, diſſolutus) *evadet præceps.* Quod Seneca dixit in Troiade.

Juvenile vitium, eſt regere non poſſe impetum.

Id veteres alia imagine figurarunt. Exprimebant adoleſcentem nudum, velo quodam obductos oculos habentem, cuius dextra poſt tergum erat vincta; læva ſoluta; hunc inſequebatur *Tempus*, multas occaſiones ſubminiſtrans. Singulis verò diebus filum unum de velo, quo facies illius operiebatur, detrahebat. 1. *Nudus* adoleſcens ſignificat, ætatem illam judicio & ratione carere, déque malis, quæ geſſit, gloriari; tantùm abeſt, ut erubeſcat. 2. *Clauſos* habet oculos, quia tanquam cæcus

(*e*) *Temeritas juvenilis.*

cæcus fertur in vitia præceps, alium non habens ductorem, quàm pravos affectus ſuos. 3. Dextram habet *ligatam*, ſiniſtram *ſolutam*, quia nihil dextrè & conſideratè agit, ſed omnia ſiniſtrè, perturbatè, prout affectus dictat. 4. Hunc perſequitur *Tempus*; nam fugiunt anni, & accelerant mortem, ſerò priſtinos dies optanti. 5. Quotidie *filum* unum de velo detrahitur; quia vita per ſingulos dies minuitur, & infructuoſa docet experientia, retro eſſe Occaſionem *calvam*, antrorſum *capillatam*; hîc apprehendendam eſſe. Expertus eſt Icarus exitio ſuo, quid ſit parentum monita, quid ſeniorum conſilia ſpernere; ſpiritus elatos ſequi, & ſine duce, in media ſe pericula inferre, mentis præcipiti ac ferociente impetu, & caſuum inſtantium improvido. Genus, opes, potentia, forma, vires, quid ſunt aliud, quàm pennæ ex cera factæ, leviſſimo momento diſſolvendæ? Has inflant aſſentantium voces: *euge! belle! σοφῶς!* Juvenis es, dives es, gratioſus es, Fortunæ pullus es; quin audes aliquid ætate, indole, libertate tua dignum? procurre de carceribus, in quibus adhuc parentum te ſeveritas conſtrinxit? utere donis tibi á Natura, & meliore Sorte conceſſis. En flabra, en alas, quas affingunt & affigunt incauto pravi Socieni; quibus dum ſe vecors permittit animus, tantò profundiùs deſcendit ad inferos, quantò ſublimiùs fictitiis alis evolaſſe ſibi videbatur. Plenæ ſunt hiſtoriæ hujuſmodi *Icaris*, ſerò nimis opem clamantibus, & temeritatem ſuam damnantibus; ſeri gemitus, ſera ſuſpiria, cùm *ora cæruleâ excipiuntur aquâ*.

Atque ut Icarus eſt ſymbolum adoleſcentis ſtolidi & vecordis: ita Dædalus imago viri ſapientis eſt, qui ex *Labyrintho*, è negotiis, inquam, impeditiſſimis, *labore & conſtantiâ*, quod Lipſii fuit Symbolum; *ingenio & induſtria, pietate* & *doctrinâ* geminas ſibi comparat alas, quibus è maximarum difficultatum perplexitate ſeſe explicat, & ſupra hominum, eventus admirantium, conſilia non capientium, opiniones ac judicia ſublimis fertur.

SYM-

SYMBOLVM XLIV.

Meleagri torris Fatalis, & ſororum in gallinas tranſmuratio.

8. Metamorph.

Ethicè.

1. Neglectus religionis. 2. Concordia Principum. 3. Æmulatio ſtolida. 4. Rivales feminarum. 5. Sagarum maleficia. 6. Incantamenta luxuriæ. 7. Vita hominis, lampas.

OEneus Calydoniæ, urbis Ætoliæ, rex, cùm felici rerum ſucceſſu, atque fructuum feraci anno, Dijs cæteris primitias frugum obtuliſſet, ſolam Dianam neglexit. Indignata Dea, aprum immiſit horrendæ magnitudinis, Calydoniæ regionis vaſtatorem. Non tulit ulteriùs beſtiæ furorem, & vaſtitatem patriæ *Meleager*, Oenei filius, juvenis fortiſſimus; convocat totius juventutem Græciæ, & inter alios, Theſeum quoque, de quò ſuperiùs; lectiſſimi roboris omnes, & manu promptiſſimos. Conſtituto tempore aggrediuntur belluam; quæ qualis fuerit, indicat Poëta:

Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent:
Stántque velut vallum, velut alta haſtilia, ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis;
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus arent:.
Et modò creſcentes ſegetes proculcat in herba,
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in ſpicis intercipit: area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes;
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccáque cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes: non has paſtórve, caniſve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.

Diffugiunt

Diffugiunt populi, nec ſeſe in mœnibus urbis
Eſſe putant tutos.

Quid atrocius hoc apro?

------ excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſus nubibus ignis.
Sternitur incurſu nemus, & propulſa fragorem
Silva dat, exclamant juvenes, protentáque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit, ſpargítque canes, ut quiſque furenti
Obſtat, & obliquo latrantes diſſipat ictu.

Poſt multa cum fera terribili certamina, nec paucis ab ea dilaceratis, Meleager venabulum in armos adegit, belluam ſtravit, impoſito pede caput exitiabile preſſit. Quia verò *Atalanta* virgo, fortitudine nihil cedens viris (fuit hæc *Iaſij* Arcadis, non *Schœnei* in inſula Scyro regnantis, filia, id quod perperàm intruſum eſt Ovidio) beſtiam ſagittâ jam ante jcerat, & quaſi auſpicium victoriæ præmiſerat, Meleager captus amore & admiratione viraginis, exuvias ei & caput feræ, quod jure venatorio, ſibi debebatur, obtulit. In ea re, aliorum ſtudium, aliorum indignatio (ut invidia ſemper comes eſt fortunæ) eminuit; præſertim in *Plexippo* & *Toxeo*, fratribus Althææ, matris Meleagri, acerbè ferentibus, tanti diſcriminis, per omnem Græciam celeberrimi palmam, ad mulierculam deveniſſe, poſthabitis tot viris fortibus, & tam ſtrenuè pugnantibus. Igitur amplius aliquid ſibi licere rati, quòd avunculi juvenis eſſent, aggrediuntur puellam, tanquam vindices rapti honoris, extorquent ei decus honorarium. Invocatus Meleager advolat, injuriam ab Atalanta prohibet, utrumque ferro conficit. Althæa ſoror, Meleagri mater, ubi vidit fratrum cadavera in ſanguine ſuo natantium, oblita pietatis maternæ, ultionem de fratribus parat. Poſt brevem deliberationem, fatalem profert ſtipitem, quo Meleagri ſalus & vita juxta Parcarum decretum, continebatur, ita quidem, ut cum ligno in cinerem redacto, etiam Meleager futurus eſſet cinis & pulvis. Ardebat igne ſtipes, matris manu injectus foco; ſimúlque Meleager viſcera arcano quodam æſtu ſenſit torreri & conſumi; nec latuit cauſa mortis, quam lentam, & denſos inter gemitus oppetijt, ſorores ejus, luctûs & amoris impatientiâ cùm à ſepulchro, cineribúſque fraternis avelli non poſſent, in volucres Meleagrides, ſeu Africanas gallinas, mutatæ, tandem avolarunt.

Ethica.

Jam quæ ad vitæ præcepta, & morum informationem pertineant, diſpiciamus. I. (*a*) Cauſa immiſſi in Ætoliam vaſtatoris apri, neglectus fuit religionis, & cultûs Dianæ, illorum temporum ſuperſtitione celebratæ. Ex religione contempta, ait Mythologus, publicæ contingunt calamitates, agrorum ſterilitas, animalium peſtilentia, noxiarum incurſus beſtiarum, cæteráque mala urbes & provincias peſſundantia. Horatius canit Ode 6, lib. 3.

Dij multa neglecti dederunt
Heſperiæ mala luctuoſæ.

II. (*b*) In conjunctione virium, potiſſimorum Græciæ heroum, elegans concordiæ ſchema nobis repræſentatur. Quod ſi viri illi fortiſſimi, unius rogatu & invitamento Meleagri, conſilia, viréſque ſuas contulerunt, ad aprum, Calydoniæ regioni infeſtum exterminandum; quid par eſt facere Chriſtianos Principes, ad Belluam illam, Turcam intelligo, à finibus ſuis propulſandam, pleráſque partes orbis jam dudum fulmineis dentibus, formidandis exercitibus, ferro, flammáque, terra, maríque vaſtantem?

III. (*c*) Meleager avunculos trucidans, pingit ob oculos hominem impotenter abutentem felici victoriæ ſucceſſu. Sic Alexander Macedo, poſtquam vino & victorijs inebriatus, ſeipſum noſſe deſijt, levibus de cauſis amicorum primos ſuſtulit. Neque moderatiùs uſus eſt victoria Horatius de Curiatijs tergeminis relata, qui ſororem, interitum ſponſi, pro muliebri conſuetudne plangentem, ſua manu interfecit. Omnia ſibi licere putant, qui egregio aliquo facinore devinxerunt multitudinem. Contra Sapientes ſuadent, non inſoleſcendum rebus ſecundis & in proſperitate metuenda adverſa; homini privato non *viribus*, ſed *juribus* vindicandas injurias. Sed & Plexippus ac Toxeus præfervido calore impotentiùs exarſerunt, dum invidiâ cùm femina certârunt. Quid enim? tulerit munus illud Atalanta; prærogativa fuit non honoris, ſed amoris. Et quid potuit minùs facere Meleager, ſi quidem decorum ſequi voluit, quàm venatrici tam nobili, aprum telo ſaucianti; molliorem affectum demonſtrare? Feminæ in laude non minuebatur virorum gloria, & penes victorem erat, quem vellet in communionem honoris ac prædæ admittere. Multa dantur infirmiori ſexui, quæ ſi quis ipſi invideat, parùm ſe fortem probat, & prudentem. Indulgentia

(*a*) *Neglectus religionis.* (*b*) *Concordia Principum.* (*c*) *Æmulatio ſtolida.*

ſta eſt; non injuria, ſi pluſculum quid feminis permittitur & defertur; Neſcit, quid decus ſit, qui dedecus, ex æmulatione cum tunicata hac gente, accepiſſe ſe putat.

IV. (*d*) Gloriam virtutis ſuæ Meleager Atalantæ tranſcripſit, & rivales concitavit. Mira res! quòd viri ſuos triumphos in mulieculas referant, & trophæa ex arundine ſuſpendant. Et quid aliud eveniat inde, quàm ut illæ caligatæ, gladiatæ, galeatæ, criſtatæ incedant? Quid feminæ cum aprorum exuvijs? Hoc eſt, quod ſexum hunc ferocem reddit; quod Atalantas in tumorem dat, & vultus, ne Herculi quidem ſuſtinendos, tunc præſertim, cùm Deianiræ, colum ducere cœpit. Et quoties pro formoſiore paulò juvencula rivalium concurrunt gladij impugnas, vulnera, cædes. Pudendum, quòd etiam heroës, qualis Meleager fuit, in hanc ſervitutem degenerent! Pro *Briſeide*, Lymeſſia puella captiva, quantas inimicitias ſuſceperunt Achilles & Agamemnon? Pro *Lavinia*, Latini regis filia, quas ſtrages ediderunt Turnus & Æneas? Meleagrum, ſi verum fateri velimus, non tam fatalis Parcarum torris igne crematus, quàm ardentior in Atalantam amor conbuſſit.

V. (*e*) Althæâ, quid magis impium? ut fratres ulciſceretur, ſuum ipſa filium perdidit. Deinde ſaga fuit, magicis artibus in proprium ſanguinem graſſata. Tertiò, cùm ignis igne fuiſſet plectendus, & venefica rogo comburenda, prævénit carnificem, & violentas ſibi manus intulit:

Nam de matre manus diri ſibi conſcia facti.
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.

VI. (*f*) Althææ Meleagrum parienti apparuerunt in regia *Parcæ*; quæ fata infantis ita ediderunt. *Clotho* dixit, eum *generoſum* futurum: *Lacheſis fortem*; *Atropos* titionem ardentem aſpexit in foco, & ait: *Tamdiu hic vivet, quamdiu titio hic non fuerit conſumptus.* Hoc Althæa mater auditó, exilijt de lecto, atque titionem extinxit, eúmque in medio regiæ loco, obruit terrâ, ne ab igne invaderetur. Eum deinde torrem ob fratres interfectos protraxit, igni impoſuit, & cum conflagrante, vitam filij extinxit. Hoc ſolent devotæ Tartaro Canidiæ; ſigillis cereis, laneis, cretaceis, luteis exercent veneficia. Ita pharmaceutria apud Maronem eclog. 8. loquitur, & agit:

Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit
Uno, eodémque igni: ſic noſter Daphnis amore.

Hh 2 De

(*d*) *Rivales feminarum.* (*e*) *Sagarum malitia* (*f*) *Incantamenta luxuria.*

De lanea & cerea effigie Horatius lib. 1. Sat. 8. & conſtat experientiâ, occultis flammis è Stygio rogo raptis non rarò vetitos amores per ſtriges accendi, maléque corpora, animóſque depaſci. Maro loc. cit.

Daphnis me malus urit: ego hanc in Daphnide laurum.

Cave, quiſquis amas & ardes; fatalem in te geris foculum, cujus fomes ſunt aures & oculi, flabellum lingua, titiones, impuri tactus, prunæ incauta converſatio, ignis libido, cinis perditio. Venus ut peſtilentiùs urat, adjutores adhibet ciniflones Acheronticos, lenones & lenas, magos & ſagas, qui primos nocendi aditus aperiunt per incantamenta, illis maximè timenda, quorum fœda cupiditas etiam per ſuperſtitiones ad deſideratæ voluptatis flagitium tendit.

VII. (g) Si tamen à Poëticis figmentis, lubet fatalem Meleagri torrem ad naturam, & mores inde deductos transferre, negari non poteſt, vitam noſtram igni ſimilem, paulatim conſumi & extingui. *Lucerna Domini ſpiraculum hominis*, ait in Proverbiis Salomon c. 20. Id eſt, ſpiritus vitalis, ſeu vita hominis, quaſi lumen aut radius ab æterno illo Sole derivatur & dimanat. Et ſicut lucerna alitur oleo & aëre, eóque deficiente extinguitur; ſic vita conſervatur *humido*, quod vocant, *radicali*, & ſpiritu, ſive halitu, quo deficiente deficit & emoritur. Rurſus quemadmodum lucerna una accendit aliam, ſibi vicinam; ſic pater vitam ſuam communicat cum filio. Unde Plato lib. 6. de legib. *Gignentes*, inquit, *& alentes liberos, vitam tanquam lampada tradunt aliis alii.* Hinc ſponſis olim in nuptiis accenſæ tædæ præferri ſolitæ, ſignificabant, lumen vitæ prolibus gignendis impertiendum. Inde Prometheus ignem è cælo furatus, eúmque corporibus ſeu ſtatuis à ſe factis, indidiſſe, & illas animâſſe fingitur. Atque hanc lucernam immaturè ſæpius extingunt cùm filii, temulentiâ, incontinentiâ, iracundiâ, contumaciâ in progenitores, cæteriſque adoleſcentiæ vitiis abrumpentes annos vitæ; tum etiam parentes, *quorum iniquitatem Deus reddit ſuper filios, in tertiam & quartam generationem Deut.* 5. *Præſertim imprecationes matrum, juxta illud. Eccleſiaſtici c.* 3. *Benedictio patris firmat domos: maledictio autem matris eradicat fundamenta*, id eſt, ſobolem ac familiam, eiúſque opes & honores diris devotionibus delet, & inſtar facis aut titionis extinguit, quod Althæa Meleagro fecit.

SYM-

(g) *Vita hominis, lampas.*

SYMBOLVM XLV.

Niſus Rex in avem haliætum: Scylla filia pariter in cirin volucrem vertitur.

8. Metamorph.

Ethicè.

1. Mulieri ſecretum non committendum. 2. Proditionis deteſtatio.

Rex oppidi Megaræ & vicinæ regiunculæ erat *Niſus* opibus & civitate abs ſe exſtructa, *Niſaáque* appellatâ, ſat felix, ſi *Scyllam* filiam non habuiſſet. Cùm enim *Minos* Jovis & Europæ filius, Cretæ Rex, Athenienſibus ob filii *Androgeo* necem (de quo in Theſeo egimus) bellum inferret, antequam ipſam urbem *Atticam* obſideret, ſtatuit vicina expugnare oppida, initiô à Megarenſibus factô. Quam civitatem cùm Minos arcta obſidione premeret, vix tamen ſpes eſſet illius potiundæ, evénit, ut Scylla, *Niſi* regis filia, curioſitate ſpeculandi exercitûs, Cretici, præaltam murorum turrim conſcenderet, ipsúmque regem Minoëm mœnibus obequitantem contemplaretur accuratiùs, quàm egregiè pudicam deceret. Cúmque hoc faceret frequentiùs, ex fumo, ut dicitur, in flammam, ex aſpectu in amorem incidit. Et mox exarſit adeò, ut ad viam cupiditatibus ſuis muniendam, conſtituerit patriam hoſti prodere. Cæterùm non ignara, purpureo Niſi parentis *crine* Patriæ fatum, & totius civitatis ſalutem contineri, quæ capi minimè poſſit, illo non reſectô; de nocte patrem non obſervata aggreditur, dormienti crinem fatalem abſcindit, & cum præda per medios hoſtes ad regem tendit, habere ſe, quæ ad magnam ipſius felicitatem pertineant. Benignè admittitur, illecebras orditur à ſalutatione blandiſſima, cauſam acceſsûs exponit, ſimúlque crinem, & cum eo civitatem, capútque parentis prodit. Minos, qua erat mentis generoſitate, mulieris improbitatem averſatur, parùm ſibi decorum exiſtimans, hoſtile oppidum non vi, ſed proditione muliebri capere, qui in armis & virtute omnia ponebat; jubet ex oculis faceſſere flagitium, additis diris in caput ſceleſtum execrationibus. Neque ſegniùs inſtituti belli rationes perſequitur; donec oppido tandem, arcéque potitus, ſui juris utrumque fecit, legibúsque captivæ civitati impoſitis, retro in Cretam vela vertit. Scylla ſe

ſe deſertam, contemptámque videns, & omnibus inſuper exoſam, amiſsâ patriâ, calcato omni decore ac honeſtate, profligatâ pudicitiâ, eò demum redacta eſt inſaniæ, ut victoris claſſem ſecutura, ſeſe in mare præcipitem daret. Quam inter undas fluctuantem, & jam carinarum extremam prenſantem, conſpicatus Niſus pater, qui paulò antè mutatus fuerat, in haliæetum (ex genere aquilarum vel accipitrum, vulgò *falconem*) aduncis impetit unguibus, iratóque roſtro. Scylla metuens ſibi ab infeſtante volucre, retrahit manus à navigio, & aura ſublevante, ſubitas induit plumas, inque avem, *cirin* nomine (*ἀπὸ τῦ κείρειν*, à *tondendo* appellatam) transformatur; quam quidam *alaudam* ſeu *caſſitam* eſſe arbitrantur, quòd comam acuminatam velut galeata in capite gerat, patri ſcilicet deſectam.

Ethica.

I. (*a*) Primum documentum. Purpureus atque fatalis *Niſi* crinis ſignificat, arcana regum & ſanctiora conſilia non evulganda, præſertim feminis. Etiam Samſon in crinibus vires, oculos, libertatem, vitam habebat, ſed omnia perdidit, quia ſecretum ſuum auribus Dalilæ commiſit. Pulcherrimorum conſiliorum fruſtrationes, & fœdi rerum exitus ſecretorum evulgationi adſcribendi ſunt. Infirmiori ſexui ſi quid arcani credas, id in vas pertuſum te immiſiſſe putes, per mille rimas effluet. Admiranda fuit in Papyrio, puero etiamnum prætextato, taciturnitatis obſervatio; qui etiam matrem ſollicitantem, quid in Senatu fuiſſet actum (nam ei in curiam cum parente intrare licebat) rara ſilentii fide in ætate tam tenera, decretorum ignaram eſſe voluit, uti ſcribit Gellius lib. 1. c. 23. Taciturnitas, inquit Scribanius c. 15. in Politico-Chriſtiano, eſt optimum ac tutiſſimum adminiſtrandarum rerum vinculum. Arcana conſilia PP. Conſcriptorum Romæ multis annis nemo ſenator evulgavit. At neſcio quomodo his moribus, aut nocturnæ uxorum blanditiæ, aut imprudens filiorum ac parentum amor, aut amicitiæ neceſſitudo, aut domeſticorum fiducia, occultanda extorqueant. Idem cap. 27. Jam in ſervorum multitudine magna atria obſervantium, quis celet omnia? & quod ſecretum ſperes mulieri creditum? nullis propè tenetur ſecreti legibus mulier: prærogativa huius ſexus eſt, nunquam, nuſquam ſilere. Vulgari amat, & ut videri, ſic audiri; & ſecretiſſimum ſuum inimicæ aperiet, ſi deſit amica, ſi ſocia, ſi contubernalis, quæ nunquam mulieri defuit. Quid? quòd voluptatis ſuæ, adeóque & libertatis magnam partem putet, ſi quod concreditum ipſi, ingenua

(*a*) *Mulieri ſecretum non committendum.*

genua quadam libertate in amicæ profundat ſinum. Et certè, quiſquis rem mulieri commiſit, vulgari voluit; nec certior alia evulgandi ratio, quàm vel unius plerumque mulieris fidei rem committere, maximè ſi ſecretum pactus fueris: quò enim & tu ſanctiùs imperaveris, & ſanctiùs illa ſpoponderit, hoc avidiùs in narrationem properabit; imò & provolabit. Neque enim ſatis illi iviſſe eſt, volare vult. Alas addidit narrandi concredita deſiderium. Addidit & timor: vereri enim credas diſrumpendam, ſi diutiùs hoc è recenti torculari muſtum pectoribus ſtringat. Ne mirere: ſervitutis enim quoddam genus eſſe putat, non poſſe loqui; libertatis, poſſe. Et quis vir hic accuſet mulierem? ſi ſilere ipſe non potuit, cur ſecretum à muliere ſperat? in criminis paritate, nónne majus primum manet auctorem? vult ſecretum ſuum vir? imperet linguæ: laxavit? ne damnet mulierem, cuius omnis ſapientia in ore eſt. Hæc vir ille doctiſſimus. Magno ſuô malo Niſus didicit, purpureum feminæ, & quidem puellæ ſe crinem detexiſſe. Rex fuit; diademate caput cinxit; regnum ipſum eâ faſciâ protexiſſet, si capillos eâ involvere cautiùs voluiſſet.

II. (*b*) Minos inſignem juſtitiam, etiam inferorum judex conſtitutus, animi ſui generoſitatem & celſitudinem hîc quoque luculenter exeruit; nam perfidiam feminæ dum abominatur, virum ſe oſtendit fortem, & imperatorem ſtrenuum. Non fraude, nec proditionibus oppugnandus eſt hoſtis, ſed armis & virtute. Alexander certè magnus tantùm abfuit ab his fallendi artibus, ut Ducibus ſuis dicentibus, Perſas intempeſta nocte apprimendos videri, reſponderit, latrunculorum & furum iſtam eſſe ſolertiam; ſibi gloriam in conſilio habenti, Darium palàm luce aggredi certum eſſe. Curt. lib. 4. Egregium facinus M. Furii Camilli deſcribit Livius Dec. 1. lib. 5. Ad quem Falerios urbem obſidentem pædagogus (ſeu ludimagiſter) optimatum filios ludibundos in caſtra perduxerat, ut civitatem Camillo proderet. At is denudatum proditorem, vinctis poſt tergum manibus, pueris verberandum, & Falerios reducendum trâdidit; eâque humanitate & fide Faliſcorum omnium animos, & ipſam etiam urbem deditione occupavit. Sic Timocharem Pyrrhi Epirotarum regis medicum, proditorem, Fabritius conſul reſpuit, cum dicto: Urbem à filio Martis conditam, armis bella, non veneno gerere. Valer. Max. lib. 6. de Juſtit. & Tiberius Imp. Catto cuidam Ariminum, præcipuum Germanorum decus & Ducem, promittenti veneno necaturum, reſpondit: non fraude, nec occultis inſidijs, ſed palàm & armatum pópulum Rom. hoſtes ſuos ulciſci ſolere. Tacit lib. 2. annal. Rectiſſimè Curtius lib. 5. Falli eos vehemen-

ter;

(*b*) *Perfidia ac proditionis deteſtatio.*

ter, *qui proditionis præmia ſperent, aut exſpectent.* Nam etſi vulgò dicitur: proditionem ab hoſtibus amari; proditores non laudari; Minos tamen juſtiſſimus neutrum probavit. Nota eſt hiſtoria de *Tarpeia*, virgine Romana, quæ Sabinis hoſtibus Capitolium, arcem Romanam, prodidit, præmium pacta quidquid ſiniſtris manibus haberent: aureas verò tunc armillas brachijs geſtabant. Accepti in arcem, in ſceleris mercedem, pro aureis donis clypeos, quos lævâ ferebant, certatim in eam conjecerunt, & necarunt. Livius. Ita contigit *Scyllæ*, quæ ut Pauſanias refert in Corinthiacis, navi ſecuta Minoëm pro regij matrimonij ſocietate, turpem ac infelicem, ſéque dignum vitæ exitum invenit; quippe juſſu regis præcipitata in undas, fluctibúſque in littus expulſa, expers ſepulturæ, pabulum obſcœnis alitibus jacuit; inde fabulæ data occaſio pennas ei & volatum affingenti.

SYMBOLVM XLVI.

Paupertas hoſpitalis Philemonis & Baucidis, conjugum.

8. Metamorph.

Ethicè.

1. Philemon & Baucis multarum virtutum exemplum. 2. Paupertas, probitatis magiſtra. 3. Paupertas læta. 4. Paupertas liberalis. 5. Remuneratio paupertatis beneficæ.

FOrtè Jupiter comitante Mercurio, humana ſub ſpecie, terrarum peragrabat orbem; delatúſque in quoddam Phrygiæ oppidum, pernoctandi & hoſpitandi gratiam ab incolis rogabat. Excluſi ſunt undique. Denique à *Philemone & Baucide*, grandævis ſimul ac pauperculis conjugibus, in agreſti quadam caſa, & tenui apparatu, neque enim aliter res ferebat domeſtica, excipiuntur. Anſerem illi habebant unicum, & hunc ipſum hoſpitibus mactare parabant, niſi is volatu tardas ætate effugiſſet manus, præſidiúmque apud Deos reperiſſet. Delectati tanta facilitate Divi, ut non immemores officij, ſic neque injuriarum ſeſe oſtenderunt eſſe. Jubent in vicinum montem aſcendere hoſpitatores ſuos,

& ibi

& ibi rei novæ eventum operiri; viam præeunt Dij. Pœnè evaſerant in ſummum, cùm vident totum oppidum aquarum multitudine obrutum, & omnia in lacum verſa, & ſubmerſa; ſola reſtabat domuncula, quam incoluerant. Hanc dum triſtes, & attoniti de civium ſuorum interitu, circumſpiciendo requirunt, ecce tibi! agnoſcunt eam ſubitò in elegantiſſimum, atque edito loco conſtitutum templum mutatam eſſe. Facultate à Dijs quidlibet optandi oblatâ, id unum expetierunt votis, ædis ut illius ſacræ præſtites uterque eſſet, nec alter alterius morti ſuperſtes, tumulare neceſſe haberet conjugem. Annuit optatis Jupiter, fecitque, ut poſt decurſum fatalis ævi ſpatium, Philemon quidem in *ilicem*, Baucis in *tiliam* converteretur, perpetuóque virerent ante fores templi, ſertis deinceps & corollis ab incolis, adveniſque colendi.

Ethica.

I. (*a*) Poëtarum fabulas non paucas è ſacris fontibus derivatas eſſe ac depravatas, oſtendunt Euſebius, Clemens, Joſephus, Lactantius, alij. In hoc figmento ſub perſonis Jovis & Mercurij, hoſpitio exceptorum à Philemone & Baucide, adumbratur hiſtoria Loti Gen. c. 19. qui binos genios cœleſtes, habitu ſpecieque juvenum peregrè advenientium, humaniſſimè in domum ſuam invitavit, tractavitque. Neque tamen eſt neceſſe commentis poëticis auctoritatem à S. Scriptura accerſere; mores etiam ex fabulis, natura & ratione duce, informantur. E præſenti fictione diſcitur. Primò. Quanta ſit mortalium durities, quanta adversùs ſuperos ingratitudo. Ovidius refert de Jove & Mercurio:

Mille domos adiere, locum, requiémque petentes:
Mille domos clauſere feræ.

Deinde docetur, quanta virtus ſit, *paupertas benefica.*

------- tamen una recepit
Parva quidem ſtipulis, & cannâ tecta paluſtri.

Invili hoc tugurio quanta officiorum promptitudo, quàm illuſtre in obſcuris tectis hoſpitalis benevolentiæ ſtudium!

Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili,
Quo ſuper injecit textum rude ſedula Baucis,
Inde foco tepitum cinerem dimovit, & ignes
Suſcitat heſternos, foliiſque & cortice ſicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili.

 Quódque

(*a*) *Multiplex virtus Philemonis & Baucidis, pauperum ac hoſpitalium conjugum.*

Quódque ſuus conjux riguo collegerat horto
Truncat olus folijs: furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno,
Servatóque diu reſecat de tergore partem
Exiguam, ſectámque domat ferventibus undis.

Tertiò eminet hîc etiam *paupertas patiens*: Baucis & Philemon.

----- paupertatémque ferendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.

Quartò, *paupertas concors:*

Tota domus duo ſunt: iidem paréntque, jubéntque.

Hinc eorum hoc votum:

-------- quoniam concordes egimus annos:
Auferat hora duos eadem.

Quintò *humanitas* & *comitas* addita benevolentiæ liberali:

------ ſuper omnia vultus
Acceſſere boni, nec inops, paupérque voluntas.

Sextò, *Relata* à Superis liberalitati *gratia:*

Interea toties hauſtum cratera, repleri
Sponte ſua, per ſéque vident ſuccreſcere vina;
Attoniti novitate pavent, manibúſque ſupinis
Concipiunt Baucíſque preces, timidúſque Philemon:
Et veniam dapibus, nulliſque paratibus orant.

Septimò, *Pœna inhoſpitalitatis* & inhumanitatis:

------ flexere oculos, & merſa palude
Cætera proſpiciunt, tantùm ſua tecta manere.

Octavò, Repenſus pietati honos:

Illa vetus, dominis etiam caſa parva duobus
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ,
Stramina flaveſcunt, auratáque tecta videntur.

Nonò, *Perennitas impenſi beneficij*, ſemper florentis, & poſterorum memoriâ celebrati. *Lelex* apud Ovidium oculatus rei teſtis:

------- equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos: ponénſque recentia, dixi:
Cura Deûm Dij ſint, & qui coluere, colantur.

Id eſt, quibus Dij, Deorúmque cultus curæ fuere, & ipſi in Deorum numerum referantur.

Jam hæc morum excerpta, confirmemus pluribus.

II. (*b*)

II. (*b*) Deus etſi pedibus non utitur, mente tamen perambulat univerſa, & nimis quàm oculatè explorat mortalium omnium dicta, facta, cogitata: bona, malâque. Quoties pulſat divitum turres, pauperúmque tabernas, per inſpirationes & inſtinctus cæleſtes, per quos, tanquam prodromos aut feciales ſuos admitti petit, audiríque. Nihil tamen impetrat, niſi apud pauciſſimos, eóſque plerumque egentioris fortunæ, quibus paupertate magiſtrâ ſtat virtus. Ex hac repulſa calamitates tam publicæ, quàm privatæ immittuntur, quibus peſſimè pereunt, quos nimia proſperitas extulit. Merguntur opes vel malè partæ, vel malè adhibitæ; & gemino ſæpe naufragio cum bonis fortunæ jungitur corporis, animíque interitus. Secus accidit ijs, quos pauperies virtutem docuit; rapiuntur quidem communi cum cæteris fato: ſed quia nec opum, nec eorum, quæ naſcuntur ex ijs, ſcelerum opprimuntur pondere, è jactura rerum fluxarum, in portum felicis æternitatis enatant.

III. (*c*) Simplicitas, innocentia, & læta paupertas Philemonis ac Baucidis, mirum in modum delectavit Deos, mortali habitu peregrinantes. *Cum ſimplicibus*, aiunt ſacra proverbia, *ſermocinatio ejus*, nempe Dei. Hos, ut Venerabilis notat Beda, cœleſtis ſapientiæ ſecretis illuſtrat, quia terreni faſtûs ac duplicitatis nihil habere conſiderat. Et Salomon loc. c. c. 19. *Melior eſt pauper, qui ambulat in ſimplicitate ſua, quàm dives torquens labia ſua.* Ille enim doli expers, candidè, innocenter, integregéque vivit; hic varias in artes & fraudes ſe vertit ac torquet, ut paret opes. Iterúmque cap. 15. idem profatur: *Melius eſt parùm cum timore Domini, quam theſauri magni & inſatiabiles.* Nam ex his moleſtiæ, labores, angores, curæ conſervandi & augendi; & ſuperbia in habendis. Tenues autem facultates cum mente bona miram pariunt ſecuritatem, quietem, hilaritatem, modeſtiam, ſobrietatem. Vnde S. Chryſ. hom. in pſal. 4. Paupertatem vocat matrem philoſophiæ, id eſt, veræ ſapientiæ. Magnus laudator paupertatis Annæus, cùm alijs locis, tum epiſt. 2. Honeſtiſſima res eſt læta paupertas; Cui cum paupertate bene convenit, dives eſt. Non qui parùm habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt. Quid enim refert, quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat, quantum paſcat, quantum fœneret, ſi non acquiſita, ſed acquirenda computat? Quis ſit divitiarum modus, quæris? Primus, habere quod neceſſe eſt: proximus, quod ſat eſt. Cui, quod ſatis eſt, ſatis non eſt, nihil ei ſatis erit. Et Divus Bernardus de quin-

(*b*) *Paupertas magiſtra virtutum.* (*c*) *Paupertas læta & ſecura.*

que negotiat. Opum collectio plena laboris; poſſeſſio plena timoris; amiſſio plena doloris eſt. Divitiæ, cùm amantur, inquinant; cùm augentur, onerant; cùm minuuntur, cruciant. De beata & ſecura paupertate Seneca Poëta in Hippolyto:

Quanti caſus humana rotant!
Minor in parvis fortuna furit,
Leviúſque ferit leviora Deus.
Servat placidos obſcura quies,
Præbétque ſomnos caſa ſecuros.

Idem in Octavia:

------ Bene paupertas
Humili tecto contenta latet:
Quatiunt altas ſæpe procellæ,
Aut evertit fortuna domos.

Et Claudianus:

Vivitur exiguò meliùs: natura beatis
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.

Confer inter ſe pauperem & divitem: cerne vultum utriuſque. Hic plenus ſollicitudinum tetrica facie triſtitiam animi prodit: ille ſerenâ fronte ſincerum mentis gaudium oſtendit; hujus inter curas cor exedentes, bracteata felicitas eſt: illius mens mœrore vacua; internæ pacis jucunditate perfruitur; Hic quærendi cupiditate anxius, amittendi metu miſerrimus, ad omnes fortunæ injurias expoſitus, quò plus habet, plus cupit: ille in paupertate ditiſſimus optat, quod ſatis eſt, nihil timens: quia nihil habet, quod ſibi adhæreat, quod eripi poſſit. Quàm lætos dies ducit pauper, quàm placidas noctes! dives autem æger animi, morbum ſuum quocunque pergit, ſecum trahit, ſpinis undique circumſeptus.

Græcus Comicus ait:

Πενίαν φέρειν ȣ̓ παντὸς, ἀλλ᾽ ἀνδρὸς σοφȣ̃.

Inopiam ferre non cujuslibet eſt, ſed viri ſapientis.

Qualis fuit Philemon; qualíſque erat Abdalonymus, ille, à ligone & pala hortenſi ad ſceptrum regni Sidonij ab Alexandro M. vocatus. Rogatus, inopiam qua patientiâ tulerit (nam regia ſtirpe oriundo, cauſa paupertatis, probitas erat) reſpondit: utinam eodem animo regnum pati poſſem! hæ manus ſuffecere deſiderio meo; nihil habenti, nihil defuit. Ex quo ſermone magnæ ſpecimen indolis hauſit rex. Curt. lib. 4. c. 2. De paupertate Lucanus lib. 5. Pharſal. ----- ô

——— ô vitæ tuta facultas
Pauperis, anguſtique laris! ô munera nondum
Intellecta deûm! quibus hoc contingere templis,
Aut potuit muris, nullo trepidare tumultu,
Cæſarea pulſante manu?

Et Petrarcha lib. 1. de remediis utriusque fortunæ. Paupertas mihi gravis eſt, imò tu gravior paupertati. Non in paupertate vitium eſt, ſed in paupere. Illa expedita eſt, hilaris, tuta; tu illam opinione gravem reddis.

IV. (*d*) Apparuit in his conjugibus liberalis paupertas. Primò receperunt humaniſſimè in tugurium ſuum hoſpites, ubique exclusos. 2. Apparaverunt cœnulam juxta fortunulas ſuas, ne unico quidem anſeri parſuri. 3. Bonos ſuper omnia addiderunt vultus, & mira comitate paupertinam menſulam condiebant. Veriſſimè ſapientiſſimus & opulentiſſimus regum. Prov. 15. *Melius eſt, vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.* Hoſpitalitatis enim virtus non tam in ſplendore epularum, quàm in animi benevolentia, & officioſa charitate conſiſtit. Hinc Siracides c. 35. *In omni dato hilarem fac vultum tuum.* Et Tobias ſenior hoc juniori præceptum dedit cap. 4. *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.* Fecerunt hoc Philemon & Baucis. Hîc ruborem ducant illi, qui in Deos ipſos ſordidi ſunt, quibus offerunt fæcem & vappam, ipſi florem vini bibunt. Barbari in novo orbe inveniuntur, qui detritos calceos *Montium* & *Viarum* diis dedicant, ut proſperum iter obtineant. Sic quidam eius rei, quàm fortè inveniret, dimidium vovit. Reperit in via ſacculum nucibus plenum; nucleos ipſe voravit, putamina ad ſtatuam Mercurii projecit. Alexandro Magno etiamnum puero ſine parſimonia thura ingerenti aris, pædagogus Leonides dixerat, ut illo modo, cùm deviciſſet odoriferas regiones, ſupplicaret. At ille Arabia potitus, thure onuſtam navim miſit, exhortatus, ut largè deos adoraret.

V. (*e*) Sed jam huius in paupere cenſu beneficentiæ prœmium videamus; nam Superi non tam ad operis magnitudinem, quàm animi promptitudinem attendunt. Bonam, inquit S. Auguſtinus in Pſal. 105. Deus voluntatem coronat, quando non invenit facultatem. Et teſte D. Bernardo, tantum mereris, quantum vis; bona creſcente voluntate, pariter creſcit & meritum. Sicut crevit pauperibus his conjugibus. Nam 1. communi aquarum inundantium cladi ſoli ex omnibus ſubtracti ſunt.

 2. Ipſorum

(*d*) *Paupertas liberalis.* (*e*) *Remuneratio paupertatis benefica.*

2. Ipſorum caſa mutata eſt in ampliſſimum templum. 3. Sacerdotes templi ſunt à diis ipſis conſecrati & conſtituti. 4. Perpetuum remuneratæ pietatis monumentum illi ipſi fuerunt, dum in arbores converſi, virorem immortalem induerunt, doniſque & muneribus, tanquam latentes in ligno dii, affecti fuere. 5. Ex ilice ſeu quercu plectebatur olim Corona civica, quæ dabatur ei, qui in bello ſervârat civem. Quidni deberetur ea Philemoni, qui deos ipſos ubique rejectos & ſpretos, hoſpitio ſervavit. Tilia cariem non patitur; Baucidis manus, quæ diis hoſpitibus ſerviebant, putreſcere non debuere. Hîc locum habet illud Prov. 12. *Iuxta opera manuum ſuarum retribuetur ei.* 6. Quercus & tilia, uti conſtat, altiſſimas radices agunt: tantóque ſublimiùs extollunt ramos, quantò profundiùs demittunt in terram fibras. Hoc Philemon & Baucis meruit; utrumque ex humili ſorte virtus extulit, nubibus inſeruit, diis parem:

—— manétque pii nunquam non gloria facti.

VI. (*f*) De concordia conjugali quid dicam? Etiam mortui non potuere mori, quia dum vivebant, rixari nequiere. De hoc argumento alibi dictum. Hîc ſufficiat id unum adjeciſſe, conjugalis vinculum conjunctionis expreſſum emblemate eleganti per flores in corollam ligatos: adde lemma: *Quò nexus arctior, hòc jucundior.* Maritalis nodus fœderis *ſtringit & arcet*; animi namque conjugum mutua charitate devincti perrumpi nequeunt livore; malevolentia, ſuſpicione, perturbatione; *reſiſtunt ligata.* Philemon & Baucis, jam arbores, facti, ventis quidem concutiebantur, non tamen dejiciebantur: *Vicerunt cedendo.* Maritum conſiderans uxor, ſibi dicat: *cede majori.* Ille viciſſim ſibi occinat: *parce minori.*

VII. (*g*) Inhoſpitalis animi pœnas ſi non alio loco attigiſſemus, poſſet hoc argumentum pluribus hîc tractari argumentis. Ne longiùs excurramus, ſatis erit unum, ſed rarius, huius rei documentum huc apponere, Sophronius, ſeu Moſchus, in prato ſpirituali memorat c. 167. de quodam anachoreta, viro ſanctitatis eximiæ. Paſtoritiam is priùs degebat vitam, & acribus moloſſis, tam ipſe, quàm paſtores cæteri gregem ſolitariis in locis à prædonum & ferarum incurſu defendebant. Fortè peregrinus in eam viciniam delatus, orabat hoſpitium. Nil impetravit. Igitur ſub dio pernoctare coactus, à canibus invaditur & diſcerpitur. Innotuit ea cædes homini aliquanto poſt tempore, tum inter anachoretas agenti. Subit animum magna criminis pœnitudo; ideóque ſupplex rogat ſuperos, ut eius duritiei veniam impertiant. Exinde diſcit è cœlo, pœnas ipſum inhumanitatis per canes, tanquam per talionem, daturum.

Nec

(*f*) *Conjugale vinculum.* (*g*) *Inhoſpitalitatis pœna.*

Nec aliter evenit. Qui leones habuit innoxios & familiares in antro comites, canum expertus eſt iram. Fortè ruri ambulabat, cùm moloſſi in eum irruentes, mordaciter dentes, quos ab hoſpite quondam non averterat, ſtrinxerunt, & miſerè dilaniarunt. Minatur Siracides c. 3. *Cor durum malè habebit in noviſſimo.* Expertus hoc, de quo diximus, anachoreta, qui, poſtquam culpam eluit, ſupplicium tamen temporale non evaſit. Idem experti ſunt cives Philemonis & Baucidis, qui quòd ſaxa magis quàm homines fuerint in Divos, undis ſuperobruti, ſi non molliendi, certè ſicut ſcopuli tegendi erant.

SYMBOLVM XLVII.

Eriſichtonis fames inſaturabilis, eiúsque filiæ in piſcatorem, aliásque formas mutatio. *8. Metam.*

Famis & Invidiæ imago.

Ethicè.

1. Gravia famis mala. 2. Supplicium gulæ, fames eſt. 3. Impietas parentum redundat in liberos. 4. Malarum cupiditatum fames. 5. Invidiæ domus, & imago.

E*Riſichton* Theſſalus fuit, Deorum contemptor; qui nemus conſecratum Cereri, ac in eo quercum ſacroſanctam, in qua ſcilicet dea ſilveſtris habitabat una de numero *Hamadryadum* (quæ cum arboribus, naſcuntur & intereunt ἀπὸ τῦ ἅμα, καὶ τῆς δρυὸς) ſuccidit. Tanta impietas commovit omnes nemorum nymphas, ut ſupplicabundæ ad Cererem ſe reciperent, oratum, ne ſcelus hoc inultum pateretur. Audiit preces dea frugum, & Numinum irriſorem Eriſichtonem, novo pœnæ genere, aſſidua videlicet fame cruciare decrevit. Fabulam oblectationis causâ παραφραστικῶς ex Ovidio depingemus.

Eriſichton ex Theſſalia oriundus, Deos omnes deſpectum ibat, nec cuiquam ſacrificare dignabatur: eò demum impietatis progreſſus, ut nemus Cereri ſacrum auſus ſit violare, & arbores vetuſta religione Venerabiles cædere. Inter eas arbores Quercus erat, ramis latè diffuſis, vittis & ſertis, voti cauſa appenſis, ſacroſancta. Ad eam ſtirpem tam eximiam *Dryades* ſilvarum Deæ, ſolebant choreas inſtituere, & feſtis ludis honores Deæ frugum

gum celebrare. Nihil motus religione loci Eriſichton, famulis dat negotium, ut arborem ſuccidant. Illis præ Veneratione Deorum cunctantibus, eripit ipſe ſecurim uni è manibus, & in ſtipitem impingit. Contremuit, ac ingemuit quercus, ſubitóque pallore frondes & glandes obduci, ſudore rami perfundi cœpere; ictúmque repetente manu impiâ, è vulnere trunci manare ſanguis. Attonitos habuit præſentes ſpectaculum, nec defuit, qui manum injiceret ferienti: ſed ille converſa in hominem bipenni, detruncavit ei caput; ictúsque iterare inſtitit. Cùm ecce, medio de robore ſonus editur; Nymphæ (unius Hamadryadum) vox erat, ſub ligno viventis, & cum ligno morientis; hæc dira fata, ſacrilego Deorum Contemptori, minatur. Ille ſpretis minis, proſequitur ſcelus, & multis denique percuſſibus dejicit quercum. Conſternatæ tanta impietate cæteræ ſilvarum ac montium Nymphæ, luctum indicunt, atríſque veſtibus mœrentes adeunt Cererem, expoſtulatum de nefario facinore, & meritas in eius auctorem pœnas oratum. Annuit Dea precibus, ſeque atrocitati ſceleris par ſupplicium repoſituram confirmat: Eriſichtonem diriſſimâ inediâ excruciatum peſſimis modis periturum. Vocat ad ſe unam ex Nymphis (quæ quòd montes incolant, *Oreades* nominantur) eámque ad extremos Scythiæ fines, perpetuo frigore obſitos, ablegat, ibi *Fames* habitabat ipſa, cum *Tremore* & *Pallore* ſociis. Accipit mandata Nympha: vehitur per aëra Cereris draconibus, venit in Scythiam ad aſperrimum montem Caucaſum. Ejus viciniam circumſpiciens, ſubjicit oculis *Famem* per agros errantem, & herbas dentibus vellentem, tetrum aſpectu monſtrum; ſtabant horridi capilli, recedebant in cavitatem lumina, pallor inſederat ora; labra ſqualor & illuvies inficiebat, dentes ſcabrities exederat; extenuata cutis, & oculos in ipſa viſcera admittens; ventris erat pro ventre locus, pectus à ſpina dorſi pendulum; articuli manuum & pedum, genuúmque juncturæ fœda macilentiâ extabant. Spectrum utique formidabile, & cui de mediâ nolles occurrere nocte. Nympha ne contagium ex propinquitate monſtri traheret (ſenſerat enim ſe fame vellicari) mandata Cereris remotiùs peragit, & retrò unde venerat, diſcedit: ſumma eorum hæc erat:

> -----ea, ſe in præcordia condat
> Sacrilegi ſcelerata jube; nec copia rerum
> Vincat eam: ſuperétque meas certamine vires;

Obtemperat juſſis Deæ *Fames* (quamvis perpetuum, mutuúmque diſſidium intercedebat), pérque aërem ſublimis ad domum Eriſichtonis fertur:

fertur: invadit noctu dormientem, ſéque per fauces & ora intra viſcera immittit; intimáque corporis exinanit: ipſis adeò venis & medullis inediam inſpirat. Quibus peractis, ad antra ſua horrida & jejuna revertitur. Mox Eriſichton in ipſo ſomno perſentiſcere cœpit famem, & fruſtra fatigare dentes, nec aliud, quàm auras pro epulis devorare.

Ut verò eſt expulſa quies, furit ardor edendi,
Pérque avidas fauces, immenſáque viſcera regnat.

Nec mora; quidquid vel in undis natat, vel in aëre volitat, vel in terrâ graditur, avidus expoſcit, & tamen appoſitis epulis expleri nequit. Neque moderatiùs ſitit, quàm eſurit, totos etiam amnes ebibiturus, ſi in os influerent.

------ & quo copia major
Eſt data, plura petit.
------ ſempérque locus fit inanis edendo.

Nulla ciborum copia poterat reſtinguere eſuriem: adeò quidem, ut conſumptis in epulas facultatibus omnibus, filiam unicam, *Meſtram* nomine, meliore dignam parente, venum exponeret: hæc verò inſita mentis generoſitate, cùm à ſervitute abhorreret, Neptunum in vota vocavit: à quo mutata in virum Piſcatorem, genitoris famem (tantus amor erat) quâ poterat arte, levabat. Ex Piſcatore iterum in puellam rediit: iterúmque diverſis dominis vendita, identidem alias & alias animalium formas induebat.

Nunc equa, nunc ales, nunc bos, modò cervus abibat.

Sicque eluſis ſive Dominis, ſive procis, & pecuniâ emunctis, alimenta præbebat parenti: donec adeò vis mali increvit, ut in rabiem actus, ſuamet membra laniaret, & ſe ipſum depaſceret.

Ethica.

I. (a) Inter cæteras calamitates, quibus Deus mortalium ſcelera plectit, *Fames eſt*; dirum malum, & quo non facilè aliud acerbius. Quintilianus Declam: 12. §. 21. Felix, inquit, peſtilentia, felix præliorum ſtrages, denique omnis mors facilis; fames aſpera, vitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentum, corporis labes, magiſtra peccandi, duriſſima neceſſitatum, deformiſſima malorum. Plinius eam vocat teterrimum mortis Comitem.

(a) *Gravia famis mala.*

Et celebrata eſt ſententia ex Homericæ Odiſſeæ fabulis.

Dura quidem miſeris mors eſt mortalibus omnis,
At perijſſe fame, res una miſerrima longè eſt..

Longum eſſet recenſere exempla privatæ, publicæque famis, homines ad inhumana quæque patranda cogentis. Pauca quædam adferemus. Samariâ obſeſsâ à Syris (quod hiſtoria ſacra Regum lib. 4. cap. 6. memorat.) rabies edendi etiam matres adegit ad proprios filios devorandos. Jeroſolymâ à Tito Imperatore cinctâ, non veteramenta tantùm calceorum, zonarum, ſcutorum lixata, & in cibum appoſita (quod non ſemel factum eſt alibi quoque poſt abſumptos obſcœnos animalium cibos) ſed nec humanis quidem carnibus temperatum. Reperti hinc, illinc mortui, quorum ore ſemeſum extabat gramen, quod dum evellerent, defectis viribus conciderunt exanimes. Joſeh. lib. 2. de bell. Jud. c. 8. Numantini à Scipione (Affricano poſteriore) vallo & aggere circumdati: cùm omnia, quæ famem trahere poterant, conſumpſiſſent: ad ultimum humanorum corporum dapibus uſi ſunt. Val. Max. lib. 7. c. 6. Babylonij à Dario Perſarum rege (à quo deſciverant) obſeſſi, ut commeatus, quos in urbe habebant, diutiùs extenderent, ex toto femjneo ſexu, cùm ſingulas viris omnibus delegiſſent; reliquas, ne eis alendis illorum nutrimenta, per quos Vrbs defendebatur, conſumerent, manu crudeliſſimâ ſtrangulaverunt. Fulgoſus lib. 7. c. 7. Cambyſes Perſarum Rex in expeditione contra Æthiopes Macrobios, quintâ itineris parte confectâ, tanta commeatus penuriâ cum exercitu laboravit, ut cùm inter arenas deeſſent herbæ, milites ſortiti ex ſe ipſis decimum quemque comederint. Herodot. lib. 3. Seneca lib. 8. de Ira. c. 2. Calagurium, Vrbs Hiſpaniæ, à Cn. Pompeio, obſidij ſimul & famis neceſſitate ita preſſa eſt, ut cives Vxores ſuas ac liberos in uſum extremæ dapis converterent. Val. Max. lib. 7. c. 6. Florus lib. 3. c. 22. Saguntus vetus Hiſpaniæ civitas & opulenta, fideique erga Romanos magnum quidem, ſed triſte documentum, à Pœnis obſidentibus, eò famis redacta eſt, ut cives extructo, in foro, igni, ſuas res omnes in flammas conijcerent, ſéque ac ſuos poſtremò liberos, ne in manus hoſtium venirent, eódem præcipitarent. Liu. tit. 22. Flor. lib. 2. c. 6. Sub Honorio Imperatore, quod Zoſimus narrat lib. 6. annal. anno 415. Romæ tanta caritas & raritas annonæ fuit, ut homines hominibus jam imminerent, & in circo palàm audita ſit illa Vox. *Pone pretium humanæ carni.*

II. (*b*) Atque hæc de publica Famis rabie. Privatam, ne prolixior ſim, non attingo, niſi Imperatoris Zenonis, qui cùm arreptus morbo comitiali, pro mortuo concidiſſet, jacuiſſétque; tanquam cadaver elatus eſt, & tumulatus. In ſepulchro ſubinde reſtitutus ſibi, lamentabili voce Satellites ad conditorium excubantes, per duas noctes appellavit: *Miſeremini & aperite mihi.* Cúmque illi dicerent, alium jam imperare (nempe Anaſtaſium) *Nihil*, inquit, *curo*, *in monaſterium me adducite.* Sed cùm prohibente Ariadna Imperatrice, non aperirent, ferunt aliquantò pòſt monumentum fuiſſe recluſum, inventúmque in eo Zenonem, qui præ fame ſuos ipſe lacertos, & veſtes, quas geſtabat, manderat. *Cedrenus apud Baronium anno Chriſti* 491. Zonaras refert, eum gulæ & ebrietati indulgentem, errore mentis affici ſolitum, & prolapſum nihil à mortuo diſtitiſſe. Fecit idem Eriſichton. Utrumque juſtiſſimè punivit fames ob intemperantiam in cibo, potúque. De hoc Mythologus lib. 5. c. 14. Eriſichton ubi ſua per luxuriam & crapulam profuderat; poſtea victum per ſordes domeſticas, & turpitudinem filiæ comparare ſibi cogebatur. Quare pietas in divos, in rebus agendis prudentia, & in præſentibus bonis conſervandis parſimonia viro bono eſt neceſſaria. Hæc ille. Prodigalitate & luxu iram Numinis provocari, documentum ſunt Sodomitæ. Nam quid hos in tam immania ſcelera, & pares ſceleribus pœnas pertraxit, niſi quod ſacer hiſtoricus Gen. 9. refert. *Superbia*, *ſaturitas panis*, *& abundantia*, *& otium*; *& manum egeno & pauperi non porrigebant.* Et Amos c. 4. Optimatibus Samaritarum, nullius rei, niſi voluptatis & ſaginæ curam habentibus, minatur, eos veluti *vaccas pingues* ab Aſſyriis mactandos, & contis ſublatos, ferventibus ollis immergendos, ac coquendos. Sic gula plectitur fame, vel propriâ, vel alienâ.

III. (*c*) Ex hac etiam fabula elucet, quanta ſit impietas parentum, qui ſuâ culpâ ad extremam penuriam redacti, denique ſubſidium vitæ à liberorum flagitiis petunt. Eriſichton, ubi bona ſua luxu dilapidaverat, demum & filiam proſtituit. Illius verò ætatis homines, ante cuſas pecunias, pecora aliáſque merces invicem permutabant. Illa itaque ab hoc accepta ove, bove ab illo, alia ab aliis mercede, & ſuæ & paternæ ſubvenit inediæ, ut ait Tzetzes, Homeri interpres in illa verba Lycrophonis: *ὁ πατὴρ τῦς Μύςρας πάντα καλα, φαγῶν*: pater Meſtræ omnia devorans, etiam filiæ ſuæ pudicitiam. Faciunt idem multi alii parentes, non parentes, qui laſcivire jubent filias ſuas, dum permittunt. Egregiè Petrarcha de

(*b*) *Supplicium gulæ fames eſt.* (*c*) *Impietas parentum redundat in liberos.*

filia impudicâ Dial. 23. Laſcivire incipit filia: Lautas dapes, & veſtes illi molles ac fulgidas, annulóſque & armillas detrahe, & quidquid eſt aliud, quô & ipſa ſibi placeat, & placere aliis ſtudeat: objice illi domeſticas curas, penſa, acus, & colos, & ſi quid eſt operis, quod ſuaves & molles manus in callum duret: Seduc illam à ſpectaculis, à concurſu populi: feſtis etiam diebus domi contine; nullum vagis ac diſcolis cogitationibus tempus relinque. Proſtituunt parentes filias, dum eas ſuperbire ſinunt, criſpare capillos, fucare faciem, vagari per alienas domos, cantare, ſaltare, pudorem venalem circumferre. Verè Siracides, c. 41. *De patre impio* (adde etiam de matre impia) *queruntur filii* (& filiæ) *quoniam propter illum in opprobrio ſunt.* Quippe qui eos in infamiam, & dedecus indulgentiâ, conſilio, juſſione, inopiâ conjecit.

IV. (*d*) ------- furit ardor edendi,

Pérque avidas fauces, immensáque viſcera regnat &c.

Non de fame tantùm pronuntiari poſſunt: ſed de aliis naturæ prodidiis, Avaritia, Ambitione, Libidine, Ebrietate, immodico omni ſtudio, & inſatiabili cupiditate, ait in hunc locum Farabius. Mihi huc quadrare videntur quinque viri illi, de quibus S. Bernardus in declamatione ſuper id: *Ecce nos reliquimus omnia*, declaraturus, quàm inſatiabilis ſit fames, Mundum, hoc eſt, vanas cupiditates amantium. Vidi ego, inquit, aliquando quinque viros, quid nî phreneticos arbitrer? Primus ſiquidem plenis buccis marinam maſticabat arenam. Secundus ſulphureo aſtans lacui, exhalantem teterrimum, fœtidiſſimúmque geſtiebat haurire vaporem. Tertius fornaci incubans vehementer accenſæ, micantes ſcintillas excipere faucibus lætabatur. Quartus ſupra pinnaculum templi reſidens, levioris auræ ſpiritum aperto attrahebat ore: & ſi quô minus influere videretur, flabello ipſe ſibi ventum ciebat, tanquam aërem degluriturus. Quintus ſeorſim poſitus ridebat cæteros, ipſe quoque ridendus, & maximè: proprias enim carnes incredibili quodam ſtudio ſugere laborabat. Miſeratus homines, cauſámque ſciſcitatus à ſingulis: unam omnibus eſſe reperio, validiſſimam famem, &c. Non difficile eſt divinare, quid hoc ſibi ænigmate velit S. Pater. Nam quænam eſt peritura bona eſurientium ſatietas? nulla. Ipſa copia famem parit. Quinam verò maris ſabulum dentibus mandunt, niſi avari? qui ſulphureum vaporem hauriunt, niſi libidinoſi? qui ſcintillas ex ardenti fornace excipiunt, niſi iracundi? quos juvat in alto collocatos auram attrahere & devorare, niſi ſuperbos & ambitioſos? qui denique

(*d*) *Malorum cupiditatum fames.*

denique proprias fugunt carnes, niſi invidi, gulæque deditiʔ De his omnibus dici poſſit

——— Quid non mortalia cogis
Pectora dira fames, nunquam ſaturanda cupido!

Ad hypotypoſin *Famis* adjungenda eſt domus & deſcriptio Invidiæ, quam non minùs ingenioſè & artificioſè depingit Ovidius lib. 2. Metam. in hunc ferè ſenſum & modum.

(*e*) Fortè Mercurius animum adjecerat ad *Herſen*, puellam nobilitate generis(nam patrem habebat *Cecropem*, Athenarum Regem) & formæ præſtantem, connubio ſibi copulandam. Et quia Herſe Palladis(in cuius conſortio vivebat) æquè caſtitatem atque ſtudia æmulabatur, abhorrebat à nuptiis. Igitur Mercurius convenit *Aglauron*, Herſæ ſororem, & blandis inſtat precibus, ut pronuba velit eſſe conjugii. Hæc aurum paciſcitur, fidem & operam promittit. Averſata Pallas avaritiam, conſtituit ulciſci, & Aglauron diris invidiæ ſtimulis excruciare; ſtuduerat enim pretium nuptiarum excandefacere, & ſorori honorem præripere. Rem eò deducit Pallas, rogatu Mercurii, ut Herſe conveniret in manum deo. Exinde confert ſe ad Invidiæ domum, ſive potiùs antrum, in ima ſitum valle, & à conſpectu remotum; nec ſolem admittens, nec ventum; perpetuo horrore ſeptum, ubi nihil niſi frigus, & ſpiſſa caligo. Ad eam ſpeluncam delata dea, non ſuſtinuit ingredi (neque enim hoc decorum erat Jovis filiæ) ſed poſtes extrema haſtæ cuſpide pulſavit.

Concuſſæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum
Invidiam: viſâque oculos avertit, at illa
Surgit humo pigrè, ſemeſarúmque relinquit
Corpora ſerpentum, paſſúque incedit inerti.
Vtque deam vidit, formáque, armíſque decoram,
Ingemuit, vultúmque deæ ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno:
Riſus abeſt: niſi quem viſi fecere dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcítque videndo
Succeſſus hominum: carpítque & carpitur uná
Suppliciúmque ſuum eſt.

(*e*) *Invidia domus & imago.*

Paucis eam affata eſt Pallas (neque enim debebat hoc monſtrum alloquiò dignari) & pro imperio juſſit Athenas abire, Aglauron, regis filiam, livoris veneno implere; cúmque dicto receſſit. Illa obliquo lumine abeuntem reſpectans, & neſcio quid ſubmurmurans, baculum capit tortuoſum, & ſpinis inflexum, atque in viam ſe dat. Quácunque incedebat, tecta nubibus, nullíque aſpectabilis, virentia protrivit arva, exuſſit herbas, & afflatu ſuo

------ populóſque, urbéſque, domóſque

Polluit. Denique Athenas ut attigit, urbem ingeniis, opibus, pace florentem, vix tenuit lacrimas,

------- quia nil lacrimabile cernit.

In eadem habitabant arce cum parente, tres filiæ, ſcilicet *Aglauros*, *Herſe*, *Pándroſos*. Huc ubi intravit, rectà petit Aglauron, pectus ei ferruginea manu

Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet,
Inſpirátque nocens virus, piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone venenum.

Objicit illi ſororem *Herſen*, ut ſponſam Mercurii, & illum ut ſponſum, fortunatas nempe & nobiles nuptias. Quibus illa imaginibus capta, omnia grandiora & inſigniora concipiebat, ut magis ſemet irritaret & excruciaret, adeò, ut etiam vitam exoſa, mortem in votis haberet. Ad invidiæ tormentum, acceſſit altera pœna: nam à Mercurio in ſaxum converſa eſt, & quidem, nigrum:

Nec lapis albus erat, ſua mens infecerat illum.

Nigror lividæ mentis in lapideam etiam formam redundavit. Ubi vides, quanta peſtis ſit invidiæ Domus latebroſa, obſcura, horrida, ſine ſole, ſine luce; omnia enim triſtia & caliginoſa videntur livori; per carnes vipereas, quas mandit, amaræ & cruciantes invidentium cogitationes ſignificantur. Suſpiria & gemitus, ſunt dolores ex aliena felicitate hauſti. Facies pallida & macilenta, torvùm intuentes oculi, rubiginoſi dentes, linguâ veneno infecta, indicant, tabem internam etiam in corpus effundi; cúmque livor alienæ proſperitati nocere non poteſt, maledicâ tamen linguâ famæ ac nomini felicium obtrectare ſtudet. Abſunt riſus & lætitia, niſi ex malis alienis capta. Faciunt invidi, quod Sirenes, quæ dicuntur ſæviente tempeſtate quàm ſuaviſſimè canere: contrà cælo ſereno & tranquillo mari triſtes obmuteſcere. Et ſicut polypus piſcis, teſte Æliano lib. 1. c. 17. cùm cibus ipſum deficit, ſuamet ſibi brachia præmordet, & devorat,

pari

pari modo invidus ſemet conſumit, & mœrore tabeſcit, cùm non invenit, quibus dentem infigat, quóſque laceret. Et hæc de imagine Invidiæ ab Ovidio luculenter expreſſa.

SYMBOLVM XLVIII.

Miræ Protei transformationes.

8. Metam. 4. Georgic.

Ethicè.

1. Homo inconſtans. 2. Vir prudens & politicus. 3. Sycophanta pſeudopoliticus. 4. Homo vitioſus, & hæreticus. 5. Item diabolus indicatur per Proteum. 6. Homo arbor.

PRoteus Oceani & Tethyos filius, armentorum Neptuni, hoc eſt, phocarum ſeu vitulorum marinorum paſtor, mariſque deus. Vehitur & pervagatur per æquora pedibus & curru, quem trahunt phocæ, quas Virgilius 4. Georg. vocat bipedes equos,

------ magnis qui paſſibus æquor
Et juncto bipedum curru metitur equorum,

Namque aquatiles illæ belluæ priore parte equum, poſteriore piſcem referunt, vocantúrque *Hippocampi*. Eſt autem Proteus etiam *vates*, qui novit omnia.

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nihil tamen edicit, niſi conſtrictus vinculis, & coactus. Sed quis vinciat eum, verſipellem, & mille dolis verſabilem? Dum teneri putatur, in alias atque alias formas vertitur, & elabitur: nam ex ſene abit in juvenem; ex homine in tigridem, draconem, leonem, aprum, taurum, ignem, aquam, arborem & lapidem. Deſcribit eius mutabilitatem Ovidius.

Sunt quibus in plures jus eſt tranſire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteu:
Nam modò te juvenem, modò te videre leonem;
Nunc violentus aper: nunc quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum;
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri.

Inter-

Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.

Et Maro 4. Georgic.

Verùm ubi correptum manibus, vinclíſque tenebis;
Tum variæ illudent ſpecies, atque ora ferarum
Squamoſúſque draco, & fulva cervice leæna:
Aut acrem flammæ ſonitum dabit; atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapſus abibit.

Cyrene Nympha marina, filio ſuo Ariſtæo, luem & internecionem apum lamentanti, & cauſam ejus peſtis ignoranti, hoc conſilium dedit:

Sed quantò ille magis formas ſe vertet in omnes,
Tantò, gnate, magis contende tenacia vincla,
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeret cùm lumina ſomno.

Adoleſcens obſecutus parentis monitis, ejuſdem ductu penetrat in ſpeluncam Protei, ſub aquis abditam; offendit ſomno correptum; nexibus eum ligat, firmitérque tenet tamdiu, donec is expergefactus, poſt aſſumptas varias figuras, denique rediret in humanam, ederétque oraculum: extinctas fuiſſe apes à Nymphis ſilvarum, in ultionem Sodalis ſuæ *Eurydices*, quàm ipſe conjeciſſet in fugam tam præcipitem, ut currendi ſtudiô, ſerpentem non viderit latentem in herba: cujus morſu interierit, non ſine luctu & planctu miſerabili omnium Nympharum, præſertim conjugis Orphei. Quibus dictis Proteus in mare deſiliit, & Ariſtæum ſuſpenſum reliquit. At non deſeruit eum Cyrene mater; hæc intellectô oraculô, filium docet, qui expianda mors Eurydices, & placandæ Nymphæ: erigeret quatuor aras in luco, & octo tauros, totidémque juvencas mactaret: aris imponeret: corpora cæſarum pecudum in luco relinqueret, poſt novem dies viſeret. Quod ubi fecit, ecce apum examen ingens è putrefactis boum coſtis evolavit ad proximam arborem, & racematim è ramis pependit.

Ethica.

I. Non tam multas in formas ſeſe vertit Proteus, ut non plures excogitari poſſint explicationes morales. Omitto, quæ de arte magica, Saltatoria, materia prima, aliíſque à doctrina morum remotioribus ſenſis, à quibuſdam traduntur, per Prothei mutationes ſignificata. Ea, quæ

quæ ad mores pertinent, tam ſunt multiplicia, ut mihi illud Horatianum epiſt. 1. lib. 1. exclamare libeat:

Quô teneam vultus mutantem Protea nodo?

Nemini ignotum eſt adagium: *Proteo mutabilior*; quod in vaſrum & verſipellem hominem convenit, ac inconſtantem, ſeque pro tempore vertentem in omnem habitum. (*a*) Qualem Martialis lib. 2. epig. *ardelionem* appellat, deſultorium ſcilicet, & præcipiti ardore incipientem multa, proſequentem pauca: plurima agendo, agentem nihil. Huic ſimile proverbium: *Chamæleonte* (palmari animalculo, Pierio teſte, contra Plinium) *mutabilior*: affine utrique: *Vertumno inconſtantior*. Hic ſe in *meſſorem*, *aratorem*, *frondatorem*, *militem*, *piſcatorem*, aliáſque formas convertere noverat, ut Ovidius ſcribit lib. 14. Metam. Exprimitur imago hominis inſtabilis & vagi, qui in nulla ſententia permanet, ſed arundinea levitate, modò in hanc, modò in illam partem impellitur, incogitans, imprudens, malè ſanus: repentè laudat, quod vituperavit: & ab eo diſſentit, cui paulò antè aſſenſerat: citò triſtis, citò lætus; mox alter Cato, ſubitóque hiſtrio: quolibet vento, ut petaſon in tectorum culmine, verſabilis; jam cum Proteo totus ardor & ignis; jam merum frigus & aqua, illud unum habens conſtantiæ, quod ſemper ſit inconſtans.

II. (*b*) Mythologus lib. 8. c. 8. per Proteum, virum Prudentiæ virtute, & animorum tractandorum peritiâ præditum intelligit; Ego, inquit, virum fuiſſe prudentem putaverim, & in conciliandis, conſervandiſque amicitiis callidiſſimum, in temperandis animorum motibus, ac moribus ad omnes rerum eventus cautè formandis, ſolertem. Quis enim neſciat, nihil magis neceſſarium eſſe, vel in adminiſtratione civitatum, vel quotidianâ conſuetudine, quàm varietatem ingenii, quæ confert plurimùm ad omnes opportunitates ac rerum viciſſitudines? oportet igitur virum prudentem, quoniam non omnes iiſdem ſtudiis delectantur ac capiuntur, per varias formas ſe in hominum amicitiam ingerere, ac variis uti rationibus in Civitatum adminiſtrationibus, quoniam alii eventus clementiam, alii ſeveritatem Judicis requirunt. Sic enim Proteum modò fieri ignem, modò aquam intelligendum eſt: & modò fructiferam arborem, modò crudelem feram propter prœmia juſtitiæ ac ſupplicia. Hæc Ille. Neque hoc ad publicos duntaxat magiſtratus pertinet, ſed privata quoque prudentia ſervire debet *Scenæ* & *Tempori*, rebúſque præſentibus ſe accommodare: quod dicitur *uti foro*, &, utcun-

(*a*) *Homo inconſtans.* (*b*) *Vir prudens & politicus.*

que ſe fortuna obtulerit, ita animum applicare. Quò pertinet illud Græcorum adagium: πολύποδος νοῦν ἴσχε: *Polypi mentem obtine*. Quo jubemur, pro tempore alios atque alios mores, alium atque alium vultum ſumere; nam piſcis hic cuicunque petræ adhæſerit, eius colorem corpore imitatur, ne queat deprehendi. Unde verſus:

Se quibus admôvit, ſaxa colore refert.

Abſit autem hinc fœda adulatio omnibus aſſentandi: aut fluxa fides ex ancipiti temporum mutatione pendens; quos homines Sacra ſcriptura *Stultos* vocat, *inſtar Lunæ mutabiles*. Sed indicatur honeſta quædam ratio, quâ viri boni, nonnunquam alienis moribus obſecundant, ne vel odioſi ſint, vel prodeſſe non poſſint: aut ut è magnis periculis ſemet, aut ſuos eximant. Quemadmodum fecit Vlyſſes apud Polyphemum multa ſimulans; apud procos mendicum agens; unde ab Homero vocatur πολύτροπος, multiformis, multiplex; quòd pro re nata ſciret ſe in omnes fortunas ac rationes vertere. Ita Brutus ſtoliditatem & David inſaniam ſimulavit. Quin D. Paulus Apoſtolus ſanctâ quadam aſtutiâ gloriatur, quâ omnibus *omnia factus ſit, ut omnes Chriſto lucrifaceret*.

III. (c) Quamquam nihil vetat in notandis vitiis uſum adagii, mutationéſque Protei, quod indicavimus, latiùs trahere, nempe in homines verſatili quodam ingenio natos, qui talem ubique perſonam induunt, quales ſunt ii, cum quibus contingit agere. Quod genus eleganter deſcribit Plautus in Bacchidibus: *Nullus, inquiens, frugi eſſe poteſt homo, niſi qui benè & malè facere tenet. Improbus cum improbis ſit: harpaget, cum furibus furetur, quod queat. Verſipellem frugi convenit eſſe hominem, pectus cui ſapit; bonus ſit bonis, malus ſit malus. Vtcunque res ſit, ita animum habeat.* (d) Proteum etiam Clemens Alex. lib. 3. Pædag. traducit ad homines omni vitiorum genere imbutos. Et ſanè convenienter. Nam quot ſcelera pectus inſident, tot in eo beſtiæ ſtabulantur, & terribili vagitu, fremitúque ferociunt. Et ſicut ignis & aqua inſitis diſſidiis pugnant invicem, ita vitia inter ſe diſcordia, infeſtant & exagitant pravum animum, nec quieſcere ſinunt, qui jam flammæ inſtar in audaciam & iram exardeſcit: mox inſtar undæ mollitie & luxu diffluit; jam in arborem fructiferam per meliora propoſita aſſurgit: mox in lapidem per ſocordiam & ignaviam indureſcit.

IV. (e) S. Hieronymus Jovinianum lib. 2. Proteum vocat. *Quis enim neſcit hæreticorum aſtutias & fallacias in opinionum varietate ac inconſtantia?*

(c) *Sycophanta pſeudopoliticus.* (d) *Per Proteum homo vitioſus ſignificatur.*
(e) *Item hæreticus.*

Digitized by Google

ſtantia? De quibus Apoſtolus 1. Tim. 6. *Occupantur circa quæſtiones & pugnas verborum; ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.* Dum ſcilicet falſo Religionis veræ prætextu novas ſectas & doctrinas comminiſcuntur, & eas ſimplicibus non ſine quæſtu improbitatis ingerunt; de quibus repeti poſſit, quod M. Tullius in 2. Philipp. M. Antonio objecit, qui duo millia jugerum campi Leontini Sext. Clodio Rhetori aſſignavit, & quidem immunia, ut pro tanta mercede nihil ſapere diſceret. Proteo ſanè, & polypo quàm ſimillimi ſunt Novatores iſti, qui in omnes ſe colores vertunt, præter rubrum & album: nam nec fronte erubeſcere, nec pectore ſincero candeſcere poſſunt. Negando, ajendo, omnes formas aſſumunt, & contrariis inter ſe dogmatibus ac opinionibus confligunt. Quorum hoc opus unicum, ut captioſis, ambiguis, implexis, fallacibus verbis, ratiociniis, tergiverſationibus illaqueent & decipiant auditorem, & mille cavillationibus evertant ac pervertant doctrinam ſanam. Quibuscum fruſtra clamando certes, niſi eos ad diſputandi formam, legémque revoces, & quaſi quibusdam Dialecticæ vinculis (quam ipſi cane peius & angue oderunt) conſtringas (quod Ariſtæus Proteo fecit) itáque premas, ut ſe movere non queant, cogantúrque verum vel inviti fateri: non abſimiles orcinis ſpiritibus, à quibus nolentibus adjurationes Eccleſiæ veritatis confeſſionem extorquent. Contra eiuſmodi hoſtes, tot formis varios, tot dolis verſipelles, tot mendaciis verſatiles, non expeditum eſt pugnare. Contra *juvenem* te inſtruis; quid facies ſi inveneris *Leonem*? Leoni cogitas occurrere, obviàm fit tibi *aper*. Hoſtem te putas manibus tenere? Lubricum tenes anguem. Si contra anguem baculo te armas, mox anguis iſte in *taurum* excreſcit, & baculo tuo cornua obvertit. Securim ſtringis, ut taurum ferias? mox vertitur in *ſaxum*, & lapidem feris, qui aciem ferri tui obtundat; ſed & alia inſtruis contra lapides arma? In ictu oculi fit *arbor*, ut lignum ſit, quem lapidem eſſe exiſtimâſti. At contra lignum cum igne venis? Iterum in caſſum: nam *ignem* igne non perdes, vertitur enim Proteus etiam in ignem. Ergo ſupereſt, ut aquis ignem interficias. Sed & dum fers *aquam*, aquam invenis, in quam ignis repente eſt commutatus. Quid igitur aquam aquæ addes? Tantum eſt negotium in varietate fraudum & mendaciorum, non hæreticorum tantùm, ſed etiam Pſeudopoliticorum, & omnium illorum, qui verſutiis, fallaciis, offuciis, vaframentis, logis, fucis os aliis ſublinere gaudent.

Digitized by Google

V. *(f)* Proteum exactiſſimè refert diabolus, qui meritò *panurgus*, & mille fraudum artifex appellatur. In omnes ſe vertit formas, etiam in angelum lucis 2. Cor. 11. Quos non fallit ut juvenis, decipit ut ſenex: & in pede lædit, quem non poteſt in capite vulnerare. Quod quàm ſedulò obſervet, vel in uno Jobo apparet. Hunc enim, quem proſperitas non emolliverat, variâ tempeſtate jactavit. Primò in boves arantes & aſinos paſcentes graſſatus, in abigeum ſe vertit. Mox latro de prædone factus, ſervos ejus occidit. Eodem pœnè momento in ignem tranſmutatus, & oves & paſtores combuſſit. Mox in camelos impetum fecit per turbas Chaldæorum. Quid amplius? ventum ſe fecit, ut domum concuteret, filióſque, & filias ejus opprimeret epulantes. In peſtem quoque abijt, & innocentem *percuſſit ulcere peſſimo*, *à vertice uſque ad plantam pedis*. Denique in uxorem ejus migravit, & uſque ad animæ medullas linguæ ſuæ virus trajecit. Quid, quòd Avernalis iſte Proteus artibus ſuis doloſis Chriſtum ipſum circumvenire tentavit: quem poſt quadraginta dierum jejunia, non tam panibus, quàm lapidibus petivit; nunc pinnaculi præcipitio ſollicitavit; nunc oſtenſis omnibus regnis mundi ad idololatriam allexit; eúmque jam gulâ, jam faſtu, jam cupiditate rerum terrenarum oppugnavit. Uſque adeò nemo ſecurus eſt ab infeſtationibus Stygij hujus Protei.

VI, *(g)* Proteo in arborem fabuloſam mutato addamus, eruditionis causâ, hiſtoricam arborem ambulantem, de quâ Joannes Biſſelius Dec. 2. Ruin. Ill. in Orpheo. Noſtra quoque memoria, inquit, bello, quod Moſcos inter ac Polonos geſtum eſt ad Smolenskum urbem, fuit è ſpeculatoribus Sarmatis, qui nuntii functus officio, de Polonis ad Moſcos, & ab his ad illos, ultro, citróque commearet; inuſitatæ fraudis ingenio ſemper incolumis, & hoſtilibus caſtris indeprehenſus. Nam, ut multa, paupertas excogitat, pretij ſpe propoſitâ, cùm is aliter niſi ponè ſtationes ac vigilias adverſariorum, iter facere non poſſet ad mandata perferenda: frondibus arborum ſemper virentium corpus ſuum univerſum à ſummo capitis, ad ſummos uſque pedes circumtexit; brachijs etiam ad lumbos diligenter adſtrictis. Circum humeros autem & ſcapulas per ambitum, ut in arboribus natura fert, aliquanto latiùs ramos diffuderat: donec ſenſim ſupra capitis verticem coirent in cacuminis figuram. Hoc ille cultu tali, magnam auſus & periculi pleniſſimam functionem, noctibus ambulabat totis, ut hominem hunc, quiſquis obvius in eum incidiſſet, ſpectrum credidiſſet arboreum, aut mobiles quaſdam

(f) Item diabolus. (g) Homo arbor.

dam præſtigias. Sed is quoties appropinquantium vel tenuem ſenſiſſet ſtrepitum, ſiſtebat gradum, ne quando deprehenderetur. Periculô depulsô repetebat iter, ad uſque diluculi primum ſplendorem. Tunc enim (rem difficilem, ſed homini ſalutis ſuæ ſollicito neceſſariam!) diebus totis ab ortu ſolis ad occaſum uſque ſubſiſtebat; ubicunque camporum, eum hora ſtationis obruiſſet. Ibi velut arbuſcula ſolitaria ſine motibus ullis humanis ſtabat, quoad ei nox & tenebræ recurrentes, viæ repetendæ tutiorem facultatem reportâſſent. Sic hujus tandem operâ tali, ſolertiáque, multum eſt ad rei ſummam promotum. Hæc ille. Quid non poteſt ingenium cum inſigni audacia coniunctum? Nec unus Proteus, vel arbor fuit, vel ſub arbore latuit. Criſtatus ille ſerpens ex arbore aut ſubter arborem in paradiſo venenum ſuum diffudit, primámque matrem vafricie ſuâ in fraudem induxit. Marci 8. cæcus ad primos redeuntis luminis radios exclamavit: *Video homines velut arbores ambulantes.* Multi ut tectiùs decipiant, arbores imitantur, folia ſua ad diverſos ventos inflectentes; rident cum ridentibus, flent cum flentibus, ſed ſicut crocodili, fictis obſequiis viam ad nocendum muniunt. Non procul Malaca arborem dicunt naſci, cujus radices, cùm multæ ſint, in varias diſperſæ partes, diverſos ſortiuntur effectus. Quæ enim ad Orientem ſpectant antidotum præbent adversùs quodlibet venenum; quæ vergunt ad occaſum, præſentiſſimum propinant toxicum: Idem agunt fallaces Protei. Inſtar Protei formas induit varias Periclymenus, filius Nelei, frater Neſtoris. De quo narrat Heſiodus, ipſum beneficio Neptuni avi, non modò in aquilam, ſed etiam in apem, formicam, muſcam converſum fuiſſe, quæ cum aculeum Herculi fixiſſet, clavâ ab eo interfecta eſt. Mythol. lib. 8. c. 8. Eſt autem muſca ſecundùm Pierium importunitatis, impudentiæ, ac indocilitatis Symbolum, cujus audaciæ Homerus meminit in Deorum prœlijs. Ubi nota, quantum moleſtiæ & negotij faceſſant etiam minuta animalia, hoc eſt puerorum fruſta, vix virgis aliquando, ſed clavâ, domanda. Inter mirabiles & multiplices tranſmutationes Ariſtophanes etiam Empuſam ponit, quæ modò mula, nunc bos, nunc lapis, nunc vipera, nunc formoſa eſt femina, uno tantùm incedens pede, & miris modis in altum creſcens & decreſcens, unde adagium: *Empusâ mutabilior.* Quid ſpectrum hoc ſignificet, tu ipſus conjice, & vide Symbol. 191. in Ethica. num. 2.

Digitized by Google

SYMBOLVM XLIX.

Acheloi Copiæ-Cornu.

9. Metamorph.

Ethicè.

1. Jactantia militaris ſordet. 2. Audacia temeraria & timida. Item ſophiſta vel hæreticus. 3. Pugnandum ſeu vi, ſeu dolo. 4. Fluviorum utilitas. 5. Copiæ-Cornu, Virtutis prœmium.

DEjanira Oenei regis Ætoliæ filia, Meleagri ſoror, omnes ſui temporis virgines, formæ ac virtutis dignitate præcedebat. Cuius nuptias cùm multi illuſtres proci ambirent, duo præ cæteris fortitudinis & famæ gloria inſignes illam in matrimonium petierunt Achelous & Hercules. Ille parentes habuit *Oceanum & terram*, hic ipſum Jovem. Oeneus cùm difficilem cerneret optionem, voluit rem committere certamini, illúmque ſe generum eſſe dicturum affirmavit, qui alterum luctâ viciſſet. Nec mora; congrediuntur ambo luctatores, non minùs arte, quàm robore & pertinacia valentes. Hæret pedi pes, pectus pectori, brachia brachiis; ſudore fluunt artus, & crebro anhelitu concutiuntur. Uterque certus non cedere. Summus in eo conatus, ut alter alterum (erant enim nudi, ceromate inuncti) apprehendat, & proſternat. Dixiſſes duos tauros infeſtis cornibus concurrere, ſpectante armento & pavente. Hercules ubi amplectentis ſe Acheloi brachia excuſſit, maximo eum niſu in terram detraxit, jacentíſque cervicem arripiens, eliſurus erat, niſi Achelous ad conſuetas artes ſeu præſtigias converſus, ſubitò in anguem ſe mutâſſet, & ſinuoſis flexibus extricâſſet. Minas triſulcâ linguâ vibratas riſit Alcides, ut qui in cunis ipſis ſerpentes compreſſiſſet. Injicit anguineo collo vincula, ſuffocaſſétque, niſi adverſarius ſic quoque victus induta ferocis tauri forma in Herculem incurriſſet. Sed non feliciori ſucceſſu. Everſus enim & humi provolutus in bove latens antagoniſta, dum ſeſe ad nova prœlia erigere nititur, cornu alterum victoris, manu revulſum, fractúmque amiſit. Suſtulerunt illud Naiades (Nymphæ fontium & fluminum) variíſque repletum fructibus, *Copia*, fertilitatis Deæ, dicârunt. Inde Nympharum una Herculi

culi victori, ſpectatoribúſque certaminis, inter quos Theſeus & Pirithous, è prædivite cornu menſas ſecundas appoſuit. Achelous truncato cornu jam modeſtior & nativam in formam reverſus (fluvium ſcilicet) ſub undas in domicilium ſuum ſe retulit, inhonori capitis fœditatem corona ſalignâ, aut arundinea occultaturus.

Ethica.

I. (*a*) Acheloo convitijs magis, quàm viribus Herculem provocanti, reſpondit heros:

------- melior mihi dextera lingua:
Dummodo pugnando ſuperem; tu vince loquendo.

Rectè, & fortiter. Sic etiam Turnus reſpondit Dranci, homini gloriabundo, & cœlum armis territanti. 11. Æneid.

Larga quidem ſemper, Drance, tibi copia fandi;
Tum, cùm bella manus poſcunt, patribúſque vocatis
Primus ades: ſed non replenda eſt curia verbis,
Quæ tutò tibi magna volant.

Et ibidem. ------- tibi Mavors
Ventoſa in lingua, pedibúſque fugacibus iſtis.

Suidæ ἄρης, Mars, dicitur ἀπὸ τοῦ ῥῶ *dico*. Et à privante: id eſt, *ſine dictis*. In bello námque opus eſt factis, non verbis. Inde Homerus. 16. Iliad.

οὔ τι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι
Nihil opus eſt verba augere, ſed pugnare.

Unde laus illa Jugurthæ apud Salluſtium: *Plurimum facere, & minimum ipſe de ſe loqui*, ſcilicet ſolebat. Nihil odioſius præſertim in milite, quàm lingua oſtentatrix, juxta veterem jambum:

Bellator ore, re ferè ignavum pecus.

Talis fuit Thraſo, miles ille glorioſus Pyropogopolinices apud Plautum, qui gloriabatur clypeum ſe geſtare ſole clariorem: qui totas regiones uno difflabat ſpiritu: qui lancea perforabat cœlum, & ſidera in pallorem ac metum dabat. Ita tumentem, magis etiam inflavit Artotrógus paraſitus; adeò ut ad auram à Sycophanta factam, os atque nares inſtar bubali diduceret Pyropogopolinices. Non abſimilis huic jactatori miles ille, qui rogatus à Duce genus & originem: Bellona, inquiebat, me genuit: Mars luſtravit infantem: victoria nutrix fovit ſinu;

(*a*) *Iactantia militaris ſordet.*

nu: cadentem de matre clypeo excepit; vix auras traxi, & jam vagitum, alliſi umbonibus. Vah thraſonicè. Qui ſapit, heroëm oſtendet potiùs provocatus, quàm ut jactet illaudatus. Acheloo cornua ſuperbiùs efferenti, decuſſit Hercules, docuítque Martem in manu, non in lingua geſtandum.

II. (*b*) Hîc nota, cum audacia ſæpius contumelioſam & jactabundam linguam eſſe conjunctam; audaciam verò oriri vel ex inſcitia & ſtupiditate, ut quis virium ſuarum debilitatem aut præſentis periculi magnitudinem non cognoſcat; vel ex faſtu, quô alios ferociter deſpicit, quaſi nulla ratione ſibi pares, vel ex inani gloriæ cupiditate, cùm quis neſcio cuius leviuſculæ auræ rumoribus excitatus ad ſtipendium vanitatis promerendum, vitæ amorem calcat, & falsò fortitudinis nomen ac exiſtimationem aucupatur, cùm tamen intus timoribus agatur. Ariſtoteles θρασύδειλον, id eſt, audaciam timidam vocat; talis enim antequam res urgeat, præproperus eſt & inſolens; in pugna verò tardior; cùm contra viri fortes initio ſeduli ſint, & in ipſis factis acres & celeres; cuius rei exemplum neſcio an expreſſius reperias, quàm Xerxis Perſarum regis, qui primus in fuga ſemper fuit; ſicubi verò metus abeſſet, inflatus adeò, quaſi naturæ dominus, ante belli experimentum montes in planum deduceret, convexa vallium æquaret, & maria pontibus ſterneret. Timiditatis eius, quòd Valerius teſtatur, lepus erat ſignum, equæ partu editus tunc, cùm adverſus Græcos innumerabilem exercitum duceret, mare claſſibus, terram pedeſtribus copiis operiret, unáque denique ſcaphâ turpiter ſalutem in fuga quæreret. lib. 1. c. 77. Addo multis temeritatem & Acheloi cornua fiducia artis magicæ creſcere, qua præfidentes ſperant ſe adverſus omnium telorum ictus, induratos & invulneratos fore, exemplo Acheloi ſpecie ſerpentis è manibus Herculis elabentis, & repentè taurum induentis. Sed fruſtra. Superbiam & ferociam egregiè domuit antagoniſta, dum fracto deformem & lacerum cornu ſpectantibus riſum ac ludibrium fecit. Thraſonicam Acheloi oſtentationem ſatis illa declarant:

------ Dominum me cernis aquarum.

Sarcaſmos verò & criminationem:

Jupiter aut falſus pater eſt: aut crimine verus.

Exprobrando ſcilicet Alcidi natales ſuos. Vbi vides genium expreſſum hominis ſtolidè ferocientis; ſed ubi vires adverſarij expertus eſt, effugium à timore & anguinea lubricitate petentis, terræque irrepentis. Per

(*b*) *Audacia temeraria & timida.*

Per Acheloi ſerpentinam & taurinam formam exprimitur quoque doloſus Sophiſta, aut hæreticus, qui virus peſtilentis doctrinæ jam inſtar ſerpentis ſub SS. Scripturæ malè corruptæ volumine clàm illabendo inſinuat in animos; jam convitiis, contumeliis, ſeditionibus, armis debacchando in Religionem Orthodoxam, conatur omnibus modis impugnare veritatem, quæ per Herculem deſignatur, *nulli cedentem*, & tam adverſus vafras *Serpentis* inſidias, quàm feroces tauri incurſus prævalentem.

III. *(c)* Achelous robore, & vera virtute victus, ad artes ſuas dilabitur. Pingit nobis verſuti Ducis ingenium: qui ubi ſe aperta vi & armis hoſti parem eſſe non poſſe videt, clancularijs technis, inſidiis, & Strategematis illum aggreditur. Sic Annibal, poſtquam ſuis ſe artibus à Fabio petitum vidit, minùs ſperare cœpit de felici belli exitu, referente Livio. Sic Jugurtha callidis ferè conſiliis & fruſtrationibus Romana eluſit arma, narrante Salluſtio. Contrà, Hercules ſemper indutus legitur pelle *Leonina*, nunquam autem *Vulpina* aut *Serpentina*. Vera enim virtute & fortitudine, apertóque Marte adortus hoſtes, ſuperavit eos. Sic Alexander magnus ſuadentibus Ducibus, ut Darij exercitum, diſcordem moribus & linguis, intempeſta nocte opprimeret, reſpondens, latrunculorum, inquit, & furum iſta ſolertia eſt: quippe illorum votum unicum eſt, fallere. Meæ verò gloriæ ſemper aut abſentiam Darii, aut anguſtias locorum, aut furtum noctis obſtare non patiar. Palàm luce aggredi certum eſt. Malo me fortunæ pœniteat, quàm victoriæ pudeat. Curt. lib. 4. Negari tamen non poteſt, locum eſſe in bello callidis conſiliis, & artibus; adeóque Duci militari aliquando *Serpentis* aſtu, juxta exemplum Acheloi utendum: dextrè ſuſtinendo hoſtem elabendum eſſe, ſubterfugia quærenda, impreſſiones & aggreſſiones validiores variis flexibus eludenos: aliquando aperta fronte decertandum, & inſtar *tauri* in adverſas acies incurrendum. Poëtæ dictum eſt.

---- Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Aſſentitur ſacrorum antiſtes Auguſtinus in Quæſt. ſuper Joſue c. 10. *Cùm juſtum bellum ſuſcipitur, ut aperte pugnet quis, aut ex inſidiis, nihil ad juſtitiam intereſt.* Taurorum eſt, cornibus ſolùm fidere. Conſilium, latebræ, nox, flumina, ſilvæ, colles, venti bella juvant. In omnem eventum Duces quidam præparati, fortunam in poteſtatem habuere; territi exultaverunt; preſſi terruerunt. Serpentis calliditatem taurinæ ferociæ junxit Annibal, quando à Romanis in actum redactus, boum cornibus faſces virgarum, atque arida ſarmenta præligavit, primáſque ſub noctis tenebras,

M m corni-

(c) *Pugnandum Marte aperto, & ſtrategematis.*

cornibus accenſis furentes boves, ſuper ſaltus ab hoſte inſeſſos egit, latéque terrorem ac fugam ſpargendo, ſibi viam effugiendi aperuit. Liv. lib. 22. Rectè tamen monet Florus lib. 1. c. 12. Eam vir ſanctus & ſapiens ſciet veram eſſe victoriam, quæ ſalvâ fide & integra dignitate parabitur. Nam contra pacta & fœdera fraudem quis probet? quis item vilem aliquam & abjectam? ut ſiquis hoſtem veneno tollat, aut clàm immiſſo, emptóque percuſſore?

IV. (*d*) Achelous & alii fluvii tauris ſimiles effinguntur, quoniam vel cum impetu irrumpentes, tauris ſimilem edant mugitum: vel quia circa ripas fluminum tauri mugire uberiora ob paſcua audiantur. Achelous etiam draconis ſive ſerpentis figuram aſſumpſit, quia & ipſe, & amnes alii ſinuoſo deferuntur curſu. Acheloum temerè & cum impetu per Ætoliam ruentem, agróſque infeſtantem, Hercules aggeribus & aquæ ductibus coërcuit & extenuavit, unde dictus eſt fluvio taurinum cornu defregiſſe; vel juxta alios, Acheloum geminis alveis labentem, alterum eorum vertit aliò, & ſic plurimos Ætolis aſſeruit agros, omni fructuum genere fertiles. Et quia magnæ commoditates hauriuntur è fluviis, præſertim navigabilibus Cornucopia, ſeu copiæ cornu, variorum Autumni fructuum ferax, felicitatis & abundantiæ Symbolum, ex Acheloi cornu exorta fingitur.

V. (*e*) Neque inane eſt, quod Nympharum una è Dianæ gynæceo Herculem Victorem velut gratulabunda excepit,

-------- totúmque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas, felicia poma, ſecundas.

It enim *virtuti fortuna comes*, & dulcis eſt fructus laborum. Hinc hieroglyphicum: Cornu copiæ, affulgente ſole, utraque manu, velut in fœdus porrecta, ſuſtinetur. Inſcriptio. *Non deficit alter*, id eſt, nec ſol, nec terra deficit ad frugum copiam procreandam, quando noſtræ manus non deficiunt junctim ſuſtinendo. Addunt Poëtæ Herculem peracto certamine palmáque relatâ Acheloi Cornu Dejaniræ ſponſæ pro munere nuptiali donaſſe; quô oſtenditur, ſudore & fortiter faciendo famam, laudem, felicitatem, velut ſponſam domum duci. De ſponſis virtute obtentis alibi diximus. Cornu copiæ ex lucta reportatum indicat, Dulcem è bello naſci Pacem, cum Bonis adjunctis, de quibus Poëta Venuſinus Epid. carm. ſæc.

Jam Fides, & Pax: & Honos, Pudórque
Priſcus, & neglecta redire virtus
Audet: apparétque beata pleno
Copia Cornu.

M. Per-

(*d*) *Fluviorum utilitas.* (*e*) *Copia cornu virtutis præmium.*

M. Perpenna Dux belli Romanus, ut ſignificaret feliciſſimum orbis imperium eſſe in *pace* & *abundantia* rerum, Cornu-copiæ, & caduceum, globo terræ appinxit. Huc alterum pertinet cornu-copiæ, ſeu *Amalthea*, ſive hæc capra fuerit, ſive Nympha Meliſſi filia, quæ lac caprinum Jovi infanti, & in Creta, propter parentis Saturni tyrannidem occultato, præbuiſſe dicitur. Capra inter ſidera relata eſt; ejus cornu in officii præmium nutrici datum, cum adjecto, ut quidquid optaret, id illi ex eo copiæ cornu largiter ſuppullularet, & enaſceretur.

Unde diſces grati virtutem animi.

SYMBOLVM L.

Bivium Herculis.

Ex Prodico Philoſ. Xenophonte 2. Quintil. lib. 9. c. 2. Cic. 1. Offic.

Ethicè.

1. Virtus & voluptas occurrunt homini in bivio. 2. Herculis imitator Scipio. 3. Littera Pythagoræ. y. 4. Ejusdem explicatio. 5. Bivium Litterarum. 6. Adoleſcentiæ lubrica via. Invitamentum voluptatis. 7. Attende, quam ingrediaris viam à primis annis.

I. Antequam referamus ea, quæ Hercules dedit lacertorum robore, fortitudinis ſpecimina, enarranda mentis eſt excellentia, quæ in ipſo etiamnum adoleſcente eluxit, dum in *Bivio* Voluptatis & virtutis poſitus, egregiam de ſe ipſo victoriam obtinuit, ac repudiatis vitæ mollioris illecebris, virtutem ad ardua vocantem generoſo voluptatis contemptu ſecutus eſt. Deſcribit hanc luctam *Prodicus* Sophiſta Cous, qui Herculem jam puberem, viriléſque gerentem animos duplici in via ſtatuit; & utrique huic (a) *Virtutem*, *Voluptatémque* tanquam duces præficit: quarum altera arrogans procáxque; altera ſerio vultu, modeſto inceſſu, virili voce, aſpectu manſueto, liberali ingenio, corpore munda, oculis verecunda, geſtu modeſta inducitur: Illa, ſcilicet *Voluptas*, laſciva, fucata, cultu molli, impudenti obtutu, incompoſito gradu, fracto ſermone, invitat ad prata, ubi vernantes rident

(a) *Virtus & voluptas in bivio ſe Herculi objiciunt, ille virtutem ſequitur.*

Digitized by Google

flores, placidè labuntur amnes, ſuaviter canunt volucres, leniter ſpirant auræ, arbores frondibus & fructibus luxuriant, verbo, merus paradiſus oculis objicitur. Altera, nempe *Virtus*, alia omnia oſtendebat, ſcilicet ſpinas & vepres calcandos, clivos ſcandendos, calles difficiles, non citra ſudorem & pulverem obeundos, ſalebras tranſmittendas, prærupta ſuperanda, ſaxis non tantùm inambulandum, ſed etiam indormiendum. Quid conſilii hîc fuit Herculi? rejectis maleſuadæ voluptatis blanditiis, virtuti ſe comitem offert; hac duce & auſpice per aſpera & inamœna gradum infert; eóque pervenit denique, ut *Honor* ei, *Gloriáque* occurrens lauris & palmis prælatis, futurum Orbis victorem ſalutarent.

II. (*b*) Hoc ipſum eleganter *Silius* lib. 15. expreſſit, qui Scipionem Æmilianum, Africanum minorem, ſub arbore lauro conſidentem, ac belli cogitationibus diſtrictum fingit, cui ſe voluptas & virtus offerunt; & illa quidem difficultates atque incommoda virtutis ei ante oculos ponit, ut juvenem ab ejus ſtudio & amore abſterreat, atque ad ſe amplectendam provocet. Contrà virtus voluptatem, ut juvenum perniciem reprehendit, multíſque rationibus cogitabundum, ad ſui cultum pertrahere contendit. Illa ait:

------ moneo, certare periclis
Deſine, & armiſonæ caput objectare procellæ.
Ni fugis hos ritus, virtus te ſæva jubebit
Per medias volitare acies, medióſque per ignes
Hæc patrem, patruúmque tuos, hæc prodiga Paulum,
Hæc Decios, ſtygias Erebi detruſit ad undas,
Dum cineri titulum memorandáque nomina buſtis
Prætendit, nec ſenſuræ quid geſſerit umbræ.
At ſi me, comitére puer, non limite duro
Jam tibi decurret conceſſi temporis ætas;
Haud unquam trepidos dirumpens buccina ſomnos:
Non glaciem Arctoam, non experiere furentis
Ardorem cancri, nec menſas ſæpe cruento,
Gramine compoſitas: aberit ſitis aſpera, & hauſtus
Sub galea pulvis, partíque timore labores:
Sed current, albúſque dies, horæque ſerenæ,
Et molli dabitur victu ſperare ſenectam:
Huc adverte aures. Currit mortalibus ævum,
Nec naſci bis poſſe datur: fugit hora, rapitque

Tarta-

(*b*) *Herculem imitatus eſt Scipio Æmilianus.*

Tartareus torrens, ac ſecum ferre ſub umbra,
Si qua animo placuere, negat. Quis luce ſuprema
Dimiſiſſe meas ſerò non ingemit horas?

Hæc aliáque inſidioſè proloquenti reſpondit Virtus:

Qantùm ſola noces animis illapſa Voluptas?
Ebrietas tibi fida comes, tibi *Luxus*, & atris
Circa te ſemper volitans *Infamia*, pennis.
Mecum *Honor*, & *Laudes*, & læto *Gloria* vultu,
Et *Decus*, & niveis *Victoria* concolor alis.
Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus,
Caſtra mihi domus, & celſo ſtant colle penates,
Ardua ſaxoſo perducit ſemita clivo.
Aſpera principio (nec enim mihi fallere mos eſt)
Proſequitur *Labor*, adnitendum intrare volenti;
Nec bona conſcendunt, quæ *Sors* infida dediſſe
Atque eadem rapuiſſe valet: mox celſus ab alto
Infra te cernes hominum genus; omnia contra
Excipienda manent, quàm ſpondet blanda voluptas
Stramine projectus duro, patiere ſub aſtris
Inſomnes noctes, frigúsque, famémque domabis:
Idem Juſtitiæ cultor, quæcunque capeſſes,
Teſtes factorum ſtare, arbitrabere Divos.
Tunc quoties patriæ, rerúmque pericula poſcent
Arma feres primus, primus te in mœnia tolles
Hoſtica, nec ferro mentem vincére, nec auro.
Hinc tibi non Tyrio vitiatas murice veſtes,
Nec donum deforme viro fragrantis amomi,
Sed dabo, qui veſtrum ſævo nunc Marte fatigat
Imperium ſuperare manu, Laurúmque ſuperbam
In gremio Jovis exciſis deponere *Pœnis*.

Placuit ſtrenuo Juveni virtutis oratio & via. Tam pacis, quàm bellicis artibus ita excelluit, ut Carthaginem & Numantiam everterit.

III. (*c*) Ambiguum juventutis tramitem etiam Samius ille philoſophus, ſenex Pythagoras indicarit, qui curſum vitæ humanæ, litteræ Y. comparavit, cuius baſis pueritia, ſummum autem baſis, ubi videlicet duo cornua oriri incipiunt, limen ſeu initium adoleſcentiæ; quod quiſque hominum cùm attigerit, hæreat, ac neſciat in utram ſe ſe partem det, dextrámne

(*c*) *Littera Pythagora Y idipſum ſignificat.*

ne, an lævam vitæ agendæ viam teneat. Illam eſſe virtutis, bonarúmque artium, aſperam quidem, ſed exitu jucundam & amœnam: hanc luxuriæ, inertiæ & ignaviæ, gratam & ſuavem in ſpeciem, ſine ipſo plenam miſeriæ. De hac littera extat epigramma in appendice Virgiliana.

Littera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni
Humanæ vitæ ſpeciem præferre videtur:
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilémque aditum primùm ſpectantibus offert,
Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter via lata, ſed ultima meta
Præcipitat captos, volvítque per ardua ſaxa.
Quisquis enim duros caſus virtutis amore
Vicerit, ille ſibi laudémque, decúsque parabit.
At qui deſidiam, luxúmque ſequetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incautâ mente labores,
Turpis, inópsque ſimul, miſerabile transiget ævum.

IV. (*d*) Meminit huius litteræ Lactantius lib. 6. c. 3. de vero cultu. Duæ ſunt, inquit, Conſtantine Imperator, viæ, per quas humanum genus progredi neceſſe eſt; una quæ in cœlum ferat; altera quæ ad inferos deprimat; quas & Poëtæ in carminibus, & Philoſophi in diſputationibus ſuis induxerunt. Et quidem Philoſophi alteram virtutum voluerunt, alteram vitiorum; eámque quæ ſit aſſignata virtutibus, primo aditu eſſe & arduam, & confragoſam; in qua ſi quis difficultate ſuperata, in ſummum eius evaſerit? habere eum de cætero planum iter: lucidum, amœnúmque campum, & omnes laborum ſuorum capere fructus uberes atque jucundos. Quos autem primi aditùs difficultas deterruerit; eos in eam vitiorum viam labi, atque deflectere, quæ primo ingreſſu ſit quaſi amœna, multóque tritior: deinde cum in eam paulo ulteriùs proceſſerint, amœnitatis eius ſpeciem repentè ſubduci: exoriri autem viam præcipitem, nunc ſaxis aſperam, nunc obductam ſentibus, nunc gurgitibus interciſam, vel torrentibus rapidam, ut laborare, hærere, labi, cadere ſit neceſſe. Quæ omnia eò proferuntur, ut appareat in virtutibus capiendis, labores eſſe maximos; in perceptis autem, maximos fructus, & ſolidas, atque incorruptas voluptates: vitia verò quibusdam delinimentis naturalibus illicere animos hominum, & inanium jucunditatum ſpecie captos, ad acerbas amaritudines, miſeriáſque perducere. Vna itaque eſt virtutis ac bonorum via, quæ fert (ut Poëtæ loquuntur) in Elyſios campos;

---At

(*d*) *Pythagoreum Y. Lactantius explicat.*

—— At læva malorum ———

Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

In illa, *opulentia, honor, quies, illecebræ* omnes: Sed cum his *injuſtitia, crudelitas, ſuperbia, perfidia, libido, cupiditas, diſcordia, ignorantia, mendacium, ſtultitia*, cæteráque vitia. Exitus autem in profundum præcipitat.

In hac *juſtitia, temperantia, patientia, fides, caſtitas, abſtinentia, concordia, ſcientia, veritas, ſapientia*, cæteræque virtutes; ſed ſimul cum his *paupertas, labor, dolor, amaritudines* multæ. Felix, qui poteſt perpetuis bonis mala brevia penſare, & bonis brevibus contemptis mala æterna exire! Hæc ille.

V. (*e*) Atque hoc Herculis bivium non ad mores tantùm, ſed etiam ad litteras pertinet. Sanè quod de Dialecticâ ſcripſit Gellius lib. 16. c. 8. ad quamlibet doctrinam liberalem, atque ad Chorum totum muſarum æquè referri poteſt. Hujus diſciplinæ ſtudium atque cognitio, inquit, in principiis quidem tetra, & aſpernabilis, inſuaviſque eſſe, & incivilis videri ſolet: ſed ubi aliquantùm proceſſeris, tum denique & emolumentum in animo dilucebit tuo, & ſequetur quædam diſcendi voluptas inſatiabilis. Vulgò dicitur: *Scientiam neminem habere hoſtem, niſi ignorantem.* Qui enim in adyta diſciplinarum ſemel introiverunt, ij demum experiuntur, quàm ſit verum illud Ariſtotelicum: radices litterarum amaras eſſe, fructus verò dulces.

VI. (*f*) Equidem lubricè ambulat adoleſcentia; videt meliora, nec rarò probat; plerúmqne tamen peiora ſequitur. Potens eſt illicium Pravitatis, cenſetúrque via tutior, quà plures præcedunt; ſed fallit exitus. Sapientiſſimus regum, inter ea, quæ difficillimam videbantur explicationem habere, numerat *viam viri in adoleſcentia ſua.* Prov. 30. ubi ſic loquitur: *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitùs ignoro: viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adoleſcentiâ ſuâ.* Eſt enim mobilis, vaga, inſtabilis hæc ætas ob calorem & fervorem ſanguinis. Adeóque ſicut viæ *aquilæ, colubri*, ac *navis* ſunt obliquæ, ac tortuoſæ, atque difficulter inveniuntur, quia nullum poſt ſe veſtigium relinquunt: ita & via, hoc eſt, vitæ ratio, quam quis in adoleſcentia ſua loquitur, difficilè intelligitur; quippe cùm adoleſcens ſe per omnes horas in diverſa torqueat, & nunc huc, nunc illuc rapiatur, nec pronum ſit advertere, quò tendat. S. Ambroſius lib. 1. de Cain & Abel. c. 4. eleganter commentatur in illum locum

(*e*) *Herculis bivium etiam ad litterarum ſtudia refertur.* (*f*) *Adoleſcentia lubrica via.*

deant etiam atque etiam adoleſcentes, quam ab ineunte pueritia ordiantur telam, quæ puris paratíſque ad ſationem mentibus mandent ſemina: quibus colorum initiis rudes animarum tabulas imbuant, ad quas artes, cogitationes appellant, quod arripiant vivendi genus, quam ſtudiorum ineant viam. Etenim quam quiſque à teneris capeſſiverit vitæ rationem, eam ad exactum uſque ſenium retinebit. Quocirca Sophar amicus Jobi c. 20. *Oſſa*, ait, *ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.* Cur quæſo, non dixit caro, ſed oſſa ejus? Planè, ſicut quæ oſſibus inſident, cum ipſis dureſcunt ac durant, ita prorſus vitia juventutis, ut ibi notat D. Gregorius, quotidie duriora exiſtunt, ut etiam in ſenectute ſolidentur.

SYMBOLVM LI.

Herculis acta, & apotheoſis.

Ex 9. Metam. 8. Æneidos, Seneca in Hercule Furente & Oetæo & Natali Comite, Mythologiæ lib. 7. c. 1. aliiſque.

Ethicè.

1. Cupiditates & affectiones indomitæ ſunt monſtra Herculis. 2. Hydra Lernæa eſt invidia, capitoſa plebs, & ſeptem vitia capitalia. 3. Rationis, & Appetitionis pugna per Herculem & Antæum expreſſa. 4. Leo Herculeus ſymbolum heroum. Temerarius congreſſus. 5. Labores Herculis morali ſenſu. 6. Libidinis ſervitus. 7. Virtus gaudet aſperis. 8. Inſerit aſtris. 9. Invidiæ malum. 10. Fraudis & reæ conſcientiæ detectio. 11. Herculis apotheoſis. 12. Samſonis & Herculis comparatio.

HErcules Jovis & Alcmenæ filius, nomen habet ab ἥρα Junone, & κλέος gloria, quòd ejus imperijs, magna vi animi & corporis exhauſtis, immenſam gloriam ſit adeptus. Dictus etiam *Alcides*, vel ab *Alcæo* avo materno, vel ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore & fortitudine; quæ ipſum toto terrarum orbe celebrem reddidit: Ex ejus facinoribus, quæ *Labores* à Poëtis appellantur, illuſtriora quædam, & ad inſtitutum noſtrum magis facientia, adducemus.

Primum virtutis ac fortitudinis documentum jam in cunis dedit, cùm geminos angues à Junone immiſſos, teneris unguiculis eliſit. 2. Adultior, *Hydram*, draconem pluribus capitibus pullulantem, face & ferro in *Lerna* palude oppreſſit. 3. *Cervam* æreos pedes, aurea cornua habentem in Mænalo Arcadiæ monte, curſu comprehendit, atque interfecit. 4. In Nemeæa ſilva, juxta *Cleonas* oppidum, inuſitatæ magnitudinis *leonem* jugulavit, qui neque ferro, neque ligno, neque lapide interfici poterat; & detractam pellem pro inſigni geſtavit. 5. *Diomedem* Thraciæ regem, equos ſuos hoſpitum carnibus & ſanguine paſcentem devicit, devictúmque, ſuiſmet equis in pabulum dedit, & equos poſtea trucidavit. 6. In Erymantho, Arcadiæ monte, terribilem *aprum*, omnia circumcirca vaſtantem, cepit, eúmque vivum ad *Euryſtheum*, Mycenarum regem, duriſſima quæque Junonis nomine imperantem; attulit. 7. *Stymphalidas* aves humanis carnibus veſcentes, (à Stymphálo Arcadiæ oppido, vel lacu, vocatas) ſolis radios multitudine, & magnitudine obumbrantes, omnémque Arcadiam evaſtantes, ſagittis confixit: vel ut alii volunt, ahenei ſonitu crepitaculi procul fugavit. 8. *Taurum*, inſulam Cretam damnis & terrore replentem domuit, eúmque vinctum ad Euryſtheum attulit: qui poſtea cum Atticæ regioni immiſit non minore cum noxâ: ſed à Theſeo interfectus eſt apud Marathonem. Ovid. 7. Metam: 9. *Acheloum*, Calydoniæ fluvium cornibus ferocem ſuperavit, & uno cornu truncavit. 10. *Buſiridem* Ægypti regem hoſpites ſuos mactantem occidit. 11. *Antæum Terræ* filium, immani magnitudine & crudelitate gigantem, ſecum luctari cogens, ſemel, iterum, ac tertiùm proſtravit. Verùm cùm ea eſſet adverſarij vis, ut quoties terram, ſcilicet matrem ſuam, attingeret abjectus, toties validior reſiliret ac reſurgeret; Hercules medium arreptum, è terra ſublimem tamdiu ſuſtinuit & compreſcit, donec diſruptus exſpirârit. 12. *Calpen* & *Abylam*, montes, alterum in extremis Hiſpaniæ, alterum in Mauritaniæ finibus, antea conjunctos, disjunxit. 13. *Aurea mala* in Heſperidum hortis, interempto priùs dracone pervigili, qui ea cuſtodiebat, ſuſtulit. 14. *Cælum*, jam feſſo, & ſuccumbente ponderi Atlante, humeris tulit. 15. *Geryonem*, Hiſpaniæ regem tricorporem, bello ſuperavit, ejúſque armenta abduxit. 16. *Cacum* latronem, Vulcani filium, ſemihominem & flammivomum, bovéſque abactos, & cauda arreptos averſis veſtigijs in ſpeluncam ſuam trahentem, oppreſſit. 17. *Lacinium* latronem, extremam Italiæ oram infeſtantem, ſuſtulit, ibique

biſque Junoni Laciniæ templum conſtituit. 18. *Centauros* Theſſaliæ populos, bimembres, id eſt, partim homines, partim equos, cecidit; nam cùm à *Pholo*, uno ex Centauris, hoſpitio fuiſſet perhumaniter exceptus, aliíque Centauri vini odore concitati in pocula involare vellent, alii pinus cum radicibus evulſas pro armis haberent, alii ſaxa ingentia, alii lampades accenſas, alii ſecures magnas; commiſſum eſt prœlium; Hercules multos trucidavit, cæteros in fugam vertit. 19. *Augiæ* regis Elidis ſtabulum, trium millium boum capax, immiſſo Alphéo flumine repurgavit. 20. *Heſionem* Laomedontis Troianorum regis filiam, monſtro marino expoſitam, liberavit, occisò priùs cetó: ſed cum Laomedon equos præſtantiſſimos, in prœmium illi promiſſos denegaret, Hercules indignatus Troiam evertit, & interempto rege, Heſionem Telamoni, qui primus murum conſcenderat, in partem prædæ conceſſit. 21, *Amazones*, bellicoſas mulieres, magnam Aſiæ partem occupantes (dictas, quod altera è mammis careant ab A. privante, & μάζος mamma, quam lævam, arcûs tendendi causâ ſibi præciderant) debellavit, earúmque reginam *Hyppolyten* cepit, eiúſque baltheum ad Euryſtheum retulit. Captam verò, Theſeo bellorum ſocio dedit, ex qua Hippolytum, inſignem & caſtiſſimum juvenem ſuſcepit. 22. Ad inferos deſcendit, & *Cerberum* tricipitem canem, iter prohibentem, triplici catena vinctum ad ſuperos traxit, Theſeúmque amiciſſimum ab inferis reduxit. 23. *Aquilam*, quæ Promethei in Caucaſo monte religati perpetuò renaſcens jecur exedebat, ſagittis trajecit. 24. *Brevia*, & *Syrtes*, periculoſiſſimos in mari Libyco ſinus, amiſsâ navi, pedes ſuperavit. 25. *Columnas* duas, de ejus nomine Herculeas dictas, in mari Gaditano erexit.

Atque hic tantus, taliſque Hercules, poſt tam egregia fortitudinis documenta, in molles feminarum amores incidit, miſeréque interiit. In iis *Omphále* fuit, regina Lydiæ, quæ fortiſſimum virum adeò dementavit, ut cogeret eum ſagittas & clavam, leoníſque exuvias, cum calatho & colo, cultúque femineo permutare, & fuſum trahere.

Quod exprobrat ei Deianira apud Ovid. in Epiſt.

Non pudet Alcidem victricem mille laborum
  Raſilibus calathis impoſuiſſe manum?
Craſſáque robuſto deducis pollice fila:
  Æquáque formoſæ penſa rependis heræ.
Diceris infelix ſcuticæ tremefactus habenis.
  Ante pedes Dominæ pertimuiſſe minas.

Deinde in amores *Ioles*, Euriti Oechaliæ Regis filiæ, delapſus eſt; quod cùm Deianira conjux reſciviſſet, per *Lycham* ſervum, tunicam ei ſubmiſit venenato Neſſi Centauri ſanguine (quem Hercules ob intentatum uxori ſuæ flagitium, ſagittis trajecit) infectam; futurum rata, ut ea res languentem mariti amorem excitaret, eúmque ab aliis feminis avulſum, ad ſe unam revocaret; nam Centaurus moriturum ſe ſentiens, ut hoſtem ulciſceretur, vim veſti amatoriam ineſſe perſuaſerat. Quam cùm Hercules ſacrificaturus induiſſet, cœpit paulatim virus colore membrorum reſolvi, & præſentiſſimam peſtem per omnes artus ſpargere. Tantis cruciatibus in furorem heros verſus, Lycham famulum, ignarum fraudis, è Cenæo monte in Euboicum mare præcipitavit; ipſe autem fruſtra conatus excutere flammam, poſtquam arcum & Sagittas *Philoctetæ*, fideli laborum & itinerum comiti donaverat, in ardentem ſe pyram, in *Oeta* monte exſtructam conjecit, & inter graves ejulatus, animam efflavit. Quod Deianira audiens, dolore percita, mariti ſe clavâ interfecit; ex cuius ſanguine poſtea nata eſt herba, quæ *Nymphæa* & *Heracleon* dicitur. Hercules autem tanquam expiatus ignibus, meliore ſui parte in cælum abiit, ubi receptus inter Deos, dignum tantis laboribus præmium eſt conſecutus.

Præcipuos labores ac laudes Herculis enumerat Ovidius. 9. Metam. hiſce verſibus.

Mors mihi munus erit; decet hæc dare dona novercam (*a*)
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſævóque alimenta parentis
Antæo eripui; nec me paſtoris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere movit?
Vósne manus validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis (*b*) habet, veſtrum Stymphalides undæ,
Partheniúmque nemus? (*c*) veſtrâ virtute relatus
Thermodoontiaco cœlatus baltheus auro?
Pomáque ab inſomni malè cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mî
Arcadiæ vaſtator aper? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, gemináſque reſumere vires?
Quid? cùm Thracas equos humano ſanguine pingues,
Plenáque corporibus laceris præſepia vidi,
Viſáque dejeci, dominúmque, ipſóſque peremi?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis:

His

(*a*) *Iunonem.* (*b*) *Augiæ ſtabulum.* (*c*) *Vbi Cerva aripes.*

His jacet horrendum Tiberino gurgite monſtrum:
Hac cælum cervice tuli. Defeſſa jubendo
Sæva Jovis conjux: ego ſum indefeſſus agendo.

Qui Herculis facinora ad hiſtoriam revocant, dicunt eum ætatis ſuæ ducem præſtantiſſimum fuiſſe, magnásque duxiſſe copias: quidquid terrarum Oceano cingitur, peragrâſſe: ſuſtuliſſe tyrannos, quotquot erant graves, & ſubjectis intolerabiles; aut ſiqua civitas injurioſè finitimas ditiones infeſtaret, immani aſſueta victui, aut hoſpitum nefariis gaudens cædibus. Pro quibus legitima regna, moderatáſque reſpublicas conſtituit, & in vitam, humanos induxit mores, ac ſociabiles. Adhæc cum Græcis juxta verſatus eſt ac barbaris, cum maritimis, atque mediterraneis: quibus antea malè conveniebat per infida commercia; & in deſertis terris urbes condidit, fluminâque avertit, campos inundantia; vias aperuit in difficilibus aſcenſu montibus; nihil non molitus, ut mare & terra quàm latiſſimè paterent cunctorum uſibus mortalium. Hæc Dionyſ. lib. 1.

Ethica.

I. (*d*) Si moralem ſenſum ſpectemus, quid aliud ſunt tot monſtra domita, & exterminata, quàm pravæ concupiſcentiæ ſub jugum rationis miſſæ, & varia animi vitia expugnata? Nam quòd Hercules etiamnum infans cunabula ſua virtute illuſtrârit, geminos ſerpentes ſuffocando, quid aliud innuitur, quàm indolis bonæ radios jam in prima ætatis aurora eluceſcere? *ſegullum* eſt terræ genus in ſummo ſolo, ex quo metallarii cognoſcunt ſubeſſe venam auri: quare viſis his ſignis perfodiunt terram, & latens aurum eruunt. Pari ratione pueritia dat ſpecimina futuræ probitatis vel improbitatis. Ovidius canit:

Ingenium cœleſte ſuis velociùs annis
Surgit, & ingratæ fert mala damna moræ.

Et illud alterius Poëtæ:

------- Virtus non poſtulat annos.

II. (*e*) Hercules ab anguibus ad Hydram, ſeu Draconem, gradum pugnando & vincendo fecit. Quæ bellua quid aliud eſt, quàm vel *Invidia*, quæ ſuperanda, ad virtutem graſſanti; vel plebis opinio & obtrectatio, utique viro forti & ſapienti contemnenda. Utrumque expreſſit Horatius. De Invidia in Epiſtolis ait:

 ---- Diram

(*d*) *Cupiditates indomita ſunt monſtra Herculea.* (*e*) *Hydra Lernaa eſt invidia, plebs capitoſa, & 7. vitia capitalia.*

---- Diram qui contudit hydram,
Notáque fatali portenta labore ſubegit
Comperit invidiam ſupremo fine domandam

Idem de plebe lib. 2. Epiſt. 1.

Bellua multorum es capitum? nam quid ſequar? aut quem?

Alii namque aliis tenentur ſtudiis, & difficile eſt ſeligere, quos imiteris. Non enim, inquit Seneca, ea felicitas eſt mortalium, ut tutior ſit via, quà plures præeunt. Et univerſim de vitiis dici poteſt, reſectis aliis, alia ſubnaſci. Horat. lib. 4. Od. 4.

Non hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem.

Hinc in adagiis *hydram ſecare*, dicitur, cui poſt multiplices victorias, ſemper nova ſeges pugnandi objicitur. Expertus eſt Hercules, cui poſt Lernæam belluam interfectam, cum novis identidem monſtris decertandum fuit. Ubi notandum, ad hydram perimendam, & ferro & igne opus fuiſſe, quô adurerentur ſuccreſcentes capitum fibræ: nam fruſtra ferro compeſcas malum, niſi ſemen mali tollas in radice. 2. Hydra oppreſſa, Symbolum etiam eſt Principis magnanimi & prudentis, rebelles perdomantis, vel ferro, id eſt, robore ac armis: vel igne, conſilio & ſapientia. 3. Per Hydram Lernæam intelligas 7. vitia capitalia, ex quibus veluti fontibus ac capitibus, tanquam ex corrupta radice, omnis generis peſtes oriuntur. Hercules ſanè, niſi ſeptem Hydræ capita præcidiſſet, mille alia repullulaſſent. Teſtis ipſe de ſe apud Ovidium lib. 9. Metam. ubi loquitur de Acheloo ſub ſerpentis ſpecie ſecum dimicante:

Pars quota Lernææ ſerpens erit unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa: nec ullum
De comitum numero caput eſt impunè reciſum;
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è cæde colubris;
Creſcentémque malo, domui: domitámque peremi.

Eiusmodi Draconem ſeu Hydram vidit Joannes Apocal. 13. v. 1. *de mari*, tanquam ex Lernæa palude, *aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua eius decem diademata.* In quem locum Blaſius Viegas noſter: Capitalia, inquit, vitia comparantur draconi, qui ex ſerpente diuturnitate temporis in grandem magnitudinem excreſcit, ita ſeptem vitia capitalia dum ſinuntur ſive conſuetudine, ſive naturæ corruptelâ

ruptelâ excreſcere, demum fiunt lethifera, & immenſi dracones exiſtunt. Quod malum ne exiſtat, amputanda ſerpentum capita, dum parva ſunt, juxta pſalmum 136. ubi beatus dicitur, qui *Babylonis parvulos alliſerit ad petram.* Id eſt, concupiſcentiam, dum parva eſt, abſciderit aut contriverit. Deinde comparantur ſeptem capitalia vitia ſeptenis draconis capitibus, quoniam draco criſtam geſtare capite dicitur, Apoſtolus Joannes *cornua* appellat; omnia quippe peccata quandam ſuperbiæ criſtam gerunt, quatenus homo per ſuperbiam contemnit Divinam legem, per quam à peccando prohibetur; quod Hieremias indicat cap. 1. *Confregiſti jugum, rupiſti vincula, dixiſti: non ſerviam.* Per *diademata* ſignificatur, hæc ſeptem capitalia vitia in mundo dominari, & propterea inſtar Principum, regales coronas in capite geſtare. Paulus monet Rom. 6. *Non regnet peccatum in corpore veſtro mortali, ut obediatis concupiſcentiis eius.* Quid enim indignius, quàm ſe huic tyrannidi ſubjicere? Nam *Omnis*, Chriſto aſſerente, *qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* Joan. 8. v. 34. Hæc Viegas. Arripiat igitur Hercules Chriſtianus *clavam* firmæ voluntatis ab honeſto non diſcedendi, & *facem*, id eſt, dolorem eius non repetendi, quod adverſus propoſitum ſuum deliquit, ídque frequentet quotidiana in ſemetipſum inquiſitione; enimverò ſi ſtudium hoc ſingulis diebus excolatur, *Excetræ* viroſæ, nempe Concupiſcentiæ pravæ vires minuentur, paulatímque ſuccidentur ac exurentur.

III. (*f*) Inter alia Herculis certamina, difficile unum cum Acheloo fuit, de quo in Acheloo; deinde cum gigante *Antæo.* Hæc lucta pugnam *Rationis* cum *Appetitu* ſignificat. Eſt enim Hercules, inquit Cornelius à Lapide in cap. 11. Eccleſiaſtæ v. 10. *Mentis* & *Spiritus* Symbolum; per Antæum, id eſt, *contrarium*, denotatur *corpus*. Herculis pectus eſt ſapientiæ & prudentiæ ſedes, cui perpetuum eſt cum Appetitu & Voluptatibus certamen; pertinaciter enim reſiſtunt, nec facilè ab illa ſuperari ſe ſinunt; niſi *Corpus* ita in altum, & procul à rerum terrenarum contactu mens extulerit, ut pedes, hoc eſt, affectiones, nullum ampliùs fomentum à tellure accipiant; imò cupiditates, velut terræ filii prorſus interficiantur. Et hæc eſt omnium victoria præſtantiſſima: unde in Scipionis Africani tumulo legitur elegantiſſimus hic Verſiculus:

Maxima cunctarum Victoria, victa voluptas:

Et Boëtius hoc ipſum Herculis factum celebrans, ait:

------------- ſuperata tellus
ſidera donat.

Demoſthenes

(*f*) *Rationis & appetitûs luctamen.*

Demoſthenes Sapientis eſſe dicebat, nunquam animo connivere, neque affectibus licentiùs indulgere, ne effrenati rationis imperium deſerant. Et Cicero in Offic. Appetitus omnes contrahendi, ſedandíque ſunt, excitandáque eſt animadverſio, & diligentia, ut nequid temerè ac fortuitò, inconſideratè, negligentérque agamus. Et ad Quint. Fr. Epiſt. 1. Eſſe abſtinentem, continere omnes cupiditates præclarum magis eſt, quàm difficile.

IV. (g) Leo ab Hercule occiſus (quemadmodum à Samſone quoque factum) & detracta pellis, virtutis eſt ſpolium, ac hieroglyphicum. ideóque Diogenes conſpicatus quendam, eo ornatu ſibi glorioſè placentem, exclamavit: Ecquid virtutis indumentum vituperas? Laërt. in Diog. Hinc proverbium, *aſinus in pelle Leonis*, in eos dicitur, qui ſe magnificentiùs oſtentant, quàm pro ſuâ conditione; ut aſinus ille Cumanus, qui Leonis ſibi exuvias applicans, terrorem multis incutiebat: ſed poſtea ex ruditu & auriculis agnitus, perſonatus leo probè fuſtigatus eſt. Herculis æmuli fuere Agamemnon, Æneas, aliíque heroës, fortitudinis Symbolum amictu leonino, præferentes. Herculem ſe Albertus V. Dux Bavariæ cognomento *magnanimus* oſtendit, qui leonem pro aſſecla cane, & pro ſcabello, pedibus ſubſtratum habuit. Cujus vultum etiam pictum Cerberus Turcicus extimuit; cujus manum romphæâ, tanquam clavâ, armatam, *Hæreſis*, Hydra feralis, contremuit. Præterea Herculem leonis indutum pelle, clavam manu ferre, cætera nudum, ſignificat illum fortitudine ſua defenſum, adjectitiis armis non indiguiſſe. Quò etiam facit, quòd ejus *Clava* fuerit ex robore, ſeu ligno quercino confecta, ad oſtendendum ſolidæ virtutis ſimulacrum: quercus enim firmiſſima adverſus ventos, nil niſi folia amittit. Pier. lib. 51. Unde in nummis Nervæ Traiani Imp. ex S. C. leonis caput, cum clavâ ſupererecta, impreſſum eſt: inſcriptio: *Optimo Principi*, cuius idea fuit Hercules. Alii ſcribunt, Clavam ex oleaſtro fuiſſe, quam poſt victoriam de gigantibus cœlum oppugnantibus, relatam, Hercules Mercurio conſecrârit, quæ repullulârit, actíſque radicibus in inſignem arborem excreverit: quô innuitur virtutem & famam non inareſcere, non aboleri vetuſtate temporis, ſed ſemper vigere & virere ſicut oleaſter.

(h) Herculis dormientis pollicem pygmæi, cubitales maſculi dimetiri auſi, ex unico digito mirati ſunt molem manûs; quia tamen ſopitum deprehenderant, aggreſſi ſunt armis impetere: ſed is ſubitò experrectus, veluti pulices partim contrivit, partim leonina pelle, quam

geſtare

(g) *Leo Herculeus heroum Symbolum.* (h) *Temerarius congreſſus.*

Digitized by Google

geſtare ſolitus, involutos aſportavit. Ex Philoſtrato. Nota, quàm temerarium ſit eos inſectari, qui viribus aut ſapientia prævalent; pygmæi in uno pollice metiendo laborabant, & totum tamen Herculem invadebant. Adde lemma: *volunt* non *valent*.

V. (*i*) Quia verò ſupervacaneum ſit, ſingulis Alcidis geſtis preſſiùs inhærere, perſtringemus pleraque. Rapaces ſtymphalidis lacûs aves ſuperatæ, docent avaritiam vincendam viro forti & ſapienti. *Amazonum* reginæ ablatus baltheus, indicat, femineos aſtus, illecebráſque ſubigendas. *Taurus* Cretæ domitus, denotat iracundiæ impetum frangendum. *Centauri debellati*, vinoſitatem fugiendam: *Cacus* flammivomus, fraudulentam malitiam eſſe cavendam. *Augiæ ſtabulum* perpurgatum, urbem aut provinciam ſceleratis hominibus liberatam: aut animum à flagitiis mundatum. *Dracone* ſuperato, poma aurea ex Heſperidum hortis ſublata, præmia virtutum, oppreſſis vitiis. *Cerberus* triceps, tria inprimis vitia deſignat, *ſuperbiæ, avaritiæ, libidinis*, per quæ homines ad inferos devolvuntur. Hæc, Cerberô eductô ab Hercule, aut, ut à forti probóque viro devicta, aut, ut à ſapiente hominibus manifeſtata, indicantur. Hercules *cælum* humeris ſuſtentans ſignificat virum, pro virtute, religione, ſalute communi ardua quæque in ſe ſuſcipientem. *Columnæ* in mari Gaditano, tanquam in expeditionum Herculearum termino ex ære exſtructæ & erectæ, cum inſcriptione: *Non plus ultra*, oſtendunt, metam laborum & laudum Herculis, à nullo alio attingi poſſe: attigit, & ſuperavit Carolus V. glorioſiſſimæ memoriæ Imp. qui imperium ſuum per ingentia terrarum, mariúmque ſpatia uſque in Indiam Orientalem & Occidentalem extendit, unde illius verba: *Plus ultra.* Cæterùm per columnas conſtantia & fortitudo denotatur, quæ neceſſaria eſt ad virtutem & laudem comparandam; quæque durat & perſiſtit inter aſſilientes fluctus; *quam ſtantem injurioſo pede non proruat Fortuna. Horat. Od.* 35. *lib.* 1. Quod verò Hercules, *Omphales* amore dementatus penſum inter feminas traxerit, ſignificat viros etiam fortiſſimos & ſapientiſſimos per mulieres emolliri & emaſculari.

VI. (*k*) Hic idem Hercules (exclamat Mythologus) poſt tot ſuperata pericula, poſt tot latrones de medio ſublatos, poſt purgatum horrendis monſtris orbem terrarum, *Omphalæ* captus amore, multa turpia, & prmis rebus geſtis indigna commiſit. Cur hæc litterarum monumentis tradita ſunt? aut cur ad poſteros tranſmiſſa? ut nos commonefacerent antiqui ſapientes, viro bono ſemper eſſe vigilandum: quia ſi parumper oculos à virtute deflexerit atque conniveat, ab appentia tanquam à rapidiſſimo

(*i*) *Laborum Herculis explicatio brevis.* (*k*) *Libidinis ſervitus.*

Digitized by Google

pidiſſimo fluvio, ad libidinem & ad illegitimas voluptates defertur, ſuaptéque natura prolabitur. Hic propter muliebres (nempe *Deianira* & Ioles) amores poſtea in crudeliſſimum genus mortis incidit, quoniam voluptatum omnium finis eſt dolor & miſeria. Hæc ille. Quænam verò turpior ſervitus, quis probroſior mancipatus, quàm ſervum eſſe libidinis? Domitorem orbis ad pedes puellæ procumbere, eius minas extimeſcere? clavam cum colo, exuvias leoninas cum ſtola muliebri permutare? O dedecus! ô probrum! ô dementia! Nonne hîc quoque, verum illud Regum lib. 3. c. 11. quod de Salomone ſcriptum: *averterunt mulieres cor eius.* Uſque adeone ſapere & amare, ne ſapienti quidem, aut forti datur? etiam orbis terrori? Prô nefas pudendum! De ſe ipſo loquitur apud Propertium effeminatiſſimus Alcides:

Idem ego Sidoniâ feci ſervilia pallâ
 Officia, & Lydâ penſa diurna colô.
Mollis & hirſutum cepit mihi faſcia pectus,
 Et manibus duris apta puella fui.

Eandem ignominiam ſubiit Aſſyriorum Rex Sardanapalus, qui poſitis maſculi ſexûs indumentis (ô flagitium!) mentitus eſt feminam, intérque puellas & evnuchos eviratior ſpadone, delituit. Denique à Præfectis ſuiſmet, *Nini* ſeu *Niniva* obſeſſus, inter mulierum greges & inſtrumenta luxuriæ, ſe & illas incendiô abſumpſit. *Trogus.* Hunc rogum libido incendit, quemadmodum pyram Herculis. Quid ſit muliebri ſe jugo ſubdere, etiam Ninus Rex Babyloniorum potentiſſimus expertus eſt. Semiramis, Syra natione, vernæ Regii ancilla, corpore quæſtum fecerat. In quam cùm incidiſſet, eámque dilexiſſet Ninus, ita hominem in poteſtatem ſuam redegit, contempſítque, ut licere peteret ſibi, & permitti, unum diem in ſolio regio ſedere, diademate redimitam, & reſponſa gentibus dantem. Quod cùm ille conceſſiſſet, edixiſſétque, ut omnes ei, perinde ac ſibi parerent, & dicto eſſent audientes: geſſit ſe in primis præceptis, ut periculum faceret, moderatè. Quos ut nihil obſtrepentes, ſed impigrè mandata exequentes vidit, Ninum corripi, mox vinciri juſſit; denique etiam obtruncari. Hoc habet ſervus & mancipium Cupidinis.

VII. (*l*) Sed ad Herculem, quem iracunda Juno quò magis adverſis rebus exercuit, hôc magis illuſtravit. Præclarè Seneca ad Helviam c. 5. Nec ſecunda, inquit, ſapientem evehunt, nec adverſa dimittunt. Præclariùs S. Ambroſius lib. de Jacob, & vita beata, c. 8. Manet ſemper inter adverſa & delectabilia virtus perfecta, neque adverſa de perfectione eius

(*l*) *Virtus gaudet aſperis.*

eius quidquam minuunt, neque delectabilia adjungunt perfectioni. Et paulò poſt. Perfecti enim viri eſt communitatem naturæ ſuſtentare animi virtute, & ad meliora adducere: nec ſuccumbere iis, quæ plerisque terribilia, & formidoloſa videntur; ſed quaſi fortem militem graviſſimorum caſuum ſuſtinere incurſum, conflictus ſubire, & quaſi providum gubernatorem, navem in tempeſtate regere, atque occurrendo inſurgentibus fluctibus, magis vitare naufragium ſulcando undas, quàm declinando. Hæc S. P. Dignum Deo ſpectaculum, inquit Seneca lib. 2. de Prov. vir fortis cum mala fortuna compoſitus; qualis fuit Hercules. Eſt autem virtus in afflictione clarior. Eleganter S. Bernardus ſerm. 27. in Cant. Stellæ in nocte lucent, in die latent; ſic vera virtus, quæ ſæpè in proſperis non apparet, eminet in adverſis. Quis Herculis virtutes noſſet, niſi eas caſus ardui detexiſſent? Titulus longè ſpecioſiſſimus. Hercules *Alexicacus*, malorum Depulſor, monſtrorum Domitor, Orbis terrarum Pacator. Hos titulos contulerunt Junonis odia, quæ profuerunt nocendo.

VIII. (*m*) Virtus tot malis exercita, Herculem aſtris inſeruit. Tullius in Tuſcul. Abiit ad Deos Hercules, eò nunquam abiturus, niſi cùm inter homines erat, eam ſibi viam ſtraviſſet fortiter faciendo. Juno, quæ vivum Herculem ut è pellice natum (quod ſacrâ narrante hiſtoriâ, etiam Jephtæ, fortiſſimo viro, maximam invidiam peperit) oderat, poſt mortem in Deos translatum laudare inducitur:

> Σῆς ἀρετῆς ἱδρῶτι καλὴν ἀπέδωκεν ἀμοιβὴν
> Σῆς γενέτης ἡρακλες. ἐπεὶ πόνος ἄσπετος ἔυχος.
> Ἀνδράσιν ὄιδεν ἄγειν μετ᾽ ἀπείρονα κόκλον ἀέθλων. lib. 1. anthologiæ

Id eſt, *virtutem tuam, facinora tua virtutis plena, ô Hercules, præclarè remuneratus eſt pater tuus Iupiter.* Ita ſanè. Nam labor immortalium, ac velut in orbem ſemper ſuccedentium certaminum, gloriam hominibus immenſam conciliare ſolet. Juno imago eſt invidiæ, quæ præſentem virtutem odit, ſublatam requirit: & magnitudine præſtantium facinorum victa, obtrectationes vertit in encomia.

IX. (*n*) Notandum hîc, quouſque viros fortes perſequatur invidia. Nam cùm Hercules ſemper major rediret poſt exantlata cum domandis monſtris diſcrimina; poſt Lycum, regni Thebani occiſo Creonte & duobus ejus filijs, iniquum inſeſſorem, & factionis conſortes interemptos, Juno tam feliciter geſta non ferens, furorem immiſit victori, quo correptus, uxorem *Megaram* Creontis filiam, geminis cum liberis interfecit. Quod ubi ad ſe reverſus intellexit, doloris impatien-

(*m*) *Virtus inſerit aſtris.* (*n*) *Invidia malum.*

tiâ, vix Theſei detentus precibus, ne ſibi mortem inferret, cum eodem Athenas purgandus proficiſcitur. Nam & Mavors à Neptuno ibi in judicium vocatus, de cæde filij ſui Halirrothii, omnium Deorum ſententiis abſolutus eſt. Locus autem in quo dicta cauſa, nominatus à Marte Areopagus, atque inde cauſæ capitales ab Areopagitis Judicibus XII. auditæ. Ergo in hoc quoque rigidiſſimo judicio etſi pro Hercule pronuntiatum eſſet, ad extremum tamen iræ & invidiæ Junonis ſuccubuit, quæ non contenta, furente Herculis manu in uxorem ejus & liberos innocentes ſæviiſſe, ipſum denique in funeſtam pyram adegit, vivum exurendum. Quid acerbius his odiis, quorum etiam indicia in ipſo cœlo extare voluit impotens animi Dea? de qua re ſequens epigramma:

Lernæam Alcides dum clavâ ſævit in Hydram,
Colláque multiplici vulnere ſecta metit:
Cancer adeſt ira Junonis miſſus iniqua:
Victoris mordet chela recurva pedem.
Indignans heros contemptum proterit hoſtem;
Invidiam ſtimulat non levis inde dolor.
Juno locat cælo Cancrum. Vah Jupiter! iſtud
Debuit uxori non licuiſſe tuæ.

X. (*o*) Caci ſpeluncam & interitum eleganti hypotypoſi depingit Maro. 8. Æneid. quam eandem ſive fabulam, ſive hiſtoriam diſertiſſimè refert Livius lib. 1. Herculem, inquit, in ea loca Geryone interempto boves mira ſpecie abegiſſe memorant, ac propè Tiberin fluvium, quà præ ſe armentum agens nando trajecerat, loco herbido, ut quiete & pabulo læto reficeret boves, & ipſum feſſum via procubuiſſe: ibi cùm eum cibo, vinóque gravatum ſopor oppreſſiſſet, paſtor accola ejus loci, nomine *Cacus*, ferox viribus captus pulchritudine boum, cùm avertere eam prædam vellet: quia ſi agendo armentum in ſpeluncam compuliſſet, ipſa veſtigia quærentem dominum eò deductura erant, averſos boves, eximium quemque pulchritudine caudis in ſpeluncam traxit. Hercules ad primam auroram ſomno excitus, cùm gregem perluſtrâſſet oculis, & partem abeſſe numero ſenſiſſet, pergit ad ſpeluncam, ſi fortè eò veſtigia ferrent: quæ ubi omnia foras verſa vidit, nec in partem aliam ferre, confuſus atque incertus animi, ex loco infeſto agere porrò armentum occœpit. Inde cùm actæ boves quædam ad deſiderium (ut fit) relictarum mugiſſent, reddita incluſarum ex ſpelunca boum vox Herculem convertit: quem cùm vadentem ad ſpeluncam Cacus vi prohibere conatus

(*o*) *Fraudis & malæ conſcientiæ detectio.*

conatus eſſet, ictus clavâ fidem paſtorum nequidquam invocans, morte occubuit.

Ubi nota 1. Cacum fuiſſe latronem, crudelitatis ſuæ monumenta in terrorem & oſtentationem ad fores ſpeluncæ affixiſſe:

> -------- Foribúſque affixa ſuperbis
> Ora virûm triſti pendebant pallida tabo.

Deinde augebat ejus terrorem, quia

> Huic monſtro Vulcanus erat pater, illius atros
> Ore vomens ignes, magna ſe mole ferebat.

Scilicet Vulcani incendia in pectus filii migraverant: exibant de ejus faucibus fumus & flammæ. Quis ſuſtineret cum hoc portento congredi, niſi Hercules, hoc eſt, vir fortis, periculis, tanquam fatuis & ab opinione vulgi hauſtis ignibus non abſterrendus? Patris ignes vomit filius, ut agnoſcas parentum vitia in liberos transfundi. 3. Cacus averſis trahendo veſtigiis boves, crimen occultare non potuit. Nil fraus, nil dolus juvit; bos clauſa prodidit factum & furtum: adeò nec ipſæ ſpeluncæ tenebræ crimen tegere potuere. Quid, quod disjecto per Herculem teterrimo antro, mille aliæ rapinæ & impietates patuere,

> Panditur extemplo foribus Domus atra revulſis,
> Abſtractæque boves, abjuratæque rapinæ
> Cœlo oſtenduntur.

Lento in vindictam gradu fertur Deus, ſed certo; ea quoque ſcrutatur, quæ inacceſſa putabantur, uti ſpelunca Caci

> ------ vaſto ſubmota receſſu.

Boves in ſpecu mugientes mihi revocant in memoriam bovem S. Medardo Epiſcopo Noviomenſi à fure ſubductum, cujus animalis collo appendulam nolam identidem ſonantem neque gramine neque ſtramine obſtruere, neque in intima ciſtarum abditam ulla ratione mutam efficere potuit abactor. De quo plura Surius 8. Junii. Zehenter in verme conſcientiæ lib. 1. c. 1. §. 1. En Symbolum reæ Conſcientiæ.

XI. (*p*) Herculis apotheoſin pulchrè deſcribit Ovidius:

> Interea quodcunque fuit populabile flammæ
> Mulciber abſtulerat: nec cognoſcenda remanſit
> Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
> Matris habet: tantúmque Jovis veſtigia ſervat.
> Usque novus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta
> Luxuriare ſolet; ſquamáque nitere recenti;

(*p*) *Herculis apotheoſis.*

Digitized by Google

Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, majórque videri
Cæpit, & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.

Ad propoſitum Horatius lib. 3. Od. 3.

Juſtum & tenacem propoſiti virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis Tyranni
Mente quatit ſolidâ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, aves attigit igneas:
Quos inter Auguſtus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.

His artibus, id eſt virtutibus, juſtitia ſcilicet & propoſiti conſtantia, Heroës veteres Deorum menſis accubuerunt. Tyrannus ferox erat Euryſtheus, qui virtutem Herculis exercuit, & ad ingentia prœmia provexit. *Vagus* hîc dicitur, ob multa maria, & longinquas terras peragratas. Laudat hæc Seneca in Herc. Oetæo.

Nunquam ſtygias fertur ad umbras
Inclita virtus. Vivite fortes!
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent: ſed cum ſummas
Exiget horas conſumpta dies,
Iter ad ſuperos gloria pandet.

XII. (q) Juvat hîc apponere elegantem comparationem inter Herculem & Samſonem, ut magis atque magis appareat, quod non ſemel oſtendimus, Poëtarum commenta non eſſe tam caſſa & inania, ut tanquam ex paleis nihil melioris doctrinæ excuti vel extundi poſſit. Nam altior ſæpe veritas, & quidem ſacra, ſub his umbris latet. Audiamus virum excellentis doctrinæ de utroque heroum iſtorum differentem. Hercules fertur, inquit P. Georgius Stengelius tomo 2. de Judiciis div. c. 50. n. 12. in prima jam ætate adeò fuiſſe robuſtus, ut vel in cunis duos angues, arctato gutture eliſerit. De Samſone ſcribitur: *Crevit puer, & benedixit ei Dominus, cæpitque Spiritus Domini eſſe cum eo.* Judic. 13. Quia ſcilicet heroica animi & corporis fortitudine eum donavit. 2. Hercules fingitur adamantinas inferorum portas effregiſſe, ut inde

(q) *Comparatio Samſonis & Herculis.*

inde Cerberum vinctum in auras extraheret: Samſon ab hoſtibus obſeſſus *apprehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſerâ, impoſitaſque humeris ſuis portavit ad verticem montis, qui reſpicit Hebron.* 3. Hercules etſi apud Omphalem ſerviit, & effeminatus eſt, robur tamen corporis non perdidit, ſed *Cacum* & *Neſſum*, & alia etiam monſtra interfecit: Samſon etſi in urbe Gaza vetitis amoribus implicatus fuit, retinuit tamen robur divinitus datum, quo portas urbis convellit cum vectibus ſuis, & in montem vicinum aſportavit. 4. Hercules non gladio, non haſta, ſed clavâ armatus; Samſon itidem neque enſe, neque lancea, ſed aſini maxilla, tanquam clavâ, mille Philiſthæos mactavit. 5. Uterque leonis domitor, leonis exuvias meritus eſt; ille tamen victori ſuo pellem, iſte dapem dedit. 6. Herculem noverca Juno, Samſonem doloſa Dalila, illa odio, hæc ficto amore agitavit. 7. Hercules Centaurum, Hydram, cervam æripedem, Harpyias, aliáque monſtra ſuperavit; Samſon Aſcalonitarum, Gazæorum, Philiſtinorúmque aliorum impetum fregit. 8. Hercules in monte *Oeta* mortem ultro ſuſcepit; idem fecit Samſon, ſed tanquam publicus populi ſui judex, vindéxque, facultate ad id à Deo accepta. 9. Hercules Abylen & Calpen duos vaſtiſſimos montes conjunxit, & in mari Occidentali ſeu Gaditano duas victoriarum ſuarum columnas, tanquam munimenta erexit; Samſon apprehendens ambas columnas, quibus domus innitebatur; fortiſſimè concuſſit, & unà cum illis fanum idoli *Dagonis*, multáque hominum millia, & unà ſeipſum, altiore inſtinctu, ſtravit. Vides hic, quid Ægyptij ab exulibus Hebræis; & quid ab Ægyptiis didicerint Græci, heroicæ virtutis ac fortitudinis imaginem, per fabulas adumbrantes. Cæterùm Hercules Nemeæus Leo inter aſtra collocatus, rictu, pectore, cauda ardente ſymbolum eſt hominis iracundi.

Aſpice proſtratum Nemeos in valle Leonem:
  Herculeæ dextræ gloria prima fuit.
Tenuit in terris populos: & torret in aſtris,
  Horrida ſive ſolo bellua, ſive polo.
Hic typus irati eſt: quos *pectore* concipit ignes,
  Ore vomit, *dextra* percutiente jacit.

SYM-

SYMBOLVM LII.

Tantali, & Tantalidûm Tragœdia.

Ex Homero lib. λ. *Odyſſ. Virgil. Æneid. lib.* 6. *Seneca Thyeſte. Ovid.* 9. *Metam. Mythologo lib.* 6. *c.* 18. *&c.*

Ethicè.

1. Avaritiæ ſitis inexplebilis. 2. Qualis ſtirps, tales rami. 3. Ultrix conſcientia.

SI quid unquam cothurno dignum, Poëtarum ingenia excitavit ad ſcribenda triſtia, effera, crudelia, immania, nefanda, tum enimverò fuit, ſive hiſtoria, ſive fabula (aut utrumque potius) quæ de infelici & impio Tantalo, eiúsque dirâ progenie narrantur. Nos rerum tragicarum ſeriem in pauciora contractam dabimus.

Tantalus Jovis, ex *Plote* Nympha, filius, Rex Phrygiæ, cùm fortè Deos convivio excepiſſet, *Pelopem* filium, ut eorum divinitatem experiretur, membratim diſcerptum, coctúmque iis appoſuit, comedendum. Illi verò à nefandis epulis abſtinuere omnes, ſolâ Cerere excepta, quæ pueri humerum devoravit, pro quo dii eburneum reſtituerunt, revocatáque per Mercurium ab inferis animâ, Pelopi vitam reddidere; patrem verò tanti ſceleris autorem ad inferos detruſerunt, ubi perpetua fame & ſiti torquetur, aquis mento tenus immerſus, pomis, quæ capiti eius imminent, captationem oris fugientibus. Hic Pelops ductâ *Hippodamiâ*, Oenomai Elidis filiâ, magnis opibus affluxit, & Peninſulam in dote acceptam, à ſuo nomine *Peloponneſum* appellavit. Ex ea duos filios ſuſcepit, haud ſanè avo meliores, *Thyeſtem* & *Atreum*. Hi alternis annis regnandi vices pacti ſunt. Thyeſtes ortis ob invidiam & cupiditatem diſſidiis, adjuvante *Ærope* fratris uxore, quam in adulterium pellexerat, *aureum arietem*, in cujus poſſeſſione erat fatum regni, ſurripit, & male conſcius in exilium abit. Atreus evaſiſſe dolens, miſſis ſuis filiis, velle ſeſe in gratiam redire ſimulat; oblata regni parte, reditum illi ſuadet & perſuadet. Domum reverſo fratre, tres filios eius, quos interea obſides acceperat, quíque parenti redeundi fiduciam fecerant, ad aras immolat; partímque aſſos, partim elixos patri neſcienti, epulandos apponit, miſtúmque vino cruorem,

rem, illi præbet. Sub finem nefandi convivii (quod ſol, ne videret, refūgit) capita illi & manus filiorum oſtendit, quáſque dapes abſumpſerit, narrat. Ille diras omnes & execrationes in nefandæ menſæ ſtructorem regeſſit, & novo ſcelere ſcelus ulciſci cogitavit.

Cæterùm Thyeſtes nihilo melior, quàm frater Atreus, ex infando concubitu (filia ſcilicet) *Ægiſthum* ſuſtulit, quem infantulum, mater ſceleris tegendi causâ, feris expoſuit in ſilvis; ſed is à paſtore inventus, eiúſque beneficio nutritus eſt, adhibitâ caprâ, quæ lac ei præbuit; unde appellationem *Ægiſthi* accepit. Hic adultior factus, impellente patre, Atreum patruum interfecit, & eiusdem filium *Agamemnona*, adjutus à *Clytemneſtra* illius uxore, cum qua etiam turpiſſimè conſueverat, per inſidias obtruncavit. Cædem adultera, *Oreſti* quoque filio machinabatur, niſi *Electræ* ſororis ſolertiâ neci ſubtractus & ad *Strophium*, regem *Phocidis*, clam educandus miſſus fuiſſet. Qui adultiore jam ætate Argos rediit: & cum Legatis Phocenſibus (quos Strophius ad Ægiſthum miſerat, tanquam Oreſtis mortem nuntiaturos) ad Clytemneſtram intromiſſus, unà cum adultero eam interemit. Propter quod ſcelus agitatus eſt furiis Oreſtes, quibus non ante purgari potuit, quàm ad aram *Dianæ Tauricæ*, à Pylade amiciſſimo perductus, perpetrata facinora expiaſſet. Alii referunt, à ſorore eius *Iphigenia* (cùm per Ulyſſem aſtu abducta, quaſi Achilli nuptura, jamjam immolanda eſſet, Dianáque eius miſerta, cervam ſubſtituiſſet) in Tauricam regionem tranſlata, & à Thoante rege ſacris eius deæ (quæ humana carne fiebant) præfecta, fratrem Oreſtem agnitum, crudeli ſacrificio liberatum, cum eo, occiſô Thoante, fugam in Italiam fuiſſe arreptam: denique tamen morſu viperæ occiſum. Habuit verò Oreſtes omnium profectionum & periculorum ſocium Pyladem, cum quo tam ſanctè amicitiam coluit, ut alter pro altero mori non recuſârit. Cùm ignorante Thoante (inquit Tullius in Lælio) uter eſſet Oreſtes (quem morte deſtinârat) Pylades verò ſe Oreſtem eſſe diceret, ut pro illo necaretur, Oreſtes autem ita ut erat, Oreſtem ſe eſſe perſeveraret, utrique à circumſtantibus applauſum eſt.

Ethica.

I. (*a*) Luculentum divitis avaritiæ ſchema Tantalus eſt, ideóque omiſſis cæteris, quæ fabula dedocere poſſet vitia, hanc in Tantalo perſequemur. Hoſpitio deos excepiſſe fingitur, quia dives erat, & divitiæ viden-

(*a*) *Avaritia ſitis inexplebilis.*

videntur homines ad deorum conſortium evehere, cùm nihil non poſſit pecunia, beatúſque putetur, quiſquis eas poſſidet. Honores, gloria, fama, nobilitas, plauſus hominum, & rerum omnium felicitas comitantur opulentiam. Filium *Pelopem* appoſuit in cibum cæleſtibus convivis. Quid enim? avarus etiam oſſa rodit ſua, & ſanguinem, ſi poſſet, vectigalem faceret. Nullum eſt officium, inquit Tullius *pro Quintio*, tam ſanctum atque ſolenne, quod non avaritia comminuere atque violare ſolet. Vilis eſt ei honeſtas omnis, fides, pietas, religio, cui pretioſa ſitis eſt auri. Deum avarus prodit, nedum homines; patriam, parentes, liberos venales expoſiturus, ſi liberalem emptorem inveniat. Egregiè Salluſtius in Catilinaria: Avaritia fidem, probitatem, cæteráſque bonas artes ſubvertit; próque his ſuperbiam, crudelitatem, deos negligere, omnia venalia habere edocuit. Et Satyricus,

-------- Sed quæ reverentia legum.
Quis metus aut pudor eſt unquam properantis avari?

Et illa *Furiarum* maxima, ſcilicet Megæra, quæ juxta Maronem,

--- manibus prohibet contingere menſas,
Exurgítque facem attollens, atque intonat ore.

Quid aliud eſt quàm mordax cura, perdia pernox avarum excrucians, & nullam ei quietis partem concedens; in lecto, in menſâ, ubique aſſidet truci aſpectu, & miſerum torquet, partim ſollicitudine acquirendi, partim metu acquiſita non amittendi; abſterret ab epulis, dum Euclio ſuum ipſe defraudat genium, & vel jam putrida & rancida apponit; vel tam ſordidè & præparcè, ut meritò audiat illud Martialis lib. 5. *σῦκα μερίζει. Ficus dividit,* & quod Ariſtotelis ait, *Cuminum ſecat.* Id quod memoratus Poëta cuidam eſuritori occinit lib. 1.

Déque decem plures ſemper ſervantur olivæ;
Explicat & cœnas unica menſa duas.

Dum reliquiæ in alteram & tertiam inferuntur, nec tamen præ ſordittie comeduntur. Lepidiùs Plautus in Aulularia, Act. 2. Scena 4. de Sordiſſimo Euclione.

Qui divûm atque hominum clamat continuò fidem,
Suam rem periiſſe, ſéque eradicarier,
De ſuo tigillo fumus ſi quà exit foras;
Quin dum it dormitum, follem obſtringit ob gulam,
Ne quid animæ fors amittat dormiens.
Aquam hercle plorat, cùm lavat, profundere;

Quin

Quin ipſi pridem tonſor ungues dempſerat,
Collegit, omnia abſtulit præſegmina.

Et Juvenalis. Sat. 10.

--- Plures nimiâ congeſta pecunia curâ
Strangulat, & cuncta exſuperans patrimonia cenſus.

Oſtendit id Plautus in citata Comœd. Quantis Euclio, ſenex ille curis & intemperiis ollam auro fartam, de loco in locum identidem transfert? quam latebram nullam ſatis tutam putat? quantum oculos emiſſitios, vel in luſca, & ſemicæca anu metuit? Chilon Philoſophus interrogatus, quid eſſent divitiæ? reſpondit: Theſaurus malorum, calamitatis viaticum, improbitatis alimentum. Tullius paradox. 1. nunquam expletur, nec ſaturatur cupiditatis ſitis: neque ſolùm, eam qui habent, libidine augendi excruciantur: ſed etiam amittendi metu. Horatius lib. 1. Sat. 1.

An vigilare metu exanimem noctesque dieſque
Formidare malos fures, incendia, ſervos,
Ne te compilent fugientes: hoc juvat?

Tantalum inter opes magnas inopem fecit copia. Horatius lib. 1. Sat. 1. Divites ſordidos exagitat.

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Pocula. Quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congeſtis undique ſaccis
Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.

Eccleſiaſtæ pronuntiatum eſt: cap. 5.
Avarus non implebitur pecunia, nam:

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia, creſcit.

Avaritia ſimilis hydropi:

Quò plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

S. Auguſtinus ſerm. 15. de diverſis. c. 15. Divitiæ, inquit, non afferunt ſatietatem, ſed inflammant cupiditatem; nam vidimus quoſdam, cùm haberent parvam pecuniam, parvis lucris fuiſſe contentos; ſed poſtquam cœpit eis abundare, avaritia fauces non clauſit, ſed extendit: non irrigavit, ſed accendit: poculum reſpuunt, quia fluvium ſitiunt. Et Senec. Epiſt. 23. Vidiſti aliquando canem miſſa à Domino fruſta panis, aperto ore captantem? quidquid accipit, protinus integrum devorat, & ſemper ad ſpem futuri inhiat. Idem evenit nobis, quidquid exſpectan-

ſpectantibus fortuna projecit, id ſine ullà voluptate dimittimus ſtatim, ad rapinam alterius erecti. Simile eſt illud Boëtii.

Nil jam parva videntur;
Sed quæſita vorans, ſœva rapacitas
Alios pandit hiatus.

En imaginem Tantali. Talis fuit Rufinus ille, Prætorii apud Theodoſium Imperatorem Præfectus, & proditor, de quo Claudianus.

Non Tarteſſiacis illum ſatiaret arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non Stagna rubentis
Aurea Pactoli; totúmque exhauſerit Hermum,
Ardebit majore ſiti.

Nimirum qui mare bibunt, plus ſitiunt, quia falſum eſt; qui opibus ſe ingurgitant, unà cupiditatem opum hauriunt. Seneca in Hercule Furente:

Componit opes gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro eſt.

Avaro námque opes quàm affluunt, tam effluunt.

Memorabile eſt, quod à ſcriptoribus traditur, Semiramidem Aſſyriorum reginam, hanc marmori ſepulchrali ſententiam inſcripſiſſe: *Quicunque Rex penuriam pecuniæ paſſus fuerit; hoc patefacto monumento, quantumque voluerit, accipiet.* Quam inſcriptionem Regibus Aſſyriis vel negligentibus, vel mendacem credentibus, imperio ad Perſas tranſlato, de Dariis unus (quorum plures fuerunt) auri cupiditate ſtimulatus, monumentum effregit, pro pecunia mordaciſſimum convitium reperit. *Niſi vir nequam eſſes, ac nummorum inſatiabilis gurges: nunquam eò deſcendiſſes; ut cadaverum loculos ſcrutarere.* Unde colligis, quoties deludatur ſitis Avaritiæ.

II. (*b*) Atque hæc de Tantalo, cuius progenies cum avito ſanguine ſcelera traxit. Libidine, ambitione, diſcordia, odiis inteſtinis, fraudibus, parricidali ferro graſſabantur in ſe mutuò. Nempe malus corvus, malum ovum. Parentum vitia transfunduntur in liberos. In Thyeſte flagitiorum initium inceſtus; inde inſidiæ Atreo paratæ, & fatalis arietis furtiva ablatio, & fuga doloſa. Atreus crudelitatis & perfidiæ monſtrum, immaniſſimus latro, ultionem exegit, naturæ humanæ horreſcendam. Sub ſpecie amicitiæ, dum fratrem amplectitur, oſculatur, ad cœnam invitat; pro menſa hoſpitali macellum, pro epulo carnificinam inſtruxit infandam, à quâ Sol ipſe oculos avertit. Adeò parata eſt ingeniis crudelibus

(*b*) *Qualis ſtirps, tales rami.*

delibus ſimulatio ; ſpem vultu ſerenant, cædes & lanienas pectore coquunt. Nulla tam diræ feritatis ſcena eſt, quàm Iracundia, libidine, avaritiâ, ambitione, invidiâ, ſtimulata non inſtruat. Ægiſthus Tantali nepos, Thyeſtis filius adulter & parricida (improbitas eſt catenata) ſcelera ſceleribus cumulavit ; & ipſe denique cognato ferro cum adulterâ, cecidit Nemeſi victima, euntibus in orbem execrandis facinoribus, è peſtilenti ſanguine profluentibus. De Ægiſtho Ovidius lib. 1. de remed. amoris.

Quæritur, Ægiſthus quare ſit factus adulter:
In promptu cauſa eſt. deſidioſus erat.

Hoc agunt, qui nihil agunt. Ex ignaviæ palude quid aliud, quàm obſcœnum exſpectes ? De *Oreſte*, eiúſque ſimilibus Poëtæ dicunt : quod *facto pius & ſceleratus eodem*, dum paternam cædem & pollutum eius thorum vindicando, manus violentas intulit matri. Unde jus hoc filio in parentem ? an ſcelus unum plectendum altero? Profugum per alienas terras circumegerunt manes, animi malè conſcii, quemadmodum Cainum olim. Verè Tullius in oratione pro Milone : *Magna vis eſt conſcientiæ : ut neque timeant, qui nihil commiſerint : & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccaverint.* Oreſtes eſt agitatus ita furiis, ut dexteram, quâ parricidium commiſit, arroſerit & devorârit. Nempe in quo quis peccat, in eo punitur.

III. Inter Furias etiam mater, quamvis impia, impiè tamen interfecta occurrit armata facibus, incincta colubris Maro 4. Æneid.

Aut Agamemnonius ſcenis agitatur Oreſtes
Armatam facibus matrem, & ſerpentibus atris
Cùm fugit, ultricéſque ſedent in limine Diræ.

Elegans locus, & explicatione morali dignus. Oreſtes immiſſo furore percitus ad templum Apollinis, velut ad aſylum confugit : nam per vltrices Diras, ſeu Eumenidas nuſpiam conſiſtere licebat. Templum ingredi Furiæ non audebant (en reverentiam loci ſacri, & immunitatem) igitur comitatæ matris (Clytemneſtræ) umbrâ, ædem Numinis obſidebant in veſtibulo ; denique elapſus Oreſtes, perſequentibus tamen Diris, Athenas venit in Areopagum ad Judices, quibus nihil ſanctius, nihil incorruptius. Hi cùm ſententiis, ut Tullius ait in Miloniana, variarent (an ſcilicet condemnarent ; an abſolverent reum) liberatus eſt Oraculô Deæ Minervæ, & ſanitati mentis reſtitutus, cùm jam antè per ſororem Iphigeniam, ad aram Dianæ Tauricæ expiatus fuiſſet, non tamen

(*c*) *Vltrix conſcientia.*

men omnino à Furiis quictus; donec Minervæ tanquam ſapientiſſimæ, calculus abſolutionis acceſſit.

Quò oſtenditur nullum eſſe facinus tam impium & ſceleratum, quod animo pœnitenti deteſtatum, non inveniat locum veniæ, ſi non apud homines (quales Areopagitæ fuerunt) certè apud ſuperos, ritè placatos. Vltrices Diras (Suetonio teſte) ſenſit Nero parricida, materna ſpecie cum verberibus ac tædis ardentibus incurrentes. Senſit Caracalla Imp. (Xiphilino narrante) pœnas fratris occiſi, inſectantibus Furiis exolvens. Senſit Imp. Conſtans, (referente Cedreno) Theodoſii, fratris interempti umbris inquietatus. In vitis PP. legimus umbram pueri ab homicida occiſi, jugiter hominem, etiam monachum jam effectum, fuiſſe perſecutum, & identidem ei exprobrâſſe: *Cur me occidiſti?* ita, ut angore & tœdio victus, monaſterio egreſſus ultrò ſe judici plectendum tradiderit. Tullius in Roſciana, nolite, inquit, putare, quemadmodum in fabulis ſæpenumero videtis, eos, qui aliquid impiè, ſceleratéque commiſerint, agitari & perterreri Furiarum tædis ardentibus. Sua quemque fraus, & ſuus terror maximè vexat: ſuum quemque ſcelus agitat, amentiáque afficit, ſuæ malæ cogitationes, conſcientiæ animi terrent. Hæ ſunt impiis aſſiduæ, domeſticæque Furiæ: quæ dies noctéſque parentum pœnas à conſceleratiſſimis filiis repetunt. Idem in Piſoniana: Nolite putare, ut in ſcena videtis, homines conſceleratos impulſu Deorum, terreri Furiarum tædis ardentibus: Sua quemque fraus, ſuum facinus, ſuum ſcelus, ſua audacia, de ſanitate ac mente deturbat. Hæ ſunt impiorum Furiæ, hæ flammæ, hæ faces, hæc flagella, catenæ, ſerpentes, tormenta, quibus ultrices Diræ munus ſuum in reos exequuntur.

SYM-

SYMBOLVM LIII.

Oedipi, Oedipodarum, & Amphiarai Vatis interitus.

Seneca in Oedipo. Statius in Thebaide.

Ethicè.

1. Sphingi confertur laſciva mulier. 2. Conſcientia mala. 3. Quales parentes, tales filii. 4. Ambitio inter propinquos. 5. Fallax mulierum amor. 6. Illuſtrium matronarum charitas erga maritos. 7. Peccatoris cum Amphiarao collatio. 8. Litterarum & armorum conjunctio. 9. Arma laureata, quæ.

OEdipus, ejúſque ſcelerata poſteritas Græcis, Latiníſque Poëtis tragicum ſcribendi ſtylum in manus dedit; in quibus eminuerunt Sophocles, Euripides, Seneca in Oedipo ac Thebaide; præſertim verò Statius tubâ Romanâ divinam cecinit Thebaida, ſeculis omnibus victuram. De Amphiarao Oedipodarum calamitatibus implicito tangit aliquid Ovidius lib. 9. Metam. Series infelicitatis ac improbitatis hæc eſt.

Oedipus *Lajum* Thebanorum regem, *Iocaſtam* Creontis, itidem regis Thebani filiam, parentes habuit. Pater cùm ex Apollinis oraculo didiciſſet, futurum, ut à filio occideretur, eum paſtori tradidit interficiendum: qui miſericordia commotus, cûm invitus regiæ ſtirpi manus inferret, neq; tamen regis imperium auderet detrectare, perforatis gladio plantis, viminéque trajecto, ex arbore puerum ſuſpendit, inedia extinguendum. Fortè illac habebat iter *Phorbas*, Polybii Corinthiorum regis paſtor, qui pueri audito vagitu, accurrit, nexibus exſolvit, ad reginam, liberis carentem, magni muneris loco attulit; hæc parvulum educavit, & à pedibus vulnere tumentibus, *Oedipum* appellavit, ab οἰδῶ τὺς πόδας. tumeo pedibus. Grandior deinde natu factus, compertô, ſe *Polibii* filium non eſſe, patrem perquirere ſtatuit, & conſultô Oraculô accepit, ſe in Phocide (Græciæ regione) patrem inventurum. Eò delatus, orta inter Phocenſes ſeditione, *Laium* conantem reprimere tumultum, incognitum interemit. Poſtremò tanquam Oraculô luſus, Thebas petens, in itinere in *Sphingem* incidit.

incidit. Erat hæc monſtrum, caput & faciem habens puellæ, alas avium, reliquo corpore canis referens effigiem. Sedem habuit in monte, Thebis vicino, & in viatores impetu facto, eos unguibus diſcerpebat. Conſultus Apollo, reſpondit, non alium tanti mali finem eſſe, quàm ſi quis Sphingis ænigma diſſolveret. Id autem erat hujuſmodi. *Quodnam id eſſet animal, quod manè quadrupes, meridie bipes, veſperi tripes eſſet.* Quod cùm plurimi fruſtra conati diſſolvere, à Sphinge fuiſſent interempti. Creon tunc temporis Thebanis imperans, edictô per Græciam univerſam promulgatô, *Iocaſtam* ſororem ſuam, Laii viduam, uxorem ſe ei daturum pollicitus eſt, qui nodum Sphingis explicâſſet. Cujus rei famâ excitus Oedipus hunc in modum obſcuram quæſtionem declaravit, ut diceret: animal illud eſſe hominem, qui in infantia manibus & pedibus repens veriùs, quàm incedens, quadrupes eſſet. Deinde in medio juventæ robore, non alio, quàm pedum adminiculo nitens, meritò, ut eſt, bipes dici poſſit. Ingraveſcente autem ætate, aſſumpto Scipione, tripes debeat judicari. Sphinx diſſolutionem ænigmatis tam ægrè tulit, ut ſe de ſaxo præcipitans, cervices fregerit. Oedipus autem, quoniam Polybii filius credebatur, Iocaſtam matrem, inſcius uxorem duxit; ex ea quatuor filios genuit, in quibus fuere *Eteocles* & *Polynices.* Poſtea verò cùm ſe matrem ſibi conjugio copulâſſe, patrémque occidiſſe cognoviſſet, dolore percitus, ſibi ipſi in pœnam, oculos eruit; denique fulmine ictus interiit; Jocaſta voluntariam ſibi necem conſcivit gladio. Uterque parens omnibus diris & execrationibus nefandos liberos devoverunt, triſti ſanè eventu. Nam pater ſponte in exilium proficiſcens, regnum Thebanorum ea lege reliquerat filiis, ut alternis annis regnarent. Verùm cum *Eteocles*, cui utpote natu majori, *Polynices* priores regnandi vices conceſſit, fratri ſuo, regno cedere recuſaret, ille Argos ſeſe contulit ad *Adraſtum* regem, qui filiam nomine *Argiam*, uxorem illi deſpondit, contractíſque, quàm maximas potuit, viribus, unà cum *Tydeo*, altero genero, Thebanis bellum intulit: cujus is fuit exitus, ut duo fratres, ſingulari certamine congreſſi, mutuis vulneribus caderent. Quin etiam cadaveribus rogo impoſitis, flamma ſe dicitur diviſiſſe, tanquam implacabile illud odium, quod inter vivos extiterat, ne morte quidem potuerit finiri. Ea belli vis etiam *Amphiaraum* in partem calamitatis traxit. Erat hic *Oiclis* filius, unde dictus Oiclides, maritus *Eriphyles* (quæ ſoror erat Adaſtri, Argivorum regis) vates Græcus, qui à Pindaro vocatur ϛϱατιᾶς ὀφθαλμὸς, exercitûs oculus,

lus, ut à cujus in caſtris præſentia, ſalus militum & ſors victoriæ penderet. Juſſus igitur ad bellum Thebanum proficiſci, cùm vehementer id improbaret ac diſſuaderet, perniciem ac calamitatem imminentem multò ante denuntiaret, ac prædiceret; ubi nihil ſe proficere animadvertit, latere voluit, ne cum aliis certum in exitium rueret. Latentem prodidit Eriphyle, aureo monili ab Adaſtro fratre corrupta. Ita coactus in bellum fatale proficiſci, primo die, quo Thebas venit, terræ hiatu abſorptus eſt, unà cum curru, quo vehebatur, non ſine prodigio: nam cum in locum aquila devolans, telum Amphiarai in ſublime extulit, móxque demiſit; id autem humi fixum, in laurum eſt verſum. Cæterum Amphiaraus uxoris perfidiam ulturus, *Alcmaoni* filio in mandatis reliquit, ut acceptó primó mortis ſuæ nuntió, matrem interficeret. Quo in facinore obeundo, cùm patris voluntati paruiſſet, in furorem incidit, & ad *Phegeum* fluvium, cujus undis ſe purgaret, conceſſit; qui filiam ei ſuam (nam apud Poëtas ſub Deo Neptuno plurimi ſunt Dij tributarii, madidis in regnis habentes ſedem, & prolifici) *Alpheſibæam* matrimonio collocavit, aureo monili deſponſatam. Hanc cùm deinde repudiaret, & ab ea fatalem torquem repeteret, ut illum novæ nuptæ *Callirhoæ*, Acheloi filiæ, donaret, à fratribus Alpheſibœæ *Themeno* & *Axione* cæſus eſt; ſed hos ipſos Alpheſibœa, Alcmæonem, quanquam conjugii proditorem, vindicans occidit. Hinc Propertius lib. 1. Elegi. 15.

> Alpheſibœa ſuos ulta eſt pro conjuge fratres,
> Sanguinis & chari vincula rupit amor.

Diſſentit à Propertio Ovidius, qui 9. Metam. canit ex oraculo Themidis:

> Tum demum magno petet hoc Acheloia conjux
> Ab Jove Callirhöe: natis infantibus annos
> Addat, neve necem ſinat eſſe ultoris inultam.

Annuit Jupiter, & privignæ ſuæ *Hebæ* (quia ſolius Junonis filiæ) juventutis Deæ, mandavit, ut libris Callirhoæ Nymphæ, etiamnum impuberibus præproperaret juventutem, & viros faceret ante virilem ætatem, quò patris necem ulciſci poſſent. Neque aliter factum, quàm mandatum.

Digitized by Google

Ethica.

I. Variæ de Sphinge ſunt explicationes, mihi placent tres potiſſimùm. *Prima*, Sphingis monſtrum templis Ægyptiorum præfigi ſolitum indicabat, ſacra myſteria obſcura eſſe, arcanáque. Ob quam cauſam Auguſtus Imp. litteras ſuas obſignare Sphingis imagine ſolebat. *Secunda* eſt Ricciardi, Sphingis ænigma ad myſterium S. S. Trinitatis, referentis. Lapis pingebatur quadratus, *immobilis*, *immutabilisque Divinitatis* argumentum; huic rotundus innixus Orbis, *æternitatis ſignum*: triangularem pyramidem ſuſtinebat, tanquam *Dei triunius* imago; hanc tres Sphinges fulciebant, ut Deum ex quo, in quo & per quem ſunt omnia, velut ænigma omnium ſubtiliſſimum proponerent. Sed hoc eſt abſtruſius, & Poëtarum ingenió ſublimius ac ſacratius.

(*a*) *Tertia* expoſitio aptiſſima, quâ per Sphingem laſcivæ mulieris, illecebræ captioſæ intelliguntur, uti exponit Cornelius à Lapide in illa verba Prov. 7. *Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum pertraxit illum.* Quæ verba ſapiens de meretriciis illiciis uſurpat. Nam ſicut Sphinx erat monſtrum Thebanum, ex variis animalibus commiſtum, ac confictum; ſic laſcivus amor ex variis tum *amati* ideis, tum *amantis* imaginationibus conflatur & confingitur. Sphinx enim vultu & manibus ſimilis erat *puellæ* ſpecioſæ, corpore *cani*, alis *avi*, unguibus *leoni*, cauda *draconi*, voce *homini*, quæ prætereuntes difficilibus & inextricabilibus quæſtionibus remorari ferebatur. De qua Auſonius:

------ volucris, leo, virgo, triformis
Sphinx; volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Sic mulier illecebroſa habet vultum ſpecioſum puellæ, ſed corpore procax eſt, impudens, & luxurioſa, inſtar *canis*: alas habet *avis*, quia fora & compita ad cœtus juvenum non tam currit, quàm volat: ungues *leonis*, quia amaſios ſuos lacerat: caudam draconis, quia eoſdem in fine implectit, perdit, occidit, devorat ut draco; opes aufert, pudorem, honeſtatem, famam, vitam, ſi non corporis, certè animæ. Hinc Sphinx dicta ab effectu, quod homines ſuis verbis & quæſtionibus ita ſtringat, ut ſe expedire non poſſint, nam σφίγγειν eſt *conſtringere* vel *vincire*. Experitur id, quiſquis turpi amore implicatur. Hæc Cornelius.

II. (*b*) Quid ſit mens conſcientiæ malæ ſtimulis agitata, in Oreſte oſtendimus; & iterum in Oedipo docemus, qui quòd patrem occiderit,

(*a*) *Sphingi comparatur laſciva & illecebroſa mulier.* (*b*) *Conſcientia mala.*

derit, & matrem uxorem duxerit, quanquam inſcius, non ſuſtinuit intueri ſolem; ipſe ſibi eruit oculos, in exilium abiit, denique fulminatus, pœnas luit. Sentit enim nocens priùs carnificinam, quàm videt; perſequitur ſcelus autorem ſuum, raróque ſceleſtum deſeruit pœna pede claudo. Præclarè Pacatus in Panegyr. Theodoſii Imperatoris c. 43. Habet vires, habet neſcio quos internos mens ſcelerata carnifices, ac ſibi carnifex ipſa conſcientia eſt. Et Quintil. declam. 12. §. 18. O triſtis, inquit, recordatio! ô tormentis omnibus conſcientia gravior! Et Chryſolog. ſerm. 15. Ruit, deſtruitur, ſtare non poteſt, quem conſcientia deſtituit, impellit reatus. Philoſtratus lib. 7. de vita Apollonii c. 7. Conſcientia eſt, quæ homines punit, cùm ſe malè operatos fuiſſe recogitant. Eadem enim Furiarum pœnas appoſuit Oreſti, quando adversùs matrem inſaniit. S. Auguſtin. in pſal. 36. Quiſquis malus eſt, malè ſecum eſt; torqueatur neceſſe eſt: ſibi ipſe tormentum eſt. Ipſe enim pœna eſt ſua, quem torquet conſcientia ſua: fugiat ab inimico, quò potuerit; à ſe quò fugiet? Certe non effugit ſe Oedipus, quocunque tandem intentaret fugam, nefandi ſceleris horrorem debebat natura ipſa injicere, niſi priùs rationis, poſtea verò frontis lumen extinxiſſet. Noluit magis, quàm non potuit agnoſcere, quos debuit. *Iocaſta* paris culpæ; paris pœnæ ſocia fuit. Diris execrationibus ſeſe ipſum devovit infelix Oedipus ut Seneca refert in Oedipo. act. 4. Scen. 3.

------ Sæculi crimen vagor,
Odium Deorum, juris exitium ſacri;
Quâ luce primùm ſpiritus hauſi rudes,
Jam morte dignus.
Dehiſce tellus, túque tenebrarum potens
In tartara ima, rector umbrarum, rape.
Congerite cives ſaxa in infeſtum caput:
Mactate telis.

En quò rapiat ſceleratos mortales deſperatio; quem finem ſortiatur impietas.

III. (c) Ex nefandis parentibus nefandi ſunt orti filii, Eteocles & Polynices, ut agnoſcas, flagitia non tantùm fieri, ſed etiam naſci, quod alibi quoque diximus. Ad liberorum improbitatem contulit plurimùm, cùm thorus infandus, tum parentum in eos devotiones ac diræ; adeò, ut in proverbium abierit: *Oedipi imprecatio*, audiamus Senecam, in Thebaide act. 2. memorantem deteſtationes impias ab Oedipo in filios contortas. Qq 2 Mi-

(c) *Quales parentes, tales filii.*

Miſcete cuncta, rapite in exitium omnia,
Dejicite paſſim mœnia, in planum date.
Templis deos obruite, maculatos lares
Conflate: ab imo tota conſidat domus:
Urbs concremetur, primus à thalamis meis
Incipiat ignis
------- non ſatis eſt adhue
Civile bellum; frater in fratrem ruat &c.

Efferatior marito fuit Jocaſta (ut hic ſexus ſolet) in maledictis vibrandis, ut Euripides teſtatur. Hujuſmodi parentum in liberos devotiones quàm ſint formidandæ, quotidiana exempla docent. E ſacris paginis conſtat, quibus calamitatibus involverit Chamum, ejúſque poſteros Chananæos maledictio parentis Noë, juſtè quidem inflicta. S. Auguſtinus lib. 22. de Civit. c. 8. refert de matre, quæ decem filiis ſuis malè imprecata, tremulos illos, miſeros, ac vagos effecit. Vidit hoc duce natura & ratione Plato, qui 11. de Legib. exemplis oſtendit, malas parentum in filios preces à Diis exaudiri: Oedipus, inquit, contemptus à filiis (nam fruſtra in concordiam eos conciliare ſtudebat) ea illis imprecatus eſt, quæ exaudita, effectáque ab iis, apud omnes feruntur. Amyntora quoque Phœnici filio iratum, illi maledixiſſe ferunt, & Hippolyto Theſea, plurimóſque alios aliis, quibus apertiſſimum factum eſt, à Diis preces parentum adversùs filios exaudiri. Nihil enim imprecatione parentis pernicioſius filio, cujus rei firmior teſtis Siracides c. 3. *Benedictio patris firmat domos filiorum; maledictio autem matris eradicat fundamenta;* id eſt, domos & familias funditus evertit. Id quod ſupra quoque retulimus, & juvat inculcâſſe.

IV. (*d*) Deus te perdat, Ambitio, inquit ille,
Quæ fratres armas in fratrum viſcera, quæque
Securum à nato non ſinis eſſe patrem.

Exempla ſunt innumera, etiam fratrum inter ſe agentium, quod egerunt inter ſe Eteocles & Polynices, quos regnandi libido in mutua vulnera & cædes impulit. Eandem cauſam habuit Romulus, cùm Remum occideret. Eandem in ſacris hiſtoriis, Joram Rex Judææ, cùm ſuaſu Athaliæ uxoris, fratres interfecit. Eandem Abimelechus, Gedeonis filius, patri longè diſſimilis, qui uno die ſeptuaginta fratres truncavit capite; ambitionis ultimum nefas, ac poſtea frequens. Eandem Ariſtobulus rex & ipſe Judææ, cùm Antigonum fratrem è medio ſuſtulit. Eandem Cambyſes Perſarum Rex, cui cùm per quietem viſum eſſet,

(*d*) *Ambitio quantum malum, etiam inter propinquos.*

eſſet, veniſſe ſibi nuntium, qui diceret: *Mergidem ſolio ſedere regio*, eum manu Perexaſpidis Perſæ interfecit. *Herodotus.* Eandem *Iugurtha*, Manaſtabalis filius nothus, cùm *Adherbalem* & *Hiempſalem*, Micipſæ patrui ſui filios exanimavit, ut ſolus Numidis imperaret. Eandem Mithridates Rex Ponti, cùm matrem, fratrem, & inſuper ſex liberos peremit; & ipſe demum à Pharnace filio necatus. Eandem innumeri alii, qui ferrum, dominandi cupiditate, parricidiis eruentârunt. Felix & beata erit civitas illa (& quælibet familia) in quâ hæc duo verba *Meum* & *Tuum* non audiuntur. Stobæus ſerm. 22. ex Plutone. Hæ duæ voculæ, etiam joco prolatæ quantam in nobili familia tragœdiam excitârint, narrat Bernardinus Scardeonius lib. 3. claſſ. 13. in deſcriptione urbis Patavinæ, & ex eo Jacobus Pontanus Attic. Bellar. Part. 1. Syntag. 1. hiſt. 55. Ex familia, inquit Liminæa Patavina antiquiſſima, fuerunt duo fratres, qui cùm per æſtatem ruri poſt cœnam, noctu, ſub dio in atrio domûs de diverſis rebus diverſa inter ſe loquentes ſtarent, ſtellâſque innumeras ſuſpicerent & contemplarentur, quæ tum fortè ſereno cœlo fulgebant; per jocum alter dixit ridendo: precari ſe tot ſibi boves, quot ſtellas micare conſpiceret. Tum alter mox item per jocum reſpondit: utinam mihi pratum eſſet inſtar cœli latum: & ad fratrem converſus, ubi tum, inquit, tuos paſceres boves? ille, in prato tuo. Rurſus alter, quid ſi nollem ego? ſubjecit ille: te etiam invitô; Tu me invitô? Etiam, iterat, te invitô. Sic altercando riſus in iram, ira mox in rixam, & in ſerium furorem converſa, dum neuter alteri cedere ſuſtinet, exertis utrinque gladiis, ſeu pugionibus, quibus fortè ambo accincti erant, ſe invicem transfixerunt. Et hinc unus, illinc alter humi decidentes, exanimes in ſanguine ſuo volutati ſunt, donec à domeſticis, qui eos altercantes audierant, delati intra domum, fatali horâ properante extincti ſunt. Quo luctu familiæ quis explicet? Adeò ſi cœlum quoque rixis materiam ſubjicit; quid litium non parit tellus, peperítque? Diſcordes in rogo duorum fratrum Eteoclis & Polynicis flammæ terreant animos, ambitione & iracundiâ accenſos: nam quos diſſidentes mors rapuit, nulla componet inter ignes æternitas.

V. (*e*) Eriphyles ob maritum monilis causâ proditum, à filio peremptæ, totiúſque familiæ perditæ meminit Horatius Od. 16. lib. 3.

-------- Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demerſáque excidio.

Et Propertius eleg. 10. l. 3.

(*e*) *Fallax mulierum amor & ...*

Tu quoque ut auratos gereres Eriphyla lacertos,
Dilapſis nusquam eſt Amphiaraus equis.

Et Ovidius lib. 1. amor.

Ex quibus exierat, trajecit corpora ferro
Filius, & pœnæ cauſa monile fuit.

Arguit hic locus fallacem mulierum amorem & inconſtantem fidem, ſi quis ſit, qui licitetur. Quoties eius vitam, quem *oculum*, *corculum*, *delicium*, *animam* ſuam vocant, venalem gerunt! acus crinalis, flabellum, ſpeculum, digitabulum, in auris, monile, murenula, armilla, annulus haud difficulter expugnat mutabile pectus. Juvenal. lib. 2. Sat. 6.

Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ.

Illæ maritos occiderunt; hæc occidendum prodidit. Nihil non audet, mulier ſuperba ſimul & avara; plerumque tantò nocentior, quanto apparet innocentior. P. Syrus in Mimo ait: *Apertè cùm mala eſt mulier, tum demum eſt bona.* Euripides fucatum malum appellat. Idem in Hippolyto loquitur:

Odi mulieres, te verò præcipuè,
Quæ cùm malè egeris, blandè loqueris.

Eriphyla ſuâ proditione maritum in terræ hiatum præcipitavit. Toties hoc fit, quoties uxores malæ blanditiis ac nequitiis ſuis corda virorum evertunt; quarum ſuperbiæ ut ſatisfiat, ad fraudes, ad rapinas, ad varios dolos adigunt eos; in impatientiam, in luxum, in avaritiam, in odia, in errores, in hæreſim, in mille mala, & demum in æternæ damnationis barathrum pertrahunt. Feliciſſimus fuiſſet Imperator Juſtinianus, ſi conjuge Theodora caruiſſet, quæ ipſum in Eutychianam ſectam induxit Baron. an. 540. Pari modo Arcadius Imp. ab uxore ſua Eudoxia deceptus, ſanctiſſimum Præſulem Chryſoſtomum in exilium egit. Baron. an. 404. Ita Valentem Imp. jam Chriſtianâ doctrinâ imbutum, & baptiſmo proximum, Arianâ hæreſi implicavit uxor & perdidit. Theodoret. lib. 4. Eccleſ. hiſt. c. 11. Taceo plura. De huius generis feminis loquitur Philoſophus *Secundus*, dum interrogatus quid eſſet mulier, reſpondit: Viri naufragium, domûs tempeſtas, quietis impedimentum, vitæ captivitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, ſumptuoſum bellum, conviva fera, leæna complectens, exornata Scylla, animal malitioſum, neceſſarium malum.

VI. (*f*) Non deſunt tamen illuſtres matronæ, quæ ſalutem mariti etiam ſuæ poſthabebant. Nobile ſacris in litteris huius rei documentum

(*f*) *Illuſtrium matronarum fides & charitas erga maritos.*

mentum dedit Michol, quæ conjugem ſuum Davidem parentis Saulis furori mirâ ſolertiâ ſubduxit, dum eô clàm emiſſô, pro loco viri ſimulacrum eius in lectulo ſuppoſuit, & regios ſatellites eluſit. 1. Reg. 19. Memorabile eſt facinus feminarum Lacænarum, quæ captivos viros, mutatis veſtibus liberârunt, ipſæque in captivorum locum ſe ſubſtituerunt. Plutarch. Quod etiam de noſtris legimus, quæ tam efflictim maritos ſuos amaverunt, ut Conrado III. Imp. adverſùs Guelfonem, Bavariæ ducem, bellum gerente, oppidúmque Winsbergam in deditionem accipiente, cùm fieret matronis gratia efferendi, quidquid humeris portare poſſent, illæ neglecto auro, & omni mundo muliebri, maritos ſuos humeris ſuſceptos exportarent, admirante & collaudante mulierum fidem Cæſare. Jo. Navel. vol. 2. generat. 38. an. 1138. Majus etiam conjugalis argumentum extitit, quod ſubdo. In expeditione adverſùs Syros, Robertus Britanniæ Rex, gladio venenato, luculentam in brachio acceperat plagam, itáque inſederat malum, ut in patriam reverſus ſanitati non poſſet reſtitui, niſi pus virulentum humano ore extraheretur, reſpuit Rex medicinam, facienti exitioſam, Regina facinus ſupra virum auſa, noctu ſolutis vulneris faſciis, primùm inſcio marito, poſt etiam connivente, venenum ſugendo elicuit, & plagam medicis præbuit facillimè curandam. Georgius Viviennus lib. 2. de offic. probi patrisfamilias. c. 13. & ex eo Georgius Stengelius de matrimon. c. 24. Idem beneficium contulit Eduardo Regis Angliæ primigenio filio uxor, Regis Hiſpaniæ filia. loc. cit. ex Roderico Santio p. 1. hiſt. c. 4. Adeò lingua feminarum vel peſſimum telum, vel optimum eſt medicamentum. De Eriphyla Cicero 4. Verr. Eriphylam accepimus in fabulis ea cupiditate fuiſſe, ut cùm vidiſſet monile, ut opinor, ex auro & gemmis, pulchritudine eius incenſa, ſalutem viri proderet. Similis iſtius (Verris Cupiditas) hoc etiam acrior atque inſanior, quod illa cupiebat id quod viderat: huius libidines non ſolùm oculis, ſed etiam auribus excitabantur.

VII. (g) De Amphiarai ſub terras raptu eleganter diſſerit in Labyrintho cap. 5. p. 1. Stengelius. Amphiaraus vates Argivus & augur, cùm prævideret fore, ut in bello Thebano interiret, terræ diruptione abſorbendus, diu pertinaciter domi latitavit. Sed ut plerúmque loquax &, infida eſt mulierum natio, tandem ab uxore proditus, perſanè invitus ab Adraſto ad bellum eſt pertractus. Ubi cùm manu pariter ac ferro ſtrenuus, victrice curru ſublimis pugnaret.

----- ecce

(g) *Peccatoris cum Amphiarao comparatio.*

------ ecce altè præceps humus ore profundo
Diſſilit, ínque vicem timuerunt ſidera, & umbræ.
Illum ingens haurit ſpecus, & tranſire parantes
Mergit equos, non arma manu, non frena remiſit.
Sicut erat, rectos defert ad tartara currus.
Reſpexítque cadens cœlum, campúmque coire
Ingemit.

Quàm multis nos partibus Amphiaraô inferiores ſumus! Perituri non providemus nos perituros. Aliis vates ſumus, noſtra pericula manticæ immitimus, quæ in tergo eſt. Amphiaraus longè ante proſpexit in abyſſum exitii ſui: nos fugimus, ſi quis digitum intendens monſtrare vult, ubi pereamus. Amphiaraus quod vidit, quà potuit, cavit. Nos ſæpè perſpicuè videntes, quid nos perdat, nihil cavemus. Illum uxor ſua prodidit; nos caro noſtra in pericula proj cit. Imò ultro per abrupta in præcipitium inſilimus. Illum equi rapuerunt in profundum, nos rapiunt indomitæ cupiditates: Spes, metúſque inanes: brevis dolor, aut brevis voluptas: amor vindictæ, amor pecuniæ, amor gloriæ, quocunque volunt, tanquam infrunitæ beſtiæ rapiunt. *Ille cadens cælum reſpexit, campúmque coire ingemuit;* nos deorſum ferimur, & surſum neque oculos, neque animos mittimus; Illum poſt tantum ſaltum, Elyſii proceres dicuntur magnis gaudiis excepiſſe: nos quò profundiùs immergimur in *Mundum*, eò profundiùs deſcendimus in *Infernum*; plorante cœlo, & tartaro ſuper nos cachinante. Hæc ille vir diſertus.

VIII. (*b*) Sed quid ſibi vult telum Amphiarai ſubditô laurô veſtitum, imò in laurum mutatum? Arbor hæc eſt Symbolum tam doctrinæ quàm Victoriæ. Oſtenditur, litteras etiam belli tempore utiles eſſe, quod comprobat celebre illud regis Agamemnonis votum, qui ut Troia faciliùs potiretur non Achillis, aut Ajacis, ſed Neſtoris decem ſimiles optabat ſibi. Nam & Architam Tarentinum, Philoſophum Pythagoricum ſexies exercitum duxiſſe legimus, & Meliſſum Sarminium, Parmenidis Philoſophi auditorem, navalibus aliquot victoriis inſignem fuiſſe; & ter ſtipendia feciſſe Socratem; & Xenophontem egregiam in bello civibus ſuis operam præſtitiſſe. Quid illa propugnacula Græciæ, Periclem, Themiſtoclem, Epaminondam loquar? Quid illa Romani imperii columina Scipiones, Lucullos, Fabios, Marcellos, alióſque innumerabiles proferam? quos omnes cum bellicis laudibus claros, tum præſtantes doctrinæ ſtudiis fuiſſe hiſtoriæ loquuntur. Nam Julium Cæſarem quis neſcit utra laude præſtaret,

(*b*) *Litterarum & armorum conjunctio.*

Digitized by Google

ret, ambigunm poſteris reliquiſſe? Atque hoc præclarè olim intellexiſſe videntur Mitylenæi præcipuam eſſe in Republ. vim litterarum, qui quos populos bello devicerant, nullam eis aliam pœnam irrogabant, niſi ut ne liberos ſuos litteras edocerent. Muretus vol. 1. Orat. 2. de laudibus litterar. Duæ ſunt artes, inquit Cicero pro Muræna, quæ poſſunt locare homines in ampliſſimo dignitatis gradu: una imperatoris, altera oratoris boni: ab hoc enim pacis ornamenta retinentur: ab illo belli pericula repelluntur.

Utrinque (ex litteris & armis, quæ duo conjunxit Amphiaraus) magnum decus, magna commoda, magna emicat gloria.

IX. (*i*) Laureata Amphiarai haſta in animum mihi reducit. Haſtam illam Conſtantini M. quam in ſignum labarum militare, per modum Crucis, in cœlo conſpicuæ, erexit; quippe per quam ſalutem, victoriámque adverſus Maxentium tyrannum conſecutus fuiſſet. Quænam verò glorioſior vel laurus, vel laureata haſta eſt, quàm quæ Dei gloriæ militavit: Tartari vires contrivit, diſiectiſque ſuperſtitionum tenebris, veræ Religionis jubar, longè, latéque propagavit? De qua Prudentius adverſus Symmachum lib. 1. de potentia crucis.

------ Tunc ille ſenatus (ſcilicet Romanus)
Militiæ ultricis titulum, Chriſtique verendum
Nomen adoravit, quod collucebat in armis.

Et ibidem:

Teſtis Chriſticolæ Ducis adventantis ad urbem
Miluius, exceptum Tiberina in ſtagna Tyrannum
Præcipitans, quanam victricia viderit arma
Majeſtate regi, quod ſignum dextera vindex
Prætulerit, quali radiârunt ſtemmate pila.

Figuram ejus haſtæ ita depingit Euſebius apud Baron. ad annum Ch. 312. Haſtile erat oblongum, erectúmque auro undique obductum, quod cornu (ſeu bacillum) habuit tranſverſum, ad formam crucis conſtructum; in faſtigio operis corona affixa, lapidibus pretioſis, & auro circumtexta. In ea ſalutaris appellationis Salvatoris nota inſcripta, duobus ſolùm expreſſa elementis, id eſt, duabus primis litteris Græcis nominis Chriſti: erat P. in medio litteræ X. urioſè & ſubtiliter inſerta, quæ totum nomen Chriſti perſpicuè ſignificârunt. Velamen ex cornu tranſverſo pendebat, quod crucis menſuram æquavit, & illud gemmis & auro pretioſum. Hæc Euſebius. Nobile ſanè trophæum, & omnibus

R r

(*i*) *Arma laureata Deo dedicanda.*

bus belli Ducibus ob oculos ponendum : ut meminerint gladios & haſtas ſuas non innocentûm ſanguine pingere : non rapinis & iniquis ſpoliis cingere ; ſed lauros eis inflectere, hoc eſt, juſtitiæ, fortitudinis, continentiæ laudes appendere, armáque in Dei cauſa vibrata, Deo victoriarum Datori, ſuis in templis, quod majores noſtri fecerunt, dedicare.

X. (*k*) Amphiaraus tellure abſorptus, laureatum telum, ſeu haſtam, reliquit; quô ſignificatur nominis poſt fata ſuperſtes fama & immortalitas. In tenebris jacerent fortiſſimorum virorum res geſtæ, niſi lumen litterarum accederet. Deflueret in cineres memoria, niſi eam ab oblivione litterarum monumenta vindicarent. Gloria factorum eboris eſt inſtar, quod aſſiduo contactu, nitorem contrahit ætatum conſequentium; & perpetuo velut affrictu, ſplendidior exiſtit, beneficiô litterarum.

(*k*) *Litterarum dignitas ad famam militarem illuſtrandam.*

SYMBOLVM LIV.

Hebe & Ganymedes, Iovis Pocillatores.

Ex Homero lib. 4. Iliad. Virgilio 3. Æneid. Mythologo lib. 2. c. 5. & lib. 9. c. 13.

Ethicè.

1. Favor Principum inconſtans. 2. Virtus & doctrina commendant formam. 3. Cur quidam in flore ætatis moriantur ? 4. Virtus & invidia evehunt in aſtra.

HEben Latini, Tullio teſte, *Iuventatem* (id eſt, juventutis deam) vocârunt; Poëtæ Junonis filiam fuiſſe dixerunt; & fabuloſum ejus ortum hunc memorant. Fuit, cùm Juno ab Apolline, in domum Jovis ad convivium vocaretur; in eo præter nobiliores dapes, agreſtes lactucæ appoſitæ fuerunt (nam dii ambroſiam quoque ſimplici ore diſtinguebant eſca,) quas ubi Juno comedit, cùm antea eſſet ſterilis, repentè fit gravida, & *Heben* filiam parit. Ea cùm pulcherrimæ formæ eſſet, Juventuti præficitur ab ipſo Jove ; & id præterea illi munus datum eſt, ut Jovi pocula miniſtraret, caput ornata ſerto variis è floribus texto. Verùm cùm aliquando inter miniſtrandum incautiùs & indecorè lapſa

lapſa fuiſſet, removetur ab officio, & *Ganymedes*, Laomedontis, Troiæ regis filius ſufficitur, ab aquila, dum venatur, ſubitò raptus, & juſſu Jovis, in cælum portatus. Hinc deinde inter ſidera translatus, in ſignum mutatus eſt, quod *Aquarius* vocatur, quia videlicet ejus ſideris ſtellæ imaginem fundentis aquam ſitu ſuo referre videantur.

Ethica.

I. *(a)* Per Heben ab officio pincernæ à Jove remotam, intelligendum cenſeo, inquit Natalis Comes in Mythologia loc. cit. gratiam atque favorem principum, rem eſſe inconſtantiſſimam, quæ facili lapſu amittatur, & cum ea omnia fortunæ ornamenta perdantur. Idipſum Ganymedis in Aquarium converſio docet. Erant ambo (Hebe atque Ganymedes) aliquamdiu gratioſi apud Regem Cœlicolûm, ſed uterque collectam præſtantiâ formæ, ætatis, obſequiorum, gratiam brevi effudit, quod inverſo aquali Aquarius ille docet. Hæc præmia vitam ſequuntur aulicam. Dum floret ætas, viret ſanguis, viget corpus, gratiſſima ſervitur ſervitus. Si parum quid offendatur, repentè ſerenum in tempeſtatem vertitur, & malis avibus abire jubentur, quos augurio læto felicitas ipſa advocâſſe videbatur. Id contigit Ganymedi. Aquila, ideſt, favor Principis ipſum usque in æthera evexerat; Prægustator fit Jovis, auro gemmisque diſtinctum tenet manu poculum, nectar ſuperum menſis miniſtrat. Et ecce! ſubitò ſcena vertitur, jubetur exeſſe Jovis regiâ, in Zodiaci ſe limites conferre, & pro Chryſendeto, *aqualem* ſuſtinere brachiis. Ita ſolet fieri. Quidam cum dedecore aperto amandantur ab aulis; alii ſub honoris ſpecie, quemadmodum Ganymedi factum, cui Jupiter locum inter ſidera aſſignavit, ſed parùm honorificum: Hydriæ bajulum fecit. Frequenter idem Miniſtris Principum obvenit, quibus improvisò occinitur: aliò migrandum eſſe, famulantium numero non eſſe pares impenſas. Poſſe tamen mutari tempora, & priſtina obſequia requiri; interim viveret ſibi, & bonæ ſpei. Scilicet; ſi ſapis, & ſentis, hic tibi ait: aquarius eſto, frigidâ ſitim, & olere fatuo, pelle famem. O infida ſecuritas! ô labilis aſcenſus! ô lubricum aulæ culmen! Quidam interrogatus, quomodo, rariſſimam rem in aulâ, conſecutus eſſet ſenectutem? reſpondit, *injurias accipiendo, & gratias agendo*; Seneca lib. 2. de ira c. 34. Mare, qui intrat, inquit Lipſius, navigat, fluctus exſpectat: qui Aulam, motus. In Aulis lenta ſunt beneficia, præcipites iræ; leviſſimo momento in indi-

Rr 2 gnationem

(a) Favor Principum inconſtans.

gnationem Principes impelluntur. Experti ſunt Ganymedes & Hebe. In illum ſic luſum eſt:

Quid ſibi vult pronæ Phrygius puer urniger undæ?
  Regia quem volucris nuper in aſtra tulit.
Siccine divini liquido pro nectare pocli
  Pincernæ gelidas dextera fundit aquas?
Hæc Jovis ex Aula Ganymedis prœmia? fuſum
  Principis ut vinum: gratia fluxa perit.

II. (*b*) Aliud ex Ganymede, ſed imitationis documentum, *Virtus* & *forma* in eo certabant: hinc etiamnum adoleſcens in cælum raptus eſt. Qua re demonſtrare voluerunt ſapientes Ethnici ac Ethici, teſte Cicerone 1. Tuſcul. Virum prudentem à Deo amari, & ipſum proximè accedere ad divinam mentem. Eſt enim Ganymedes anima hominis, quam ob eximiam virtutem Deus ad ſe rapit; quæ tantò eſt pulchrior, quantò innocentior, & à contagione corporis remotior. Pocula Jovi miniſtrata indicant: Deum mirificè delectari officiis ſapientiæ, eáque quaſi ſitire. Pulchritudo Ganymedis, virtutis eſt imago, quam ſi oculis corporis liceret cernere, ut Plato ajebat, mirificos ſui amores excitaret in animis hominum. Aquila ſubvexit Ganymedem in alta, quia ſapientia perſpicax eſt, & acie aquilinâ prædita. Hæc Mythologus l. c. Addo ego ex Alciati emblemate 4.

Conſilium, mens atque Dei cui gaudia præſtant,
  Creditur is ſummo raptus adeſſe Jovi.

Tractum id ex Xenophontis Sympoſio; quô loco ait, Ganymedem non corporis, ſed animi causâ à Jove in cælum translatum, ídque ipſum nominis etymo tradit, nam Γανυμήδης dicitur, ὃς γάνυται μήδεσι, qui divinis conſiliis lætatur. Claudius Minos in eundem locum.

III. (*c*) Per Ganymedis raptionem & in cælum translationem ſignificatur, quosdam à Deo in ipſo ætatis flore è vitâ evocari, ne provectiores annis, in Numinis offenſam, & ſalutis diſcrimen incurrant. Eſt enim Deus amator innocentiæ. Sapientiæ 4. v. 11. dicitur. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, & fictio* (dolus) *deciperet ſenſum eius.* Nam cum annis plerumque creſcunt vitia, & turbidiùs fluit è cado, quidquid propius fundo eſt. Prænoſcit Deus pericula labendi, hinc dilectas ſibi animas maturè ſubducit iis. Propterea Salomon loc. cit. v. 14. *Placita enim erat Deo anima illius, propter quod properavit Dominus educere illum*

(*c*) *Virtus & Sapientia commendant formam*, (*d*) *Cur quidam in flore ætatis moriantur.*

illum de medio iniquitatum. Iterúmque v. 10. *Placens Deo factus eſt dilectus, & vivens inter peccatores, translatus eſt.* Id eſt, probitas fecit amabilem Deo: & ne pravis improborum verbis & exemplis corrumperetur, ac quaſi contagio afflaretur, ſubtractus eſt diſcrimini; pergit Salomon v. 12. *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ transvertit ſenſum ſine malitiâ.* Id eſt, improbitas ſpecie honeſti frequenter perſtringit oculos mentis (præſertim adoleſcentum) ut quæ bona vera ſunt, non videat, & contra bona putet, quæ verè mala ſunt; impetúsque concupiſcentiæ, quo agimur & rotamur, animum ſincerum, ſimplicem, innocentem colluvie vitiorum corrumpit. Ibidem idem Sapientiſſimus Rex ſolatur parentes, ne lugeant præmaturum liberorum obitum, nam ſatis vixit, qui bene vixit, virtus non indiget annis; Hinc ille: *Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata.*

Quiſquis enim ſapiens eſt, ſatis ſenex & canus eſt, qui vitam vivit immaculatam, etiamſi juvenis ſit, ſenilis tamen ætatis decus & laudem non amittit. Nam, ut eodem loco, *Conſummatus in brevi explevit tempora multa.* Ingens meritorum ſpatium breviſſimo tempore emenſus eſt, & penè priùs fuit in meta, quàm in ſtadium procurrere cœpit. Unde S. Ambroſius in funere Theodoſii Imp. Perfecta, ait, eſt ætas, ubi perfecta eſt virtus. Puer Aſcanius à Marone commendatur. 9. Æneid.

Ante annos animúmque gerens, curámque virilem.

Virtutis enim & ſapientiæ celerior curſus eſt, quàm ætatis. Sunt quidam ſenes, bis pueri; & pueri ante ætatem ſenes. Senec. de Tranquill. c. 3. Nihil turpius, quàm grandis natu ſenex, qui nullum aliud habet argumentũ, quo probet ſe diu vixiſſe, præter ætatem. Mediolanenſis Præſul in pſ. 118. *Praveni in maturitate &c.* Præcurrit, inquit, ætatem, quiſquis in adoleſcentiâ poſitus, ſenilem gravitatem induit, & juveniles annos veteranâ quadam continentiâ regit: fervorémque virentis corporis, in cana morum maturitate componit. Et ibid. Quid poteſt habere laudis, ſi effœtum corpus voluptatibus, & jam ſenectutis gelu frigidum, ad ſera devotionis officia, depoſito jam ſegnior vigore convertat? Ganymedes nectar Jovi propinavit, id eſt, meliorem ætatis ſuccum virtuti conſecravit.

Fæx eſt & vappa, aut certè turbidum, quod ex ſera ſenectute premitur. S. Chryſoſtomus in pſal. 11. poſtquam expoſuerat, neminem eſſe, qui non ſibi eligat, ſervos & ancillas validas, vegetas, laboribus aptas; ſubjungit: quantò magis Deus vult adoleſcentiam, tanquam intactam

Virginem, ſibi jungi, ut eius vitæ primitias ambiat: ne quis, cùm juventutem peccando exhauſerit, languidam ac enervatam ſenectutem, ac vitæ fæcem virtuti (& Deo) reſervet. Vidit idipſum Seneca Epiſt. 108. Quid ergo ceſſamus, inquit, nos ipſi concitare, ut velocitatem rapidiſſimæ rei poſſimus æquare? Quemadmodum ex amphora primum, quod eſt ſinceriſſimum effluit; graviſſimum quodque, turbidúmque ſubſidit; ſic in ætate noſtrâ, quod optimum, in primo eſt. Id exhauriri in aliis potiùs patimur, ut nobis fæcem reſervemus. Hæc ethnicus Philoſophus ipſis ethnicis exprobrat, quòd nobiliores vitæ ſpiritus, & muſtum juventutis in nequitias effundant, & exhauriant; ſibi autem ut in ſenectute vivant, viribus corporis & animi exhauſtis, mentis ac rationis impotes, *fæcem reſervent*. Quid ad hoc Chriſtiani?

IV. (*d*) Jupiter Ganymedem feras venantem per aquilam in cœlum rapuit. Facit id virtus, quæ hominem brutas cupiditates, velut beſtias, inſectantem altiùs tollit, & ad cœleſtium conſortium evehit Jacobus Maſen in ſpec. imag. Qui rem ad hiſtoriam referunt, inter quos eſt Euſebius, ajunt Ganymedem, minorem natu à fratribus interemptum; ad conſolandas autem ſenis parentis (nempe Laomedontis, regis Troiæ) lacrimas, & leniendum deſiderium, fingebant fuiſſe ſubtractum à Jove, ſub aquilinâ ſpecie latente, ínque cælum ſubvectum; quemadmodum olim filii Jacobi Patriarchæ, cùm vendidiſſent Joſephum fratrem, ingenio, formâ, vaticiniis ſpectabilem, mentiti ſunt patri, ipſum alicubi à beſtia raptum, devoratúmque fuiſſe. Rectè Plutarchus in Moralib. ubi nullum lumen, ibi nulla umbra: ubi nulla felicitas, ibi nulla invidia. Ubi mel, ibi fel: ubi uber, ibi tuber: virtus dum premitur, extollitur. Ganymedes exturbatur è numero hominum, ut ſedem accipiat in Choro ſuperûm. Sic itur ad aſtra. Huc facit Epigramma:

Dum puer Iliacus diſponit retia ſilvis,
Atque agitat celeres per juga celſa feras.
Ætheriis ſubito delabitur Ales ab oris
Armiger, innocuis unguibus hæret onus.
Felix præda volat fruſtra latrante Lyciſca:
Invidiam virtus non timet alta canem.

SYM-

(*d*) *Virtus & invidia Ganymedem ſuſtulere in aſtra.*

SYMBOLVM LV.

Orpheus, mirificus Muſicus,

11. Metam. 4. Georgicor.

Ethicè.

1. Vis & laus Muſicæ. 2. Virtutum concentus. 3. Oſores Liberalium Artium. 4. Vituperatio laſcivarum cantionum. 5. Vir ſapiens & eloquens. 6. Vir uxorius. 7. Amor conjugalis. 8. Gravis offenſio in re parva.

FUit hic Apollinis & *Calliopes* Muſæ (vel ut alii volunt, *Oeagri* fluvii, & Polyhymniæ, itidem Muſæ, filius, non longè à Pimpleis collibus natus; nam, quod alibi quoque notamus, Poëticæ illæ virgines, non ſemper erant virgines, uti nec Romanorum Veſtales. Lyram Orpheus ex cornibus boum additis ſeptem nervis, compoſitam, in primâ ſtatim pueritia ab ipſo Phœbo dono accepiſſe fertur; quam tantâ dexteritate & ingenio tractavit, ut omnes ſui ævi muſicos & cantores, artis peritiâ longo poſt ſe reliquerit intervallo. Hinc factum eſt, ut apud Thraces, quanquam homines barbaros in ſummâ admiratione & honore eſſet, quod teſtatur Virgilius in Sileno Eclog. 6.

Nec tantùm Phœbo gaudet Parnaſſia rupes,
Nec tantùm Rhodope miratur, Iſmarus Orphen.

Aiunt inſuper, illùm tantâ carminum ſuavitate fuiſſe, ut non modò leones & tigres demulſerit, atque omne ferarum genus manſuetum reddiderit; ſed etiam Muſicæ ipſius dulcedine ſaxa, ſilváſque cum montibus totis ad ſe attraxerit, & fluviorum curſus inhibuerit. Maro Georg. 4. inducit illum.

Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus

Et Ovidius. 11. Metam.

Carmine dum tali ſilvas, animóſque ferarum
Threicius Vates, & ſaxa ſequentia traxit.

Navigavit cum Argonautis, eóſque modulaminis dulcedine à Sirenum periculis conſervavit. Miro tenebatur amore uxoris *Eurydices*, cum qua conjunctiſſimè, ſuaviſſiméque convixit. Hæc, cùm ſervandæ caſtitatis ergo

ergo inſequentem *Ariſtæum* fugeret, calcato per imprudentiam Colubro, pede morſum & venenum accepit, immaturóque funere obiit. Ex eâ morte ingentem dolorem hauſit Orpheus, adeò, ut deſiderio coniugis efflictim amatæ, viam moliretur ſub terram, ad ipſum Plutonis regiam, & inferos manes. Ibi Citharæ dulcedine, & flebilibus modis, ipſius Acherontici regis animum, cæteroquin mitigari neſcium, primus omnium flexit, ut reſciſſa fatorum lege, Euridicen maritum ſequi, atque ad ſuperos reverti permitteret: hac tamen propoſita conditione, ne ille reſpiceret, antequam ſupernæ luci redditi eſſent uterque. At verò Orpheo, ſolicito ſupra modum de uxore, & utrùm ſe ſequeretur dubio, non ſatis alto ſedit pectore atrox Plutonis præceptum. Amore námque conjugis reſpexit, cùm jam propè emerſiſſet è ſubterraneo itinere. Hinc factum, ut omnis Ditis Patris indulgentia, & beneficium Proſerpinæ (nam & hæc ſuas preces interpoſuerat) fieret irritum: revocata námque fati violentiâ mulier, ad umbras priores redire juſſa eſt. Orpheus duplici dolore ictus, cùm de conjuge jam repetenda deſperaret, omne mulierum conſortium de cætero averſatus, ſolitariam vitam degere, ínque ſilvis ac ſecretis receſſibus, Muſicæ beneficio, ægrum ſolari animum conſtituit. Cui propoſito cùm inhæreret pertinaciùs, *Mænades*, mulieres, orgia Bacchi celebrantes, in illa loca bacchantium habitu delatæ, & conſpicatæ oſorem generis ſui, facto in divinum Citharœdum impetu, fruſtillatim illum, & per ſummos cruciatus laniaverunt. Cujus ita lacerati membra collecta, poſtmodum ſepulturæ mandata ſunt apud *Libethram*, Aſiæ oppidum. Caput, quod furioſæ Bacchæ humeris avulſum, cum Lyra in Thraciæ fluvium abjecerant, ſervitio illius fluminis ad Lesbum inſulam delatum: *Lyra* verò ab Apolline inter aſtra collocata eſt.

Cæterùm perhibetur, oraculo vaticinium editum eſſe, tempus adfuturum, ut exitio peſſimo Libethrani darent Diis pœnas à *Porco*: quandocunque vatis Orphei cineres & oſſa Sol cœpiſſet intueri. Quod oraculum tunc, quorſum evaſurum eſſet, ignorabatur: & cùm à *ſue* nemo tantum malum metueret, negligebatur. Accidit autem poſteris tempeſtatibus: ut ad Orpheici cippi pedem, in os inſertâ fiſtulâ paſtor quidam, ſuavè modulans, ſomno obrepente ſopiretur: nec tamen è labiis fiſtulam, ne dormiens quidem, dimitteret; & canna, vehementiore dormientis proflatu, nihilo minus, quàm ſi vigilaret, ſonitum quendam rudem ederet. Id quidam fortè præteriens, ut animadvertit: riſu caſum

ſum hunc & admiratione proſecutus, ſtatim in urbem nuntiavit: *Paſtorem dormientem canere.* Concurritur effuſè tum ad paſtorem ſopitum, tum Orphei columnam; multitudinis compreſſione evertitur pila, frangitur ſepulchralis urna, effunduntur cineres, ſolíſque radiis oſtenduntur vatis oſſa, uti prædictum fuerat. Prædictionis fidem implevit *Sys* torrens (ſuem Græcis ſignificat) qui eluvionibus Libethram urbem cum mœnibus atque tectis disjecit. Túmque demum intellectum, quiſnam eſſet, quamquam formidandus *Porcus*, qui civitatem Libethranorum eſſet multaturus, ob Orphei reliquias patefactas. Biſſelius ex Cœlio Rhodigino lib. 18. c. 22. Ruinarum illuſtrium Decade. 2. de Orpheo. Quin etiam Pauſanias in Bœoticis tradit, Thracibus perſuaſum eſſe, Luſcinias in nemore, ubi monumentum Orphei, cæteris ejus generis avibus & vocaliorem edere cantum & amœniorem.

Ethice.

I. (*a*) Quanta vis & laus ſit Muſicæ documentum eſt Orpheus, qui non tantùm hominum aures, ſed etiam ferarum & volucrum; quódque mirandum magis, ſurdas arbores, lapides, ſaxa, & flumina traxit. Neque hoc duntaxát; ipſi quoque inferi ab ejus cantu pendebant, & impiorum ſupplicia quaſi obſtupefacta ceſſabant; Poëta canente, mollita ſunt ipſius etiam Plutonis pectora:

Neſciáque humanis precibus manſueſcere corda.

Ovidius graphicè de Orpheo.

Talia dicentem, nervóſque ad verba moventem,
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam
Captavit refugam: ſtupuítque Ixionis orbis:
Nec carpſere jecur volucres: urníſque vacarunt
Belides: ínque tuo ſediſti Siſyphe ſaxo:
Tum primùm lacrimis victarum carmine, fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas: nec regia conjux
Suſtinet Oranti, nec qui regit ima, negare.

Non minùs eleganter Horatius lib. 3. Ode. 11.

Tu potes tigres, comitéſque ſilvas
Ducere: & rivos celeres morari:
Ceſſit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ,

(*a*) *Vis & laus Muſicæ.*

Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, ſaniéſque manet
Ore trilingui
Quin & Ixion, Tityóſque vultu
Riſit invito, ſtetit urna paulùm,
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Et Maro graviter. 4. Georg.

Quin ipſæ ſtupuere domus, atque intima Lethi
Tartara, cœruleóſque innexæ crinibus angues
Eumenides, tenuítque inhians tria Cerberus ora,
Atque Ixionei vento rota conſtitit orbis.

Quid dici, fingíque poteſt ampliùs de præſtantia Muſicæ, in ipſa Tartara dominantis? . Omnino partem valet in omnem, numerorum & modulorum artificioſa concinnitas; quorum celeritate rapiuntur animi, tarditate torpeſcunt, gravitate componuntur, levitate vaneſcunt, aut læti, aut hilares, aut quieti, pro carminis habitu, formáque canendi. Concitandi ſunt in prælia animi? Mars accenditur cantu. Revocanda ad manſuetudinem pectora? mulcentur cantu. Solvenda ſunt in lætitiam? relaxantur cantu. Inflectenda ad mœrorem? langueſcunt cantu. Percellenda metu? Dejiciuntur cantu. Iterum ad ſpem reducenda? eriguntur cantu. Memoratu dignum & mirum eſt, (placet enim has commentationes noſtras etiam hiſtorica varietate condire.) quod de Erico II. Daniæ Rege ſcribit Crantzius lib. 5. Daniæ c. 3. & *Saxo* (qui ſe demiſſionis causâ Grammaticum appellavit) cap. 12. Apud Ericum, cognomento *bonum*, Daniæ regem citharœdus haud ignobilis, admirabiles & propè ſtupendos artis ſuæ commendabat effectus, maximéque illud ipſum, quòd in humanos ſenſus, mentéſque obtineret imperium. Rex verborum novitate perculſus, qui neque vim tantam muſicæ arbitraretur, continuò hominem artis ſpecimen edere jubet, & torpentes animos ad furorem Martium, ſi poſſet, accendere. Annuit ille, & nequa nocendi cauſa daretur, arma omnia ex aula ferri præcipit, cuſtodéſque in atrio collocari, quò furentes, ſi fortè in rabiem agerentur, compeſceret. Dictum, factum. Tum ille, qua plurimum valebat, canendi, ac organa & fides tangendi peritiâ: primùm quidem amariſſimos, deplorantis, lamentantis, ac deſperantis animæ threnos exorſus, omnium,

omnium, quotquot aderant, auditorum mentes, non ſtupore duntaxat, & mœrore oppreſſit; ſed & ſingultus, & uberes lacrimas, flebili ſuo cantico expreſſit. Deinde adeò ſuaves, & mellitos cantus effudit, ut toti jactatione corporis, & ſaltabundi, intemperantem lætitiam proderent. Tandem verò ubi acrioribus, ac ſeverioribus modulis intonare cœpit, continuò totis tectis aulici fremere, tumultuari, arma & gladios inclamare, & in ſe furere conſpicati ſunt. Nec mora; accurrunt cuſtodes, ut regem cum ſuis furentem contineant; ſed ille effractis atrii foribus, arrepto enſe, quatuor confodit; & ut actus in rabiem taurus, totis bacchatur ædibus. Vix tandem pulvinarium & lectorum mole undique oppreſſus, contineri potuit. Menti reſtitutus, relicto regni Procuratore filio, Hieroſolymam expiandorum homicidiorum gratiâ profectus, atque in Cypro defunctus eſt. Hæc illi Scriptores. Et Dio, oratione 1. de regno refert, Timotheum Muſicum, quoties libuerat, Alexandri Magni animum ita accendiſſe cantu, ut efferatus rueret in arma, iterúmque emollitum, ad hilares epulas pertraxiſſe. Terpander, quem comeſta ficus ſuffocavit, ſeditionem inter Lacedæmonios concitatam, muſicâ ſedavit. Græci deliberaturi de rebus maximè ſeriis cantum *Dorium* ſæpè adhibuerunt. Caſſiodorus vim muſicæ in morbos, longâ oratione explicat; ubi inter alia de diverſis modulis, & eorum effectibus: *Dorius*, inquit, prudentiæ largitor eſt, & caſtitatis effector: *Phrygius* pugnas excitat, votum furoris inflammat: *Æolius* animi tempeſtates tranquillat: *Lydius* intellectum obtuſis acuit, & terreno deſiderio gravatis, cœleſtium appetentiam inducit. Hæc Caſſiodorus. Alii non nihil aliter: nam *Phrygium*, *Ionicúmque* modulamen mollitiei & laſciviæ damnant. Vide etiam Valleſium c. 28. in S. Scripturam.

Itáque vis ex concitato & iracundo placatum efficere? modulos adhibe. Præter nominatos, teſtis animoſus Achilles, qui cùm vehementiſſimè in Agamemnonem indignaretur, & jam animus propè in arma, vímque erumperet, citharam capiebat, ſono dulci motus tumidos retundebat. Ælian. lib. 14. hiſtor. var. Ita Theodoſium Auguſtum ob imperatorias ſtatuas ab Antiochenis dejectas, extrema quæque minitantem, Favianus urbis eius antiſtes, lugubri quodam modulatu ita mitigavit, ut Imperator ad miſericordiam flexus, & injuriæ oblitus, poculum ipſum, quô in convivio utebatur, lacrimis reſpergeret. Sozomen. lib. 4. c. 23. Vis ex libidinoſo pudicum, ex ebrioſo ſobrium reddere? melodiam applica; ſic, memorante Plutarcho, cùm Pythagoras fortè in homines ebrios tibicini

 adambu-

adambulantes incidiſſet, extemplo *Dorium* (eſt genus modulaminis) canere juſſit, quâ cantûs mutatione ita crapulam diſcuſſerunt, ut corollas capite detraxerint, ad majorem ſeſe modeſtiam compoſituri. Idem videns juvenem quendam, libidine flagrantem ad oſtium amicæ inſanire, mutatis *Phrygiis* in graviores modulis, eum ad ſanam mentem revocavit. Hinc eius diſcipuli, cùm dormitum irent, aut cubito ſurgerent, ad placidum animi ſtatum retinendum, cantu & Symphoniâ utebantur. Iidem ſiquando ad iracundiam ſe præcipites fieri ſenſiſſent, continuò aptatis fidibus teſtudinem modulatè pulſabant, & quærentibus cauſam, ajebant, ſe animo mitigari. Quid quod orcinus ipſe ſpiritus modulatu muſico non fabulosè, ut Orpheus Plutonem mitigavit, ſed verè dometur, & comprimatur, uti ſacra hiſtoria teſtatur 1. Reg. 14. quando David, Jeſſæus juvenis, dulcedine citharæ Saulem Regem ab inſeſſore ſtygio agitatum, ad quietem & malaciam mentis compoſuit. Apollonius Rhodius ſcribit, Argonautas ad ſonitum Lyræ Orphéæ remos duxiſſe; piſces marinos navim *Argo*, ſuavitate Citharæ delinitos, ſecutos; eadémque heroes diſſidentes reconciliatos fuiſſe. Quid validius muſicâ? Hæc etiam labores & miſerias levat ac ſolatur, quod argonautici remiges ſunt experti. Hinc Pelignus vates lib. 4. Triſt.

Hoc eſt cur cantet vinctus quoque compede foſſor,
Indocili numero cùm grave mollit opus.
Cantet & innitens limoſæ pondus arenæ
Adverſo tardam qui vehit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsâ brachia verſat aquâ.
Feſſus ut incubuit baculo, ſaxóque reſedit
Paſtor, arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data penſa trahentis
Fallitur ancillæ, decipitúrque labor.
Fertur & abductâ Lyrneſſide triſtis Achilles
Æmoniâ curas attenuâſſe Lyrâ.
Cùm traheret ſilvas Orpheus & dura canendo
Saxa, bis amiſſa conjuge mœſtus erat.

Adeo Muſicæ vis per aurium ſenſus, quaſi per animæ veſtibula, ſi quando potentiùs illapſa eſt, tum delicato quodam titillationis Lenocinio, mentem ſurripit, & miti quodam dominatu omnes affectuum fides ac chordas excitat, & pro libitu placat. Atque hoc eſt, quod dicatur Orpheus beſtias,

Digitized by Google

beſtias, ligna, lapides moviſſe, curſum fluminum ſtitiſſe, rauca murmura compeſcuiſſe.

II. (*b*) Longè verò dulciſſima eſt illa Muſica, quæ canit intus, & efferatas animi perturbationes ad rationis numeros, velut ad harmoniam componit. Quod Macrobius obſervavit lib. 2. in ſomnio Scipionis c. 3. *Omnis*, inquit, *habitus animæ cantibus moderatur.* Plato quoque in Timæo: *Data nobis eſt harmonia, non ad voluptates rationis expertes, ſed ut per eam, diſſonantem circuitum animarum componamus, & ad concentum ſibi proprium revocemus.* Et Seneca Epiſt. 88. *Ad Muſicum*, ait, *tranſeo, doces me, quomodo inter ſe acutæ & graves voces conſonent; fac potiùs, quomodo animus ſecum meus conſonet, nec conſilia mea diſcrepent. Monſtras mihi, qui ſint modi flebiles: Monſtra potiùs, quomodo inter adverſa non emittam flebilem vocem.* Si Platoni credimus, corpus noſtrum cithara eſt, citharœdus eſt animus: cui nunc hæ, nunc illæ fides tentandæ; modò lex oculis, modò linguæ ponenda; modò aures, modò manus adſtringendæ; nunc luxuriæ. nunc impatientiæ affectus ad debitam normam revocandi. Hominis chriſtiani princeps cura eſt, ut quotidie citharam ſuorum affectuum examinet. Et jam cum iracundiâ ſuâ litigat, nunc invidiam reprehendit, modò ſuam ſomnolentiam exſtimulat, mox lætitiam refrænat, inde triſtitiam mitigat. Semper his ſuis chordis oberrat, totiéſque vel remittit, vel ſeveriùs intendit, donec in harmoniam conſpirent.

III. (*c*) Meritas pœnas dederunt Libethrii, homines ab omni Muſarum commercio alieni, elegantiorum diſciplinarum ſtolidiſſimi contemptores, Orphei & Muſices oſores. Hinc à torrente, cui nomen *Sus*, cum horrido murmure, in modum porci grunnientis, ſuperobruti, dignum craſſis auribus acroama ſenſerunt. Unde adagium: *indoctior Lybethriis. Non impedias muſicam*, monet Siracides cap. 32. quod ſibi dictum putent *Miſomuſi*, quibus ſuavius tinnit æreus in loculis nummulus, aut rudentis in ſtabulo ſtridor aſelli, quàm Orpheæ ſonitus Citharæ, ad haram potiùs natis, quàm ad Lyram.

IV. (*d*) Orphei Lyra inter aſtra relata eſt. Cur? Quia caſta, honeſta, ſacra cecinit. Videlicet de impiorum Gigantum clade de Herculis laboribus, Corybantum viribus, Minervæ Sacrificiis; de deorum luſtrationibus, vaticiniis, auſpiciis; de ſignis & prodigiis: de inferorum expiationibus; de motu & ratione aſtrorum &c. Orco quàm cœlo digniores ſunt illæ lyræ, citharæ, voces muſicæ, quæ modulatu la-

(*b*) *Virtutum concentus.* (*c*) *Oſores liberalium artium.* (*d*) *Vituperatio laſcivorum cantuum.*

ſcivo aures vulnerant, animos emolliunt, Veneres ſtimulant, cupidines animant, theatra infamant. Et illi quoque cantores ſeriùs ſperent ſidera, qui fractis in mollitiem modulis, & ambitioſo numerorum flexu artem ſuam referunt magis ad vanitatem, quàm ad pietatem: ad ſuam arrogantiam, quàm ad Numinis reverentiam, ſequentes genus canendi effeminatum, ſaltatorium, Phrygium, emaſculatum, minimè religioſum, vibrantes & criſpantes vocem non aliam, quàm qualem deſcribit Juvenalis ſat. 3.

Miratur vocem anguſtam, quâ deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.

Monet ſuaviter Mellifluus Doctor: *Cantus, plenus ſit gravitate: nec laſciviam reſonet, nec ruſticitatem: ſic ſuavis, ut non ſit levis: ſic mulceat aures, ut moveat corda: triſtitiam levet, iram mitiget: ſenſum litteræ non evacuet, ſed fœcundet.* Bernard. epiſt. 312. ad Guidonem Abbatem.

V. (e) Orpheus, ut ſcribit Pauſanias in Bœoticis, multa humanæ, politicæque vitæ utilia invenit, nam Deorum initia, & univerſam Theologiam primus aperuit, & quibus ritibus cœleſtium iræ placentur, tradidit. Mythologus ait lib. 7. c. 14. Orpheus vir fuit planè ſapientiſſimus, *Lini* auditor, & ut illa ætas ferebat, divinarum rerum peritiſſimus; poſt mortem Eurydices, cæterarum mulierum conjugium ſprevit, & ideò illi ſexui exoſiſſimus fuit, unde hominum conſortium fugit, & ſatis ſibi voluptatis ex ſua cithara hauſit, nunquam minùs ſolus, quàm ita ſolus. Hic idem cùm in rudes adhuc mortales incidiſſet, qui ſine ullo morum delectu, & ſine legibus viverent, ferarúmque ritu per agros, nullis conditis tectis, vagarentur, tantùm dicendo, & orationis ſuavitate valuit, ut ad manſuetius vitæ genus feros homines traduxerit, illos in unum locum convocârit, civitates condere docuerit, legibúſque civitatum obtemperare, matrimoniorum fœdera ſervare: quod fuit antiquorum poëtarum munus creditum; & eſt reipſa, ſicut canit Horatius in arte Poëtica:

Silveſtres homines ſacer, interpréſque Deorum,
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rapidóſque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere, quò vellet. Fuit hæc ſapientia quondam:

Publica

(e) *Vir ſapiens & eloquens.*

Digitized by Google

Publica privatis ſecernere, ſacra profanis:
Concubitu prohibere vago: dare jura maritis:
Oppida moliri, leges incidere ligno.

Hic tanta vi dicendi fuiſſe dicitur, ut conſternatos animos mortalium, & ob aliquam præſentem calamitatem in deſperationem lapſos erexerit, & in priorem ſtatum reduxerit, atque ad tranquillitatem revocârit. Hic ipſe placatis inferis, animi perturbationibus ſcilicet, Eurydicen in lucem reducere conatus eſt, quæ, ut nomen ipſum ſignificat, nihil aliud eſt, quàm *juſtitia* & *æquitas*. Hæc Comes Natalis & ego, in laudem Orphei.

VI. (*f*) Sunt tamen multa, quæ in eodem reprehendas. Nam etſi libenter ipſum contra Pauſaniam, & alios, ab inſimulatione magiæ & necromantiæ abſolvimus; non poteſt tamen extra vituperium poni, quòd nimiùm abripi ſe paſſus ſit uxoris amore. Propter ipſam ad inferos usque deſcendit, eiúsque deſiderio tam impatienter arſit; ut in reditu, cùm jamjam ſuperas evaſiſſet in auras, tantillùm oculis imperare non potuerit, quin in Conjugem reſpiceret, & amando perderet, quod amando acquiſivit. Poëta Mantuanus 4. Georg.

----- ſubita incautum dementia cepit amantem,
Ignoſcenda quidem, ſcirent ſi ignoſcere manes;
Reſtitit, Eurydicénque ſuam, jam luce ſub ipſâ
Immemor, heu victus animi, reſpexit; ibi omnis
Effuſus labor: atque immitis rupta tyranni.
Fœdera.

Hoc ipſum non rarò viris contingit Sapientiâ præſtantibus, ut audiant *Vxorii.* De Orphei citharâ Martialis lib. 14.

Reddidit Eurydicen Vati, ſed perdidit ipſe,
Dum ſibi non credit, nec patienter amat.

Et Virgil.

Eurydice ex oculis ſubitò, ceu fumus in auras
Commiſtus tenues, fugit diverſa.

Non fuit par Orpheus ferendæ tantæ jacturæ ac dolori; diu, noctúque lamentis ſe dedit, hominum conſuetudinem fugit, in ſolitudinem ſeceſſit, ut mœſtis næniis vacaret; ita quidem ut abſciſſum etiam Vatis caput Eurydicen ſuam ingeminaret. Maro loc. cit. Inter alia canit:

Tum quoque marmorea caput à cervice revulſum
Gurgite cùm medio portans Oeagrius Hebrus

Volue-

(*f*) *Vxoris vir.*

Volueret: Euridicen vox ipſa, & frigida lingua
Ah miſeram Eurydicen, anima fugiente vocabat:
Eurydicen toto referebant flumine ripæ.

Imitantur Orpheum, quotquot plus æquô mulieroſi, ægritudinem ex abſentia vel obitu uxoris nimis molliter tolerant.

Stridonenſis Doctor lib. 1. c. 10. contra Jovinianum ait, quantumvis honeſta ſit amoris conjugalis origo; magnitudinem tamen eius eſſe deformem: & amatorem *Sue* flagrantiorem, à mœcho parùm diſtingui. In his fuit Antoninus Pius Imp. qui mortem Anniæ Fauſtinæ ſuæ, quanquam proſtratæ pudicitiæ mulieris, adeò dolenter excepit, ut aliter luctum ſuum, niſi divinis ei decretis honoribus, ac ſtatuis aureis erectis, conſolari nequiverit: quò ſaltem in aris præſentem haberet, quam in thalamo jam non poſſet. Hiſtoria Auguſtæa in Anton. Pio. Claudius autem Cæſar, nec interfectæ quidem, juſſu ſuo, conjugis Meſſalinæ, infamis libidinis feminæ, deponere memoriam potuit: quin eiusdem adhuc diei veſperâ, quâ ceciderat illa, ſciſcitaretur ex aſtantibus & convivis; *Cur non ad cœnam & Domina veniſſet?* quæ tamen apud inferos jam vel maximè cœnabat, Sueton. in Claudio c. 39. In hiſtoria S. lib. 2. Reg. c. 3. Legimus, cùm Abner Dux militiæ, Micholem Saulis filiam, Davidis uxorem, iniquè alteri cuidam, nomine *Phaltieli* à Saule deſponſatam, ad legitimum thorum reduceret, ſecutum fuiſſe Phaltielem, & per totam viam, usque ad oppidum Bahurim *ploràſſe*. Convenit in hos ploratores illud Virgilianum, Æneid. 9. à Numano quodam nomine, natione Latino, in Trojanos, ſeu Phryges contortum.

Vobis picta croco, & fulgenti murice veſtis:
Deſidiæ cordi, juvat indulgere choreis.
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.
O verè Phrygiæ (neque enim Phryges) ite per alta
Dindyma, ubi aſſuetis biforem dat tibia cantum.
Tympana vos, buxúsque vocat Berecynthia matris
Idææ: ſinite arma viris, & cedite ferro.

VII. (*g*) Quanquam hoc ipſum poterat Orpheo ignoſci, quem ardentiſſimus conjugis amor in triſtitiam immodicam conjecit. Cùm enim mulieres honoris ſui ſtudioſiſſimæ, conjugalis amoris exemplaria jactent, Arriam Pœti, Porciam Bruti, Juliam Pompeii, Artemiſiam Mauſoli, Alceſtin Admeti &c. habent viri, quem ipſis opponant Orpheum, velut Solem, minoribus aſtris.

Neſcio

(*g*) *Amor conjugalis.*

Digitized by Google

Neſcio tamen, an non hoc, quod de Orpheo fabuloſè traditur, ab amœniſſima hiſtoria ſuperetur. Anſberta nobilitate, opibus, virtute præſtantiſſima matrona, ſexus & nationis ſuæ (Germana fuit) eximium decus, admirandum fidei & amoris conjugalis exemplar, ut maritum ſuum, Bertulphum nomine, è captivitate & ſervitute Turcica liberaret, virilem induit habitum, fidicinem ſimulavit, in Palæſtinam navigavit, barbarúmque Tyrannum adeò teſtudine ſuâ demulſit, ut in prœmium ſuaviſſimi cantûs, captivum ei juvenem, tum fortè ſub aratri jugo ingemiſcentem (conjux erat) donârit; quô cum ſalva & incolumis, nec niſi tamen poſt multas ambages agnita, patriis eſt laribus, & conjugali thoro reddita. Hiſtoriam fusè & eleganter enarrat Jacobus Bidermannus in acroamatibus lib. 2. acroam. 2.

VIII. (*b*) In Orpheo præterea reprehenſionem meretur inconſtantia in benè cœptis. Nam qui uxoris reductione iter formidabile in ſe ſuſcepit, & tanta pericula exhauſit; quem nec triceps Cerberus tartareæ janitor aulæ, nec terrifici Furiarum angues: nec tremendus ſtygii vultus tyranni abſterruit à propoſito repetendæ conjugis, denique cùm jam haberet, quaſi in ſinu ſuo dilectam Eurydicen, non potuit continere lumina, donec in plenam lucem emergeret. Curioſè reflexit oculos, & unico momento temporis, quidquid tantis laboribus quæſivit, perdidit. Meritò Virgilius

------- Ibi omnis effuſus labor.

Deinde legis à Plutone latæ nulla erat difficultas: quid enim facilius, quàm temperare nonnihil reſpectui. Et hoc ipſum tamen præceptum haud ſanè operoſum violavit mollior animus. Gravis oſtenſio in re parva. Ita *Loti* conjugem contra vetitum Sodomæa incendia reſpectantem, eodem temporis articulô pœna eſt conſecuta. Ubi peccavit, ibi hæſit in veſtigio curioſa mulier, ínque ſalis ſtatuam eſt converſa, meritô inter metamòrphoſes numeranda. Gen. 19. Ex illa ſapiant feminæ, ex Orpheo viri.

(*b*) *Gravis oſtenſio in re parva.*

SYMBOLVM LVI.

Arion Citharœdus, à delphino ſervatus.

Herodotus in Clio. Ovid. lib. 2. Faſtor.

Ethicè.

1. Avaritiæ tormentum. 2. Muſica etiam brutas animantes delectat. 3. Amor delphinis erga hominem. 4. Delphinus variarum virtutum Symbolum.

ORpheo meritò ſubjungimus *Arionem*, qui quod ille in ſilvis, ipſe in undis præſtitit; alter feras ſilveſtres, alter marinas ſuavitate cantûs demulſit, & in admirationem ac amorem ſui traxit.

Orpheus in ſilvis, inter Delphinas Arion.

Erat Arion patriâ Methymnæus, ludendi fidibus peritiſſimus, Periandro Regi Corinthi longè chariſſimus, artis gratiâ; delatus in Italiam aures omnium, mentéſque canendo cepit. Grandi poſtea pecuniâ, & re multâ copioſus in Græciam ſtatuit redire, & quæſitas opes conductô navigiô Corinthum transferre. Navem igitur & nautas, ut notiores, amicioréſque Corinthios ſibi delegit. Illi homine accepto, navíque in altum provectâ, prædæ, pecuniæque avidi, conſilium ineunt de necando Arione. Quem cùm jamjam in mare præcipitem daturi eſſent, hoc unicum ſibi in extrema morte ſolatium impendi rogavit, ut ſuis ornatibus ſibi indui permiſſis, fides capere, & funeri carmine præludere liceret; ratus, barbarorum in ſeſe hominum conceptum furorem cantu mitigari poſſe. Indulta illi quidem aliqua fidium modulatio, ſed quam immites denique nautæ præcipitato in Oceanum Arione, abrumperent. Alii ſcribunt, Arionem de more cinctum, amictum, ornatum, ſtantémque in ſumma puppe, cùm vitam à truculentis cantando exorare non poſſet, ſemet in profundum ejeciſſe. Quidquid ſit; hominibus mitiores fuere marinæ belluæ; ſiquidem delphinus, ô novum, & mirum, & pium facinus! cantu illectus adfuit, dorſúmque nataturo præbuit Citharœdo, atque in *Tænarum* Laconiæ, eundem cum ſceleratis nautis, portum deportavit. Arion ex eo loco Corinthum petiit: talémque Periandro regi, qualis Delphino vectus fuerat, ſeſe obtulit: eíque rem, ſicut acciderat, enarravit. Rex iſthæc

parùm

Digitized by Google

parùm credidit, Arionem, quaſi falleret, cuſtodiri juſſit; nautas requiſitos, ablegato Arione, diſſimulanter interrogat, ecquid audiiſſent in iis locis, unde venerant, ſuper Arione? Illi reſpondent, hominem, cùm inde irent, in terrâ Italâ fuiſſe, eúmque illic bene agitare, & ſtudiis delectationibúsque urbium florere, atque in gratia, pecuniáque magna fortunatum eſſe. Inter hæc eorum verba ſubitò Arion cum fidibus & indumentis, cum quibus in ſalum erat dejectus, extitit. Nautæ ſtupefacti, convictíque ire inficias non quivere; quare Rex maleficos capitis condemnat, Arioníque reſtitutis fortunis, ſimul improborum ſe vindicem, ſimul innocentiæ defenſorem exhibuit. Quàm verè Horatius

Rarò antecedentem ſcelestum
Deſervit pœna pede claudo.

Feſtivè ut ſolet Naſo lib. 2. Faſtor. hanc fabulam decantat. Audiamus:

Quod mare non novit, quæ neſcit Ariona tellus?
 Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe ſequens agnam, lupus eſt à voce retentus,
 Sæpe avidum fugiens, reſtitit agna lupum.
Sæpe canes, leporéſque una jacuere ſub umbra:
 Et ſtetit in ſaxo proxima cerva leæ.
Et ſine lite loquax cum Palladis alite cornix
 Sedit, & accipitri juncta columba fuit.
Cynthia ſæpe tuis fertur, vocalis Arion,
 Tanquam fraternis, obſtupuiſſe modis.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes,
 Captáque erat Lyricis Auſonis ora ſonis,
Inde domum repetens, puppim conſcendit Arion,
 Atque ita quæſitas arte ferebat opes.
Forſitan infelix ventóſque, undáſque timebas,
 At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator diſtricto conſtitit enſe,
 Cæteráque armata conſcia turba manu.
Ille metu pavidus, Mortem non deprecor, inquit.
 Sed liceat ſumptâ pauca referre Lyrâ.
Dant veniam, ridentque moram: capit ille coronam,
 Quæ poſſet crines, Phœbe, decere tuas
Induerat Tyrio diſtinctam murice pallam:
 Reddidit icta ſuos pollice chorda ſonos,

Flebilibus numeris, veluti canentia durâ
Trajectus pennâ tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus deſilit undas,
Spargitur impulsâ cœrula puppis aquâ
Inde (fide majus) tergo delphina recurvo
Se, memorant, oneri ſuppoſuiſſe novo.
Ille ſedet, citharámque tenet, pretiúmque vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Ethica.

I. *(a)* Protrahatur, hic exclamat Valerius Max. lib. 9. c. 4. in medium avaritia, latentium indagatrix lucrorum, manifeſtæ prædæ avidiſſima vorago, nec habendi fructu felix, & cupiditate quærendi miſerrima. Et nemo tam firmum habuit præſidium, quod avaritia non infregerit, atque debilitaverit. In nullum avarus bonus eſt, in ſe peſſimus. Hinc Corinthii iſti necem Arioni machinati, ſibi intulerunt; illum in pelagus, ſe in nefariæ machinationis ſupplicium conjecerunt. Plus enim ſibi ipſis nocent, qui in alios fraudem ſtruunt; quia magis hos conſcientia cruciat, quàm illos damnum. *Index* exſpectatur, ait S. Baſilius hom. 21. & avarus cogitat, ne in jus trahatur; ne orphanus ſuas lacrimas in foro palàm faciat. Nocte conſultat, quomodo manè ſibi quoſdam advocatos præparet, quomodo in judicio mentiendo, deſtitutum opprimat. Eius animum hæ curæ continuò mordaces abſumunt. Canis latrat, avarus putat furem eſſe. Mus fortè perſtrepit, & avari cor palpitat. Filios jam grandes ut inſidiatores aſpicit, & ſucceſſores relinquere ſuarum opum timet. Documentum huius rei dedêre nautæ, qui feliciùs appuliſſent, ſi innocentiùs navigaſſent. Evaſit è fluctibus Arion, & merſi ſunt, qui mergere voluerunt. Sic perfidia ſibi conſulit. Vide emblema Alciati 89.

II. *(b)* Sed de impio pecuniæ quærendæ ſtudio dicendi non una fabula argumentum ſuppeditat. De laude Muſicæ pluribus paulò ſuprà egimus in Orpheo. Hic tantùm addimus, quod Martianus Capella ſcribit lib. 9. de Muſica; ubi oſtendit, quanta ſit vis muſicæ in exhilarandis, ſedandis, & cicurandis nō tantùm hominibus efferis & ebriis, ſed & beſtiis. Inter alia hæc habet. Cervi fiſtulis capiuntur: piſces in ſtagno Alexandriæ, crepitu detinentur: cygnos hyperboreos citharæ cantus adducit: elephantos Indicos Organica permulſos detineri voce compertum: fiſtulis aves allici comprobatum: fides

(a) Avaritiæ tormentum. (b) Muſica oblectat animantes ratione carentes.

fides delphinis amicitiam hominum perſuadere, imò cantibus allici, diſrumpique ſerpentes. Febrem curabant vulneráque veteres cantione: Aſclepiades tubâ ſurdiſſimis medebatur; ad affectiones animi tibias Theophraſtus adhibebat: iſchiada quis neſcit expelli aulœdi ſuavitate? Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat: Thaletem Cretenſem citharæ dulcedine compertum eſt morbos ac peſtilentiam fugâſſe: Hierophilus ægrorum venas rhythmorum collatione penſabat. Hæc ille. Quibus addo: Camelus modulatione plurimùm capitur: itaque ſi feſſus longo itinere ſubſiſtat, ductor non flagris aut verberibus ad progrediendum eum ſtimulat, ſed ſonitu, cantúque demulcet. Majol. coll. 7. Equos ad pugnam incitari tubis, quis neſcit? Tunc enim, quod Jobus aſſerit c. 39. *Contemnit pavorem, nec cedit gladio, ſuper ipſum ſonabit pharetra, vibrabit haſta & clypeus. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah!* Quid, quod apiculæ quoque pulſu gaudeant, atque tinnitu æris convocentur. De delphino ſpeciatim Plinius: delphinus ait, non homini tantùm amicum animal, verùm & muſicæ arti; mulcetur Symphoniæ cantu, & præcipuè hydrauli ſono. Gotthicarum rerum ſcriptores narrant, regionem illam urſis abundare, qui ſæpè in paſtores impetum faciant, eóſque devorent; cujus tam gravis periculi effugiendi causâ ſolere eos ſecum aſſiduè tibias circumferre, quas inflant, ſimul atque ab urſo aliquo peti ſe vident. Feram autem cantu illo captam ſubſiſtere, ac ubi ſe aliquantiſper oblectavit, aliò ſe ad paſtum quærendum conuertere. Mirius his etiam eſt, quod Polyhiſtor c. 11. narrat, in Haleſia regione, fontem aliàs quietum & tranquillum cùm ſiletur; ſin' inſonent tibiæ, exultabundum ad cantum elevari, & quaſi miretur ſuavitatem vocis, ultra marginem intumeſcere.

III. (c) Φιλανθρωπία delphini meretur, ut, quoniam locus hic monet, pluribus illuſtretur. Veteres delphino veſci, ait Pierius lib. 27. c. 2. ſcelus putabant: quòd quædam illi ſint humano cum genere commercia; unde *Arion delphino inſidens*, emblema ac Symbolum eſt humanitatis. Plinius de eo: hominum, inquit, atque inprimis puerorum amans bellua eſt. Ideóque crocodilorum hoſtis infeſtiſſimus, propterea quòd crocodilus humano ſemper generi inſidiatur: atque ita ipſa naturæ repugnantia inimicitias generat. Idem refert lib. 9. c. 8. ſub Auguſto puerum ex Baiano Puteolos ad ludum litterarium deferri à Delphino ſolitum, *ad Simonis* vocem (nam quia delphines ſimo ſunt roſtro, gaudent ſimones appellari) repentè ſe vectorem ſtitiſſe, pane ex mani-

 bus

(c) *Amor delphinis erga hominem.*

bus illius paſtum; cúmque puero demum extincto, præ mœrore etiam expiràſſe. In eodem argumento feſtivam hiſtoriam narrat alter Plinius lib. 9. epiſt. Eſt in Africa, inquit, Hipponenſis Colonia, mari proxima: adjacet ei navigabile ſtagnum, ex quo in modum fluminis æſtuarium emergit, quod vice alterna, prout æſtus aut repreſſit, aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur ſtagno. Omnis hîc ætas piſcandi, navigandi, atque etiam natandi ſtudio tenetur; maximè puerorum, quos otium, ludúſque ſollicitat. His gloria & virtus, altiſſimè provehi, victor ille, qui longiſſimè ut littus, ita ſimul nantes reliquit. Hoc certamine quidam puer ardentior cæteris in ulteriora tendebat: delphinus occurrit, & nunc præcedere puerum, nunc ſequi, nunc circuire: poſtremò ſubire, deponere, iterum ſubire, trepidantémque perferre, primùm in altum: mox flectit ad littus, redditque terræ & æqualibus. Serpit per Coloniam fama: concurrere omnes, ipſum puerum tanquam miraculum aſpicere, interrogare, audire, narrare. Poſtero die obſident littus, proſpectant mare, & ſi quid eſt mari ſimile, natant pueri inter hos ille, ſed cautiùs. Delphinus rurſus ad tempus, rurſus ad puerum venit, fugit ille cum cæteris. Delphinus quaſi invitet, revocet, exſilit, mergitur, varióſque orbes implicat, expeditque. Hoc altero die, hoc tertio, donec homines innutritos mari, ſubiret timendi pudor: accedunt & alludunt, & appellant: tangunt etiam, pertrectántque præbentem terga. Creſcit audacia experimento. Maximè puer, qui primus expertus eſt, adnatat, natantis inſilit tergo fertúrque: agnoſci ſe, amari putat, amat ipſe: neuter timet, neuter timetur. Hujus fiducia, manſuetudo illius augetur: nec non alii pueri dextra, lævâque ſimul eunt hortantes, monentéſque. Ibat una (id quod mirum) delphinus alius, tantùm ſpectator & comes. Nihil enim ſimile aut faciebat, aut patiebatur: ſed alterum illum ducebat, reducebat, ut puerum cæteri pueri. Hæc Plinius junior. Quid officioſiùs exſpectet homo ab homine? Nec mirum. Delphinum ipſa natura manſuefecit; ſolus omnium piſcium felle caret. Adde, quòd delphini ſint prognoſticon malaciæ, ac tranquillitatis marinæ, cùm videntur in ſuperficie pelagi frequentiùs ſe verſare, exilire, & plures quodammodo laſcivire inter ſe colludentes. Pier. l. c.

III. (*d*) Hinc imago Symbolica ſerenitatis, eſt emblema Neptuni ſedentis in portu, dextrâ tridentem apprimentis terræ, læva delphinum

(*d*) *Delphinus ſymbolum eſt tranquillæ mentis, humanitatis, gratitudinis, vigilantiæ, celeritatis.*

num amplectentis. Nihil aptius ad exprimendam mentis placiditatem; quæ tunc adeſt, quando ſtat animus ſine ventis, & fluctibus, hoc eſt, perturbationibus, præſertim iracundiæ, quæ veluti rapidi turbines concitant horridam tempeſtatem, atque imo evertunt æquora fundô. Quid illud ampliùs in hac neptunia fera? venientibus *alludit* navigiis, & licet plenis carbaſis euntia, prævolat: atque ut vectoribus delicias faciat, ingenti ſaltu ſuper naves elibratur in altum, & innoxiam aquarum tempeſtatem naribus ac ore vomit. Adde luſibus *utilitatem*. In piſcatione mugilum, delphini ſe hominibus quandoque ſocios præſtant, occurrentes id genus piſces turmatim, invadunt, & vel in retia adigunt, vel occidunt, cibis in prœmium laboris relatis. Hæc Plinius Major loc. cit. De *gratitudine* delphini mirum quid ſcribit Ælianus lib. 8. c. 3. Delphinas vir quidam ad Bizantium captivos pecunia redemit, & manè liberos dimiſit Non excidit beneficii memoria; hominem enim poſtea, cùm navis eſſet ſubmerſa, exceperunt gratiſſimi piſces, & placidè collocârunt in portu. Cùm verò fato functus eſſet, & exequiarum pyra arderet in littore, frequentes exilierunt è mari, nec niſi reſtincto rogo, quaſi officioſiſſimi amici diſceſſerunt. *Vigilantia* porrò quanta? perpetuo motu præditus delphinus eſt, & ne dormiens quidem à motione conquieſcit Dicere poſſis: *Vita ipſa vigilia.* Jam quanta piſcis hujus *celeritas*? cum ſagittis certare videtur. M. Calphurnius Bibulus ut declararet celeritate maritimæ expeditionis victoriam ſibi allatam, delphinum pinxit laureatum, ſupra tridentem collocatum. Habent ergo homines, quod in hominibus, nautis illis barbaris deteſtentur; perfidiam & inhumanitatem. Habent in belluis, delphinis, inquam, quod imitentur, & diſcant eſſe homines, hoc eſt, faciles, mites, benefici, grati, in negotiis ſuis expediti, alacres, vigilantes.

SYM-

SYMBOLVM LVII.

Cypariſſus puer mutatus in arborem cognominem.

10. Metamorph.

Ethicè.

1. Puerilis genius. 2. Puerilitas morum & cupiditatum. 3. Stolidus luctus. 4. Bellorum ſæpe leviſſima cauſa. 5. Cypreſſus, ſymbolum mortis. 6. Ex ejus conſideratione inſtruendi adoleſcentes.

ERat hic oriundus ex *Cea* vel Cæa, Ægei maris inſula, *Thelephi*, qui poſtea Myſiæ Rex,filius. Etiamnum puer magno ferebatur amore in cervum quendam Nymphis ſacrum, & eleganter ab illis ornatum, nam cornua fulgebant auro, collum cingebant gemmæ, frontem argentea bulla decorabat: ex auribus uniones pendebant: nihil cō manſuetius, nihil cicuratius; cùm nec ignotorum tactum ac manum reformidaret, ultro ſeſe omnibus mulcendum præbens: imprimis verò Cypariſſum puerum ſequebatur, non ſecus, ac catellus dominum, hic delicium ſuum in alia atque alia paſcua præire, aquatum ducere, varios flores cornibus ejus illigare: quin etiam tergo inſidere, & frenis ori inditis, quocunque vellet, ſuper eo ferri. Hoc ejus gaudium triſtis caſus abrupit. Accidit enim, ut adoleſcens venatum exiret, pharetra ſuccinctus & arcu. Dum feras hinc illinc inveſtigat, fortè conſpicit cervum ſub arboris umbra reclinatum. Ne agnoſceret amorem ſuum, frondes obſtabant, quare vulgarem eſſe beſtiam ratus, expedit jaculum, emittit, chariſſimam feram per imprudentiam configit, tanto ſuo dolore, ut nullum admitteret, ne à Phœbo quidem ipſo, cui dilectus erat, ſolatium. Ovidius canit.

Ut cervum ſævo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit, quæ non ſolatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiáque doleret,
Admonuit; gemit ille tamen, munúſque ſupremum
Hoc petit à ſuperis, ut tempore lugeat omni.
Jámque per immenſos egeſto ſanguine fletus,

In

In viridem verti cœperunt membra colorem:
Et modò qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumptóque rigore
Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit, triſtíſque Deus: lugebere nobis,
Lugebíſque alios, aderíſque dolentibus, inquit.

Ethica.

I. (*a*) Quid puerilius hoc puero? cervum deperibat amando: ejus funeri lacrimas etiam ſanguineas, & denique vitam impendit. Agnoſcas hinc, quid delectet, quid contriſtet puerum, nempe crepundia, ligulas, tænias, collaria aviculis, feliculis, catellis, agnellis, hinnulis circumdare, & poſt equitatam arundinem longam, ad curſuram etiam canes, capros, arietes frænatos exercere: ad minima damnorum flere, ad maxima ridere. Si pomum, bracteam, pilam, cultellum, icunculam ei ſubducas vel auferas, auram ploratibus implere: Si libum, ſaccharum, bellaria oſtendas, leviſſimo momento in lætitiam verti, Aprili inconſtantior Tullius lib. 5. de fin. Pueri, inquit, quibus rebus cum æqualibus decertant, efferunt ſe lætitia: victi debilitantur, animóſque demittunt. Idem Poëta Comicus obſervavit.

Pueri inter ſeſe quàm pro levibus noxis iras gerunt?
Quapropter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.
Itidem mulieres ſunt ferme, ut pueri levi ſententia:
Fortaſſe unum aliquod verbum inter eas iram conciverit.

Nimirum tam pueri, quàm feminæ, quantò minus habent rationis & judicii, tantò impotentiùs affectibus ſuis aguntur: citò geſtiunt gaudio; citò mœrore contrahuntur: ex uno affectu devolvuntur in alium, deſultoria levitate

II. (*b*) Veteri jambo:

Amor puerilis amorum ferventiſſimus.

In Cypariſſo apparet, qui cervum plùs quàm animam ſuam amavit. Quô quid magis præpoſterum? Sed hæc forſan condonanda Cypariſſo, quia puero. Quis autem ferat barbatos pueros ab affectibus ſuis eò dementiæ rapi, ut quid cupiant, quid fugiant, quô triſtentur, quô lætentur, non ad legem rationis, ſed ad impetum libidinis referant.

V v Ejuſmo-

(*a*) *Puerilis genius.* (*b*) *Puerilitas morum & cupiditatum.*

Ejuſmodi pueros, ætate grandævos, ſapientiâ imberbes deſcribit S. Chryſoſtomus hom. 4. in epiſtol. 1. ad Corinth. ut pueri, inquit, nullius utilitatis curam ſuſcipiunt; ita quidam ſemper volunt, humíque ſerpunt & reptant, nempe terrena affectant. Pueri quando latronem viderint, quæ ſunt intùs, auferentem, non ſolùm non prohibent, ſed etiam arrident inſidiatori. Sin' autem calathulum aut ſiſtrum abſtuleris, aut aliquid aliud ludicrum, indignantur & ægrè ferunt, ſe dilacerant, & ſolum pulſant. Ita etiam quidam, videntes diabolum paterna omnia auferentem rident; ſi quis autem poſſeſſiones, aut divitias, aut puerile aliquid abſtulerit, ſe diſcerpunt. *Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti aliquando ſapite.* pſal. 93. & 1. Corinth. 14. *Nolite pueri effici ſenſibus.* *Vſquequò parvuli diligitis infantiam?* Proverb. 1. Hæc aureus Orator. Hoc ipſum exprobrat Seneca gentilis, epiſt. 4. Adhuc pueritia in nobis, & quod eſt gravius, puerilitas remanet. Et hoc quidem pejus eſt, quòd auctoritatem habemus ſenum, vitia puerorum, nec puerorum tantùm, ſed infantium. Illi levia, hi falſa formidant, nos utraque. Et lib. de Conſtant. c. 12. Quibusdam etiam poſt juventam, canóſque puerilitas eſt; à pueris magnitudine tantùm formáque corporis differunt: cæterùm non minùs *vagi*, *incertique*, voluptatem ſine delectu appetentes, trepidi, & non ingenio, ſed formidine quieti. Non ideo quicquam inter illos, puerόſque intereſſe quis dixerit, quod illis talorum, nucúmque & æris minuti avaritia eſt; his auri, argentíque, & urbium: quod illi inter ipſos magiſtratus gerunt, & prætextam, faſcéſque, ac tribunal imitantur; hi eadem in campo, foróque, & in curia ludunt. Hæc Romanus Philoſophus, qui ſectatores pravarum cupiditatum *Vagos & incertos* vocat, quorum imago Cypariſſus eſt, in volatico cervo prata perſultans.

III. (*c*) Quis autem memoret, quàm multos fruſtrata ſpes, lucri, honoris, voluptatis, luctu & mœrore conficiat? quot lacrimas jactura rerum viliſſimarum exprimat; æternæ ſalutis nulla, aut valde exigua cura tangat? Legas Epitaphia, in *Iſſam* Publii catellam, Catulli *paſſerem*, *Pſittacum* Papinii, Stellæ *Columbam*, Flacci *Glaucopodem*, Alexandri *Bucephalum*, Caligulæ *Incitatum*: in feles, Simios, ſciuros, & alias, huius generis mortalium, delicias. Veris fletibus lugentur beſtiarum funera, hominum non niſi fictis. Feminæ præſertim ſic oculos erudiere ſuos; de quibus Juvenalis lib. 2. Sat. 6.

—— Simi-

(*c*) *Stolidus luctus.*

------ Similis ſi permutatio detur,
Morte viri cupiant animam ſervare catellæ.

Fuit, quæ feli ſuæ teſtamento legavit quingentos philippeos, videlicet, ut honeſtâ ſemper menſâ frueretur. Drex. in Prodrom. c. 3. §. 10. Digna ſanè pietas, cui procedant in funus muſculi, timore ſaturi hoſtis expediti.

IV. (*d*) Quid autem miramur, cervum caſu trajectum, tantum in unius pueri pectore luctum excitâſſe, cùm atrocibus præliis, denſatis vulneribus propter cervum *Sylviæ*, cuiusdam ruſticanæ puellæ, ab Aſcanio puero Æneæ filio, in venatione interemptum, Latinorum & Trojanorum acies concurrerint? Quid decantatius, quàm Tragœdia Iphigeniæ? nam propter illam mactatam, mactatus quoque eſt Agamemnon à conjuge Clytemneſtra, & hæc ab Oreſte filio, in ultionem patris. Hujus verò errores & inſanias quis referat? atqui omnia hæc tragica ſpectacula unicâ tantùm, & levi ſcintilla inflammata ſunt. Agamemnon ludens in Dianæ luco, fortè cervam, ei Deæ ſacrum, interfecit. Hinc illæ lacrimæ quas narrat *Electra* in tragœdia ſui nominis apud Sophoclem. Ecce quàm parva res mortales ad ferrum & flammas provocet; adeò, quod Seneca conqueritur, *puerilitas in viris eſt*.

V. (*e*) Cypariſſus in cupreſſum arborem mutatus eſt. Eſt hæc arbor feralis, & mortuorum ſepulchris deſtinata: memoriam mortis etiam adoleſcentulis ingerit. *Seriùs* aut *citiùs* ad eandem properandum eſt metam juveníque, ſeníque. Cypreſſus exciſa non repullulat: eſt enim ſemel calcanda via lethi; nec conceditur reditus. Horat. lib. 2. Od. 14.

---- neque harum, quas colis, arborum
Te, præter inviſas cupreſſos
Ulla brevem dominum ſequetur.

Cypreſſus quamvis in altum cacuminetur; eſt tamen ſine fructu: ut ſcias mortuis nihil prodeſſe ſublime ſtemma, niſi virtutis fructus accedat. Poſſis etiam in contrarium vertere: Cupreſſus cariem non ſentit, & erecto in cœlum vertice tendit: nam virtus poſt funera vivit, & æternam ſui memoriam relinquit.

VI. (*f*) Alia quoque doctrina, præſertim adoleſcentibus, eſt è Cypreſſo decerpenda. Eccleſiaſtici 24. Sapientia comparatur Cupreſſo. Et quaſi cypreſſus in monte Sion. Cur? 1. Ratione pulchritudinis: eſt enim ei coma rotunda, & in conum cuſpidata. Unde decus hortorum

(*d*) *Bellorum ſæpe leviſſima cauſa.* (*e*) *Cypreſſus Symbolum & memoria mortis.*
(*f*) *Inſtructio adoleſcentum ex conſideratione Cypreſſi.*

Cypariſſus. Adoleſcentem Sapientiæ amantem, ante omnia mente in cœlum erecta, & ad ætherios influxus anhelantem eſſe oportet. 2. Cupreſſus pro foliis habet frondes, eleganter in acumen ſurgentes. Adoleſcens Sapientiæ ſtudioſus non luxuriat multorum verborum, ceu foliorum ambitu; non linguâ, ſed ingenio acuto ſe ſuper æquales attollit. 3. Cupreſſus ſemper viret, nec temerè rimam aperit, ullâve parte fatiſcit. Unde Plinius lib. 16. c. 24. Cariem, ait, vetuſtatémque non ſentit Cupreſſus. Quam ob cauſam valuæ templi Epheſinæ Dianæ, fuerunt Cupreſſinæ, eodem teſtante. Pari modo Sapientiæ, virtutiſque decus perennat? & adoleſcens earum deſiderio tactus, laudem ac memoriam ſuam æternat. 4. Cupreſſi frondes tritæ, medentur ſerpentum ictibus. Sapientiæ adipiſcendæ cupidus adoleſcens, facilè ſpernit, quidquid veneni vel mala voluptas, vel prava ſocietas afflare poteſt. 5. Cupreſſus ſucciſa non recreſcit: unde, quod diximus, ſymbolum eſt mortis & funeris. Hinc gentiles eam *Diti*, inferorum deo, dicârunt. Quocirca Suetonius in Veſpaſiano c. 5. Hoc ei omen præſagum obtigiſſe narrat: Arbor, inquit, Cupreſſus in agro avito, ſine ulla vi tempeſtatis evulſa radicitus, atque proſtrata, inſequenti die viridior ac firmior reſurrexit. *Hoc enim*, inquit Tacitus, *præſagium fuit grande, proſperúmque, aſſenſu aruſpicum, & ſumma claritas juveni admodum, Veſpaſiano promiſſa.* Adoleſcens ſapiens, mortis memoriam adhibet contra vitiorum cariem, ſeu putredinem: & quemadmodum odorata Cupreſſus graveolentiam cadaverum reprimit; ſic ille fœtentis nauſeam libidinis amore, odoréque Caſtitatis repellit. 6. Deorum ſimulacra, & heroum ſarcophagi olim è cupreſſo fiebant in perpetuitatis argumentum. Adoleſcens virtutis, doctrinæque ſtudiis deditus eò demum evadit, ut cœleſtium, magnorúmque virorum honoribus, dignus habeatur: itáque fit, ut quæ funeſta dicebatur, & tumulos tectura, cupreſſus

More triumphalis circumdet tempora lauri.

SYM-

SYMBOLVM LVIII.

Atalantæ Virginis Curſorium cum procis Certamen.

10. Metamorph.

Ethicè.

1. Puellarum levitas, & illecebræ. 2. Voluptas retardat in virtutis curſu. 3. Reverentia conjugii. 4. Principiis obſtandum. 5. Remoræ benè currentium. 6. Voluptatis ſtadium. 7. Lenones & lenæ. 8. Curriculum gloriæ.

NOn eſt hæc eadem *Atalanta*, cuius in venatione apri Calydonii mentionem fecimus. Nam illa fuit *Iaſii*, Arcadum Regis filia, nupta Meleagro. Hæc *Schæneum* Bœotum natione, qui *Scyro Inſula* imperabat, parentem habuit. Fuit puellarum ſui ævi longè formoſiſſima, & tanta pedum celeritate, ut canat Ovidius:

Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam:
Poſſe putes illam ſicco freta radere paſſu:
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.

Conſulverat ea Apollinis Oraculum de conjugio ſuo, reſponſúmque tulit:

―――――――― conjuge
Nil opus eſt Atalanta tibi: fuge conjugis uſum.

Territa Virgo, omnino à matrimonio abſtinendum ſibi exiſtimavit. Cùm autem à pluribus procis peteretur, conditionem ipſa propoſuit, eius ſe futuram, à quo pedum curſu ſuperata foret: victus autem necaretur. Multis hoc pacto è medio ſublatis, non tamen abſterritus eſt *Hippomenes*, *Megarei* filius, pronepos Neptuni, admodum adoleſcens, quin puellæ formâ accenſus, in eiusdem temeritatis certamen deſcenderet. Imploratо igitur Veneris auxilio, ab eadem diva accepit donô *tria mala aurea*, quorum hic erat uſus: ut in ipſo curſûs fervore, projectô unô, virginem in eo tollendo occupatam, nonnihil retardaret. Deinde, cùm ſe iterum præteritum animadverteret, alterum projiceret. Tertium ad extrema reſervatum, tum demum abjiceret, cùm non admodum longè à calce & meta extrema abeſſent curſores. Quòd cùm ille feciſſet, & puellam auri

 cupiditate

cupiditate impeditam, curriculo viciſſet, uxorem nactus eſt, gratulantibus omnibus, Atalantem. Quia verò officia conjugalia, contra Deorum & pudoris reverentiam expleverunt, in leones converſi, pœnas effrænatæ libidinis dederunt.

Ethica.

I. (*a*) Velocitas Atalantæ inconſtantiam affectuum & cogitationum in puellis nubilibus repræſentat; quæ quò plures inveniunt procantes, eò minùs uni alicui ſe addicunt, ſed diſcurrentes in diverſas partes animo, inſigni levitate, nunc hunc, nunc illum, mox nullum inter omnes, ſibi deligunt, rapíque ac curſu vinci, id eſt, multis laboribus ac periculis expugnari cupiunt. Hinc imperioſa in amatores imperia; hinc rivalium inter ſe digladiationes funeſtæ. Proverbiorum 7. deſcribitur harum juvencularum procacitas, dum dicuntur *præparatæ ad capiendas animas: garrula & vaga: quietis impatientes, nec valentes in domo conſiſtere pedibus ſuis.* Mille ſcilicet excogitant artes & fucos, quibus incautos illiciant ac ſeducant; aguntur æſtu cupiditatis, & agunt juvenes, donec poſt alios atque alios deceptos & repulſam paſſos, denique leæna incidat in leonem, & mutuis ſe dilacerent unguibus: quod Atalantæ contigit, cujus, uti & Hippomenis, Poëtâ canente

Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues,
Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt,
Pro thalamis celebrant ſilvas.

En deſcriptionem infauſti & rixoſi conjugii, in quo poſt melleas primæ Veneris guttulas, ſuccedit cadus fellis: vultus illi nuper gratiarum, toruitatem induunt leoninam: blanda mutantur jurgiis: captioſi crines horridè depectuntur; fitque thalamus cubile *leonum & draconum*, Ierem 4. & 5. Tanti pœnitere quis emat? De Atalanta Ovidius

------- ne dicere poſſis
Laude pedum, formævé bono præſtantior eſſet.

Pernicioſum illicium, boni vultûs ſaltatricula, qualis Herodias illa fuit, quæ geniale parentis epulum ſanctiſſimi Prophetæ capite cruentavit.

II. (*b*) Atalanta, quamvis celerrima pedibus, tamen victa eſt *malis aureis*, ab Hippomene projectis. Tanta vis eſt munerum ad virtutem

(*a*) *Puellarum levitas & illecebra.* (*b*) *Retardatio in via virtutis, & voluptatis ſeductio.*

tutem quamlibet, à curriculo ſuo retardandam. De expugnata per aurum caſtitate, alibi nobis ſermo eſt. Cæterùm hæc Atalanta pleriſque interpretibus, nihil aliud eſt, quàm mala voluptas, quæ mille procos atque ſectatores habet; qui vel cum capitis, & fortunarum jactura illam aſſequi feſtinant: de qua apud Poëtam mirabundus pronuntiat Hippomenes

An petitur cuiquam per tanta pericula conjux?

Quot juvenum myriades à fœda hac Atalanta everſæ interierunt? contractis morbis, paupertate, ignominia, ipſius denique vitæ diſcrimen adierunt. Quot patrimonia, cenſuum facultates, in hujus Thaidis, *voluptatis*, inquam, fugientis, peſſimè diſſipavêre?

III. (*c*) Præterea docetur hâc fabulâ, quanta habenda reverentia thalami. Atalanta cum amatore ſuo, in leonem transformata eſt, tum propter locum ſacrum ſacrilego concubitu profanatum; tum quia brutâ magis libidine, quàm pudicitiæ & honeſtatis lege, matrimonium inierunt. Ex hiſtoria Tobiæ habemus, ſeptem Saræ maritos à cacodæmone necatos, ob effuſam in uſu conjugij licentiam. *Nolite fieri ſicut equus & mulus*, monet regius Pſaltes pſal. 31. & vox magni Apoſtoli eſt, Heb. 13. *Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus.*

IV. (*d*) Notanda ſunt verba Poëtæ

------- pelle moram, vinces.

Atque:

------- mors, pretium tardis.

Nimirum primis pravarum illecebrarum reſiſtendum impulſibus: nam invaleſcunt morâ. Sapientis eſt, aiebat Philoſophus malorum initiis occurrere. Ariſt. lib. 4. Pol. c. 4. Et Ovidius:

Principiis obſta: ſerò medicina paratur,
Cùm mala per longas invaluêre moras:

Ex doctrina S. Gregorii M. lib. 4. Moral. c. 2. Initium malorum eſt ſuggeſtio; hinc cogitatio, affectio, delectatio, conſenſus, operatio, conſuetudo, deſperatio, defenſio, gloriatio, damnatio. *Væ victis.*

V. (*e*) Eccleſiaſtes quidam religioſus & eruditus Atalantæ curſum, & remoram in hunc modum explicat: Propoſito, inquit, ſervit curſu celebris & pernicitate pedum nobilis puella, Atalanta. Contenderat illa currendo cum variis procis, ut qui illam velocitate præverteret, uxorem duceret, aderat ſpectator & mirator Hippomenes, qui for-

må

(*c*) *Reverentia connubij.* (*d*) *Principiis obſtandum.* (*e*) *Remora benè currentium.*

mâ virginis captus, etiam cum præſenti mortis periculo in arenam deſcendit, hoc inſtructus aſtu, ut tria mala aurea, quæ penes ſe habebat, per intervalla in ſtadium projiceret, quibus illam remoraretur, & curſu anteverteret. Si falſa veris, & facta fictis componere velimus, ejusmodi certamen cum Atalanta, id eſt, *Anima*, ſtygius Hippomenes in hoc vitæ ſtadio decurrente, inſtituit, quam tribus malis aureis remoratur: nunc pomo aureo *divitiarum*, nunc blando voluptatis, nunc fulgido *honoris*: & benè hactenus currentem, ab optata meta & palma retardat. Id olim, tuba Evangelii Paulus, Galatis inſonuiſſe videtur: *Currebatis benè, quis vos impedivit*? Gal. 5. Avarum auri fulgor, laſcivum mulierculæ forma, ambitioſum inanis gloria, temulentum vini amphora remoratur: Unde quidam pro inſigni cauponæ, ingentem amphoram appendit, cum epigraphe: *illa eſt remora*, quæ ſcilicet pedites, equites, integros currus in ſerum veſperum remorari cogit: Alluſum ad piſciculum, cui nomen *Remora*, quæ ingentes naves, & inter illas prætorianam M. Antonii plenis velis & remis volantem ſtitit. Plinius lib. 32. c. 1. Cui addo: Maximam Antonio illi, viro cæteroquin militari, & victoriis inſigni, famæ, nominiſque Romani remoram & ignominiam fuiſſe *Cleopatram*, ultimam Ægypti reginam, quæ Cæſarem quoque Julium, quantum Imperatorem! ita amoribus ſuis irretivit, ut etiam filium ex ea, *Cæſarionem* nomine Alexandriæ ſuſceperit. *Aulus Hirtius de bello Alexandrino.* Ut adeò dubium ſit, pluréſne ſint Hippomenes, qui ſuis illecebris capiunt Atalantas; an Atalantæ, quæ blanditiis inſidioſis implicant Hippomenes. Expertus Salomon loquitur in parœmiis ſuis cap. 7. *Multos vulneratos dejecit* (nempe laſciva mulier) *& fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.* Priùs vulneravit eos amor; poſtea de fortunis, famâ, vitâ dejecit, & perdidit. Gen. 6. *Filiæ hominum*, id eſt, filiæ Caini, ſua ſpecie illexerunt, *& corruperunt filios Dei*, puta filios Sethi; indéque orti ſunt impii gigantes, ob quos Deus totum orbem perdidit diluvio. Notæ ſunt Helenæ, Dalila, Betſabeæ &c. Atalantæ miſeros procos in prædam quid dedit? Doloſa ſpecies. Ovidius canit de Hippomene:

> ——— tamen ille decoris
> Mirator magis eſt: curſus facit ipſe decorem,
> Tergáque jactantur crines per eburnea: quæque
> Poplitibus ſuberant picto genualia limbo.

Sic Atlanta amaſios ſuos ad curſum invitavit, cujus meta pœnitudo, finis interitus fuit.

V I.

VI. (*f*) Sic Hippodamia Oenomai Regis Elidis & Piſarum filia, cùm ob præſtantiam formæ à multis procis expeteretur, curuli certamine provocatos, victóſque mortem ſubire coëgit. Referunt enim Poëtæ, *Oenomaum* conceſſiſſe procantibus, ut *Hippodamiam*, dum ſtadium percurrerent aurigando, in curribus, atque adeò in ſinu haberent; quos ipſe à tergo, velociſſimis equis, & è ventorum flatu creatis, cum haſta ſequebatur in eſſedo, celeritatéque præverſos, ab averſâ corporis parte transfigebat. Quo in certamine etiam Pelops (de quo ſuo loco) periturus fuerat, niſi *Myrtilum*, Oenomai aurigam, pollicitis corrupiſſet, ut ille clavos modiolis rotarum non immiſerit, adeóque curru fracto & diſſoluto, Oenomaus exciderit, moriénſque Myrtili caput devouerit, obteſtans Pelopem, ut vicem ſuam ulciſceretur, quod & factum eſt. Cùm enim Myrtilus ſibi perfidiæ prœmium à Pelope poſceret, ab eo in mare dejectus eſt, quod ab eo *Myrtoum* poſtea appellatum. *Euripides in Oreſte.* Nihil aliud, inquit Mythologus lib. 7. c. 8. eſt vita humana, quàm certamen & contentio, in quâ multa pericula & calamitates ſubeundæ, fortitérque cum voluptatibus pugnandum; à quibus ſi vincimur, in perniciem prorſus ducimur: ac ſi victores extiterimus, viri fortes ac conſtantes habebimur, virtutémque ac famam, tanquam Hippodamiam conſequemur, & velut ſponſam ducemus domum. Hæc ille. Sed pauci, prô dolor! felicem in hoc hippodromo ſortiuntur exitum. Plurimos, antequam ad metam ſperatæ voluptatis ac libidinis perveniant, Oenomaus cum haſta, Mors cum ſpiculo inſequitur, prævertit imparatos & improvidos futurorum, ínque medio curſuræ ſpatio, configit, atque è vita in orcum exturbat. Et verò Hippodamia in ſinu procorum aurigantium, ſubitóque teli adactu pereuntium, oſtendit impuræ libidinis cupiditatem, eſſe *viperam in ſinu*, & præſens exitium in tergo: dum cœco impetu fertur, nec conſiderat, quid ſequatur.

VII. (*g*) Si Myrtilum ſpectemus, imaginem refert lenonum & lenarum, & quorumvis improbitatis conciliatorum, ac conciliatricum, quorum perfidia ac lenocinandi, corrumpendíque nequitia, plerumque in eos ipſos recidit, & in ſtygias undas detrudit.

VIII. (*h*) Atalantæ & Hippomenis curſum ad finem ſublimiorem referas, argumento ſumpto ex verbis Apoſtoli 1. Corinth. 9. *Sic currite, ut comprehendatis.* Eſt enim ſtadium vita præſens; in hoc ſtadio & certamine antagoniſtæ, *Mundus*, *Caro*, *Dæmon*; Agonetheta *Deus*, Meta, *Æternitas*; bravium cœleſtis *corona*; pœna victi, *reprobatio* & confuſio.

(*f*) *Voluptatis ſtadium.* (*g*) *Lenones & lenæ* (*h*) *Curriculum gloriæ.*

fuſo. In hoc ſtadio ſtrenuum ſe Curſorem exhibuit Paulus, qui de ſe ipſo. 2. Timoth. 4. *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi, in reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Tam felicis curriculi cauſæ quæ? Exponit ipſe ad Philippen. 3. *Quæ quidem retro ſunt, obliviſcens, ad ea verò, quæ ſunt priora, extendens me ipſum, ad deſtinatum perſequor.* Nimirum ſicut ſtadiodromi, dum currunt, non reſpectant, quantum ſpatii transmiſerint, ſed quantum ſuperſit ad metam, eóque toto conatu & impetu in curſu feruntur; ita Paulus ad metam propoſitam decurrebat, præteritorum obliviſcens, & ad anteriora mentem, omnésque cogitationes intendens, non contentus prioribus operibus in virtute geſtis, ſed ad majora & excellentiora enitens. D. Gregorius hom. 3. in Ezechielem. Ante nos, inquit, æterna ſunt, poſt nos temporalia. Quia & illa pergentes invenimus: & iſta, recedentes, quaſi poſt dorſum relinquimus. Nunc iter facimus, & ad æterna properamus: poſt mortem vel æternam beatitudinem, vel ſempiternos cruciatus reperiemus. Æterna nos exſpectant; temporalia nos deſerunt: illa ſunt ante nos, quia ad illa tendimus; hæc poſt nos, quia illa relinquimus. Qui retro igitur reſpicit, ad temporalia oculos flectit; qui ea, quæ à fronte ſunt, intuetur, is æterna contemplatur. Et hoc, juxta Tullium, eſt *Curſum vitæ tenere*, Nimirum ſalubriter deſtinata perſequi, & ab incepto virtutis tramite non deflectere. Exiguum namque, ut idem ait, vitæ curriculum nobis natura circumſcripſit, immenſum gloriæ.

SYMBOLVM LIX.

Laomedon perjurus.

11. Metamorph. Homerus in Iliad.

Ethicè.

1. A Deo operum primordia capienda. 2. Perjurii pœnæ. 3. Sacrilegium punitum.

L*Aomedontem*, *Ili* filium, Trojanorum Regem, novam urbem in Phrygiæ littore molientem, cùm opus ingens tardè ſuccederet, adeunt Neptunus & Apollo, humano tecti ſchemate, ſuámque illi addicunt operam. Amplectitur is lubens oblata obſequia, & pro labore, certum

tum auri pondus paciſcitur. Opere, celeriùs opinione, perfecto, Laomedon juramenti immemor, & promiſſæ pecuniæ, mercede pactâ ſtructores defraudat. Illi indignati, novam urbem duplici affecerunt calamitate, Neptuno inundationem, Apolline peſtem immittente. Percontatus Oraculum Laomedon, reſponſum accipit, aliâ ratione deos placari non poſſe, quàm ſi quot-annis Virgo Trojana, quam ſors declaráſſet, ceto devoranda exponeretur. Poſt annos aliquot, Heſionem eius filiam, Priami ſororem, ſors prodidit. Objicitur hæc monſtro æquoreo, ſuo interitu paternum ſcelus expiatura. Hercules eò fortè delatus, miſeratur innocentis vicem puellæ, cetum occidit, Virginem morti eripit, ea quidem conditione, ut equi, quos Laomedon habebat præſtantiſſimos, in præmium ſibi navatæ operæ traderentur. Negat promiſſos equos Laomedon. Hercules plenus irarum, & impatiens injuriæ, collecto exercitu *Ilum* invadit, urbem capit, diripit, regem fœdifragum, homines pariter ac Deos ludos facientem, jam bis perjurum, interficit. Heſionem *Telamoni*, Æaci filio, uxorem dedit, quòd primus murum conſcendiſſet. Priamum quoque eius filium captivum abduxit, qui poſtea auro à viciniſ redemptus fuit, ideóque ἀπὸ τῦ πρίασθαι, hoc eſt, à redimendò, nomen obtinuit.

Ethica.

I. (*a*) Rectè Tullius in Vatinium ait, *Magnarum rerum principia à diis immortalibus duci.* Unde illa: *à Iove principium, auſpice deo, juvantibus ſuperis.* Laomedon urbem ſtructurus, meritò Deos adhibet operis artifices. Manca eſt enim omnis mortalium induſtria, omníſque conatus, niſi divinus aſpiret favor. Pſaltes canit regius pſal. 126. *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam.* Experti hoc ſunt ſtructores illi Babylonii, quorum inſanas molitiones, non ferro, non flamma, ſed diverſo linguarum flatu DEUS dejecit. Experti Jerichuntini incolæ, quorum muros, quamvis altiſſimos & firmiſſimos, tubarum ſonô divina potentia ſtravit. Nimirum operum primordia, progreſſus, exitus, ſunt à Deo auſpicanda, cum Deo finienda. Equidem urbs illa primò *Ilum*, poſtea *Troia* vocata, ad tantam gloriam, ad tantas opes aſcenderat, ut totius Aſiæ caput diceretur, meritóque credi poſſet, non humanis eam exſtructam eſſe manibus, ſed vim aliquam divinam eius primordiis interveniſſe.

(*a*) *A Deo primordia operum capienda.*

Digitized by Google

II. (*b*) Talem & tantam urbem, quam *Pietas* ædificavit, *Perfidia* dejecit.

-------- Columen everſum occidit
Pollentis Aſiæ, cœlitum egregius labor.
Everſa eſt Pergamos, incubuit ſibi,
Et alta muri decora congeſti jacent. Seneca in Troiad.

Et Maro 2. Æneid.

Hic ubi disjectas moles, avulsáque ſaxis
Saxa vides, miſtóque undantem pulvere fumum,
Neptunus muros, magnóque emota tridente
Fundamenta quatit, totámque à ſedibus urbem
Eruit.

In cauſa periurium Laomedontis; de quo Venuſinus lib. 3. Od. 3. Junonem loquentem inducens

-------- Ilion, Ilion,
Fatalis, inceſtúſque Judex
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo deſtituit Deos
Mercede pacta Laomedon.

Bis fidem fefellit rex fraudulentus, primùm Neptuno & Apollini ob non ſolutam mercedem: Deinde Herculi ob denegatos equos promiſſos. Sed magno ſtetit perfidioſa lingua autori ſuo, nam Neptunus eluvionibus, Apollo peſtilentia, Hercules armis in habitatores graſſatus eſt, & ſubſequente tempore regia familia, urbs, & regnum totum à Græcis everſum. Verè Horatius.

Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.

Et quæ perfidè dicta, factáque ſunt, in ſeram poſteritatem ſupplicium extendunt. Nihil indignius eſt Principe, quàm mentiri. Ariſtoteles dixit *Mendacium eſſe ſervorum.* Eſt enim abjectiſſimi animi, fallere, & venalem habere fidem. Juxta Iſocratem: Omnis principis ſponſio pro jurata eſſe debet, & ſacroſanctum promiſſum. Et Prov. 17. *Non decet Principem labium mendax.* Fides, Juſtitiæ fundamentum eſt, inquit Tullius in offic. Et ſeneca epiſtol. 49. Fidem ſanctiſſimam humani pectoris bonum vocat; unde non audiendi pſeudopolitici

Queis nec ara, nec fides, nec ulla firma pactio eſt, ut ait Ariſtophanes. Qui impiam illam vocem ex Euripide, etiam à Julio Cæſare uſurpatam, recoquunt.

------ jus

(*b*) *Perjurii pœna.*

------- *jus regnandi gratiâ*
Violandum eſt: aliis rebus pietatem colas.

Et dux ille Græcorum ſceleſtè; qui, *pueros juglandibus, viros jurejurando falli oportere, dixit.* Cicero pro Roſcio: Perfidioſum & nefarium eſt, inquit, fidem frangere, quæ continet vitam & commercium hominum. Monet Silius non reges tantùm, ſed quoſvis alios

------- ne rumpite fœdera pacis,
Nec regnis poſtferte fidem.

Senſit ultionem perfidiæ Laomedon cum omni progenie ſua; poteſtque cuilibet perjuro occini illud Æneid. 4.

-------- Neſcis heu perdite, necdum
Laomedonteæ ſentis perjuria gentis?

III. (*c*) Mythologi docent occaſionem huic commento, ideò datam, quòd Laomedon pecuniam, horum Deorum ſacrificiis deſtinatam, & conſecratam, ad commodum ſuum, atque adeò ad ædificandos urbis ſuæ muros converterit, nec eam (id quod ſe facturum receperat) Sacerdotibus reſtituerit. Calamitates autem, quibus ob id ſacrilegium multatus eſt, aliud nihil ſignificare, quàm divinum cultum haud impunè negligi. Magnoperè hoc notandum ſacrilegis, templorúmque ſpoliatoribus. *Heliodori*, templi Solymæi invaſoris, ſupplicium, cui non lectum vel auditum eſt: 2. Mach. 3. Et nota eſt parœmia: *aurum Tholoſanum.* Nam cùm *Tectoſagi*, gens Gallica, duce *Brenno*, Delphos incurſâſſent, & Apollinis templum exſpoliâſſent, ſe in patriam ſuam Tholoſſam (Tholoſam ſcribunt alii) receperunt; exinde peſtilentia atrociſſima eos invaſit, quâ non priùs liberati ſunt, quàm aruſpicum reſponſis moniti, aurum, argentúmque ſacrilegio quæſitum, in Tholoſenſem lacum mergerent. Et hi, & alii, quicunque à rebus ſacris non abſtinuere manus violentas, miſerè perierunt. Obſervanda hic ſententia Senecæ epiſtol. 87. *Sacrilegia minuta puniuntur: magna in triumphis feruntur.* Intellige de tribunali hominum, non ſuperûm.

(*c*) *Sacrilegium punitum.*

SYMBOLVM LX.

Ceyx & Alcyone, in halcyones aves.

11. Metamorph.

Ethicè.

1. Conjugalis fides & amor. 2. Dura prolis educatio. 3. Amor in ipſo ſepuchro. 4. Difficilis delectus matrimonium ineuntium.

CEyx Luciferi, ſideris matutini, fuit filius, Trachiniorum in Theſſalia rex. Uxor ejus *Alcyone*, Æolo nata. Summus extitit amor inter hos conjuges, ſumma concordia, fideſque. Cæterùm arrogantior fuiſſe Ceyx perhibetur: cui ob generis ſplendorem, opes, & formam corporis adeò creverant animi, ut ſe *Iovem*, uxorem verò ſuam *Iunonem* appellaret, non ſine gravi offenſione ſuperûm, qui variis eum prodigiis terruerunt. Quare cladem ſibi aliquam metuens ex Theſſalia ad Apollinis Clarii (eſt autem Claros ſeu Clarium civitas Joniæ) oraculum, conſulturus vaticum Deum, navigare conſtituit. Uxor intellectô viri periculô, multis rationibus diſſuadere iter maritimum inſtitit; ſed quanquam omnes ad animum mariti expugnandum arietes, omneſque blanditias admoverat, eum tamen à ſuſcepto conſilio revocare non potuit. Navigat ille, & facto naufragiô, cum ſociis omnibus, mari ſubmergitur. Conjugi de viri fortuna ſupra modum ſollicitæ, apparet in ſomnis, ſqualida mariti facies, qualis marinis fluctibus jactabatur. Territa Alcyone miſerabili aſpectu, ſummo diluculo ad mare, unde Ceyx ſolverat, gradum confert; ubi dum planctibus & lacrimis auras implet, ejicitur in littus vi fluctuum, exanime, & lacerum *Ceycis* cadaver. Quô agnitô, dolore amens facta, è crepidine littoris in ſubjectum pelagus ſe præcipitem dat: & in ipſo caſu, miſeratione Deûm, in *alcyonem* avem mutatur; Ceyx verò in maſculum ejuſdem generis vertitur.

Ethica.

I. (*a*) Conjugalis fidei & amoris non ſimulati, paradigma præbent hi conjuges, quorum benevolentia & mutua dilectio, ne violentâ quidem

(*a*) *Conjugalis fidei & amor.*

quidem morte tolli, oblitterarive potuit. Nam 1. magnus amantis affectus in Alcyone ſe prodidit, dum maritum à profectione marinâ, ejus ſaluti impensè timens, omnibus modis deterrere laborat.

2. Apparet in Ceyce amor mutuus, dum in ſæviſſima tempeſtate & naufragio, conjugis magis, quàm ſuimet memor, omnes cogitationes in relictam ſuam Alcyonem intendit, Poëta canente:

Alcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla niſi Alcyone eſt: & cùm deſideret unam,
Gaudet abeſſe tamen.

3. Alcyonis pro marito abſente ſollicitudo aſſidua, & precatio ad Junonem pro ejus ſalute. Quæ ut ne ſit inanis, Dea nuntiam ſuam Irim ad ſomnum mittit, jubétque, ut is miseræ dormienti virum Ceycem in mediis aquis morientem, ſpectandum figuret. Quod & factum.

4. Egreſſa ad littus Alcyone, exanime corpus naufragi, ad ſe propiùs delatum agnoſcit. Quid ibi ex dolore non facit? Vates deſcribit:

-------- Ille eſt, exclamat: & unà
Ora, comas, veſtem lacerat: tendénſque trementes
Ad Ceyca manus: ſic ô chariſſime conjux,
Sic ad me miſerande redis?

5. Præ amoris magnitudine in molem portui præſtructam inſilit
------ mirúmque fuit, potuiſſe; volabat:
Percutiénſque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas:
Dúmque volat; mœſto ſimilem, plenúmque querelæ
Ora dedêre ſonum tenui crepitantia roſtro.
Ut verò tetigit mutum, & ſine ſanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida necquicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat & tandem ſuperis miſerantibus, ambo
Alite mutantur, fatis obnoxius iiſdem
Tunc quoque manſit amor, nec conjugiale ſolutum eſt
Fœdus in alitibus: coëunt, fiúntque parentes:
Pérque dies placidos hiberno tempore ſeptem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.

Tum

Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtátque nepotibus æquor.

Itáque 6. manſit amor conjugalis etiam poſt fata in illis, & jam facti aves, affectum tamen humanum & amorem retinent.

7. Adeò placuit Diis hæc conjugum dilectio, ut in iſtarum avium nidulatione, quæ fit media hieme, magna tranquillitate gaudeat mare, unde in proverbium abiit. *Dies Halcyonii*, ſeu *Halcedonia* aut *Alcedonia*, pro tranquillitate, quiete, feriis, juſtitio accipiuntur. Illis enim diebus, ſilentibus planè ventis, ſumma eſt cæli ſerenitas. En præmium concordiæ maritalis, quod etiam defunctos ſequitur.

8. Halcyonum nidi magnam admirationem habent, ut refert Plinius lib. 10. c. 32. Qui inter alia, hæc: Alcyon (ſive Halcyon, aut Alcedo, ἀπὸ τοῦ κύειν ἐν ἁλὶ hoc eſt, à concipiendo in mari) avis eſt colore cœruleo, luteóque, vix major paſſere, quæ ſuo cum conjuge, amore & ſocietate indivulſa ſociatur, ſenem etiam humeris defert, nutrítque. Piſciculis veſcitur, ex quorum ſpinis artificioſè nexo, viſcoſóque luto adeò ſolidum, pineæ nucis in formam, nidum conficit, conſolidátque, ut ferro diffringi, ſaxóque comminui vix poſſit; oſtioló ita condító, ut abditum cæteris avibus, & nec ipſi mari pervium, tanquam ſpongia, intranti, exeuntíque cedat alcyoni. Hæc ille. Obſerva felicitatem unionis & fidei conjugalis, quæ nullis rerum adverſarum tempeſtatibus, nullis armis & terroribus violari queat; firma perſiſtit, contra quamlibet vim foris ingruentem, ſibi ipſa murus aheneus, & inexpugnabile munimentum. Ovidius, ut taceam plura huius generis exempla, uxoris ſuæ fidem rebus in aſperis prædicat, maritum in exilium ſequi omnino cupientis. Eleg. 7. Triſt.

Non potes avelli: ſimul hinc, ſimul ibimus, inquit,
Te ſequar, & conjux exulis exul ero.
Et mihi facta via eſt, & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ ſarcina parva rati.

Simili modo Creuſa Æneam ſuum in omnia pericula comitari parata eſt:

Si periturus abis, & nos rape in omnia tecum.

Hîc etiam, nota Caſtitatem conjugalem, nam in nidum alcyonum nulli avium patet acceſſus, niſi conjugibus.

9. (*b*) Educatio prolis in alcyonibus laudanda; rigor enim diſciplinæ robuſtos & valentes efficit liberos. In cujus rei exemplum S. Am-

(*b*) *Educatio prolis dura.*

S. Ambroſ. lib. 5. Hexam. c. 3. has aves proponit, quæ juxta mare, tempore brumali, pullos excludunt, & nudos exponendo frigori, mari, ventis, durè educant. Talis liberorum educatio olim apud Germanos, Celtas, Thraces, Spartanos celebrabatur, de quibus Virgilius. 9. Æneid.

Durum à ſtirpe genus: natos ad flumina primùm
Deferimus, ſævóque gelu duramus in undis.

Cæſar de Gallis lib. 6. Bell. Gall. In flumine perluuntur, & pellibus, aut parvuis rhenonum integumentis utuntur, magna corporis parte nuda. Celtæ verò prolem natam ad Rhenum deferebant, clypeóque impoſitam, in gurgitem projiciebant; ſi undis abriperetur, notham cenſebant: ſi enatabat, ſuam. Turneb. lib. 22. c. 15. Claudianus in Ruffinum.

Et quos naſcentes explorat gurgite Rhenus.

De Spartanis Seneca Rh. Suaſoria. 1. Eurotas amnis Spartam circumfluit, qui pueritiam indurat ad futuræ militiæ patientiam.

Et Sidonius in Avito.

------- lactentia primùm
Membra dedit nivibus, glaciémque irrepere plantis
Juſſit, & attritas parvum ridere pruinas.

De Honorio Claudianus Paneg. 3. Quem genitor docuit
Frigora ſæva pati, gravibus non cedere nimbis,
Æſtivum tolerare jubar, tranſnare ſonoras
Torrentum furias &c.

Mollem adoleſcentem notat Horatius lib. 1. Od. 8. quòd timeat flavum Tiberim tangere; id eſt, natatui ſe committere. Non incongruum huic eſt loco, quod de Lycurgo, Lacedæmoniorum Legiſlatore narratur; qui quanta vis ſit educationis, civibus ſuis oſtenſurus, duos catulos ejuſdem matris aſſuefecit, unum venationi in ſilva, alterum in culina, patinis ablingendis; quô factô, ad diem dictum produxit utrumque in forum; & hinc quidem lebetem carnium poſuit: illinc leporem dimiſit; currentibus è veſtigio canibus, illô ad eſcas, hôc ad leporem. *Plutarch.* in Lacon. Unde apparet, quantum momentum in inſtitutione prima ſit poſitum; quod ut faciant homines, docent alcyones. Videas puerorum alios tantùm ad fruges conſumendas natos; alios ad artes liberales venandas factos. Equidem ferè conjuncta ſunt, edacitas & ſtoliditas. Lacedæmonii pueri decimo quoque die *Ephoris* (id eſt

Cenſoribus publicis) ſiſtere ſe cogebantur. Hi, quem molliorem, pinguiorémque cernebant, plagis onerabant. *Plut.* in Lacon. Si mos hic pluribus vigeret in locis, ne pauciores eſſent Bœotii, & rarior ſtupiditatis ac hebetudinis proventus.

10. Denique Plutarchus libro, utrùm terreſtria, an aquatica animantia plus rationis habeant, alcyonem ſapientiſſimum, & diviniſſimum marinorum animal appellat. Hæc enim avis, gravem annis comparem, & ægrè ſequentem, ſuſceptâ curâ fert, fovétque ſenem, nuſquam deſtituens, nuſquam poſt ſe relinquens: nam & dorſo impoſitum geſtat, magnô charitatis conjugalis argumentô; quæ pari affectu floridam & blandientem juventutem, & ægreſcentem ſenectam fovet, & amplectitur. Quid quod aves iſtæ feruntur adeò tueri jura conjugii, tam ardenter amare ſe mutuò, ut altero mortuo, ſimul occidat alter.

11. (*c*) Atque hæc de alcyonibus. Exempla amoris conjugalis alibi commemoramus, hîc duo placet apponere, etiam poſt mortem prodigioſa. Auctorem prodo S. Gregorium Turonenſem lib. de Gloria Confeſſ. c. 42. de duobus conjugibus, qui ſe etiam mortuos complexi ſunt in ſepulchro. Admetior ejus verba: Defuncto Hilario, viro ſenatorio, vertente anno obiit & uxor, quæ cùm eodem tumulo ſatis capaci conderetur, *ſubitô elevatâ vir dextra*, conjugis cervicem amplectitur, quod admirans populus, depoſito ſeceſſit operculo, cognovítque, quæ eis caſtitas, quis timor in Domino, quæ etiam inter ipſos dilectio fuiſſet in ſæculo, qui ſe ita amplexi ſunt *in ſepulchro.* Huic ſubjungit & alterum, non minùs admiratione dignum, par conjugum, qui ſuam illibatam ſponſo Virginum, caſtimoniam conſecrârunt: Uxorem priùs vita functam, non multò poſt maritus inſequitur. Porrò cùm utriusque ſepulchrum è diverſis parietibus collocatum fuiſſet, & virum quidem ad meridiem, mulierem ad ſeptentrionem; miraculi novitas, quæ eorum caſtitatem manifeſtaret, apparuit. Nam manè factô, cùm ad locum populus accederet, invenit ſepulchra conjuncta, quæ antè diſtantia viderat. Scilicet ut quos tenet ſocios cœlum ſepultorum, hîc corporum non ſeparet monumentum. Hos uſque hodie *duos Amantes* vocitare incolæ loci voluerunt. lib. cit. c. 32. Ita qui in vita caſtè & unicè dilexerunt ſe, *in morte non ſunt ſeparati.*

Sed quàm raræ ſunt aves hæ! Pleróſque maritatos ſi interroges: quid eſt conjugium? reſpondebunt, *Iugum*, & nimis quidem quàm grave. Colligati ſunt vinculo non byſſino, ſed ferreo, veluti duo canes rixoſi unà

(*c*) *Conjugum amor in ipſo ſepulchro.*

ſi unâ catenâ. Paulus de hoc vinculo 1. Corinth. 7. *Alligatus es uxori, noli quærere ſolutionem.* Vinculum durum, adamantinum, ſola morte ſolvendum; quod tamen emollit charitas, & onera connubii in dies Halcionios convertit.

II. (*d*)Hîc nota, quemadmodum magna felicitas eſt, reperire uxorem bonam, ita magna difficultas eſt, eligere, quæ ſit bona. Nam ſæpe, inquit Vir diſertus, (Georg. Stengel. tom. 2. de Judic. diu. c. 22.) quæ pudore vultûs, oculorum dejectione, modeſtiſſimo inceſſu *Angelum* præ ſe fert, & eſt virginum exemplar, ſi eam de fronte æſtimes; at ſi mores experiaris, in Sphingem, aut Harpyiam incidiſti. Accipe vetus documentum, quiſquis Alcyonem domum ducere cogitas:

Quæ tibi ducenda eſt, habeat P. quinque puella:
Sit Pia, ſit Prudens, Pulchra, Pudica, Proba.

Hoc ſibi etiam nupturæ dictum putent de futuro marito. Martia Catonis filia, interrogata, quam ob cauſam, poſt mariti mortem alii ſe copulare viro renueret? Reſpondit, quia non facilè invenero virum, qui me magis velit, quàm mea. Non nemo ita canit:

Ergo mihi uxorem qualem ducam? Anne puellam?
Hæc forſan veniet non ſatis apta mihi.
An viduam? dominam quis poſſit ferre tonantem?
An vetulam? tolerat quis patienter anum?
Fœcundam? fœcunda domum mihi prole gravabit:
An ſterilem? ſterilis non decus arbor habet,
An ditem? magis eſt nihil intolerabile dite.
Aſt inopem? quid opis ferre valebit inops?
Pauciloquam? non me poterit recreare loquendo.
Verboſam? mulier res oneroſa loquax.
Formoſam? variis eſt ſubdita forma pericłis.
Deformem? pœnam ducere nunquid amem?

(*d*) *Difficilis delectus matrimonium inire volentium.*

Digitized by Google

SYMBOLVM LXI.

Domus Somni, & Somniorum ſpectra.

11. Metamorph.

Ethicè,

1. Imago Somni. 2. Somnium naturale. 3. Morale. 4. A cacodæmone immiſſum. 5. A Deo oblatum. 6. Somniorum vanitas. 7. Naturalis ſignificatio. 8. Somniorum duplex porta. 9. Somni ratio. 10. Somnus frater Mortis.

PAraphraſin damus lepidiſſimæ & ingenioſiſſimæ deſcriptionis Somni Ovidianis verſibus expreſſæ. Eſt prope Cimmerios, gentem Scythicam (haud procul Boſphoro ſitam) Mons cavus, & in eo ſpelunca longè recedens in profundum, radiis ſolis inacceſſa, totáque regio perpetuis umbris & nebulis tecta, unde locus adagio factus, *Cimmeriæ tenebræ.* Hîc ſedem poſuit *ſomnus*, ut quem delectant maximè nox & caligo. Nihil eſt id loci, quod ulla ratione quietem turbare poſſit. Non reperitur ibi gallus gallinaceus, lucis prænuntius, qui diem cantu provocet: non auditur latratus canum nocturnus: non diurnus anſerum ſtrepitus, non balatus ovium, non mugitus boum, non grunnitus porcorum, nec ullius aut avis, aut quadrupedis moleſta vox. Pigri jacent campi, non ventis agitantur frondes; nulla convitia linguæ humanæ, nulli rixantium & altercantium clamores. Summa circùm circà quies & ſilentium. Suaviſſimè verò ſomnum invitat rivus aquæ Lethææ, rerum omnium oblivionem inducens, & montis è radice, leni cum murmure per lapillos decurrens. Ante fores antri, denſa florent papavera, mirificam vim ſopiendi, habentia: aliæque herbæ, quarum lacteum *Nox* ſuccum colligit, ſpargítque per terras roris inſtar, & blandè rigatis oculis ſomnum induvcit. Nulla domum obmunit janua, ne poſtes verſo ſtrideant cardine; nullus in limine cuſtos, qui clavibus trahat, retrahátve ſeras, aut adventantes compellet. In medio ſpecûs, viſitur lectus de ebeno, cujus pulvinaria & ſtragula molliſſimis plumulis farta: in eo Deus recubat *ſomnus*, membris omnibus languore reſolutis, circa thorum mille *ſomniorum* formæ ſternuntur; è quibus *Morpheus*,

(μορφ)

μορφὴ forma, ſpecies) nomen à formando habet, mirus artifex & ſimulator figurarum eſt, nam domini juſſu, quorumcunque vultus hominum non modò fingit lepidè, ſed verba etiam ac mores imitatur. *Icelos* verò à ſimulando dictus, (ἴκελον ſimulacrum ſeu *Phobetor*, φόβος timor, terror: φοβέω terrefacio) nam idem ipſe etiam terrefacit; frater ejus, in varias animalium figuras abit, & jam feram, jam volucrem, jam ſerpentem induit, omnes animantes aſſimilare doctus. Tertius frater *Phantaſus* nomine, nempe imaginator (φαντάζω fingo, imaginem ementior) qui inanimatorum repræſentat imagines, ut ſibi per ſomnum videantur videre, undam, ſaxum, trabem, aliáque animâ carentia. Atque hi filiorum ſomni nobilioribus tantùm mortalium nocte ſuos vultus oſtendunt; cætera liberorum turba, per oppida & agros taciturnè vagatur, hominéſque plebeios, pueros ac mulierculas imaginibus implet.

Ethica.

I. (*a*) Qui ſomniorum ignorant cauſam, putant ea immitti ab altiore mente, puta vel à genio, vel à Deo. Sic fingitur Juno per Irim ſuam imperâſſe Morpheo, ſpeciem Ceycis ut objiceret per quietem Alcyonæ. Cùm enim mens ſomno ſopita ſit, cenſent eam tunc agi à Deo. Errorem & ſuperſtitionem auxêre poëtæ, qui ſuum rei cuique homonymum dant Deum. Unde Ovidius hîc:

Somne quies rerum, placidiſſime ſomne deorum.

Et Seneca in Hercule furente:

------- Túque ô domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Veris miſcens falſa futuris,
Certus, & idem peſſimus auctor,
Pavidum lethi genus humanum
Cogis longam diſcere mortem.

Philoſtratus in imagine Amphiaraï, ita ſomnum pingit: Facie, inquit, reſoluta eſſe videbatur, alatus, candidam veſtem habens ſuper nigram, quaſi diem & noctem indicaret: cornúque transparens in manu tenere; quippe tum *vera ſomnia* immittens. Nam ſi loco corneæ laternæ dentem elephantis, viſu impervii ſuſtinet, falſi ſomnii figura eſt. de qua re interiùs. Ovidius verò hîc:

 In

(*a*) *Imago Somni.*

In medio torus eſt, ebeno ſublimis, in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quò cubat ipſe Deus, membris languore ſolutis.
Hunc circum paſſim varias imitantia formas
Somnia vana jacent.

De Somno Silius lib. 10.

-------------- curuóque volucris
Per tenebras portat medicata papavera cornu.

Et paulò pòſt:

-------------- quatit inde ſoporas
Devexo capiti pennas, oculiſque quietem,
Irrorat, tangens Letheâ tempora Virgâ.

Homerus: καὶ γὰρ ὄναρ ἐκ Διός ἐστι. Etenim ſomnus à Jove eſt: quia & inſomnia dicta ſunt διόπεμπτα, id eſt, à Jove miſſa: & θεῖαι ὀμφαὶ, id eſt, divinæ voces, & Διὸς ἄγγελοι. Jovis nuntii.

II, (*b*) Theologis quadruplex ſomniorum genus eſt. *Naturale*, *Morale*, à *Dæmone*, à *DEO* immiſſum. Naturalia ſunt, quæ corporis bonam, malámve temperiem, ſtomachum oppletum aut vacuum ſequuntur: ex his bona, maláve valetudo dignoſci poteſt. Hinc medicorum anteſignanus Hippocrates librum de inſomniis conſcripſit. Homo triſtis, tetricus, & quem atra bilis exercet, jam novit ſua ſomnia: fatigari, cadere, angi, lacrimas fundere, humi repere, latebras quærere, pericula ſubire, inter mortuos agere, triſtia quæque audire, creberrimum illi, penéque quotidianum. Qui multi & boni ſanguinis ſunt, ſomniantes hilareſcunt, tripudiis interſunt; rident, currunt, volant. Atque hæ meliores aut deteriores affectiones, bonos, malósve corporis habitus apertè ſatis enuntianr.

III. (*c*) *Moralia è* cogitatis, dictis, & factis diurnis proveniunt. Hinc ſomnia Tullius cogitationum & negotiorum diurnorum reliquias appellat. De divinat. Et Claudianus in 6. Honorii Conſulat.

Omnia quæ ſenſu volvuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.
Venator defeſſa toro cùm membra reponit,
Mens tamen ad ſilvas, ac ſua luſtra redit. &c.

Hinc judex lites, auriga currus & equos, ægrotus & ſitiens fontes & aquas, poëta verſus ſomniat, avarus pecunias numerat, famelicus epulas tractat. Sic Theſeo, Herculis conſobrino facta illius præclara etiam in

(*b*) *Quadruplex ſomniorum genus.* Naturale. (*c*) *Morale.*

in ſomno occurrebant. Plut. in Theſeo. Sic Themiſtocli Miltiadis Perſica trophæa non modò ſomnum adimebant, ſed & ſomnia condiebant. *Idem*. Sic Darium Perſarum Regem anxium inſtantibus curis (nam prœlium inſtabat cum Alexandro committendum) agitabant etiam per ſomnum imminentium rerum ſpecies, quas ægritudo mentis accerſit. Curtius lib. 3. c. 7. Sic M. Marcellus Conſ. tanto cum Annibale dimicandi ferebatur ſtudio: ut ſæpè etiam in ſomnis, ſingulari certamine, cum eo ſibi videretur congredi. Plut. in eius vita. Sic quidam ſomniabat morderi ſe lethaliter à marmoreo leone, ex his, qui in templorum veſtibulis cerni ſolent. Die autem poſtero, cùm templi fores caſu præteriret, leone ſpectato, non ſine riſu ſomnium ſuum inter comites narravit, & manu in apertum os illius protinus iniecta, dixit: *en nocturnus hoſtis meus*. Scorpio itaque, qui in imis faucibus leonis deliteſcebat, lethaliter eum vulneravit. Petrarch. Nec rarò conſcientia ſcelerum animum etiam per quietem cruciat. Sic Nero Cæſar nunquam ſomniare ſolitus, niſi poſt interfectam matrem, cuius manes etiam dormíens ſentiebat. Sueton. Ex moribus hæc petuntur ſomnia.

IV. (*d*) A dæmone immiſſa veniunt, qui celer, & vafer artifex, ipſis etiam ſomniis, ſi Deus annuat, ad peccandum trahit. Cùm Pontius ſederet pro tribunali, capitalem ſententiam jam jam dicturus in Chriſtum, nuntius advolat à conjuge, quæ oblatò ſibi ſomniò, maritum ſollicitè monebat: *Nihil tibi & juſto illi. Multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum*. Nempe diabolus omnem movit lapidem, omnem excogitavit ſtropham, ut Servatoris necem impediret. Idem veterator ut onirocriticam, ſeu artem divinatoriam ex ſomniis confirmet, ſimpliceſque mortales noxiis ſuperſtitionibus involvat, multa revelat onirocritis, auguribus, divinatoribus, quibus & ipſos, & per eos ſeducat quàm plurimos, & ſibi mancipet. Sic quidam ſomniârat, ſe videre ovum ex lecti cubicularis faſcia dependens. Id ſomnium retulit ad conjectorem: hic juſſit, ut eo loco foderet; defoſſum enim eſſe theſaurum: fodit; invênit; & argenti paululum detulit ad conjectorem, de auro diſſimulans. Tum conjector: Quid? nihílne de vitello? id eſt, de auro?

V. (*e*) Sunt ſomnia à Deo oblata. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini*, ait ipſe, *in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum*. Num. 12. Quod Jobus confirmans: *per Somnium*, inquit, *in viſione nocturnâ, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo. Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina*. c. 33. Ita Somnia

(*d*) *A diabolo immiſſum*. (*e*) *A Deo oblatum.*

mnia objecta Jacobo, Joſepho, Abrahamo, Pharaoni, Salomoni, Nabuchodonoſori &c. erant myſteriis plena. Job. c. 7. ait. *Terrebis me per Somnia, & per viſiones horrore concuties. Quamobrem elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea.*

VI. (*f*) Univerſim ac maximam partem inania, falſa, vana ſunt ſomnia, & nullam merentur obſervationem. Quod Eccleſiaſtes dilucidè pronuntians: *Multas curas*, inquit, *ſequuntur Somnia, & in multis ſermonibus invenietur ſtultitia. Vbi multa ſunt ſomnia, plurima ſunt vanitates, & ſermones innumeri: tu verò Deum time.* c. 5. Et Siracides cap. 34. *Multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis. Quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum: ſic qui attendit ad viſa mendacia.* Unde Diogenes apud Laërtium lib. 6. Quæ vigilantes agitis, ea non curatis: quæ verò dormientes ſomniatis, ſollicitè perquiritis. Ad felicitatem enim hominis non tam refert, quid patiatur in ſomniis, quàm quid agat vigilans. Et Cato

Somnia ne cures: nam mens humana quod optat,
Et vigilans ſperat, per ſomnum cernit idipſum.

Accedit Tibullus lib. 3. Eleg.

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pavidas mentes falſa timere jubent.

Ad rem Comicus. Cùm Dii nobis ſomnum dederint, curarum & laborum delinimentum, ſuperſtitioſus illum ſibi reddit carnificinam & tormentum. Hinc Plato: ſpes mortalium ajebat, ſomnia ſunt vigilantium: plerumque inania & falſa. Neque enim, quod Maro canit, amantes tantùm ſibi ſomnia fingunt, ſed etiam timentes, ſperantes, mœrentes, gaudentes. Apparet hoc ipſum ex vanitate conjectorum. Curſor, inquit Tullius, de *divin.* ad Olympia proficiſci cogitans, viſus eſt in ſomnis curru quadrigarum ferri; manè adit coniectorem. At ille, *Vinces* ait, id enim celeritas ſignificat, & vis equorum. Accedit alterum, audit: Tu vincêris; an non intelligis quatuor ante te cucurriſſe? ſcilicet equos. Huc conveniunt verſiculi:

Divitibus veras curas, tormenta, dolores,
Somnia, pauperibus gaudia falſa ferunt.

VII. (*g*) Negari tamen non poteſt ex ſomniis ſicut corporis, ſic animi affectiones cognoſci poſſe. Tunc enim animus in profunda tranquillitate conſtitutus veros affectus prodit: indéque fit, ut quæ vigilantes agere & profari non audent, ea nec noctu in ſomnis occurrant. Plutarchus

(*f*) *Somniorum vanitas.* (*g*) *Somniorum naturalis ſignificatio.*

chus cenſuit perfectæ virtutis eſſe, de virtute ſomniare: *ſcilicet amata recurrunt.* Secundùm Ariſtotelem in Problemat. meliora ſomnia vident, qui vigilantes meliora animadvertunt: deteriora, qui deteriùs animo vel corpore affecti ſunt. Et Plato ſic jubet ad ſomnum proficiſci corporibus affectis, ut nihil ſit, quod errorem animis, perturbationémque adferat. Ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur, ne *fabâ veſcerentur*, quòd habeat inflationem magnam, & cibus ille contrarius ſit tranquillitatem mentis quærenti. Cic. lib. 1. de diu. Id exp[illegible]imur in ephialte, quem latini *Incubum* vocant, quô quis ſomniat ſe à mole quapiam vel ab hoſte invadi, opprimi, ſuffocari & ſtrangulari, nec poſſe ſe effugere: unde angitur, gemit, ſudat. Oritur id vitii ex crapula & continua ventriculi cruditate; unde vapores craſſi & frigidi elati, cerebri ventriculos replent, prohibéntque ſpiritus per nervos diffundi.

VIII. *(h)* Celebre figmentum eſt Homeri, ſomnia illa vera eſſe, quæ ſubvolant per portam *Corneam*: falſa verò, per *eburneam*. Quô ſignificare voluit, viſa per diem, quæ in ſomniis recurrunt, eſſe vera: audita verò, eſſe falſa. *Cornea* enim porta notat viſum & oculos, ob coloris ſimilitudinem & tunicam corneam, quæ eſt in oculo: *eburnea* verò denotat os, ob candorem dentium. Ex Homero deſumpſit Virgilius lib. 6. Æneid. ubi reditum Æneæ ex inferis deſcribit, oſtenditque Æneam egreſſum portâ, quâ exeunt falſa inſomnia; adeóque fabuloſa eſſe, quæ de toto illo ad manes itinere ſcripſerit. Thales Philoſophus rogatus, *Quantum diſtaret à mendacio Veritas*? Reſpondit, *quantum oculi diſtant ab auribus*; ſignificans ea demum eſſe vera & certa, quæ contuemur oculis: fabulis verò hominum, quas audimus, haud tutò credi; quòd ſæpe falſæ & mendaces ſint. Mythologus aliter hanc geminam portam explicans, ſicut, inquit, ignis in laterna cornea incluſus, facilè lumen tranſmittit; ſic corpus hominis per temperantiam à ſordidorum humorum colluvione expurgatum, facilè per id veritatem & ſpectra divinitus oblata recipit. At ſi craſſa fuerint corpora, & multorum ciborum malorúmve humorum è diuturna crapula oppleta: ea corpora animam tanquam in laterna craſſioris eboris incluſam, veritatem ſomniorum intueri non patiuntur. Hæc ille. Quæ ſomniorum diverſitas non in ea ſolùm temperantiæ parte apparet, quæ cibo & potui moderatur, ſed in ea quoque, quæ libidinum inimica, pravis commotionibus dominatur. Unde S. Auguſt. lib. 5. contra Julianum c. 9. de ſtatu Innocentiæ loquens: Tam felicia ait, erant ſomnia dormientium, quàm vita vigilantium.

(h) Duplex ſomniorum porta, cornea & eburnea.

IX. (*i*) De Somno facili, Siracides c. 31. *Somnus ſanitatis in homine parco. Dormiet usque manè, & anima illius delectabitur.* Nimirum ſobrietas & temperantia breves ac jucundas faciunt dormientibus noctes. *Saturitas autem divitis non ſinit eum dormire.* Ibid. Diſtentus enim dapibus & indigeſto oneratus cibo venter, amaras cogitur vigilare noctes. Hinc præceptum eſt Scholæ Medicorum Salernitanæ.

Ex longâ cœnâ ſtomacho fit maxima pœna:
Ut ſis nocte levis, ſit tibi cœna brevis.

Et Horatius.

---------- corpus onuſtum
Heſternis vitiis, animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.

Ad ſomni jucunditatem facit etiam labor & exercitium: nam
---- feſſos facilis ſopor irrigat artus.

Eccleſiaſtes c. 5. *Dulcis eſt ſomnus operanti.* Sed hìc cavenda nimia indulgentia. Monet Salomon Proverb. 19. *Pigredo immittit ſoporem: & anima diſſoluta eſuriet.* Nimiò ſomnô membra langueſcunt & enervantur. Deinde prolixior ſopor non tantùm corpus, ſed etiam ingenium, mentémque hebetat, & corrumpit. Mantuanus canit:

---------------- pigros rubigine ſenſus
Otia corrumpunt, ſopitáque pectora torpor.

Addit Salomon loc. cit. *Et anima diſſoluta eſuriet.* Nam pigritia parit ſoporem, ſopor otium & inertiam, inertia penuriam & famem.

X. (*k*) Fingitur Somnus *Erebo* (inferno fluvio & *Nocte* matre genitus, cuius frater ſit *Lethum* ſeu *Mors*: Sorores *Lethe*, ac *Spes*. Apud Ælianum lib. 2. hiſt. c. 35. refert Pauſanias, Olympiæ, urbe Theſſaliæ, viſam à ſe ſtatuam, Noctem, figura, habitúque muliebri: hæc puerum album dormientem dextra tenebat, læva nigrum dormienti ſimilem. Horum priorem appellari *Somnum*, alterum *Lethum*, utrumque *Noctis* eſſe filium. Homerus Iliad. ζ.

Ενθ᾽ ὕπνῳ ζύμβλητο κασιγνήτῳ θανάτοιο.

Occurrit ſomno, qui Mortis frater habetur. Et Maro lib. 6.

Tum conſanguineus Lethi ſopor.

Et Seneca:

Frater duræ languide ſortis.

Accinit Ovidius:

Stulte, quid eſt Somnus. gelidæ niſi mortis imago?

Unde

(*i*) *Somni ratio.* (*k*) *Somnus frater mortis.*

Unde Gorgias Leontinus Sophiſta, jam annis gravis admodum, cùm ægrotus ſomno altiore urgeretur, fortè è familiaribus quidam acceſſit, qui interrogaret, quomodo ſe haberet, reſpondit: *Iam ſomnus incipit ſuo me fratri tradere.* Ut hinc colligas, *multùm dormire, eſſe multùm mori.* Quare rectè Philoſophus rogatus, quantum docti differrent ab indoctis, reddidit: *quantùm vivi à mortuis.* id quod ſuperiore Num. indicavimus. Soror Somni eſt *Lethe*, quæ *oblivionem* ſignificat: quia per ſomnum, qui dimidium ætatis noſtræ carpit, ſicut bruta jacemus, omnium ſenſuum, & animæ facultatum nobiliorum officio deſtituti, unde plurimarum rerum ignorantia inducitur, apud illos præſertim, qui cum gliribus non tota modò hieme, ſed etiam æſtate dormiunt. Neque ſine cauſa *Spes* inter ſorores Somni cenſentur, quandoquidem ſæpius inſtar ſomniorum evaneſcunt.

SYMBOLVM LXII.

Charybdis & Scylla, Monſtra marina voracia.

Homerus Odyſſ. μ. Virgil. 3. Æneid. Ovidius 7. Metam.

Ethicè.

1. Virtus inter duo extrema navigat. 2. Scopuli vitæ humanæ, Ira & Libido. 3. Mala voluptas. 4. Charybdis & Scylla, Luxuria & Gula. Item Prodigalitas. 5. Scylla Symbolum animæ corpori conjunctæ. 6. E Charybdi in Scyllam, quid.

DE Scylla & Charybdi nec Hiſtorici ſatis conſentiunt, nec Poëtæ. Nos vulgatiora ſeligemus, ad mores potiùs formandos, quàm ad geographicas varietates diſcernendas intenti. Ad hiſtoriam quod attinet.

Scylla & Charybdis, duo ſunt loca in freto ſiculo, valde periculoſa, & naufragiis infamia; quorum alter Italiæ, alter adjacet Siciliæ. *Charybdis* gurges eſt vorticoſus, juxta littus Taurominitanum, Scyllæ oppoſitus, contrariis fluctuum occurſibus in miram altitudinem aſſurgens, ſtatíſque temporum vicibus obvia quæque abſorbens, atque iterum evomens. *Scylla* verò promontorium ſeu ſcopulus eſt juxta Rhegium, urbem Siciliæ, è regione Charybdis, quæ naves ingenti vi in ſaxa ſcyllæa impellit, & al-

liſas conquaſſat ac diſrumpit. Porrò fretum ſiculum, quia ſcopuloſum & anguſtum eſt, tanto fervet æſtu, ut fluctus inter ſe concurrentes, ſcopulóque illiſi, quendam quaſi latratum & ululatum referant; hinc fingitur Scylla *Canibus* & *Lupis* ſuccincta; *Mulier* autem, quia procul ſpectantibus, formæ humanæ ſimilitudinem præfert. Et quia ſub eo promontorio petræ ſunt ingentes & complures, quæ locos concavos & ſpeluncas habent interiùs, in quibus habitant feræ marinæ, eo quoque nomine dicitur à Poëtis habere canes, qui à lateribus, pectoréque promineant, & interimant navigantes: quoniam ex inferiore loco, è concavitate ſaxorum ſcilicet, in qua latent, exeuntes, ſéque ſuperiùs ex eius latere extollentes, exire è pectore feræ illæ videntur. Ibi locorum, Ulyſſes naufragiô factô, ut Homerus tradit, ſocios amiſit. Illic cùm præternavigantis Herculis boves undæ magnam partem merſiſſent, dictus eſt is interemiſſe Charybdin, quia machinis quibusdam locum illum expurgavit, & navigabilem reddidit. Hæc de Hiſtoria.

Poëtarum fabulatio eſt iſta: Charybdis vetula fuit tam furax, quàm vorax: quæ cùm Herculis boves aliquos ſuffurata fuiſſet, ab illo proiecta eſt in fretum ſiculum, ínque monſtrum marinum converſa, quæ adhuc retinet priſtinam rapiendi naturam. Nam illac tranſeuntes naves ad ſe rapit, devorátque, ac revomit. Scylla verò ex formoſa puella in turpe ac horridum maris monſtrum abiit. Eius transformationis hæc refertur cauſa. 13. lib. Metam. Glaucus, Deus marinus, Scyllam *Phorci*, itidem dei æquorei, filiam (quam Maro Eclog. 6. memoriâ lapſus, aut homonymo deceptus; *Niſi* Megarenſium Regis natam fuiſſe putat) deperibat. Igitur adit *Circem*, celebrem veneficam, ut illius & herbarum ope viciſſim à Scylla amaretur. Circe illum dehortatur ab amoribus Scyllæ, & illos in ſe transferre ſtudet. Deſpicit Glaucus: indignatur hæc præferri ſibi aliam, herbas parat, locum maris venenis inficit, ubi Scylla lavare conſueſcebat. Venit hæc ex more, ad æquoris lavacrum; útque aquam contigit, videt ecce canes & lupos circa umbilicum naſci: quam deformitatem monſtrificam adeò exhorruit, ut ſeſe ſtatim in vicinum præcipitârit fretum, & in ſaxum mutata ſit. Virgilius & Ovidius, præter Homerum, & alios Poëtas, depingunt hæc portenta. Prior quidem 3. Æneid.

Dextrum Scylla latus, lævum implacata Charybdis
Obſidet: atque imô barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus, rurſúsque ſub auras
Erigit alternos, & ſidera verberat vnda.

At

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem, & naves in ſaxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro pectore Virgo
Pube tenus: poſtrema, immani corpore piſtrix,
Delphinûm caudas utero commiſſa luporum.

Ubi Charybdin proponit, tanquam Furiam crudelem, hoſtiliter & prædatoriè locum obſidentem, ad cœdem & rapinam nautarum, cuius ſpoliarium ſit ingens præcipitium, & immenſa altiſſimáque vorago. Scylla verò ex ſpelunca quadam exerit ora vaſta, & inde rapinam exercet, ad ſe naves trahendo. Eſt huic monſtro facies humana, & quidem Virginea pectore tenus; deinceps canibus & lupis cingitur: ultima pars corporis deſinit in piſtrin ſeu Delphinum. Unde Maro 10. Æneid.

Frons hominem præfert, in piſtrin deſinit alvus.

Er Horatius in Poëtica, ad Piſones:

--------- turpiter atrum
Deſinit in piſcem mulier formoſa ſupernè.

Ovidius 7. Metam. etiam canes adjungit.

Dicuntur montes, ratibúſque inimica charybdis
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere, cinctáque ſævis
Scylla rapax canibus, Siculô latrare profundo.

Auſonius:

Scylla triplex, commiſſa tribus, cane, virgine, piſce.

Ethica.

I. (a) Nunc ad expoſitionem moralem, quæ itidem à variis affertur varia, nam præter ſolitum, in his monſtris Ethicæ ſtudium ſe prodit. Chorum ducat Natalis Comes, qui Mytholog. lib. 8. c. 11. ita loquitur de figmentis iſtis: Ego ſanè virtutum, vitiorúmque naturam ſub hac fabula contineri crediderim: quia cùm inter duo pericula naviget is, qui ex alterâ parte Scyllam, ex alterâ Charybdin; habeat; ſolus denique tutus & incolumis evadit, qui neutri horum periculorum magìs adhæſerit. Hoc quid aliud ſignificat, quàm quod ſcribitur ab Ariſtotele in Ethicis, virtutem eſſe medium duorum extremorum, quæ ambo ſunt vitanda? ut autem vitia devitaremus extrema, his partim femineas formas, ut invitantibus ad ſe, tribuerunt: partim figuras immaniſſimarum ferarum, ut indicarent calamitates, & pericula iis ſuſtinenda,

(a) *Virtus inter duo extrema navigat.*

ſtinenda, quos vitia ad ſe trahunt. Nam quid aliud eſt vita mortalium, quàm aſſidua inter varias moleſtias, & illegitimas voluptates navigatio? is autem unus, qui ſanctè piéque vixerit, & qui vitia utrobique exiſtentia devitaverit, incolumis in patriam, quod beatarum eſt animarum poſt hanc vitam concilium, cui præeſt Deus, pervenire poterit. Sed quoniam in errores aliquando collabi omnibus facilè eſt, & pleríſque contingit; ſi quis illis ſcopulis appropinquârit, continuò eſt inde totis viribus recedendum. Nemo eſt enim ex omnibus hominibus, qui non ab ipſa natura ad voluptates incitetur. Idcirco Poëtarum omnium præſtantiſſimus Homerus, multis amiſſis inde vix abnavigantem fecit Vlyſſem: quia pauci ſunt viri fortes in periculis; & multò pauciores prudentes, ubi ſemel voluptatum facti ſunt captivi, nec ab illis poſtea explicare ſe facilè poſſunt. Dicitur Scylla in hoc monſtrum à cive converſa fuiſſe, cùm mulier eſſet pulcherrima, quòd omnes, qui declinant à ratione, rectóque vivendi inſtituto, brutorum animos induant. Quid enim Circeen eſſe dicemus? an non titillationem naturæ ad voluptates incitantem? Cùm vellent igitur demonſtrare antiqui (ut ſummatim dicam) pleniſſimam eſſe difficultatum & periculorum vitam humanam, naviganti que inter graviſſimos ſcopulos ſimillimam: quæ ſi parùm ſapienter gubernetur, voluptatibus allecti homines in maximas miſerias incident: hæc de Scylla & Charybdi excogitârunt: quæ jucundiſſimis narrationibus, & fabuloſis veſtierunt: ut qui parùm ſalutis ſuæ alioquin eſſent ſtudioſi, ſaltem ſuavitate figmentorum ad audiendam vitæ rectè inſtituendæ rationem allicerentur. Hæc Mythologus.

II. (*b*) Altera explicatio eſt P. Cornelii à lapide in cap. 5. Proverb. v. 5. *Pedes ejus* (id eſt meretricis) *deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant.* Pro *penetrant*, Hebræi, ſuſtentabunt, fulcient, fovebunt, roborabunt infernum: ficut paries ſuſtentatur fulcro, ne cadat & pereat. Simili enim modo libido ſuſtentat infernum, quia major pars hominum damnatur propter impuram voluptatem. Hoc veteres repræſentarunt per *Scyllam* & *Charybdin*, quas finxerunt feminas in fretum Siculum præcipitatas, in ſcopulum & voragines fuiſſe converſas; inter quas cùm navigant nautæ, aquarum arctarum vorticibus abrepti, vel ad ſcopulum colliduntur, vel à voragine cum mercibus ſorbentur. Unde Scylla dicta eſt à σκύλμα, id eſt confuſio, vel ut alii, à σκυλᾶν, id eſt, à *ſpoliando*; aut à σκύλλειν id eſt *vexando*. Charybdis verò à χάσκειν, hoc eſt, ab *hiando*, & ῥοιβδῶ, *ſorbeo*. Per Scyllam ergo

(*b*) *Scopuli Vita humana. Ira & Libido.*

ergo & charybdim repræſentârunt duos maximè periculoſos humanæ vitæ ſcopulos, in quos major pars hominum impingit, & colliditur, ſcilicet *Iram* & *Libidinem*. Ira enim hominem facit amentem, in furorem agit, & in rixas, cædes, & ignes protrudit. Libido verò eſt quoddam animi delirium, quod hominis opes, nobilitatem, famam, ſanitatem, vitam, animam, æternitatem haurit & abſorbet. Facit enim amor, ut turpia videantur honeſta: ac deformia, pulchra: damnoſa, utilia: triſtia, læta: funeſta, auguſta ſtultè amanti appareant, ut ob vilem delectationem famam & vitam prodigat & præcipitet. Ita Fulgentius lib. 2. Mythol. & ex eo Cornelius.

III. (*c*) Præterea per hæc duo monſtra intelligitur mala *voluptas*, quæ, quod etiam in Harpyis, Sirenibus, Sphinge, notamus, *virginis* ora præfert, hoc eſt, blandè allicit, ſuaviter trahit, inſidiosè implicat. Sed quid? in medio ſuccincta canibus, in imo deſinit in piſcem. Ut intelligas, in quas feras incidas, dum libidini cedis. Nam *Canes*, quid aliud ſunt, quàm oblatrantis conſcientiæ tumultus & tormenta? quid *piſtris*, aut delphini cauda, quàm ſummæ lubricitatis ſymbolum? Quid enim fugacius & lubricius voluptate impura? In adagiis eſt: *Delphinum cauda ligas;* vel *anguillam caudâ tenes*. Sed non retines, quidquid agas: compreſſis etiam elabetur manibus: Poëta canit.

Gaudia non remanent, ſed fugitiva volant.
Hæc utraque manu, complexúque aſſere toto:
Illa fluunt imo ſic quoque lapſa ſinu.

Martialis lib. 1. Et notandum, quod ex Horatio attulimus, Scyllam mulieri formoſæ ſimilē, in turpis monſtri caudam deſinere; ſunt enim voluptatis pravæ initia blandiſſima, fœdus & luctuoſus exitus. De hac allegoria Scyllæ & Charybdis diſertè S. Hieron. epiſtol. ad Heliodor. Hoc ego non integra rate & mercibus, nec quaſi ignarus fluctuum præmoneo; ſed quaſi nuper naufragio ejectus in littus, doctus nauta, timida navigaturis voce denuntio: in illo æſtu charybdis luxuriæ ſalutem vorat. Ibi ore virgineo ad pudicitiæ naufragia Scylla, ceu renidens libido blanditur. Hic diabolus pirata cum ſociis portat vincula, capiendis. Nolite credere, nolite eſſe ſecuri: licet in modum ſtagni æquor arrideat, licet vix ſumma jacentis elementi terga criſpentur; magnos hic campus montes habet, intus incluſum eſt periculum, intus eſt hoſtis.

IV. (*d*) Tertia eſt P. Franciſci Pompeii in Pantheo Mythico. Charybdis,

(*c*) *Scylla & Charybdis, mala voluptas.* (*d*) *Charybdis & Scylla, Luxuria & Gula.*

Charybdis, & Scylla, vitia ſunt duo immania, hujus vitæ fretum exitiabile, infeſtúmque reddentia prænavigantibus; hinc *Luxuria*, illinc *Gula*. Illa Scyllæ inſtar, nautas incautos, fallaci formæ lenocinio pertrahit, complexóſque, plùs quàm canina rabie, furoréque lupino angit, torquet, diſcruciat, perdit. Hæc, ceu Charybdis altera, & nunquam exſatiata vorago & gurges, dilapidat rem domeſticam, patrimonia deglutit, exhaurit latifundia, theſauros devorat, abſorbet omnia. Confinia ſunt, & ex adverſo ſita hæc vitia duo, quemadmodum Charybdis & Scylla; imò non ex adverſo, ſed quaſi facto fœdere, nunquam non conjuncta graſſantur. Nec enim facilè reperias hominem, gulæ inſignitum infamiâ, qui non idem ſit oblitus fœdiſſimarum voluptatum cœno, addictúſque turpiſſimis ac flagitioſiſſimis libidinibus. Hæc iſte.

(*e*) Mythologus: crediderunt, inquit, alii, hanc fabulam ad moderationem ſumptuum ſpectare; quippe cùm incauti in fœnus incidant, tanquam in Scyllæum fretum, unde omnium facultatum uno tempore poſtea fit jactura. Hoc ego confirmo Tullii verbis, qui in oratione de haruſpicio reſponſis. Quam denique tam immanem Charybdin poëtæ fingendo exprimere potuerunt, quæ tantos exhaurire gurgites poſſet, quantas iſte Byzantiorum, Brogitanorúmque prædas exſorbuit? Idem Philippic. 2. in Anton. Quæ Charybdis tam vorax: Charybdin dico? quæ ſi fuit, fuit animal unum. Oceanus medius fidius vix videtur tot res, tam diſſipatas, tam diſtantibus in locis poſitas, tam citò abſorbere potuiſſe. Horatius verò per Charybdin intelligit libidinem lib. 1. Od. 27.

Quanta laboras in Charybdi!
Digne puer meliore flamma.

Quid enim ſævius & rapacius, quàm fœda voluptas, quæ gurgitis inſtar rotat & circumagit animum in Veneris Concha navigantem; donec demergat, & abſorbeat infelicis æternitatis abyſſo ſepultum?

V. (*f*) Quarta eſt Cœlii Rhodigini lib. 18. c. 3. de Scylla, his verbis. Prima hominis pars, rationalis anima, huic committitur inutilis caro, & fluida, & receptandis tantùm cibis habilis, ut ait Poſidonius. Virtus illa divina in lubricum deſinit, & ſuperioribus partibus venerandis atque cœleſtibus, animal iners, & marcidum attexitur: quódque horribilius eſt, captivam ducit rationem. Plurimis corpus voluptati eſt, anima oneri: quamvis illud natura, ut quandam veſtem ac velamentum circumdederit animo. Ex hac voluptaria officina, mirum eſt, quanta ſe promant fœditatum agmina, quæ libidinum turpitudo.

V. (*g*)

(*e*) *Prodigalitas.* (*f*) *Scylla ſignificat corpus & animam.*

V. (*g*) Denique libet hîc addere tritum adagium: *Evitata charybdi in Scyllam incidi.* Id verſu exprimitur.

Incidit in Scyllam, qui vult vitare charybdin. Quò bifariam uti licebit: vel cùm admonebimus, ſi quando in eas rerum anguſtias deventum fuerit, ut citra diſpendium diſcedi non queat, è duobus malis, id, quod eſt levius, eligamus: vel cùm oſtendemus negotium anceps & periculoſum, in quo ſumma moderatione ſit opus, ut in neutram partem peccetur. Non rarò nocuit, nimiùm vela permiſiſſe ventis; tumor ipſe & inflatio navium alliſit in ſcopulos, & fregit. Securiùs aliquando, etſi lentiùs utimur remis. Velocior curſus feſtinat ad pericula. Multos perdidit fortuna ſecundior, qui rebus adverſis tutò jactabantur; Servati ſunt in calamitatum charybdi; Scyllam repererunt in felicitate. Tanti refert inter Charybdin & Scyllam naviganti, velis præcipitet navim, an torqueat remis. Ancipiti qui malo premitur, minus eligit. Et ſæpè diſcrimen unum alio perrumpendum eſt.

(*g*) *E Charybdi in Scyllam.*

SYMBOLVM LXIII.

Iphigenia, Regis Agamemnonis Filia, ad aram victima.

12. Metam. Homerus lib. 2. Iliad.

Ethicè.

1. Dæmonis crudelia ſacrificia. 2. Innocens pro nocente plectitur. 3. Charitas patriæ. 4. Auxilium Dei ſubitum.

CONjurati in Phrygiæ perniciem Græci Principes, cum navibus mille centum octoginta ſex, ut Homerus refert: ut verò Dictys Cretenſis cum mille ducentis nonaginta quinque: ſeu ut Dares Phrygius habet, mille centum quadraginta navium claſſe, reliquóque belli apparatu in *Aulide*, Bœotiæ portu, convenerant, ut inde pariter ad evertendum regnum Troianum, ulturi injurias à Paride, Helenam, Menelai regis, uxorem perfidè rapiente, illatas, navigarent. Antequam ſolverent, cùm Jovi ſacrificare vellent, ecce ſerpens platanum, aræ im-

minentem, aſcendit; ac primum pullos paſſerum octo, qui aderant; deinde advolantem huc matrem, in nido devoravit. Ex quo, admirantibus aliis, collegit *Calchas* augur, bellum novem annos duraturum, ac decimo demum anno Troiam captum iri. Cæterum ſerpens ille ad perpetuam rei memoriam in ſaxum à Diis fuit commutatus. Eo in portu morantibus Achivis, tanta præter omnem ſpem repentè extitit cœli, mariſque tranquillitas, ut quieſcentibus omnibus ventis, iter navibus ingredi facultas nulla eſſet. Cúmque placiditas illa per plures obtineret dies, & videretur mare omnino navigationem abnuere; exercitus moleſtè ferens, ſe tempus terere, nihil agendo; cogit Calchantem vatem edere hujus difficultatis cauſas. Tergiverſatur ille primùm, metu Agamemnonis, nec vult pandere myſteria, quæ noverat. Sed univerſis, eum minis & convitiis, urgentibus Græcis, ac potiſſimùm ipſis ducibus, edit Oraculum: Vehementer iratam Dianam toti exercitui, negare abeundi copiam Græcis. Cauſam eſſe Agamemnonis errorem, qui cervam illi Divæ dilectam, ſagittis confecerit. Hujus iram placari, mitigarique aliâ ratione non poſſe, quàm ſi natarum Agamemnonis maxima, & Virgo jam nubilis, ad aram ipſius Dianæ immolaretur. Quò factô, nihil illos dubitare jubebat, de ventis ſecundis & navigatione proſpera. Victus cùm omnium copiarum, tum maximè ducum conſenſu, pater Agamemnon, tandem conſentit & ipſe in necem filiæ. Mittitur Mycenas Vlyſſes, vir vaferrimus, qui mentitus Achillis, Græcorum præſtantiſſimi nuptias, matri Clytemneſtræ perſuadeat, ut filiam ſecum in caſtra mittat. Reverſus inde cum Iphigenia; puellam longè formoſiſſimam, & omnia alia ſperantem, ſiſtit ad aram, Dianæ mactandam. Sed innocentis Virginis vicem miſerata Dea, cervam pro illâ jugulandam ex improviſo ſubſtituit: ipſam verò Iphigeniam, in Tauricam Cherſoneſum translatam, templi ſui, quod ibi erat, fecit antiſtitem. Immolata cervâ,

Accipiunt ventos à tergo mille carinæ
Multáque perpeſſæ, Phrygia potiuntur arenâ.

Pindarus tamen & Pauſanias, alii, cæſam fuiſſe aſſerunt Iphigeniam, ex more Scythicæ Dianæ, cui litatum victimis humanis. Subſcribit Virgilius. 2. Æneid:

--------- Eurypylum ſcitatum oracula Phœbi
Mittimus, iſque adytis hæc triſtia dicta reportat:
Sanguine placâſtis ventos & Virgine cæſa,

Cùm

Cùm primùm Iliacas Danai veniſtis ad oras
Sanguine quærendi reditus, animáque litandum
Argolica.

Ethica.

Apparet hinc. I. (*a*) Cacodæmonis in genus humanum crudelitas, cui perquam familiare eſt, humanas hoſtias, & inter eas, potiſſimùm puerorum ac Virginum cædes, cultoribus ſuis imperare. Immania ſunt auditu, nedum facta, quæ de nefandis ejus ſacrificiis leguntur. Hiſtoria divina non uno refert loco execrandam parentum religionem, filios ſuos horribili cum cruciatu per ignes traducentium, & idolo *Moloch* immolantium. Semel DEUS verus imperavit Abrahamo, filium ut ſacrificaret; quod tamen perfici noluit, contentus præparatione mentis ad obſequium. Dii falſi, dæmones videlicet, gentis humanæ inimicitiâ & invidentiâ ducti, non contenti ſunt promptitudine voluntatis: reipſa filios & filias à parentibus victimariis poſtulant. Hanc veterum Hebræorum infandam ſuperſtitionem deplorat David pſal. 105. *Immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis, & effuderunt ſanguinem innocentem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrificarunt ſculptilibus Chanaan.* Et ecce ſimios orcinos Majeſtatis divinæ æmulos. Abrahamo filium immolaturo pro victimâ, ſuppoſitus eſt aries; mactandæ Iphigeniæ ſubſtituta cerva. Taceo vetera ſuperſtitioſæ crudelitatis exempla. Joſephus Acoſta, auctor inſignis, refert in commentariis de moribus Peruanorum: hanc apud ipſos obtinuiſſe conſuetudinem, ut quoties novus rex inauguraretur, bis centum pueri, in honorem novi principis mactarentur. Cujus rei miſerabilis facies etſi omnem truculentiam ſuperare videtur; dirius tamen & immanius eſt, quod de Mexicanis ſcribit vir religioſus ex Ordine S. Franciſci, in epiſtolâ ad ſui Ordinis congregationem habitam Tholoſæ an. 1532. nimirum in ſola illa civitate, cùm diabolus illic coleretur, quotannis plus quàm viginti millia cordium puerorum & puellarum ſolita fuiſſe ſtygio tyranno offerri. Henricus Engel. Dom. XII. Pentec. Et mirandum ſanè eſt, omnis impuritatis ſpiritum tantopere puerorum ac Virginum cæde, & ſanguine delectari, qui virginitatem & caſtitatem ſummo perſequitur odio. Nempe vaferrimus alaſtor etiam in hoc æmulatur Deum, cui placet non modò Sacerdos, ſed etiam victima ſancta, innocens, impolluta, immaculata.

(*a*) *Dæmonis crudelia ſacrificia.*

Sic Plutarcho narrante lib. de ſuperſtitit. Carthaginenſes Saturno filios immolabant, & qui nullos habebant, à pauperibus miſerabiles victimas emere cogebantur. Adſtabat in ipſo ſacrificio mater rigida & abſque gemitu: ſi enim ingemuiſſet, jacturam faciebat & honoris & filii. Interim ante ſtatuam omnia tibiarum cantu & tympanorum pulſu perſonabant, nequis clamor exaudiretur. O diabolicam tyrannidem! quæ ne gemitus quidem eſſe liberos permittit, ut nomen habeat religionis infanda laniena, ſine lacrimis peragenda, ſine ſuſpirio eſt ſpectanda; in abominandis ſacris *hilarem datorem* exigit tartareus latro. Hic idem ſub Achilleæ umbræ prætextu, *Polyxenam* virginem, Priami regis filiam, ſibi immolari voluit. Hic *Iphigeniam* regalem, & ſpectatæ pudicitiæ puellam, depoſcit: Hæc eſt illa ſervitus, hic cultus, qui juratis Dei hoſtibus dæmonibus, ſanguinis humani, in odium Creatoris, appetentiſſimis ſub ſpecie deorum & dearum exhibetur. Et utinam hæc ſacrificia deteſtanda à ſolis idolorum cultoribus perpetrarentur! Etenim ut nihil dicam de parentibus, ſanctiore religione imbutis, qui liberos ſuos malâ educatione perverſos & corruptos, miſerrimo diaboli mancipatui tradunt; quàm multi reperiuntur libidine perditi juvenes, virique, qui ſtatuunt aram idolo ſuo non Dianæ, ſed Veneri, & victimam ei dedicant (horret animus dicere) pudorem Virginibus ereptum. O nefandos popas! quorum laſcivia tantò fit irritatior, quantò puellaris integritas eſt expugnatu difficilior. Quoties in hoc propudioſo Sacrificio Victimarius ſimul & victima, *nil miſeranti* cedit *orco*. Paradigma ex Pauſania affero, qui in Achaicis, lib. 7. hæc habet. Cùm multi è Calydoniis, furoris & veſaniæ novo quodam morbo corriperentur, atque partim interirent: conſultum fuit de mali remedio, Jovis Dodonæi, clarum illis temporibus per Epirum, Oraculum. Reſponſum eſt, unam eſſe atque ſolam placandi numinis rationem: Si ad Liberi patris aram *Callirrhoë* Virgo Ætolica, vel ipſa, vel alius aliquis, qui ſe pro illa devoviſſet, immolaretur. Difficile erat reperire, qui pro puella mori optaret. Igitur Callirrhoë, cùm fruſtra deprecando necem, nihil obtinuiſſet, cædi deſtinata eſt. Ad aram ergo ducta cum inſulis, ſertis, & omni ſacrificiorum apparatu, *Craeſo* Sacerdoti mirificè placuit; qui, cùm antea quoque puellam deperiiſſet, & noſſet vicaria morte redimi illam poſſe, victus amore & miſeratione, in Virginem quidem pius & benignus: in ſe autem crudelis extitit, factus pro illa hoſtia ſuccidanea. Suis enim manibus confoſſus, accerſivit ſibi lethum. Commota rei ſpectaculo

culo Callirrhoë, ſtuporéque attonita, in miſerationem tam diri officii verſa, ipſa quoque ſemet ad fontem, qui haud procul abeſt à portu Calydonis, furibunda jugulavit. Sic Cacodæmon duplex nactus ſacrificium, dum virginem petit, ſimul amatorem haurit, & gemina nece pulchrè ſibi litatum oſtendit. Seilicet ad aram Bacchi cadebat hic Sacerdos, à qua proximus eſt ad aram Veneris tranſitus.

II. (*b*) Iphigenia Virgo pudica & caſta, ob Helenæ nefarii ſcorti noxam, ſub ipſa belli auſpicia, immeritâ morte occumbere debuit. Ferè ita fit, ut ob unius atque alterius cuiusdam portenti flagitia, quandòque integerrimi homines plectantur, Poëta teſte:

Dimittit corvos, vexat cenſura columbas.

Non rarò trahitur ad aram cædenda innocentia; & abſolvitur ſcelus, hòc felicius, quò veſanius. Exultat impius, premitur pius; & in aliena piacula, ſuccedit victima, *Probitas*. Sapientis viri dictum eſt: *Paucorum culpa, multorum pœna.*

III. (*c*) Agamemnonem laudans Ovidius canit:

---- poſtquam pietatem publica cauſa,
Réxque patrem vicit, caſtúmque datura cruorem,
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris:
Victa dea eſt, nubémque oculis objecit, & inter
Officium, turbámque ſacri, vocéſque precantum,
Suppoſita fertur mutâſſe Mycenida cervâ.

Charitas, quam pro officio ſuo reipublicæ debebat Rex, plus potuit, quàm amor, quem filiæ debebat pater. Sapienter. Propter patriam ſua cuique nedum cuiusdam ſuorum, vita negligenda eſt. *Curtius* in profundam voraginem ſe cum equo immittens, vitam patriæ libertati poſthabuit. Genutius *Cippus* Prætor, regno prætulit exilium: cùm enim reſponſum accepiſſet, regem fore, ſi in urbem revertiſſet, voluntarium ſibi exilium indixit. Duo *Decii* pro Reipubl. incolumitate ſe devoverunt, è quorum ſanguine inſperata victoria emerſit; vita illorum victoriæ oberat, mors fecit, ut vinceretur hoſtis. Inter laudanda exempla, *Codri* Athenienſium Regis eſt, qui interitu ſuo fecit, ne Athenæ perirent: Et *Themiſtoclis*, qui exceptum paterâ tauri ſanguinem, inſtitutò ſacrificio, hauſit, ne oppugnare, à qua exulabat, patriam Perſici exercitus dux factus cogeretur. E ſacris paginis habemus *Iephten*, qui unigenæ filiæ cæde, voti religionem exſolvit, & patriæ ſalutem peperit. Græcis, inquit, Floſculorum hiſtoricorum ſcriptor, facinus hoc placuit, qui Iphigeniam iiſdem temporibus,

(*b*) *Innocens pro nocente plectitur.* (*c*) *Charitas patria.*

ribus, nimirum anno Mundi 2850. ab Agamemnone mactatam aſſerunt; ita Dœmone per omnia ſatagente ad Dei imitationem aſſurgere.

IV. (*d*) Quod ſi placeat etiam ex cerva Iphigeniæ ſuppoſita, doctrinam capere, poſſis hinc diſcere auxilium Dei rebus in arctis, tam opportunum, quàm inſperatum. Hinc David eum ſæpiùs *Adjutorem & Protectorem in tribulatione*, ſeu in rebus adverſis vocat. Proverbio dicitur: *Deus è machina*: quoties ſalus ex inſperato oſtenditur, & in ſummo diſcrimine, præter ſpem adeſt auxilium. Sumptum à conſuetudine tragœdiarum, in quarum pleriſque, deus aliquis machinis quibusdam improviſò oſtendebatur è ſublimi, qui res turbatas componeret. Ita Iphigeniæ, inter ſacrum & ſaxum, inter cultrum & aram ſacrificalem mediæ, repentè ſuccurrit Diana. Fabuloſum hoc quidem; at veritas ex hiſtoria ſacra enoteſcit. Solet enim Deus verus rebus in extremis conſtituto, & jam depoſito ac conclamato ſubitò manum porrigere, & opem ferre. Sic Abrahamo jam jam gladium in Iſaacum ſuum vibranti, medium ſe genius è cœlo delapſus interpoſuit & inter cervicem feriendi, ac ferientis brachium intervenit, victimámque ſimul ac ſacerdotem promptæ voluntatis obſequio glorioſos, inſperato gaudio affecit. Jobus hoc expertus, ait, cap. 11. *Quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam: & cùm te conſumptum putaveris, orieris ut Lucifer*, id eſt, cùm tibi adeſſe credideris diem ultimum, & ſolem occaſum, tunc repentè lux meridiana felicitatis affulgebit, & mediis in tenebris jubar divinæ providentiæ orietur. Uti exorta eſt Suſannæ, quam nequiſſimorum ſenum calumnia, deſtinatam morti hoſtiam, repentè conſurgens Daniel, etiamnum adoleſcens, periculo ſubtraxit. *Deum è machina* diceres; etſi ex alto non apparebat, ſed ex turba populi ſubitò coortus. Scilicet

Major agit Deus, atque opera ad majora reſervat.

Ita legimus in hiſtoriis profanis, Virginem quandam Valeriam, ad averruncandam peſtem, ex Oraculo immolandam Junoni fuiſſe, cùm devolans aquila victimarium cultrum rapuit, eundémque buculæ juxta templum paſcenti infixit. Cauſſin. in Symb. ex Ariſtide lib. 9.

SYM.

(*d*) *Auxilium Dei ſubitum.*

SYMBOLVM LXIV.

Famæ Hypotypoſis.

Ex Ovidio 12. Metam. & Virgilio 4. Æneid.

Ethicè.

1. Rumuſculorum vanitas. 2. Famæ vis in partem utramque, ſpei & timoris.

NIhil velocius, nihil ad fallendum pernicioſius eſt *Famâ*, quæ quò latiùs diſſipatur, hoc validior evadit. Perpetuò creſcit, & in majus ſe attollit; initio parva, mox major, denique maxima, adeò, ut caput condat inter nubila. Primos eius ſuſurros, paulatim excipiunt graviora murmura, & hæc per *Rumores* ubique vagantes differuntur. Monſtrum eſt variabile, ex meris plumis, oculis, linguis, auribus conflatum. Noctu maximè volatum exercet cum ſtridore per terras; eſt enim principiò obſcura, quietis impatiens, deinde fit clarior, & ſuper tectorum culmina & altas turres conſidet, veluti in ſpecula, intenta ad omnes rumuſculorum, & rerum novarum auras captandas. Ficta ſimul ac vera, facta & infecta per urbes & provincias, cum metu gaudióque ſpargit. Domicilium in medio Mundi collocavit, unde ex edita proſpiciens arce, omnia, quæcunque inter mortales aguntur, oculis arbitratur & auribus. Innumeri ducunt ad eius domum aditus, mille feneſtræ ac foramina. Portæ diu, noctúque patent, ut *viſa* omnia & *audita* expeditò ſe inferre queant. Parietes ſunt ex ære ſtructi, nunquam non reſonantes, & audita reciprocantes, atque ex aliis in alias aures diffundentes. Nihil tam inimicum loco, quàm ſilentium, nulla quies intus: continui fremitus, ſtrepitus, murmura, qualia ab extremis fluctuum aut tonitruorum ſonoribus redduntur. Atria nunquam non plena turbis, aliiſque recedentibus, adveniunt aliæ, quæ miris modis augent audita, & novis identidem coloribus variant.

Ethica.

I. (*a*) Novarum rerum & rumorum geſtores, Plautus *Famigeratores* & *rumigerulos* vocat, nos vulgò *Novellantes* appellamus, quos viri ſummates,

(*a*) *Rumuſculorum vanitas.*

ſummates, præſertim belli duces, pretiô conducunt. Sed etiam ſine pretio ſunt ubique venales huius generis fabulatores, nugigeruli & nugivendi, quos feſtivè deſcribit Megaronides apud memoratum Comicum in Trinummo Act. 1. Scena 2. ubi ait:

Nihil eſt profectò ſtultius, neque ſtolidius,
Neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque perjurius,
Quàm urbani aſſidui cives, quos ſcurras
vocant
Qui omnia ſe ſimulant ſcire, nec quicquam ſciunt.
Quod quisque in animo habet, aut habiturus eſt, ſciunt.
Sciunt id, quod in aurem Rex Reginæ dixerit:
Sciunt, quod Juno fabulata eſt cum Jove:
Quæ neque futura, neque facta ſunt, tamen illi
ſciunt.
Falſon' an verò laudent, culpent, quem velint,
Non flocci faciunt: dum illud, quod lubeat, ſciant.

Nil expreſſius hac imagine hominum malè feriatorum, & unde unde rumuſculos venantium. In quâ tribu etiam feminæ non rarò nomen ſuum profitentur, curioſæ, garrulæ, rerum novarum exploratrices, in quas ſalsè Satyricus.

Hæc eadem novit, quid toto fiat in orbe
Quid Seres, quid Thraces agant.
Inſtantem Regi, Armenio, Parthóque cometem
Prima videt: famam, rumorésque illa recentes
Excipit ad portas: quosdam facitiſſe Niphatem
In populos, magnóque illic cuncta arva teneri
Diluvio: nutare urbes, ſubſidere terras.
Quocunque in trivio, cuicunque eſt obvia narrat.
Juvenalis Sat. 6.

De Fama Virgil. loc. cit.

Fama malum, quô non aliud velocius ullum
Mobilitate viget, viréſque acquirit eundo.

Lepidum huius rei paradigma Plutarchus adfert, & ex eo P. Hieremias Drexelius. De vitiis linguæ c. 49. Romanus Senatus occultum aliquod conſilium per dies aliquot intra ſe agitaverat. Cúmque res ea multum obſcuritatis haberet, variáſque excitaret ſuſpiciones, quendam Sena-

Senatorum, mulier aliàs pudica, ſed tamen mulier, majorem in modum precibus urgebat, ut arcanum ſibi aperiret, dejerans, ſe rem ſilentio tecturam. Ille, ut ſtultitiæ eam ſuæ argueret, res, ait, prodigioſa ad nos delata eſt à Sacerdotibus: caſſita (ſeu alauda) viſa eſt volans cum galea aurea, & haſta: de eo oſtento unà cum auguribus deliberamus, & diſquirimus anxiè, boníne an mali aliquid portendat; tu verò tace. Hæc locutus, in forum proceſſit. At verò mulier ancillam, quæ primum intraverat, arripiens, pectus ſuum plangens, ſimúlque ſilentii fidem obſtringens, rem, ut accepit, narrat. Hæc alteri eiusdem ſervitutis ſociæ: & iſta famulo curioſiùs ſciſcitanti exponit. Hoc modo fabula in forum devoluta, auctorem præcucurrit. Percontatur ex eo alter & alter, & tertius, & quartus, an caſſitam cum haſta & aurea caſſide volantem conſpexerit; eo de oſtento Senatum haberi à principibus civitatis. Subridens ille, ad magiſtratum accedit (nam & hunc terrore affecerat rumor) eúmque trepidatione liberat. Ut autem mulierem ulciſceretur, domum reverſus: Mulier perdidiſti me, inquit, pruritu linguæ: compertum eſt enim è domo mea, in publicum elatum eſſe arcanum: itaque ob tuam incontinentiam ſolum mutare cogor. Euntíque inficias, & dicenti: Quaſi verò tu non trecenteſimus hæc audieris? Quomodo, inquit, trecenteſimus, qui te urgente, ut periculum facerem, poſsésne audita reticere, iſthuc confinxerim? Ecce velocitatem famæ, & eundo vires acquirentem!

Pergit Mantuanus vates:

Parva metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingreditúrque ſolo, & caput inter nubila condit.

Pelignus verò. 9. Metam.

--- Fama loquax, quæ veris addere falſa
Gaudet, & è minimo ſua per mendacia creſcit.

Quotidianus hic luſus eſt: nova ſemper ſomnia, & recentes fabulæ ſparguntur. Vidi decem lupos, ait iſte; iſtum mox ſequitur, qui dicat: viſos eſſe viginti. Brevi fama percrebreſcit, eſſe hominem, qui viderit lupos ſimul triginta. Tandem unum lupum fuiſſe viſum comperitur, aut ſimile quid lupo. Pari modo creberrimè è culice producitur elephantus, formidanda bellua ex alato vermiculo. Miſerat Moyſes, qui uberes illas Chananitidis terras, certâ oculorum fide explorarent. At illi redierunt, & omnia in majus efferentes; *Maxima*, inquiunt *multitudo eſt*, *& nobis ſtaturâ procerior: urbes magnæ. Ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quaſi locuſtæ videbamur.* Num. 13. v. 34.

II. (*b*) Has hyperbolas confingit Fama perinde mendax, ut loquax.

-------- magnas territat urbes
Tam ficti, pravíque tenax, quàm nuntia veri.

Et juxta Ovidium, Comites Famæ ſunt:

Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanáque Lætitia eſt, conſternatíque timores.

Unde Claudianus nigras ſequiori Famæ pennas affingit

Famáque nigrantes ſuccincta pavoribus alas.

Candentes ei dant Poëtæ, cùm læta nuntiat.

Et Silius de ea.

Terrificis quatit attonitas rumoribus arces.

Statius. 3. Thebaid. pingit Famam ante currum Martis volantem hunc in modum.

---------- At vigil omni
Fama ſono, varios rerum ſuccincta tumultus
Antevolat currum, flatúque impulſa gementum
Alipedum, trepidas denſo cum murmure plumas
Excutit. Urget enim ſtimulis auriga cruentis
Facta infecta loqui.

Sapienter *Seneca* Epiſtola. 13. Illudit nobis illa, quæ conficere bellum ſolet, Fama. Et *Curt.* lib. 3. c. 13. Famâ ſtant bella, & ſæpè etiam, quod falſò creditum eſt, veri vicem obtinuit. Accedit *Livius*: Fama bellum conficit, & parva momenta in ſpem, metúmque impellunt animos. *Tacitus* quoque: Fama in novis cœptis validiſſima eſt: Nam primis eventibus metus, aut fiducia gignitur: prout enim prima ceſſerint, futura ſunt univerſa. Idem de moribus German. Ipſa plerumque bella famâ profligant. Sed contra rumores firmandus eſt animus; *Livius*: adverſus Famam, rumoréſque hominum firmus ſtabis. Et *Paterculus*. Nunquam conſilia ducis, judiciô exercitûs, ſed exercitus providentiâ Ducis regendus eſt. Seneca:

Malè imperatur, cùm regit vulgus Duces:
Ad calamitatem quilibet rumor valet.

Et alter Seneca Philoſophus: Plura ſunt, quæ nos terrent, quàm quæ opprimunt; & ſæpè opinione ampliùs laboramus, quàm re. Citò accedimus opinioni, & ſic vertimus terga; quemadmodum aliquos pulvis motus, fuga pecorum exuit caſtris: aut quos aliqua fabula ſine autore conterruit;

(*b*) *Fama vis in partem utramque.*

terruit; neſciò, quomodo vana perturbent: vera enim modum ſuum habent. Veriſimile eſt, aliquid futurum mali, non ſtatim verum eſt. Quàm multa inexſpectata venerunt; quàm multa exſpectata, nunquam comparuerunt? Nimirum etiam leones terrentur larvis. Fama haud diſſimilis eſt, illi ranæ. De qua in fabellis: Leo auditis ranæ clamoribus, primùm percelli animo cœpit; quòd crederet ingentem animantem tantæ vociferationis autorem eſſe. Dum animo confirmato, contra illum clamatorem ſe parat, & ad pugnam accingit, ecce videt prorepentem ranulam de propinquo lacu, quam ſimul indignatione, ſimul etiam pudore affectus protinus pede conculcatam attrivit. Quô doceretur non ad quemlibet ſtrepitum eſſe expaveſcendum, neque re inexploratâ terreri oportere. In proverbiis *Terror* & *Caſus Panicus* dicitur, cùm repentinæ conſternationes immittuntur animis, lymphaticis ſimillimæ, ratione & mente carentes. De quo, Symb. 101. Veteres illorum tumultuum concitatorem Pana faciebant, ego cum Poëtis & hiſtoricis ajo illorum Concitatricem Famam eſſe

SYMBOLVM LXV.

Hippolytus adoleſcens caſtimoniæ Decus,

15. Metam. & 7. Æneid.

Ethicè.

1. Laus venationis. 2. Caſtitatis pericula. 3. Caſtitas fortis. 4. Incontinentia muliebris. 5. Caſtitatis prœmia. 6. Inconſulta credulitas. 7. Medicorum laus. 8. Medicorum vituperatio. 9. Medicorum arrogantia. 10. Medicorum honores. 11. Medicorum conditiones.

HIppolytus Theſei & *Hippolytæ* Amazonis (quidam *Antiopen* appellant) filius, procul habitis feminarum amoribus, cœlibem agebat vitam, Dianæque ſtudiis addictus, ſeſe venatu oblectabat, haud ignarus, pudicitiam tutiùs inter feras, quàm homines verſari: Otium, capitalem eius hoſtem, exercitiis ingenuo juvene dignis profligari. Aberat domô (Athenis) Theſeus, cùm *Phædra* noverca, dudum privigni formâ capta, abſentiámque mariti, occaſionem explendi turpis deſiderii rata, caſtiſſimum juvenem auſa eſt ad flagitium ſollicitare. Exhorreſcit ille facinus nefandum, & mulieris impudentiam generoſa ſeveritate à ſe repellit. Illa nul-

lum blanditiis ſuis locum relictum videns, vertit amorem in ultionis cupiditatem, exitium juveni machinatur. Ad patrem jam reducem defert filium, tentatæ pudicitiæ crimine, reíq; teſtem oſtendit gladium, quo vim renuenti paráſſet. Theſeus fidem habet calumniæ, extorrem agit Hippolytum, non ſine deteſtationibus & diris imprecationibus. Tria enim fertur à Patre Neptuno exoptâſſe; primò felicem expeditionem in *Scinem* & *Procuſten* latrones, Atticam infeſtantes; deinde exitum è *Labyrintho*, quô ipſum Minos incluſerat. Tertium erat votum, ut filius in pœnam attentati flagitii, diſcerptus equis, periret peſſimè. Pondus optata habuere. Latrones ſuſtulit; è Labyrintho evaſit; filium perdidit. Nam ubi Hippolytus conſcenſo curru, arreptáque fugâ, fortè præter littus maris Corinthiaci ferebatur; ibi tum, concitante Neptuno, repentè aſſurgere fluctus, & immanis phocas, ſeu bellua marina, taurino capite ex pelago emergere, & horrendo rictu undas evomere cœpit. Aſpectu monſtri conterriti equi, Hippolytum nequicquam habenas tenentem, per avia & invia, per vepres & ſaxa raptant, juvenémque infelicem, loris implicitum varias in partes miſerè diſcerpunt ac dilaniant. Quod ubi reſcivit malè ſibi conſcia mulier, ſcelus ſuum, falſúmque crimen apud maritum confeſſa, ferro ſe transfigit. Hippolytum revocavit ad vitam Æſculapius, præſtantiſſimus Medicus, quippe Apolline, medentium Deo, genitus; Diana juvenem, vitæ reſtitutum, nemus Aricinum habitare, & mutato nomine *Virbium*, quaſi *bis Virum* dici, intérque deos minores, hoc eſt, ſilvarum numina, locum habere juſſit.

Ethica.

Aliquot doctrinæ ethicæ ſunt ex hac narratione hauriendæ: quarum prima eſt hæc. I. Generoſa voluptas eſt venatio, & præſtantiſſimum caſtitatis præſidium. Nam ut otium pulvinar eſt Libidinis, ſic exercitatio præſentiſſimum adversûs eam peſtem remedium. Egregiè Hippolytus apud Senecam Act. 2. Scen. 2.

Non alia magìs eſt libera, & vitio carens,
Ritúſque meliùs vita quæ priſcos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus ſilvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicavit montium inſontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,

Non

(a) *Laus venationis.*

Non peſtilens invidia, non fragilis favor,
Non ille regno ſervit; aut regno imminens
Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes;
Spei, metúsque liber. Haud illum niger,
Edáxque livor dente degeneri petit,
Nec ſcelera populos inter atque urbes ſita
Novit.

Quid autem frequentius in urbibus, quàm Veneris flamma, quæ per domos, & abſtruſos domorum angulos paſſim graſſatur? Xenophonte teſte: Cyrus Perſarum rex, orbe toto laudatiſſimus, virtutes ſuas præſertim continentiam, debebat venationi, quâ à puero ſe exercuit. De eo memoratus hiſtoricus, cùm, inquit, *Panthea* formoſiſſima feminarum capta eſſet, atque ad eum adducenda, vetuit: ne vel oculis caſtitatem matronalem, & ſuam violaret, atque *Araſpo* ex amicis ſuadenti adire eam, & alloqui: eſſe enim mulierem inſigni formâ, & regis planè oculis dignam: ob iſtuc ipſum, inquit, magìs eſt, ut abſtineam. Etenim ſi nunc illam adiero, cùm vacat; fortaſſe illa efficiet, ut adeam, etiam cùm non vacat, eíque aſſideam, neglectis rebus ſeriis. Vox digna Principe & forti, & caſto. Lipſ. in Exempl. Polit. c. 16. Venatio corporibus valetudinem, mentibus conciliat integritatem. Hippolytus poſt ſtratos apros & urſos, contra leænam, qualis erat Phœdra, fortiſſimè depugnavit. Laboribus induratus, mollitiem lenocinii aſpernatus eſt; tela contempſit Cupidinis, ipſe pharetra munitus & arcu. Sic eſt: cæſtu, curſu, ſaltu, diſco, lucta, nobili quinquertio tam animus firmatur, quàm corpus, adversùs deſidiam, & femineas illecebras. Eleganter recentior Poëta de venatûs dignitate:

Si rectè memini; magni Chironis alumnus
Et generoſus Abas.
Laudantur à venabulis.
Pergama qui fundo ſubvertit, & Hectora curru;
Fertur amâſſe nemus,
Seníſque rupem Theſſali. P. Jacob. Balde in Silvis.

Achilles ſcilicet, aliíque heroës fortiſſimi, virtutis fundamenta jecerunt venando. Nec fruſtra Diana, nemorum, montiúmque cuſtos, & venantium Præſes perpetuam coluiſſe virginitatem fingitur: nam Curſus, labor, æſtus, frigus, ſitis, fames, fatigatio, cubatio humi, ſunt rudimenta virtutis, propugnacula caſtitatis, antidotum continentiæ, horror, terrórque Veneris. Horat. l. 1. Od. 1.

-------- manet ſub Jove frigido
Venator, teneræ conjugis immemor,

Nedum appetitor alienæ. Idem lib. 3. Od. 24. Romanæ juventutis mollitiem perſtringens, ait:

Eradenda Cupidinis
Pravi ſunt elementa: & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis, neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer
Venaríque timet, ludere doctior.

Et verò maximum integritatis præſidium eſt ſolitudo. In turba alter alteri vitium affricat. Quid in populari fremitu, & forenſi ſtrepitu reperias, niſi contentiones, adulteria, fraudes, injurias, furta, rapinas, homicidia? ubi cupedinarii, lurcones, ganeones, gnathones, quibus placet *fornix & uncta popina*, ut ait Flaccus. *Ibi blandiloquentuli, harpagones, mendaces, latebricolarum hominum corruptores*, ut loquitur Plautus. Quid enim aliud eſt forum, niſi area laborum, palæſtra diſcriminum, ſcena fallaciarum, labyrinthus errorum, circulatorum ludus, cauſidicorum circus, ſpelæum ferarum: ubi quies eſt anxia, gaudium trepidum, conatus irritus, grata phreneſis, dulce virus, inconſulta ſecuritas; perſonata lætitia, larvata juſtitia, confuſus ordo, inops copia, dives inopia, honor inglorius. Puritatis aſylum eſt ſeceſſus, hinc Eccleſia de S. Joanne Baptiſta:

Antra deſerti teneris ſub annis
Civium turmas fugiens petiſti,
Ne levi ſaltem maculare vitam
Famine poſſes.

II. (*b*) Variæ caſtitatis inſidiæ, etiam à domeſticis, & ab iis, à quibus minimè timeas, cavendæ. Phœdra privignum Hyacinthum per nutricem, vaferrimam vetulam & lenam ſollicitavit. Ejus blanditias refert Seneca act. 2. Scena. 2.

-------- Curas Bacchus exoneret graves;
Ætate fruere: mobili curſu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc juveni Venus,
Exultet animus. Cur toro viduo jaces?
Triſtem juventam ſolve: nunc luxus rape
Effunde habenas; optimos vitæ dies

Effluere

(*b*) *Caſtitatis inſidiæ.*

Effluere prohibe, propria deſcripſit Deus
Officia, & ævum per ſuos ducit gradus.
Lætitia juvenem, frons decet triſtis ſenem.
Quid te coërces, & necas rectam indolem?
Seges illa magnum fœnus agricolæ dabit,
Quæcunque lætis tenera luxuriat ſatis.

Quid fallacius hoc lenocinio? poſt primos inſultus ſucceſſit ipſa Phœdra, juvenile & tantò validiores machinas ad expugnandum juvenile pectus adhibuit, quantò nequiùs impurum deſiderium honeſti amoris vocabulis texit: Quin etiam verbis oſcula & amplexus adjunxit? Ille quid?

Ô ſcelere vincens omne femineum genus,
Procul impudicos à caſto amore
Tactus. quid hoc? etiam in amplexus ruis?
Stringatur enſis; merita ſupplicia exigat.

III. (*c*) O nobilem & fortem animum, atque à fabulis vindicandum! Mereris, mereris Hippolyte, ut inter illuſtres Joſephi, Nicetæ, aliorúmque caſtitatis propugnatorum triumphos æternitati conſecreris. Strenuum in hac eadem palæſtrâ ſeſe præbuit Athletam adoleſcens ille Hetruſcus, de quo Valerius lib. 4. c. 6. Excellentis in ea regione (Hetruria) pulchritudinis adoleſcens, nomine *Spurina*; cùm mira ſpecie complurium feminarum illuſtrium ſolicitaret oculos, ideóque viris, ac parentibus earum ſe ſuſpectum eſſe ſentiret; oris decorem vulneribus confudit, deformitatémque ſanctitatis ſuæ fidem, quàm formam irritamentum alienæ libidinis eſſe maluit. Majus etiam pro tuenda Caſtitate facinus patravit Democles puer, in quo dubium, major pudicitia, an forma corporis elegantior fuerit. Is cùm videret ſe ad flagitium invitari à *Demetrio Poliorcete* (Antigoni Macedoniæ regis filio) nec aliter vim tyranni importunam poſſet effugere; in proximum ferventis aquæ lebetem ſe conjecit, ibíque ad mortem durare maluit, quàm quid inhoneſtum perpeti. Plutarch. Hæc Gentilium exempla, quem chriſtianorum juvenem in ruborem non dent, & in amorem continentiæ non adducant? Addamus his recentiorem ex hoc certamine palmam, ex India petitam. Indus erat *Angelopoli* (quæ eſt urbs in Mexico) Neophytus, florentis formæ, quem ſuus pudor, modeſtiáque amabiliorem fecerant. In hunc procax mulier adjectis cupidinis oculis, dedit operam quæſitis prætextibus, ut nihil malè ſuſpicantem in ædes acciret. Hîc dum eum, occluſô priùs diligenter oſtiô, flagrans amentiâ meretrix,

(*c*) *Caſtitas fortis.*

trix, ad ſuæ libidinis aſſenſum trahit: ille datæ Chriſto fidei memor, magnopere renuere; contra lupa illecebras intendere, prenſaréque reluctantem. Denique conatu ſummo, manibus ſe impuris caſtus juvenis avellit, & in conclave proximum fugit, veſanâ feminâ, quòd elabi non poſſet prædam ſciret, modicum excurrere ſinente. Tentatis puer eô intervallô foribus, eas diligentiſſimè obſeratas ſentiens, eò deſperationis ſubitò raptus eſt, ut laqueo ex obvio fune, collo inſertô, ſeſe de tigillo ſuſpenderit. Favit ignoſcens Deus caſtæ mentis propoſito, inconceſſam per opinionis errorem declinandi flagitii viam ineunti. Ruptus brevi laqueus, pendentis corpus cum ſonitu in ſubjectum effudit ſolum. Accurrit excita ſtrepitu nequam mulier, & ad ſpectaculum inopinatiſſimum tota cohorreſcens, dilectum ex ſtupore casûs mortuo ſimilem verè obiiſſe rata, nexo & ipſa raptim nodo, ex eodem tigno conſtrictis faucibus, ſeſe dejicit. Non multò pòſt reverſus è deliquio juvenis oculos aperit, & pendentem videns feminam, admonente humanitatis officio, utcunque de ſe meritæ, ſuccurrere conatur. Funem frangit, excitare ſopitos, ſi fortè, ſenſus ſucceſſione tentat, aquam inſpergit. Fruſtra omnia. Infelix anima evolaverat, nulla jam arte revocabilis. Ita mors à duobus advocata, ſapienti diſcrimine, innocenti pepercit, ſontem extinxit. P. Petrus Poſſinus Parte V. Hiſtor. Soc. lib. 10. n. 239. anno Ch. 1590.

IV. Nihil violentius feminâ, quando vel amat, vel odit. verè Seneca in Medea in choro act. 3.

Cæcus eſt ignis ſtimulatus ira:
Nec regi curat, patitúrve frœnos:
Haud timet mortem; cupit ire in ipſos
obvius enſes.

Cauſa indomitæ flammæ, formoſa Hippolyti facies. Seneca in Hippolyto act. 2. Chor.

Raris forma viris (ſæcula proſpice)
Impunita fuit.

(*d*) Pulchritudo corporis blandum malum, & amabile periculum; plurimos pellexit & perdidit. Secundùm Pindarum eſt Præco Veneris. Juxta Xenophontem: pulchritudo eſt ignis, qui tangentes urit, diſtantes inflammat. S. Baſilius vocat aculeum voluptatis. S. Grego. Nazianz. dulcem illecebram, charum venenum. Joſephum illum Hebræum cur deperiit Ægyptia domina? *quia erat pulchrâ facie, & decorus*

(*d*) *Incontinentia muliebris.*

torus aſpectu. Genes. 49. adeo venuſtas oris etiam innocens vulnerat. Experientiæ non opus eſt exemplis. Criſpum Conſtantini M. filium quid perdidit? Noverca: cur? quia mulieri laſcivæ placuit juvenis: hinc ob repulſam criminationes, & innocentis cædes. Non impunè tamen. Calumniatrix ſceleris comperta, ardenti balneo interempta eſt. Baron. ad annum Ch. 324. Idem ex Sigonio ad annum 996. refert: Mariam auguſtam, Othonis III. Imperatoris conjugem, cùm Mutinenſem Comitem nequicquam in amorem ſuum pellicere tentâſſet, eum ad maritum de ſtupro inſimulâſſe. Credulus Imp. inſontem plecti juſſit. Comitis uxor innocentiam viri candenti laminâ innoxiè manibus tractatâ demonſtravit. Auguſta Calumniæ convicta, rogo eſt addicta. *Phædra* de ſe ipſa pœnas ſumpſit, nam crimen falsò impactum, plerúmque in caput autoris recidit. Triumphat tamen aliquando ad tempus victrix improbitas. Documentum ejus rei *Balduinus* Latinorum in Oriente Imperator fuit, quem *Joanniza*, Græcorum Imperator, victum vinctúmque cùm in cuſtodia attineret, & is nefandis Imperatricis ſollicitationibus aſſentiri, pro Chriſtiana conſtantia nollet, accuſatus, condemnatus, manibus & pedibus amputatis, in ſubjectam urbis Bizantinæ vallem præcipitatus, feris & avibus pabulum eſt objectus. Non tetigêre caſtiſſimum corpus beſtiæ. Triduò poſt efflavit animam conſtantiſſimus heros in fide, Chriſto, & virtuti data. Calvaria auro incluſa, pro Scypho ſerviit crudelitati. Petrus Douterman in Conſtantinop. Belgica lib. 4. c. 15.

V. (*e*) Jam prœmia Caſtitatis attendamus. Hippolytus ad vitam revocatus, quid ſignificat aliud, quàm virtutem emori non poſſe, nec extingui: vivit etiam poſt fata in hominum memoria, & laudibus celebratur. Quòd verò juvenis caſtiſſimus *minores* inter *Deos* ſit collocatus, indicat, ut nullum eſt difficilius certamen, quàm quod pro caſtitate geritur, ita proximè ad cœleſtium naturam accedere, qui mortali in corpore mentem ſervant incorruptam, & pudoris integram. S. Auguſtini dictum eſt ſerm. 250. de Temp. Inter omnia certamina Chriſtianorum, duriora ſunt prælia Caſtitatis: nam ibi continua pugna, & rarior victoria. Vicit Hippolytus, & divûm meruit honores. Et verò quid glorioſius, quàm quòd nomen *Virbij*, ſeu *bis Viri* tulerit. Satis erat, ſi adoleſcentem, *virum* vocaremus. Sed major erat viro, & duplo major, qui in pugna tam ardua, mediis in Gentilium tenebris, Veneris inceſtæ cultorum, auſus eſt eſſe bonus, caſtus, integer. Equidem ut

(*e*) *Caſtitatis præmia.*

ut Libido emollit & emaſculat corpora ſimul & animos; ſic caſtimonia ac continentia corroborat, firmat, vegetat. Hujus rei memorabile exemplum refert Guilielmus Tyrius de bello ſacro. Godefredus Bullionius, Dux Lotharingiæ, & militarium copiarum in Palæſtinam Ductor, anno Chriſti 1099. in obſidione Jeroſolymitana horribili Saracenorum ſtrage edita, primus in muros inſiliit, regníque Solymæi coronâ donatus, barbaris ſacroſanctum JESU mauſolæum eripuit. Is tanto erat robore præditus, ut virum cum equo medium divideret acinace; mirantibus & aciem ferri explorantibus, reſpondit: vim ineſſe dextræ, non gladio, quippe *qua nunquam molli, vel turpi aliquo contactu elanguerit, aut effeminata ſit.* Hos Virbios efficit Caſtitas. Ad rem Seneca lib. 3. Natural. quæſt. *Quid eſt præcipuum in rebus humanis? animus luxuriæ non adverſus tantùm, ſed infeſtus.*

VI. *(f)* Inconſulta Theſei credulitas meritò terreat Principes, quorum aures circumſonant aſſentatores, obtrectatores, delatores, calumniatores. Præter Theſeum exempla habemus in Putiphare, Pharaonis regis Ægyptii, militari Duce. In Conſtantino M. In Othone Cæſare, aliíſque viris ſummis, quos circumvenit lingua calumniatrix, & in ſeram pœnitudinem conjecit. De mala parentum *imprecatione*, quâ Theſeus devovit filium alibi dicimus. *Neptunus* quoque, quamquam DEUS, vitiô non caruit, fidem in re mala ſervavit. Meminit ejus Cicero 1. Offic. his verbis: Poteſt etiam accidere promiſſum aliquod, & conventum, ut id effici, ſit inutile vel ei, cui promiſſum ſit, vel ei, qui promiſerit. Nam ſi, ut in fabulis eſt, Neptunus quod Theſeo promiſerat, non feciſſet, Theſeus filio Hippolyto non eſſet orbatus. Ex tribus enim optatis, hoc erat tertium, quod de Hippolyti interitu iratus optavit: quô impetratô, in maximos luctus incidit. Hæc ille. Et Iſidorus: In turpi voto reſcinde fidem, muta decretum: impia eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur.

VII. *(g)* Ex *Æſculapio* quoque doctrinam pro Medicis hauriamus. Traditur is *Apollinis Coronidiſque* Nymphæ filius fuiſſe. Quia naturâ, ingenióque præclarus, medicinæ operâ plurima valetudini hominum utilia invenit. Adeò verò peritiâ artis excelluit, ut quam plurimos deſperatis morbis liberârit, indéque fama vulgârit, eum mortuos ad vitam reduxiſſe. Ob eam rem ferunt, ipſum apud Jovem à *Dite* accuſatum, tanquam ipſius imperium diminuentem, quòd in dies pauciores interirent curante Æſculapio. Eâque causâ exacerbatum Jovem, fulmine

(f) Inconſulta credulitas. (g) Medicorum laus.

fulmine Æſculapium occidiſſe. Hippolytus apud Ovidium de ſua vita recepta.

------ quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi.

Et Maro. 7. Æneid.

Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis, ad lumina ſurgere vitæ,
Ipſe repertorem medicinæ talis & artis,
Fulmine Phæbigenam ſtygias detruſit ad undas.

Ridet Lactantius deos à Diis fulminari. Ad mores traducta hæc Medici fulminatio, ſignificat invidiam *tribûs funerariæ*, cui non eſt bene, niſi malè ſit plurimis. Dolent, & diras omnes in Medicos devovent libitinarii, pollinctores, Sandapilarii, Veſpillones, qui potentibus efficiunt herbis, rarior ut ceſpes injiciatur tumulandis.

VIII. (*b*) Fulmina tamen in Æſculapios vibrantur multò crebriora, quòd longè plures demittant ad inferos, quàm reducant ad ſuperos, id eſt, ad vitam, & bonam valetudinem, qualis erat Diaulus ille, de quo Martial. l. 1.

Nuper erat medicus, nunc eſt veſpillo Diaulus
Quod Veſpillo facit, fecerat & Medicus.

Idémque lib. 6.

Lotus nobiſcum eſt hilaris, cœnavit & idem,
Inventus manè eſt mortuus Andragoras.
Tam ſubitæ mortis cauſam, Fauſtine, requiris?
In Somnis Medicum viderat Hermocratem.

Ex Pindaro narrat Tertulllianus in Apologet. Æſculapium avaritiæ meritô, quâ medicinam exercebat, fulmine vindicatum. Hinc recentior quidam Epigrammatarius in Medicos vel imperitos, vel avaros falsè ludit. Apponemus quædam:

Juriſconſultorum eſt idem ſtatus, & Medicorum,
Damna quibus licito ſunt aliena lucro.
Hi morbis ægrorum, agrorum litibus illi
Dant patienter opem, dum potiantur opes.

Aliud.

Furtum non facies, Juriſtæ ſcribitur hæc lex:
Hæc, *non occides*, pertinet ad Medicos.

(*b*) *Medicorum vituperatio.*

Aliud.

Qui tuus eſt, *Patiens*, ô térque quatérque beatum,
Ægrotare illum non patiere diu.

Aliud.

Pharmaca das ægroto, æger tibi porrigit aurum,
Tu morbum curas illius, ille tuum.

Aliud.

Pollicitus nonnulla, nihil mihi Pontice præſtas?
Ut Medicus, quamvis nil det, ait, *Recipe.*

Poſſent hæc ignoſci Poëtis, quibus mentiri licet & fingere, niſi Plinius graviſſimus autor lib. 29. c. 1. nat. hiſt. acriùs in Medicorum imperitiam inveheretur. In hac, inquit, artium ſola evenit, ut cuicunque medicum ſe profeſſo, ſtatim credatur, cùm ſit periculum in nullo mendacio majus. Non tamen illud intuemur: adeò blanda eſt ſperandi pro ſe cuique dulcedo. Nulla præterea lex, quæ puniat inſcitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ. Diſcunt periculis noſtris & experimenta per mortes agunt: medicóque tantùm, hominem occidiſſe impunitas ſumma eſt. Hæc ille. Hadrianus Imp. moriens dixit illud Menandis vulgatum: *Turba Medicorum Cæſarem perdidit.* Nicocles medicos felices vocabat, *quoniam eorum ſucceſſus ſol intuetur, errores autem tellus operit.*

IX. (*i*) Sed ad Æſculapium. Sunt, qui exiſtiment, ideò extinctum fulmine, quòd propter felicitatem medendi ſupra hominem ſe extulerit, & tanquam Deo thus ſibi adoleri voluerit ab iis, quibus ſanitatem reddidiſſet. Credibile facit hoc commentum arrogantia *Menecratis*, Syracuſani medici, cui cùm deſperatæ aliquot curationes feliciter ceſſiſſent, morbo comprimis ſacro medebatur hac lege, ut liberati, ſe ipſius ſervos faterentur, ipſúmque Jovem appellarent. Ferúntque in id tumoris fuiſſe evectum, ut quandoque ad Ageſilaum Spartæ regem hoc ſcriberet. *Menecrates Iupiter Ageſilao ſalutem.* Rex offenſus eo prooemio, præterea nihil dignatus eſt legere, ſed reſcripſit in hunc modum. Rex Ageſilaus Menecrati ὑγιαίνειν, id eſt, *bene valere*, *ſeu ſanam mentem.* Plutarch. in appohtheg. & Cælius c. 38. lib. 6.

X. (*k*) Denique Æſculapius inter deos relatus eſt, non Epidauri tantùm, ſed etiam Romæ, & alibi pro Numine cultus. Neque minùs eius magiſtro *Chironi*, & filiis *Machaoni* ac *Podalirio*, exſtructis delubris ac ſtatuis, divini ſunt honores habiti. De Podalirio refert Cælius lib. 14. c. 13. *Syrnam*

(*i*) *Medicorum arrogantia* (*k*) *Medicorum honores.*

Syrnam Cariæ civitatem ab ipſo conditam, & denominatam à *Syrna* Damethi regis filia, quam tecto delapſam, miſſo ex utroque brachio ſanguine, perſanârit.

Quod Rex admiratus, generum ſibi optavit, Cherſonesò illi traditâ: adeò caſus, in ſublimem fortunam extulit medicum; de quo, eiúsque ſimilibus dici poſſit illud 5. Æneid.

Attulit ipſe viris optatum caſus honorem.

Hippocrati, teſte *Plutarcho*, corona aurea centum librarum è tota Græcia oblata eſt. Antonius Muſa, quod Auguſto Cæſari afflictum genu curâſſet, à Romanis ſtatua ex alabaſtro donatus eſt. *Sueton.* in Auguſt. Recentioribus ſæculis Petrus Apponenſis, medicus Patavinus, ad Pontificem Honorium accerſitus, ſingulis diebus quadringentos coronatos, ſalarii loco accepit. *Philipp. Camerar.* Horar. ſubſeciu. cent. 1. c. 4. Ludovicus XI. Rex Galliæ, apud Cominæum hiſtoricum, medico ſuo menſtruum ſtipendium decem aureorum millia dare ſolebat, ſic ut intra quintum menſem illa ab eo quinquaginta quatuor aureorum ſeu coronatorum millia reportaret. Nunquid

Dat Galenus opes? & dat Galenus honores?

Quòd Siracides confirmat cap. 38. *Diſciplina medici exaltabit caput illius, & in conſpectu magnatorum collaudabitur.* Et meritò quidem ſuo. Nam ut Marſilius Ficinus ait: ars medica & divinitus accepta eſt, & divinitus exercetur.

XI. (*l*) Apud Pauſan. in Corinth. Æſculapii ſimulacrum ſedet in ſolio, ſcipionem tenens, altera manu draconis caput premit, cane ad pedes decumbente. *Solium* & *virga* typus eſt imperii, quod medicus gerit in ægros: *Draconis* caput prudentiam ſignificat, & venenum, cui dominatur, imò quod in medicinam vertit. *Canis* fidelitatem denotat ægrotis adhibendam. Æſculapio *corvus* ſacer, futurorum præſagum indicat; eidem *gallus* immolari ſolitus, vigilantiam oſtendit. Quibus virtutibus ſi præditus fuerit, qui artem hanc profitetur, næ nos ipſum cum Æſculapio inter ordines deorum collocabimus. Æſculapii filiæ erant. *Panacea* & *Hygeia*, id eſt: morborum omnium *remedium & ſanitas*. Felix Medicus, qui cum his conjungit nuptias; infelix, qui vel generat, vel ſibi copulat; *Cacopharmacon* & Libitinam, quæ, juxta Poëtas, non rarò epithalamium in epicedium vertunt.

SYM-

(*l*) *Medicorum conditiones.*

SYMBOLVM LXVI.

Vlyſſes, imago viri Politici.

Homerus lib. λ Odyſſ.

Ethicè.

1. Ulyſſis aſtutia. Præſagia ſeu prognoſtica ex pueris. 2. Avaritia eluſa. 3. Mendacium ſimile vento. 4. Epicuréa voluptas.

VLyſſes, de quo tam multa, támque mirabilia ſcribuntur à Poëtis, & ab omnium Poëtarum Principe Homero, ſolus implere poſſit fabularum volumen (quod Pater ille Poëtarum fecit) ſi vacaret omnia eius geſta fuſiùs enumerare, & animadverſionibus Ethicis illuſtrare. Itaque cum Mythologo primò eius facta compendiô dabimus; tum per ſectiones & membra, ea, quæ digniora videbuntur obſervatu, pro morum inſtructione, penſiculatiùs proponemus.

Fuit heros hic Rex *Ithacæ* & Dulichii, inſularum in mari Jonio, filius *Laërtæ & Anticleæ.* Fingitur ab Homero vir multa præditus facundia, nec minore experientia, vafer conſilio, egregius bello, laborum patientiſſimus. Uxorem habuit *Penelopem*, Icari Lacedæmone oriundi, filiam, feminam caſtiſſimam, ex qua *Telemachum* filium ſuſcepit, eámque tantopere adamavit, ut reliquis Græcorum principibus ad bellum Trojanum proficiſcentibus, ipſe inſaniam ſimulârit. Junctis enim duobus diverſi generis animalibus, littus aratro proſcindere cœpit, ſalémque pro ſeminibus ſpargere. *Palamedem* tamen, Regem Eubϖæ Inſulæ, virum prudentiſſimum latere non potuit, qui ut technam illius detegeret, aranti Telemachum filium é cunis ſublatum objecit: quod Ulyſſes conſpicatus, ne filium læderet, aratrum ſublevavit, ac retinuit animalia. Deprehensâ igitur inſaniæ ſimulatione coactus eſt cum cæteris Principibus ad bellum Trojanum proficiſci, in quo ſtrenuam, utiliſſimámque Græcis operam navavit. Primum enim fuit aûtor, ut *Achilles* inter *Lycomedis*, Scyri Regis, filias puellari habitu indutus, dignoſceretur, atque ad bellum perduceretur. Deinde fatales *Herculis* ſagittas, à *Philoctete* impetratas, ad Trojam pertulit. *Cineres* Laomedontis, qui ſuper *Scæa*, Ilii porta ſervabantur, clàm ſuſtulit, *Palladiúmque* una cum Diomede ex arce Trojana, cæſis cuſtodibus, rapuit. Explorator cum eodem miſſus, *Rheſum* Thraciæ Regem occidit, & eius equos abduxit,

abduxit, priusquam *Xanthi* fluvii, Phrygiam perlabentis, aquam deguſtâſſent. Erant autem hæc omnia in Trojanorum fatis, ſine quibus Urbs illa, expugnari non potuit. Cum Palamede graviſſimas inimicitias exercuit, eúmque per calumniam circumventum, lapidibus obruendum curavit. Occiſo Achille, in armorum illius judicio, Ajaci prælatus eſt. Eius calliditate *Polyxena* Priami Regis Trojanorum filia, ad Achillis tumulum jugulata, atque *Aſtyanax* Hectoris filius ex turri præcipitatus eſt, tanquam piaculares victimæ. Poſt hæc cùm navim conſcendiſſet, in patriam redıturus, primùm in *Ciconum*, qui fuerunt aſperrimi Aſiæ populi, littus appulſus eſt. Inde rurſus ſolvens, ſimili tempeſtate ejectus in Africam, ad *Dorophagorum* gentem pervenit, ubi cùm Socii lotum guſtâſſent (eſt arbuſculæ ſeu fruticis genus, dulces baccas ferentis) ægrè potuerunt inde revelli. Inde porrò vela faciens, in Siciliam delatus eſt, ubi *Polyphemi* antrum cum duodecim ſociis intravit: è quibus cùm cyclops ſex devorâſſet, Ulyſſes vinô præbitô, eum inebriavit, & impoti mentis, oculum, quem in fronte habebat unicum, præuſto ſtipite effodit, pellibúſque arietum involutus, cum ſuperſtitibus antrum evaſit. Hinc in Æoliam navigans, ab Æolo ventos in utrem coactos, obtinuit. Verùm cùm jam Ithacæ proximus eſſet, ſocii theſaurum eſſe credentes, utrem ſolverunt: quô factô, reflantibus ventis, denuo in Æoliam repulſus eſt: ſed ab Æolo abactus devenit ad *Læſtrygonas* Italiæ & Siciliæ finitimos populos, quos ob immanitatem fugiens (humanis carnibus veſcebantur) ad *Circen* pervenit; quæ cùm exploratores eius, in belluas mutâſſet, ipſe ſumpto à Mercurio pharmacô, acceſſit impavidus, & ſtricto gladio eam coëgit, ſocios priſtinæ formæ reſtituere. Quô factô, eius poſtea conſuetudine uſus per annum, ſuſcepit ex illa *Telegonum* filium. Ægrè deinde ab ea dimiſſus, ad Oceanum pervenit; ibi peractis ſacris ad inferos deſcendit: apud hos de *Anticlea* matre defuncta, déque *Elpenore*, uno ex ſociis, multíſque de rebus certior factus à *Thireſia* vate, revertitur ad Circen; & Elpenorem, qui nuper inebriatus de ſcalis deciderat, honorifica proſequitur ſepultura. Poſt iſta, delatus eſt ad inſulam *Sirenum*, quarum cantus ne audirent, ſociorum aures cerâ obturavit: ſe autem ad malum alligari juſſit, eáque ratione earum inſidias evaſit. Inde *Scyllam tranſiens* & *Charybdin*, non ſine maximo periculo, venit in Siciliam, ad ea loca, ubi *Phaëtuſa*, Solis filia, cum duabus ſororibus greges patris paſcebat, à quibus vim omnem abſtineri præcepit. Sed ipſo dormiente, ſocii fame coacti, ſuadente etiam *Eurylocho* (qui ſolus Circes pocula non guſtavit) plura ex gregibus animalia mactaverunt;

Digitized by Google

verunt; quod ſcelus poſtea naufragio luerunt: adeo ut ex omnibus ſolus ſervatus ſit Ulyſſes, qui arreptô navis malô, novem diebus à vento & undis huc illuc agitatus, tandem ad Ogygiam inſulam appulſus, à *Calypſo* Nympha humaniùs quàm caſtiùs ſuſceptus eſt. Difficulter ab ea dimiſſus (nam Jovis imperium per internuntium Mercurium interceſſit) confecta rate, rurſus ſe mari committit. Verùm cùm jam *Phæacia* (ſeu Corcyra inſula, otio & luxui dedita) in oculis eſſet, ſubitò immiſsâ à Neptuno tempeſtate navim fregit, actúmque de ipſo fuiſſet, niſi ejus miſerta *Leucothoë*, dea marina, tabulam ipſi ſuppeditâſſet; cui innitens, incolumis in Phœacenſium portum adnavit, ibidémque, quòd nudus eſſet; inter frondes ſeſe occultavit. Verùm non multò pòſt à *Naſicaa* Alcioni, Phœacenſium regis filia repertus, veſtes accepit. Deinde Palladis operâ ad *Aretem*, ejusdem Alcioni conjugem deductus, navíque donatus & novis ſociis, ab iisdem in Ithacam reductus eſt, ubi eum dormientem cum muneribus depoſuerunt. Tandem excitatus à *Pallade*, ipſius monitu habitum mendici accepit; hoc modo ad ſuos ſubulcos pervenit, apud quos Telemachum quoque vidit, quem inſidiatores pudicitiæ maternæ, è domo ejecerant. Demum ab *Eumæo* porcario incognitus domum ducitur: ubi poſt multas injurias ipſi à procis illatas, tandem ab *Euryclea* nutrice agnitus, arma ex compoſito cum filio & duobus ſubulcis, quibus ſe indicârat, adversùs procos uxoris ſumens, eos ad unum omnes trucidavit, atque ſic *Penelopen* recepit, inexpugnabilis caſtitatis mulierem, ac pudicitiæ exemplar; quæ abſente totos viginti annos marito, nullis aut parentum precibus, aut procantium pollicitationibus adduci potuit, ut fidem, quam viro diſcedenti dederat, ſecundis nuptiis violaret. Vrgentes ea conditione deluſit, ut tum ſe promitteret nupturam, ubi telam, quam habebat in manibus, abſolviſſet. Quâ conditione ab illis accepta, mulier aſtuta, quod interdiu texuerat, id noctu retexere cœpit. Atque hinc proverbium: *Penelopes telam retexere*, id eſt inanem ſumere operam. Cæterùm cùm ex Oraculo didiciſſet Vlyſſes, ſe à filio interemptum iri, in locis abditis vivere decrevit. Telegonus autem filius ex Circe ſuſceptus, deſiderio patris videndi, in Ithacam profectus eſt: ubi cùm incognitus ædibus paternis excluderetur, orta contentione, cum miniſtris aditu prohibentibus, cùm Vlyſſes jam ſenior ad opem ſuis ferendam à Telegono oſſe piſcis, qui à Græcis Xiphias dicitur, transfixus eſt.

Ethica.

Ethica.

I. (*a*) Quemadmodum Vlyſſis aſtutia latentem Achillem protraxit, ita ſimulatam Vlyſſis inſaniam calliditas Palamedis, fortitudine & ſapientia præſtantis belli ducis priùs detexit. Atque hoc erat, juxta proverbium: *Cum vulpe vulpinari & cum Cretenſi cretizare.* Monet Horatius

Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

Et Terent. in And.

Fallacia alia aliam trahit.

Deprehenſa eſt verſutia Vlyſſis objecto filiolo; ſed ille ſua captus arte, Achillem quoque cepit. Cùm enim ex Oraculo didiciſſet Thetis, Achillis mater, periturum in expeditione Troiana filium; aliunde verò Calchas vates pronuntiâſſet, ſine Achille Troiam expugnari non poſſe, Vlyſſis aſtu, coactus eſt arma capeſſere. Dum enim matris juſſu latet Achilles, virgineo tectus habitu in gynæceo regio apud Sciron inſulam (unam è Cycladibus) inter filias Lycomedis regis; id ſubodoratus Vlyſſes, eò contendit cum mercibus mercator perſonatus, quas in illo gynæceo venales exponit, Achillis à Virginibus diſcernendi causâ. (*b*) Hîc puellæ regiæ, pro inſita ſexûs indole, dum in armillas, ſpecula, monilia, cæteráque id genus mundi muliebris ornamenta, curioſas manus injiciunt, cupidiſque inſpiciunt oculis; Achilles contrà clypeos attrectare, caſſides aptare capiti, vibrare enſes, & lateri accomodare. Quô indicio marem ſe oſtendens, ad bellum proficiſci compellitur, armis priùs instructus à Vulcano, Thetidis rogatu, impenetrabilibus. Nempe primis ab annis prodit ſe indoles. Prov. 6. *Ex ſtudiis ſuis cognoſcitur puer.* Et juxta adagium: arbor è ſurculo, ſeges ex herba. Alexander etiamnum puer, Bucephalum, equum ferociſſimum, de quo frenando alii deſperabant, mira dexteritate ſolus edomuit. Laudat S. Greg. Nazianz in epiſt. ad Eudoxium conſuetudinem Athenienſium. Proponebantur, inquit, publicè, cujusvis artificii inſtrumenta, atque ad illa ducebantur adoleſcentes: quocunque tum quiſque delectabatur, & ad quod accurrebat, illius edocebatur artificium, propterea, quòd, quæ ad naturæ ductum fiunt, plerúmque benè ſuccedant: quæ præter naturam præſumuntur, fruſtra tentantur. Vis noſſe ingenium pueri? attende ad ejus ſtudia. Tractat aleas & luſorias chartas? aleatorem time. Pocula & patinas? gulonem videbis.

(*a*) *Vlyſſis aſtutia.* (*b*) *Præſagia pueritiæ.*

Digitized by Google

Nummos amat: Lucrionem exſpecta. Specula & calamiſtra? Superbulum & comptulum Veneris alumnum nutris. Achilles qualis futurus eſſet, ſelectu armorum oſtendit. Judicium in hac re Salomonicum refert Salianus ex Cedreno ad annum Mundi 3047. Sapientiſſimum hunc Iſraëlis regem, omnium ſcientiam parabolarum & ænigmatum percallentem regina Sabæ acceſſerat, ejúſque magnificentiâ ac reſponſis attonita ſteterat, cùm placuit inſolens aliquod ejus ſapientiæ ſpecimen capere. Sex pueros & puellas formâ præſtantes conſimili prorſus habitu, & ornatu inſtructos, coram eo conſtituit, petiitque num ex phyſiognomia, è vultûs lineamentis, aut variis morum indiciis, dignoſcere inter ſexum valeret? Rex omnes intuitus, quempiam ex aulicis vas aquæ afferre jubet, ac ſingulis faciem ut frigida abluant, imperat; quo aſtu diſcrimen ſexûs illicò deprehendit: mares quippe intrepidè ac ſtrenuè vultum confricabant: puellæ timidè ac tenuiter ſe aſpergebant, adeò teneris in annis ſe oſtentat animus maſculus, qualem Achilles habuit. Tiberius proſpecto Caligulæ pueri ingenio, fero ac malefico, ſubinde dicebat, ſe *natricem* (eſt genus ſerpentis) reipublicæ; Phaëthontem Orbi terrarum educare. Quò facit adagium: *lignum tortum, haud unquam rectum.*

II. (*c*) Vlyſſis ſocii ſolutis ex avaritia utribus, ventos amittunt: aurum non inveniunt. Homerus lib. λ. Odyſſ. Rectè verò! Sic deluditur avaritia. Poterant feliciter navigare Vlyſſis comites, ſi potuiſſent retinere ventos, quos in pellibus bubulis incluſos, ſecum deportabant; ſed partim habendi cupiditas utres ſolvit, ventóſque ſimul ac fortunam perdidit. Hoc habet auri fames! Pſalte affirmante regio: *nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.* pſal. 5. Nihil omnino, nihil, niſi merum vacuum & inane. Huc facit illa femina, de quâ Æſopus, cui cùm gallina aureum quotidie ovum pareret, illa rata totam eam intus eſſe auream, alitem occidit, aurum nullum invenit, & ſimul quæſtum, quem ex pretioſo partu habebat, perdidit. Ita Joannes quidam, cognomento Conazà, vir locuples, natione Britannus, avaras & ingratas filias eluſit; quas ubi honeſtiſſimè elocarat, & vivas, opum ſuarum hæredes fecerat; illæ paulatim ſenis jam emuncti pertæſæ, pietatis ac pactorum immemores, duriùs eum tractare cœperunt. Illas ut ulciſceretur, nummos aliquam-multos aureos ſumpſit mutuos, eóſque manibus verſare cœpit, ac rationes computare, ſecúmque muſſitare, ſuarum ſe filiarum illi, quæ optimè de ſe merita fuerit, digniora præ-

mia

(*c*) *Avaritia eluſa.*

Digitized by Google

mia relaturum. Exceperunt tam generi, quàm uxores, attentis auribus nummorum ſtrepitum, ſeníſque promiſſa. Unde ſpe lactati mutua æmulatione certare, & omni officiorum genere copioſum parentem proſequi. Eô mortuô, primum omnium fuit, ut ad ciſtam accurrerent, unde nummos depromptos putabant, & in prædam melioris hæreditatis involarent. Dum aperiunt, dum avidós oculos, & manus adjiciunt, ecce tibi, reperiunt arcam lapidibus & arena plenam, una cum nodoſo ſtipite, cui inſcriptum: *Quod pietas non potuit, avaritia extorſit.* Sic aſtus avaritiam plexit, & quod Vlyſſis ſociis contigit, vacuo hiatu vultures deluſit. Joan. Paulus in Joco-ſeriis & Joan. Major in ſpec. Exempl. V. avaritia.

III. (*d*) Sed non fauces modò pecuniæ aviditate diſtentæ paſcunt, & paſcuntur à ventis; utres iſti ventoſi etiam ad mendaciloquos pertinent, qui quot verba emittunt, tot fumos & ventos exhalant & exſpirant. De quibus Salomon Proverb. c. 10. *Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos.* Rectè mendacium comparatur vento. 1. Quia ſicut ventus eſt fluidus, levis & evanidus; ſic mendacium inſtar fumi & venti diſſipatur & evaneſcit. Quæ *decipiunt*, inquit Seneca, epiſtol. 8. nihil habent ſolidi: tenue eſt mendacium, ſi diligenter inſpexeris. 2. Ventus non hæret, ſed celerrimè pertranſit; ſic mendacium. Eleganter Plutarch. lib. 2. de vita ſolitar. Simulata, inquit, illicò, pateſcunt; fucus ſudore diluitur, & argutum etiam mendacium vero cedit, corámque preſſiùs intuente, diaphanum eſt. 3. Ex uno vento generantur plures: iique inter ſe contrarii, & confligentes; ex uno mendacio prodit alterum, tertium, quartum, inter ſe colluctantia. 4. Ventus licet tenuis & inanis, utres tamen & folles diſtendit. Idem in mendacibus cernitur: tumeſcunt, donec rumpantur. 5. Ventus in cantum inflat fiſtulas: mendaces ſunt velut æs ſonans, & cymbalum tinniens. 6. Ventus, quamvis ſubtilis, arbores tamen, domos & turres ſternit ac evertit. Mendacium ſæpè inter reges ac populos bella internecina concitat, ac urbes, regna & imperia vaſtat. 7. Æolus ventos Vlyſſi dono dedit. Finni & Lapones ſeptentrionales populi, ſi fides Olao lib. 3. c. 16. mercatoribus ventos venales exhibent, tres nodos magica arte ſacratos à loro pendentes eis offerentes: quorum primô ſolutô vehementes, ſecundô vehementiores, tertiô vehementiſſimos eſſent habituri. Mendaces, ut proverbio dicitur, linum lino, nodum nodo nectunt, ut nimis credulum induant laqueo. Initiô paulò modeſtiùs ora-

(*d*) *Mendacium comparatur vento.*

tionis vanitatem adhibent, & ſermonem quaſi aſpergunt mendaciunculis: ubi fidem nanciſcuntur, impudentiùs erumpunt, & aures ac auras decumano turbine perflant. Et ſæpè non ſine pretio. Nam juxta Tacitum: *quis gratuitò mendax eſt?* Niſi fortè pueri, quibus volupe eſt mendacia dicere, & fumos ac ventos etiam non licitantibus, non tam vendere, quàm plenis buccis, velut Æolus, ex utribus afflare. Non æquè proclive eſt imbri de tegula cadere, quàm huic ætati fingere, mentiri, fallere. In hoc planè, Erico Suecorum regi ſimiles, de quo Olaus M. lib. 3. c. 3. memorat, eum in arte magica nulli ſuo tempore ſecundum, quocunque verteret pileum ſuum, inde ventos ad votum aſpirantes habuiſſe.

IV. Vlyſſis ſocii guſtata loto, obliviſcuntur patriæ. Homer. lib. 9. Odyſſ. (e) *Lotum guſtâſti*, de iis dicebatur, qui diutiùs peregrinis in regionibus hærerent, veluti obliti reditûs. Neque inconcinnè dixeris in eos, qui ſimul atque ſemel voluptatem inhoneſtam deguſtârint, ad priſtina ſtudia revocari non queunt. Vlyſſis comites deguſtata apud Lotophagos Africæ populos, lotô, redire ad navim noluere, niſi verberibus adacti. Plinius lib. 13. c. 17. ſcribit, loton eſſe arborem, pyro ſimilem, folio quercino, fructus ejus inſtar fabæ, colore croci, ſingulari dulcedine ac ſapore, ita ut ea, quæ in Africa naſcitur, advenas ineſcare feratur. *Epicurei* fuerunt hi Vlyſſis ſocii, qui ſummam voluptatem in corporis voluptatibus conſtituêre.

Et quibus in ſolo vivendi cauſa palato eſt. *Iuven.* Sat. 11. Hos Ariſtophanes *cadavera* collo tenus appellat. Huiusmodi vivum cadaver erat Caligula, qui ſe pro Jove Latiali adorandum exhibuit, templum ſuo Numini condidit, ſacerdotes & excogitatiſſimas hoſtias inſtituit, quales erant phœnicopteri, pavones, tetraones, gallinæ numidicæ, phaſianæ, &c. Quàm multis templum eſt culina, ſacerdotes coqui, hoſtiæ cupediæ varii generis! Guloſorum imaginem expreſſit Alciatus Embl. 90. per virum, cui

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extat,

Ut canit Perſius Sat. 1. collum ei gruis tribuit, dextrâ larum ſeu gaviam, avem voraciſſimam, ſiniſtrâ onocrotalum, pariter ingluvie infamem, tenenti: alludens ad Philoxenum qui collum gruis, & ad Melanthium Poëtam tragicum, qui olorinum tibi optavit. Quid mirum, quòd huiusmodi Lotophagorum mens depreſſa humi, totáque cum corpore projecta in pabulum, nulla virtutis, nulla cœli, patriæ beatæ cupiditate tangatur,

(e) *Epicurea voluptas.*

tangatur, donec morbis & ærumnis, veluti verberibus adacta & vexata, ad ſe, & ad memoriam honeſti redeat. Pacuvius Syriæ præfectus hoc in more habuit, ut quotidie à cœnâ, vino ſomnóque ſepultus ſe in lectum inferri à famulis juberet; atque à flentibus acclamari: *Vixit! Vixit!* En cadaver collo tenus. Cauſſin Symbol. lib. 4. c. 54. Verè Plautus, & ex eo Plutarchus, *Voluptas eſca malorum eſt.* Ut hamo piſces, ſic voluptate ineſcantur & capiuntur homines, & ad omne vitiorum genus pertrahuntur. Socrates apud Platonem in Phædone ait: Voluptas quaſi clavum tenens, animum corpori conjungit & affigit, efficitque, ut honeſtatis oblivione capiatur. Rectè Maro 9. Æneid.

-------- ſua cuique deus ſit dira cupido.

Et alius:

Heu quàm dulce malum mortalibus abditum
Mellis dulcis amor!

Verè Seneca: Voluptas non hominis, ſed pecoris bonum eſt. Ulyſſis ſocii unius arbuſculæ illecebris capti, tot maribus emenſis, tot periculis exantlatis, deſideratiſſimam patriam barbaræ regioni poſthabuerunt. Nimirum animus in paſtum projectus, depoſito honeſti, cœlique deſiderio, nihil niſi terram ſapit, atque cogitat. Veteri verbo: *obeſus venter non gignit ſenſum tenuem.*

SYMBOLVM LXVII.

Vlyſſes cum Diomede ſurripit Palladium Trojanis.

Homerus Lib. Odyſſ. λ. Æneid. 2.

Ethicè.

1. Civitatis præſidia & ornamentum, artes mechanicæ, liberales, & bellicæ. 2. Religionis præcipua cura habenda. 3. Multitudo ſapientum, ſalus populi. 4. Vires cum conſilio jungendæ.

De Palladio quid fuerit, non conveniunt ſcriptores; plerique aſſerunt, ſtatuam fuiſſe ligneam delapſam cœlitus in templum Palladis, quod *Ilus* Rex Trojanus in urbis arce, cui nomen *Pergama*, in eiuſdem honorem deæ ædificavit; erátque in fatis, Trojam capi non poſſe, quamdiu ſtatua illa in templo Minervæ ſervaretur. Mythologus de Pal-

 ladio,

ladio ex Apollodoro ita refert lib. 4. c. 1. *Ilus*, inquit, Rex, ubi Ilium (quod poſtea Troja vocatum) condidit, diſcolorem ſecutus bovem, Deos precatus eſt, ut aliquod ſibi ſignum appareret. Atque tunc cecidit è cœlo Palladium, ſeu Palladis ſimulacrum, trium cubitorum altitudine, quod ſponte ambulare videbatur, dexterâ haſtam tenens, ac ſiniſtrâ colum & fuſum. Huic Ilo poſtea reſponſum fuit ab Oraculo, tamdiu civitatem Trojam incolumem futuram, quamdiu inviolatum illud Palladium in urbe permaneret. Cujus rei non ignarus Ulyſſes, aſſumpſit ſibi comitem *Diomedem*, Regem Ætoliæ, virum fortiſſimum, quippe qui præter Hectorem & Æneam, aliósque inſignes Trojanorum principes vulneratos, ipſum etiam Martem ac Venerem telo ſauciârit. Cum hoc clàm, de nocte ſurrepſit in arcem Trojanam, occiſiſque cuſtodibus, ſignum illud ſacroſanctum, & urbi fatale movit loco, & aſportavit, non ſine manifeſtis indignantis deæ prodigiis. Nam repente imaginis arsêre oculi, ſalſus per artus ſudor iit, ter ſolo ſubſiliit, & parmam haſtámque concuſſit.

Ethica.

I. (*a*) Palladium hoc, ſeu ſtatua Minervæ quid aliud ſignificat, quàm urbes tamdiu florere, & felices eſſe, quàmdiu bonæ vigent in illis artes; præcipuè *Sapientiæ*, quæ per Minervam; *& Scientiæ militaris*, quæ per eiusdem ægydem & haſtam denotatur. Quòd ſi etiam colum & fuſum manu tenuit, indicantur artes mechanicæ & manuariæ, civitatibus bene inſtitutis neceſſariæ. Siracides ait c. 38. *Omnes hi* (ſcilicet agricolæ, ſculptores, fabri, figuli, textores, cæteríque opifices veſtiarii) *in manibus ſuis ſperaverunt* (nempe manuum opere vitæ præſidia ſibi, aliiſque comparârunt) *& unusquisque in arte ſua ſapiens eſt*: (ingenium namque in artefactis quoque apparet & ſpectatur) *ſine his omnibus non ædificatur civitas*. Nihil enim peſtilentius urbibus, quàm otium, quod labore manuum profligatur. Mechanicam ipſe Paulus Apoſtolus exercuit, in conſuendis tabernaculis pellitis occupatus, *nocte & die operans, ne quem Chriſtianorum gravaret*, ut ipſe teſtatur 2. ad Theſſal. 3. Nam juxta eundem, *qui non laborat, non manducet.* (*b*) Conjuncta Martis & Palladis ſtudia in Carolo M. eminuerunt, qui graviſſimorum bellorum & adminiſtrandarum provinciarum mole oneratus, id habuit antiquiſſimum, ut cùm poſt relatas de hoſtibus victorias, templa exſtruxiſſet, ubi Deo agerentur gratiæ, ſcholas illico templis adjungeret, & ſcholis profeſſores, præſertim ſacerdotes adderet. Anton. Poſſevin. Biblioth. ſelectæ lib. 1. c. 8. De

(*a*) *Artes mechanicæ.* (*b*) *Litterarum & armorum conjunctio.*

De armorum & litterarum conjunctione eleganter quidam. Arma Deorum inventa ſunt, & à Vulcano fabricantur; litteræ Deorum proles ex Jovis cerebro prodierunt. Arma Bellonam colunt, litteræ Palladem. Arma ad fortitudinem & audaciam animum exercent, litteræ mentem honeſtate & virtutis amore excolunt. Armatus ab hoſte non facilè vincitur, ſapiens à fortuna. Armatus gladios & vulnera non timet; ſapiens mortem contemnit. Armatus res in manibus gerit; ſapiens in conſilio. Armis dura franguntur, ſapientiâ emolliuntur. Arma in corpus poteſtatem gerunt, ſapientia in animum. Armis Rempublicam defendimus; doctrina ſervamus. Armis libertatem propugnamus? doctrina diſcernimus. Armis imperia diſtendimus; doctrinâ & Jure ſub pace retinemus. Ab armis robur & vires Reipublicæ accedunt; à litteris induſtria, doctrina, ars donatur.

II. (c) Intelligas etiam per Palladium, virtutem Religionis, ſeu cultûs divini, qui ne labefactetur, aut loco moveatur, ſumma cura habenda, & magis pro *Aris* quàm pro *Focis* excubandum. Eſt enim Religio fulcrum imperii, baſis Reipublicæ, munimentum regnorum, fundamenrum politiæ, tutela tranquillitatis publicæ, & anchora ſacra; quâ motâ, turbantur omnia, & certiſſimo naufragio exponuntur. Trojani Palladium in arce ſummâ, tanquam firmiſſimo loco collocârunt. Ita Religio ante omnia in tuto eſt reponenda. Subintrârunt tamen tenebris occultatæ vulpeculæ, *Vlyſſes* & *Diomedes*, pérque inſidias interfectis cuſtodibus, ubique dormientibus, ſalutare ſignum abſtulerunt. Agnoſcas hæreticos, qui tecti palliolo novi Evangelij, initiò fraudulentis verbis, poſtea oſtentatis armis, ſubeunt urbes Catholicas, & inde Palladium, hoc eſt, ſinceram, caſtam, antiquam, orthodoxam religionem, ex quâ ſalus omnium pendet, convellunt & exterminant. Quis admiſit? *Dum dormirent homines, venit inimicus homo.* Matth. 13.

III. (d) Præterea Palladiò ſignificatur, ſapientiæ præſidio feliciter Reſpublicas adminiſtrari atque florere. Juxta Salomonem: *Multitudo ſapientum ſanitas eſt orbis terrarum; & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.* Sap. c. 6. Et Plato dicere ſolebat, tum demum benè cum rebus humanis actum iri, ſi vel Philoſophi regnarent, vel reges philoſopharentur. *Væ tibi terra, cuius Rex puer eſt, & cuius principes manè comedunt.* Eccleſiaſtæ. 10. quod fecerunt Trojani, non manè tantùm, ſed etiam noctu, vino, ſomnóque ſepulti. Palladium è cælo lapſum eſſe fingitur, ad indicandum, ſapientiam creatam, ab increata ortum habere. Eccleſiaſticus de ea cap. 24. *Ego quaſi aquæductus exivi de paradiſo.* Inſtar fluvii è perenni fonte per legum

(c) *Religionis præcipua cura habenda.* (d) *Sapientes, Salus populi.*

gum ac ſapientûm doctrinam, pérque inſpirationem internam in hominum mentes derivata ſum.

IV. (*e*) Alciatus Emblem. 42. pinxit Ulyſſem conſilio prudentiſſimum, & Græcorum Diomedem fortiſſimum, cum inſcriptione: *Vnus nihil, duo plurimum poſſunt.* Juxta adagium: *Vnus vir, nullus vir.* Sumpta hæc imago ex Iliad. Hom. κ. quo loco Diomedes exploraturus caſtra Trojana, Ulyſſem ſibi adjungi petiit. Nihil valent vires conſilio deſtitutæ; & nihil, aut perparùm conſilium ſine viribus. Archidamus Lacedæmoniorum Rex, cùm vidiſſet filium ſuum temerè contrà Athenienſes pugnantem: *aut vires tibi augendæ ſunt*, dixit: *aut minuenda audacia.* Et quid aliud docet *ægis*, in pectore Minervæ Gorgoneo capite terribilis, quàm prudentiam ſociandam armis? Hîc Milo Athletes Crotoniata occurrit animo, qui tantis erat viribus, ut in Olympico certamine taurum retento anhelitu per ſtadium portaverit: quem ictu pugni interfecit, unóque die integrum devoravit. Is, cùm quercum in agro cuneis adactis fiſſam vidiſſet: nimia nervorum fiducia fretus, inſertis eam manibus divellere conatus eſt: quas arbor excuſſis cuneis in ſuam naturam revocata compreſſit, incluſitque & ipſum lupis lacerandam prædam objecit: Val. Max. lib. 9. c. de cupiditate vitæ. Ubi vides robur ſine conſilio plus nocere quàm prodeſſe? Si Miloni mens ſana fuiſſet, contentus quercinam in ſtadio coronam reportaſſe, gloriam in ramis, non in trunco truncus quæſiiſſet. Idem, cùm jam ſenex eſſet, inquit Cicero in Catone, videretque athletas ſe exercentes, aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illacrimánſque dixiſſe: *At hi quidem jam mortui ſunt.* Hinc diſcis, quantùm differant vires corporis, & vires ingenii; illæ cum annis defluunt & dilabuntur: Mens autem ratio, & conſilium permanet in ſenibus. Rectè Cicero: Non viribus aut voluptatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur. Sed conſilio, autoritate, & ſententia; quibus non modò ornari, ſed etiam augeri ſenectus ſolet.

SYM-

(*e*) *Vires cum conſilio junctæ.*

SYMBOLVM LXVIII.

Vlyſſes Palamedem fraudulenter circumvenit.

Homerus loc. citat. Æneid. l. 2.

Ethicè.

1. Invidia perdit viros bonos. 2. Lingua pſeudopolitica.

SUprà memoravimus fictitiam Ulyſſis inſaniam fuiſſe à Palamede manifeſtatam, objectô aranti Ulyſſi eius filiô; hinc prima odii ſcintilla. Altera conflata eſt ex frumentatione. Nam cùm à Græcis Ducibus Ulyſſes in Thraciam frumentatum miſſus eſſet, & nihil inde attuliſſet; Palamedes eódem ablegatus, plurimum frumenti advexit. Quemobrem Ulyſſes invidiæ ſtimulis agitatus, adulterinam Priami Regis Trojanorum nomine epiſtolam ſcribit, in qua proditionis gratias agebat Palamedi, commemorabátque ſecretum auri pondus eſſe transmiſſum: id quod ipſe Ulyſſes, per corruptos ſervos, in tabernaculo eius defodi curârat. His litteris in concilio Græcorum recitatis, Palamedes proditionis accuſatur. Ibi Ulyſſes reo adeſſe ſimulans, hoſtilibus litteris nihil fidei habendum contendit: eáſque re ipſa facilè fraudis poſſe coargui, ſi Palamedis tentorium perſcrutarentur: in quo ſi aurum reperiretur, nullum ipſum ſupplicii genus recuſare. Miſſi itaque ad tabernaculum ſcrutandum, dum omnia vafrè explorant, etiam terram eruunt, & inveniunt aurum infoſſum. Palamedes veluti proditionis convictus, lapidibus obruitur. Vir fuit ingenio, manúque ſtrenuiſſimus: pleraſque litteras alphabeti Græci reperit; latrunculorum præterea luſum, & menſurarum ac ponderum rationes excogitavit; itémque calculos ſeu ſuffragia, quibus in deliberando, judicandóque utimur, invenit. Inſuper peritus Aſtrologiæ fuit, annúmque ad curſum lunæ accommodavit: primúſque in caſtris, viſam atque reformidatam Solis eclipſin, naturalem miniméque timendam eſſe docuit. Ordinem quoque aciei, & teſſeras, hoc eſt, Symbolum bellicum, & vigilias adinvenit. Quæ omnia à gruibus avibus fertur didiciſſe. Illæ enim non niſi acie inſtructâ volant, electo duce, quem ſequantur; depoſitíſque in extremo agmine, qui gregem voce contineant, & qui noctu, cæteris dormientibus excubias agant. Inter volandum etiam mutatis ſubinde ordinibus, litteras quaſdam videntur effingere: quas etiam primus ab

eis obſervâſſe fertur Palamedes. Hinc grues, *aves Palamedéa* dicuntur. Poſt interitum eius Græci ipſum flevêre, & non ſine ſuſpiriis deſiderârunt; qui & in tragœdia Euripidis de eo recitarunt hos verſus.

ἐκαίνετε ἐκαίνετε τῶν ἑλλήνων ἄριστον, τὴν οὐδὲν
ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσῶν.
Interfeciſtis, interfeciſtis Græcorum
Optimum, nemini nocentem, luſciniam
Muſarum.

Et Virgil. 2. Æneid.

——— quem falſa ſub proditione Pelaſgi
Inſontem infando judicio, quia bella vetabat.
Demisêre neci; nunc caſſum lumine lugent.

Ethica.

I. (*a*) Cauſa exitii Palamedis, invidia fuit, de qua disertè ſanctiſſimus Pontifex Gregorius Nyſſenus, in lib. de octo beatitud. inter alia ait: videtur mihi invidiæ atque ſimulationis vitium, irà multò gravius eſſe: quantò occultum malum etiam apertô atrocius eſt. Etenim ex canibus eos magis cavemus, quorum neque latratus iram præſignificat, neque ex adverſo incurſus eſt: ſed miti pariter ac manſueto habitu, non prævidentes, neque circumſpicientes nos obſervant. Verè Plinius lib. 31. c. 2. Periculoſiores, inquit, ſunt fontes, qui limpidis aquis blandientes, oculis tamen perniciem afferunt; minus formidandi, qui ipſa ſpecie teſtantur aquas eſſe fugiendas. Difficiliùs vitantur mala, quæ boni prætextu fallunt.

Antigonus Rex Diis ſacrificans, precabatur, ut ſe à ſimulatis ſervarent amicis: cúmque percontaretur quiſpiam, quamobrem tale quid à Diis optaret: *Quia* inquit, *hoſtes, cùm cognoſco, caveo.* Juxta Magni Leonis dictum. *Plus plerumque periculi eſt in inſidiatore occulto, quàm in hoſte manifeſto.* Inſidiator eſt, qui ſub amici fronte, inimicum intus alit, qui amorem oculis, fronte, verbis loquitur; odia pectore circumfert, quæ, opportunitatem nactus, effundat in nimis credulam mentem. In hunc quæ robora ſufficiant? quæ prudentia ſatis caveat? Incauta ferè generoſitas eſt. Et, quò fortior quiſque, quò animo celſiore (qualis erat Palamedes) hoc magis inſidiis patet, ex ſe enim cùm metiatur omnes, candorem ſuum legit in omnibus; nec metuit dolos, quibus caret, ignorátque inſidias, quas nullas defert, nulli parat: indignas enim arbitratur viro forti

(*a*) *Invidia malum perdit viros bonos.*

forti fraudes; & dolis ſe tegere, cùm viribus poſſit, ignaviſſimi pectoris eſſe putat. Hanc malignitatem ſcelúſque nefarium objecit Ajax Ulyſſi, in illa nobili Achilleorum armorum petitione. 13. Metam. Dictys Cretenſis de Palamedis nece ſic ſcriptum reliquit. Per id tempus Diomedes & Ulyſſes conſilium de interficiendo Palamede ineunt, more ingenii humani, quod inbecillum adversùm dolores animi, & invidiæ plenum, anteiri ſe à meliore, haud facilè patitur. Meminit huius Palamedis injuſtè occiſi etiam Socrates apud Xenophontem in Apologia. Non enim mihi (quod innocens moriar) ſed condemnantibus hoc turpe: ſolatur autem me & Palamedes ille, non diſſimiliter condemnatus, cui majores laudes ex injuria Ulyſſis obvenerunt. Nimirum invidiæ filia eſt calumnia, hæc opprimit innocentiam. Siracides cap. 28. *Multi ceciderunt in ore gladii, non ſic quaſi interierunt per linguam.* Id eſt, plures occidit lingua maledica, calumniatrix, inſidians, necem machinans, quàm gladius: nam illa vitam ſimul ac famam, falsè criminando aufert.

II. (*b*) Artes pſeudopoliticas egregiè verſipellis Ulyſſes expreſſit. Horum hominum lingua, doloſus ignis eſt, ſub quieto cinere; falſa, ſimulata, inſidioſa pax; malacia in occaſionem ultionis intenta: umbra fœderum, ſimultas, officii oſtentatione blandiens ſimul, ac ſæviens. Symbolum linguæ huius politicæ eſt hoc. (*c*) Crocodilus tergo inſidentem vehit felem, addita hac inſcriptione: *Flemus & mulcemus, ut fallamus.* Nam Crocodilus antequam hominem invadat, & glutiat, lacrimas emittit. Et felis inſidioſum & aſtutum animal, nunc pedes lambit, nunc pelliculam linguâ extergit, nunc pectus aut tergum polit, ſéque totam aſſiduè comit, nihil ut illâ ſit cultius atque comptius; ſemper tamen armatos habet ungues, & ad nocendum paratos. Talis Ulyſſes fuit, tales etiam hodie, præſertim in aulis Principum frequentes Crocodili & feles occurſant, ubi invidia quotidiana, plurimæ aſſentandi & calumniandi occaſiones; alii in alios varias nocendi vias cominiſcuntur, & ſub veri ſpecie, *Veritas* opprimitur. *Venenum aſpidum ſub labiis eorum.* Ait expertus Vates pſal. 13. In aquis latet crocodilus, anguis in herba; in aulis lingua; quæ quò eſt dulcior, hoc eſt virulentior. Monet Sapiens Proverb. 2. *Ut eruaris à via mala.* Cuius? *qui perverſa loquitur. Qui relinquunt iter rectum & ambulant per vias tenebroſas.* Sic ambulant illi, qui aliud corde clauſum, aliud ore promptum habentes, per tortuoſas ambages quærunt, quem, quod diabolus (id eſt calumniator) facit, devorent. Tali homini in os ingeras, quod Maronianus paſtor ſuo contribuli:

(*b*) *Lingua pſeudopolitica.* (*c*) *Crocodilus.*

Etſi non aliquà nocuiſſet, mortuus eſſet. Eclog. 2.

Id Ulyſſes propoſitum ſibi habuit: id effectum dedit. Siracides c. 6. monet: *Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis tuis attende.* Maxime ſunt enim in ipſis amicitiis inſidiæ. Hinc illud Poëtæ:

Fallere difficile eſt inimicum: at amicus amicum
Fallere non magno Cyrne labore poteſt.

Antigonus Rex, teſte Plutarcho, quotidie Deos rogabat, ut ſe ab amicis protegeret: rogantibus, cur non potiùs ab inimicis, reſpondit: *Quia hos cognitos vitare poſſum: illos verò fictos & fucatos cavere non poſſum.* Tu igitur ne fide; ſerpentibus cincti ſunt amici falſi; venena ſpargent: ne crede fronti, nunquam magis nocent, quàm dum blandiuntur, rident? ſanguinem meditantur. Laudant? damnant animo, inſidias intentant. Conſilia ſuggerunt? ne tange, in interitum eunt. Fuge lupos ſub ovilla pelle, illabuntur ſuaviter, & antè vulnerant, quàm dentem ſenſeris.

SYMBOLVM LXIX.

Vlyſſes Polyphemum Cyclopem exoculat.

Æneid. 3. Metam. 13. Homerus lib. 9. Odyſſ.

Ethicè.

1. Ingenium præſtat robori. 2. Somnolentia & negligentia paſtorum. 3. Cyclopis donum quale. 4. Crudeles tyranni.

Cyclopes *Neptuni* & *Amphitrites* filii, miniſtri Vulcani, Jovi ſua fulmina, Neptuno tridentem, Plutoni galeam, heroibus arma fabricabant. Dicti ſunt ab unico oculo, quem in media fronte habebant. Incoluerunt eam Siciliæ partem, ubi mons Ætna flammas ejaculatur. Immani ſunt barbarie, & proceritate portentoſa. Inter hos, ut vaſtitate corporis, ſic atrocitate animi eminebat *Polyphemus*,

Monſtrum horrendum, informè, ingens, cui lumen
ademptum.

In quo voracitas cum crudelitate certabat.

Trunca manum pinus regit, & veſtigia firmat:
Lanigeræ comitantur oves; ea ſola voluptas,
Solaménque mali, de collo fiſtula pendet.

Paſtorem

Paſtorem is ovium, magis autem viarum obſeſſorem, & latronem agebat; quos ex inſidiis interceptos, mox in horridum rapiebat antrum, & ad ſaxum alliſos exanimabat. Deinde Leonis inſtar, aut moloſſi, recubabat ſuper occiſos, & membra tabo fluentia, artúſque ſemianimes, & ipſa etiam oſſa avidam in alvum condebat. Venerat fortè eas in oras Vlyſſes, adverſis caſibus per varia jactatus maria; egreſſúsque navi cum duodecim ſociis, ſive regionis explorandæ, ſive aquationis causâ in ſpeluncam illam immanem deſcenderat. Ibi ſubitò à Polyphemo intercepti ſunt; cúmque jam ſex ex ejus commilitonibus dilacerati, & devorati fuiſſent, Vlyſſes ad ingenium ſuum confugit. Propinat giganti, invocatis priùs Diis generoſiſſimi vini poculum. Quò ille ad fundum exhauſto, protinus cœpit alto ſomno corripi, è medio reſupinus in antro ſonantiſſimos ronchos proflare; ſimúlque crapulâ gravis ſaniem occiſorum, & cruentas dapes cum ingeſto mero eructare. Vlyſſes occaſione arreptâ, ſe cum ſociis, circumfundit ſopito Cyclopi, oculúmque in frontis medio ſitum, ingentis inſtar clypei, acuto ſtipite terebrat, monſtróque excæcato fugam molitur. Dolore vulneris experrectus Polyphemus dum oſtii veſtibulum expanſis manibus obſidet, Vlyſſes & Socii arietum ſe ventribus ſubligantes, & ſub iis latentes, unà cum grege in paſcua miſſo elabuntur. Fraude ſeriùs deprehenſa, Cyclops fugientes inſequitur, & cùm altior undis, ingrediens per mare, navigantibus fruſtra manum injicere conaretur, clamorem ſuſtulit immenſum; quo exciti, vicinis è ſilvis & montibus reliqui cyclopes accurrunt; à quibus interrogatus de autore tantæ calamitatis, reſpondit nomen ei Οὖτιν, hoc eſt, *Neminem* eſſe (ita enim ſeſe appellaverat Vlyſſes) excipiunt illi reſponſum cum amaro ſarcaſmo & lamentantem reliquunt, non oculo tantùm, ſed etiam mente captum.

Ethica.

I. (*a*) Quanta ſit vis ingenii, Vlyſſes docet, qui cum Polyphemo compoſitus, muſca erat ad elephantum. Et tamen hic homunculus tantæ molis turrim ſtravit, non viribus, ſed conſilio. Polyphemus unum in fronte oculum præferebat: eſt enim hoc vaſtis corporibus inſitum, ut parum rationis in iis reperiatur. Sæpiùs enim:

Major in exiguo regnavit corpore virtus,
Nulla in tam vaſto corpore mica ſalis.

 Id

(*a*) *Ingenium præſtat robori.*

Id quod ſtatura puſillus, falsô dicterió notavit, dicens: *Superiora magnarum ædium non habitari.* Eleganter Phauorinus philoſophus: nihil in terris magnum præter hominem: nihil in homine magnum, præter mentem. Sic ſternit parva ſpatioſum vipera taurum. Sic David fundâ dejecit formidabilem Goliathum; ibíque mortem intulit, ubi nullum munimentum invenit, ſcilicet in cerebro, quod ictui patuit, quia ſine mente fuit. In eo quoque ſagax Vlyſſis ingenium apparuit, quòd lanigero ſub grege latens, cum ſociis evaſerit. Rides fabuloſum ſtrategema? hiſtoricum audi. Circa annum 1311. Rhodus inſula ſimili aſtu ab Equitibus S. Joannis capta eſt. Adverterat Equitum Præfectus paſtores quot-diebus ovium greges manè educere, & ſub obſcuro veſpere reducere. Immixti his plures milites pelle ovina tecti, manibus & pedibus reptantes; ipſe verò Dux habitum paſtoritium indutus ſubſequebatur: primò portis, deinde urbe & inſula potiti ſunt. Henric. Engelyran. in Pantheo, feſto Nativit. Domini. §. 2. ubi vitiosè annotatus annus.

II. (*b*) Polyphemo exitium vinum quoque attulit, nam maximos quoque in ruinam impellit temulentia. Et tamen paſtor erat, quem vigilantia decebat, & cura pecoris. Væ ovibus, quarum cuſtodes uno tantùm præditi ſunt oculo, hoc eſt, modico prudentiæ lumine, & hoc ipſum perpotandi libidine obnubilant, obſcurant, obtenebrant, extinguunt! Cœco ductore, quæ ſpes eſt gregi? Vlyſſes etiam voluptatis typum exhibet: dulce propinat poculum, in ſuavem declinat lumina ſomnum; dum dormitur, interitur.

III. (*c*) In adagiis fertur: *Cyclopis donum*, nam Polyphemus delectatus dulci vino, quod illi donârat Vlyſſes, munus ei promiſit; quô acceptó magnopere ſit gaviſurus, ſi denuo ſibi miniſtret de ſua lagena. Dedit Vlyſſes iterum atque iterum. Porrò cùm jam vino delinitum, crederet mitiùs reſponſurum, repoſcit Vlyſſes munus promiſſum. Cui cyclops hunc in modum reſpondit.

Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι,
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν. τοιδὲ τοῖ ξεινήϊον ἔσαι.

Homer. Odyſſ. lib. 9.

Poſt ſocios mihi, poſtremúſque vorabitur Vtis,
At reliqui priùs: hoc ex me tibi munus habebis.

Sic Micyllus cerdo apud Lucianum, cùm quereretur, quod non ſtatim cum aliis in cymbam Charontis reciperetur, hanc ipſam ei Clotho

(*b*) *Somnolentia & Negligentia paſtorum*, (*c*) *Cyclopis donum quale.*

tho *Parca* beneficii loco imputavit morulam, quâ paulò tardiùs ad inferos deſcenderet. Hujuſmodi ſunt ferè tyrannorum & latronum beneficia, qui ſolent hoc ipſum magni beneficii loco imputare, quòd aut minùs aut ſeriùs noceant. In hanc ſententiam Cicero Philipp. 2. Quod eſt aliud beneficium latronum, niſi ut commemorare poſſint, iis ſe vitam dediſſe, quibus non ademerint.

IV. (*d*) In eo quoque Polyphemus Tyrannos refert, qui epulas ſuas humano ſanguine inſtruunt. Hinc *Cyclopica vita*, id eſt, effera, barbara, crudelis, immanis, Divûm hominúmque contemptrix. Quàm arroganter Cyclops apud Homerum compellat Vlyſſem, vitæ ſuæ, sociorúmque gratiam per ſuperos rogantem!

Deſipis, aut certè longinquis hoſpes ab oris
Hîc ades, ut qui me jubeas, curáve moveri,
Sive timore Deûm: neque enim Cyclopica turba
Curamus ſummúmve Jovem, Divóſve beatos.

Ejuſmodi Polyphemi fuerunt Bajazetes, de quo Surius anno Chr. 1511. Expugnata Metone Peloponeſi urbe, promiſcuáque in omnem ſexum, ætatem, conditionem ſtrage edita, mille erant capita vel ſervituti vel libidini ſervata. Captivi longis adſtricti funibus ad Bajazetis prætorium perducti, ſæviſſimi Tyranni juſſu ſub ejus oculis immanè trucidati ſunt. Talis Polyphemus fuit Lucius Cornelius Sylla Dictator Roman. qui in bello Mariano ſeptem millia militum contra ſe arma ferentium in *Circum* maximum concluſos jugulari imperavit. Sub ipſum orationis ſuæ principium, quam in æde Bellonæ ad ſenatum habuit, coorto ad tot occiſorum miſerandos ejulatus in omnium Senatorum animis horrore, concuſſionéque mentium; ipſe ſedens vultu immoto juſſit eos auribus & animis ſibi dicenti adeſſe; in pauculas enim maſtigias ſuo imperio animadverti. Non ſecùs ac ſi tot millium laniena, non niſi canis unius, aut anſeris eſſet decollatio. *Voleſus* ſub Auguſto, Aſiæ Proconſul, qui ducentos quinquaginta uno die ſecuri percuſſit, ut Seneca ſcribit de ira c. 5. Incedens inter cadavera ſuperbo vultu, quaſi magnificum quiddam, conſpiciendúmque fuiſſet. Græcè proclamavit, ὦ πρᾶγμα βασιλικόν. ô regiam rem! Talis *Hannibal*, quem dixiſſe ferunt, cùm foſſam plenam humano ſanguine vidiſſet: ô formoſum ſpectaculum! Talis *Aulus Vitellius*, qui cum adiſſet campos, in quibus à ſuis legatis erat pugnatum contra Othonem, cadaverum tabe horrentes, deteſtabili voce dixit: *optimè olere occiſum hoſtem, & magis civem.* Sueton.

(*d*) *Crudelitas tyranni.*

ton c. 10. Talis C. Caligula, cujus votum erat, unam ut cervicem populus Romanus haberet, quam unico ictu dejicere poſſet. Talis Phocas Orientalis Imperii invaſor, cui in animo erat omnes è medio tollere, in quibus nobilitatis, aut gloriæ, aut prudentiæ indicium eſſet. *Niceph.* lib. 18. c. 55. anno Ch. 602. Talis *Exelinus*, barbaro potiùs quàm Italico ſolo dignus Tyrannus, qui XII. millia civium Patavinorum ad unum omnes uno compulſos loco necari juſſit. *Iovius.* Talis Wenceslaus Imp. & Bohemiæ rex, cui perpetuus comes carnifex & ſuppliciorum miniſter; quo tam familiariter utebatur, ut etiam filium ipſius de S. fonte levârit. *Dubrau.* lib. 23. Taceo Phalarides, Buſirides, Diomedes, Mezentios & mille alios. Quibus omnibus crudelitatis monſtris non defuit ſuus Vlyſſes, qui ultionem ſumpſit, & ingurgitatam cruoris humani tabem revomere coëgit.

SYMBOLVM LXX.

Vlyſſes Circæ triveneficæ incantamenta ſolvit.

14. Metamorph.

Ethicè.

1. Mutatio hominis in beſtiam. 2. Illecebræ voluptatis malæ.

CIrce, *Solis* & *Perſeidis* Nymphæ filia, Æetæ, Colchorum regis ſoror, veneficiorum peritiſſima; Sarmatarum rege, cui nupſerat, veneno ſublato, regnóque per ſcelus parto, cùm crudeliùs imperaret, ab incolis pulſa, in Italiam profugit, & in Circæo monte ſedem ſibi delegit, *Scyllam* puellam in monſtrum marinum transmutavit: *Picum*, Latinorum regem in avem ſui nominis, alios in alias beſtiarum formas vertit. Regiam inhabitabat ſplendidam, & medio in luco ſitam, locum, omnibus delitiis affluentem. In primo limine hoſpitibus occurrebant variæ belluæ, ſed cicuratæ, lupi, urſi, leones, canum inſtar eos adulantes. Poſt hos ſeſe ferebant obviam, & adventores per atria marmore ſtrata deducebant rara venuſtate Nymphæ; donec ad interiora veniretur. Ibi in conclavi ornatiſſimo, ſublimis in throno, in aurea veſte, & palla fulgida ſedebat venefica, ad omnem humanitatem compoſita. In cujus ubi conſpectum hoſpites venêre, mox ipſa prior ſalutare,

ſalutare, frontem in lætitiam diffundere, & ad votorum audaciam invitare. Simul in humanitatis ac benevolentiæ teſſeram, in aureo poculo *mulſum* propinare.

Quod ubi hauſerunt advenæ, ſingulorum verticem magica virga leniter contingebat. Et ecce ſubitam Metamorphoſin! mox enim ſetis horreſcere cœpère comites Vlyſſis, in porcorum figuras abire, grunnire, harámque petere. Elapſus eſt unus, cui nomen *Eurilocho*, qui ſubodoratus maleficium, reſpuit poculum, de clade ſociorum certiorem fecit Vlyſſem. Hic cum herba *moly* in amuletum à Mercurio jam antè accepta, ad Circen contendit; porrigentem medicatum ſcyphum, conantémque caput ejus virgâ illâ portentificâ permulcere, ſtricto gladio repellit; nec antè minari ac terrere deſiſtit, quàm ipſa maleficium ſolverit, & ſocios in priſtinam formam, ſtatúmque reſtituerit.

Ethica.

I. (*a*) Decantata eſt hæc fabula, & nota malæ voluptatis imago, quæ blanditiis velut delinimento quodam dementare mortales, & in beſtias transformare ſolet. Hæc, ut Dio Chryſoſtomus loquitur, non gladiis, non haſtis, non bipennibus, neque ſagittis homines impugnat: ſed luxu, deliciis, epulis, illecebris, mollitie ineſcat, decipit, effeminat, liquefacit, enervat.

(*b*) Innuit etiam fabula, eos mortalium in beſtias verti, qui nequaquam ratione ducuntur: ſed totos ſe dedunt turpibus affectibus, nihílque hominis præter nomen habentes, in pecudum naturam degenerant: puta libidine in urſos, ſpurcitiâ in ſues, ferociâ in leones, voracitate in lupos &c. Quid autem Vlyſſes, qui neque venenatum poculum ori admovit, neque à monſtrifica virga ſe tangi paſſus eſt, niſi firmum illum & conſtantem ſapientis habitum ſignificat, qui neque frangi terroribus, neque blanditiis, aut pravorum affectuum illiciis ab honeſto poteſt abduci?

II. (*c*) Agnoſce voluptatis vetitæ irritamenta. Primum eſt *Forma*. Nam Circe amabili quodam fulgore radios è vultu vibrabat, & intuentes in amorem trahebat; quam ob cauſam *ſolis filia* dicta eſt. Sapientis monitum eſt Proverb. 6. *Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius. Hebraicè*, palpebris volantibus & vibrantibus, ſicut ſol vibrat radios, & nubes fulgura. Iynx avicula, quæ

 à colli

(*a*) *Mutatio hominis in beſtiam.* (*b*) *Vitia mutant hominem in beſtiam.*
(*c*) *Illecebra voluptatis prava.*

à colli verſuta *vertilla* & *torquilla* dicitur, intuentes in ſui amorem rapere fertur, & quaſi dementare. Teſte Pierio Hierogl. lib. 25. c. 51. Prima caſtitatis labes ex oculis ducitur. *Alterum* invitamentum libidinis in ædibus Circes, *Cantus* fuit, de quo Maro. 7. Æneid.

Dives in acceſſos ubi ſolis filia lucos
Aſſiduo reſonat cantu.

Sunt enim poſt oculorum illecebras (quas meretricius veneficæ & ancillarum ornatus ac aſpectus accendit, proximus ad flagitium gradus, laſcivæ cantilenæ.

Tertium irritamentum, ſuaves *odores*. Pergit Virgilius:

--------------- tectíſque ſuperbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Etiam per nares Venus ſubit, & in ſuaviſſimis unguentis *Camerina* fœtentis Cupidinis latet. Juxta epigrammatarium.

-------- Non bene olet, qui bene ſemper olet. lib. 2.

Quartò accedit his illiciis *otium*. Ovidius de Oſtiariis Circæ Nymphis.

------------- quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt.

Quintò quid dicam de tectis ſuperbis, de menſis, de lectis, de rebus omnibus ad decipiendum diſpoſitis? Et quid aliud quàm Circen, ſeu noxiam & laſcivam voluptatem repræſentat, illa apud Regium paræmiographum *mulier garrula & vaga*, *ornatu meretricio præparata ad capiendas animas*. Audi quibus lenociniis inſidias paret. Nam apprehenſum (ſunt verba Salomonis Proverb. 7.) *deoſculatur juvenem*, & procaci vultu blanditur dicens: *Intexui funibus lectulum meum* (id eſt, ut molliùs cubes faſciis & inſtitis ſubtentis lectulum ſuſpendi) *ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto* (id eſt, picturatis, & ad oculos paſcendos ad tactum recreandum factis) *aſperſi cubile meum myrrha*, *& aloë*, *& cynamomo*. Quid aliud egit Circe? ut Vlyſſem caperet, blandum arietem omnibus ejus ſenſibus admovit: Quid porrò Salomon de lena voluptate? *Veni inebriemur uberibus, fruamur cupitis amplexibus; donec illuceſcat dies*. Hic prodit ſe impudentia proſtibuli, & palàm cupiditatem obſcœnam ſolvit. Ita miſeros decipit voluptas, & ex hominibus efficit beſtias. Experti ſunt Vlyſſis ſocii. Quid, quòd Vlyſſes ipſe, quamvis initiò generosè reſtiterit, tandem ineſcatus ſit. Nam ſi Homero credimus, veneficæ amoribus irretitus, annúmque integrum in illa Circes

la Circes regia verſatus, denique filium ſuſcepit, Telegonum nomine; qui, quod fieri ſolet, parenti non tantùm probro & decori, ſed etiam exitio fuit. Quid enim ex vipera, niſi venenatus partus naſceretur? Cave quiſquis es, *Calicem aureum meretricis Babylonia*. Jerem. 51. veneficium pro beneficio porrigit. Soporiferum Circes poculum non abſimile videtur illi aſſaſinorum paradiſo, de quo Paulus Venetus lib. 1. c. 28. Orient. hiſtor. In Perſidis regno tyrannus quidam, Alaodinus dictus, Muletam regionem occupavit, multóſque ſicarios, quos dixêre Aſſaſinos hoc aſtu ſibi adjunxit. In valle quadam amœniſſima, & præruptis cincta montibus paradiſum omni deliciarum genere, qualem ſuis Mahometes promittebat, inſtruxit. In eum locum, oblata ſoporiferâ potione, dormientes deferendos curabat. Experrecti, cùm omnibus deliciis affatim fruerentur, revera ſe in paradiſo fuiſſe credebant. At præſtigiator ille, capta opportunitate, medicato poculo ſopitos, rurſus extra paradiſum efferebat, eos, ad omnia, quæ imperabat, patranda paratiſſimos poſtea habiturus. Quid aliud facit voluptas? quæ hominem ubi ſemel falſis deliciarum illecebris captum extra ſe poſuit, & in cœlo quodam imaginario collocavit, deinceps ad abiectiſſima quæque mancipium habet.

SYMBOLVM LXXI.

Vlyſſes Sirenum cantus ſpernit.

Homerus Odyſſ. lib. μ

Ethicè.

Blanda Libido etiam heroës ſternit.

Sirenum fabulam jam alibi expoſuimus; hîc ſatis erit apponere laudes, quas Venuſinus Vates de Vlyſſe canit epiſt. 2. lib. 1.

Rurſus quid virtus & quid ſapientia poſſit,
Utile propoſuit nobis exemplar Vlyſſem:
Qui domitor Troiæ, multorum providus urbes,
Et mores hominum inſpexit: latúmque per æquor
Dum ſibi, dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces, & Circæ pocula noſti:

Quæ ſi cùm ſociis ſtultus, cupidúſque bibiſſet:
Sub domina meretrice fuiſſet turpis, & excors:
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

(*a*) Ubi tamen notes, eum, qui Sirenum blanditias generosè contempſit, non Circes modò, ſed etiam Nymphæ Calypsûs amoribus implicatum fuiſſe, ita ut ſeptem ipſos annos cum hac exegerit, neque tum diſceſſurus, niſi Jupiter per Mercurium, deæ imperâſſet, ut tandem hoſpitem nimis placentem dimitteret: Tanti eſt familiariùs cum feminis agere, etiam virum, etiam ſapientem, etiam Vlyſſem. Conſortium cum altero ſexu comparat Salomon in Proverb. c. 6. igni in ſinu; urit accedentem. *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant, aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Vox, oculi, vultus, totum feminæ corpus eſt quaſi ignis, intuentem, colloquentem, converſantem cypriis flammis tacitè, & neſcium ſuccendens. Documentum eſt Vlyſſes, tot adverſis caſibus ſuperior, tot laboribus induratus: ad calorem tamen iſtum ut cera liquefacta diffluxit; & à fluctibus ejectus, in flammam incidit nocentiorem aquis.

Equidem multos, quos non debilitârat dolor, ſuperavit voluptas: quíque ſine ullo metu pericula adierant, labores pertulerant, vulnera exceperant, mortem ipſam, quâ nihil terribilius eſt, pro nihilo putaverant, iidem appetiti voluptatis illecebris non potuerunt eam rectis oculis contueri. Vltrò etiam induerunt ſeſe in illius retia, ſéque molliſſimis illius vinculis deviciendos, ac conſtringendos præbuerunt. Quem unquam, vel in fabulis, quod ſuprà expoſuimus, fortiorem Hercule accepimus? at ille Jovis ſatu editus, ille monſtrorum domitor, ille purgator orbis, in quem nihil unquam virium habuit dolor, à voluptate devictus eſt, & in *Omphâles* gremio cubans, iiſdem illis manibus, quibus infans inuſitatæ magnitudinis angues extinxerat, quibus poſtea, delapſo è luna leoni fauces eliſerat, creſcentem damnis, & vires ex ipſa ſua cœde ducentem hydram confecerat, pervigilem draconem in æternum ſoporem collocaverat; is, inquam, pro corona populea mitellam, aut calanticam capite geſtans, pro leonis pelle crocotam indutus, pro clava & arcu colum, & calathos tractans, non tantùm virtutis, verùm etiam ſexûs ſui oblitus, ad arbitrium dominæ penſa carpebat. Roma nullum unquam hoſtem Hannibale infenſiorem habuit. At quem non Pyreneorum montium aſperitas, non Rhodani fluvii impetus, non objectus à natura

(*a*) *Voluptas blanda heroës ſternit.*

natura ad tutandam, ab incurſibus exterarum gentium Italiam, Alpium vallus retardaverat; cujus imbutum usque à pueritia capitali Romani nominis odio animum, non fames, non frigus, non ulla denique mali vis domare potuerat; qui tot ad Traſymenum lacum, tot ad Cannas Romanorum millia ceciderat; qui Romam ipſam capere noluerat magis, quàm non potuerat, illum Campanus luxus ac deliciæ perdiderunt; ut verè à clariſſimis ſcriptoribus dictum ſit, *Capuam* Hannibali *Cannas* fuiſſe. Atque hoc fuit, quod Poëtæ per fallaces Sirenum cantus, per Vlyſſis obturatas aures indicare voluerunt, felicis utique, temperantis, fortiſque viri, ſi ad ultimum Circes & Calypsûs blandimenta cavere potuiſſet, aut potiùs voluiſſet. Tandem tamen enavigavit, & ad patrios lares rediit Ithacenſis heros, periturus, niſi Sirenes, doloſas voluptatis illices ſurda aure tranſiiſſet. Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus, ait in epiſtola quadam: Et nos ad patriam feſtinantes (ſcilicet cœleſtem) mortiferos Sirenum cantus ſurda debemus aure tranſire. Non eſt hîc inobſervatè transmittendum plus aliquando in audientium, quàm canentium Sirenum mollitie, periculi ſubeſſe; cujus rei ut aliquod documentum proferamus, Philippum Macedonum regem, virum cæteroquin ſapientem adducamus. Hunc aiunt mulieris cujusdam Theſſalæ amore ita exarſiſſe, ut plerique ſuſpicarentur, eum amatorio quodam philtro eò adactum. Quam ob rem Olympias Philippi conjux tantum operæ poſuit, ut tandem Theſſalam illam prehenderit; quam cùm diligenter intuita eſſet, ejus formam certè bonam, verba omnia naturam ingenuam ſpirantia, præclaram educationem advertit; faceſſant ergo, inquit, calumniæ: tu enim verò in vultus & ſermonis tui gratia philtrum habes; neque alio faſcino capitur Philippus.

SYMBOLVM LXXII.

Vlyſſes iterum naufragus enatat, & operâ Palladis ad delicioſos Alcioni hortos defertur.

Hom. Odyſſ. l. c.

Ethicè.

1. Laboribus & virtute ſuperanda fortuna. 2. Nulla eſt ſocietas virtuti cum voluptate. 3. Irritamenta malorum vitanda. 4. Virtutis experimenta. 5. Herba *moly* timor Dei. 6. Contemptus religionis: viciſſitudo fortunæ: victoria libidinum.

I. (*a*) Hic diſce, quid homini in quacunque fortuna præſtet ſtudium ſapientiæ, ſeu Palladis amor. Periiſſet Vlyſſes, niſi alumnum ſuum excepiſſet dea. Adeò viro vel forti, vel ſapienti omne ſolum patria eſt. Sapientiâ illæ parantur opes animi, quæ nec furto eripi, nec incendio abſumi, neque naufragio abſorberi poſſunt. Invenit Vlyſſes etiam ignotus hoſpitium ibi, ubi rerum omnium abundat copia. Hic fructus eſt ſapientiæ, non tam ſe Fortunæ, quàm Fortunam ſibi accommodantis. Vlyſſes priùs fluctibus jactatur, antequam Alcioni poma deguſtet. Laboribus emenda ſunt prœmia; & quies agitatione. Inter adverſa creſcit virtus, & preſſa reſurgit. Sudore colligit fructum. Nudus erat Vlyſſes, & rebus omnibus ſpoliatus. Quis egenum & deſertum ſuſcepit? Homero teſte, ex naufragio ad uxorem *Alcinoi*, Phæacum regis, cui nomen *Arete*, id eſt, *virtus*, delatus eſt. Romani dictum eſt Philoſophi: *nemo cum ſarcinis enatat.* Etiam nudus, ſi bonus eſt, ſecum omnia portat. Navigamus omnes: æſtibus, ventis, tempeſtatibus agitamur. Felicior & ſecurior eſt, quem naufragantem non premunt onera, hoc eſt, cupiditates honorum, opum, voluptatum, totidem virtutis impedimenta, quæ gravatum animum ad tranquillitatis portum enatare non ſinunt.

II. (*b*) Neque tamen apud Phæaces ſe retardari paſſus eſt Ulyſſes. Quare? audi Homerum:

Non

(*a*) *Laboribus & virtute ſuperatur fortuna.* (*b*) *Nulla eſt ſocietas virtuti cum voluptate.*

Non pugnis, durâve exercent membra palæſtrâ:
Sed menſam, & citharæ ſtrepitum, dulceſque choreas,
Straguláque, & molles curanr per balnea lectos.

Nulla ſocietas eſt virtuti cum voluptate. Teſtatur Seneca, lib. de beata vita c. 8. Virtus malâ vitam non admittit: & infelices quiddam non ſine voluptate, imò ob ipſam voluptatem ſunt: quod non eveniret, ſi virtuti ſe voluptas immiſcuiſſet, quâ virtus ſæpè caret, nunquam indiget. Quid diſſimilia, imò diverſa componitis? Altum quidam eſt virtus, excelſum, regale, invictũ, infatigabile: voluptas humile, ſervile, imbecillum, caducum, cuius ſtatio ac domicilium fornices ac popinæ ſunt. Virtutem in templo invenies, in foro, in curia promuris ſtantem, pulverulentam, coloratam, calloſas habentem manus: voluptatem latitantem ſæpiùs, ac tenebras captantem; circa balnea ac ſudatoria, ac loca ædilem metuentia; mollem, enervem, mero atque unguento madentem, pallidam, fucatam, & medicamentis pollutam. Nihil igitur Ulyſſi cum *Alcinoi* (ut adagio fertur) *menſa*, luxu & epulis diſtentâ. Frugalitatem docuit eum patria Ithaca, quæ juxta Homerum aſpera quidem erat, ſed bona *κυροτρόφος*, id eſt, juvenum altrix: dum eos conſuefecit frugaliter, & continenter vivere, & ad omnem virtutis functionem exercuit, paupertate Magiſtra.

III. (*c*) Ut *Alcinoi menſa* in adagiis, ſic *menſa Sybaritica* celebratur, id eſt, mollitie ac deliciis luxurians. Sybaritæ enim in regione Tarentina populi, homines fuerunt in omne genus deliciarum, luxûs, & libidinis intemperatiſſimè effuſi. Inde quidquid eſſet molle, effæminatum, luxurioſum, ambitioſè apparatum, dictum eſt Sybariticum. Iidem omnes artes, quæ cum ſtrepitu exercentur, ut fabrorum, ærariorum, & materiariorum in ſuam civitatem recipi noluerunt: & ne alicunde ſomnus interrumperetur, gallos gallinaceos perpetuò exiliò multarunt. Magni ſtetit ipſis hæc mollities; nam cùm equos inſtituerinr, ut ad tibiæ cantum ſaltarent, Crotoniatæ finitimi, hoſtes eorum perpetui, in ipſo prælii congreſſu modulamen equis Sybariticis aſſuetum, claſſici loco incinuerunt, quô illi exultabundi, inſeſſores hoſtili ferro objecerunt. Cautior Ulyſſes, quem ne perderet luxus, vitavit irritamenta malorum, Alcioni menſas & hortos.

IV. (*d*) Denique Ulyſſis caſus & labores ad varia virtutis experimenta referuntur à Mythologo lib. 9. c. 1. Sociorum illius pars in præliis adversùs Ciconas amiſſa: pars à Læſtrygonibus abſumpta; nonnulli à

(*c*) *Irritamenta malorum vitanda.* (*d*) *Virtutis experimenta.*

li à cyclope vorati; alii à Scyllâ & Charybdi abſorpti ſunt. Quò ſignificatur, multos rebus adverſis frangi ac conſternari, animóque deficere, ut ad Piorum locum, tanquam in patriam pervenire non poſſint. Alii contrà ex illis non ceſſere quidem difficultatibus, adverſus quarum molem invicti perſiſtebant; ſed inter Phæacum delicias, inter fructuum Lotophagorum ſuavitatem, aut per jucundiſſima Circes pocula, propriam ſalutem neglexerunt: ut voluptates, quàm inter graviſſima pericula ſocios Ulyſſis deſiderârit. Quanta ſit autem vis voluptatum, quámque perniciosa mortalibus, declaravit exemplum Polyphemi: quippe cùm vel tanta moles Cyclopis fuerit, per vini tamen ſuavitatem oppreſſa eſt. Alii cùm neque vi deliciarum, neque periculorum magnitudine victi fuiſſent, ob avaritiam in multas difficultates ſe intruſerunt; cùm utrem ventorum, multorum laborum ac calamitatum originem, plenum, ab Æolo incluſorum, clàm dormiente Ulyſſe, ſolviſſent. Alii potiùs ambitione, quàm vel avaritia, vel omnibus prædictis difficultatibus erant transverſum agendi, niſi Ulyſſis prudentiâ fuiſſent aures omnibus obduratæ adversùs Sirenum cantus. Somnus brevis, cui indulſit Ulyſſes, oſtendit, quàm neceſſaria ſit Imperatori vigilantia; cùm ne tantillum quidem ab adminiſtratione rerum ad communem omnium ſalutem pertinentium recedere liceat. Venti ex utribus emiſſi nullis votis revocari potuerunt.

Ante capillata eſt, pòſt eſt occaſio calva.

Deinde ſignificatum eſt, præter hæc viro bono neceſſariam omnino eſſe prudentiam, & rerum fortuitarum quaſi divinationem quandam, & præcognitionem, cùm Ulyſſes ſciſcitatum de rebus futuris, vel ipſos inferos adiêrit.

V. (e) At verò non ſufficere vires humanas ad ſuperanda pericula, vel titillationes voluptatum, ad quas obſtupeſcit humanum ingenium, facilè monere poteſt Mercurii munus, herba *Moly*, quod datum eſt Ulyſſi adversùs omnia veneficia. Rectè hanc herbam *Timorem DEI* dixeris, potentiſſimum contra vitiorum irritamenta remedium. Feſtivum eſt, quod in part. 1. hiſtor. Societatis. lib. 5. legitur de noſtris Patribus magnâ innocentiâ in aula Joannis III. Luſitaniæ Regis verſantibus: nam rogati à Principe, quo antidoto uterentur inter tot peccandi illecebras, ſalva integritate viventes, reſponderunt ſe herbam quandam circumferre, quæ vim haberet interimendæ libidinis, illámque non aliam eſſe, quàm *Timorem Domini.* Verè, piéque.

VI. (f)

(e) *Timor Dei.*

VI. *(f)* Sed cur ſocii Ulyſſis navi de cælo fulminata, ob mactatos *Solis* greges, in mari periêrunt, ac ſolus Ulyſſes evaſit? Illi contemptæ religionis pœnas dederunt; hic prœmia cultæ pietatis accepit. Hic idem modò nudus, & ad littus ejectus inter frondes deliteſcit: modò auri & argenti dives multis acceptis ſociis & muneribus, in patriam dormiens exponitur, ob fortunæ viciſſitudines, quas virum ſapientem æquo animo perferre par eſt. Hic idem ſumpto mendici habitu, conſilio Palladis, poſt omnes procos cæſos, tranquillus in patria fuit, id eſt, extinctis libidinis ac voluptatum omnium ſtimulis, qui ſunt quaſi proci animæ noſtræ, felicitatem tranquillæ conſcientiæ, & prægustum illum æternæ beatitudinis conſecutus eſt. Atque hæc de Ulyſſe Mythologica. Nunc Penelopen, uxorem eius, feminarum gemmam conſideremus.

(f) Contemptus religionis: fortuna viciſſitudo: victoria libidinum.

SYMBOLVM LXXIII.

Penelope caſta.

Ex Homeri Odyſſea.

Ethicè.

1. Uxor bona. 2. Caſta. 3. Otium vitandum feminis. 4. Fides conjugalis.

SIngularis pudicitiæ, formæ, ac fidei conjugalis hæc exemplar extitit; totis triginta annis, quibus Ulyſſes eius maritus abfuit, pro mortuo vulgò habitus, nullis aut parentum precibus, aut procorum pollicitationibus adduci potuit, ut fidem diſcedenti marito datam violaret, alteríque nuberet. Cùm autem nobiliſſimi quique, magno numero juvenes, eius limina aſſiduè tererent, illámque ſinguli uxorem ſibi poſtularent, ſic ut tergiverſanti, vim jam jam illaturi viderentur; tantum moræ ad deliberandum impetravit mulier tam aſtuta, quàm caſta, quantum telæ, quam in manibus habebat, abſolvendæ ſatis eſſet. Verùm de nocte retexens, quæ interdiu texuerat, procos in adventum Ulyſſis diſtulit; qui poſt tot annorum intervallum domum redux univerſos è medio ſuſtulit.

Ethica.

I. (*a*) Propter caſtimoniam tam inſignem, Penelope tam apud Hiſtoricos, quàm apud Poëtas præclarum meruit elogium. Quid enim? fuit Penelope femina; fuit opulenta; fuit ambitione digna; fuit ita deſerta à marito, ut vidua poſſet haberi, fuit muneribus, alloquiis, lenociniis ſollicitata: neque unum tantummodò habuit ſollicitatorem, ſed multos; & ſuperavit omnes. Quanta res eſt, inter tot impuros caſtam manſiſſe? In his ſcopulis quot aliæ feminæ navem fregiſſent, & quàm multas naufragii ſui accuſationes attuliſſent? Sic Homerus eam laudat, ſic alii prædicant Poëtæ; qui meliores pudicitiæ laudatores, quàm amatores, crediderunt tamen, eam per tot annos caſtitatem ſervare potuiſſe. Horum unus ita canit:

Penelope manſit (quamvis cuſtode careret)
Inter tam multos intemerata procos.

Non defuerunt omni ætate feminæ, quæ ingenio atque arte, non ſecùs atque Penelope illa,

Nocturno ſolvens texta diurna dolo.

Caſtum ſervarunt cubile. Omnibus gentibus ſuæ fuere Suſannæ ac Sabinæ, mori quæ maluerunt, quàm fœdari. Præclarè Siracides c. 26. *Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta & pudorata*, id eſt, caſta, proba, Deo maritóque ſervans fidem. Alludit ad illud Proverbiorum 18. *Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum, & hauriet jucunditatem à Domino.* Septuaginta vertunt. *Invenit Gratias & Charites.* Vidit hoc Plutarchus quoque, qui docet felices eſſe nuptias illas, à quibus *Charites* non exulant. Videtúrque Salomon tres charites in conjugium adducere, hoc eſt, *amorem* quendam, omnes temporis differentias amplectentem. Multi enim amorem præmittunt conjugiis, quia nubunt, ut ajunt, per *amores*. Sed vix-dum nuptiæ copulatæ ſunt, cùm amor intepeſcit. His una duntaxat ex Charitibus præfuit. Alii nuptias non ſolùm ex amore ſuſceperunt, ſed etiam aliquamdiu poſt nuptias in eo perſtiterunt; poſtea tamen decurſu temporis deferbuit æſtus ille, & tantùm non penitùs refrixit. His nuptiis duæ Charites interfuerunt. Tertii ſunt, quorum amor & conjugalis gratia ante nuptias, in nuptiis, ac deinceps toto vitæ tempore conſtans fuit. Atque his trium charitum, in unum conſpirantium, favor felicitatem connubii attulit. Multi quærunt uxorem pulchram, alii nobilem, alii opulentam, pauci *bonam*. Quod tamen præcipuè quærendum eſt,

(*a*) *Uxor bona.*

eſt, & paucis obtingit. Mulier enim naturâ fragilis, eſt cupida, pigra, dicax, procax, fallax, maligna: adeò ut Eccleſiaſticus c. 25. dicat: *Brevis omnis malitia ſuper malitiam mulieris.* Celebre eſt illud Socratis dicentis, tria ſe mala aſſecutum, Grammaticam, Paupertatem, & pernicioſam uxorem: duo priora ſe jam effugiſſe, tertium effugere non poſſe. Et illud Menandri: *Vxor eſt malum neceſſarium.* Et notanter dixit Salomon, qui *invenit*, ut indicet fortuitum quid eſſe uxorem bonam. Quæ certò conſiliò nanciſcimur, dicimur ſumere, & accipere; quæ verò fortuitò obveniunt, *invenire*: præſertim quia mulieres omnes, antequam in uxores ducantur, oſtendunt ſe bonas, generoſas, & amabiles, tegúntque ſuas iras, cupiditates, otia, & vitia, quæ tum primùm exerunt, poſtquam ductæ ſunt. Hæc Cornelius à Lapide in memoratum Salomonis locum.

II. (*b*) Ulyſſes cum Penelope tres Charites domum duxit, dum uxorem probam, pudicam, induſtriam ſibi copulavit. De huiusmodi conjuge prædictus Salomon Proverb. 5. *Cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus:* id eſt, filius, ex matrona caſta ſuſceptus. Eſt enim amor cervi & cervæ ſingularis. 1. Velocitas in iis mira ad invicem opitulandum. 2. Carent illi felle, ut mutuam charitatem intelligas. 3. Cervæ ſunt acri auditu, timidæ, & adverſus hominum inſidias circumſpectiſſimæ; quod maritatis notandum, ne plus æquò virtuti ſuæ fidant. Procos habuit Penelope, habent & ipſæ. Caveant ſuſpectum conſortium, ne contingat illis; quod Martialis de Lævina canit, lib. 1. Epigram.

Caſta, nec antiquis cedens Lævina Sabinis,
 Et quamvis tetrico tetrior ipſa viro;
Dum modò Lucrino, modò ſe permittit Averno;
 Et dum Bajanis, ſæpe fovetur aquis.
Incidit in flammas, juvenémque ſecuta, relicto
 Conjuge, *Penelope* venit; abit *Helene.*

III. (*c*) Conſervationem pudicitiæ ſuæ debuit Penelope manuum labori, neadíque ac texendi exercitio; neque enim Ægiſthi ſolùm, ſed etiam Clytemneſtræ deſidiâ fiunt adulteræ. De hoc argumento alibi. Hic ſufficiat monere, colum & fuſum, acum & filum eſſe feminarum ornamenta, inſtrumenta, munimenta; unde laudem ſexui, virtutem animo, præſidium comparent caſtitati. Otium, ſi mortalium ulli conditioni perniciem adfert, tum imprimis fugiendum eſt fœminis, quas cùm natura molliores effecerit, ignavia facilè diſſolvit, ac corrumpit. Non incongruè huc applices id, quod de S. Antonino Florentinorum præſule refertur,

(*b*) *Vxor caſta,* (*c*) *Otium vitandum fœminis.*

tur, eum vidiſſe Cœlites ædibus quibusdam inſidere; in quas ingreſſus, cùm duas virgines operi cum matre intentas reperiſſet, liberali manu paupertatem ſublevavit. Verùm cùm illæ ditiores factæ luxui deinceps ſe dediſſent, pulsíſque è tecto bonis geniis, mali ſucceſſiſſent, ut meliores iterum hoſpites in ædes immigrarent, emigrare otium juſſit. Faſti Mariani 2. Maii. Penelope ſi minùs laborioſa, minùs caſta fuiſſet. Telam certè texuit, quot filis, tot laudibus æternitati commendatam; tantò abſolutior omnibus Gratiis matrona, quantò minùs abſolvit, quod ſolvit, & ſæpius retexuit, quod eleganter pertexuit.

IV. *(d)* Maritalis fidei illuſtre documentum producit Fulgoſus lib. 4. c. 3. Franciſcus, inquit Sforcia Mediolanenſis, Florentini populi copiarum dux, Caſanovam oppidum vi ceperat. Quidam milites inſigni forma puellam captivam ducebant, clamantem, ut ad primarium ducem deduceretur. Ad eum perducta, interrogante Franciſco; quamobrem ad ſe venire cupiſſet, reſpondit, ut eius voluntati obſequeretur, modò incolumis à militum injuria ſervaretur. Franciſcus amanti, uti videbatur, paruit: cúmque noctu eam complecti vellet, puella lacrimarum plena, per Virginem DEI matrem, cuius imaginem lecto de more affixam Franciſcus, ſingulari veneratione colebat; item per famam, quæ de ipſius bonitate apud omnes erat, rogavit, ne ſe caſtitatis honore privaret, ſed marito intactam potiùs reſtitueret, qui cum aliis captivis in vinculis cuſtodiebatur. Dux pudicitiæ eius conſpectô ſtudiô, ſtatim lecto proſiliit: manéque accerſito ad ſe viro, eam publicè reſtituit, adjurans, nihil cum ea ſibi rei fuiſſe. Idem narrat de Engeltrude, nobili Ravennati puella, cuius pater cum Ottoni Imp. eam oſculandam offerret, illa de genibus in pedes ſe erigens (nam in templo tum erant) & ſtans rubore perfuſa dixit: Ne mi pater promittas cuiquam, quod non eſt in poteſtate tua. Equidem priùs quàm ab alio viro, niſi futuro marito, me contrectari permittam, hoc cultro (& ſimul eum eduxit) pectus meum perfodiam. Quod tam generoſum dictum ſic Imperatori probatum eſt, ut illi virum inſignem Guidonem, unum è Palatinis cum ampla dote dederit. Quin gentiles etiam feminæ in hac virtute excelluerunt. Plutarchus de Lacæna refert, eam de ſtupro appellatam, reſpondiſſe: Puella cùm eſſem, patri didici dicto audiens eſſe; idque feci; poſtquam nupſi viro.

SYM-

(d) Fides conjugalis.

SYMBOLVM LXXIV.

Polydorus nefariè peremptus, ex tumulo loquitur. Mater ejus Hecuba in canem migrat.

Hom. Iliad. X. Virgil. 3. Æneid. Ovid. 13. Metamorph.

Ethicè.

1. Avaritiæ peſtis. 2. Ira feminarum. 3. Vxor litigioſa. Quomodo compeſcenda.

P*Olydorus*, Priami filius ex Hecuba fuit, quem pater initio belli Troiani, incertum communis Martis exitum metuens, cum magno auri pondere educandum tradidit *Polymneſtori* Thraciæ regi, antiquo hoſpiti, amico, & genero ſuo. Sed ille deletâ Troiâ, cæteriſque Priami filiis ferè omnibus interfectis, auri cupiditate abductus, Polydorum in littore navis ſpatiantem telis aggreditur, & fruſtra fidem deorum, hominúmque implorantem occidit, cæsóque tumulum injicit, cui poſtea myrti virgulta ſupercrevere. In eas oras Æneæ claſſem, Troiâ captâ, profugi, detulerant venti, exſcenſione facta, conſtituit ipſo in littore urbem condere, quam *Ænum* à ſuo nomine appellavit, ídque ut fieret auſpicatò, diis ſacrificia inſtituit. Fortè collis in oculos incurrebat, corno ac myrto densè conſitus, accedit, & ad aram frondoſa ſtirpe tegendam, myrteas virgas humo vellere connititur. Et ecce formidabile oſtentum; arbùſcula, quam ab ima radice convellerat, cruentas guttas deſtillat. Ille cohorreſcere, & artubus omnibus contremiſcere. Iterum aggreditur, & iterum terretur ſimili monſtro, ad tertium haſtile convellendum, cùm majore vi nixus incubuiſſet, flebilis quidam gemitus ab infimo colle ad aures accidit, & ſecundùm gemitum vox hominis, conquerentis, ne miſerum dilaniaret: parceret ſepulto, néve pias manus inquinaret ſcelere cognati ſanguinis: Polydorum ſe eſſe, hìc loci telis & terra obrutum, è quibus hæc ſilvula excreſceret; fugeret ocyus terras perfidas & impias, ſalutíque ſuæ conſuleret. Ad hæc obſtupeſcenti, & horrore perfuſo Æneæ, cæpit tumulatus enarrare ſeriem fatorum ſuorum. Ille ad ſe ex pavore reverſus, Polydoro ritè inferias

ferias facit, juſtiſque perſolutis, barbaram tellurem linquit, versùs inſulam Delon vela facit, non ſine dira execratione ſceleratæ cupidinis habendi.

Aliter paulò recenſet hanc fabulam Euripides in Hecuba tragœdia, & ex eo Ovidius. Scilicet Polydorum etiamnum infantem à parente Priamo ad Polymneſtorem Thraciæ regem, miſſum, clàm alendum, addito magno auri pondere. Vt verò ceciderat fortuna Phrygum, impium tyrannum corripuiſſe ferrum, jugulúmque puero multis vulneribus hauſiſſe: Vtque criminis ſuſpicionem à ſe aboleret, cadaver in undas projeciſſe. Græcos everſâ Troiâ, dum repetunt patriam, in eam Thracum regionem cum captivis viris, feminiſque delatos: ibi Hecubam nuper Troianorum reginam, Priami conjugem, cum concaptivis feminis, poſt tot ſuorum clades & funera, Vlyſſis ſervituti addictam, cùm fortè corpus Polyxenæ filiæ, ibidem ad aram mactatæ ablutum ad littus progrederetur, Polydori ſui cadaver, fluctibus ejectum, multiſque plagis confoſſum reperiſſe; primóque ſtetiſſe attonitam, poſtea agnito filii corpore, in lamenta effuſam; denique ultionis cupiditate ſtimulatam, Tyrannum ad ſecretum colloquium evocâſſe, ſimulâſſéque, ſe ingens auri pondus velle illi ſecretò indicare, quod pro filio redderet (nam Polymneſtor finxerat Polydorum vivere ac valere) cæterùm hominem avarum, fide adhibita, in tabernaculum captivarum ingreſſum, protinus ab iis invaſum, unguibus laceratum, & exoculatum fuiſſe. Quô compertô Thraces lapidibus ac maledictis Troiadas abnavigantes inceſſiſſe: Hecubam diras, ac devotiones in barbaros ſtrenuè regeſſiſſe, ſubitóque in canem, corpore magis, quàm animo mutato, converſam fuiſſe.

Ethica.

——— Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames

(*a*) Exclamat in commemoratione hujus cædis Maro. O deteſtabilis & execranda (hoc enim ſignificat vox *ſacra*) auri cupiditas quod officium non violas, quod hoſpitium non polluis, in quæ ſcelera non adigis eos, quos poſſides! Quid verò crudelius? Polymneſtor rex occidit regis filium alumnum; quid perfidioſius? propinquum: quid injuſtius? hoſpitem: quid magis nefarium? Et cur? ob aurum, ob

(*a*) *Avaritia peſtis.*

ob metallum fulvum, quod à Plinio vocatur *pernicioſum*, à Perſio *doloſum*, ab Ovidio *nocentiſſimum*, à Propertio *inimicum* fidei, à Platone *injuſtum*, à Plauto *maleſuadum*, à Virgilio, quod fas omne abrumpit, & omnia divinarum, humanarúmque legum jura perfringit! Tullius 4. offic. Nullum vitium eſt tetrius, quàm avaritia, præſertim in Principibus, & rempubl. gubernantibus, qualis erat Polymneſtor. Et Salluſtius in Catil. avaritia fidem, probitatem, cæteráſque bonas artes ſubvertit: pro his ſuperbiam, crudelitatem, deos negligere, omnia venalia habere edocuit. Avaritia ſcelerum omnium mater eſt. Anacreon hoc conqueritur.

Pereat malè, expetendi
Qui, primus auctor auri:
Spernuntur hinc parentes:
Hinc cura nulla fratris:
Hinc & cruenta bella:
Quod maximum malorum eſt,
Quicunque amamus, omnes
Per hoc perimus unum.

Huic adſonat Tibullus lib. 1. eleg. 10.

Quis fuit horrendos qui primus protulit enſes?
Quàm ferus, ac verè ferreus ille fuit.
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc brevior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit; nos ad mala noſtra
Vertimus, inſævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium eſt auri: nec bella fuerunt,
Faginus adſtabat cùm ſcyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat: ſomnúmque petebat
Securus varias dux gregis inter oves.

Quia verò de hoc vitio ſæpius diſſerimus, non opus eſt hîc exemplis crudelitatis & proditionis propter aurum patratis. Id advertamus, nullum eſſe nefas tam occultum, quin denique in lucem erumpat. Putabat Polymneſtor, facinus ſuum alta tellure ſepultum; erravit. Manes ſunt ſubterranei, & ſanguis ex tumulo quoque loquitur. Quod ſi cadaver (ut alii ſcribunt) in mare jactavit, enatavit tamen, ducente Nemeſi, & cædis autorem manifeſtante. Ita nec terra, nec undæ perfidiam ferunt, tegúntve. Nox, oculorum tyranno diem abſtulit, ut clariùs

clariùs in tenebris ſcelus ſuum videret, & meminiſſet cæcitatem ſe nimio fulgori, quod aurum reddebat, debere. Hæc de Polymneſtore. De Hecuba in canem mutata paulò plura commentabimur in earum gratiam, quibus canina eſt in ore facundia.

II. (*b*) Quid ira ſit feminea cùm aliàs perſpeximus, tum ex Hecuba & concaptivis Troiadibus patet. Proverbiò fertur. *Ex ungue leonem.* Scilicet æſtima. Polymneſtor quamvis rex ex mulierum unguibus didicit, qualis ſit bellua ſexus hic, furore concitatus. Siracidis dictum eſt c. 25. *Non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam.* Etiam ferociſſimæ beſtiæ cicurantur; mulier iracunda cùm ſemel debacchari cæpit, nullos rationis frænos admittit, exaſperatur mulcendo. De hac bellua Salomon Prover. 21. *Melius eſt habitare in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa & iracunda.* Et iterum ibidem: *melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa in domo communi.* Id eſt, ſatius eſt ſolitarium degere in tecto, & ſub dio, ventis, pluviis, cæteriſque aëris injuriis exponi, quàm in domo communi & domeſticis frequente, habitare cum muliere contentioſa. Hujus enim litigia omnibus cœli injuriis reſpondent: dum clamat, tonat: cùm probra & maledicta jacit, fulminat: cùm contendit & litigat, nimbos & tempeſtates ciet: urit, cùm querula eſt: & cùm rigidam ſe, & minimè amantem exhibet, glaciem effundit. Expertus has tempeſtates eſt Socrates, quem cùm uxor Xantippe poſt multos clamores, aquâ per feneſtram ſparsâ perfudiſſet: Facilè, inquiebat, hoc futurum putabam, ut poſt tonitruum, pluviam ſentirem. Menandri vatis monitio eſt: Præſtat canem irritare, quàm anum, qualis fuit Hecuba. Sed juvenculæ plus etiam, quàm vetulæ dentatæ ſunt: viris non tantùm oblatrant, ſed eos etiam invadunt & mordent, ut Polymneſtorem Phrygiæ, quas, Poëta teſte,

-------- facit ira valentes.

De Hecuba Ovidius:

------- at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictúque ad verba parato
Latravit, conata loqui.

Quotidiana hæc feminarum metamorphoſis: de quibus Plautus in Menæchmo

M. Non tu ſcis, mulier, Hecubam quapropter canem
Græci eſſe prædicabant. V. non equidem ſcio.

M. Quia

(*b*) *Ira feminarum.*

M. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemcunque aſpexerat.
Itaque adeò jure cæpta eſt appellari CANIS.

III. (c) Me herclè miſerum illum, cui cum his canibus *in puteo*, juxta adagium, hoc eſt, in matrimonio *pugnandum eſt*. Neque diu, neque noctu datur miſſio. Vnicum remedium, robuſta patientia. Qua virtute Socrates excelluit, de quo Aulus Gellius lib. 1. c. 37. Xantippe Socratis Philoſophi uxor moroſa admodum fuiſſe fertur & jurgioſa: irarúmque & moleſtiarum muliebrium per diem, pérque noctem ſatagebat. Has ejus intemperies in maritum, Alcibiades demiratus, interrogavit Socratem, quænam ratio eſſet, cur mulierem tam acerbam domo non exigeret. Quoniam, inquit, Socrates, cùm illam domi talem perpetior, inſueſco & exerceor, ut ceterorum quoque foris petulantiam & injuriam faciliùs feram. Secundùm hanc ſententiam Varro quoque in ſatyra Menippæa, quam de officio mariti ſcripſit. Vitium, inquit, uxoris aut tollendum, aut ferendum eſt: qui tollit vitium, uxorem commodiorem præſtat; qui fert, ſeſe meliorem facit. Quàm rarum, ait S. Hieron. lib. 1. contra Jovinianum, mulierem ſine his vitiis inveniri, novit ille, qui duxit uxorem. Unde pulchrè Varius Geminius, ſublimis Orator. Qui non litigat, inquit, cœlebs eſt: *Melius eſt enim habitare in angulo tecti, quàm cum uxore maledica in domo communi.* Si domus communis mariti & uxoris, erigit uxorem in ſuperbiam; & contumeliam viro facit; quantò magis, ſi ditior uxor fuerit, & in domo ejus vir manſerit; incipit enim non uxor eſſe, ſed domina, & viro, ſi offenderit, migrandum eſt. Porrò, homini cœlibi elegans epitaphium à Lipſio poſitum eſt: *Caruit uxore, prole, lite.* Feſtivè apud Auſonium querelam ſuam claudit quidam, rixoſo matrimonio involutus:

Jámque repugnanti dedam me, ut denique victa
Jurget ob hoc ſolùm, jurgia quòd fugiam.

Et quoties frons eſt obfirmanda viri, & maledicentiæ ſputa excipienda. Lepidum eſt, quod ſcribit Rudolphus Camerarius Centur. 2. memorab. c. 32. Tubingæ medicus, & ejus artis Profeſſor, conjugem imprimis charam habuit. Hæc eo tempore, quo uterum ferebat, liberaliorem ovorum numerum in foro emerat. Domum ea referens, & mariti muſæum ingreſſa, ingemuit altùm. Maritus tam ſerii gemitûs cauſam ſciſcitari, & verò etiam ſolari promptus: Quid eſt, aiebat, quod

 cruciet?

(c) *Vxor litigioſa, quantum malum.*

cruciet? dic mea conjux, quid hunc gemitum expreſſit? Illa tam ſuavi quæſtione jam animoſior: Mi marite, inquit, noſti me gravidam, & quanti ea res periculi ſit, gravidarum appetentiæ obluctari. Et quid ego hîc diſſimulem? ingens cupido me inceſſit, hæc ova omnia, ſed ordine in tuam faciem projiciendi ac frangendi. Quid hîc ageret maritus? conjugis amor & periculi metus potentiſſimè perſuaſerunt, cupiditati huic cedere. Ergo bonus vir, conjugi ſuæ jaculatrici futurus ſcopus, ſtrophium exponit, & vultui præpandit. Mox illa ordine, prout animus ſuggeſſerat, ova jaculando frangit in mariti facie. En ſtomachum ferreum tot ovorum concoctorem; ſed durior etiam eſt ille, qui feminarum jurgia, maledicta, convitia perferre, aut contemnere poteſt. Et verò perferenda ſunt, niſi tuo malo velis irritare magis crabrones. Conſilium hoc etiam Comicus ſuppeditat in Amphitryone act. 2. ſcena 3.

Non tu ſcis, Bacchæ bacchanti ſi velis adverſarier,
Ex inſana inſaniorem facies: feriet ſæpius,
Si obſequare, unâ reſolves plagâ.

Alluſum ad morem, quo Bacchanalia celebrantes Mænades obvios thyrſis feriebant. Ita Pericles feminæ caninam maledicentiam eludendendo repreſſit. Is devictis Samiis, Athenas reverſus, cùm pro concione laudâſſet eos, qui in bello ceciderant; cæteræ matronæ redeuntem à concione coronis, ac vittis decorârunt. *Elpinice* verò Cimonis ſoror propiùs accedens, dixit illi: præclara ſunt iſta, quæ geſſiſti, & coronis decoranda, qui nos tot fortibus viris ſpoliâſti? At hæc, aliáque convitia nihil commotus Pericles, tantum arriſit: nec aliud reſpondit, quàm verſiculum Archilochi:

οὐ ἂν μυροῖσι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο.

Unguento, anus cùm ſis, caveto inungier.

Aliquando tamen juſta indignatio vincit animum. Sapientiſſimus Hebræorum dixit: *Tecta jugiter perſtillantia, litigioſa mulier.* Prov. 19. Uxor enim rixoſa crebris ſuis litibus & quiritationibus, veluti ſtillis, aſſiduè tundit & pulſat aures animúmque mariti, ac tandem pertundit, ut eum in iram, impatientiam, triſtitiam, mœrorem continuum, qui ipſum conſumat, adigat. Ut enim ſtillæ continuò cadentes cavant ſenſim lapidem: ſic uxoris aſſiduæ rixæ exhauriunt cor mariti. Menander ait: Tempeſtas in domo eſt viris mulier. Socrates tamen aſſiduis Xantippes ſuæ jurgiis exagitatus, ad ea jam occalluerat, ut iis non magis moveretur, quàm ſi rotæ putealis ſtridorem audiret.

(*d*) Non

(*d*) Non defuere tamen, qui hunc ſtrepitum paulò majore ſtrepitu, crepitûque retundere laborabant. Ex his vietor erat, cujus conjux cùm finem jurgandi nullum faceret, tandem expugnatâ patientiâ, dolium ingens & multarum urnarum capax in mediam plateam provolvi juſſit. Cúmque illa ad priſtinas ſuas contentiones & vociferationes rediret, vietor doliariis ſuis ſervis ad id jam antea clàm conſtitutis ſignum dat. Quô illi acceptô, ſubitò prorumpunt, feminámque mediam correptam, in dolium conjiciunt. Ibi illa incluſa, vix, cùm ſubſiliret, oculis potuit eminere, & tamen velut è cathedra cæpit vocaliſſimè detonare in maritum. Eo igitur alterum ſignum dante, vietores per circulum ambientes, malleis tudiculiſque dolium, uſque ad inſaniam mulieris, illud contundunt. Illis pulſatione longa fatigatis ſucceſſerunt pueri, qui cavum dolium ſaxis cædentes, non minore ſtrepitu, quàm clamore omnia complevere, ſarcaſmum acerbiſſimum addentes, atque præ indignatione inſanientem identidem *Diogenis* uxorem vocitantes. Mulier ſeu furiis ageret, ſeu prece, rupta intus eſt propemodum, quod ex hoc gurguſtio emergere prohiberetur; donec maritus ſpectaculo ſaturatus in cauponam conceſſit. Tunc enim capta dimiſſa eſt, bonóque operæ pretio doliariis perſoluto, tandem ferocire dedidicit. Stengel. de matrim. tom. 2. c. 30. §. 10. Alius contra tumultuoſam uxoris linguam crepidam vibravit, eámque non perfunctoriè tetigit. Expoſtulantibus de injuria propinquis feminæ, reſpondit, ſeſe graviùs ab ipſa, quippe malleo lotorio percuſſum eſſe. Mirantur cognati, qua ratione malleus ligneus in iratas uxoris manus venerit; ille ſubridens, linguâ, inquit, me verberavit, quam ego latiori illi malleo non abſimilem, ſed eo longè graviorem cenſeo. Vtrinque riſus, & gratiæ conciliatio. Drexel. de lingua tumultuoſa. Hanc ut compeſceret Xantippe quædam, conſilio viri cujuſdam prudentis, aquam ori immiſit, eámque tamdiu retinuit, donec deſæviret ebrioſi mariti tempeſtas. Utinam plures hoc uterentur pharmaco. Huc appoſitè Hebræus monet ſapiens Prov. 17. *Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum.* Explicat S. Gregorius: aqua dimittitur, inquit, cùm linguæ fluxus effunditur. Si vis ut illa litigiorum rota non currat, & in orbem revolvatur, ſiſte aquam, contine linguam. Secus ſi fiat; echo habebis, ad unum verbum contentioſè prolatum, ſex, ſeptémve reddentem, uti Lucretius cecinit:

Sex etiam, ac ſeptem vidi loca reddere voces,
Unam cùm faceres: ita colles collibus ipſi

Hhh 2 Verba

(*d*) *Vxor rixoſa quomodo compeſcenda.*

Verba repulſantes, iterabant verba referre.

Et mirum ſanè eſt, hanc vocis reciprocationem ne tum quidem ſilere, quando mortis imperio ſilent omnia. Extat Romæ in via Tiburtina monumenti inſcriptio hæc.

Heus viator, miraculum. hic vir & uxor
Non litigant. Qui ſumus, non dico. At ipſa
Dicam: Hîc Bæbius ebrius ebriam me nuncupat.
Hei uxor, etiam mortua litigas?

Aliud hujus rei exemplum accipe. Nimis ſtrictè demeſſum prati fœnum, quidam paſtor deambulans, arguebat. Uxor hujus ambulationis comes, naſutiùs locutura; non enimverò *meſſum*, ſed *detonſum* eſſe gramen, contendebat. Adversùs hæc, viro identidem pro meſſione, feminâ pro tonſura litigantibus, contentione tanta, quanta forum eſt; rixa denique, mox fœda pugna, & mulieris in vicinum puteum præcipitatio ſubſecuta eſt. Cæterùm in aquis adhuc, & exitio proxima Hecuba, tamen tonſi graminis vocem & controverſiam, quaſi pro reipubl. ſumma, moriens retinuit: retentámque geminis exporrectis in forficis modum digitis, eſt profeſſa: magnum pertinacis, pro lana caprina patrocinii, exemplar mulieribus futura. *Ex ſpecul. exempl.* Uxoris hujus, & heterocliti ingenii probè gnarus fuit maritus ille, qui cùm ſubmerſæ conjugis cadaver contra torrentem incedendo quæreret, interrogatúſque cur adverſo flumine aſcenderet, cùm prono alveo deferantur merſa corpora, reſpondit, notum ſibi uxoris eſſe genium ſuæ, quæ cùm in vita ſemper ſe contrariam ſibi exhibuiſſet, eum morem in morte quoque retenturam fuiſſe. Adeò genus hoc Canidiæ, juxta ideam Hecubæ, ſi non latrant, certè latrantis rictum canis, etiam tum exhibent, cùm in ſepulchrale ſaxum abeunt. Cornelius illud Prov. 27. *Ferrum ferro acuitur*, ſic explicat: ſi vir rigidus in rigidam, & rixoſam uxorem incidat, alius alium ad iram & rixam exacuit. Oportet igitur alterutrum cedere, & ſpatium dare animo. Quod ſi lenitate verborum non molleſcat uxor, induat vir duritiem ferri, & aſperitatem aſperitate majori verborum & verberum, ſi opus ſit, retundat & contundat. Quocirca Poëtæ Veneri maritum dedere Vulcanum, qui procacitatem ejus malleando contunderet. Hæc ille.

SYM-

SYMBOLVM LXXV.

Achilles Imperatoris fortiſſimi Prototypon.

Homerus & Heſiodus.

Ethicè.

1. Quantum ſit poſitum in educatione. 2. Timor DEI per Chironem ſignificatus. 3. An ars canendi dedeceat Principem? 4. Libidinis vis. 5. Litteræ Principibus ſunt ornamento. 6. Veritas non poteſt opprimi. 7. Salus ex hoſte.

PEleï fuit ex Thetide, Nympha marina, filius *Achilles*, quem adhuc infantem mater Stygiis immerſit undis. Ex quo factum, ut eius corpus tela omnia retunderet; nec ullo ſauciari modo poſſet, præterquam in ea parte pedis, qua prehenſus erat, dum ablueretur. Traditus eſt educandus *Chironi* centauro, à quo leonum viſceribus, aprorum ac urſorum medullis, lactis loco, fuiſſe paſtus perhibetur. Hinc videlicet infracta illa ortum habuit magnitudo animi, corporiſque robur invictum; adeo ut inſignes fortitudine duces, *Achilles* appellentur, & *Achilleum* dicatur *argumentum*, quod contrariis rationibus infirmari non poteſt. Ab eodem Chirone (avo ſcilicet) præter artem pulſandæ citharæ, uſúmque herbarum, & peritiam venandi, jaculandi, medendi, leges æquitatis, ac præſertim ſcientiæ militaris edoctus fuit. Cúmque juxta oraculum Troja ſine Achille capi nequiret, mater vitæ illius metuens, admodum adoleſcentem inter Lycomedis Regis filias, puellari habitu abſcondit. Sed tamen ab Ulyſſis aſtu compertus, eius expeditionis laborem ac pericula devitáre non potuit. Thetis igitur cognita filii neceſſitate, ad Vulcanum acceſſit, impetravítque, ut arma fabricaret, nulla vi humana penetrabilia. Factum eſt, quod petiit. Proficiſcitur ad bellum Trojanum Achilles: poſt multa præclariſſimè geſta amoribus puellæ implicatus (*Briſeis* vocabatur) quæ expugnatâ Lyrneſſô, Trojadis oppido, ipſi victori in ſortem ceſſit; poſteáque ab Agamemnone erepta, implacabilis diſſidii cauſa fuit inter utrumque; adeo ut Achilles aliquamdiu bello abſtinuerit, nec ullis precibus permoveri potuerit, ad militiæ munia reſumenda; donec *Patrocli*, amici conjunctiſſimi, ab Hectore occiſi, nece exacerbatus, & ultionis

cupiditate accenſus, arma corripuit, cúmque *Hectore*, Priami filio, Trojanorum fortiſſimo congreſſus, ipſum interfecit, mortuúmque currui alligatum, ter circum Trojæ muros raptavit, ac demum Priamo corpus vendidit. Tandem & ipſe in Apollinis templo ex inſidiis, à *Paride* ſagitta trajectus eſt, dum conjugium Polyxenes, eiusdem ſororis, ſperaret, & cum Andromache, Hectoris uxore, de nuptiis tractaret. Sepultus eſt in Sigæo, Phrygiæ promontorio.

Ethica.

Multa de hoc heröe commemorat Poëtarum Princeps Homerus. Unde & Cicero pro Archia: Quàm multos ſcriptores rerum ſuarum Magnus ille Alexander ſecum habuiſſe dicitur. Atque is, cùm in Sigæo ad Achillis tumulum adſtitiſſet: O fortunate, inquit, adoleſcens, qui tuæ virtutis præconem Homerum inveneris! Pindarus ait, exequiale ei carmen Muſas ceciniſſe.

I. (a) Ad virtutis præclaræ decora maximum Achilli præſidium contulit, cùm ipſa indoles ad ſumma quæque nata, tum inſtitutio præſtantiſſimi magiſtri Chironis, qui optimis eum præceptis à puero imbuit, & adoleſcentem ingenuis artibus ac exercitiis ad laborem induravit, ad ſcientiam percoluit. De ſeveritate eius diſciplinæ Ovidius 1. art.

Phillyrides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat, poſcente magiſtro,
Verberibus juſſas præbuit ille manus.

Eleganter de eodem recentior Poëta: Achillem

Tela Centaurus docuit rotare,
Saxa moliri, ſuperare foſſas,
Stare Sperchium, glaciémque contra, &
Siſtere flumen.
Feſſus ex ſilvis quoties redibat,
Cenſor inſpectis rigidus ſagittis
Semifer, ſparſum tigridis cruore in
Colla levavit. Jac. Balde. l. 1. Lyr. Od. 2.

In

(a) *Quantum ſit poſitum in educatione.*

Digitized by Google

In eundem Chironem Centaurum, jam cælo receptum, ubi Sagittarii nomen inter XII. Signa Zodiaci obtinet; alius:

Cur humeris alæ? Quòd mente ad Sidera ſurgit.
Miſſile cur telum? Mentis acumen habet.
Cur Equus eſt partim? Frænis obtemperat Æqui.
Cur & Homo? Humanum docta Minerva facit.
Talem igitur magni Reges meruere magiſtrum,
Quos non eſſe feras edocet iſte *Ferus*.

Plurimùm ſanè intereſt, qualis ſit puerorum educatio. Si mollis & fracta: nihil generoſum à viro exſpectes; Paridem nutriviſti: ſi rigidior & aſperior, leonem eduxiſti, qualis Achilles erat. *Filii tibi ſunt*, inquit Eccleſiaſticus c. 7. *erudi illos, & curva illos à pueritia eorum.* Singulares in liberorum inſtitutione fuere Lacones. ſive Spartani, apud quos puer, teſtante Plutarcho, à quopiam caſtigatus, ſi querelam ad patrem detuliſſet, turpe erat patri, ſi hoc audito, non iterum filium emendâſſet. Themiſtocles quoniam adoleſcens feroci mutabilíque ingenio videbatur, mirantibus mutatos mores, dicere ſolebat, aſperos, & indomitos pullos in optimos equos evadere, ſi quis illis adhibeat diſciplinam, rectámque inſtitutionem. Non raró enim vel vitium naturæ, vel parentum, corrigit ſolertia præceptoris. Theodoricus Rex ſuos Gothos ad militiam inſtruens, producite, ait, juvenes veſtros in Martiam diſciplinam; nam quod in juventute non diſcitur, in matura ætate neſcitur. Caſſiod. lib. 1. Epiſt. 24. Et Veget lib. 1. c. 4. Inſpicientem, ait, pubertatem ad delectum cogendam nullus ignorat: non enim tantùm celeriùs, ſed etiam perfectiùs imbibuntur, quæ diſcuntur à pueris. Diodorus de Balearicis ſcribit: Ita rectè lapides propellunt, ut raró effugiat ictum appetitus locus. Quod eis continuó à pueritia uſus præbet, à matribus ad id certamen coactis: imponunt enim ſupra erectum lignum panem, ſignum, quod jactu petant, neque antè cibum capiunt, quàm panem lapide ejectum pro cibo ſumant. Nicolaus Cauſſinus de regno Dei, diſſertat. 13. Certiſſima res eſt, inquit, per vitæ mollitiem omnes ingenii nervos infringi, nec magnificum quid ab eo exſpectandum, quem à teneris calcata indole voluptas ſubegit. Unde quæſo in veterum ſcriptis tam frequentes de expoſititiis infantibus hiſtoriæ: ut de Cyro, de Romulo, de Telepho Herculis filio, aliiſque: qui omnes inter aſpera montium & horrida ſilvarum, inter humiles caſas, duro & ruſticano victu adoleverе? Ne putemus hoc forte tantùm contigiſſe, ſed ipſa ſæpe deſtinatione parentum, qui conditionis

ſuæ

ſuæ ignaros, committebant alendos agreſtibus, ut auſteris rebus aſſueti, militiæ labores perferrent alacriùs, & à deliciis prorſus abhorrerent. Tamerlanes ille orbis terror, non barbarus, ut pleríque fingunt, ſed ut auctor vitæ, ſapientiſſimus princeps, cùm de orbis domiti victoria rediret, & filiolum inter nutricum ulnas, galero tectum deprehendiſſet, caſtigata mulierum mollitie, juſſit nudo capite ambulare, nec ullis aſſuefieri deliciis. Hæc ille. Recentius eſt, quod de Henrico IV. rege Galliæ, cognomento Magno proditur in hunc modum. Antonius Borbonius Navarræ Rex, cùm pueros ſuos omnes molliter, & plus quàm regali cura educari juſſiſſet, advertit, doluítque ſingulos immaturo fato ſibi eripi, & regnum denique ad feminas devolvi debere. Interea Joanna regina enixa eſt puerum Henricum, magno omnium plauſu, & congratulatione. Hunc ut immaturæ præriperet morti, noluit inter aulæ delicias, ut alios enutriri, ſed ruri apud colonum, communi agreſtium puerorum victu educari in campo, bubulci inſtar pecora agere, ſudare, algere, dúmque per ætatem licuit, militiæ nomen dari permiſit. Atque per hæc tam varia atque ardua rudimenta tantus heros evaſit, ut verè corpore & animo *Henricus magnus* extiterit. Engelgrave tom. 2. Dom. 6. poſt Paſcha. Verè Cicero lib. 1 de offic. Maximè hæc ætas à libidinibus eſt tollenda, in laboribus & patientia animi & corporis exercenda, ut in bellicis & civilibus officiis eorum vigeat induſtria. In quo genere educationis olim Lacenæ feminæ illuſtres fuêre, quarum vox fuit: *ſolæ nos viros parimus.* Nam quales matres, tales partus, robuſti, animoſi, ſtrenui. Et quia hic locus illuſtris eſt de educatione pueritiæ, pluſcula in eam rem adferemus: ſcribimus enim hæc magnam partem adoleſcentibus, quos cupimus ad virtutem pariter, & eruditionem inſtitui ab iis, qui nomen moderatoris, & officium gerunt. Verè Eccleſiaſticus: *Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo* c. 30. Plinius lib. 31. c. 11. tradit, duos alicubi fontes eſſe, ex quorum altero bibentes oves, fiant albæ, ex altero nigræ: ex utroque variæ. Bona inſtitutio candidos, prava improbos facit, miſcellanea verſipelles. Achilles imperatoriis artibus à prima inſtitutioue prælufit. Infans duratus eſt undis ſtygiis; puerum ſemifer exercuit. Atque hæc cauſa fuit, cur Gentiles olim heroum filios recens natos in clypeis ponerent. Theocritus de Hercule & Iphiclo ab Alcmena in clypeo, cunarum loco, collocatis

Cùm ambos foviſſet, & lacte repleviſſet,
Poſuit ſuper ſcutum æreum, quod Pterelæ
Amphitryon, pulchram armaturam ademerat interfecto.

Quin

Quin & Lacenæ in clypeo pariebant, auctore Nonno Dionyſio lib. 41. Apud Albanos nato maſculo militaria munera offerebantur cum verbis: Armeris puer: quia ad bellum, non ad otium veniſti. *Criſpin.* Omnia hæc in Achillem conveniunt, quem primis ab annis *Severitas* in ſinum, *Diſciplina* in ulnas, *Mars* in clypeum, *Pallas* in galeam excepit. Cavendum tamen eſt, ne Parentes & præceptores, qui ſecundùm illos ſunt parentes proximi, ſint usquequaque, ſempérque duri, immites & aſperi; ſed filiis ac diſcipulis frequentiùs gratiam parvorum delictorum faciant, eáque ſe videre diſſimulent, ſuam ſibi adoleſcentiam, illámque ad offenſiones nimis proclivem ætatem, ante oculos ſtatuentes. Cùm autem ad reprehenſionem veniendum, imitentur medicos, qui amaris dulcia miſcentes, aditum ſibi ad ægrorum utilitatem aperiunt: Sic ipſi objurgationum ſeveritatem lenitate quadam moderentur, atque temperent, & aliquando habenas ſuorum laxent, aliquando adducant. Sæpius animum liberalem plagæ ſervilem, fractúmque efficiunt. Frœnorum jam patienes equi, ſi ſæpius verberentur, contumaces, pavidíque redduntur; blanda manu attrectati, generoſi & audaces efficiuntur. Aſini, abjectiſſimæ pecudes, fuſtibus, & flagellis impelluntur. Nihilominus graviſſimum Divinæ Scripturæ oraculum eſt, pueros verberibus multandos, aſſerentis. Unde illuſtres in eam rem loci. *Qui diligit filium, aſſiduat. Illi flagella; ut lætetur in noviſſimo ſuo.* Eccl. 30. Nam ictus ſapiet. Et v. 8. *Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus evadet præceps.* id eſt, contumax, intractabilis, in omne flagitium pronus. Et v. 12. *Curva cervicem eius in juventute, & tunde latera eius, dum infans eſt, ne fortè induret, & non credat tibi, & erit dolor animæ tuæ.* Malleatione formatur aurum, tunſione lapides, percuſſione refractaria puerorum natura. Curvanda cervix tenera, ne robuſtior debeat frangi: principiis antevertendum. Conſonat Salomon Prov. 13. *Qui parcit virgæ, odit filium.* Cauſam horum dictorum ſubdit idem Prov. 22. *Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam.* Stultitia hæc, eſt puerilis levitas, petulantia, ruditas, imprudentia, inexperientia, inconſtantia, concupiſcentia: hæc enim colligata, imò innata ſunt puero, qui eſt quaſi animal brutum, quod non ratione, ſed ſenſu agitur, omniáque, quæ videt, concupiſcit. Pueris & beſtiis, inquit Ariſtoteles l. 6. 13. naturales inſunt habitus, ſed ſine intellectu & mente; *noxii eſſe apparent;* quare verberibus, virga vel baculo à ſtultis ſuis cupiditatibus ſunt arcendi. Ubi notanda verba: *virga diſciplinæ*, ut intelligas moderatam caſtigationem adhibendam: *diſciplinæ*, non *iræ.* Nam magnopere

gnopere cavendum, ne irati quemquam multemus; malè moderatur juventutem, qui verberando voluptatem ſentit, omnémque culpam capitalem facit. Ingenuus adoleſcentulus blandiùs corrigendus: alternis adhibendæ collaudationes & increpationes; ut hinc ad pudorem redigatur, inde ad laudem erigatur. Si qui reprehenſionibus vel verberationibus magis tanquam ſaxa indureſcant, iis pulſandis ſuperſedendum eſt. D. Auguſtinus in libris confeſſ. quòd ſocordior eſſet in diſcendo, ſe vapulaſſe, ídque ſibi profuiſſe narrat. Inſuper attendat parens & præceptor, ne peccet in eo, quod in filio aut diſcipulo reprehendit. Quod Alexander Magnus altero humero elatiore incederet, vitium Leonidis pædagogi fuit, qui humerum dextrum altiùs attollebat ſiniſtro. Id univerſim in hoc argumento tenendum, quod Athenienſibus oraculum de optimo Reip. ſtatu conſulentibus reſpondit: fore beatam urbem, ſi puerorum auribus, quod optimum eſſet, & pretioſiſſimum appenderetur. *Plut.* Quod intelligendum de ſalutari doctrina pueris inſtillanda. De his ornamentis Doctorum ſapientiſſimus: *Audi, fili, diſciplinam patris tui; & ne dimittas legem matris tuæ, ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.* Prov. 1. & c. 25. *Inauris aurea, & margaritum fulgens arguit ſapientem & aurem obedientem. Gratia, corona, torques, aurium ornamenta gemmea,* ſymbolum ſunt ſapientiæ, diſciplinæ, docilitatis, obſervantiæ, quibus adoleſcens apud Deum, hominéſque gratioſus, nobilitatem ſibi non ſanguine, ſed virtute & ingenio comparat. Et quia de Inſtitutione puerili nobis ſermo eſt, monet Eccleſiaſticus, *Qui docet filium, laudabitur in eo,* c. 30. Plato bonam filiorum educationem ponit bonæ Reip. fundamentum. lib. 7. ait: Eius Reipubl. quæ felix eſſe volet, magiſtratus in veri Dei, & veri boni cognitione edocetor ſtatim ab infantia, artéſque omnes ad eam primariam ſcientiam ediſcendam neceſſariæ eidem adhuc adoleſcenti traduntor. Idem lib. 6. de leg. Adoleſcentiæ recta inſtitutio eſt publicorum negotiorum maximè ſerium. Idem in Alcibiade narrat, filios Perſarum, cùm ad decimum quartum ætatis annum perveniſſent, commendatos fuiſſe curæ regiorum pædagogorum, qui ex omnibus Perſis ſeligebantur, ac quatuor erant: Unus ſapientiſſimus, alter juſtiſſimus, tertius temperatiſſimus, quartus fortiſſimus. Primus docebat Regis filium, quæ erant cultûs divini: ſecundus inſtillabat, ut per omnem vitam eſſet verax: tertius, ne ulla cupiditate vinci ſe ſineret, ſed diſceret Rex eſſe ſui, gulæque ac cæteris animi affectibus imperare: quartus intrepidum illum atque impavidum reddebat, ne quando quippiam metuens, ſervus fieret.

Hæc

Hæc omnia unus Achillem docebat Chiron, cui plus debuit quàm parenti Peleo: ab hoc enim habuit, ut *homo* eſſet: ab illo, ut *heros*; & quidem talis, quem tota antiquitas inter ſummos Græciæ viros ac Duces celebravit.

II. (*b*) Cornelius noſter in illud Eccleſiaſtici, c. 25. *Timor DEI ſuper omnia ſe ſuperpoſuit.* Id eſt, ſuper omnia eminet, & hominem, ſicut ſeſſor equum, à præcipitio avertit: ſicut nauclerus, navim à ſcopulis vel ſyrtibus retorquet: ſicut ſpeculator ſignificat hoſtes adeſſe, atque bellandi tempus inſtare. Addit id ipſum gentiles repræſentârunt per Chironem hippocentaurum, Achillis inſtitutorem ſeu pædagogum. Talis eſt Timor DEI. Chironem enim pinxerunt terrificum, & manu arcum tenentem: quia pueri metu & minis à malo coërcendi ſunt. Rurſus Chironem dixere, ſibi commiſſos nutrire medullis leonum ac cervorum: inventorem eſſe herbariæ & medicinæ: item Aſtrologum, muſicum, immortalem, translatum in cælum, in Zodiaco collocatum, dictúmque Sagittarium. Quibus omnibus oſtendere voluerunt, per *Timorem Dei* homines evadere audaces & fortes adversùs vitia, leonum inſtar; non ſine tamen pavore, qui per cervos indicatur, ne in peccatum ruant. Eſſe ſuimet medicos, & habere antidotum contra pravas inclinationes. Eſſe aſtrologos, & cæleſtium rerum memores: muſicos quoque concentu virtutum & modulis conſcientiæ pacatæ intùs canentis, denique in cælum transferri propter vitam cum integritate transactam. Ita Cornelius.

III. (*c*) Achilles peritus fuit artis canendi citharâ. An ſatis rectè una conveniunt in manu ſceptrum & plectrum, enſis & Lyra? Non pauci ſunt, qui negent, & inter illos Henricus Magnus, Rex Galliæ, qui dicebat, nihil vetare, quò minùs Regum liberi muſicorum audirent acroamata: muſicam autem diſcere, aut fidibus canere nolebat; cùm præſertim hæc ars nihil iis, præterquam ad amatorias illecebras, ſit profutura. Regum propria in pace inſtrumenta ſceptrum eſſe, & manum juſtitiæ; in bello gladium: hæc iisdem regiè tractanda; hæc utroque tempore uſurpanda prædicabat. Prudentiæ, Juſtitiæ, Fortitudinis, cæterarúmque virtutum temperiem, regiam planè cantilenam eſſe muſicis legum numeris illigatam, quam quiſque quadripartitò ſolus canere poſſit. Cauſſin. in ſymb. l. 5. c. 32. Aliter ſenſerunt, fecerùntque longè plurimi, de quibus Tullius 1. Tuſcul. Quæſt. ſummam, inquit, eruditionem, & animorum inſtitutionem, longè præclaram, eſſe in nervorum vocúmque cantibus ſitam, à Græcis ſemper ferè creditum eſt. Hinc legimus Epaminon-

(*b*) *Timor Dei per Chironem ſignificatur.* (*c*) *An ars canendi dedeceat Principem.*

minondam Græciæ principem fidibus præſtantiſſimè ceciniſſe. Socrates, quo nullus Philoſophorum gravior exiſtimatus eſt atque ſanctior, ſenex didicit fidibus ludere. Themiſtocles, quòd in epulis recuſâſſet lyram ſumere, indoctior habitus eſt. Lycurgus quamvis duriſſimas leges Lacedæmoniis ſuis injungeret, muſicæ tamen ſtudium eſt amplexatus. Pythagoras, & qui deinceps ſtudia conſectati ſunt eadem, mundum ipſum non citra muſicas rationes concinnatum, coaptatúmque docuerunt. Plato gentibus contributam putat muſicam, ut quod animæ conſonantiam turbat & harmoniam, hujusce voluptatis delinimento ſedetur, atque ad ordinem redigatur. Muſica mores inſtruit, componítque ac mollit irarum ardores, quod vel Homericus Achilles abundè ſignificat. Hæc Cicero. Nam licet Achilles eſſet *ſtomachi*, quod Horatius canit, cedere neſcii, tamen, ut Homerus ſcribit Ιλ. 1. cùm ob ſimultatem, quæ ipſi cum Agamemnone propter raptam Briſeida intercedebat, relictis caſtris & belli negotiis ſolitarius ageret, miſſi ad illum placandum legati, offenderunt eum in navi citharæ cantu ægritudinem animi levantem. Sic nautæ, ſic vinitores, ſic viatores, ſic denique alicui labori alligati, ſolamen in cantu invenerunt: Infantes, quoque hanc ſuavitatem non aſpernantur, nutricíſque cantu à fletu ceſſant, atque conticeſcunt. Myſterio non vacat, quod Homerus epulantibus diis, Apollinem & Muſas canere finxit. Quid enim aliud indicavit, dum Muſicam ne à Deorum quidem conviviis abeſſe voluit, quàm voluptatem hanc homine ſapiente dignam eſſe, cùm ne à diis ipſis repudietur? Quid, quod Muſica torpentes ad bellum animos ſuſcitat, ad labores & arma capeſſenda extimulat: hinc illa à tubis, à fiſtulis, tympanis, claſſicis ad pugnam hortamenta, & Martis accendendi præludia. Sentiunt vim muſicæ ipſa animantia rationis expertia. Eſt ergo Muſica, teſte Tyrio diſſert. 21. Optima pacis adminiſtra, belli comes, animi cuſtos & magiſtra, affectuum præſes, quos nimiùm ſe efferentes & exultantes demulcet; remiſſos & diſſolutos exacuit & excitat: hæc luctum levat, iram cohibet, cupiditates temperat, dolores mitigat, amores ſolatur, adverſam fortunam ſublevat, æquitatem & juſtitiam docet. Hinc Spartanorum, Cretenſium, Athenienſium leges numeris muſicis conditæ, ut faciliùs rudibus hominum animíſque imbiberentur, quod Strabo ſcribit. lib. 10. Adeóque non indecorum eſt viris Principibus, Achillis tractare citharam, & fidium harmoniâ motus animi contemperare. Faceſſe hinc Paridis lyra, quam ſibi oblatam, Alexander noluit tangere, indignum munus fortiſſimo viro arbitratus amatorias fides. Plutarch. de fortitud. Alex.

Alex. Eſt enim mollium contemptor generoſus animus, qualis in Achille enituit, qui non promptior pectine ad feriendas chordas, quam haſta ad Hectoras transfigendos. Cuius haſtæ vel ipſa rubigo tanti roboris fuit, ut vulnus Telepho Myſorum Regi ab Achilleo mucrone inflictum perſanaret. Cæterùm novimus etiam noſtra ætate Auguſtiſſimos Cæſares, qui exemplo Caroli M. (ut Davidem glorioſiſſimum Hebræorum Regem taceam) non tantùm ſcitè canere, ſed modulos quoque componere muſicos calluerunt, artibus belli pariter ac pacis clari.

IV. (*d*) Achillem à matre ſtygiis merſum undis, ſolò pedis talô, quo tinctus non fuerat, manſiſſe vulnerabilem, ac denique à Paride Troianorum molliſſimo ac timidiſſimo, in appetitis Polyxenæ ſororis nuptiis, periiſſe: ſignificat, virum in bello contra adverſarios fortem & inſuperabilem, pedes tamen, id eſt, affectus habere proprios, quibus vinci ac ſuperari poſſit. Præſertim in *talis*, Veneri dicatis; quòd venæ ex illis ad renes & femora conſcendant, adeóque ſignificent, Achillem, ſeu virum fortem, libidine decipi ac ſuperari; ſæpiſſiméque accidere, ut fortiſſimi quique ab ignaviſſimis fraude trucidentur. Jac. Maſen. ex Fulgentio lib. 2. ſpec. Imag. c. 7. Deinde mea quidem opinione hîc innuitur, ſatis eſſe ad interitum, minima ſui parte ictui patere; Hoplomachum oportet eſſe animum, & undique ſapientiâ obarmatum, ad quem acceſſus vitio ne ſub virtutis quidem ſpecie detur. Nemo ſecurus vivit periculorum, niſi aditus omnes obſervet, unde venire poſſint. Magnum vulnus etiam in exigua parte, & parvo ab hoſte timendum. Per anguſtam rimam illabuntur guttæ, & mergunt navem: tenuis exhalatio, horrenda tonitrua & fulmina ciet: levis aër terræ viſceribus eluctans, altas cum turribus urbes evertit. Mors non modò corporis, ſed animæ quoque ubique viam invenit, quâ perimat. Achilles cætera impenetrabilis, in pede ſagittam & necem accepit; Achabus Rex Iſraëlis loricatus ſubeunte telo inter ſcapulam & cervicem periit. Et quàm multi ſunt, qui ſibi cum Achille ſtygiis carminibus indurati videntur, plerumque tamen leviſſimis in rixis in tartarum, unde auxilium ſperabant; inopinatò deſcendunt.

V. (*e*) Clypeus Achillis, in quo Vulcani operâ, terra cùm oceano, & cœlum cum ſtellis exhibebatur, monet, honeſtas litterarum artes Principibus & præſidio & ornamento eſſe: earúmque tuendarum curam, ne inter arma quidem deponendam.

Iii 3 VI.

(*d*) *Libido etiam fortes viros ſuperat.* (*e*) *Littera Principibus ſunt ornamento.*

VI. (*f*) Clypeus Achillis fortiſſimo dandus, ac iniquo Græcorum judiciò Ulyſſi adjudicatus, tandem poſt ejus naufragium ad Ajacis tumulum vi fluctuum delatus eſt; ſic volente Neptuno, verus ut poſſeſſor jus ſuum vel poſt mortem obtineret. Refert hiſtoriam Pauſanias & Q. Calaber. Quò ſignificatur id, quod à Livio dicitur: Veritatem laborare ſæpe, extingui nunquam. Tandem bona cauſa triumphat. Alciatus emblem. 28.

VII. (*g*) Telephi vulnus, hoſtili ſanatum haſta, indicat, ſæpe ſalutem ex hoſte provenire. Jaſonem Theſſalum, qui volebat interficere telo, vomicam eius aperuit, eáque ruptâ ſalutem homini contulit. Id ipſum Plinius narrat lib. 7. c. 20. de Phalereo Athenienſium Duce, qui deploratus ab amicis vomicæ morbo, cùm mortem in acie quæreret, vulnerato pectore medicinam invenit ex hoſte. Neque rarò plus ad latentem animi morbum ſanandum valuit inimici ira aperta, quàm amici diſſimulatio occulta.

VIII. Ad extremum diſcendum ex Chirone, inter aſtra repoſito, ubi ſagittarius ſeu Arcitenens, appellatur, quibus honoribus afficiendi ſint Præceptores ſapientes & induſtrii. Deinde vigilantiam docentur Principes, è ſideris hujus imagine, de qua hoc epigramma:

Ortus cœleſti Centaurus origine Chiron
  Expetiit votis à Jove, poſſe mori.
Obtinuit. Sidúſque novum poſt fata refulſit,
  Intentóque arcu tela, manúque vibrat.
Sic Princeps celſa quamvis munitus in arce,
  Semper in inceſtas fert vigil arma minas.

(*f*) *Veritas non poteſt opprimi.* (*g*) *Salus ex hoſte.*

SYM-

SYMBOLVM LXXVI.

Ajax inſaniens.

Sophocles in Ajace flagellifero.

Ethicè.

1. Reverentia templorum. 2. Iracundiæ cæcus furor. 3. Iræ diverſi ſtimuli. 4. Suîmet carnifices. 5. Qua parte corporis pateat locus vulneri in animum.

A*Iaces* duos fuiſſe legimus: alter erat filius *Oilei* Locrenſium Regis, velox pedibus, peritus haſtæ vibrandæ; captâ Troiâ *Caſſandram* Priami filiam, virginem & vatem, in templo Palladis violavit. Quam ob cauſam domum repetens, fulmine à Pallade occiſus eſt, Virgil. Æneid. lib. 1.

Illa Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem,
Disjecítque rates, evertítque æquora ventis;
Illum expirantem transfixo pectore flammas
Turbine corripuit, ſcopulóque infixit acuto.

Alter erat *Telamone* creatus ex *Heſione*, filia Laomedontis, fortiſſimus in exercitu Græcorum poſt Achillem. Multis rebus præclarè geſtis, cum *Hectore* congreſſus eſt, & niſi nox duellum diremiſſet, Ajax palmam reportâſſet. Diſcedens igitur, Hectori baltheum ſuum dono dedit, accepto ab eo gladiô. Achille mortuo, cùm Ajax ſibi donata ab eo arma tanquam legitimus hæres repeteret, adipiſci tamen ea (Ulyſſes enim eloquentiâ ſuâ à judicibus impetrârat) non potuit. Itaque dolori ſimul ac iræ ſuccumbens, in inſaniam incidit, & multa pecora, imprimis arietem corpore præſtantem occidit, credens ſe Atridas (Agamemnonem & Menelaum ſupremos Græcorum Duces) & Ulyſſem interemiſſe, verùm ad mentis ſanitatem rediens, cùm ſe falſum comperiſſet, acri dolore compulſus, gladio, quem Hector donaverat, in loco deſerto ſe transfodit: cujus cruor in hyacinthum florem, vel ut aliis placet, in florem ſui nominis permutatus eſt. Chiliaſtes paulò aliter refert Ajacis inſaniam; ait enim, illum adeò graviter tuliſſe, Ulyſſem ſibi prælatum in capeſſanda ſucceſſione armorum Achillis, ut præ dolore in amen-

amentiam verſus ſit: itáque gladio diſtricto in gregem pecorum inſilijt, exiſtimans ſeſe Græcorum copias cædere. Tum duos quoſdam maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans, hos eſſe Agamemnonem atque Ulyſſem; quorum alteri ut judici, alteri ut victori potiſſimùm erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cum riſu inſultávit, addens convitia, quæcunque ſuggerebat ſplendida bilis. Deinde poſtquam reſipuiſſet, partim pudore, partim metu, ſibi mortem conſcivit. Unde adagium: *Ajacis riſus*, quod non importunè torquebitur in eos, quibus riſus oboritur nulla de cauſa, quem vulgò dicunt inſaniæ, atque ſtultitiæ argumentum. Item in homines mortiferis voluptatibus gaudentes, brevi perituros: aut qui malefactis gaudent, mox pœnas daturi: aut qui cum Ajace videntur ſibi ex ultione inimicorum gaudium peperiſſe; cùm ſuo ſe configant gladio, dum in horrendam vindictæ Divinæ incurrunt manum.

Ethicè.

I. (*a*) Ajax, Oilei filius, ſacrilego ſtupro templum Palladis violavit, ejúſque flagitii meritas pœnas dedit. *Exſpiravit transfixo pectore flammas*, ut intelligas, ſupplicium reſpondiſſe peccato. Transfixus antè cupidinis ſagittis, & impuris incenſus ignibus, poſtea luit, flumine trajectus ibi, ubi turpiter arſerat, ſcilicet in pectore, amoris laſcivi ſede. Si hoc in profanis idolorum delubris tam graviter vindicatum, quid dicemus de reverentia templis vero Numini conſecratis debita? De quibus pſal. 92. *Domum tuam decet ſanctitudo.* Et Joannes Apocal. 22. *Foris canes, & venefici, & impudici.* De his orator aureus Multi, inquit, ad formas mulierum aſpiciendas, ad adoleſcentulorum pulchritudinem curioſiùs intuendam in Eccleſiam veniunt. Tum aſſurgit: non miraris, quomodo undique fulmina non deferuntur: quomodo cuncta funditus non evertuntur? hæc enim non fulminibus ſolùm, ſed gehennæ ſupplicio digniſſima ſunt. Pergit porrò & percontatur: Quid facis homo; mulieris ſpeciem curioſiùs in Eccleſia perſcrutaris, nec horreſcis, tanta Dei templum afficiens contumelia? Proſtibulum tibi videtur Eccleſia, & foro ignobilior? Nam in foro erubeſcis, etiam times, ne quis te videat mulierem ſectari; in Eccleſia verò Dei, cùm ipſe DEUS te alloquatur, & ab iſtis deterreat, eo ipſo tempore maximè, fornicatione & adulterio uteris, quo tibi magna voce intonatur, ut ab his

(*a*) *Reverentia templorum.*

his fugias; nec horreſcis, nec ſtupes? Hæc S. P. homil. 24. in Matth. Non minùs àcriter Hieronymus in Sabinianum quendam invehens, detonat: Infeliciſſime mortalium! tu ſpeluncam illam, in qua filius Dei natus eſt, & veritas de terra orta eſt, & terra dedit fructum ſuum, de ſtupro condicturus ingrederis? Non times, ne de præſepi infans vagiat, ne puerpera virgo te videat, ne mater Domini contempletur. Angeli clamant, Paſtores currunt, ſtella deſuper rutilat, Magi adorant, Herodes terretur, Hieroſolyma conturbatur; & tu in cubiculum Virginis, decepturus virginem irrepis? Paveo miſer, & tam mente, quàm corpore perhorreſco, ponere tibi volens ante oculos *opus tuum*. Et paulò pòſt, inſolito quodam eloquentiæ, non tam flumine redundans, quàm fulmine incandeſcens: prô nefas! inquit, non poſſum ultra progredi: prorumpunt lacrimæ, antequam verba: & indignatione pariter, ac dolore, in ipſo meatu faucium, ſpiritus coarctatur. Ubi mare illud Eloquentiæ Tullianæ? ubi torrens fluvius Demoſthenes? Nunc profectò muti eſſetis ambo, & veſtra lingua torpeſceret. Inventa eſt res, quam nulla eloquentia explicare queat: repertum eſt facinus, quod nec ſcurra ludere, nec Atellanus poſſit effari. Epiſt. 48. in Sabin. Quis non factum illud Adriani Imp. prorſus ſacrilegum deteſtetur? Qui ut Natalitii Chriſti antri religionem demoliretur, in eo ſtatuam Adonidis erexit? *ut in ſpecu* (loquor cum Hieronymo) *ubi Chriſtus parvulus vagiit, Veneris amaſius* plangeretur. Huc facit, quod narrat Baſilius Seleuciæ quondam Præſul lib. 2. de miraculis S. Theclæ cap. 16. Dies agebatur Divæ Martyri Theclæ ſacer, non majore frequentia populi, quàm religione. Sed uti fieri ſolet, magna in turba multos trahit pietas, multos curioſitas. Ex hac tribu duo Irenopoli advenerant, qui ſacris in templo ſolenniter peractis, cùm feſtam diei celebritatem multis extollerent laudibus, (quod enim pectus tam agreſte eſt, cujus fibræ ſacri apparatûs decore non moventur?) alter eorum Orentius nomine, non minùs ſpurcè loquens, quàm ſentiens, prædicet, inquit, quiſquis voluerit feſtivas haſce pompas, & lætabilem diem; una res perplacuit mihi, quam è templi odeo deſpiciens, præ omnibus aliis ſuſpexi. Feminam ſum intuitus, prô quantum formæ miraculum! nihil mihi muſica; nihil ornatus ſacræ ædis, nihil oratoris eloquentia, prout ſola hæc delicium ſuper omnem ambroſiam, & nectar fuit: nihil erat magis cordi, quàm Divam ut Theclam exorarem, quò efficeret, hac ut mihi forma liceret frui. O pulchras preces, non à cœlo, ſed tartaro audiendas! Et verò mi-

rò minimè ſurdus fuit Orcus. Poſtea enim, quàm plures ejus generis contribules ſatis in caupona genio ſuo litârunt, vinóque graves & ſomno, cubitum conceſſerunt, ſolus Orentius quanquam largo pocænio invitatus, quietem capere non potuit, deſiderio ſcilicet abreptus voti ſui potiendi. Nec diſtulit Orcus conferre, quod petebatur. Objicitur homini ſpecies S. Theclæ, throno aureo inſidentis & munera cultoribus ſuis impertientis. Inter quos cùm non poſtremum ſe crederet Orentius, exſpectabat nempe donum optatis ſuis conveniens. Videbatur audire Theclam dicentem: noſſe ſe, quid adamaret, iret porrò & deſideratum munus, elegantem feminam duceret domum. Hîc ille geſtire gaudio, & ſuam jam Paris novus Helenam ſpe devorare. Vix effluxerat hora, cùm exoptata Venus adeſt, accedit, ampleſtitur, amores ſuos oſculatur. Quid beatius Orentiô? Dum cupitis inhæret amplexibus, ecce tibi Venus repentè in terribilem Harpyiam mutata, vipereos pro crinibus angues, flammeos pro oſculis oculos, horridos pro complexibus expedit ungues, crudelitérque in amatorem ſuum involans, cutem infelici Marſyæ à capite ad pedes deripit, tantóque fœtore ac vermium ſqualore opplet, ut cæteri, qui in eodem cubiculo quieti ſe commiſerant, horrore & avernali mephite ſemianimes, ubi reddita luce ad ſe redierunt, quódque naribus hauſerant, inſuper oculis inſpexerunt, exemplo tam triſti edocti, caſtiùs deinceps & reverentiùs Cœlitum & templorum honores ſtatuerint habere. Terreant alios quoque, hæc ſpretæ religionis documenta, & Ajaces ac Orentios non pectore tantùm, ſed toto corpore tartareas flammas exſpirantes non innitentur in ſcelere, ſi nolunt ſequi in ſupplicio. Poëta monet:

Caſta placent ſuperis, caſta cum veſte venite.

Neque veſte tantùm, ſed etiam, & potiſſimùm, *mente.*

II. (*b*) Ajax Telamonius ab Ulyſſe in judicio victus, præ ira inſaniens in pecora deſæviit, ratus Ulyſſem cum ſociis ſe interficere. Ita multi iracundia, odióque correpti, ac velut œſtro perciti, beſtias pro hominibus, homines pro beſtiis habent; nec rarò innocentes judicant eſſe nocentes. Sic canis in lapidem ſævit, quem aliena manus projecit. Juxta Poëtam Lyricum: *Ira furor brevis eſt.* Seneca brevem inſaniam vocat. Cato iratum ab inſano, non niſi tempore diſtare affirmat. Nam ut furentium certa ſunt indicia, audax & minax vultus, triſtis frons, torva facies, citatus gradus, inquietæ manus, color verſus, crebra & vehementiùs acta ſuſpiria: ita iraſcentium eadem ſigna ſunt. Flagrant & mi-

(*b*) *Iracundia cæcus furor.*

& micant oculi, multus ore toto rubor, exæſtuante ab imis præcordiis ſanguine: labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent ac ſubriguntur capilli, ſpiritus coactus ac ſtridens, articulorum ſe ipſos torquentium ſonus, gemitúsque, mugitúsque, parum explanatis vocibus ſermo præruptus, & comploſæ ſæpius manus & pulſata humus pedibus, & totum concitum corpus, magnásque minas agens, fœda & viſu horrenda facies depravantium ſe, atque intumeſcentium. Neſcias utrum magìs deteſtabile vitium ſit, an deforme. Senec. lib. 1. de ira. c. 1. Et rectè Cicero: Iratos, inquit, propriè dicimus exiſſe de poteſtate, id eſt de conſilio, de ratione, de mente. Quid quæſo inſano & furioſo ſimilius, quàm quòd teſte eodem Romano Philoſopho, Caligula Imp. ob turbata pluviis ſpectacula, Jovem ipſum in duellum provocârit, exclamans: *aut tolle me, aut ego te.* Atque his dictis, ſagittarios ſuos in cœlum tela vibrare juſſit, quæ relapſa ſubjectorum capita graviter ſauciabant. Non ſanior fuit Hiſpanus ille aleator, cui cùm luſus infeliciter ceſſiſſet, furore amens domum venit, expedire arma cœpit; pectus lorica, caput galeâ, cætera quoque membra ferro & chalybe munire. Mox inſcenſo equo, properat in forum fulminabundus; & quia in confeſtum hominum cuneum incidit, rogat, ſi quiſquam præſens foret Numinis aſſertor, & amator, protinus arma indueret, & eques aperto campo congrederetur, demonſtraturum ſe, nullum in cœlo eſſe Deum, quem vereri debeat. Momento adfuit vindicta; advolavit veſpa, per feneſtratæ galeæ foramen penetravit, tantóque cum doloris ſenſu fronti effronti vulnera inflixit, ut blaſphemus provocator capiti detraheret galeam, ſeſe abjiceret humi, faciem telluri opponeret, ad hoſtilem furorem declinandum. Cùm ne ſic à ſe amoliretur malum, denique inſolentiſſimus thraſo, abjecto ſupercilio, imbelli hoſti herbam porrexit, & clara voce gemebundus Deum eſſe confeſſus eſt, juſtum commiſſi facinoris ultorem. Paulus Zehentner in verme malæ conſcient. lib. 3. c. 1. En, quò dementiæ & furoris hominem ira præcipitat. Iterum audiendus Seneca, qui, ut Lactantius loquitur, morum vitiorúmque publicorum deſcriptor veriſſimus, & accuſator acerrimus. Hic lib. 2. de ira. c. 35. ait: Magis videndum eſt, quàm multis ira per ſe nocuerit: alii nimio fervore rupêre venas, & ſanguinem ſupra vires elatus clamor egeſſit, & luminum ſuffudit aciem, in oculos vehementiùs humor egreſſus; & in morbos graviores recidêre. Tum ſubdit: *Nulla celerior ad inſaniam via*, Multi itáque continuaverunt iræ furorem, nec quam expulerant

pulerant mentem, unquam receperunt. Idem c. 26. Quid eſt dementius, quàm bilem in homines collectam, in res effundere? atque ut his iraſci dementis eſt, quæ anima carent, ſic & brutis animalibus: quia nulla eſt injuria, niſi à conſilio profecta. Huc inſaniæ delapſus eſt Ajax, quam in pecudes, tanquam in homines, flagellis ferociter incuſſis exhibuit.

-------- furor iráque mentem
Præcipitant.

Canit Poëta 1. Æneid. Atque hic furor erumpit in oculos, in genas rubor, in linguam verba, in pugnos; nec pauci Oreſtis inſtar, vi inſaniæ ſibi digitum arrodunt, caput pugnis cædunt, aut parieti alliduntur Furijs agitati; aut cum Ajace ſeſe ipſos transfigunt medios. Lycurgus certè Rex Thraciæ in furorem verſus, crura ſibi amputavit. Cleomenes à Lacedæmoniis pulſus, priſtinæ denique dignitati reſtitutus, non multò pòſt in tantam inſaniam incidit, ut obvio cuique ſceptrum impingeret; quare vinctus & cuſtodiæ mandatus, arrepto carcerarii gladio, ab ima corporis parte ad verticem capitis ſe diſſecuit. Ira feris & beſtiis ſimillima, omnes invadit, nullo diſcrimine, Tros, Rutulúſve fuat. Amicum ab hoſte non diſcernit, nec belluam ab homine; in modum Ajacis dum porcos verberat, putat ſe in Græcos ſævire. Hæc Athamantem & Agaven in ipſos filios cæco furore impulit. Hinc.

Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et ſolem geminum, & duplices ſe oſtendere Thebas.

Virg. 4. Æneid. De ira doctiſſimus Muretus in 4. Ethic. cap. 5. Hæc, inquit, prava animi affectio latiſſimè diffunditur; non omnibus metuimus, nec omnibus invidemus; at omnibus iraſcimur, etiam rebus inanimis, & ratione carentibus, etiam Deo. Ira plurimorum & graviſſimorum malorum cauſa eſt. Seneca de Ira lib. 1. c. 2. Jam verò ſi effectus eius, damnáque intueri velis, nulla peſtis humano generi pluris ſtetit. Videbis cædes ac venena, & reorum mutuas ſordes, & urbium clades, & totarum exitia gentium, & Principum ſub Civili haſta capita venalia, & ſubjectas tectis faces, nec intra mœnia coërcitos ignes, ſed ingentia ſpatia regionum hoſtili flamma relucentia. In remedium iræ, juvat conſiderare levitatem cauſarum. Frivolis, inquit Philoſophus ille Romanus, turbamur & inanibus. Taurum color rubicundus excitat, ad umbras aſpis aſſurgit, urſos, leonéſque mappa proritat. Omnia quæ naturâ fera ac rabida ſunt, conſternuntur ad minima. Idem inquietis, ac ſtolidis

ingeniis evenit,rerum ſuſpicione feriuntur, minimis ſordidiſque rebus exacerbantur. Parùm agilis eſt puer,aut tepidior aqua potui,aut turbatus torus, aut menſa negligent ùs poſita:ad iſta concitari inſania eſt.ConſtantinusImp. Hortenſium in amicis ſummũ occidit,quòd calamũ minùs commodum obtuliſſet.VedusPollio pincernam murænis objecit,quòd vaſculum cryſtallinũ fregiſſet: Commodus Imp.balneatorẽ in fornacem ardentem conjecit,quòd balneum intraturus,tepidiuſculum reperiſſet. Idem in pocillatorem ardens, paralyſi cauſam dedit,qua brevi abſumptus eſt. Wenceslaus Bohemiæ Rex, coquum ob capum minùs bene aſſum, veru affixum ad ignem torreri juſſit. Franc. Remond. lib. 4. c. 3. Otho Antonius montis Ferrati comes, atque Urbinatium Princeps puerum cubicularem reſinato linteo atque ſulphure perfuſo involutum vivum, in candelæ morem combuſſit, quòd horâ,quam ei præfixerat,ſe non excitâſſet. Fulgoſ. lib. 9. Cyrus Rex fluvium Gyndem, ob unum jugalium equorum ſubmerſum, in plures rivulos deductum, exiccavit. Idem Seneca lib. 2. de Ira c. 25. Et lib. 1. c. 3. iraſcimur non illis, qui læſerunt; ſed his, qui læſuri ſunt: ut ſcias iram non tantùm ex injuria naſci. Verum eſt, iraſci nos læſuris: ſed ipſa cogitatione nos lædunt, & injuriam qui facturus eſt, jam fecit. Et c. 7. Optimum, inquit, eſt, primum irritamentum iræ, protinus ſpernere, ipſiſque repugnare ſeminibus, & dare operam, ne incidamus in iram. Nam cùm hoſtis portis ſe intulit, modum à captivo non accipit. Deinde ſpatium animo dare. Athenodorus Philoſophus Auguſto Cæſari monitum dedit: Iratus nihil dicas aut facias, priuſquam litteras Alphabeti Græci recitaveris. Hæc ille. Cui conſonat vir in Chriſtiana philoſophia doctiſſimus. Ira, inquit, eſt affectus maximè implacidus & turbulentus, qui ſi ſemel invaſerit hominem,vix in eo humanæ naturæ veſtigia relinquit. Ira brevis inſania eſt, ſui impotens: armorum, ſanguinis & ſuppliciorum avida, decoris oblita, neceſſitudinum immemor, in ipſa irruens tela, ut alter noceat; ruinis ſimillima, quæ ſuper id, quod oppreſſerunt, franguntur. Reliqua vitia certis quibuſdam finibus coërcentur, iræ nihil eſt intactum, nihil inacceſſum: cælum ipſum petimus iracundiâ. Hinc blaſphemiæ, hinc querimoniæ adverſùs Deum, hinc de eius providentia motæ ab impiis controverſiæ. Nec his duntaxat iraſcimur, à quibus nos læſos exiſtimamus; ſed futuræ etiam injuriæ cogitatione offendimur, & qui facturus injuriam, falſa plerumque imaginatione creditur, jam feciſſe. Ira ſuum impetum in eum ipſum, qui iraſcitur, non rarò frangit. Id quod in Ajace videmus: de quo Seneca: Ajacem in mortem egit furor,

in furorem ira. Et quæ cauſa eſt Offenſionis? Opinio. Tolle opinionem, & nihil nocebit tibi. Nihil te lædet, niſi te ipſum læſeris. Plato, iratus in ſervum, manum, quam percuſſurus ſuſtulerat, ſuſpendit dicens: *cæderem, niſi iraſcerer.* Prius voluit iracundiam flagellare, quàm ſervum.

III. (*c*) Quæ cauſa tantæ iracundiæ? impatientia repulſæ, ambitionis ſtimulus, invidiæ venenum, injuriæ dolor, imaginaria contemptûs, & ignominiæ impreſſio, odium denique & vindicta in eos, à quibus ſe læſum putabat Ajax. Prælatio Ulyſſis œſtro perculit ſuperbum pectus, & in violentas animi perturbationes illiſit. Veriſſimè laudatus à nobis Philoſophus lib. 1. c. 18. Immodica ira gignit inſaniam: nec intereſt, ex quàm magna cauſa naſcatur, ſed in qualem perveniat animum. Sic ignis, non refert, quàm magnus, ſed quò incidat: nam etiam maximum, ſolida non receperunt; rurſus arida & corripi facilia, ſcintillam quoque fovent uſque in incendium. Mirum de Ajace, quem celebrat Ovidius.

Hectora qui ſolus, ferrúmque, ignémque, Jovémque
Suſtinuit toties, unam non ſuſtinet iram;
Invictúmque virum vicit dolor.

Quid indignius? tot palmarum victor, iræ, vitio maximè femineo ſuccubuit. Certè non magnus eſt animus, quem perturbat injuria. Proprium eſt magnitudinis veræ, non ſe ſentire percuſſum. Sic immanis fera ad latratus canum lentè reſpicit: ſic irritus ingenti ſcopulo fluctus aſſultat. Senec. l. c. c. 25. In exemplum adducit Catonem, qui per contumeliam à quodam percuſſus, poſtulanti deinde veniam percuſſori; non memini, inquit, me percuſſum. Melius putavit non agnoſcere, quàm vindicare. Idem lib. 3. c. 5. Ut ulcerata, & ægra corpora ad ictus leviſſimos gemunt, ita muliebre maximè & puerile vitium eſt ira. Accinit Juvenalis Sat. 13.

------------, quippe minuti,
Semper & infirmi eſt animi exiguíque voluptas,
Ultio; continuò ſic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet, quàm femina.

Et Ariſtoteles lib. 4. Ethic. c. 3. Sicut debilis eſt ſtomachi, non poſſe duriorem cibum concoquere; ita hominis puſillanimis eſt, verbum duriuſculum non poſſe ſuſtinere. Accedit Magiſter Seneca lib. 1. de ira. c. ult. Ne illud quidem judicandum eſt, aliquid iram, aut vindictam ad magnitudinem animi conferre, non eſt enim illa magnitudo, *Tumor* eſt; nec corporibus copiâ vitioſi humoris intenſis incrementum eſt, ſed peſtilens

(*c*) *Iræ ſtimuli.*

lens humor. Addo S. Ambroſ. lib. 1. offic. c. 36. Vindicare ſe, non eſt actus fortitudinis, ſed abjectionis & timiditatis. Vincitur ab inimico, non vincit, qui ſe vindicat.

IV. (*d*) Ajax dum ultionis impetu abreptus in hoſtes ſævire ſe credit, in ſeipſum ſæviit, ſuummet in gladium victima non miſeranda incubuit: nimirum à puncto honoris jam ante vulnus accepit. Ita Saul Hebræorum Rex primus ob epinicium Davidi à puellis cantatum, ex unica ſcintilla in tantum invidiæ & vindictæ incendium exarſit, ut ſceptrum, diadema, Regnum, victoriam, corpus, animam, famam, omnia perdiderit, ſuimet deteſtabilis carnifex. Sic Achitophel ob ſpretum conſilium à ſe datum, gulam laqueo ſibi fregit. Sic Aman purpuratorum Regis Aſſueri præcipuus, injuriam & deſpicatum ſummum interpretatus, quòd Regiam intranti Mardochæus genua non inflexerit, non priùs quievit, quàm altiùs, quàm vellet elatus, infame pondus è patibulo penderet. Adeò tumeſcit ſuperbia, ut merito globo incendiario comparetur. Cuius epigraphe. *Rumpor ut rumpam.* Imò ſæpius rumpitur, & non rumpit. Expertus eſt Ajax. Puſillus ſanè & imbecillus eſt animus, quem doloris cujuscunque impatientia in voluntariam mortem adigit. Sic imbellis & abjectus pugil Cato fuit, illud olim fortitudinis falſæ miraculum, qui caſum aliquem aut cauſam putârit dignam ultrò illata nece. Si vir, ſi fortis, ſi ſapiens fuiſſet, C. Jul. Cæſaris gladium exſpectâſſet. Non ſuo, ſed alieno moriendum erat ſcelere. Αὐτόχειρες veteribus laudati, ſonitum ſuper arma, ſed brevem dedere; in ictu ad regna Plutonia deſcenderunt. Sic dolore & dedecore victi Xenocrates, C. Carbo, P. Craſſus, L. Syllanus, Brutus, Caſſius, Silius Italicus, Cornelius Gallus ſibi manus intulerunt. Sic Hannibal hauſto, quod incluſum annulo geſtabat, veneno, ſe ipſum confecit. Sic Nero, ſic Otho imperator, ſic innumeri alii infelicem ſpiritum ſua manu expulerunt. In qua inſania mulieres habuerunt æmulas: pauculas ex ingenti turba memorabo. Monyma Mithridatis uxor in deſperatione rerum profligatarum, ignominiæ impatiens, detractum è capite diadema collo circumligavit, ſéque ipſam ſuſpendit. Cùm autem corporis pondere laqueus ille diſruptus eſſet, dixit: Execrandum diadema, neque in tam triſti miniſterio mihi profuiſti. Móxque, cùm ſuper illud humi abjectum inſputâſſet, Eunucho regio ſeſe obtulit jugulandam. Plut. in Lucullo. Cleopatra Ægypti regina, ne in triumphum ab Auguſto Cæſare duceretur, unica punctiuncula, vel aſpidis corpori admotæ, vel acûs capillaris, quam intra

(*d*) *Suimet carnifices.*

tra comam abſtruſerat, veneno illitæ, necem ſibi conſcivit. Femina quædam, de qua Lipſius meminit in monitis Pol. lib. 5. c. 93. ne Romanis ſe dedere cogeretur, filiolos duos injectis collo laqueis, ad pedes ſuos alligavit, & ſe à trabe ſuſpendens tres impetu uno ſtragulavit. Ajax profectò minimè merebatur armis Achillis potiri, cujus animo longè impar fuit. Quidquid præclarè geſſerat, indomito mentis impetu, & ignominioſo fine corrupit. Tantùm diſtat vincere alios, & vincere ſeipſum. Iterum Seneca: Imbecillus, ait, & ignavus eſt, qui propter dolorem moritur. Vir fortis non fugere debet è vita, ſed exire. Et Martialis: Hic rogo non furor eſt, ne moriare, mori!

Nolo virum, facili redimit qui ſanguine vitam,
Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt.

Qui ſuſtinendo vincit potiùs fortunam, quàm moriendo declinat. Et Seneca Poëta in Thebaide: Non eſt virtus

Timere vitam, ſed malis ingentibus
Obſtare, nec ſe vertere ac retro dare.

Quod ipſum prædictus Epigrammatarius cecinit:

Rebus in adverſis facile eſt contemnere vitam;
Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

V. (*e*) Habent fabulæ, Herculem aliquando Salaminem veniſſe ad Telamonem, ibique cùm Ajacem adhuc infantem conſpexiſſet, circumdediſſe illi τὴν λεοντῆν, pellem leoninam ſuam, precatúmque, ut quâ puer tegeretur illâ, invulnerabilis foret. Quod ita factum; fuiſséque Ajacem toto corpore invulnerabilem, præterquam latere, id enim contectum non fuerat. Hinc Ovidius lib. 13. Metam. de Ajace:

Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum
Quà patuit ferro, lethalem condidit enſem.

Per latus ſcilicet in pectus mucro penetravit. Quô docemur, parum eſſe, heroum exuviis tegi, ferarum ſpoliis muniri, ſi latus domeſtico præbeas hoſti. Poterat Ajax vir fortis, & planè Herculeus videri, ſi quemadmodum pectus ac tergum pelle leonina obarmatum fuit, ita partem quoque corporis illam, in quam iræ & gladio aditus patebat, obmuniiſſet. Inevitabile vulnus eſt, quod ex inteſtino aggreſſu infertur; nam dulce videtur perire telo, à quo plaga in ſuummet autorem venit. Per ſuum ſe latus provocavit, petiit, & interiit Ajax.

SYM.

(*e*) *Qua parte corporis pateat locus vulneri in animum.*

SYMBOLVM LXXVII.

Fax Belli Trojani, Paris & Helena.

Homerus in Iliade. Virgil. lib. 2. Æneid.

Ethicè.

1. Prognoſtica pueritiæ. 2. Helena, funeſta fax libidinis. 3. Pulchra forma in impudico corpore. 4. Feminæ bellorum cauſæ. 5. Mollities juvenum. 6. Stoliditas juvenum in delectu bonorum & malorum. Arrogantia feminarum.

BIs capta & diruta eſt Troia; priùs ab Hercule ad perſequendum injuriam à Laomedonte acceptam, quo tempore urbi nomen fuit *Ilium*, de quo in Laomedonte. Poſtea à Priamo reſtituta, & adversùs hoſtium minas validis propugnaculis communita, à Græcis eſt everſa. Cujus everſionis hæc origo & ſeries eſt. Hecuba Priami conjux, cùm aliquando uterum ferret, jámque partui vicina eſſet, ſecundùm quietem, faculam ſibi parere viſa eſt, adeò luculentis flammis, ut iis tota urbs conflagraret. Rex conſultis ariolis, cùm diri ominis, & portentoſum ſomnium eſſe didiciſſet, puerum deinde natum exponi, & necari præcipit. Miſerati ſcitiſſimum infantem miniſtri, & quòd ab Hecuba regina id in mandatis habebant, parcunt interimere: exſectam canis lingnam pro indicio pueri jugulati ad regem afferunt. Fortè fortuna paſtor quidam in ripa fluminis jacentem infantem conſpicatus, eum tollit, & cum liberis ſuis educare pergit. Qui cùm ætate jam procederet, séque paſtore illo genitum conſtanter crederet, cum ſodalibus ad *Idam* montem pecus alacriter paſcebat, & ab iis propter corporis egregiam ſpeciem, & minimè vulgarem, aut paſtoritiam indolem, litium cauſarúmque judex, & arbiter deligebatur; cujus ſententiis ſine ulla recuſatione parebant. Poſt longum intervallum cognitus, ac receptus à patre Priamo *Paris*, (alio nomine Alexander) honorificè, ut decuit, eſt habitus. Affecit eum Græciæ viſendæ, & varios hominum diverſorum mores cognoſcendi mira cupiditas. Ergo viginti navium claſſem à patre obtinet, Spartámque navigat. Erat Priamo cum *Menelao* Spartanorum rege vetus hoſpitium, qui proinde Paridem amanter ac regiè tractavit.

ctavit. Sed cùm in *Cretam* inſulam ad cernendam hereditatem ſibi neceſſariò diſcedendum eſſet, Helenæ uxóri Troianum hoſpitem commendavit. Ille mulieris venuſtate captus, precum blanditiis mollem alioqui, & flexibilem animum ad ſuam voluntatem traduxit, Ilium avexit: uxoris loco adulter adulteram habuit, & hanc gratiam bene merenti hoſpiti Menelao retulit. Paſſus eſt hoc, & connivit ad turpitudinem Priamus. Cuius indignitate facinoris ſtimulatus Menelaus, mittit, qui Helenam repoſcant. Ubi vidit ſe actum agere, cum fratre Agamemnone, Myncenarum rege, de bello Trojanis inferenda conſultat. Brevi tempore univerſæ Græciæ Principes cum eo conſpirant; copiæ undique ingentes contrahuntur: magno navium numero ad Ilium contenditur: in Aulide Bœotiæ portu, fœdus percutitur, non ſoluturos obſidionem quoad civitatem funditus deletam conſpiciant. Quod etiam re præſtiterunt. Itaque tantarum cladium, quæ poſtea utrinque ſunt acceptæ, una mulier cauſa, & caput extitit, totisque annis decem pro adultera concurſum & dimicatum eſt.

Aliam everſæ Trojæ cauſam referunt Poëtæ in Junonis indignationem ob ſpretam eius à Paride formam. Virgil. lib. I.

Nec dum etiam cauſæ irarum, ſævique dolores
Exciderant animo: manet alta mente repoſtum
Judicium Paridis, ſpretæque injuria formæ.

Rei narrationem hanc accipe. Eo tempore, quo Paris etiamnum adoleſcens inter paſtores agebat, Dii omnes, Deæque convocatæ, ad nuptias *Thetidis* & Pelei acceſſerant, præter *Diſcordiam*, unam ex infima Furiarum gente, quàm nemo invitârat. Id illa graviter ferens, pomum elegantiſſimum, ex auro confectum, per oſtium injecit, cum inſcriptione: ἡ καλὴ λαβέτω: *pulchra accipiat;* ſeu *Pulchriori detur.* Mox exorta lis inter deas de pulchritudine certantes, præſertim *Iunonem* inter & *Palladem*, & *Venerem*, quibus reliquæ Divæ de præſtantia formæ facilè conceſſerant. Nemine ſuſtinente pronuntiare ſententiam, eius rei judicium Jupiter ad Paridem, in monte Ida tunc greges paſcentem, deferri jubet. Pro ſe quæque trium dearum magnis juvenem promiſſionibus ſollicitabat; *Iuno* Aſiæ, Europæque imperium, *Pallas* Sapientiam totâ Græciâ maximam, *Venus* feminarum ſpecioſiſſimam pollicetur, ſi ſibi venuſtatis victoriam adjudicet. Hærebat aliquamdiu anceps juvenis in dicenda ſententia: nam hinc ambitio, & regius dominatus ſtimulabat; inde laudis cupido ad famam Sapientiæ conciliandam invitabat; ex alia parte voluptas

ptas & libido animum permulcebat. Victus denique Veneris blanditiis, pomum ei porrigit aureum, & pro ipſa litem pronuntiat; peſſimô ſuo malô, familiæ regiæ, totiúſque patriæ. Nam cùm id ætatis, Helena, Menelai regis Spartanorum conjux, omnes feminas pulchritudine præſtaret, Venus in ejus amores Paridem accendit; quare contractis aliquot navibus in Græciam, ut diximus, ſe contulit; violato hoſpitii jure, Helenam rapuit, & in patriam abduxit. Injuriam tam inſignem ulturi Græcorum Principes, mille navium claſſe in Aſiam navigarunt, omniáque ferro, flammáque vaſtârunt, ipſâ etiam Troiâ, Phrygiæ regionis capite, in cineres redactâ. Quòd autem injuria privata totam Græciam in communem conjurationem traxerit, hæc cauſa traditur. Cùm Græcorum fortiſſimus & præſtantiſſimus quiſque Helenam ſibi uxorem expeteret, tum propter generis ſplendorem, tum propter eximiam formam, cujus ipſa miraculum erat: pater *Tyndarus*, Rex *Oebaliæ*, maritus Ledæ, veritus, ne uno delecto, & cæteris antepoſito, alios ſibi inimicos atque infenſos redderet, eos omnes ad jusjurandum adegit, ei, cui filiam ſuam in matrimonium collocaret, ceteros opitulaturos, ſiqua in illum propter Helenam à quoquam inferretur injuria. Quo jurejurando ab hominibus dato & accepto, Helenam Menelao deſpondit; ita non multò pòſt tempore raptâ Helenâ, Principes Græcorum in ſocietatem belli venerunt, jurisjurandi religione obſtricti. Cæterùm Paris, à Pyrrho, Achillis filio, cognomento *Neoptolemo*, interfectus, parenti inferias miſſus eſt. Helena quoque parem ſceleratæ vitæ exitum invenit. Nam occiſo *Deiphobo*, qui eam poſt Paridem occiſum duxerat, Menelao legitimo viro eſt reſtituta, cùm annos eſſet nata triginta quatuor: & innumeris interea complexibus adulterinis fœdatum corpus, diverſa per cubilia circumtuliſſet. Poſt octennii maritimos errores, vix tandem Lacedæmona reverſa, Menelaô maritô fatis ereptô, primum in exilium eſt ejecta, *Nicoſtrati* cujusdam, atque *Megapentis* Spartanorum factione. Deinde Rhodum in inſulam trajiciens, cùm hoſpitium petiſſet *Tlepolemi*, ibi regnantis: propter easdem illas blanditias, quibus hucuſque maritos in transverſum egerat, inviſa, ſuſpectáve Polyxoni, Tlepolemi conjugi, ſuæque propinquæ; per fraudem invitatur in balneas, horto domeſtico conſertas. Ibi dum lavatur, ancillæ cum Furiarum, Orgia celebrantium, habitu in eam immiſſæ ſunt à domina: quæ comprehenſam, & arbori infelici ſuſpenſam, laqueo demum necarunt. Is Helenæ finis fuit: ut videlicet ad reſtim illi res veniret, cujus adulteriorum

malèpretioſa furta, Trojanorum ſexcentorum, ſeptuaginta ſex millium; Græcorum autem octingentorum octoginta ſex millium) interitu ſteterunt.

Ethica.

I. (*a*) Qualis futurus eſſet Paris, præſagiô *Fax* oſtendit, quam ſibi videbatur parere Hecuba. Eventus docuit, ſomnium non fuiſſe, nam *Facis* inſtar in turpes libidines exarſit juvenis: & ex hac flamma incendium ſparſit, quod immenſas Phrygum opes conſumpſit, potens illud *Ilium* funditus evertit. Jam tum cùm natus eſt hic Veneris *Pullus*, fatalis Aſiæ cometes in puerperæ cubiculo illuxit. Multùm equidem intereſt, quibus ſignis, ominibus, portentis primordia vitæ vel illuſtrentur, vel infamentur. Georgii Caſtrioti, vulgò *Scanderbegi*, herois fortiſſimi ſecutura facinora, matri ſerpens per quietem objectus, indicavit; qui totum Epirum operire, & caput in Turciam protendere viſus eſt: quòd Epirum, Græciæ finitimam regionem, principatum hæreditarium, Turcis erepturus, & longè latéque terrorem ac damna circumlaturus eſſet. Acinacis præterea brachio impreſſam effigiem ab utero tulit materno, futuri bellatoris oſtentum. Barletius in ejus vita lib. 1. c. 82. In Paridis pueri brachium ſi quis peritior conjector oculum intendiſſet, ſanè mollis citharæ veſtigium deprehendiſſet. Neque progreſſu ætatis melior evaſit hic Cypridis columbulus: ætas enim prima, poſt tincturam voluptatis, ægrè alium colorem bibit. Et Conſtantinus ille Copronymus poſt ſacros fontes ventris onere in baptiſmo fœdatos, ita porrò vixit, ut nihil præter amorem ſordium & immenſa ſcelera in eo obſervaretur. Baron. ann. 775. Haud melior Julianus, Chriſtianæ fidei deſertor impius, de quo Gregorius Nazianzenus ejus contubernalis ita ſcripſit, orat. 1. in Julian. Cùm Athenis cum eo verſarer non malum hujus viri conjectorem me fuiſſe memini. Me morum ipſius inconſtantia, atque incredibilis quædam mentis emotio vatem efficiebat: Si quidem vates ille optimus eſt, qui rectè conjicere novit. Neque enim mihi quidquam boni ominari videbatur, cervix non ſtata, humeri ſubſultantes, & ad æquilibrium ſubinde agitati, oculus inſolens & vagus, furioſéque intuens, pedes inſtabiles & titubantes, naſus contumeliam & contemptum ſpirans, vultûs lineamenta ridicula idem ſignificantia, riſus petulantes & effrænati, nutus & renutus temerarii, ſermo hærens ſpiritúque

(*a*) *Præſagia pueritia.*

túque conciſus, interrogationes ſtultæ & præcipites, reſponſiones his nihilo meliores &c. Quid ſingula deſcribere neceſsè eſt? Talem ante opera conſpicatus ſum, qualem in operibus poſtea cognovi. Quòd ſi quidam ex eis, qui tum ſimul erant, quídque dixerim, audierunt, nunc mihi præſtò eſſent, haud ægrè teſtarentur. Quibus, ut hæc conſpexi, ſtatim prolocutus ſum: *Quale malum Romanorum terra nutrit!* præfatus licet, ac mihi, ut falſus vates eſſem, imprecatus. In aliena perſona deſcripſit S. P. Paridem, hominem ad patriæ calamitates natum; Portentum & exitium Phrygiæ. Non vanus de hoc monſtro augur eſt Nereus apud Horatium, lib. 1. Od. 15.

Paſtor cùm traheret per freta navibus
    Idæis Helenam perfidus hoſpitam.
    Ingrato celeres obruit otio
    Ventos, ut caneret fera
Nereus fata: malâ ducis ave domum,
    Quam multo repetet Græcia milite,
    Conjurata tuas rumpere nuptias,
    Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adeſt viris
    Sudor? quanta moves funera Dardanæ
    Genti? jam galeam Pallas & ægida
    Currúſque & rabiem parat.
Nequicquam Veneris præſidio ferox
    Pectes cæſariem: gratáque feminis
    Imbelli cithara carmina divides:
    Nequicquam thalamo graves
Haſtas, & calami ſpicula Cnoſſii
    Vitabis: ſtrepitúmque, & celerem ſequi
    Ajacem, tamen heu! ſerus adulteros
    Crines pulvere collines.
Quem tu, cervus uti vallis in altera
    Viſum parte lupum, graminis immemor,
    Sublimi fugies mollis anhelitu
    Non hoc pollicitus *Tua*.
Iracunda diem, proferet Ilio
    Matroniſque Phrygum claſſis Achillei:
    Poſt certas hiemes uret Achaicus
    Ignis Iliacas domos.

Imbellem & effeminatam Paridis naturam etiam alii Poëtæ perſtringunt: in quibus Ovidius epiſt. Helenæ

Bella gerant alii; tu Pari ſemper ama.

Huc facit illud Æliani lib. 9. Var. hiſt. c. 37. Cùm Alexander M. veniſſet Ilium, & quidam illi oſtenderet *Alexandri* Priami filii, lyram; ille reſpondit, *malle ſe lyram Achillis videre, quâ ille fortium virorum laudes cecinisset*, nam τῦ πάριδος τί ἄρα ᾖσεν ἡ λύρα, εἰ μὴ μέλη μοιχικὰ καὶ οἷα αἱρεῖν γυναῖκα θέλγειν; *Paridis lyra quid cecinit aliud, quàm adulteriis accommodata carmina, & feminis captandis, demulcendisque magis convenientia?* Strenuus imitator Paridis fuit Nero illud ex crudelitate & luxu conflatum monſtrum, qui ardente, quam incendit, Roma, ſcenico habitu, bellus citharædus prodiit, & ἅλωσιν, hoc eſt, Troiæ conflagrantis expugnationem cecinit. Uterque leno turpiſſimus, citharâ incendiariâ miſerandam patriam in ſummum luctum & calamitatem dedit.

II. (*b*) Helena quoque non pilô fuit melior amaſiô ſuô; quin etiam deterior: Rapta primum eſt à Theſeo; deinde nupſit Menelao: hunc reliquit, ſecuta adulterum Paridem: neque huic fida, etiam cum Achille, aliiſque turpiter conſuevit. Denique Deiphobo, Paridis germano nupta, maritum perfidè prodidit, & Menelao trucidandum objecit, ut adulterii offenſionem apud eum tolleret. Atque his ſcelerum gradibus eò demum evaſit, ut Troiam ipſam (quod infrà memorabimus) in manus hoſtium tradiderit, unde patriæ *communis Erynnis* à Marone vocatur, Græcis pariter ac Trojanis odioſa. Solo ferebatur aſpectu viros emaſculare, & in amorem ſui pellicere. Paridem certè in hoſpitali menſa, laſcivo cepit ocello. Et Æneas ipſe, cùm furibundo ſimilis, ſtricto gladio in hoſtes ſæviret, aſpiceretque Helenam pavitantem, & ſeſe in ſacello *Veſtæ* abſcondentem, continuit tamen manum, ſub ſpecie quidem, quia.

----- Nullum memorabile nomen

Feminea in pœna eſt, neque habet victoria laudem: re tamen vera mulieri, quæ erat peſtis, clades, & extrema Phrygiæ calamitas, pepercit; nec voluit extinguere nefas, aut animum explere

Ultricem flammæ, & cineres ſatiâſſe ſuorum: juſtiſſima cæde parentando tot millium ſanguini, quia ſcilicet

----- ſe clara videndam

Obtulit, & pura per noctem in luce refulſit

Alma

(*b*) *Helena quàm funeſta fax virorum.*

Alma parens, confeſſa Deam: dextráque prehenſum
Continuit.

Nempe plus potuit Venus, quàm Mavors, qui quantùm in vindi-ctam, in vulnera, in ſtrages concitavit Æneam, tantùm eum remorata eſt mater amorum; quæ jam antè Paridi Helenam, nunc etiam Æneæ conciliabat, ut ſineret mæcham vivere, nec communem patriam ulciſceretur. 2. Æneid. Quid quòd Menelaus ipſe, tot injuriis laceſſitus, adulterii ultione inflammatus, temperârit iræ, nec meritas de proſtibulo pœnas ſumpſerit. Libet apponere, quod ſcribit Clemens Alexandrinus lib. 1. Stromat. Menelaus Trojâ captâ, cùm incitaretur vehementer ad Helenam occidendam, victus eius pulchritudine, gladium abjecit, oſculum petivit. Unde verum eſſe intelligas illud Anacreonticum

Νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον
Καὶ πῦρ καλή τις οὖσα.
Venuſta vincit ignem,
Ferrúmque forma vincit.

Id expertus Salomon, in Proverbiis monet cap. 6. *Non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, nec capiaris nutibus illius.* Oculorum *radii* totidem ſunt ſagittæ, & amoris jactus; qui vulnerant; *nutus* & palpebrarum *ictus*, totidem ſunt fulgetra, quæ perſtringunt, & attonant intuentem. Sunt retia quæ implicant: ſunt faces, quæ incendunt. Et Siracides cap. 9. *averte faciem tuam à muliere compta;* qualis fuit Helena: *& ne circumſpicias faciem alienam.* (circumſpexit Paris) *propter ſpeciem mulieris multi perierunt;* tam Græcorum quàm Trojanorum. Ex hoc aſpectu concupiſcentia, quaſi ignis exardeſcit. Hinc illud incendium.

Fuere Troës, Ilium;
  Tros Ilium fuere.
Fuit, fuit Domus inclyta,
  Noménque Dardanorum.
Impreſſit altis mœnibus
  Hoſtile Mars aratrum.
Ubi ſteterunt Pergama,
  Nunc fluctuant ariſtæ. *Iac. Balde de van. Mundi.*

Scintilla una ex oculis evibrata, paulatim ſerpit per animum; donec exardeſcat, & in flammam libidinis erumpat, latéque incendium per urbes, & provincias ſpargat.

Ignis, Alexandri Phrygio ſub pectore gliſcens

O qua-

O quales, & quantas clades ac ſtrages dedit!

Uſurpes hic illud Jacobi. 3. *Ecce quantus ignis, quàm magnam ſilvam incendit.*

------- Paridis propter narratur amorem
Græcia barbariæ lento colliſa duello. Horat. lib. 1. epiſt. 3.

Anno Mundi 2871. (cum ſuſpirio memorat recèntior hiſtoricus) Troja poſt decennalem obſidionem, & octingenta Græcorum millia à ſuis cœſa (ſanè utrinque decies contena millia dicuntur cecidiſſe) immiſſo per proditionem equô ligneô, nocte à Græcis invaditur, vaſtatur, incenditur: ſævitum in captos, & præter nocentiſſimam omnium Helenam, parcitum nulli. Prô belli dedecus! ob mulieris libidinem tam multos cœſos! nec victoriæ minor infamia; quà belli cauſa, pœnæ expers fuit. Helena Europam & Aſiam ut gladiatorum par committens, ſpectavit è podio pereuntem orbem; digna omnium prima ruinis eius ſubſterni. Hoc potuit illecebroſa forma, de cuius tyrannide quidam ita ſcribit. Amorum potiùs bella gerit, quàm armorum jure: illecebris graſſatur non inſidiis: vulnerat roſis, non ſpinis. Eius oſcula ſunt ſpicula, tormenta ſunt delitiæ, terrores gratia, cruor nectar, lenocinia laquei, clades voluptas, machinæ lepôres, vulnera Veneres. Triumphat oculis, tacendo tonat, aſpectu fulgurat, & non uno, non dicam impetu, ſed intuitu, pectus invadit, cor obſidet, expugnat animum, ſibíque tributarium facit. Quid? quod ſine voce loquitur; ſine vi vim affert, ſine catenis allicit, ſine præſtigiis immutat mentem; & vidiſſe viciſſe eſt; & viſam eſſe, triumphâſſe. Teſtis Helena, quæ jam palo alligata, atque obruenda lapidibus, oculorum fulgure, de lictôrum manibus lapides excuſſit. Pomey in Cand. Rhet. ex Euripidis Scholiaſte.

III. (*c*) Et hæc ipſa pulchritudo in contaminato libidinibus animo quid aliud erat, *quàm circulus aureus in naribus ſuis? Prov.* 10. Talis ſus erat Helena, vecors, laſciva, impudica, adultera, quæ ſeſe ultrô offerebat procis, aureo circulo, hoc eſt ſplendidâ formâ raptis, trahendam, & inſtar porcæ per lutum & cœnum impuræ voluptatis volutandam. Quod ſues roſtro faciunt terram effodiendo; hoc facit libido, inquinatum corpus per fœdas concupiſcentias circumagendo. Splendet vultus, ſplendet cultus, merum dixeris aurum. Sed quid hic fulgor in nare porcina? quid venuſta facies in libidinoſo animo? margarita in luto, aurum in cœno, gemma in ſterquilinio? Meritò S. Cyprianus: Nullarum ferè pretioſior cultus eſt, quàm quocum pudor vilis eſt. Et verò

(*c*) *Forma in impudico corpore.*

verò flagitioſæ libidinis tanta eſt contagio, ut ex animo in corpus, ex corpore in veſtem ſe transfundat. Diodorus ſcribit lib. 16. Phocenſium Principis cuiusdam uxorem, quod torquem Helenæ Delphis ſuſpenſum inde abripuiſſet, geſtaſsétque & ipſam quaſi contactu ornatûs meretricii pollutam, incidiſſe in meretriciæ proſtitutionis turpitudinem. Adeò peſtilens venenum eſt, quod Veneris è ſpuma naſcitur.

IV. (*d*) Quis recenſeat, quot bella, quot duella propter feminas ſint ſuſcepta, de quibus cani poſſit illud Statianum 1. Achilleid.

Ecce novam Priamo facibus de puppe levatis
Fert Bellona nurum.

Helena fax quanti belli! Et cui cladi aut voluptas cauſam non dedit, aut femina tædam non admovit? ſub Paride luſco ſtaret adhuc Ilion. Unus lenonis oculus, Aſiæ oculum extinxit. Raptæ facies adulteræ, flammam ſparſit, totam Phrygiam incendit. Nulla aut rara mulier in cladem ſterilis eſt: Bellare ſi nequit, parit bellatores. *Iocaſta* (Oedipi mater fuit, & ex filio gravida, parens Eteoclis & Polinicis, de quibus Symb. 53.) uterus quantum nefas, quæ monſtra militum tulit? Jac. Bald. in Batrachyomachia. In ferrum & vulnera non viritim tantùm, ſed totis exercitibus itur. Eiusmodi bella quædam recenſet Ovidius 1. amor. eleg. 12.

Nec belli eſt nova cauſa mei: niſi rapta fuiſſet
Tyndaris, Europæ pax Aſiæque foret.
Femina ſilveſtres Lapithas, populúmque biformem
Turpiter appoſito vertit in arma mero.
Femina Trojanos iterum nova bella movere
Impulit in regno, juſte Latine, tuo.
Femina Romanis etiam nunc urbe recenti
Immiſit ſoceros, armáque ſæva dedit.

Alexander, quantus heros, inſtinctu Thaidis meretriculæ Perſepolim urbem combuſſit. Curt. lib. 5. Taceo vetera, unum exemplum prodam, quô Libido unius hominis rem Chriſtianam graviſſima calamitate in Oriente afflixit, circa annum Domini 1144. memorante Sigonio in Hiſt. de regno Italiæ. Erat urbs in Meſopotamia trans Euphratem, nomine Edeſſa, à diebus Conſtantini M. Chriſtianorum cultui dedita, & beatiſſimi Thomæ Apoſtoli allatis ex India reliquiis inclyta. Hæc, cùm Saraceni quondam Alexandriam, Antiochiam, Hieroſolymam, Damaſcum, Ægyptum, Syriam, aliásque Orientis provincias occupaſſent, atque

(*d*) *Femina multorum bellorum & cladium cauſa.*

in his omnibus nomen Chriſti, quamquam ſplendidiſſimum extinxiſſent, ſola inter medios hoſtes, usque ad tempus ſuperioris Hieroſolymitanæ expeditionis manſit incolumis. Tunc verò à Saracenis vexata, cùm auxilium à Latinorum exercitu petiiſſet, Balduinum, Godifredi Regis fratrem accepere Principem; Balduino verò, poſt Godifredum ad Regnum Hieroſolymorum evecto, principatus demum ad *Ioſcelinum* juniorem pervenit. Illo dominante, *Sanguinus* Saracenorum, ſive Turcorum Princeps, urbi obſidionem admovit. Eo tempore Armenius quidam civis Edeſſæ, jure hæreditario turrim quandam mœnibus urbis continentem incoluit. Hujus filiam eximia ſpecie virginem, cùm inſano deperire Princeps amore cæpiſſet, nec blanditiis ac promiſſis ullis ad ſui pellicere obſequium potuiſſet, injuſtè admodum fecit, ut vim adhibuerit. Armenius illatam injuriam magno dolore ferens, ut Principem ulciſceretur, clàm urbem prodidit Saracenis. Quippe nocte Nativitatis Dominicæ, cùm ſacræ in templis vigiliæ agerentur, invitatos multis conditionibus hoſtes per turrim ſuam accepit. Saraceni in urbem intromiſſi, Chriſtianorum ſanguinem ſitientes, templa ſubitò, infeſto impetu invaſerunt, atque Archiepiſcopum ſacris operantem miſerè unà cum Clero mactaverunt, ac reliquam virorum ac mulierum turbam ſtupore, metúque ad omnem ſui defenſionem obtorpeſcentem crudeliſſimè trucidârunt. Ac demum tota Meſopotamia in poteſtatem redacta, ipſum Hieroſolymorum Regnum, maximum in terrorem ac periculum adduxerunt. Quæ cauſa fuit, ut poſtea, concionante S. Bernardo, Conradus Imp. expeditionem cruce ſignatorum ſuſceperit, & Ludovicus Rex Galliæ magnas copias contraxerit, ſed infelici eventu. Hæc Sigonius. Ex quibus apparet, infamem Trojæ captæ cauſam, & miſerabilem, improviſámque de nocte ſtragem, Edeſſæ renovatam fuiſſe. Has ſanguinis thermas parat ille Puer, Cyprio metuendus arcu, & nefandæ animator flammæ. Quàm verè Beda: *Venus eſt illecebroſa voluptas, adulterina jucunditas, quæ mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorſo.* Luxuria & libidine, ut quidam dixit, nihil eſt fœcundius, nihil damnoſius: his virtus, inquit Valer. Max. lib. 9. c. 1. atteritur, ſopita gloria in infamiam convertitur, animi pariter & corporis vires expugnantur. Adeò ut neſcias, ab hoſtibúsne, an ab illis capi, pernicioſius *habendum* ſit. Romæ quondam Veneris ac Libitinæ templa conjuncta fuere: quia à Venere ad mortem brevis eſt tranſitus, & frequens. Cùm verò oculi, quod diximus, ſint in amore duces, Zaleucus Locrenſium Rex ibi pœnam ſtatuit, ubi culpam agnovit: adulteris oculos erui ſanxit. Helenæ

lenæ germana ſoror videri potuit Cleopatra, Ptolomæi Auletæ, Ægyptiorum Regis filia, quæ amoribus ſuis, præter alios multos, C. Julium Cæſarem, quantum virum! & M. Antonium, bello quondam inclytum, turpiſſimè irretivit: parúmque abſuit, quin Octavianum Cæſarem ipſum, orbis victoriam, ſuis lenociniis cepiſſet. De ea nobilis ſcriptor: Vita tota Cleopatræ, theatrum quoddam libidinum, & propter has, latrociniorum quoque domeſticorum, crudelitatis, bellorum, ac tumultuum fuit. Joan Biſſel. Decad. 4. Part. 3. ubi pluribus graphicè depingit feminæ tam pulchræ, quàm ſceleratæ nequitias.

V. (*e*) Paridis mollities me admonet, ut hoc genus juvenculos, delicatos, effeminatos, ſemiviros paulò vivaciore colore exprimam. Horum igitur officium, & totum eſt negotium, criſpare calamiſtro crines, ventilare cinnos, aut cincinnos factitios humeris infundere, caput odorato pulvere conſpergere, ſuccuſſu humerorum annuere & abnuere, pedibus ſolo alliſis obſequium deferre, arcuatis brachiis & cavis manuum volis, ſed inanibus, ſalutationes peragere, moſchum redolere, emiſſitios oculos in facies formoſiores vibrare, vernilibus jocis honeſtas aures vulnerare, ligulis ornare pileum, calceos roſis ſutilibus, gladiolum cum ſerico capulo appendere lateri, follicante carbaſo manicas inflare, noctu fidibus perſonare plateas, cantare ad limina, clandeſtina tentare colloquia, puellarum pudicitiæ inſidiari, furtiva rapere oſcula, ad modulos muſicos agitare pedes, indulgere genio, evacuare pocula, luſitare aleâ, tempus otio transmittere, in multam lucem ſtertere, ſpeculum de forma ſæpe conſulere, velle conſpici, & alteri placere ſexui, etiam citharœdum agere, & Feſcennina canere, mulieribus aſſidere, fabellis & flabellis earum blanditias captare, fila ducentibus, acus lini de ſinu excutere, & id unum laborare, ut iis ſe amabiles ſimilitudine morum faciant, ſeducántque, ac ſeducantur.

VI. (*f*) Sed ad Paridem. Hæc tot, tantarúmque calamitatum inundatio unde profluxit, niſi ex ſtolido judicio, quô juvenis inconſultus & laſcivus *Sapientia*, quam Pallas obtulerat, pravas Veneris illecebras antepoſuit? Quid hoc judice dementius? Si Palladi, uti par erat, primas addixiſſet; incomparabile donum, ſapientiam, hoc eſt, rerum divinarum & humanarum ſcientiam, cognitionémque adeptus fuiſſet. Quid autem majus hoc munere? Sapientiſſimus mortalium teſtatur. *Melior eſt ſapientia cunctis pretioſiſſimis, & omne deſiderabile ei non poteſt comparari.* Prov. 8. Forma brevi deflorèſcit: Honores fluctuant ad arbitrium

(*e*) *Mollities juvenum.* (*f*) *Stoliditas juvenum in delectu bonorum ac malorum.*

popularis auræ; Divitiæ vi, furtóve rapiuntur: Sola ſapientia eripi non poteſt, quavis fortuna ſuperior. *Gloriam ſapientes poſſidebunt.* Prov. 3. Vice verſa ſtulti infamiam, qualem Paris ſubiit, qui velut noctua de die cæcutiit, hoc eſt, ad ſapientiæ, veri luminis objectum oculos non aperuit; noctu verò, id eſt, in vanitate contemplanda acutiſſimus fuit. Aliter Alphonſus Rex Aragonum, qui rogatus, quomodo in tantis divitiis pauper effici poſſet? reſpondit: Si ſapientia venditaretur. Paris non admiſit neque dono oblatam. Longè aliter elegit Salomon, qui, optione à Deo data petendi, quidquid vellet, omnibus votis antehabuit ſapientiam; & ecce, quod ipſemet aſſerit Sap. 7. *Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa.* Opes ſcilicet, Potentia, Gloria, quâ reges omnium ætatum ſuperavit. Paridi verò cum vecordi ſuo delectu venerunt omnia mala pariter. Verè Seneca: Voluptas fragilis eſt, & brevis: faſtidit objecta: quò avidiùs hauſta eſt, citius in contrarium recidens: cuius ſubinde neceſſe eſt, aut pœniteat, aut pudeat. In qua nihil eſt aut magnificum, aut quod naturam hominis diis proximi deceat. Res humilis, membrorum turpium ac vilium miniſterio veniens, exitu fœda. lib. 7. de benef. c. 2. Et quia tot mala ex unico malo, tam cruenta bella tam diræ cædes, clades, ſtrages provenerunt, meritò *Diſcordia* hoc conflâſſe pomum, atque ad rixam concitandam projeciſſe fingitur. Hic oculos in pomum protoplaſtorum, & conſequentes inde clades reflecte.

VII. In Judicio porrò hoc quænam partes litigantes fuêre? Tres Deæ ambitione inflatæ, de præſtantia formæ decertabant. O ſuperbum animal mulier! Tanquam pro aris & focis pugnandum ſit, ſic feminæ pro venuſtatis prærogativa dimicant. Hinc illis formæ.

Eſt in conſilio matrona, admotáque lanis
Emerita quæ ceſſat acu. Sententia prima
Hujus erit: poſt hanc ætate atque arte minores
Cenſebunt, tanquam famæ diſcrimen agatur,
Aut animæ: tanta eſt quærendi cura decoris,
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput.

Juven. lib. 2. ſat. 6.

Hinc annulis radiant digiti, aures unionibus, frons gemmis, collum monilibus, brachia armillis; genarum purpuriſſum, ut inter ſe contraria magis eluceſcant, nigræ diſtinguunt maculæ, *muſcas* vocant; rectiùs

(*g*) *Arrogantia & ſuperbia feminarum.*

rectiùs *emplaſtra* dicas, quæ ſibi illinit ſuperbia; nec curatur tamen. Meritò Plautus in Pœnulo:

> Negotii ſibi qui volet vim parare, navem & mulierem,
> Hæc duo ſibi comparato. Nam nullæ magìs res duæ
> Plus negotii habent: eas fortè ſi exornare occœperis,
> Neque unquam hæ duæ res ſatis ornantur, neque eis ulla ſatis
> Ornandi ſatietas eſt.

Equidem mundus muliebris ſimilis eſt apparatui nautico: tantæ enim molis, & moliminis eſt, unam adornare feminam. Verè dixit Terentius in Heautom.

Noſti mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur, Annus eſt: Nunquam ſatis lavantur, fricantur, terguntur, pinguntur, finguntur, expoliuntur, exornantur. Hinc continua illis ſtatio & excubiæ ad ſpeculum. lib. 3. reg. 10. memoratur claſſis Salomonis deferens ex Tharſis aurum & argentum, & dentes elephantorum, & ſimias, & pavos. Quæ quidam applicat, pictis, fucatis, plumarum diverſitate variegatis puellis, de quarum una Tertullianus: Multicolor & diſcolor & verſicolor: nunquam ipſa, ſemper alia, toties mutanda, quoties movenda lib. de Pallio. c. 3. Quod ſi aliqua ſit, quæ ſimul & *Iunonem* divitiis, & *Palladem* ſcientiâ, & *Venerem* æquare pulchritudine videatur, tum, ſuperi boni! quomodo ſeſe circumſpiciet, quale pennarum ſyrma explicabit, quæ imperia dabit, qua ſervitute premet ſubjectos; quibus oculis aſpiciet æmulas, quo ſupercilio ſpernet inferiores, quibus faſtidiis deſpiciet obſequia, ambitioni non commenſa; qua fronte requiret officia ſuperbè ſperata: quibus auribus ſitiet præconia; qua aviditate, & arrogantia hauriet adulatorios plauſus: qua nare ringetur, quo ſtomacho torquebitur, ſi parci ſint Numinis hujus cultores? ſi deſint qui Palladi ſupplicent, Veneri litent, Junonem adorent? Et hoc genus deæ in pupparum modum adornatæ quoties ſuos decipiunt Parides, dum cuticula ſub dealbatâ, tegunt ulcera pure fluentia: ſub amabili vultu, blandis oculis, ridentibus labellis alunt tigrides & pantheras, tum primùm erupturas è ſtabulo, quando domum ductæ ſunt hæ Nymphæ, & infelicia vincula, nullo poſſunt cuneo diſſolvi.

SYMBOLVM LXXVIII.

Sinon & Helena, urbis Trojanæ proditores.

2. & 6. Æneid.

Ethicè.

1. Nimia credendi facilitas. 2. Prætextus religionis falſus. 3. Temeraria ſecuritas.

CUm decimum jam annum obſiderent Ilium Græcorum Duces, viréſque ſuas impensè labefactatas cernerent, deſperatione capti, quod apertó Marte conficere diffidebant, ad dolos ſibi confugiendum cenſuerunt. Equum igitur ligneum vaſtiſſimæ molis architectantur: ejus cava ſelectiſſimis è toto exercitu militibus, ac nonnullis etiam de numero Ducum infarciunt: rumorem diſſeminant, Palladi Numini Tutelari ad proſperandum in Græciam reditum (diſceſſum enim ſimulabant) machinam iſtam eſſe compactam. Credita res à Trojanis: nam calamitoſis facilè imponit ſpes meliorum, & à ſuſpicione periculi abducit religionis perſuaſio. Latebant interea Græci in inſula Tenedo, non longo intervallo à Troia diſtante. Subinde paſtores Ilienſes hominem ignotum, revinctis ponè manibus, ad Priamum regem pertrahunt, *Sinon* vocabatur, *Siſyphi* filius, nepos *Autolyci*, furis nominatiſſimi, Mercurio geniti, de quo Ovidius. 11. Metam.

> Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne:
> Qui facere aſſuêrat, patriæ non degener artis,
> Candida de nigris, & de candentibus atra.

Avo & atavo per omnia ſimilis Sinon, maximè omnium idoneus viſus eſt Achivis, cui negotium adornandæ fraudis imponeretur. Noverat Sycophanta ad fallendum exercitatiſſimus, verbis mira ſimulatione compoſitis artes omnes commiſerationis movendæ: narrat Ulyſſem, ſcilicet infenſiſſimum ſibi, nihil aliud agere, quàm ut inveteratum in ſe odium crudelitate necis exoneret. Jámque ſe per ſpeciem ſacrificii fuiſſe ad aras trahendum victimam, niſi ruptis vinculis clàm profugiſſet, ultróque ſe in hoſtium manus dediſſet, à quibus majorem humanitatem, quàm à ſuiſmet civibus ſperaret; ſin' pereundum eſſet, ſolatio ſibi futurum, hoſtili

ſilii potiùs, quàm Ulyſſis aut Menelai manu cadere. Quibus auditis, Priamus Rex Trojanorum, ad miſericordiam flexus, jubet captivo adimi vincula, promittit vitam, civitatem, gratiam; ſcitatur cauſam erectæ molis ligneæ. Pergit recenſere perfidioſus homo, concitatas Palladis iras per *Diomedem* & *Ulyſſem*, qui per ſummum ſacrilegium ipſius ſignum de nocte ex arce Trojana abſtulerint, atque in caſtra Græcorum aſportârint: exinde deam indignationis ſuæ manifeſtiſſima prodidiſſe indicia, eſſéque reſponſum ab augure *Calchante* editum, primo quoque tempore renavigandum domum, auſpicia repetenda, Numen, cujus effigiem ſurripuerant, placandum: Inde placuiſſe conſilium, ingentis equi ſimulacrum efficiendi, próque piaculo ante mœnia Troiæ relinquendi. Cauſam inuſitatæ magnitudinis eſſe, ne per portas quiret in urbem introduci, atque ita populum Trojanum, ut Minervæ clientem, incolumen tueri. Si verò hoc *ſacrum* Trojani violâſſent, id præſenti exitio futurum; ſin' integer induceretur in civitatem, bellum inde in Græciam translatum iri. Fidem fecit ſubleſta nebulonis lingua. Cives uno ore equum in urbem recipiendum, Palladem propitiandam clamitant. Quid multa? pernicialis machina ſubjectis rotis, injectíſque collo funibus, publico omnium plauſu in urbem per dirutam muri partem invehitur, fruſtra obnitente *Laocoonte* ſacerdote, & dolos ſubeſſe clamante. Recepta inſidioſa mole intra mœnia, omnia lætitiâ perſonabant. Ridebantur per compita & circulos Græci, & convitiis lacerabantur, qui re infecta poſt tot annos domum abire cum dedecore coacti fuiſſent. Indictæ feriæ, templa inumbrata ſertis ac floribus, viæ conſtratæ gramine, inſtituta convivia & ſympoſia. Cantabatur, ſaltabatur, edebatur, ludebatur, vomebatur, donec & plurima nox, & multa bacchationum laſſitudo ſomnum ſuaſit, an imperavit. Jacent ſecuri malorum omnium, vino ſomnóque demerſi altiſſimo. Cùm interea Græci temporis opportunitatem nacti, mediæ ſeu concubiæ noctis ſilentium, à Tenedo ſolventes, Lunâ ſubluſtri, Trojam versùs reducunt claſſem, ſublatis è prætoria navi facibus: ad quod indicium, *Sinon* clandeſtinò clauſtra equi reſerat: incluſi per funem deſcendunt, & confeſtim in vigiles irruunt, portas recludunt, ſociorum complura millia intromittunt, inſtructiſque agminibus, cives ad reſiſtendum longè imparatiſſimos adoriuntur, & contrucidant. Volant ubique ad tecta faces, crebreſcunt incendia, confuſi oppidanorum clamores, domorum procumbentium fragores exaudiuntur. Ferro & ignibus miſcentur cuncta; nec ſexui, nec ætati, nec

nec templis ipſis parcitur. In tam miſerabili ſtrage partes ſuas luculenter egit Helena, à qua proditus Deiphobus maritus, naſo, auribus, manibus fœdè detruncatis, diriſſimè interfectus eſt ab Ulyſſe & Menelao. Ipſa nocentior etiam quàm Sinon, eâ nocte, qua equus erat inductus in urbem, religionem ſimulat, Orgia Bacchi celebrat, Trojanarum mulierum chorum circa machinam ducit: inter ſaltationes & cantus vibrantur in orbem lampades ardentes, mutuóque per manus traduntur: quô luminum indiciô Græci ex arce, quam jam tenuerant, evocati, ſubitò irrupere, omniáque confuſa cæde implevere. Adeò parùm erat teterrimæ mœchæ, ſuis ignibus ingentem belli flammam excitaſſe, niſi ſumma cum perfidia, ac nefario religionis prætextu, percunti Troiæ, præfica facem præferret, triſtiſſimúmque rogum accenderet. De ea loquentem apud inferos Deiphobum Maro inducit 6. Æneid.

> Cùm fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit
> Pergama, & armatum peditem gravis attulit alvo:
> Illa chorum ſimulans, evantes orgia circùm
> Ducebat Phrygias: flammam media ipſa tenebat
> Ingentem, & ſumma Danaos ex arce vocabat.

Ethica.

I. (*a*) Suis in verſibus repetit ſæpiùs Homerus ἢ δόλῳ, ἠὲ βίηφι ſeu *dolo*, ſeu *vi*. Quibus verbis ſtrategemata ſeu vaframenta militaria commendat. Quippe non rarò caudâ vulpinâ eſt impetrandum, quod vis leonis præſtare nequivit. Nec fortitudini tantùm virtutique bellicæ ac virium robori, ſed ſolerti etiam Ducum fallaciæ atque machinis locus relinquitur, quibus aut graviſſima vitetur offenſio: aut ſine damno paretur victoria. Veteri dicto non *Iura* tantùm, ſed etiam *bella* & *victoria* ſunt vigilantibus. Prudentiſſimè ab Iphicrate, præclaro Athenienſium duce, pronuntiatum: graviſſimam eſſe notam imperitiæ ac tarditatis militaris, dicere: *non putavi.* Et Val. Max. *Turpe eſt in re militari dicere: non putabam.* Cadit hoc in Trojanos, de quibus proverbium: *Serò ſapiunt Phryges*, poſtquam ſcilicet in urbem inductus eſt equus ille fatalis. Si mica in illis providentiæ, *Laocoontem*, & *Caſſandram* vatem audiſſent monentem: *Equo ne credite Teucri*: in lignea alvo clandeſtinæ latent inſidiæ. Et verò ſubeuntem cum exitiali machina cladem potuiſſent, ſi mens non læva fuiſſet, in ipſo portarum limine advertere & excludere. Poëta canit. ---- qua-

(*a*) *Inſania credulitas.*

—— quater ipſo in limine portæ

Subſtitit, atque utero ſonitum quater arma dedere.

Nam quid illa reſtitatio, niſi omen venturi mali? quid armorum ſtrepitus, niſi præſagium calamitatis? Qui ab Ulyſſe toties deluſi, quid niſi fraudes debuiſſent ſuſpicari? Et fictas Sinonis lacrimas quis non deprehendiſſet, ſi cogitâſſet hominem & Græcum, & Græcâ fide præditum, ultro capiendum ſe obtuliſſe, inſidioſis & ex arte compoſitis verbis miſericordiam captâſſe? Et cùm ex uno ſæpe diſcantur omnes, quid ni ex omnibus diſcerent unum, perfidum, perjurium, fraudulentum, fallacem, aliud ſimulantem, aliud agentem: nebulonem ad utrumque paratum, ſive fallendum, ſive moriendum? Nihil eſt enim formidoloſius hoc hominum genere, ſi aperta virtute agendum ſit; nihil contrà audacius, cùm ſperant per fraudes ſibi aliquid ex ſententia ſucceſſurum. Sed prævaluit prudentiæ ſtulta credulitas. Nam quod avidè ſperatur, citò creditur, & longis ſuſpiriis expiatur. Si latebras equi ſcrutati fuiſſent:

Trojáque nunc ſtares, Priamique arx alta maneres.

Maxima culpa penes vulgus fuit, quod rarò ſentit cum ſapientibus, in quo, juxta Ciceronem pro Plancio, non eſt conſilium, non ratio, non diſcrimen, non diligentia. Bellua multorum capitum, ſed nullius cerebri.

Scinditur incertum ſtudia in contraria vulgus.

Hoc conſultore, quid niſi ſtolida, temeraria, damnoſa conſilia proveniant? ſi ſapuiſſent, timere debuiſſent *Danaos & dona ferentes*. Hinc in adagio, *Danaûm munera*, accipienti pernicioſa.

II. (*b*) Sinon ut nequiùs deciperet, ſceleri religionem prætexuit: mentitus eſt, Equum illum divinâ Palladis arte ædificatum, Palladi conſecratum, votô à Græcis nuncupatô. Quid fraudulentius? Fecit idem Helena, dum in honorem Bacchi ſimulatas, revera in exitium Troiæ ferales choreas duxit. Succeſſum uterque dolus ſacrilegus, apud animos ſuperſtitione imbutos habuit. Hinc omnes.

Ducendum ad ſedes ſimulacrum, orandáque Divæ
Numina conclamavit.

Veriſſimè Curt. lib. 4. Nulla res efficaciùs multitudinem regit, quàm ſuperſtitio: alioquin impotens, ſæva, mutabilis, ubi vana religione capta eſt, meliùs vatibus, quàm ducibus ſuis paret. Et Liv. lib. 39. Nihil in ſpeciem fallacius, quàm prava religio, ubi Deorum Numen prætenditur

(*b*) *Prætextus religionis.*

tenditur ſceleribus. Et Mariana lib. 9. hiſt. Hiſpan. c. 18. Nihil tenacius inhæret, quàm quod religionis ſpecie defenditur. Et Lucret. lib. 1.

Tantum relligio potuit ſuadere malorum.

Diffidebant priùs Trojani; ſed ubi fraudibus Sinonis religio Minervæ, & ſuperſtitio vana acceſſit, omnes conclamant, equum ad arcem ducendum. Nec mora; dividuntur muri panduntur mœnia,

Accingunt omnes operi, pedibúſque rotarum
Subjiciunt lapſus, & ſtupea vincula collo
Intendunt. Scandit fatalis machina muros
Fœta armis: circùm pueri, innuptæque puellæ
Sacra canunt, funémque manu contingere gaudent;
Illa ſubit, mediæque minans illabitur urbi.

Tantùm potuit ſuperſtitio doloſa, & inde temerè concepta lætitia. Eam fraudem etiam *Artemiſia*, Cariæ regina, intendit, cùm Latmum urbem occupatura, armatas copias occultavit. Ipſa námque cum eunuchis, mulieribus, tibicinibus, ac tympaniſtis in lucum matris deorum, qui ſeptem ſtadiis ab urbe diſtabat, ſacra peractum acceſſit. Latmiis id advertentibus, & pietatem ejus contemplantibus, admirantibúſque, ii, qui latebant, conſurgentes, urbem invaſerunt, armis haud obtinendam. Polyæn. lib. 7. Nôrunt hanc fallaciam etiam noſtræ ætatis Sinones pſeudopolitici, quibus nihil eſt conſuetius, quàm ſub religionis ſpecie, religionem evertere, templa profanare, naſo ductare Principes, peſſundare regna, fas omne & nefas confundere. Lipſii pronuntiatum eſt: Ambitio & Avaritia ſæpè velatur religionis mantelo; addo ego, Perfidia & Proditio.

III. (c) Excidii Trojani præterea cauſa fuit, temeraria ſecuritas, & hinc in comeſſationes, & ludos prolapſi. Nocet contemptus hoſtis; & nemo celeriùs opprimitur, quàm qui nihil timet; frequentiſſimum initium calamitatis ſecuritas. Pulchrum in Annibale elogium: Omnia ei hoſtium haud ſecus, quàm ſua, nota erant. Secus omnia apud Trojanos. Hinc Græci.

Invadunt urbem vino, ſomnóque ſepultam.

Feſſis nimirum vino, multóque ſomno oppreſſis Phrygibus, repentè ſupervenere Græci, & impunè ſtragem dedere. Primi omnium cæduntur vigiles, tanquam pecudes, non reſiſtentes; quod ipſi quoque in communi lætitia ſuas partes egiſſent, séque vino approbè irrigaſſent, & ſom-

(c) *Temeraria ſecuritas.*

ſomno pleni, quid agerent aut ubi eſſent, neſcirent. Sic Babylon à Cyro occupata eſt, urbs potentiſſima atque ampliſſima, ita ut cùm capti eſſent, qui extremas urbis partes incolebant, ii, qui mediam urbem inhabitabant, id ignorarent: nam, (quòd fortè dies feſtus eis eſſet) exercendis choreis, atque oblectationibus operam dabant; donec malo ſuo didicerunt, quid ſit, lætitiam ſociare luctui. Herodot. lib. 1. Aliter Epaminondas, qui, cùm Thebana civitas diem feſtum ageret, civéſque crapulæ indulgerent, noctu obibat muros cogitabundus, ac ſobrius. Percunctatus eſt eum quidam è familiaribus, quid eſſet, cur ſolus ipſe communis gaudii expers, & ita triſtis obambularet. Ut vobis, inquit, tantò ſecuriùs ebriis ac ſtertentibus eſſe liceat. Plut. in apophtheg. Princip. Servata fuiſſet Troja, ſi *Sobrietas* & *Vigilantia* portas ſervâſſent. Multarum urbium ac magnorum exercituum fatum eſt, *Luxus*, ejúſque comites *Negligentia* & *Socordia*. Sic Athenienſes Oxobius Romanorum Dux, illunem noctem obſervans, dormientes ebrióſque aggreſſus eſt, & perculit. Athenæus lib. 5. Sic Germani apud Tacitum lib. 4. in bello Vitelliano largis epulis vinóque ſopiti, & clauſis foribus igne injecto cremati ſunt. Sic Gracchus Campanos media nocte imparatos oppreſſit. Liv. lib. 23. Sic Maharbal Dux Carthaginenſis contra Afros rebellantes miſſus, cùm ſciret gentem eſſe vini avidam, nocte ſarcinulis intra caſtra, cum vino ex mandragora medicato, relictis, fugam mentitus eſt. Barbari caſtris occupatis in gaudium ſimul & merum effuſi, inſtar mortuorum ſopitis ſenſibus ſtrati partim capti, partim jugulati ſunt. Sic Cyrus rex Perſarum Scythis improviſus ſupervenit, ipsóſque potantes epulantéſque cum reginæ Tomyridis filio adoleſcente, rerum militarium malè gnaro interfecit. Herod. lib. 1. Et quid aliud Hannibalem, Martem illum Punicum fregit & ſtravit, quàm Campana luxuria, quæ invictum armis, illecebris ſuis complexa, vincendum Romano militi dedit? Valer. lib. 9. c. 1.

SYMBOLVM LXXIX.

Æneas ſpeculum Pietatis in ſuperos, Patriam, parentes, 2. Æneid.

Ethicè,

1. Pietas in parentes. 2. Pietas in ſuperos. 3. Imitatores Æneæ in pietate. 4. Quid parentibus debeamus. 5. Amor conjugalis.

CUm Troja à Græcis capta & direpta undique flammis arderet, Æneas monitu Veneris, ſcilicet parentis, jubetur extremo ſe cum ſuis diſcrimini ſubducere. Durum imperium viro, glorioſam inter occumbentis patriæ ruinas, mortem, non imbellem fugam ſpectanti. Vicit tamen pietas; Æneas *Anchiſæ* genitoris ſenio confecti, ſalutem magis in conſilio habuit, quàm ſuam. Hunc ſolum exportare, erat omnia exportâſſe. Initio præfractè recuſare ſenex; denique partim prodigiis, flammæ comam ſine noxa in puero Aſcanio lambentis, partim importunis filii precibus victus, ſuſtinuit in humeros Æneæ tolli, & comitante *Aſcanio* nepote, filiique uxore *Creuſa*, in locum tutiorem deferri. Mirum ſanè ſpectaculum! in illa urbis miſerandæ conflagratione: inter confuſos oppidanorum ac hoſtium clamores, tubarum armorúmque ſonitus, domorum procumbentium fragores: in promiſcua virorum, feminarum, puerorum cæde, Æneas, cùm ampliùs virtuti locus in armis non eſſet, exemplum tamen virtutis edidit, ſæculis omnibus memorandum. Effert è patria, ferro flammáque vaſtata, quod unicum eripi non potuit, animum pietate pleniſſimum. Geſtat humeris parentem filius, parens in manibus Penates patrios; & ſic per ignes, per enſes incolumis uterque cum parvulo Aſcanio evadit. Ponè ſequebatur Creuſa: quam dum, neſcio, quo ſtrepitu armatorum contrà venientium, territus Æneas de via deflectit, amiſit; neque enim ſinebat animum reflectere ſollicitudo oneris & parvi comitis. Ubi verò extra periculum conſtitutus, advertit deſiderari conjugem, dolore penè inſaniens, remetitur viam, & inter noctis ac hoſtium horrorem, quaquaverſum circumfert aures ac oculos, ſi qua veſtigia uxoris deprehendat. Denique quærenti, & ne quicquam Creuſam ſuam ingeminanti, offert ſe illius imago,

go, humanâ major, jubétque curas ponere, nec ſibi invidere felicitatem, jam cum Cybele, Deorum matre, in cœleſtium locis verſanti: non ſine numine Divûm hæc fieri, quippe qui longum ejus exilium & navigationem eſſent rebus ſecundis excepturi, eique pro amiſſa Conjuge, *Laviniam*, ſponſam regiam, & cum ea Italiam, terram beatam, daturi. Quibus dictis evanuit, & Æneæ brachia in amplexus parantis, eluſit.

Ethica.

I. (*a*) Hæc eſt illa pietas Æneæ, nunquam ſatis celebrata veteribus, qua ille patrem humeris ſuis ex incendio eripuit. Intuere ſpectaculum hoc. Æneas Princeps civitatis, fugit incensâ Trojâ; cum eo tota domus, ac famuli; atqui nemini vult paternum pondus commendare, ipſe caput inclinat ſuſcipiendo oneri. Aſpice heroëm leonis ſpolio indutum, cui in humeris pater ſedet, cui parvus filius hæret in manu, quem à tergo conjux ſequitur: inter hæc cerne, *Sacra* & Penates deos in manu ſenis; omnia unus ſervat, *Sacra* manu Patris: *Patrem* humeris: *natum* dextrâ: *conjugem* veſtigiis. Quæ plura unus potuit? Addiderunt ſuperi novo ſpectaculo complementum. Nam ecce, ſubitò flammæ pietatem novam in Deos, atque in Patrem, natum, conjugem admiratæ, recedere cœperunt, ac veritæ ſunt ne virum pium contingerent, aut læderent. Ipſe de ſe Æneas:

> —— ducente Deo, flammam inter & hoſtes
> Expedior: dant tela locum, flammæque recedunt.

Tanta vis eſt pietatis, tanta potentia virtutis. Quot laudatores habuit præclariſſimum hoc facinus? Stat. 3. Silvar.

> Felix, cui magna patrem cervice vehenti
> Sacra, Mycenææ patuit reverentia flammæ.

Ovid. lib. 4. Faſt.

> An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
> Innocuum victo cùm dedit ignis iter.

Propert. lib. 4. eleg. 1.

> Cùm pater in nati tremulus cervice pependit,
> Et verita eſt humeros urere flamma pios.

Horat. in carm. ſæc.

> Cui per ardentem ſine fraude Trojam
> Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes
> Liberum munivit iter.

(*a*) *Pietas in parentes.*

Graviter Seneca. Lib. 3. de benefic. c. 37. Vicit Æneas patrem, ipſe eius in infantia leve, tutúmque geſtamen, gravem ſenio, per media hoſtium agmina, & per cadentis circa ſe urbis minas ferens, cùm complexus Sacra, ac Penates deos religioſus ſenex, non ſimplici vadentem ſarcina premeret: tulit illum per ignes. Et quid non pietas poteſt? pertulit, colendúmque inter conditores Romani imperii poſuit. Hoc facinus etiam Græci carminibus nobilitârunt. Inter alia extat epigramma ita Latinè verſum:

Cùm ferret medios proles Cytherea per hoſtes
Impoſiti collo languida membra patris:
Parcite, ait, Danai: levis eſt ſene gloria rapto;
At non erepto gloria patre levis.

Celebrat hoc factum Sanazarius lib. 1. in gemmam ſuam, in qua inſculptus Æneas, patrem vehens. Celebrârunt Auguſti ſuis gemmis. Inveniuntur enim nummi Antonini Pii, cum ſigno Æneæ patrem humeris geſtantis, quem ille cudi juſſit, ut in ſocerum pietatem ſuam oſtentaret, quem languidum, humeris ſublatum, in ſenatum, vel quò opus fuiſſet, pii Æneæ inſtar, ferebat. Æneas parenti ſuccollans Symbolum eſt pietatis, quæ parentibus debetur: adſcribe lemma ex Marone:

Nec me labor iſte gravabit.

II. (*b*) Dubium reliquit Æneas, ſpectabiliórne eſſet eius in parentem pietas, an in deos. Nam quæ pompa unquam fuit nobilior, quis glorioſior triumphus, quàm ſpectare virum fortiſſimum per medios hoſtes & ignes, patriæque ruinas, incedentem, oblitum ſui, memorem oneris, officii, pietatis, Penatum, ſeu Divorum Tutelarium, quibus primas curas debebat; deinde genitoris, cui ſecundas: poſtea Aſcanii filii, cui tertias: denique uxoris, quam chariorem omnibus cimeliis habebat. Sic oneratus, ſic ſtipatus ſpectaculum præbuit ſeculis omnibus non magis admirandum quàm imitandum.

III. (*c*) Et verò non defuêre poſteris ætatibus æmulæ pietatis exempla. Amphinomus & Anapius fratres ſiculi, Catanâ oriundi, cum Ætnæ montis incendio urbs, & omnis prope Sicilia deflagraret, parentes humeris ſuperimpoſitos periculo ſubduxerunt, medios ipſi inter ignium vomitus illæſi, recedentibus, aut ſubſidentibus flammis, quà ibant. Val. Lib. 5. Solinus, alii. De quibus Claudianus

Aſpice ſudantes venerando pondere fratres,
Divino meritos ſemper honore coli.

(*b*) *Pietas in Superos.* (*c*) *Imitatores Æneæ.*

Juſta quibus rapidæ ceſſit reverentia flammæ,
Et mirata vagas reppulit Ætna faces. &c.

De iiſdem Seneca poſt hiſtoriam Æneæ, loco adducto: Deſediſſe creditum eſt ignes, utrinque flamma accedente limitem ad apertum, per quem transcurrerent juvenes, digniſſimi, qui magna tutò auderent. Solinus addit, locum, ubi illi conditi, dictum *Campum Piorum*: anguſto námque tumulo tanta non poterat condi virtus. Non minor fuit in hoc argumento feminarum gloria. Ex Valerio lib. 5. c. 4. & Plinio l. 7. c. 36. conſtat matrem ineḋiâ in carcere conſumendam, à filiæ lactantis ubere conſervatam, locúmque *Pietati* conſecratum, templô ibi exſtructô. Alia patrem conſimili fortuna, cuſtodiæ traditum, jam ultima ſenectute, velut infantem pectori ſuo admotum aluit, referente Valerio, & pictam ejus facti imaginem ſpectantibus admirationi ac ſtupori fuiſſe memorante. Recentius eſt, quod Jovianus Pontænus lib. 2. de obedient. narrat, Puellam in Gallia fuiſſe, quæ parentem ab Hugonotis latè graſſantibus, perfidioſè interemptum quæſitura, ſola in arcem aſcenderit, pérque hoſtium cuneos animo impetterrito penetrans, cadaverum acervos ſcrutata ſit; tandémque inventum, & multis vulneribus conciſum, ſed palpitantem adhuc, & extremum propè ſpiritum ducentem, in humeros ſuſtulerit, mirantibúſque ſummopere hoſtibus, quanquam rabie efferatiſſimis, domum deportârit, diligentiſſimáque, & amantiſſimâ cura ac curatione, vitæ, ſalutíque reſtituerit.

IV. (*d*) Quæ parentibus ſint rependenda, Socrates apud Platonem 4. de legibus exponit: Ita enim ſinguli apud ſe ſtatuere debent, omnia quæ penes ſe habent, eorum planè eſſe, à quibus & geniti ſint ipſi, & in hanc lucem educti, & à quibus educati; ac proinde arctiſſimo debito teneri, ut ad omnia obſequia illis pro viribus exhibenda, ut pro antiquis illis parentum ſuorum curis, & doloribus, quos ipſi juvenibus mutuò impenderint, iiſdem parentibus ſuis in ſenectute reddant, atque reſtituant, tum videlicet, cùm illis maximè indigent. D. Ambroſius filium quendam matri inofficioſum ita alloquitur. Etſi paveris matrem, adhuc non reddidiſti dolores, non reddidiſti cruciatus, quos pro te paſſa eſt: non reddidiſti obſequia, quibus te illa geſtavit: non reddidiſti alimenta, quæ tribuit tenero pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera: non reddidiſti famem, quam pro te illa toleravit, ne quid, quod tibi noxium eſſet, ederet; ne quid, quod lacti noceret, hauriret. Tibi illa jejunavit, tibi manducavit, tibi illa, quem voluit, cibum non accepit; tibi quem

(*d*) *Quod parentibus debeamus.*

noluit, cibum ſumpſit, tibi vigilavit, tibi flevit. In cap. 18. Lucæ ad illud: Honora patrem tuum & matrem. Pietatis in parentes præclarum Symbolum eſt ciconia; nam reliqua animantia tantiſper amant, agnoſcúntque parentes, dum egent illorum ad nutricationem operâ; ciconia parentes ſenectâ defectos viciſſim alit, & volandi impotentes humeris geſtat ac defendit. Unde *ἀντιπελαργεῖν* apud Græcos, eſt mutuam officii vicem rependere, maximè nutricandi, fovendíque eos, à quibus aliquando fueris enutritus, aut inſtitutus. A ciconiæ natura ſumptum, quæ Græcè *πελαργὸς* dicitur. Laborant infamia impietatis viperæ, quæ perfracta matris alvo naſcuntur; item ſcorpiones & aranei qui poſt incubatûs officium, à ſuis fœtibus interimuntur. Quæ feritas utinam etiam ad homines ne tranſiret. De Nerone parricida acutè Auſonius.

Quis neget Æneæ magna de ſtirpe Neronem?
Suſtulit hic matrem; ſuſtulit ille patrem.

Amœnum eſt, quod de pietate filiali Diodorus Siculus narrat lib. 20. Tres fuere cuidam Cimmeriorum Regum, filii; regnum paternum quiſque affectabat. Ariophatnes Thracum Rex eligitur judex. Hic erutum patris eorum cadaver è ſepulchro, arbori alligat, arcui ſortem committit. Regni ſucceſſor deſtinatur, qui cor patris ſagittâ tetigiſſet. Primogenitus guttur, alter medium pectus corde illæſo, transfixit. Superat minimo ſpes regni; vicit pietas; & ſe regno cedere malle, dum in patris cadaver pietate ſuperior eſſet; profeſſus, jaculari detrectavit. Huic ergo regnum eſt adjudicatum, quòd ſe pariter & verè filium; & virtute ſuperiorem demonſtraſſet. De ciconiarum pietate in parentes vide Alciati Emblema XXX.

V. (*e*) Virgilius etiam in Ænea prædicat amorem, affectúmque conjugalem. Æneas de ſe:

Ipſe urbem repeto, & cingor fulgentibus armis.
Stat caſus renovare omnes, omnémque reverti
Per Trojam, & rurſus caput objectare periclis.

Imò uxorem non tam quærebat, quàm ſtudiò inveniendi furebat, ita ut in ſummo diſcrimine non dubitaret ejus nomen inclamare.

Auſus quin etiam voces jactare per umbram,
Implevi clamore vias; mœſtúſque Creuſam
Nequicquam ingeminans, iterúmque iterúmque vocavi.
Quærenti & tectis urbis ſine fine furenti
Infelix ſimulachrum; atque ipſius umbra Creuſa
Viſa mihi ante oculos &c.

Me-

(*e*) *Amor Conjugalis.*

Digitized by Google

Memorabile eſt, quod paulò ſupra adductus Jovianus Pontanus teſtatur, ſua ætate accidiſſe. Agricola Lentiſcolenſis, in regno Neapolitano, agrum colebat, juxta mare; à quo uxorem aliquantùm loci ſpatio disjunctam, Tunetani piratæ, ſeu mauri, in littus prædatum egreſſi, ceperant. Maritus ubi vidit uxorem non apparere, neque longè piraticam triremem in anchoris ſtare conſpexit; arbitratus id, quod erat, in ea uxorem eſſe; illicò in mare deſiliit, atque ad triremem adnatavit. Receptus, gubernatori dixit; cauſam ſibi per fluctus veniendi fuiſſe, quòd ſequi uxorem, & cum ea ſervitutem potiùs pati, quàm domi regnare conſtituiſſet. Qua re à Mauris non ſine ingenti admiratione auditâ, cùm, quod factum erat poſtea Tunetenſi regi narrâſſent, is tanta hominis fide, atque charitate motus, & virum & uxorem liberos eſſe juſſit, atque inter regiæ cuſtodiæ milites hominem adoptavit. Fulgos. lib. 4. c. 6.

Hos labores & diſcrimina meretur uxor virtute præſtans. Monet Siracides: *noli diſcedere à muliere ſenſata & bona, quam ſortitus es in timore Domini.* Eccſiaſt. c. 7. Contra aurum ac gemmas æſtimanda eſt conjux prudentiæ, probitatis, pietatis laude commendabilis. Idem c. 40. *Amicus & Sodalis in tempore convenientes* (ſubaudi grati ſunt & mutuò ſe delectant) *& ſuper utroſque mulier cum viro.* Cujus ipſa dimidium eſt, & una quaſi anima, pro qua conſervanda nullis ſumptibus parcendum, nulla pericula reformidanda. Sed ò quàm pauci ſunt Æneæ, pro uxoribus ſuis, per tela, per ignes ſeſe inferentes; quàm multi potiùs per ferrum & flammas fugere cupiant, ne in amiſſam *Creuſam* ſuam incidant; imò, quam ne videant, ultimam Thulen expulſam velint, tunc præſertim, cùm locum habet illud Satyrici:

Si vetum excutias, facies, non uxor amatur;
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculíque minores;
Collige ſarcinulas, dicet libertus & exi,
Jam gravis es nobis. Juven. Sat. 6.

SYMBOLVM LXXX.

Æneæ deſcenſus ad inferos.

6. Æneid.

Ethicè.

1. Rami aurei ab Ænea decerpti moralis ſignificatio. 2. Columba ſymbolum mentis integræ. 3. Facilis deſcenſus averni. 4. Mala Gaudia. 5. Conſcientiæ tormenta. 6. Inferorum horror. 7. Judices inferorum & Furiæ ſcelerum vindices.

Poſtquam ex Phrygia profugiens Æneas, claſſe delatus eſt *Cumas*, urbem Campaniæ mari Tyrrheno adſitam, nihil duxit antiquius, quàm ut *Sibyllam*, illic locorum in antro horrendo habitantem, accederet, cujus ductu ad inferorum ſedes penetraret. Ingredienti Dianæ lucum, ultro occurrit vates, promittitque ſe vias ad infernas plagas, atque adeò ad Patrem Anchiſen viſendum, demonſtraturam; ſi tamen priùs ramum aureum in opaca quadam nemoris arbore latentem decerpſerit, eúmque Proſerpinæ munus tulerit: eſſe verò hanc illius ramuſculi naturam, ut avulsô unô, ſtatim ſubnaſcatur alter, ſimilíque metallo frondeſcat: cæterùm caveret ferrum ad eum convellendum adhibere, cùm manum carpentis ſit facillimè ſecuturus. His inſtructus monitis Æneas, dum Sibylla ducente, Dianæ lucum diligenter perluſtrat, ſollicitéque Deos precatur:

Si nunc ſe nobis ille aureus arbore ramus
Oſtendat nemore in tanto!

Ecce tibi geminæ ſeſe columbæ ſub aſpectum offerunt, quæ volatu antecedentes, ut primùm ad lacum *Avernum* pervenere, conſederunt in arbore votis omnibus exoptata, ob aureum in ea ramum refulgentem. Hîc inferorum victimis immolatis, manibúſque placatis, adfuit mox ſacris advocata dea Proſerpina ſeu Hecate, multis ſtipata canibus, horrendùm ululantibus. Æneas hortatu comitis fortiter ſtringit gladium adversùs monſtra, séque præeunte vatidica duce, imperterritus immittit in antrum, per quod deſcenſus ad inferos patebat. In ipſo aditu apparent terribiles formæ, *Luctus*, *Cura*, *Morbi*, *Senectus*, *Metus*, *Fames*,

mes, *Egeſtas*, *Lethum*, *Labor*, *Bellum*, *Furiæ*. Præterea *Centauri*, *Hydra*, *Gorgones*, *Chimæra*, *Harpyiæ*, aliáque portenta tremenda. Hinc ad Acherontem atque Cocytum, infernales fluvios (quos plurimæ hominum umbræ ſepulturâ carentium circumvolabant) defertur. *Charon* tam cultu, quàm aſpectu horridus ſenex, id loci Portitor eſt, & animarum eò confluentium Transvector. Qui ubi conſpexit Æneam armatum adventantem, imperioſis faceſſere juſſit à regnis Plutoniis. Crudum nautam jubet Sibylla metum ponere de hoſpite minimè malo, & eum dicto oſtendit ramum aureum. Quô visô, ſtatim placatior Charon, advertit cymbam ripæ, & Æneam, Sibyllámque transmittit. In littus expoſitos allatrat triceps Cerberus: quem tamen objecta offa medicata mox in ſomnum dedit adeò profundum, ut in humum proſtratus, toto extenderetur antro.

Cuſtode ſopito, Æneas occupat aditum Tartari, & ad interiora progreſſus, mira videt, audítque. In limine percipiebatur vagitus infantum, quos acerba mors in ipſis cunis rapuit innocentes, & criminis omnis expertes. Juxta hos viſebantur, qui falsô accuſati, damnatíque fuere. Hîc Minos capitalium rerum Quæſitor tribunal habebat, qui diligenter ac ſeverè examinat, quæ quiſque inter mortales geſſerit, *vitáſque & crimina diſcit*. Proxima tenebant loca, qui ſibi ipſi violentas manus intulerunt, vel tædio vitæ adacti, vel mortem præferentes turpi ſervituti. Nec procul inde mœſta inter myrteta, lachrymis indulgebant feminæ, quæ amore partim honeſtô, partim turpi victæ, necem ſibi conſciverunt. Inter quas, longo luctu tabeſcebat infelix *Dido*, quæ amoris erga Æneam impatientiâ, gladiô per pectus transactô, ſe transfixit. Porrò pergentibus, virorum bellicoſorum, & militarium ducum, fortiter in acie cadentium, manes ſe offerebant. His ita conſpectis, Sibylla cum comite ſuo pervenit ad mœnia *Tartari*, triplici muro adamantino clauſa, & Phlegethonte, ardente fluvio, ambita. In foribus excubabat *Tiſiphone* Furiarum diriſſima, diu noctúque pervigil, flagellis terribilis, & ſerpentibus armata. Hîc exaudiri gemitus damnatorum, ſonare ſæva Eumenidum verbera, ſtridórque ferri, tractæque catenæ: hîc Rhadamanthus duriſſima exercet judicia: cogítque invitos ſua fateri commiſſa, & quæ olim in occulto patrata, nunc palàm proferre. In hos, Carnifices ſunt conſtitutæ *Furiæ*, miſeris acerbiſſimè inſultantes, torvóſque in faciem angues intentantes; & poſt flagellorum ſectiones, ad diriora ſupplicia remittentes. Hinc ad interiora delati, prô ſuperi! qualia monſtra cernebant?

 Quin-

Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra
Sævior intus habet ſedem.

Hîc ſpectare fuit *Titanum* gentem nefariam, montes montibus imponere, & bellum movere ſuperis auſam. Hîc *Salmoneus*, rex quondam Elidis, crudeles dabat pœnas, qui tonitrua & fulmina Jovis impiè ac temerariè imitaturus, cœleſti igne conflagravit. Hîc *Tityus*, truculentus *Terræ* filius, in novem jugera porrectus, ſcelerum ſuorum dat ſupplicia, dum jecur ipſius ſemper renaſcens ſæviſſimus vultur adunco roſtro depaſcit & diſcerpit. Hîc *Ixion* ob libidinis flagitium, volucri innexus rotæ, circumagitur, & dilaceratur. Hîc *Siſyphus* Latrociniis olim infamis cogitur perdius pernox ſaxum in montis verticem provolvere; quod cùm ingenti labore ad ſummum propè extulerit, repentè deorſum relabitur, & inanes conatus fruſtratur. Hîc *Tantalo* lapis jamjam lapſurus, nunquam labens, ſupra caput imminet, eúmque perpetuo timore exanimat. Et quanquam videatur aureo thoro regales inter epulas recumbere, juxtà tamen accubat horrifica Megæra:

------ & manibus prohibet contingere menſas;
Exurgitque facem attollens, atque intonat ore:

Dum canina fame ſtimulatum, & appoſitas dapes devorare cupientem, elata face, & terribili voce abſterret. Hîc *Belides*, quinquaginta Danai filiæ, ob viros ſuos de nocte jugulatos, coguntur urnis perforatis aquam haurire, æternùm non implendis. Hîc pœnas luunt qui fraterno diſſidebant odiô, quíque ſuos parentes pulsârunt manu: qui fraudulenter circumvenerunt clientes: qui ſuis omnia metientes commodis, incubuêre divitiis, nullâ ſuorum curâ habitâ: qui cæſi propter alienum thorum violatum: qui bella tractarunt civilia: qui patriam vendiderunt aurô: qui fidem dominis datam fefellerunt: qui leges pretio fixerunt, atque refixerunt: qui nuptias infandas & inceſtas inierunt. Hi omnes cruciatibus tam immanibus excarnificantur, ut nullo nec calamo, nec lingua explicari poſſit. In quibus *Phlegyas*, pater Ixionis, homo ſceleratiſſimus, magna voce teſtatur per umbras:

Diſcite juſtitiam moniti, & non temnere Divos.

Inter hæc greſſum promovent ad ipſam *Plutonis* regiam, Cyclopum opere magnificè exſtructam. In cuius porta ubi ramum aureum Æneas ſuſpendit, ſéque luſtravit aqua, longiùs procedendo, ad Elyſios deveniunt Hortos, amœniſſimas *Beatorum* Sedes, quibus ſua lucent ſidera, ſuúſque Sol, à noſtro multùm orbe diverſus. Ibi Orpheus ſuaviſſima modulatione

modulatione pulſabat citharam, cui felices accinebant incolæ, & ad numerum choreas ducebant, Præcipuè veniebant ſub oculos longa ſerie Reges Trojani, magnanimíque heroës, qui poſitis armis, lætum pœana in ſeparato laurorum nemore canebant. His proximi, qui pro patria ſpiritum extremum effuderunt: qui ſingularem in vita caſtimoniam coluere, qui veritatis peramantes fuere: quíque artes, hominum ſocietati utiles, invenerunt: quíque liberales atque officioſi, alios ſui memores *fecere merendo.* Hi omnes ut Æneam ſumma voluptate perfuderunt, ita maximam peperit lætitiam aſpectus & alloquium parentis Anchiſæ, in cuius amplexus ruiturum Æneam, fruſtravit imago, nulli obnoxia contactui. Cæterùm nemus illud alluebat fluvius *Lethe*. Circa quem innumeræ volitabant animæ, quibus fato debebantur altera corpora, & ad vitam reditus: eæ avidè potabant fluminis undam, & cum ea rerum omnium oblivionem. Nam quis vellet ad corpus reverti, qui vel memor deliciarum, quibus fruebatur in Campis Elyſiis, vel reminiſcens moleſtiarum, quas pertulerat in vita, niſi amne Lethæo memoria exantlatorum laborum demerſa fuiſſet? Denique dulciſſimo cum parente colloquio ubi datum eſt ſatis, Æneas ducitur ad locum, ubi poterat videre, & agnoſcere futuram ſobolem, Romanámque ex ordine gentem. Edoctus igitur dilucidè de propagatione generis ſui, rebúſque poſt longa ſæcula futuris, valedixit Anchiſæ, cúmque Sibylla in oras fluminis remeavit.

Ethica.

I. (*a*) *Ramus aureus*, *Æneæ* 6. *Æneid.*

Hic Æneæ, Trojani Principis, ad inferos, & campos Elyſios deſcenſus, magnam nobis optimarum inſtructionum ſegetem ſuppeditat. Nam imprimis *Aureus* ille *Ramus*, quid eſt aliud, niſi *Prudentia*, qua duce vir fortis omnia diſcrimina pervadit?

----- primô avulsô, non deficit alter.

Nam per exercitationem virtus non minuitur, ſed augetur. Ex *ilice*, arbore infrugifera, decus illud aureum defringitur: *virtus* enim ſibi ſufficit ipſa; éſtque ſui gratiâ, non prœmii, expetenda. Vnde olim corona quercina, maximum honoris ornamentum. Hanc frondem ſeu virgam, miratur Charon *longo poſt tempore viſam*: quia pauci boni, paucíque ſapientes hac virgula divina inſtructi ſunt; contra verò malorum ſtultorúmque plena omnia. Intelligas etiam per *Ramum aureum* proſapiam

(*a*) *Ramus aureus ſignificat prudentiam, virtutem, nobilitatem, fortitudinem.*

piam nobilem, ſanguine & virtute ad poſteros propagatam; ex avita ſtirpe, & multis trophæis ornata, *uno avulſo non deficit alter.* Majorum decora per æmulos traducuntur ad poſteros. Strenuitatis argumentum ab antiquis Germanis habitum eſt, ex auro, argentóve obtenta folia. Henricus Thuringiæ Landgravius Northuſiæ decurſionem militarem, ſeu haſtiludium inſtituit: Bravium erat, arbos ex aureis & argenteis foliis erecta. Singulis concurrentibus & frangentibus haſtas, ſed in ſeſſione permanentibus, argenteum ceſſit folium, ſi quis autem adverſarium ex equo dejeciſſet, aureum ei dabatur. Ita Chronic. Miſnenſe.

II. *(b) Columba Ænea duces.*

Æneam ad arborem felicem geminæ duxere columbæ prævolantes. Sunt enim innocentiæ, mentiſque excelſæ ſymbolum: nam aves hæ amant tecta candida, & ſumma domorum petunt. Læta auſpicia per columbas duci, ex divinis quoque litteris diſcimus. pſ. 67. Laudantur columbarum *pennæ deargentatæ, & poſteriora dorſi aurea.* Ab argento nimirum, ſeu puritate vitæ, ac mentis integritate tranſitus eſt ad felicitatem auream, olim in Elyſiis hortis, hoc eſt, in cœlo obtinendam.

III *(c) Facilis deſcenſus averni,* Sed revocare gradum,
hoc opus, hic labor eſt.

Inter Sibyllæ effata, etiam hoc fuit:

------- Facilis deſcenſus Averni;
Noctes atque dies patet atri janua Ditis:
Sed revocare gradum, ſuperáſque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt.

Quibus verſibus innuitur, facilem & proclivem eſſe lapſum in vitia, ſed difficilem reditum ad virtutem. *Socrates* cùm aliquando in colloquium cum Theodota, meretrice famoſiſſima, veniſſet, quæ Calliſthenem, Socratis diſcipulum, blandis ad ſe verbis trahebat, Philoſopho dixiſſe fertur: *Ego quidem, ô Socrates, multò te ſuperior ſum. Nam cùm tu neminem ex meis a me poſſis abalienare; ego cùm libitum eſt, tuos omnes à te avoco.* Cui is reſpondit: *Non mirum quidem hoc. Tu ſi quidem ad declivem tramitem omnes rapis; ego verò ad virtutem duco, ad quam arduus pleriſque & inſolitus eſt aſcenſus.* Nimirum corrupta hominum natura facilè deflectit ad vitia, quorum lata eſt via; abhorret à virtutibus, ad quarum faſtigium arduus & ſpinoſus eſt callis. Ælian. lib. 13. hiſt. Seneca teſte, vitia & flagitia ſine magiſtro diſcuntur, & ea nos ad inferos mittunt. Neque laborioſum eſt, deſcendere ad illud ſcele-

(b) Columba ſymbolum mentis integræ. (c) Facilis deſcenſus Averni.

Digitized by Google

ſcelerum & ſuppliciorum barathrum; ſed revocare gradum, & referre pedem, séque à lapſu per ſalutarem pœnitudinem recipere, *hoc opus, hic labor eſt.* Deguſtatis enim malè jucundis voluptatibus, vix ab illis divelli mortales poſſunt. Deinde inexorabiles ſunt Tartari fores; ſerò pulſantur gemitu. Propert. lib 4. eleg. 12.

Cùm ſemel infernas intrârunt funera leges
Non exorato ſtant adamante viæ.

Inexplicabilis, immenſa, incomprehenſibilis eſt pœnarum æternitas,

Cùm ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria:
Non Torquate genus, non te facundia, nec te
Reſtituet pietas. Horat. lib. 4. ad 7.

IV. *Mala Gaudia.* 6. Æneid.

In Orci veſtibulo qualia monſtra, quàm terribilia ſeſe objecerunt Æneæ! Audi Poëtam.

Veſtibulum ante ipſum, primiſque in faucibus Orci
Luctus, & ultrices poſuere cubilia *Curæ*.
Pallentéſque habitant Morbi, triſtiſque *Senectus*
Et *Metus*, & malè ſuada *Fames*, & turpis *Egeſtas*,
(Terribiles viſu Formæ) Lethúmque, Labórque,
Tum conſanguineus Lethi *Sopor*, & mala mentis
Gaudia: mortiferúmque adverſo in limine *Bellum*,
Ferreique *Eumenidum* thalami, & *Diſcordia* demens,
Vipereum crinem vittis innexa cruentis,
Multáque præterea variarum monſtra ferarum,
Centauri in foribus ſtabulant, *Scyllæq;* biformes,
Et centum-geminus *Briarêus*, ac bellua *Lernæ*
Horrendum ſtridens, flammis armata *Chimera*,
Gorgones, *Harpyiæq;*, & forma tricorporis *Umbræ*

(d) Ubi nota, *Mala mentis Gaudia*; De quibus ſacræ litteræ: *Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.* Prov. 2. Sic in Apulia morſi à tarantulis, continuò ſaltant, & tripudiant, & ſaltitando ac tripudiando emoriuntur. Sic cicadæ canendo & ſtrependo vitam relinquunt, quibus S. Ambroſ. lib. 1. epiſt. 6. homines comparat voluptarios, qui ſub ardore ferventium cupiditatum ſe mulcent cantu, ſibi noxio, ſtatímque occidunt. Sic ſcortator ſua gaudia jactat:

Quanta ego præterita collegi gaudia nocte.
Immortalis ero, ſi altera talis erit.

Itáne

(d) *Perniciosa gaudia.*

Itáne homo impuriſſime ac perditiſſime, tu iſta ratione immortalitatem quæris? Quid ille avarus apud Horatium? quàm gaudet argento ſuo?

---- populus me ſibilat; at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.

Quid Ergaſilus paraſitus in Captivis plauti? quàm ſuo ventri gratulatur, dum vadit Hegioni nuntiare adventum filii, quem in publica celoce, in portu primus conſpexerat?

Jupiter ſupreme ſervas me, meáſque auges opes,
Maximas opimitates, opiparáſque offers mihi
Laudem, lucrum, ludum, jocum, feſtivitatem, ferias,
Pompam, penum, potationes, ſaturitatem, gaudium &c.

Verè Seneca Epiſt. 60. *Gaudium niſi ſapienti contingere non poteſt.* Gaudio enim junctum eſt, non deſinere, nec in contrarium verti. Omnes tendunt ad gaudium; ſed unde ſtabile & magnum conſequantur, ignorant. Ille ex conviviis & luxuria, ille ex ambitione & circumfuſa clientum turba, ille ex amica, alius ex ſtudiorum liberalium vana oſtentatione, & nihil ſonantibus literis. Omnes iſtos oblectamenta fallacia & brevia decipiunt, ſicut ebrietas, quæ unius horæ hilarem inſaniam, longi temporis tœdio penſat. Malæ mentis gaudia ſi quiſquam alius expertus eſt, Salomon fuit, qui de ſe ipſo Eccleſiaſt. 2. *Omnia, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præparaveram.* Quid ſequitur? *Cúmque me convertiſſem ad univerſa opera, quæ fecerant manus meæ &c. vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi.* Et loc. eodem. *Dixi ergo in corde meo: vadam & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi, quòd hoc quoque eſſet vanitas. Riſum reputavi errorem: & gaudio dixi. Quid fruſtra deciperis?* Perſentiſcunt hoc, & fruſtra dolent inferi, ſe deceptos fuiſſe; quorum vox lamentabilis: *Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis? tranſierunt omnia illa (ſcilicet gaudia) tanquam umbra & tanquam nuntius percurrens.* Sap. 5. Si vis ſincerè gaudere, ſectare virtutem, caſtitatem amplectere, temperantiam cole, juſtitiam obſerva, Deum time. Audi iterum Romanum Philoſophum epiſt. 20. & 23. Verum bonum ſpecta, & de tuo gaude, ex te naſcentibus bonis, non extra te quæſitis. Et Poëta Venuſinus: navibus atque quadrigis petimus benè vivere, jucundè & hilariter legere.

--------- quod petis, hîc eſt;
Intus habes, animus ſi te non deficit æquus:

Vltrice

Vltrices curæ, luctus, morbi, ſenectus, timores, pauperies, mors, peſtiferi ſunt fructus arboris illius, cuius pomum à protoplaſtis ſceleratè decerptum, ſceleratiùs fuit comeſtum. Quæ tamen omnia non penetrant illum animum, cui gaudium ſurgit ex bona conſcientia, ex honeſtis conſiliis, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum, ex placido vitæ, & continuo tenore unam prementis viam. Ita Stoicus doctè & fortiter.

V. *Monſtra in limine Tartari.* 6. Æneid.

(*e*) Quid autem ſunt illa monſtra, *Gorgones, Hydra, Chimera, Harpyiæ Centauri &c.* quibus Æneas ſtrictam aciem venientibus offert? Reſpondeo, eſſe ſcelerum portenta, & inde orta conſcientiæ tormenta, quæ torquent reos in ipſo Tartari veſtibulo, hoc eſt, in illa infelicis æternitatis vicinia, in extremo ſcilicet vitæ articulo, veluti quædam illarum pœnarum præludia, quæ mole ſeſe immenſa inferorum cruciatibus ſempiternis infundent. Per *Centauros* intellige libidinoſos, ex homine & beſtia compoſitos, laſciviæ adhinnientes: per *Scyllam* & *Harpyias*, avaros ac rapaces: per flammis armatam *Chimæram*, feroces & iracundos: per belluam *Hydræ*, pigros & ignavos, velut in Lernæa palude natos & enutritos: per *Gorgones* anguineas, & uno tantùm oculo præditas, invidos & livoris veneno infectos: per tricorporem *Geryonem*, guloſos & in paſtum abjectos, abdominis mancipia; per centimanum *Briareum*, ſuperbos & ambitioſos, longè lateque cupiditates ſuas extendentes. Omnes hi verſantur in Orci limine; & vitiorum monſtroſitate, turpitudinem vitæ præſenti, & pœnas futuræ accerſunt æternas. Contra hæc monſtra ſtrenuè dimicandum, & Æneæ gladio utendum:

Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito.

Enſe recidendum malum eſt, id eſt, non timidè, non molliter, ſed generoſo mentis robore reſiſtendum depravatæ naturæ inſultibus, & adversùs vitiorum impetus obfirmandus animus. Neque fruſtra dicuntur hæc Portenta, in orci veſtibulo ſtabulari, illiſque objici, qui cum Ænea per multas difficultates ad campos Elyſios tendunt: ſignificatur enim, ad virtutem, & felicitatem inde naſcentem, perveniri non poſſe, niſi in ipſo *limine*, hoc eſt, primis malarum commotionum initiis, & aggreſſionibus, ſtrenuè repugnetur.

VI. *Fluvij infernales.* 6. Æneid.

(*f*) Jam terribili ſqualore *Charon*, Erebi & Noctis filius, cum cymba ſua ſutili, & infernalibus fluviis nobis eſt inſpiciendus. *Charon* nomen habet à lætitia, ſcilicet per antiphraſin, ut *Parcæ parcunt, Luci lucent*, fingitur

(*e*) *Conſcientiæ tormenta.* (*f*) *Inferorum horror.*

truci & nautico vultu, flammeis oculis, ſordido amictu, cruda ſenectute animas corpore ſolutas lembo ſuo per tria flumina *Acherontem*, *Stygem*, *Cocytum* in Tartarum devehere, arroganti in omnes ſupercilio ac voce. Hinc Æneam procul venientem conſpicatus, minaciter alloquitur, & increpat:

Quisquis es, armatus qui noſtra ad limina tendis,
Fare age, quid venias: jam iſthinc & comprime greſſum.

Talis oratio, qualis perſona, nempe nautica & inhumana. Nam apud inferos quid aliud eſt, quàm ſuperbia, crudelitas, horriditas? Hic nullus reſpectus ad nobilitatem, opes, facundiam, Horatio canente lib. 2. Od 3.

Divéſne, priſco natus ab Inacho
Nil intereſt, an pauper & infima
De gente, ſub dio moreris
Victima nil miſerantis orci.
Omnes eódem cogimur, omnium
Verſatur Urna, ſeriùs, ocyùs
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium impoſitura Cymbæ.

Et Od. 14. Eſt triſtis unda ſcilicet omnibus,
Quicunque terræ munere veſcimur,
Enaviganda, ſive reges,
Sive inopes erimus coloni.

Et Od. 18. ------ nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. hic ſuperbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus, atque non vocatus, audit.

Porrò veſtibula, quà aditus ad Plutonis regiam ducit, ferreis ſunt clauſtris atque repagulis obfirmata. Ingredientes fluvius *Acheron* excipit: poſt quem *Cocytus* fervet; huius æſtus ſtygiam paludem efficit. Quibus trajectis ad *Minoëm*, *Æacum*, *Rhadamanthum* accedere neceſſe eſt. *Acheron* idem quod abſque gaudio: nam qui gaudio caret, is triſtitiâ afficitur, quod per *ſtygem* deſignatur, ἀπὸ τοῦ στυγερὸς, triſtis, horribilis. Et quia triſtitia luctui proxima, *Cocytus* additur, ἀπὸ τοῦ κωκύειν, id eſt, lugere

re, plorare, lamentari. Quid autem aliud invenitur in inferorum carcere, quàm illætabilis horror, perpetuus luctus, continuus fletus & ſtridor dentium? In hanc denique Muſicam deſinunt impuræ cantiunculæ, laſcivi moduli, ſaltatoria carmina ſpurca choreumata. *Væ vobis qui ridetis, quia flebitis & lugebitis;* minatur ſervator orbis. Luc. 6. Flendi & plorandi materies erit, jactura temporis: horæ, hebdomades, menſes, anni turpiſſimè conſumpti: dilata pœnitentia, ſpes præciſa veniæ, janua clauſa miſericordiæ, ſine fine crucians æternitas.

VII. *Iudices inferorum, & Furiæ ſcelerum vindices.* Æneid. 6.

Procedendo cum Ænea, viſamus formidabile tribunal trium Orci Judicum, *Minois*, *Æaci*, *Rhadamanthi*. Excogitârunt hos Poëtæ, quoniam imperitum vulgus non facilè intelligebat, omnes animi noſtri receſſus, omnésque cogitationes Deo eſſe conſpicuas; quando vel prœmia, vel ſupplicia ſingulis pro merito tribuuntur. Hinc Quæſitores ac Tortores animarum poſt mortem apud inferos conſtituerunt, qui vel ſingulos confiteri ſua ſcelera cogerent, vel confeſſis præmia, aut pœnas, pro judicii ſeveritate ac ſententia irrogarent. Hi verò tres nominantur. De Minoë (qui fuit Cretenſium Rex juſtiſſimus) Maro 6. Æneid.

Quæſitor Minos urnam movet, ille ſilentûm
Conciliúmque vocat, vitáſque & crimina diſcit.

Eſt namque Prætor rerum capitalium, cui Poëta dat ſortitionem, cùm *Vrnam* nominat: dat ei *electionem* Judicum, cùm dicit: *Conciliúmq; vocat*: *cognitionem* facinorum, dum ait: *vitáſque & crimina diſcit.* Alter Judex *Rhadamanthus*, Rex Lyciæ quondam, ſeverus juſtitiæ Exactor, de quo Virgilius.

Gnoſius hæc Rhadamanthus habet duriſſima regna,
Caſtigátque, audítque dolos, ſubigítque fateri,
Quæ quis apud ſuperos, furtò lætatus inani,
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

Priùs audit, poſtea caſtigat & plectit nocentes, qui flagitii quamvis occulti, comperti pertrahuntur ad tribunal, & dare coguntur pœnas criminum, quæ per omnem vitam continuârunt. His à Poëtis adjungitur *Æacus*, Rex olim Æginæ inſulæ in mari Ægeo, qui propter incorruptam juſtitiæ laudem, à Plutone delectus eſt inferorum judex, ad peccata ſontium diſcutienda, & pro meritis pœnas inferendas. Meminit eius Seneca in Hercule Furente:

Non unus alta ſede Quæſitor ſedens,
Judicia trepidis ſera ſortitur reis,
Auditur illo Gnoſius Minos foro,
Rhadamantus illo, Thetidis hôc audit ſocer.

Meminit & Ovidius in Ægina;

---------- tuáſque
Æacus in pœnas ingenioſus erit.

Diximus poſt regiam Plutoniam, & fluvios infernales ſuperatos, ad eum deveniri locum, in quo Prætores iſti tribunal exercent, qui *Campus Veritatis* appellatur, ubi nullus tergiverſationi, exceptioni vel mendacio relictus eſt locus. Priùs audiunt crimina: deinde illa caſtigant per Furias ſeu Eumenidas, quæ nocentes conſcindunt flagellis, & angues minaciter in faciem intentant, malè ſibi conſcias mentes perpetuò exagitando, & tormentorum continua formidine excruciando. Poſt verbera ad graviora ſupplicia mittunt, more judiciorum humanorum, in quibus à quæſtione ad tormenta deſcenditur. Hîc nota, ***Rhadamantheum*** judicium dici pœnam *Talionis*, de qua Heſiodus:

Lex recta eſt, cùm quis patitur, quod fecerit ipſe.

(g) Item accipitur pro judicio incorrupto, quod nec muneribus nec gratia inflecti poteſt. Atque hoc eſt officium Judicis, ut nec amore, nec odio, nec cupiditate, nec timore, aut ullà mentis perturbatione à recto dimoveatur. Hinc teſte Plutarcho in lib. de Iſide, Judicum imagines viſebantur abſque manibus; eò quòd Juſtitia nullis donis capiatur & clauſis oculis, ne hominum vultu flectatur: nam Tullio pronuntiante, exuit perſonam Judicis, quiſquis amicum induit. Apud Alciatum ſymbolum integri Judicis eſt aqualis & malluvium cum mantili, quibus manus abluuntur, ut ſignificetur innocentia & abſtinentia à muneribus. Emblem. XXXI. Apud Ægyptios geſtabant Judices in collo imaginem *veritatis* ex Saphyro. Areopagitæ Athenis noctu atque in tenebris cauſas cognoſcebant; ut non dicentes, ſed duntaxat, quæ dicerentur, ſpectarent. Sed ad Rhadamanthum ejúſque aſſeſſores; videamus per quos lictores & tortores plectant crimina. Virgilius:

Continuò ſontes ultrix accincta flagello
Tiſiphone quatit inſultans, torvóſque ſiniſtra
Intentans angues, vocat agmina ſæva ſororum.

Alecto, *Megæra*, *Tiſiphone* Furiarum principes (quibus nomen à furore eſt) atrociter ſontes ob conſcientiam ſcelerum exagitant. *Erinnyes*

(g) Severum judicium & incorruptum.

nyes vocantur, ab ἐριννύειν indignari. *Eumenides* dicuntur κατ' ἀντίφρασιν, quaſi minimè benevolæ, idcirco ſic nominatæ, quòd graviſſimæ haberentur ſcelerum vindices, ideóque illarum nomina nemo ſine metu auderet proferre. Earum juxta Poëtam ferrei ſunt thalami, quia animum malè ſibi conſcium, ne molliſſimis quidem in plumis quieſcere ſinunt; ſed veluti in ferrea erate verſant, & reverſant, & nullam partem reſpirationis indulgent. Et quia omnia flagitia vel per invidiam, vel odium, vel ſpem alicujus commodi committuntur, hinc τίσις, *ultio* φόνος *cædes*, per iram & odium naſcitur, idque ulciſcitur *Tiſiphone*. μεγαίρω verò invidere vel contendere ſignificat, ideóque ſcelera per invidiam commiſſa punit. At ἄληκτος *nunquam ceſſantem* denotat, vel quia nunquam ceſſat furere, vel quia titillatio voluptatum identidem vellicat animum, & ad improbitatem allicit; in quos peccantes Alecto animadvertit.

Dicuntur *Noctis* filiæ propter inſcitiam mortalium, & ignorationem rerum futurarum. Quis enim eſt, qui non turpe putet, ſi rem diligentiùs perpenderit, ſe illa propter breviſſimas voluptates committere, quæ mox æterna ſupplicia conſequentur? aut quis non intelligat, indecorum eſſe homini, tanquam belluam huc illuc impuris libidinibus agitari? igitur ex ignoratione ſui, naſcuntur hi affectus, qui ubi in aliqua ſcelera homines impulerint, diſcruciatur animus, quorum recordatio ſit inſtar crudeliſſimorum & infeſtiſſimorum tortorum. Furijs nihil aliud ſignificari, ait Cicero pro Roſc. Amer. quàm eos, qui aliquid impiè, ſceleratéque commiſerint, agitari & perterreri, non furiarum verberibus, ac tædis ardentibus; ſed angore conſcientiæ & fraudis cruciatu: ſua enim quemque fraus, inquit, & ſuus terror maximè vexat: ſuum quemque ſcelus exagitat, amentiáque afficit; ſuæ malæ cogitationes, conſcientiæque animi terrent. Hæ ſunt impiis aſſiduæ, domeſticæque Furiæ, quæ dies noctéſque pœnas à ſceleratis repetunt. Nimirum ex peccato carnifice, ſequitur animi peccantis carnificina. Nullum majus & ſupplicium ſcelerato, ipſo ſcelere, vix culpa eſt admiſſa, mox quies omnis eſt amiſſa. Poëticæ illæ Furiæ adſunt domi, comitantur foris, non deſinunt in lecto, ſæviores in tenebrarum horrore. Nullam dignitatem aut conditionem hominum reverentur. Ubique ſe ingerunt, & oculis objiciunt; inter epulas, ludos, hilaritates interveniunt, & quidquid lætum erat, illætabile reddunt. Lucanus exclamat:

Heu quantum miſero pœnæ mens conſcia donat!

 Domi

Domi habes tribunal, inquit D. Bernardus, accuſatores, teſtes, judices, tortores. Accuſat te conſcientia, teſtis eſt memoria, ratio judex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamentum, tormentum. Cicero hoc vidit, qui pro Milone magna, inquit, eſt vis conſcientiæ in utramque partem, ut neque timeant, qui nihil commiſerunt; & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccârunt. Et Poëta.

-------- Hic murus aheneus eſto

Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Exempla ſunt in C. Caligula, qui ad minima tonitrua & fulgura connivere, caput obvoluere: ad verò majora proripere ſe è ſtrato, ſub lectúmque condere ſolebat. *Sueton.* Non minùs pavidi fuere Domitianus, Nero, Decius, Diocletianus, Maximianus: ipſe quoque Auguſtinus Cæſar ſemper, & ubique pellem vituli marini circumferebat, ne fulmine percuteretur. Et C. Julius Cæſar perpetuò lauream coronam geſtabat, quòd crederet, lauro cœleſtem ignem averti. Job. c. 21. tyrannum deſcribens: *Sonitus*, inquit, *terroris ſemper in auribus illius: & cùm pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur: non credit, quòd reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans ubique gladium.* Et Salom. Prov. 10. *Pavor his, qui operantur malum.*

SYMBOLVM LXXXI.

Quorundam apud inferos ſupplicia.

6. Æneid.

I.

Salmoneus fulminatus.

Ethicè.

Arrogantia plus quàm humana.

Pergamus ad eos, qui in imo Tartari ſcelerum ſuorum ſupplicia ſolvunt. In iis eſt *Salmoneus* Æolî filius, non regis illius ventorum, ait Servius, ſed cujuſdam Elidis reguli. Hic regia non contentus ſorte, majeſtatem & honores divinos affectavit; útque Deus videri poſſet, pontem æneum conſtruxit, ſuper quem currvum rotas æreis canthis obmunitas,

obmunitas, agitavit ad irritanda Jovis tonitrua; quin ignitas etiam faces è ſublimi, fulminum inſtar in populum jaculatus eſt. Ob quam ſuperbiam Jupiter iratus eum vero fulmine ad inferos deturbavit. Virg. 6. Æneid.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pœnas
Dum flammas Jovis, & ſonitus imitatur Olympi
Quatuor hic invectus equis, & lampada quaſſans,
Per Graium populos, mediæque per Elidis urbem
Ibat ovans, Divúmque ſibi poſcebat honorem;
Demens qui nembos, & non imitabile fulmen,
Ære, & cornipedum curſu ſimulabat equorum.
At pater omnipotens denſa inter nubila telum
Contorſit (non ille faces, nec fumea tædis
Lumina) præcipitémque immani turbine adegit.

Ethica.

(a) Superborum hic Principum typus eſt, qui humanæ conditionis obliti, affectant ea, quæ ſupra fortunam ſuam ſunt poſita. Ejusmodi Salmoneus fuit *Antiochus Epiphanes*, qui ad Jeroſolymam diripiendam delendámque flammis, & unà veri Numinis religionem extirpandam novus ipſe Deus properans, altiore vi de curru dejectus, & graviſſimos inter tam animi quàm corporis dolores extinctus eſt. De eo hiſtoria Machabæor. lib. 2. c. 9. *Is, qui videbatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbiâ repletus & montium altitudines in ſtatera appendere, tunc humiliatus ad terram, in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans: ita ut de corpore impij vermes ſcaturirent ac viventis in doloribus, carnes ejus effluerent, odore etiam illius ac fœtore exercitus gravaretur, & qui paulò antè ſidera cœli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.* Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga. Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: JUSTUM EST, SUBDITUM ESSE DEO, ET MORTALEM NON PARIA SENTIRE DEO. Non mitiores arrogantiæ ſuæ pœnas dedit *Herodes* Agrippa, Judæorum rex, qui cùm Cæſareæ in ludorum pompa pro concione verba faceret ad populum, & in argentea veſte radians DEUS à multitudine ſucclamante ſalutaretur, ſupra

(a) *Arrogantia plus quàm humana.*

Digitized by Google

ſupra humanum faſtigium elatus, manifeſtâ irâ divini Numinis, putreſcente in vermes corpore, fœda tabe conſumptus, quinto die efflavit animam; breviſſimo illo inter Deum, ut audiebat, & fœtentiſſimum cadaver ſpatio. Anno Ch. 42. Actor. Apoſt. c. 12. ubi hæc verba: *Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos: populus autem acclamabat: DEI voces, & non hominis. Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eò quòd non dediſſet honorem Deo: & conſumptus à vermibus, exſpiravit.* Paris ſtultitiæ pœnas dedit *Nero* tyrannus, qui velut ſol minoribus aſtris epulum daturus, domum conſtruxit auream, gemmis & unionum conchis diſtinctam. In ea præter alios luxus, cænationes laqueatas ædificavit, tabulis eburneis verſatilibus, ut flores & unguenta deſuper ſpargerentur. Præcipua cænationum rotunda, quæ perpetuò diebus ac noctibus, vice mundi ſideribus ſtellati, cum convivis circumageretur. Is idem æſtimari volebat Apollinem Cantu, ſolem aurigando, Herculem robore æquiparare. Menſem quoque Aprilem Neronem appellavit, deſtinarátque Romam Neropolin nuncupare. Sed hic DEUS omnium flagitiorum genere inquinatus, odium terræ, cælíque, quem finem habuit? Fugiens vindices equites, in ſpelunca delituit, séque ad necem peti videns, ferrum jugulo adegit, juvante manum Epaphrodito exoleto, ſcelerum adjutore, & ſupplicii ſocio. *Sueton. in Nerone.* Non mitiùs inſaniit, periitque *Choſroës* Perſarum Rex, qui machinam finxit, in qua Cœli effigies, aſtrorúmque converſiones, cum ſceptrigeris angelis adſtantibus admirabili ſpectaculo cernebantur: tum imbres fluere, præmicare fulgura, tonitrua mugire: ipſe eminens in medio, quaſi DEUS humanus ſpectabat omnia. *Cedrenus* ad annum Heraclii. 13. ſed ecce divinitatis hujus exitum. Seleuciæ cùm eſſet, difficili correptus morbo, Mardeſæ filii coronandi conſilium init: id cùm major natu filius Syroës perſenſiſſet, inito cum Heraclio Imp. fœdere, patrem capit; captum omni cruciatuum ac contumeliarum genere afficit: acubus demum confoſſum necat, ſceleſtum regem ita Numine ulciſcente. Baron. ad ann. 627. Recentius amentis arrogantiæ documentum eſt Nobunanga potentiſſimus Japoniæ imperator, cujus ingenium præferox, ſupra humanum modum arrogans perpetua fortunæ blandientis indulgentiâ, ſpei quantumvis improbæ capax, inſanire cœpit contemplatione felicitatis ſuæ. Nam ex dynaſta & homine penè privato, in ampliſſimam ſeptem & triginta regnorum, clariſſimis victoriis nulla unquam belli offenſione reportatis, Monarchiam profecerat.

profecerat. Ante omnia novi Nabuchodonoſoris inflabat animos ſua Babylon *Anzuquiana*, nova civitas, ſedes regia, frequentiâ, divitiis, ſplendore ac elegantiâ ædificiorum, longè ſupra alias urbes eminens. Nihil tamen jactantiùs oſtentabat, quàm arcem ſuam, cui vix quidquam in Europa ſimile fatebantur, qui noſtrum orbem viderant. In ea templum ſibi condidit nomine novi idoli *Xantai*; Thronus excelſior ſplendidiſſimis ornatibus radiabat; in quo præcipuum venerationi *Saxum* exponebatur, inſignibus Nobunangæ ſculptum, Nobunangam ipſum Japonico uſu repræſentans: nomen idolo novo novum impoſitum *Xantai*. Edictis quoquo-verſum miſſis omnes invitabantur, ut ad celebrandum Nobunangæ Natalem, & adorandum novum Numen *Xantai*, undecunque univerſi concurrerent. Addebantur promiſſiones obtemperantibus amplæ: fore ut qui *Xantai* adorarent è pauperibus divites, è locupletibus opulentiores repentè fierent. Qui liberis carerent, fœcunditatem, qui morbis laborarent, valetudinem proſperam, & ad octogenariam ſenectutem durabilem impetraturos. Adfuit condicta die innumerabilis ex univerſa Japonia multitudo. Paucis poſt diebus lancea ignea ſereno excuſſa cœlo, in arcem anzuquianenſem intorta eſt, cunctis prodigia horrentibus, uno confidentiſſimo Nobunanga, quem monſtra petebant, giganteam temeritatem oſtentante, ac contemnente minas, quas tragico mox ſanciturus erat exitu. Meaci, in urbe regia, cùm eſſet, trepidus nuntius adfertur, obſeſſam armatis regiam eſſe. Nam Tyranni ulciſcendi, Duces regium militem in hoſtes exteros iturum, ſubitò de nocte in regem ipſum converterant. Hic glande plumbea è majori tubo trajectus (fulmen Jovis agnoſceres) uſitato in Japonia deſperatorum ritu, ventrem ſibi diſſecuit gladio. Flamma undique à conjuratis ſubjecta, abſumpſit regiam, & una Nobunangæ primo-genitum. Inde copiæ, Anzuquiano caſtro admoventur: arx, deſpondentibus animum præſidiariis, nullo negotio capitur: theſauri, quos victrix quindecim annorum licentia corraſerat, in rapinam cedunt. Arx, urbs, & ſpecioſa illa palatia cum templo novæ urbis, ſubditis undique flammis, horrendo incendio deletur, in eo manifeſta vi ultionis divinæ eluceſcente. Petrus Poſſinus part. 5. Hiſt. Soc. ad ann. Ch. 1582. Verè Seneca:

Sequitur ſuperbos ultor à tergo DEUS.

Et juxta Siracidem cap. 10. *Odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia.* Exemplo ſit Salmoneus, & qui Salmonea in ſcelere, pœnáque ſunt ſecuti, hodiéque ſequuntur. Qualis etiam erat C. Caligula, qui divinam

vinam Majeſtatem affectans, Jovis ſtatuæ caput ſuum impoſuit, pœnáſque dedit triginta vulneribus confoſſus. Atque ut minora majoribus immiſceamus, vidimus, inquit Author Ruinarum illuſt. dec. 3. vindictam divinam in homine fortis plebeiæ, ſed animi faſtuoſi, quem Sextilis menſis ardentiſſimo tonante cœlo, fama fuerat exoneratò ſclopò, cum nubium voluiſſe fragoribus atque flammis, artis humanæ bombis, & ignium imitamento contendere. Sed inter ipſa pænè cœpta, petulantis in caput eliſum ex alto fulmen, docuit; quantò veriùs, certiúſque flamma ſupera, quàm humo producta, ferire poſſet. Nunc ad Tityum, portentoſam Telluris prolem, oculos pedéſque cum Ænea transferamus.

II.

Tityi, gigantis impii, vultur.

Ethicè.

Conſcientia rea.

De hoc Virgilius lib. cit.

Nec non & Tityon Terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota novem cui jugera corpus
Porrigitur: roſtróque immanis vultur obunco
Immortale jecur tundens, fœcundáque pœnis
Viſcera, rimatúrque epulis, habitátque ſub alto
Pectore, nec fibris requies datur ulla renatis.

Quemadmodum Prometheus, ob ignem è Solis rota ſubtractum & terris illatum, Caucaſo monti alligatus, ejúſque cor aquilæ perpetuo exedendum, fuiſſe ſubjectum traditur; ſic de Tityo gigante habent fabulæ, eum, cùm inſaniâ amoris captus, Latonam de ſtupro interpellâſſet, ab Apolline Latonæ filio, ſagittis confixum, atque ad inferos damnatum fuiſſe, hâc pœna, ut viſcera ejus aſſiduo morſu *Vultur* carperet, renaſcente quotidie ad pabulum jecore, ita neutri quies conceſſa eſt, vulturi à laceratione, Tityro à doloribus.

Ethica.

(*a*) Explicat hanc fabulam Macrobius apud Ciceronem l. 1. de ſomnio Scipionis, cap. 10. vulturem, inquit, jecur immortale tundentem,

(*a*) *Conſcientia rea.*

tem, nihil aliud intelligi voluerunt, quàm tormenta malæ conſcientiæ obnoxia flagitio viſcera interiora rimantis, & ipſa vitalia, indefeſſâ admiſſi ſceleris admonitione lanіantis, ſempérque curas (ſi requieſcere fortè tentaverint) excitantis, tanquam fibris renaſcentibus inhærendo, nec ulla ſibi miſeratione parcentis; lege hac, quâ ſe judice nemo nocens abſolvitur, nec de ſe poteſt ſuam vitare ſententiam. Itáque quiſquis in furto Prometheum, in adulterio Tityum, in aliis ſceleribus alios ſceleſtos ſequitur, opus eſt, vulturem, aquilam, ſuam ſcilicet *conſcientiam* patiatur, carnificem nunquam moriturum. Nec immeritò Poëta *viſcera* vocat *fœcunda pœnis*; Quia *vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Iſa. 66. Nunquam non fodiet hæc aquila, nunquam non lacerabit hic vultur. Et obſervant Docti phraſin Maronis: *Immortale jecur tundens*: cur jecur? quia in eo ſedes amoris & libidinis. Scilicet in quo quis peccavit, in eo punietur. Horat. lib. 4. Od 3.

Incontinentis nec Tityi jecur
Reliquit ales, nequitiæ additus
Cuſtos.

Ubi per nequitiam *Intemperantia* & *Libido* ſignificatur, cui ſuus apud inferos tortor additus, hoc eſt, affixus atque ſemper infeſtus eſt; nempe recordatio impuritatum commiſſarum. Graviter Doctor mellifluus in lib. de anima. c. 3. Extorres Cælo in carne cruciabuntur per ignem, in ſpiritu per conſcientiæ vermem. Ibi dolor intolerabilis, timor horribilis, fœtor incomparabilis, mors animæ & corporis ſine ſpe veniæ & miſericordiæ. Sic tamen morientur, ut ſemper vivant; & ſic vivent, ut ſemper moriantur.

III.

Ixionis rota. Ex Virg. & Ovid.

Ethicè.

Umbra voluptatis multos decipit.

SIbyllæ & Æneæ per inferorum loca euntibus incurrebat etiam in aſpectum *Ixion*, Rex olim Theſſaliæ, qui quòd Junoni flagitium intentâſſet, objectam pro illa nubem complexus eſt, & Centauros ſemiferos genuit. Quo crimine etiam exultans, detruſus eſt in Tartarum, & rotæ,

ſerpentibus circumfuſæ, implexus perpetuo circumactu giratus, inter anguium morſus ac laniatus, flagitium luit.

Ethica.

(*b*) Illorum Symbolum hominum eſt Ixion (ut Plutarchus in Ægide meminit) qui gloriam inanem pro virtutis imagine, veluti nubem evanidam amplectuntur, monſtráque rerum animo efformant; ſed deluſi ſuis deinde cupiditatibus, per varias animi perturbationes miſerè circumaguntur. Rectè etiam applices vel ad turpem voluptatem, vel ad ambitioſam honorum, aut avaram divitiarum cupiditatem. Nam Juno *Honorum* & *Opum* dea dicitur, cujus amplexum plurimi deſiderant, ſed nihil aliud, niſi fluidam auram captant. *Viri divitiarum nihil invenerunt in manibus ſuis*. pſal. 75. Quàm multos enim reperias, qui dies noctéſque id unum agant, ut elegantiore forma libidinem ſuam expleant; aut faſces & magiſtratus obtineant; aut pecunias malis artibus corradant: qui tamen poſt multiplices & catenatas curas ſua ſpe longiſſimè falluntur, vanóque hiatu deluduntur. Innumera ſunt eorum exempla, qui improbis fruſtrati votis, quod malè deſiderârant, nunquam tamen impetrârunt, perverſæque voluntatis rei, cruciabili æternitatis orbe, apud inferos circumvolvuntur. Nempe ſtolidè, amantes ſibi fingunt ſomnia, & in ſomniis neſcio quàm comptas, ornatas, aureas, gemmeas, ſceptróque ſuperbas Junones; quarum amore inſaniunt. Sed ô vecordes! nubes ſunt, ſpectra ſunt aëria, quæ deperitis: Cum cane Æſopico umbram in aquis captatis. Quot ego novi Juvenes (exclamat vir religioſus) quot viros ſic deceptos, ut dum putarent Junonem ſe habere, ipſum cacodæmonem ambabus ulnis amplecterentur! Stengel. de Matrim. Huc facit, quod idem auctor in Parænesi de Ruina Luciferi c. 12. §. 9. fusè recenſet ex Franciſco Roſſeto, & Zeilero, hiſtoriar. tragic. p. 1. n. 1. Nos hiſtoriam in hæc verba contrahimus. Tribunus militaris, officium circitoris nocturni obibat in urbe Lugdunenſi; fortè incidit in matronam, ore habitúque venuſtam, cui ephebulus lucernam præferebat. Aſpectus in libidinem accendit hominem; & præeuntem feminam, cum duobus ſcelerum adjutoribus ut ſequeretur, rapuit. Acheruntica erat larva, Junonem puta Ixioni objectam. Commiſsô cum orcina mima flagitiô, eóque tergemino, Venus ſtygia repentè ſe talem, qualis erat, amaſiis ſuis oſtendens, ſublata veſte, cadaver monſtravit, cujus illi horrore ſpectaculi,

(*b*) *Umbra voluptatis multos decipit.*

culi, utique poſt quam & domus, & omnis ejus apparatus, & domina ſubitò evanuit, exſternati & fœtore avernali percuſſi, conciderunt, & porcorum ritu extenti jacuerunt. Omnes tres cœno conſpurcati, & pænè etiam cooperti, quiſque domum ſuam reportantur. Unus illorum mox vivere deſiit, imò æternùm mori incepit; duo cæteri provixerunt, an ſuam in ſalutem, an longiores in pœnas, incertum eſt. Tu cave, ne quoſvis in amplexus ruas. Quid enim fallacius & fugacius eſt nubibus? quæ & quanta ex illis oculorum ludibria? dum putamus ſpectare arces arcibus, montes montibus impoſitos, gigantum cælo pugnantium portenta apparere, acies armatas inter ſe hoſtiliter concurrentes bellari, repentè & momento citiùs in auram grandia hæc nubium ſpectacula evaneſcunt. Non aliter ſe habent ſpes, timores, amores, gaudia mortalium: videmur amplexu illa ſtringere; & ſubitò è ſinu evolant, noſtróſque hiatus deludunt. Ælius Lampridius in Heliogabalo memorat, paraſitos ab eo ad rotam aquariam ligatos, & cum vertigine ſub aquas miſſos, rursúsque in ſummum revolutos, eóſque *Ixionios amicos* vocatos fuiſſe. Præclarus in hac rota typus inconſtantis fortunæ, præſertim aulicæ, quæ alios in altum ſubitò evehit, alios ex nubibus ad inferos repentè deprimit. Idcirco rotatiles hi Ixiones cum calculis arithmeticorum comparantur, qui nunc decem millia, nunc unum ſignificant, prout ſuper abacum ſurſum, deorſúmque volvuntur. De Centauris ſemiviris & ſemibrutis ex Ixionia libidine procreatis hoc unum hîc ſuffecerit monuiſſe: fœdiſſima tunc monſtra & flagitia naſci, rotis inferorum digna, quando *Heris* & *Onani* filiorum Judæ, Geneſ. 38. turpitudines repetuntur.

IV.

Siſyphi Saxum. Ex Virg. 6. Æn. & 4. Metam.

Ethicè.

Inutiles hominum labores ac cupiditates.

OVidius 4. Metam. poſt Tityum, Tantalum (de quo ſuperiùs egimus) Ixionem, etiam Siſyphi, & Danaidum Beli filiarum in Tartaro pœnas dantium meminit, dum ita canit:

Viſcera præbebat Tityus lanianda, novémque
Jugeribus diſtractus erat. Tibi, Tantale, nullæ

ſerpentibus circumfuſæ, implexus perpetuo circumactu giratus, inter anguium morſus ac laniatus, flagitium luit.

Ethica.

(*b*) Illorum Symbolum hominum eſt Ixion (ut Plutarchus in Ægide meminit) qui gloriam inanem pro virtutis imagine, veluti nubem evanidam amplectuntur, monſtráque rerum animo efformant; ſed deluſi ſuis deinde cupiditatibus, per varias animi perturbationes miſerè circumaguntur. Rectè etiam applices vel ad turpem voluptatem, vel ad ambitioſam honorum, aut avaram divitiarum cupiditatem. Nam Juno *Honorum* & *Opum* dea dicitur, cujus amplexum plurimi deſiderant, ſed nihil aliud, niſi fluidam auram captant. *Viri divitiarum nihil invenerunt in manibus ſuis*. pſal. 75. Quàm multos enim reperias, qui dies noctéſque id unum agant, ut elegantiore forma libidinem ſuam expleant; aut faſces & magiſtratus obtineant; aut pecunias malis artibus corradant: qui tamen poſt multiplices & catenatas curas ſua ſpe longiſſimè falluntur, vanóque hiatu deluduntur. Innumera ſunt eorum exempla, qui improbis fruſtrati votis, quod malè deſiderârant, nunquam tamen impetrârunt, perverſæque voluntatis rei, cruciabili æternitatis orbe, apud inferos circumvolvuntur. Nempe ſtolidè, amantes ſibi fingunt ſomnia, & in ſomniis neſcio quàm comptas, ornatas, aureas, gemmeas, ſceptróque ſuperbas Junones; quarum amore inſaniunt. Sed ô vecordes! nubes ſunt, ſpectra ſunt aëria, quæ depereitis: Cum cane Æſopico umbram in aquis captatis. Quot ego novi Juvenes (exclamat vir religioſus) quot viros ſic deceptos, ut dum putarent Junonem ſe habere, ipſum cacodæmonem ambabus ulnis amplecterentur! Stengel. de Matrim. Huc facit, quod idem auctor in Parænesi de Ruina Luciferi c. 12. §. 9. fusè recenſet ex Franciſco Roſſeto, & Zeilero, hiſtoriar. tragic. p. 1. n. 1. Nos hiſtoriam in hæc verba contrahimus. Tribunus militaris, officium circitoris nocturni obibat in urbe Lugdunenſi; fortè incidit in matronam, ore habitúque venuſtam, cui ephebulus lucernam præferebat. Aſpectus in libidinem accendit hominem; & præeuntem feminam, cum duobus ſcelerum adjutoribus ut ſequeretur, rapuit. Acheruntica erat larva, Junonem puta Ixioni objectam. Commiſsô cum orcina mima flagitiô, eóque tergemino, Venus ſtygia repentè ſe talem, qualis erat, amaſiis ſuis oſtendens, ſublata veſte, cadaver monſtravit, cujus illi horrore ſpectaculi,

(*b*) *Umbra voluptatis multos decipit.*

culi, utique poſt quam & domus, & omnis ejus apparatus, & domina ſubitò evanuit, exſternati & fœtore avernali percuſſi, conciderunt, & porcorum ritu extenti jacuerunt. Omnes tres cœno conſpurcati, & pænè etiam cooperti, quiſque domum ſuam reportantur. Unus illorum mox vivere deſiit, imò æternùm mori incepit; duo cæteri provixerunt, an ſuam in ſalutem, an longiores in pœnas, incertum eſt. Tu cave, ne quoſvis in amplexus ruas. Quid enim fallacius & fugacius eſt nubibus? quæ & quanta ex illis oculorum ludibria? dum putamus ſpectare arces arcibus, montes montibus impoſitos, gigantum cælo pugnantium portenta apparere, acies armatas inter ſe hoſtiliter concurrentes bellari, repentè & momento citiùs in auram grandia hæc nubium ſpectacula evaneſcunt. Non aliter ſe habent ſpes, timores, amores, gaudia mortalium: videmur amplexu illa ſtringere; & ſubitò è ſinu evolant, noſtróſque hiatus deludunt. Ælius Lampridius in Heliogabalo memorat, paraſitos ab eo ad rotam aquariam ligatos, & cum vertigine ſub aquas miſſos, rursúsque in ſummum revolutos, eóſque *Ixionios amicos* vocatos fuiſſe. Præclarus in hac rota typus inconſtantis fortunæ, præſertim aulicæ, quæ alios in altum ſubitò evehit, alios ex nubibus ad inferos repentè deprimit. Idcirco rotatiles hi Ixiones cum calculis arithmeticorum comparantur, qui nunc decem millia, nunc unum ſignificant, prout ſuper abacum ſurſum, deorsúmque volvuntur. De Centauris ſemiviris & ſemibrutis ex Ixionia libidine procreatis hoc unum hîc ſufficerit monuiſſe: fœdiſſima tunc monſtra & flagitia naſci, rotis inferorum digna, quando *Heris* & *Onani* filiorum Judæ, Geneſ. 38. turpitudines repetuntur.

IV.

Siſyphi Saxum. Ex Virg. *6.* Æn. & 4. Metam.

Ethicè.

Inutiles hominum labores ac cupiditates.

OVidius 4. Metam. poſt Tityum, Tantalum (de quo ſuperiùs egimus) Ixionem, etiam Siſyphi, & Danaidum Beli filiarum in Tartaro pœnas dantium meminit, dum ita canit:

Viſcera præbebat Tityus lanianda, novémque
Jugeribus diſtractus erat. Tibi, Tantale, nullæ

Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion, & ſe ſequitúrque, fugítque:
Molirique ſuis lethum patruelibus auſæ
Aſſiduè repetunt, quas perdant, Belides undas.

Ethica.

(c) *Siſyphus* igitur cum Atticam Latrociniis infeſtaret, à Theſeo occiſus eſt. Hunc Poëtæ fabulantur eo ſupplicii genere apud inferos plecti, ut ſaxum ingens in montis cuiusdam verticem cogatur provolvere, quod iterum iterúmque relapſum, identidem revolvere cogitur, inani conatu. Variam explicationem patitur hæc fabula. Communior eſt, per Siſyphi ſaxum deſignari vana mortalium ſtudia: montem, in quem revolvitur, huiúsce vitæ curſum eſſe, cui quietem & tranquillitatem nullam variæ cupiditates concedant: dum alii in cumulandis opibus, alii in honoribus & magiſtratibus, alii in gloria & celebritate rerum geſtarum, alii in ſcientiarum cognitione, alii in eximia corporis forma, aut ſanitate, aut nobilitate, aut in rebus huiusmodi, felicitatem ſuam eſſe ſitam arbitrantur: qui cùm re optata potiti ſunt, rurſus in imum relabuntur: & qui antè in divitiis comparandis erat anxius, nunc eſt in acquirendis honoribus, nunc in recuperanda valetudine ſollicitus: atque ita ſemper in aliquam relabitur perturbationem, neque apicem ſummum, in quo beatitudine ac quiete ſperata fruatur, obtinet unquam. Præterea Siſyphi ſaxum dicuntur volvere homines, in exhauſto atque inutili labore fatigati. Non nemo Siſyphi ſaxum ad pœnam talionis applicat, juxta illud Prov. 26. *Qui voluit lapidem, revertetur ad eum;* id eſt, qui perniciem in alios fraudulenter molitur, illâ ipsâ caput ſuum involvit. Accipias etiam per Ixionis Rotam, & Siſyphi ſaxum, Circulum illum infelicis inferorum æternitatis, qui ſemper volvitur, & revolvitur: redit in ſe ipſum, ſempérque ſe ſequitur, atque fugit. Quò etiam referri poteſt pertuſum Danaidum Dolium, ſemper implendum, nunquam explendum.

V. *Da-*

(c) *Inutiles hominum labores & cupiditates.*

V.

Danaidum Dolium.] Ex Virgil. & Ovid.

Ethicè.

1. Beneficia ingratis collata. 2. Iniqua juſſa. 3. Avaritia inexplebilis. 4. Mulier ſcorpioni ſimilis, quæ.

Danaus erat Rex Argivorum, *Beli* filius hic genuit filias quinquaginta, quæ ab avi nomine *Belides*, à patris autem, *Danaides* dictæ ſunt. Horum igitur parens Danaus cùm ſimultatem, quæ ipſi cum fratre *Ægypto* intercedebat, cuperet componere, ſatis aptam eius negotii conficiendi opportunitatem fore exiſtimavit, ſi filias ſuas omnes daret in matrimonium totidem fratris ſui filiis. Facilè convenitur: celebrantur nuptiæ, ſed infauſtæ, Nam Danaus, vel quia memor acceptæ olim à fratre injuriæ (in Græciam ab eo pulſus profugerat) vel quia ex oraculo didicerat, ab uno generorum ſibi mortem imminere, clàm ſingulis filiarum dedit pugionem, monuítque, ut prima nuptiarum nocte, dormientes ſponſos adortæ, jugularent. Dictum, factum. Quadraginta novem juvenes interficiuntur ſinguli à ſingulis uxoribus, ſolâ *Hypermneſtâ*, filiarum maximâ, marito, cui nomen *Lynceus*, parcente; is qui deinde Danao expulſo apud Argos regnavit. Ob ſcelus tam impium, tam immane, apud inferos eo ſupplicii genere perpetuò damnatæ ſunt, ut aquam vaſe perforato haurire cogantur è puteo, vel, quod idem eſt, implere dolium rimoſum, è quo tantundem ſemper effluat, quantum infunditur.

Ethica.

Multiplex hinc doctrina. Primò Dolium Danaidum perfluens indicat, beneficia in ingratos non conferenda. Effluit è memoria, è grata mentis recordatione, & agnitione gratiæ, quidquid infundas. 2. Parentes in iis, quæ adverſùs Deum ſunt, non eſſe audiendos. Impietas hîc eſt, pium eſſe. Belides magis attendere debebant, quid pacta, quid jura conjugalia & fides data, ac natura ipſa poſtularet, quàm quid odia genitoris, tantò conſtantia, exigerent. 3. Avaris aut prodigis nihil eſſe ſatis. Inexplebilis eſt auri ſitis; ſi Pactolum, Tagum, Hebrum auriflua bibat flumina, nunquam dicet: *ſufficit!* Et qui ſemel ſua per luxum profundere

(*d*) *Beneficia ingratis collata.*

fundere cœpit, quidquid hauſerit, exhauriet. 4. Garrulis accommodatur, qui ut eſt apud Comicum: *pleni rimarum, hac, illácque diffluunt.* 5. Denotatur perfidia muliebris. Verè Menander

Πολλῶν κατὰ γῆν, καὶ θάλασσαν θηρίων
Ὄντων, μέγιστόν ἐστι θηρίων γυνή.

Tot cùm mari, terráque ſint paſſim feræ,
Fera omnium ipſa maxima extat femina.

Eccleſiaſticus monet. c. 26. *Qui tenet mulierem nequam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem.* Primò, quia ſolus inter inſecta ſcorpius longo ſpiculo armatur, & brachia quinque biſulcis dentata forcipibus habet, ait Ariſtoteles lib. 4. de hiſtoria animal. c. 7. Ita mulier nequam, virulentæ linguæ ſpiculo armatur, brachiáque habet dentata, quibus maritum apprehendat, laceſſat, vexet. 2. Scorpius peſtilentiſſimus eſt & exitialis. Mulier nequam aſſiduè virum cruciat, & lenta morte conficit. 3. Scorpius ictu ferit obliquo & inflexo: Mulier dum blanditur, venenat. Joſephus lib. 5. Antiq. c. 17. ſcribit, Samſonem, cùm ſuum ænigma de leone & ape Philiſtæis à Dalila proditum cognoviſſet, exclamâſſe: *Nihil eſt doloſius feminâ.* Et Poëta:

Sidera non tot habet cælum, non flumina piſces,
Quot ſcelerata gerit femina mente dolos.

Et alius:

Ah crudele genus, nec fidum femina nomen!

Franciſcus Petrarcha dial. 65. conqueritur: Nempe etiam illuſtrium multi, dolo conjugum periere. Sileo Danai truces & cruentas nuptias & infamem noctem, miſerámque tot juvenum ſtragem. Confirmant hoc exempla, ex plurimis pauca adferam. Redeuntem ab expeditione Trojana Agamemnonem Clytemneſtra uxor interfecit. Ninum Semiramis comprehendi, & interimi juſſit. Alexandrum Pheræum Theſſaliæ Regem, Thebe uxor dormientem jugulavit. Antiochum Syriæ Regem Laodice veneno ſuſtulit. Antoninum Verum Imp. Lucilla eodem mortis genere peremit. Idem Agrippina fecit, Tiberium Claudium, Principem è medio tollendo. In ipſis caſtris Alexandri Spitamenem quendam barbarornm ducem, ſomno & vino ſepultum conjux è vita exturbavit. Propiùs ad Danaidas accedit, quod Volaterranus refert, Albinam quandam Syriæ Regis filiam duas & triginta habuiſſe ſorores, quæ totidem maritos interfecerunt: expulſáſque propterea à patre, veniſſe in Britanniam, & nomine Albinæ inſulam vocâſſe Albionem. I nunc, & ſecuritatem tibi à feminis, vel de nocte promitte.

SYM-

SYMBOLVM LXXXII.

Campi Elyſii.

6. Æneid.

Ethicè.

Quanta felicitas in ſedibus Beatorum.

EST nunc animus à Tragicis his ſpectaculis avocandus, & ad Elyſia Beatorum viridaria advertendus. De his Poëta loc. cit.

Devenere locos lætos, & amæna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedéſque beatas.
Largior hîc campos æther, & lumine veſtit
Purpureo, Soléinque ſuum, ſua ſidera norunt.
Pars in gramineis exercent membra palæſtris,
Contendunt ludo, & fulva luctantur arena.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt,
Nec non Threicius longa cum veſte Sacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum;
Jámque eadem digitis, jam pectine pulſat eburno.

Ethica.

(a) Uſque adeò homines, variarum etiam ſuperſtitionum tenebris involuti, ipſo naturæ lumine perſpexerunt, eſſe Dominum aliquem ſupremum, *Mentémque* cæleſtem, quæ debitis pœnis in ſceleratos animadvertat: probos autem & virtute præſtantes prœmiis remuneretur. Hinc *Tartarus*, diriſſimus impiorum carcer: hinc *Campi Elyſii*, Beatorum ſedes, omni voluptatum genere affluentes. Quid, quod ſubterraneum etiam quondam locum luſtrandis & expiandis Manibus agnoſcebant, in quo ubi eſſent animæ ab omni humana colluvie, & contagione corporis expurgatæ, tunc in Elyſios transmittebantur Hortos; ſi modò fuiſſent eius generis peccata, quæ poſſent aliqua ratione luſtrari & expiari. Idcirco Virgilius ex antiquorum ſententia. 6. Æneid.

Ergo exercentur pœnis, veterúmque malorum
Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes

(a) *Sedes Beatorum.*

Suſpenſæ ad ventos : aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus , aut exuritur igni ;
Quiſque ſuos patimur Manes. Exinde per amplum
Mittimur Elyſium.

Facundi ſunt Poëtæ in deſcribendis illis ſive Campis , ſive Inſulis Fortunatis. Eſt enim ibi cælum nullo terræ anhelitu grave, craſſúmque ; ſed ſalubre , ac verna quadam temperatione pacatum. Non iners illic ac torpidum gelu , non horridus rigor , non amnes & torrentes frigoribus conglaciantes , nivibúſque & pruina concreſcentes ; non torridi ſolis æſtus, & calores urentes. Abſunt tenebræ , caligines , nebulæ , nubes , venti , procellæ , turbines , fulmina , imbres , grandines : Continua ibi , & pura ſemper lucis claritas cum cæli facie ſereniſſima , & aſtrorum electioribus effectis. Viridaria illic perennium rivulorum curſibus , recurſibus, ac mæandris , irrigua ; quorum aquulæ vitro pellucidiores ad lapillos molliter alliſæ , dulciſſimè ſtrepitant : nihil ibi noxium , nihil non ad uſum aliquem gignitur : oculos paſcit viridantium arborum voluptas : auditum mirabiliter recreant aviculæ dulciſſimis cantibus concertantes , lenibúsque auris perſtrictæ arborum comæ placidùm murmurantes. Nares odoribus ambroſiis , quos efflant aromata , flores , herbæ , perfunduntur : Guſtatui ſua item è ſaporibus gratiſſimis oblectatio carpitur ; ſenſum tactionis nulla lædit aſperitas : omnia mollia , omnia temperata. Juvat ibidem ad ſuaviſſimos modulos agitare choros , implere calathos liliis , fragrantes legere violas , & variis ſeſe floribus coronare. Modò libet in florido gramine , modò ſub umbroſa jacere platano , & amiciſſimos ſermones conferre. Quid quod etiam felicium illorum nemorum incolæ iiſdem exercentur ſtudiis (ſed longè jucundiore modo) quibus tenebantur in vita. Summa inter eos pax & concordia ; ideóque Æneas

Arma procul , currúſque virûm miratur inanes ,
Stant terrâ defixæ haſtæ : paſſimque ſoluti
Per campos paſcuntur equi : quæ gratia currûm ,
Armorúmque fuit vivis , quæ cura nitentes
Paſcere equos , eadem ſequitur tellure repoſtos.

Verbo nihil loco , nihil habitatoribus ad omnem amœnitatem & voluptatem deeſt. Et hæc de ſenſuum deliciis. De intelligentia quid dicam ? veteres certè Philoſophi , teſte Cicer. lib. 5. de fini. fingebant , in Beatorum inſulis , maximum oblectamentum ex eo exiſtere , quòd omni cura liberati , nullum neceſſarium vitæ cultum , aut paratum requirentes , nihil

nihil aliud agant, niſi ut omne tempus inquirendo ac diſcendo, in naturæ inveſtigatione conſumant. Atque hîc prætereundum non eſt, quod Poëta Elyſiis dignam viridariis canit, quintuplicem hominum ſortem. Scilicet:

--- qui ob patriam pugnando vulnera paſſi:
Quíque Sacerdotes caſti, dum vita manebat:
Quíque pii vates, & Phœbo digna locuti:
Inventas aut qui vitam excoluere per artes:
Quíque ſuî memores alios fecere merendo:
Omnibus his niveâ cinguntur tempora vittâ.

Felices igitur térque, quatérque, qui charitate patriæ, caſtimoniâ vitæ, veracitate linguæ, induſtriâ ingenii, officiorum promptitudine ſedes ſibi tam amœnas, tam jucundas, beatas, fortunatas comparant & inhabitant. Apagite vos Athei, qui cælum & inferos tollitis; qui ne quidem in fabulis audire ſuſtinetis

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atque unâ tranſire vadum tot millia cymbâ. *Iuvenal. Sat.* 2.

Sunt enimverò, ſunt improbis ſupplicia, probis autem conſtituta prœmia: alterutrum citiùs, ſeriúsve ſentiet, quisquis vitam vel ad virtutis leges exigit; vel pudoris & honeſtatis repagula refringit. Quod Poëtæ fabularum velo involuerunt, hoc explicat Chriſtiana Religio, Deum eſſe, malorum vindicem, bonorum Remuneratorem, & *unumquemque recepturum propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.* 2. Cor. 5. Ideóque claudamus cum Poëta noſtro:

Et dubitamus adhuc virtutem extendere factis?

SYMBOLVM LXXXIII.

Parcæ fatorum præſides

Ex Variis.

Ethicè.

1. Diverſa Parcarum ſtamina. 2. Fatum Stoicum. 3. Fatum in ſano ſenſu. 4. Fatum Mathematicum. 5. Fatum Calviniſticum. 6. Fatum Lutheranum. 7. Fatum Catholicum. 8. Parcarum Spelunca.

P*Arcæ*, deæ fatales, Jovis & Themidis, vel ut alii volunt, Noctis & Erebi filiæ ſunt. Quidam eas à Matre *Neceſſitate* editas dicunt. Nomen ipſarum, ut Grammatici ajunt, *κατ' ἀντίφρασιν*, à non *parcendo* ducitur: rectiùs, quòd ſint præparcæ, avaræ, & parùm liberales in vitæ terminis concedendis. Nam ubi hora deſtinata fluxerit, ſtatim fila ſecant, & vitæ ſtamen abrumpunt. Varro nominatas putat à pariendo, quòd ſtatim à partu vitam infantis ſuſcipiant, eiúſque curſum felicem an infelicem, brevem an longum, determinent. Sunt numero tres, eò quòd tria vitæ reſpiciant tempora. *Præteritum*, *Præſens*, *Futurum*. Præterito præſidet *Atropos*, latinè *immutabilis*, quia quod factum, verti non poteſt. A *τρέπω* verto, & particula privante *α*. *Clotho*, præſens indicat tempus, quod volvitur, ſeu netur; Nam *κλώθω* voluo. *Futurum* ad *Lacheſin* pertinet, quæ dicitur à *λαγχάνω*, ſortior, pœnam ſcilicet aut præmium, ſecundùm fata Divorum. Per ſtamen quod trahunt; *continuatio* & fragilitas vitæ humanæ ſignificatur: nam juxta Poëtam

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.

Harum Clotho fertur geſtare colum: Lacheſis ſtamina rhombo circumvolvere: Atrops filum incidere. Trito verſiculo:

Clotho rotat fuſum, Lacheſis net, & Atropos occat. Id eſt ſcindit.

Ethica.

Has deas Apuleius ita deſcribit: Tres Parcæ, tria Fata ſunt numero, cum ratione temporis facientia; ſi poteſtatem earum ad eiuſdem ſimilitudinem

tudinem temporis referas. Nam quod in fuſo perfectum eſt, *præteriti* temporis habet ſpeciem. Et quod torquetur in digitis, momenti *præſentis* indicat ſpatia. Et quod nondum ex colo tractum eſt, ſubactúmque curâ digitorum, *futuri*, & conſequentis ſæculi poſteriora videtur oſtendere. Veterum ſuperſtitioſa opinione, lanificæ ſorores iſtæ omnia mortalium negotia diſpenſant infallibili quadam neceſſitate, quam ne Jupiter quidem impedire poſſit. Tibullus:

Hunc cecinere diem Parcæ, fatalia nentes
Stamina, non ulli diſſolvënda deo.

Et Ovid.

An dominæ fati quidquid cecinere ſorores,
Omne ſub arbitrio deſinit eſſe Dei?

Et Claudianus:

------ quarum ſub jure tenentur
Omnia, quæ ſeriem fatorum pollice ducunt,
Longáque ferratis evolvunt ſæcula penſis.

Et Martialis:

Laniſicas nulli tres exorare puellas
Contigit: obſervant, quem ſtatuere diem.

I. (*a*) Itáque laqueum torquent huic de craſſiore filo: alteri, ex auro diadema: alii è byſſino purpuram: multis de fuſo, nigra devolvunt ſtamina, hoc eſt, meras infelicitates & miſerias: aliis candida nent fata, fauſta, fortunata, proſpera. Ejuſmodi felicis ſtaminis meminit Epigrammatarius. lib. 6. de filio Domitiani Cæſaris:

Ipſa tibi niveo trahet aurea pollice fila,
Et totam Phryxi Julia nebit ovem.

Julia neptis erat Domitiani, quæ quaſi dea, Parcarum locô, nebit tibi naſcenti ſtamina ex aureo vellere Phryxei arietis. Ab harum igitur dearum colo uniuſcujuſque hominum non ſolùm vita, ſecundùm Poëtas, dependet: ſed etiam, quidquid in arcana Jovis diphthera conſignatum eſt, id illæ ſciunt & diſpenſant: unde Jovis & Superûm *ſcribæ* appellantur, quorum decreta excipiunt: itémque *librariæ*, & *cuſtodes* Archivi Cæleſtis. Unde de illis Ovid. lib. 15. Metam.

-------- Cernes illic molimine vaſto
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro.

Per ærea & ferrea tabularia exprimitur fatorum ſoliditas, quæ nec deleri, nec mutari poſſunt. Unde à Platone Parcæ etiam filiæ *Neceſſitatis*

(*a*) *Diverſa Parcarum ſtamina.*

tatis appellantur; de qua Horatius lib. 1. Od. 35. Fortunam invocans:

Te ſemper anteit ſæva Neceſſitas
Clavos trabales, & cuneos manu
Geſtans ahenâ; nec ſeverus
Uncus abeſt, liquidúmque plumbum.

II. (*b*) Per Neceſſitatem Parca ſeu Fatum intelligitur. Clavi trabales, uncus, & cætera, quæ Neceſſitati tribuuntur pertinent vel ad fatorum vim ac potentiam: vel ad firmitatem & ſtabilitatem. Quemadmodum enim hæc omnia vel vim afferunt, & adhibentur ad torquendum & cruciandum; vel valent ad continendum, vinciendum, ac firmandum: ſic Neceſſitas primùm quoſvis impellit invitos, neque quiſquam eam effugere, neque domare, neque flectere poteſt: deinde ad perpetuitatem fixa & ſtabilis eſt, adeò ut neque labefactari, neque moveri, neque refigi poſſit.

De fato multa inſipienter Veteres ſapientes. Seneca in Oedipo:

Fatis agimur, cedite Fatis.
Non ſollicitæ poſſunt curæ
Mutare rati ſtamina fuſi:
Quidquid patimur, mortale genus,
Quidquid facimus, venit ex alto:
Servátque ſua decreta colus
Lacheſis, dura revoluta manu
Omnia certo tramite vadunt,
Primúſque dies dedit extremum:
Non illa Deo vertiſſe licet.

Curtius lib. 5. Equidem æterna conſtitutione crediderim, nexúque cauſarum latentium, & multò antè deſtinatarum, ſuum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Et Vellejus Patercul. lib. 1. Ineluctabilis fatorum vis cujuſcunque fortunam mutare conſtituit, conſilia corrumpit. Prævalent fata conſiliis, omnémque humanæ mentis aciem perſtringunt: ut quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur, & caſus in culpam tranſeat. Et Ammian. Marcellin. lib. 14. Manum injectantibus fatis, ſolent hebetari ſenſus hominum & obtundi. Imo ex Chriſtianis quoque quidam de fato ambiguè loquuntur, è quibus Paulus Jovius hiſt. lib. 3. Occulta vis fati ſæpè numero prudentes ad inſaniam vertit. Et lib. 8. hiſt. Guicciard. Fatali tempeſtati nec humanum conſilium,

(*b*) *Fatum Stoicum.*

Digitized by Google

filium, nec conſtantiæ repugnare poteſt. Nec deſunt, qui illud Cleanthis, in ore habent. *Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.* Quod ſi ita eſt, & homines fatali neceſſitate aguntur, nulla ſunt ſupplicia conſtituenda maloficis: omnia enim ſcelera vel in fatum, vel fortunam rejici poterunt, cui reluctari, etſi velis, non queas. Et ſi eſt inevitabile, quidquid in fatis decretum, ergo fruſtra ſunt ſupplicationes, preces, vota, piamina ad mala imminentia avertenda. Mirè ſe hîc torquet Stoicus Seneca; audiamus: Fata aliter jus ſuum peragunt, nec ulla commoventur prece, non miſericordiâ flectuntur, non gratiâ. Servant curſum irrevocabilem, ex deſtinato fluunt. Quemadmodum rapidorum aqua torrentium in ſe non recurrit, nec moratur quidem, quia priorem ſuperveniens præcipitat: ſic ordinem rerum, fati æterna ſeries rotat, cujus hæc prima lex eſt, ſtare decretó. Quid enim intelligis fatum? Exiſtimo neceſſitatem rerum omnium, actionúmque quam nulla vis rumpat. Hanc ſi ſacrificiis, & capite niveæ agnæ exorari judicas divina non noſti. Sapientis quoque viri ſententiam negatis poſſe mutari; quantò magìs Dei? Quid ſi admotæ diis preces fuerint, ſi vota ſuſcepta? Ita hoc non eſt contra fatum, ſed ipſum quoque in fato eſt. Aut enim futurum eſt, aut non: ſi futurum eſt, etiam ſi non ſuſceperis vota, fiet. Si non eſt futurum, etiamſi ſuſceperis vota, non fiet. At futurum hoc eſt; ſed ſi vota ſuſcepta fuerint. Puta me tibi manus dare, & fateri, hoc quoque fato eſſe comprehenſum, ut utique vota fiant. Sic cum ſanitas videatur eſſe de fato, debetur & medico: quia ad nos beneficium fati per hujus manus venit. lib. 2. nat. quæſt. In circuitu ambulat Romanus hic Philoſophus, ejúſque cerebrum cum fato circumagitatur, jam neceſſitatem inevitabilem agnoſcendo, jam eam per exceptionem, ut vocant, *mediam*, per expiationes & procurationes avertendo; jam etiam medicum in conſilium & moderationem fatorum admittendo.

III. (*c*) Fatum juxta Catholicos eſt complexio quædam cauſarum ſecundarum, quæ licet ex ſe incertæ ſint ac variabiles, prout tamen ſubſunt divinæ providentiæ, infallibilem inferunt effectum. Deus verò cauſas omnes juxta cujusque naturam ordinat, quasdam neceſſariò, quasdam liberè; ad effectus bonos movendo, atque illuminatione tam intellectûs, quàm ſanctis inſpirationibus impellendo; effectus verò malos tantummodo permittendo. Unde fati hoc modo ſumpti deſcriptionem ſic tradit Boëtius lib. 4. Conſol. proſ. 6. Fatum eſt inhærens rebus mobilibus diſpoſitio, per quam divina proidentia ſuis quæque ne-

(*c*) *Fatum in ſano ſenſu.*

Digitized by Google

ſtit ordinibus. Secundùm Conimbric. lib. 2. Phyſic, c. 7. Fatum appellatur ordo immobilis, quia ſtabilis eſt & firmus, non in ſe abſolutè, ſed relatus ad divinam providentiam. Nam cauſarum ſecundarum aliæ ex libertate, aliæ ſolo naturæ impetu, aliæ contingenter, aliæ neceſſariò ex ſe ac ſuopte ingenio operantur. Atque hæc in agendo varietas ad pulchritudinem & ornatum univerſi magnopere conducit: quam qui mundo adimunt ſimiles iis ſunt, qui è pictura colorum differentiam, è muſica vocum varietatem, è comædia perſonarum multitudinem tollunt.

IV. (*d*) Quidam quadruplex fatum ſtatuunt. Primum *Mathematicum* eſt, quod ligat & nectit firmiter actiones omnes, eventúſque ad vim ſiderum & poſituram ſtellarum. Secundum *Naturale*, id eſt, ordo cauſarum naturalium, quæ niſi impediantur, vi & naturâ ſuâ, certum, eundémque producunt effectum. Tertium violentum, *ſtoicum* nempe & *Poëticum*, quod Seneca definit neceſſitatem rerum omnium, actionúmque, quam nulla vis rumpit: Deum ipſum, & actiones omnes internas, & noſtræ voluntatis, huic fato ſubjiciens. Quartum eſt *Theologicum*, ſeries ſcilicet ordóque cauſarum à divino conſilio pendens vel inhærens rebus mobilibus, immobile divinæ providentiæ decretum, quod ſingula ſuo ordine, loco, tempore firmiter reddit. Vide S. Auguſt. lib. 5. de civit. c. 9. Et Lipſ. lib. 1. de conſtant. c. 17. & 18. Itémque P. Georg. Stengelium tom. 1. de Judiciis divinis. cap. 27. Ubi inter alia hæc diſſerit: Multi fati legibus ita addicunt, adſtringúntque omnia, ut libertatem arbitrij manifeſtè tollant. Quidam námque opinantur, fatum eſſe naturalem quandam ac neceſſariam rerum conſequentiam; eámque ex ipſis aſtris deducunt. Alii, inquiunt, fatum eſſe indeclinabilem rerum ſeriem & catenam, per æternæ conſequentiæ ordines, ſemet implicantem. Utrique in Fato fiunt fatui: illi, quia aſtris, quibus ſapiens dominatur, nimiam tribuunt poteſtatem: iſti, quia non ſatis diſpiciunt, quale ſit inter facta & facienda diſcrimen. Nam etſi, quod factum eſt, infectum fieri nequit; id tamen, quod faciendum eſt, liberè faciendum; aut etiam omitti poteſt. Tametſi ergo Fatum, prout Ethnici ſumebant, ſignificabat aliquam in eventis neceſſitatem, imò etiam neceſſitatem in ipſo Deo; prout tamen ab Ariſtotele, & rectè ſentientibus accipitur, non ſolùm non infert neceſſitatem in Deo, cùm Deus liberè ordinet fatum; ſed etiam in agentibus liberis creatis non ponit neceſſitatem; cùm cauſæ proximæ in effectum influentes, influant juxta modum ejus. Quocirca ſi ſint liberæ, influunt cum libertate, ſeu,

libertate

(*d*) *Fatum Mathematicum.*

libertate non everſa. Nulla ergo neque à ſtellis, neque ab ulla ſerie cauſarum eſt *neceſſitas antecedens*. Ita eſt, non lucent in cœlo ſidera otioſè: alios in iram, alios in flavidum quendam languorem; alios lætos, ſubtriſtes alios gignunt; nullam tamen ſanæ mentis homini ingerunt neceſſitatem, nulli adimunt libertatem. Poteſt lætus triſtari, & triſtis naturâ, lætari: neque ſanè quiſquam in lætiſſimos cachinnos effuſior eſt, quàm cùm melancholicus in riſum atque jocum erumpit. Qui autem ex poſitura ſtellarum bella, victorias, incendia, nuptias, magnatum mortes, proditiones, fœdera, pacem, amicitias, inimicitias promittunt, & prædicunt, næ illi ſunt malo aſtro nati, & in ſuis faſtis inter inſanos ſcribendi! Hæc ille ſapienter. Et in fine ejuſdem cap. nomen *Fati* vitandum eſt homini Chriſtiano, aut ita intelligendum, ut neque ab aſtris, neque à cauſarum ordine vis aut neceſſitas liberæ hominis voluntati inferri exiſtimetur: DEUS enim etiam, quæ liberè & contingenter futura ſunt, neceſſariò & non contingenter, ſed certò ac infallibiliter prævidet; & unicuique, ſecundùm opera ejus, quæ prævidet, reddere ſtatuit; prœmia ſecundùm miſericordiam, ſive ſupplicia ſecundùm poteſtatem. Hinc ſicut à Quintiliano, *ſuæ quiſque fortunæ faber*, ita etiam ſui dici quiſque poteſt *Fati* auctor: prout enim ſe gerit, ita recipit. Sic DEUS infallibiliter recepturum vidit, ſic ab æterno prævisis delictis aut meritis, incommutabiliter ſtatuit: Sic facta, antequam fierent, judicavit. Qua de cauſâ rectè Sophonias dixit c. 2. *Quærite dominum omnes manſueti terræ, qui judicium eſtis operati*: ita enim eſtis operati, ſicut DEUS ab æterno prævidit, judicavitque vos mercede dignos, quærite ergo Dominum, ut ab eo, quod meruiſtis, accipiatis. Hæc ille.

V. (*e*) Non poſſum hîc præterire, plenioris eruditionis cauſa, Fatum *Calviniſticum*. Calvinus enim lib. 3. Inſtit. c. 21. §. 2. ita loquitur. *Homines nudo Dei arbitrio, citra proprium meritum, in æternam mortem prædeſtinantur* & c. 23. §. 8. *non dubitabo ſimpliciter fateri, voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem, atque id neceſſariò futurum eſſe, quod ille voluerit*. Fatuè & impiè, nam quid aliud hinc conſequitur, quàm deſperatio, cujus hoc eſt dilemma: vel ab æterno ſum prædeſtinatus ad gloriam, vel reprobatus ad ſupplicium: ſi prædeſtinatus, neceſſariò ſalvabor, etſi peſſimè vixero: ſi reprobatus, neceſſariò damnabor, etſi velim benè vivere. Hoc argumento nixus eſt Ludovicus Landgravius Thuringiæ, ut ſcribit Cæſarius lib. 1. c. 27. Hic propter deploratam

(*e*) *Fatum Calviniſticum.*

vivendi licentiam, à viris religioſis correptus & graviter monitus, ut ad bonam rediret frugem, antequam inopina morte præveniretur: pro excuſatione hoc adferebat: Si prædeſtinatus ſum, nulla peccata poterunt mihi regnum cœlorum auferre: ſi reprobus, nulla bona opera conferre. Sed docuit illum Medicus tam animi, quàm corporis, quantùm à vero aberraret. Nam vocatus ad medendum invaletudini Principis, hoc ariete eum concuſſit: Domine, fruſtra me vocâſti: aut enim ex hoc morbo moriturus es, aut provicturus: ſi priùs, nihil juvabit medicina, conclamatus es; ſin' poſterius, ſine medicamine convalebis. Cùm ille nihilominus urgeret applicationem medicinæ: poſſe enim fieri, ut ejus efficaciâ ſanitati redderetur; ſubintulit Medicus: rectè verò, ſi putas vitam corporis conſervari poſſe adhibito pharmaco; cur non itidem credis, ſalutem animæ te conſecuturum, ſi adhibeas pœnitentiæ ſacræ remedia? vicit prudentia Medici, & morbum à corpore, errorem depulit ab animo. Portò dilemma illud ſic explicandum eſt. Si prædeſtinatus ſum, id eſt, à Deo ordinatus ad vitam æternam per certa media, quæ in mea poteſtate ſunt, conſequendam; certò conſequar vitam æternam, ſi illa media adhibuero. Rurſum ſi ſim reprobatus, id eſt, ſi à Deo ordinatus ſum ad infernum propter peccata mea, quæ liberè commiſſurus ſum; certò damnabor, ſi illa peccata commiſero. Becan. lib. 3. c. 4.

VI. (*f*) Fatum etiam inducit Lutherus, dum contra libertatem arbitrii inſurgit his vebis in aſſert. art. 36. Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re: quia nulli eſt in manu ſua quippiam cogitare mali aut boni; ſed omnia ſub Deo ſunt, contra quem nihil poſſumus. Quod & Poëta voluit, quando dixit: *Certa ſtant omnia lege.* Ex quo deducitur, nihil fieri Deo permittente, ſed quæcunque fiunt, fieri Deo volente; & hanc Dei voluntatem eſſe rerum neceſſitatem. Hæc Lutherus. (*g*) Huic falſitati reclamat veritas per Siracidem cap. 15. *Appoſuit tibi DEUS ignem & aquam: ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Habet nempe ſe liberum arbitrium inſtar libræ, cujus libripens eſt homo: bilances ſunt ignis & aqua, bonum & malum, præmium & ſupplicium, ac in utrumlibet propenſio, aut utriuslibet electio. Ex libero arbitrio homo fit. 1. Similis Deo & Angelis. 2, Eminet cæteris creaturis. 3. Eſt dominus ſui ipſius, ſuarúmque actionum. 4. Capax eſt virtutis. 5. Capax eſt meriti. 6. Promeretur vitam & glo-

(*f*) *Fatum Lutheranum.* (*g*) *Fatum Catholicum.*

Digitized by Google

& gloriam æternam; eſtque libertas volendi & nolendi in anima, quod gemma in auro, velum in navi, ſpiritus in membris. Atque hæc de Fato.

VII. (*h*) Cæterum Parcæ vocantur *Themidis*, id eſt Præſidis juſtitiæ, filiæ: quia id quod unicuique evenit, jure & pro meritis, rerúmque geſtarum dignitate contingit, & altiſſimo Dei conſilio. Dicuntur autem in ſpelunca quadam obſcura habitare ſolitæ, quoniam occulta ſunt Dei judicia, nec ſtatim ad ſceleratorum hominum punitionem erumpentia: verùm ubi opportunum vindictæ tempus acceſſerit, nulla neque arx munitiſſima, neque legio peditum aut cataphractorum equitum præſidia poſſunt ab homine nefario Numinis ultionem depellere, aut retardare. Mythol. lib. 3. c. 6.

(*h*) *Parcarum ſpelunca.*

SYMBOLVM LXXXIV.

Fortuna, dea cæca.

Ex variis.

Ethicè.

1. Fortuna quid? 2. Fortuna & Caſus apud Ariſtotelem. Quid Fortuna ex mente S. Auguſtini? 3. Providentia Dei in temperandis ſortibus. 4. Fortuna varia apud Romanos. 5. Fortunæ inconſtantia. 6. Divina Providentia rerum omnium moderatrix.

Ethica.

FOrtuna, quaſi *Vertuna*, à vertendo dicta, quòd vertat omnia, Græcis *Tyche* nominata, omnium divorum maximè quotidianis in ſermonibus celebratur; penes quam omnes humanæ vitæ mutationes, omne facultatum, honorum, amicitiarum, & commodorum arbitrium non à Poëtis tantùm veteribus, ſed etiam Philoſophis creditur. Hanc ferunt res humanas ſurſum ac deorſum vertere pro ſuo arbitrio: hanc in ſingulos homines jus habere: hanc civitates, regna, amicitias, cùm libuerit evertere, & everſa ac jacentia erigere; iterúmque florentiſſima ef-

 ficere,

ficere. Quare ſi quid proſperum, ſi quid ex voto, ſi quid felix ex obſcuris cauſis eveniat; aut contrà, ſi quid turbulentum, moleſtum, calamitoſum contingat: id totum Fortunæ tribuitur; hinc Seneca in Agamemn.

O regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti,
Dubióque nimis excelſa locas!

Et Horat. lib. 1. Od. 35. Fortuna
Præſens vel imo tollere de gradu
Mortale Corpus, vel ſuperbos
Vertere funeribus triumphos.

Et lib. 3. Od. 29.
Fortuna ſævo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc aliis benigna.

Hæc una rerum omnium domina exiſtimata eſt. Unde quidam eam propoſuerunt, capite polum, manu Cornucopiæ gerentem quaſi felicitatis omnis *promam condam*. Juvenal. Sat. 7.

Si fortuna volet, fies de rhetore conſul:
Si volet hæc eadem, fies de conſule rhetor.

Vita hominum ei ludus eſt, hos in morem pilæ, nunc ad ſidera tollit, nunc tartara ad ima jacit. Fingitur cæca, inconſtans, volubilis, globo aut rotæ inſiſtens, manibus capta, odiſſe bonos, fovere malos: unde multorum paſſim convitiis vapulat. Dicaces in eam Poëtæ. Ovid. lib. 2. de Pont.

Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo firma tenáxque loco.

Et in epiſt. ad Liviam:
Quáque ruit, furibunda ruit; totúmque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Tibull. lib. 1. Eleg.
Verſatur celeri Fors levis orbe rotæ.

Senec. in Hyppolyt.
Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, ſpargítque manu
Munera cæca, pejora fovens.

Et

Digitized by Google

Et de ea Virg.

Fortuna immeritos auget honoribus:
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Juſtos illa viros paupertate gravat;
Indignos eadem divitiis beat.

Claudianus de cultoribus ejus:

Sunt, qui in fortunæ jam caſibus omnia ponant,
Et nullo credunt mundum rectore moveri.

Cujusmodi fuit Epicurus, Democritus, Empedocles, alii, qui nullos eſſe Deos aſſeruerunt, omnia ſua ſponte exiſtere, & mundum nulla providentia regi. Quæ nefaria opinio etiam hodie inter *Atheos* vigens, omnia jura humana, divináque ſubvertit, ac funditus deſtruit. Sed poſt Poëtas, etiam alios, qui ſibi plus ſapere videbantur, audiamus. Tull. lib. 2. offic. Magnam eſſe vim in Fortuna, in utramque partem, vel ad ſecundas res, vel ad adverſas, quis ignorat? Et pro *Marcello*: dominam rerum appellat. Et ad *Herenn.* Fortunam inſanam & cæcam nominat. Et in Lælio: non ipſa ſolùm fortuna cæca eſt, ſed eos etiam plerumque efficit cæcos, quos complexa eſt; juxta Poëtam:

Fortuna, nimiùm quem fovet, ſtultum facit.

Eodem teſte, Cebes Philoſophus, aliique veteres Fortunam cæcam effinxerunt, furenti ſimilem, volubili ſaxo pendentem. Quo picturæ artificio ſignificare volebant, eam nihil ratione aut judicio, omnia temerè & cæco impetu adminiſtrare; rerum humanarum aleam súsque, déque vertere; iniquam vexatricem eſſe; malis propitiam, bonis adverſam, vagam ac verſatilem, & in ſola levitate conſtantem. Quidam fortunam inter maris undas velificantem finxere; ut innuerent, quantis expoſiti fluctibus & procellis eſſent, qui à libidine Fortunæ penderent. Apelles eam ſedentem pinxiſſe fertur; rogatus cur id feciſſet, reſpondit: *Quia nunquam ſtetit.* Apud ſcythas ſine pedibus exprimebatur, ut manus tantùm & pennas haberet, inſtar avium, quas apodas vocant, quod pedibus careant, eò quòd nullo conſiſtat loco. Alii hanc deam in equo velociſſimo conſtituerunt, eique currenti Fatum arcu intento imminere commenti ſunt, indicaturi, feliciſſimos quosque in perpetuo timore verſari, ne ſubitò de ſua proſperitate dejecti, triſtibus Fatis involvantur. Saluſtius in Catilin. de ea: Fortuna in omni re dominatur: ea res cunctas, ex libidine magis, quàm ex vero celebrat, obſcurátque. Et Curt. lib 3. Deſtinata ſalubriter, omni ratione fortuna potentior

diſcutit. Plinius lib. 2. Toto mundo, & locis omnibus, omnibúſque horis, omnium vocibus fortuna ſola invocatur, una nominatur, una accuſatur, una agitur rea, una cogitatur, ſola laudatur, ſola arguitur, & cum convitiis colitur: volubilis, à pleriſque verò cæca etiam exiſtimatur, vaga, inconſtans, incerta, varia, indignorum fautrix. Huic omnia expenſa huic omnia feruntur accepta & in tota ratione mortalium ſola utramque paginam facit: adeóque obnoxiæ ſumus ſortis, ut ſors ipſa pro Dea ſit. Hinc quoddam fortunæ mancipium aiebat: *Gutta bonæ ſortis ſive Fortunæ potior eſt mihi, bonæ mentis ſeu Prudentiæ cadô.* Et Cornelius Sylla, Fortunæ ſe filium dicebat. Haud paulò his ſapientior Seneca, nihil ait, neque boni, neque mali dare poteſt Fortuna: valentior in omni fortuna eſt animus, qui in utramque partem res ſuas ducit, beatæque ac miſeræ vitæ ſibi cauſa eſt. Plautus in Trinum.

Sapiens pol ipſe fingit fortunam ſibi.

Ethica.

I. (*a*) Quid ergo eſt Fortuna? Reſpondet S. Auguſtinus lib. quæſt. XCI. Fortuna intelligenda eſt pro iis rebus, quæ fortuitu videntur accidere; non quia numen aliquod ſit, cùm hæc ipſa, quæ fortuita videntur, cauſis occultis divinitus dentur. Unde etiam verba, quæ nemo poteſt auferre, à conſuetudine loquendi parata ſunt, id eſt, Fortè, Fortaſſe, Forſitan, Fortuitu. Et lib. 5. de civit. Dei c. 1. ſecundùm opinionem hominum ea dicuntur eſſe fortuita, quæ vel nullas cauſas habent, vel non ex aliquo rationabili ordine venientes contingunt. Sapienter, ſi conſtanter Cicero de Fortuna: *Ignoratio rerum atque cauſarum, Fortunæ numen & nomen induxit.*

II. (*b*) Ab Ariſtotele 2. Phyſ. c. 5. *Fortuna* & *Caſus* vocantur *Cauſa per accidens*, ratione hominum ſcilicet, qui cauſas illas ignoraverunt, aut non proſpexerunt; ut ſi quis temerè fodiendo inveniat theſaurum: ratione autem Dei viventis & omnia videntis, nihil caſu aut fortuitò evenire poteſt, quia teſte, S. Auguſt. (*c*) Providentiâ Dei ſummi, non fortuita temeritate regitur mundus. lib. 9. de civ. c. 13. Tametſi enim non rarò horrendi quidam caſus, præter mentem voluntatémque hominum, aut ſecundæ alicuius cauſæ ingenium accidunt, non accidunt tamen præter voluntatem Dei, qui eſt cauſa prima, liberè, providè, & creaturarum

(*a*) *Fortuna quid?* (*b*) *Fortuna & Caſus apud Ariſtotelem, quid.*
(*c*) *Quid ex mente S. Auguſtini.*

turarum naturas congruè movens, & inter ſe connectens cauſas ſecundas. Igitur mortalibus aliquid fortuitò contingit, quia ignorant divinæ providentiæ conſilia ac ſcopum, & in cæleſtibus arcanis, conſultiſſimum concurſum, vel impedimenta cauſarum aliarum. Deo, cujus ſapientia omnia reguntur, & cujus oculis omnia patent, nihil eſt fortuitum aut inopinatum. Omnia aut definit aut permittit, atque in bonum finem dirigit; etiamſi mala ſint, & contra mentem, votúmque cauſæ particularis. Sciſſimè Hipponenſis Antiſtes. Nihil, inquit, in iſta totius creaturæ ampliſſima quadam, immensáque republica eſt, quod non de interiore atque intelligibili aula ſummi Imperatoris, aut jubeatur, aut permittatur lib. 3. de Trinit. c. 4. Vulgi igitur plebeja inſcitia, ſtultorúmque error ac ſuperſtitio Deam Fortunam credit, quæ negotia humana regat. Qui rectè ſapit & cenſet, non Fortunæ ſed Deo ſacrificat; neque cæcam Deam, quæ neſcit & non videt, cui det vel neget, ſed omnia videntem divinam bonitatem, rebus gerendis advocat. Benè Ethnicus Poëta:

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia: ſed nos
Te facimus, Fortuna, Deam, cælóque locamus. Juven. Sat. 10.

III. (*d*) Minatur Deus Iſraëlitis, execrandis Fortunæ cultoribus Iſa. 65. *Vos, qui dereliquiſtis Dominum, qui obliti eſtis nomen ſanctum meum, qui ponitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam; enumerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis.* En mercedem horum adoratorum. Huc facit illud Salomonis in Prov. 16. *Sortes mittuntur in ſinum*, ſeu urnam, *ſed à Domino temperantur.* Sortes videntur ſortitò & caſu jaci, vel educi & cadere: attamen Deus occulta ſua æquitate illas diſponit, & temperat, ac cuique ſuum attribuit. Nihil enim in rebus humanis geritur ſine nutu & diſpenſatione divina; ut ne ſortes quidem, quæ cææ fortunæ attribui ſolent ab hominibus, & ſine ratione putantur cadere, aliter eveniant, quàm pro moderatione Dei. Unde dicitur pſal. 30. *In manibus tuis ſortes meæ.* Hoc eſt, quod ait Boëtius: In regno providentiæ nihil licet caſui, nihil temeritati. Ulteriùs ſignificat hîc Salomon, mortalium rerum eventus dubios & ancipites fixo, ſtatóque regi ordine à provida Numinis mente, & pervigili oculo. Id maximè videre eſt in *contingentibus liberis.* Deus enim actus liberos, ſanctóſque Juſtorum, ſuâ gratiâ peculiari prævenit, & dirigit ad virtutem, ejúſque prœmia in cælo reportanda. Actus autem impiorum pravos moderatur, ne exorbitent, & in multorum damna graſſentur, ſed limitibus definitis conſtringantur. Dirigit deinde eos vel ad pœnitentiam, vel ad juſtam vindictam

(*d*) *Providentia Dei in Sortibus.*

vindictam ſive in hac vita, ſive in gehenna infligendam. Unde S. Auguſt. lib. 5. de Civ. c. 9. In Dei voluntate ſumma poteſtas eſt, qui creatorum ſpirituum voluntates bonas *adjuvat*, malas *judicat*, omnes *ordinat*.

IV. (*e*) Mira ſuperſtitio veterum Romanorum in colenda Fortuna fuit; quibus alia Fortuna *Bona*, alia *Mala*, alia *Equeſtris*, alia *Bonæ Spei*, alia *Obſequens*, quam Servius Tullius ex Serva natus, Rex Romanorum, ad ſe in cubiculum per feneſtram delabi jactabat: alia *Fortis* alia *Redux* ſive reſpiciens, alia *Viſcata &c.* nominabatur. *Virilis* etiam & *maſcula* dicebatur, ſive quòd viros aſſignaret puellis, ſive quòd virili habitu collocaretur, & maſculino nomine honoraretur. Demoſt. lib. 4. c. 4. De hac Lactantius lib. 3. diu. inſtit. c. 29. Fortuna eſt accidentium rerum ſubitus atque inopinatus eventus: verùm Philoſophi ne aliquando non errent, in re ſtulta volunt eſſe ſapientes, qui Fortunæ ſexum mutant, eámque non Deam, ſicut vulgus, ſed Deum eſſe dicunt. Fortunæ aureæ domeſtica effigies in Principum aulis uſurpata fuit, quam morituri ad alios transmittebant, teſte Capitolino. Fortuna *Domeſtica* Severi Imp. ita filiis eſt relicta, ut alternis diebus in alterius cubiculo eſſet. Optimè fortunam expreſſerunt, qui eam vitream effinxerunt; quid enim eâ fragilius? Elegans recentioris Poëtæ epigramma eſt in effigiem Fortunæ, à Franciſco Floro pictam:

Appellis ille, & æmulator Zeuxidis
Florus, ſuperbæ nomen ingens Belgicæ,
Volubilem cùm pingeret Fortis rotam,
Pinxit videntem, ſed chiragricam Deam:
Videt ſat, inquit, ſed ſatis dat nemini. Bahus. l. 2.

Idem aliud de eadem.

Non hæc inconſtans, ut pictor imagine pingit,
Sed potiùs conſtans in levitate ſua eſt.

Et alius.

Nulla mala eſt Fortuna, æqua omnibus, omnibus una
Spem dat pauperibus, divitibúsque metum.

V. (*f*) Meritò Fortuna, hoc eſt, mortalium felicitas, ob inconſtantiam ſuam volubili globo ſeu rotæ inſiſtere fingitur. Veriſſimè Poëta:

O nulla longi temporis felicitas!
Nemo confidat nimiùm ſecundis.
Vidi cruentos carceri includi duces,

Et

(*e*) *Varia apud Romanos Fortunæ nomina & munia.* (*f*) *Fortuna inconſtantia.*

Et impotentis terga plebeja manu
Scindi tyranni.

Et alius:

Craſſum Parthus habet, Libyeo jacet æquore Magnus,
Tertius (*) ingratam perfudit ſanguine Romam.
Et quaſi non poſſet tot tellus ferre ſepulcra,
Diviſit cineres. hos gloria reddit honores.

Certior hujus rei, ex diademate teſtis, de ſe ipſo:

-------- Dum excelſus ſteti
Nunquam pavere deſtiti, atque ipſum mei
Ferrum timere lateris.
Venenum in auro bibitur: expertus loquor:
Humi jacentem, ſcelera non intrant caſam.

Hinc illa ſuſpiria:

O nos dura ſorte creatos!
Nemo tam Divos habuit faventes,
Craſtinum ut poſſet ſibi polliceri!

Fortuna, ut diximus, vitrea eſt; cùm ſplendet, frangitur. Quis commemoret, quàm & quot cruentos illa ludos in ſummis capitibus dederit. Ut taceam Reges & Cæſares, in quibus Valerianus Imp. à Sapore Rege Perſarum captus, equum conſcenſuro pro ſcabello fuit. Eodem modo Bajazetes Turcarum Rex dorſum præbere debuit Tamerlani Scythæ, à quo ferreæ incluſus caveæ circumductus eſt omnibus oſtentui & irriſui. Gilimer Wandalorum Rex à Beliſario in extremas anguſtias redactus, *Panem*, *ſpongiam*, & *Citharam* ſibi mitti rogavit. *Panem* ſedandæ fami, *ſpongiam* tergendis lacrimis, *citharam* dolori. Ille ipſe Beliſarius utriusque fortunæ tam pugna, quàm palma, poſt victorias de toto orbe non ſemel relatas, in obſcurum carcerem detruſus, oculis effoſſis ſtipem rogare coactus eſt. Baron. ad annum 561. De quo Poëta:

Hic ille Beliſarius
　　Confoſſus à triumphis:
Caſtrenſe mendicabulum,
　　Mundíque cæcus exul:
Bellator antè ſtrenuus:
　　Nunc publicus Rogator.
Si vel ſcobem porrexeris,
　　Hac ſportulâ beaſti.

Ttt　　Sic

(*) *Iulius Cæſar.*

Sic tractat mancipia ſua Fortuna, quæ *Saladino*, Sultano Turcico, Chriſtianorum olim terrori, poſt ſubactam ab eo Syriam, Ægyptum, & magnam partem Africæ, nihil niſi induſium, ſeu interiorem tunicam reliquit, quam moriturus in haſta ſublimem ferri juſſit, & proclamari: *Hoc unum ex domito Oriente reſtat.* Graviſſimus monitor Seneca: Neminem, inquit, eò Fortuna provexit, ut non tantum illi minaretur, quantum promiſerat. Noli huic tranquillitati confidere; momentô mare evertitur; & ubi luſere navigia, ſorbentur. Solet Fortuna, quos plurimis beneficiis ornavit, ad duriorem caſum reſervare. Nimirum ſaginantur ad victimam pecora, ſed & coronantur. Altiùs plerúmque ruunt, qui ſublimiùs aſcenderunt. In proverbium abiit: *Dionyſius Corinthi;* quô ſignificatur, aliquem è ſumma dignitate atque imperio, ad privatam, humilémque fortunam redactum; quemadmodum Dionyſio Syracuſanorum tyranno contigit, qui pulſus imperiô, Corinthi pueros litteras ac muſicam docuit. De Polycrate Samiorum tyranno Herodotus prodit lib. 3. cùm ſumma frueretur felicitate, ab Amaſi Ægyptiorum Rege monitus eſt, ut aliquo ſaltem, quamvis levi incommodo, tantam interrumperet fortunæ tranquillitatem. Annulum ergo in mare projecit, quem habebat chariſſimum, eiúſque jactura vehementer dolere videbatur. Paulò pòſt Piſcator quidam captum piſcem Polycrati dono obtulit, quô exenteratô, ille idem annulus in viſceribus repertus eſt, quem Polycrates abjecerat, quaſi non poſſet eſſe infortunatus. Sed nec illud ipſum quidem bonum omen fuit. Quare ibi tunc Amaſis Polycrati amicitiam renuntiâſſe dicitur, cùm aperte deprehenderet, fortunam ad graviores caſus eum reſervare. Nec defuit eventus. Ab Oræte enim Darii Regis præfecto, in ſummo Mycalenſis montis jugo, cruci affixus eſt. Eò nempe usque Fortuna illum extulit, quæ à Comicis initiis orſa, in fine paratragœdiatur. Fronti nulla fides; ſi venit renidente vultu, cogita cum furore abituram. Si, cùm aliis ſæva eſt, tibi parcit; ſuſpectam habe clementiam; nam moræ uſuram exiget. Demetrio Phalereo Athenarum Duci trecentæ ſtatuæ ſunt poſitæ; quid glorioſius? omnes ſunt dejectæ, & in matulas conflatæ; quid ignominioſius? Hæc felicitatis mutatio ſuperbiam domat, frenátque inſolentiam. Seſoſtris Rex Ægyptiorum victoriis illuſtris, ut Paulus Diaconus refert de reb. Rom. lib. 17. currum aureum pretioſiſſimis gemmis ornatum ſibi conſtruxit: cui inſidens â quatuor regibus devictis jugum ſubeuntibus ſe trahi paſſus eſt. Cùm feſto quodam die, regum unus, oculis converſis, continuò retroſpiceret,

ſpiceret, rotæ volubilitatem intuens, Seſoſtriſque cauſam reſpectus percontaretur, reſpondiſſe fertur: Cum ſtupore admiror rotam ſurſum deorſum volui, ima attolli, ſublimia deprimi. Seſoſtris ubi dictum intellexit, jugales illos à ſuo curru abjunxit. Idem de Soldano Turciæ Principe narratur à Cedreno, qui à Rege Franciæ Ludovico II. captus, cùm toto biennio nunquam riſiſſet, aliquando in cachinnum ſolutus, cauſámque rogatus, reſpondit, ſe aſpectu currûs, & rotarum, quarum aliæ partes in imum, aliæ in ſummum obverterentur riſiſſe imaginem felicitatis humanæ, ſibíque in mentem veniſſe, ſe ex ſummo factum infimum, poſſe iterum ex infimo ſummum fieri. His auditis Rex de ſuo quoque ſtatu cogitans Soldanum judicans virum ſapientem, liberè ſecum verſari permiſit. Id ſi cogitaſſet Adonibececus tyrannus, qui, ut hiſtoria ſacra Judic. 19. narrat. ſubactos bello regulos ſeptuaginta ſummis non tantùm manuum ac pedum articulis truncavit, ſed etiam miſerè deartuatos, tanquam canes ſub menſam retruſit, ſolis epularum retrimentis, in famelicos rejectis; ſi inquam Fortunæ volubilitatem cogitaſſet, mitiùs cum devictis egiſſet, & in ſortis exaſperatæ manus non incidiſſet. Captus enim ab Hebræis, & ſupinus humi proſtratus ac religatus, cultris immanibus conciſſus eſt, manuum, pedúmque ſupremis digitis, lento ſupplicio, minutis atque mutilatis. Fortunæ reverenter habendæ Romani triumphantem Imperatorem admonuerunt, dum curru invehenti ſervum à tergo apponerent (Plinius lib. 28. c. 4. carnificem voeat) qui crebrò inſuſurraret in aurem: *Reſpice poſt te, hominem te memento.* Lucio Senatori Romano cum Senatus propter celeberrimam de hoſte victoriam reportatam ampliſſimum triumphi honorem decreviſſet; triumphare ipſe recuſavit; ſtatuam verò ſuam è cera factam triumphali currui impoſuit, & ardentem circumquaque ignem, cuius ipſa paulatim calore ſolvebatur. Nicol. Vernulæus orat. 21. Elegans Symbolum modeſtiæ in rebus proſperis non deponendæ. Senecæ dictum eſt, *ut ſemper tutus ſis, nunquam eſto ſecurus.* Quod cùm alibi, tum maximè locum habet in fortunæ blandientis favoniis. Veteres *Gygis annulum* celebrabant, quem qui geſtabat, omnia ei ad votum fluebant: ſed Polycratis annulus monet, Fortunam circulatricem eſſe per orbem, & in gyrum cum annulo verti, ſubitóque dilabi. Prudentiùs Adrianus Imp. qui annulo digitali inſcripſit: *Illis gravis eſt fortuna, quibus repentina eſt.* Cicero de amicitia dicit: Fortuna quem nimiùm fovet, ſtultum facit. Rectè Philippus Macedo, qui ne felicitate nimiùm ſe efferret, ex pueris aulicis uni id muneris de-

Digitized by Google

mandavit, ut ſummo manè cubiculum ingreſſus pronuntiaret; *ἄνθρωπος εἶ Φίλιππε*, *homo es Philippe.* Cuius rei occaſionem fortaſſe dederat Archidamus Ageſilai filius, qui cùm à Philippo poſt partam victoriam ad Cheronæam acerbas & minarum plenas litteras accepiſſet, huic reſpondit: Si metieris umbram tuam, Philippe haud quaquam illam reperies factam majorem, quàm erat ante victoriam. Idem Philippus fortè in Palæſtra prolapſus, cùm ſurgens vidiſſet in pulvere corporis veſtigium: Papè, inquit, ut minimam terræ partem naturâ ſortiti, Orbem appetimus univerſum. At filii ambitioni etiam hic Circus fuit anguſtus. Crœſum Lydorum Regem ob divitias & potentiam nimiùm ſe efferentem monuit Solon Philoſophus, Neminem ante cineres beatum dicendum, cùm inſtabilis ſit felicitas, & inſtar Lunæ mutetur. Hinc ille:

Luſus fortunæ variatur imagine lunæ,
Creſcit, decreſcit, conſtans conſiſtere neſcit.

Jactatur vita fluctibus; antequam ingrediaris portum, poteſt tempeſtas intervenire. Quam Solonis ſententiam veriſſimam eſſe, Crœſi calamitas poſtea declaravit. Victus enim à Cyro Perſarum Rege, pyræque impoſitus, tandem ſalubre Solonis conſilium agnovit, eiúſque nomen ſæpius inclamavit. Cyrus intellectô quem & cuius rei cauſa invocaret, & ipſe humanæ viciſſitudinis memor, Crœſum ab incendio liberavit, & inter amicos coluit. Sapuit Philippus, de quo dixi, cui cùm multa ſimul feliciter ac proſperè geſta eſſent nuntiata (nam eodem tempore vicerat in Olympicis, & Parmenio Dardanenſes prœlio fuderat, & Olympias uxor maſculum fœtum (Alexandrum) fuerat enixa; porrectis in cælum manibus exclamavit: *O Fortuna pro tot, tantiſque bonis, levi quopiam malo* me affice; unde rectè Auſonius:

Si Fortuna juvat, caveto tolli:
Si Fortuna tonat, caveto mergi.

VI. *(f)* Et hæc, quæ hucusque diſſeruimus de Fortuna, non aliò ſpectant, quàm ad divinam Providentiam. Salomon in Proverbiis c. 22. *Dives*, inquit, *& pauper obviaverunt ſibi; utriusque operator eſt Dominus* Quaſi dicat: Fieri poteſt, ut dives ab opibus deſcendat ad inopiam, & pauper ab inopia aſcendat ad opes; in qua gyratione rotæ, videntur occurrere fortuitò, & pro lubitu Sortis omnia vertentis: cùm reverà Deus, rerum omnium ſupremus Dominus mutet illas vices, attenuet potentem, & erigat de pulvere pauperem. Divina Providentia eſt illa rerum humanarum Moderatrix & Domina, quæ omnia gubernat, molitur, impellit, perficit.

(f) Providentia divina rerum omnium moderatrix.

Digitized by Google

perficit. Illa humiles Codri premit caſas : & alta regum educit palatia. Illa plebejo tegit petaſo cervices, & diademate coronat regali capita. Illa milites romphæa, ſatellites ſariſsâ, colonos munit ligonibus. Illa regum dextras implet ſceptris, nitidat Gratiis, Cornúque copiæ circumvallat. Quando ludos Divina Sapientia dare decrevit in orbe terrarum, ibi tum Providentia Scenam parat, ſtruit orcheſtram, tendit ſiparium, Roſcios evocat ordine, non fato, non dignitate, ſed libera voluntate, ſingulos. Hîc hæret mendicus Principi; trudit Olitor Conſularem; lixa prævertit Imperatorem. Tempus naſcendi, ac rurſus denaſcendi, & modum imperat unicuique, non litui, non faſces, non opes. Splendet purpura, dum Phœbus lucet; ſub vitæ occaſum cataſtrophe fabulæ luditur. Et optimus is eſt Chorago, non qui ſummas perſonas geſſit, ſed qui ſuam geſſit ex uſu. Sæpe tunc lacernis cedit, quod perdiderunt trabeæ, quod laticlavii neglexerunt. Laus & plauſus manet poſtremum, ſi benè; ſummus ſibilus & cataſtæ, qui noxiè vitam egerunt. Ad exodia & diverbia deflectitur nonnunquam; & videbis ab aratro vocatos ad imperia; ex aulis alios detrudi ad caulas. Ubi nemo divinæ Providentiæ diem dicat, quaſi non juſtè, non ſapienter hæc talia factitaret; ſumma ratione, conſiliis perquiſitiſſimis omnia ſive ruunt, ſive ſurgunt. Nos homunciones, quibus conceſſum non eſt inſpicere diphtheram Jovis, nos putamus alios caſu prolabi, nonnullos fortuitò tolli; *Fortunæ* perinde, ac *Pilæ* ludum hos in terram affligere; illos humo erigere: ſurſum, deorſum, in omne latus impelli, ut caſus tulerit aut voluptas. Secus autem res ſe habent: nulla his judiciis *Fortuna* intercedit, nullus provoluit *Caſus*, nullum *Fatum* interturbat: omnia ſuis librata momentis æquæ apponuntur lanci, non temerè deprimendæ, non fortuitò ſublevandæ. Trutina quibusdam ſeverior, aliis mitior obtingit, omnibus tamen juſtiſſima.

SYMBOLVM LXXXV.

Adaſtréa, ſeu Adaſtria, aut Nemeſis ultrix dea.

Ex Variis.

Ethicè.

Vis Nemeſeos in perſequendis malis, præſertim torquendâ conſcientia.

A*Daſtréa*, Jovis ac *Neceſſitatis* filia, alio nomine *Nemeſis*, ſcelerum vindex acerrima, quam nemo flagitioſus, vi aut clàm effugere poteſt. Virtutum quoque remuneratrix eſt, & quidquid facere deceat, oſtendit. Vocatur ἀδράστεια vel ab *Adaſtro* Argivorum Rege, qui primus Nemeſi templum erexit; vel παρὰ τὸ ἀεὶ δρᾶν, (δράω, efficio, exequor,) quòd ſemper exequatur, quaſi ἀεὶ δραστεῖα; quam nihil impediat, nihil fruſtretur; quæ nihil infectum relinquat & impunitum; vel ut Pauſanias ait, ἀπὸ τοῦ διδράσκειν, fugere, quòd ſcilicet nemo nocens meritam pœnam unquam effugerit, etiamſi aliquando tardiùs aſſequatur eum. *Nemeſis* dicta eſt, à νεμεσάω *ſuccenſeo*, *indignor*, ſive à νεμέω, quod bona & mala diſtribuat, nam νέμω ſeu νεμέω, diſtribuo, divido. *Rhamnuſia* dicta eſt ab oppido Rhamnunte, regionis Atticæ, ubi templum habuit. Eſt autem Adraſtéa, præſertim inſolentiæ & arrogantiæ ultrix. De hac Ammianus lib. 14. Nemeſin ajunt, ex opinione veterum Theologorum lunæ ſuperpoſitam, generali potentia præſidere fatis, omnia terrena deſpectantem, & reginam & arbitram rerum omnium: quæ præcipuè faſtui infenſa, nunc erectas mentium cervices opprimit & enervat; nunc bonos ab imo ſuſcitans, ad benè vivendum extollit. Huic antiquitas addidit *pennas*, celeritatis ſymbolum: dedit *gubernaculum* & *rotam*, ſignificans illam per omnia diſcurrentem, ſingula moderari. Plato in legib. vocat δίκης ἄγγελον *Angelum juſtitiæ*, in malos advertentem per Furias. Quidam à *Synteresi* ſeu malè, rectéve factorum conſcientia non diſtinguunt. Pingitur vel cum freno equorum, & menſura cubitali, ſeu norma rectangula, quòd refractarios domet, ac menſurâ omnia dimetiatur; vel cum alis, in rota pedibus ſubjectâ; quòd celerrimè nocentes premat, omnémque mundi fortunam calcet. Horat. lib. 3. Od. 2.

Raró

Rarò antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.
Vide Alciatum emblemate XXVII.

Ethica.

Peccati comes eſt ſupplicium, quod & qui luit, & qui non luit, miſer eſt: hic quidem, quia non ſanatur; ille autem, quia, ut alii multi ſalvi ſint, interit. Plutarchus ait: ut amnes quidam repentè ſe condunt ſub terram, nihilominùs eò perferuntur, quò tendunt: ita Numinis iræ licet occultæ, tamen in extremas calamitates inferunt aliquando nocentes. Et Tibullus eleg. 9.

(*a*) Ah miſer: & ſi quis primò perjuria celat;
Sera tamen tacitis Pœna venit pedibus.

Siracides monet cap. 5. *Ne dixeris: peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.* Tarditatem ſupplicii gravitate compenſat. Juxta adagium: *Dii laneos habent pedes*, quibus lentè ad vindictam procedunt: ſed ferreas manus, quibus validos infligunt ictus & verbera. Serò molunt ſuperûm molæ: ſuperbis frangunt tandem cornua. Semper vigilat divinus Oculus, & ſeriùs, citiùs, vocat ad pœnam nocentes: differt ultionem, non aufert. Quanquam conſcientia ſceleris ipſa ſibi Nemeſis eſt & carnifex. *Sonitus terroris ſemper in auribus impii* Job. 15. Artemon homo improbiſſimus ſemper lectica vehebatur, & domi conſidens, duos famulos ſcutum ſupra caput geſtare jubebat, ne quid ex alto decidens, aut improviſum telum feriret. Plutarch. *Dionyſius* Syracuſanorum tyrannus, tonſoris metu, tondere filias ſuas docuit: neque his adultis, ferrum auſus eſt committere, ſed candentium juglandium, aut nucum putaminibus, barbam ſibi & capillos aduri jubebat: lectum quaſi caſtra, latâ foſsâ cinxit, in quem ſe ligneo ponte recipiebat. *Mithridates*, Rex Ponti, cùm ſomnum caperet, cuſtodiam ſui, tauro, equo, cervo commiſit, qui ad hoc manſuefacti, ut, ſi quis accederet, ille mugitu, alter hinnitu, tertius propria ſua voce dormientem excitarent. Ælian. lib. 7. c. 66. *Clearchus*, Ponticus tyrannus, ſomni tempore ſerpentis in morem, ſe in arcam condebat. Argivus *Ariſtodemus* penſili porta, ſcalis ſubtractis, gallinarum in morem, ſe in ſuperius cœnaculum abdebat. Nec metus tantùm malè ſibi conſcios torquet, ſed triſtes etiam larvæ immituntur à Nemeſi, quæ

(*a*) *Vis Nemeſeos in perſequendis malis.*

quæ nocentes exagitant. *Theodoricus* Italiæ tyrannus, poſtquam Joannem, ſummum Pontificem, Ravennæ in carcere, ſqualore, & inedia necavit; *Symmachum* & *Boëtium*, viros conſulares, truncavit capite; paſſimque ſœviit in Orthodoxos, Arrianus ipſe; ſupervénit denique ſera quidem, ſed ſevera Numinis ultio. Cœnanti ingentis caput piſcis erat appoſitum: id Symnachi nuper à ſe occiſi caput, torvis oculis, exertíſque dentibus, cum ſœvitiæ exprobatione ei minitari viſum, adeò conterruit, ut correptus maniâ, miſerrimè periret, anno Ch. 526. regni 33. Recentius eſt, quod ſcribit Lobbetius de flagellis peccat. c. 3. & ex eo Henricus Engelgrav. Dom. 5. poſt Epiph. Juvenis quidam Germanus, cùm unicam heri filiam, quam efflictim deperibat, propter inopiam obtinere non poſſet, crudele facinus aggreſſus eſt. Primò hoſpitem ſuum, benè nummatum mercatorem, obtruncat & ſpoliat: tum quaſi recenter acceptâ à ſuis pecuniâ, lucupletior factus, matrimonium extorquet. Jam votis potitus, ſe & familiam honeſtè componit, itáque ſe gerit, ut in ſenatum admitteretur: hæſit tamen ſemper in oculis, ad latus, in tergo ultrix Nemeſis, & cædem factam, dirè ingeſſit. Impatiens occulti tortoris, cùm fortè in ſenatu de prædonis alicujus capite ſententiam deberet ferre; redux domum, petit jentaculum: apponit uxor caput vitulinum. Hic ille vehementer exhorrere, & expalleſcere: juſſit uxorem cum capite humano faceſſere. Inde reverſus in Senatum, cùm ſententiam in ordine rogaretur, reſpondit: prædonem quidem capitis eſſe reum; ſe verò pari, vel majore etiam dignum ſupplicio: ſimúlque exponit facinus ſuum, omnibus hactenus ignotum. Invaſit audientes ſtupor: atque ut dictis fieret fides, itum eſt in ejus domum: eruitur terra, inveniuntur mercatoris oſſa, ſcelus manifeſtatur. Latâ igitur in reum ſententiâ, pari cum prædone ſupplicio afficitur. Lentiùs & hunc inſecuta eſt Nemeſis, aſſecuta tamen eſt. Verè Seneca. *Scelera quandoque tuta eſſe poſſunt, ſecura nunquam.* Eruditè de Nemeſi ſcribit Carolus Paſchaſius lib. de virtut. & vitiis c. 40. ubi inter alia: Hæc eſt illa dea cœlo demiſſa ad Principes, ac tantopere celebrata Nemeſis bonorum benigniſſima prœmiatrix, & impiorum factorum acerrima ultrix. Hanc fecerunt Juſtitiæ filiam, quæ ex abdita quadam, ac mortalibus oculis inacceſſa ſtatione, tanquam ex editiſſima arce, omnia humana deſpectat. Inde ex hominibus alios ſuſpenſos tenet, an puniri debeant, donec reſipiſcant; alios mox punit; ac dum citò puniendo, pauculos emendat; tardè plectendo multos juvat, atque ad ſalutem revocat. Habet quoque

que

que hæc dea ſuos delatores, ſi non alios; certè ipſas umbras, ac manes, ſcelerum quemque ſuorum intus accuſantes; habet ſuos tortores & carnifices, hoc eſt, furias, quæ perpetuò obverſantur oculis improborum. Hujus Numinis eſt quoddam perenne lumen homini inditum, cujus vi, reipublicæ moderator puniendo & ulciſcendo prævidet, quid ſequi, quid vitare debeat. Eos, qui caſtigatiùs vivunt, fovet; divinis monitis reluctantes, periculi admonet: comploratos agit præcipites. Hæc ille doctè. De privata cujuſque Nemeſi Marſilius Ficinus inſignis Philoſophus, quatuor, inquit, in homine inſunt: In *mente* lex, quid agendum ſit, quid non dictitans: in *ratione* judicium diſtinctiore quadam argumentatione diſcernens, quod in hac vel illa actione honeſtum vel turpe: in *voluntate* juſtitia, quæ eligat aut proſequatur, quod ratio per mentis leges ſequendum vel fugiendum dictaverit: in *imaginatione* Nemeſis, quæ turpibus actionibus, verbiſque ſuccenſeat, ac legitimè indignetur.

SYMBOLUM LXXXVI.

Charites ſeu Gratiæ.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Trium Gratiarum officia. 2. Lingua gratioſa. 3. Indoles Gratioſa.

I. JOvis & *Eurynomes* filiæ, dictæ ſunt ἀπὸ τῆς χαρᾶς, à gaudio. Latinè à *gratia*, quæ ſignificat beneficium, quia gratis datur; item lepórem, venuſtatem, oblectationem. Tres præcipuè numerantur. (*a*) 1. *Aglaia*, à *ſplendore & claritate* nomen trahens: quia beneficium debet eſſe ſplendidum & ſine ſordibus. 2. *Thalia viriditatem* indicat, quòd beneficii memoria ſemper virere debeat, & nunquam marceſſere. 3. *Euphroſyne*, *lætitiam* & *hilaritatem* nomine præfert: non minùs enim in dando, quàm in accipiendo hilarem eſſe decet. *DEUS ipſe hilarem datorem diligit.* 2. Cor. 9. Pinguntur nudæ, aut pellucidis veſtibus, ſolutíſque Zonis, virgines eædem & hilares, manibus inter ſe connexæ. Quarum una exprimitur averſo corpore, quaſi à nobis recedens: duæ autem ad nos converſæ, quaſi accedentes: quia cùm unum à nobis in

(*a*) *Charitum ſeu Gratiarum nomina, habitus, officia.*

alios proficiſcitur beneficium, duplex gratia rependi ſolet: altera dum accipitur, altera dum redditur: vel, quoniam pro una gratia aliis exhibita, plures ad nos ab aliis redeant; vel datorem oblivíſci debere beneficii; acceptorem verò duplici fœnore rependere. *Tres* ſunt, ut meminerimus. 1. Gratiam acceptam memoriâ tenere. 2. Ore laudare. 3. Obſequiis demereri. Item quia tot beneficiorum genera ſunt: *promerentium, dantium, accipientium & reddentium ſimul. Nudæ*, vel transparente veſte, quòd beneficia debeant eſſe minimè fucata, ſed ſincera & candida. *Sine Zonis*, quòd munifici & liberales homines, omnia habeant aperta & ſoluta. *Puellæ*, quia accepti beneficii memoria ſeneſcere nunquam debeat, ſed florere perpetuò. *Virgines*, quia beneficia pura eſſe oportet, nec fœnerari illa convenit: hinc *Gratiæ* in *Acidalio* fonte dicuntur lavare, ut intelligamus, debere abeſſe ſordes tam in dante, quàm in accipiente, vel etiam, quòd nihil turpe petendum, aut accipiendum ſit. *Connexæ*, quia ex unius beneficio, alterius ſequitur, & ut ajunt, χάρις χάριν τίκτει, *gratia gratiam parit.* Beneficia námque perpetuum ſunt fœdus benevolentiæ mutuæ, ultrò citróque commeantis. *Talus* Gratiis datur, quòd gratia ire & redire mutuò, ut talus jactus debeat. Item *Myrtus*, ut ſemper virens, nunquam deficiat. *Roſa* quoque, ut læta delectet. *Talaria* junguntur pedibus, ut expeditæ & promptæ ſint; nam *qui citò dat, bis dat.* Quidam, teſte Servio, *Liberi* & *Veneris* filias arbitrantur, quòd horum præcipuè deorum muneribus Gratiæ concilientur. Horatius Gratias Veneris Comites appellat. lib. 1. Od. 4.

Jam Cytheréa choros ducit Venus imminente Luna:
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede.

Nimirum, quod alibi judicavimus. *Gratia ſuper gratiam mulier ſancta & pudorata.* Eccli. 26. Unde Homerus, teſte Seneca lib. 1. de benef. c. 3. Charitem unam conjugio copulavit, quaſi matrimonii præſidem, eámque vocavit *Paſitheam*, id eſt omnem deam; quòd omnium deorum & dearum dona confluant in matrimonium, ubi vir bonus & uxor bona in unum conſpirant. Gratiæ verò, quas in familiam inducit bona uxor, ſunt incrementa opum, annonæ, pacis, concordiæ, probitatis, & virtutum omnium. Euſtathius ait Paſitheam dictam, διὰ τὸ παντυχοῦ ubique, ubivis, omnibus ſe accomodantem, omníque loco & & tempore gratioſè ſe gerentem. Veteres dixere Gratias eſſe *Horarum* ſorores,

ſorores, ut innuerent in dando, reddendóque beneficio, tempeſtivitatem & prudentiam obſervandam eſſe. Neque enim ruſtico lanceam, militi ligonem, puero nummos dones. Hinc illæ Sapientum gnomæ.

Beneficium dando accipit, qui digno dedit;
Benefacta malè locata, malefacta arbitror.

Democriti, in temerè quibuslibet largientem, dictum eſt: *malè pereas, quia Gratias virgines, meretrices effeciſti.* De Gratiis eleganter Senec. lib. 1. de benef. c. 3. Tres, ait, ſunt Gratiæ; quia *una* eſt, quæ det beneficium, *altera* quæ accipiat, *tertia* quæ reddat. Sed quid ille, *conſertis manibus*, in ſe redeuntium *chorus*? Ob hoc; quia ordo beneficii per manum tranſeuntis, nihilominus ad dantem revertitur; & totius ſpeciem perdit, ſi interruptus eſt: pulcherrimus, ſi cohæſit, & vices ſervavit. Ideò *ridentes*, quia promerentium vultus hilares ſunt, quales ſolent eſſe, & qui dant, & qui accipiunt beneficia. *Iuvenes*, quia non debet beneficiorum memoria ſeneſcere. *Virgines*, quia incorrupta ſunt & ſincera, & omnibus ſancta beneficia. In quibus nihil eſſe alligati decet, & adſtricti; ideò *ſolutis* tunicis utuntur; *perlucidis* autem, quia beneficia conſpici volunt.

II. Sunt qui flexanimam illam dicendi Præſidem, Græci πειθώ, Ennio *Suadam*, Horatio *Suadelam*, Ciceroni *Lepórem*, Gratiis adnumerant. Hæc eſt illa lingua, de qua Eccleſiaſticus c. 6. *(b) Lingua eucharis* (gratioſa) in bono homine *abundat.* Et Cic. de offic. Difficile, ait, eſt dictu, quantopere conciliet animos hominum, comitas affabilitáſque ſermonis. Hoc eſt, quod in ſacro Epithalamio canitur c. 4. *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.* Et prov. 16. *Favus mellis compoſita verba, dulcedo animæ, ſanitas oſſium.* Hæc gratia ſeſſitavit in ore Neſtoris, de quo Homerus: *Cuius ab ore melle dulcior fluebat oratio.* Hæc ſedem habuit in linguis Abigailis, Judithæ, Eſtheris, quæ mira labiorum ſuavitate ferociſſimos leones cicurārunt. Sed non tantùm in lingua, *Charis* hæc habitat; etiam in oculis, in geſtu, in morum amabilitate, in forma corporis regnat, utinam ſemper caſtè ac pudicè. Siracides ait: c. 40. *Gratiam & ſpeciem deſiderat oculus tuus; & ſuper hac virides ſationes.* Scilicet venuſtas rerum, & formoſitas corporum delectat oculos; ſed multò magis viriditas camporum: nam longè vivaciùs pingit natura, quàm ars, ſine ſtibio, ſine fuco: delectat in herbis, & floribus ſine illecebra: illicit ſine prava cupiditate. Id quod magis de oculo caſtæ mentis dicendum, quæ mirum in modum capitur naturali modeſtiâ, verecun-

(b) *Lingua gratioſa.*

verecundiâ, linguæ ac morum ſuavitate; amittit gratiam, quidquid aſcititium eſt, & nimis ſapit artem, aut redolet vanitatem.

III. Porrò tres charites eruditiſſimus S. Scripturæ interpres vocat *Innocentiam* ſeu integritatem vitæ, *Lætitiam* bonæ mentis, ſpem futuræ beatitudinis, quibus ex adverſo tres Furiæ ſunt oppoſitæ, *Pravitas* animi, *Remorſus* conſcientiæ, *Deſperatio*. Verè Salomon *Secura mens, quaſi iuge Convivium* Prov. 15. Et Siracides c. 30. *Non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.* Rectè Seneca: Sola virtus præſtat gaudium perpetuum, ac ſecurum; etiamſi quid obſtat, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur, nec unquam diem vincunt. Epiſt. 27. A *Gratiis* gratioſus dicitur, vel quia gratiâ apud omnes plurimùm valet; vel quia omnium gratiam & favorem ſibi facilè conciliat; idque non linguæ modo, de qua dixi, ſed etiam oris ſuavitate: index enim animi vultus eſt: unde (*c*) Prov. 17. *Animus gaudens ætatem floridam facit.* Nimirum innocentia animi redundat in florem corporis, & amœnitatem oris; unde Charites nomen habent à lætitia. Dicitur *litare Gratiis*, cuius actiones omnes & verba ſpirant quandam morum elegantiam, venuſtatem, modeſtiam, pudicitiam, verecundiam; præſertim in adoleſcentibus, quos mirum quantum commendat honeſtas oris, & modeſtia indolis. Celebratur φιλανθρωπία & humanitas Titi, qui patri Veſpaſiano ſucceſſit in imperio; is ob facilitatem animi & liberalem indolem, *Delicium generis humani* audiebat. Sueton. Eiuſdem dictum fuit: *Non oportet, quenquam à Cæſaris colloquio triſtem diſcedere. Suidas.* Cuius & illa vox audita: *Amici diem perdidi*! recordantis in cœna in neminem ea die à ſe beneficium collatum.

Huic virtuti, ſcilicet, humanitati, comitati, affabilitati, & gratioſo cum hominibus agendi modo, (Græci εὐτραπελίαν vocant) adverſatur vitium *moroſitas*, ſeu morum difficultas. Sunt enim quidam hominum minimè humani, & à Gratiis longiſſimè remoti, moroſi, aſperi, intractabiles, quibus plurima facillimè diſplicent; in minutiſſimis rebus inveniunt, quod cavillentur. Raro quenquam blandè ſalutant, aut humaniter colloquuntur, aut placidè aſpiciunt; aut ſedatè reſpondent: ſæpe negant, quod alii affirmant: quódque ipſis benevolè & officiosè fit, aut offertur ab aliis, id importunè atque inurbanè averſantur. Verbo, non placet iis, quidquid placere deberet; adeò quidem, ut neque in ludis remittant frontem; nunquam non ſeveri *Catones*, aut rigidi *Xenocrates.* Cuius nominis philoſophum, gravi ſemper ac tetrico vultu incedentem, Plato

(*c*) *Gratioſa indoles.*

Digitized by Google

Plato monuiſſe fertur, Ξενόκρατες, θῦε ταῖς χάρισι, Xenocrates *ſacrifica Gratiis.* Laërtius. Is ipſe, de Zenone philoſopho narrat, eum, cùm naturâ aſper, intractabilis, & moroſus eſſet, nec tamen morbum ſuum amaret (quod contrà plerique faciunt) quò illum expelleret, vinum moderatè bibiſſe, atque ita placidum & commodum evaſiſſe. Ajebat enim, ſimilem ſe eſſe lupinis: (eſt amarum genus leguminis) illos quippe, priusquam macerarentur, acerbos, maceratos verò dulces reddi. Ut adeò non ſolùm in vino veritas, ſed etiam humanitas inſit.

Hîc tamen obſerva, non omnibus, etiam volentibus, licere eſſe *Gratiarum pullos.* Multis natura ſeverior & triſtior obnuntiat. Et moloſſo Britannico ne ſperes catellum Melitenſem, blandum & gratioſum; qualem, ut in fabellis eſt, viderat aſellus aſſilientem hero, eique adulantem, & inter eius brachia, atque in ſinu ludentem. Statuit hôc visô, pecus aurita, clitellarum dudum pertœſa, eundem in modum delicias facere hero ſuo. Igitur fortè revenienti domum, obviàm procurrere, ſubſilire, pulſare pectus ungulis, & favorem herilem eblandiri. Malè ceſſerunt blandimenta; nam exclamante hero, accurrerunt ſervi, & ineptam beſtiam, quæ ſe tamen urbanam credebat & gratioſulam, malè mulctatam fuſtibus, abegerunt. Ita eſt. *Nihil aſinus ad lyram*; nihil ad *Gratiarum hortos* allium & cepæ; fœtent.

SYMBOLVM LXXXVII.

Venus amorum dea.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Currus Veneris quid ſignificet. 2. Veneris poma. 3. Pulchritudinis potentia. 4. Veneris corollæ, ſpeculum, roſæ. 4. Cingulum. 6. Supellex, antrum. 7. Ejus delicium *Adonis.* 8. Veneris familia.

IOve nata, ab antiquis amorum, gratiarum, pulchritudinis, deliciarum, voluptatum habita eſt dea, ita dicta, quod ad omnes res veniat, ut auctor eſt Cicero lib. 2. de nat. deor. Poëtæ eam ex ſpumâ maris ortam fuiſſe fabulantur, unde ipſam *Aphroditen*, παρὰ τοῦ

 ἀφροῦ

ἀφρῦ à ſpuma appellârunt. Alii malunt etymon ejus ducere ἀπὸ τῦ ἀφραίνειν, ab inſanire. Hinc fingitur ardentem pectore facem geſtans, quam amantibus infigit, eóſque furiat. Platoni dicta eſt à ve, *ſine*, quæ fuit priſcis particula privativa & νῦς, mente; ſicut *Vecors* ſine corde; *veſanus*, carens ſanitate mentis. Varro lib. 4. de ling. Lat. Venus, inquit, dicitur, non quòd vincere velit, ſed *vincire* & *vinciri* ipſa. Nam viere eſt vincere. Etiam cognominata eſt *Libitina* ſeu funeralis, quòd præeſſet mortuorum feretris & ſepulcris, & in ejus templo venderentur ac locarentur, quæ ad ſepulturam pertinent, teſte Plutarch. in problem. Nam Venus vires enervat, animum corrumpit, immaturam mortem accelerat. Hinc quidam Philoſophus *Libidinem* vocavit, *parvam epilepſiam*. Et Alexander M. cùm DEUS à multis prædicaretur, ſe, quòd mortalis eſſet, deprehendere dicebat ſomno & concubitu; Somnus enim mortis imago: concubitus ſpecies eſt morbi comitialis Plut. in Alex. E mari orta fingitur. Nimirum ut in mari, ſic in amore, nihil niſi amari ineſt. Deinde, ut qui illam ſectantur, in mari ſe verſari ſciant, perturbationum procellis, cupiditatúmque turbinibus ſemper agitato. In quo, quantæ jacturæ bonorum, quot naufragia fiant, non rei modo familiaris, ſed ipſius etiam rationis, atque judicii, cæcus eſt, quisquis non videt.

Ethica.

I. (*a*) Currui inſidet pulchra Venus & quaſi de ſubactis hominibus triumphum agit poſt confecta bella, quæ gerit non tam armorum, quàm amorum vi. Illecebris quippe graſſatur, non inſidiis: lenociniis non tormentis: Veneribus, non vulneribus; nec faces mittit alias, quàm quas accendit amor: & ſagittæ, quas ad cor adigit, non aliunde, quàm ab arcu oculorum veniunt. Quid autem mirum, ſi eo modo dimicans, hoſtem benevolum non in fugam vertit, ſed in amplexum. Currum hunc juxta quoſdam trahunt *Cygni*: quòd muſica amorem conciliet, & blandum venenum per aures infundat. Alii *Columbas* ei jungunt: nam hæ aves, juxta Plinium, frequentant coitum: oſculo prævio complexus ordiuntur, & ſingulis propè menſibus concipiunt. Unde *Semiramis* libidinoſiſſima regina Ægyptiorum, ab iiſdem ſub Columbæ ſpecie culta fuit: imò in columbam migrâſſe credita. Ovid. Metam. lib. 4. hinc in militaribus ſignis *Columbas* præferebat; ſub quibus

(*a*) *Currus Veneris quid ſignificet.*

Digitized by Google

bus hodiéque centuriantur, quibuscunque vilia ſunt pudoris pericula. *Aſpaſia* tenuis fortunæ, ſed præſtantiſſimæ formæ puella (quod Ælianus refert) quòd Veneris beneficio in *Cyri*, Darii filii, amicitiam ſe inſinuâſſet, Deæ ſimulacrum fieri curavit, juxta quod Columbam gemmis piĉturatam collocavit. Pretioſum in re turpi monimentum. Tanti conſtant hæc ſacra. Alii *paſſeres*, Cypridis vehiculo ſubjugant, impares utique tam potenti Numini jugales, niſi ſumma levitas ineſſet huic deæ, & maxima ſalacitas his volucribus, ideóque brevis vita, quam Plin. lib. 10. c. 36. mari ultra annum non indulget: feminæ aliquantò longiorem concedit. Nimirum quod Tertullianus ait, *Libidinum ſunt vaporata momenta.* Caduco laborant morbo paſſeres: non minùs libidinoſi; quod ſuprà diximus. Ovidius 2. Faſtor. fabulatur, Venerem cum Cupidine etiam à Piſcibus vehi: cùm enim inſtantem Tiphœum gigantem fugeret, trans Euphratem evaſit horum miniſterio.

Utque ſinu natum tenuit, ſuccurrite Nymphæ
Et diis auxilium ferte duobus ait.
Proſiluítque Triton; *Piſces* ſubiere *Gemelli*,
Pro quo nunc cernis ſidera nomen habent.

Hæc Ovidius. Ethicè ſic habe:

Cur pecus æquoreum fluvialia frigora linquit?
Ætheris in medio fuſilis igne natat?
An quia caluere tuo gelidi de numine Piſces,
Blanda Venus, juſſum cùm ſubiere jugum?
Frigida ſic mutas calidis, humentia ſiccis?
Fide, *Pudor*, nivibus ne nimis ipſe tuis.

Currum Idalium comitantur, & circumvolant, *Riſus*, *Ioci*, *Cupidines*. Nam plerumqne ſub ſpecie amicitiæ ac hilaritatis, fit tranſitus ad verba prætextata; hinc ad impudicos taĉtus, & quæ deinde ſequuntur. *Mercurius* quoque ei & *Gratia* adduntur: nam formæ & linguæ gratia nihil non impetrat & eblanditur. Certè cùm Venus pomum à Paride eſſet captura, *Hymenæum* & *Cupidinem*, & *Amores*, & *Gratias* juſſit advocari, teſte Pauſania.

II. (*b*) Porrò dea hæc pomum ſeu malum manu præfert: nam qui Amores pingunt, luſitare eos malis, & inter arbores *malos* laſcivire, poma decerpere, abrodere, jaĉtare confingunt. Hinc Damætas apud Virg. Eclog. 3.

------- Malo me Galatea petit, laſciva puella.

Mala

(*b*) *Veneris poma.*

Mala eſſe inter illicia & Symbola Veneris, notum ex Poëtis: unde juxta adagium, *malis ſe petere dicuntur amantes.* Mala Hippomeni Venus elargitur, quibus Atalantam, diu victricis pudicitiæ Virginem in amores ſuos pertraxit. Ovid. 10. Metam. Malo Cydippen Acontius venatus eſt. Erat illa, generis pariter & formæ nobilitate inſignis puella, cujus amore captus Acontius, cùm repulſam metueret, quòd neque genere, neque opibus par eſſet, ad dolum confugit, pomúmque ad pedes ejus devolvit, (alii in ſinum ejus conjeciſſe referunt) verſibus hiſce inſcriptum.

Juro tibi ſanctæ per myſtica ſacra Dianæ,
Me tibi venturam comitem, ſponſámque futuram.

Hoc itáque pomum cùm puella incauta ſuſtuliſſet, versúsque in eo deſcriptos legiſſet, fidem ſuam amanti imprudens adſtrinxit, & illi nubere, morbo etiam à diis immiſſo, coacta eſt.

Et miſſum ſponſi furtivo munere malum, memorat Catullus, quòd adventu matris excuſſum, è caſtæ Virginis gremio proſilierit. Hic monitum illud valet:

-------- nimium ne crede colori,
Ille color vermem, quem tegit, intus habet.
Veſceris? ah pranſos peſtis populabitur artus,
Oréque deluſo dira venena trahes.
Poma manu prenſare cave, tetigiſſe, periſſe eſt.
Tangere ſed nimium eſt: tangere velle, nocet.

III (c) Venus coronam gerit in capite (Plinius lib. 8. c. 7. Plutarchus in Pompeio) nempe poſt pugnam victrix. Pugnat ſiquidem *Pulchritudo*, ſemper invicta. Sed quô pactô? planè mirabili. Pugnat videlicet in otio, vincit in pace, triumphat oculis, tacendo tonat, aſpectu fulgurat, & uno, non dicam, impetu, ſed intuitu pectus invadit, expugnat animum, & ſibi tributarium facit. Quid? quod ſine voce loquitur, ſine vi vim affert, ſine catenis allicit, ſine præſtigiis immutat mentem, & vidiſſe viciſſe eſt; & viſam eſſe, triumphâſſe. Illam propterea videre noluit *Auguſtus* in *Cleopatra*, ne caperetur, & Victor Orbis, vinceretur à femina. Itáque agenti cauſam & multis verbis peroranti, aures aperuit quidem, ſed clauſit oculos. Ad hanc rem Petrarcha, Amor, inquit, eſt latens ignis, gratum vulnus, ſanidum venenum, dulcis amaritudo, delectabilis morbus, jucundum ſupplicium, blanda mors.

IV. (d) Myrto

(c) *Pulchritudinis potentia.*

IV. (*d*) Myrto etiam (arbuſcula perpetuò virente & ſuaviſſimi Odoris) redimitur, ob ſingularem frondium gratiam, Venus. Duratio tamen delicatæ arbuſculæ brevis eſt; & ideò corona illius in funeribus quoque exhibita. Noti verſiculi:

Vina, lavacra, Venus mortalia corpora frangunt:
Et citiùs Ditis tartara adire jubenr.

Floreis quoque corollis decoratur Acidalia dea. Ut ex iis intelligas, oris Venuſtate nihil eſſe vanius: quippe quæ, floris inſtar, tenui liveſcit afflatu, caſúque leviſſimo defluit, & momento citiùs contabeſcit. (*e*) Propterea etiam ſpeculum gerit; ut, vitrum quoties pulchritudo conſulit, firmius poſſit de fragilitate ſua, plùs quàm vitreâ, judicium ferre. Ad hæc fugacitas Voluptatis denotatur.

Momenta ſunt Libidinum,
Momenta Gratiarum.
Pennata plaudunt Gaudia,
Quæ tangis, avolabunt.

(*f*) *Roſa* Symbolum eſt Voluptatis ſpinoſæ, & evanidæ. Propterea juvenes illi laſcivi feſtinabant frui cupitis illecebris, ſeſe adhortantes: *Coronemus nos roſis, antequam marceſcant.* Sap. 2. Non ignari, poſt brevem vitæ, ac voluptatis uſuram, nihil ſupereſſe, quàm cruciabilem æternitatem. Flores enim, juxta Iſidorum, dicuntur quaſi *fluores*, quòd citò decidant, & ſolvantur. Et Roſa (Græcè ῥόδον) à ῥοή, id eſt, fluxus, ſeu fluens odor. De *Cleopatra* memoratur, eam in luxurioſiſſimo ſuo convivio expendiſſe in roſas talentum, hoc eſt, 6000. Coronat. Francic. cùm per omnia diſcumbentium triclinia foliorum paſſim acervi, cubiti menſurâ, pavimentis undequaque extarent. Et *Sardanapalus* ille luxu perditus, tanquam non ſatis molles eſſent plumæ, roſis indormiiſſe legitur. Hoc ſtrato Venus recubat. Roſam principio candidam fuiſſe Poëtæ canunt. Sed cùm amorum mater eam delicato nimis veſtigio calcaret imprudens, pede ſcilicet à ſpina roſæ vulnerato, purpuraſcere cœpit. Candida eſt Virginitas, & contra hoſtem ſpinis armata: unicus eam mollior contactus fœdat ac contaminat; unde violatus pudor meritò rubeſcat. Roſa ſpinis undique circumdata indicat, Voluptatem multis eſſe doloribus circumſeptam, juxta adagium: *Gutta mellis, Cadus fellis.* Sæpe cum Demoſthene, cuius, ad flagitium à Laide meretrice magno pretio invitati, vox fuit: *pœnitere tanti non emo.*

(*d*) *Veneris corolla.* (*e*) *Speculum.* (*f*) *Roſa.*

V. (g) *Baltheus* quoque Veneris, ſeu *Cingulum*, aut *Ceſtus* delicioſus erat ac inſidioſus: quippe multa varietate pictus, in quo, juxta Homērum Iliad. 5. *Suavitas*, & dulcia *Colloquia*, & *Benevolentia*, & *Blanditiæ*, *Suaſiones*, *Fraudes*, *Veneficia* includebantur. His enim artibus graſſatur impurus amor ad perdendos eos, qui, cùm ipſi diſſoluti ſint Veneris pulli, etiam alienæ pudicitiæ, ſeveriùs cinctæ, ſolvunt Zonam. Illæ quoque juvenculæ (quod adagio fertur) *ceſtum habere* dicuntur *Veneris*, quæ quibuslibet gratiarum oblectamentis amores ſibi (etiam vetitos) conciliare ſtudent. Vetulæ verò *ceſto Veneris indigere* dicuntur, quæ vel muneribus, vel pharmacis, aut fucis amatoriis, dilapſam formam revocare, atque ad alios commendare laborant. Latinis *inceſtus* dicitur, qui flagitioſè ſolvit cingulum, juſtarum & legitimarum nuptiarum Inſigne.

VI. (h) Philoſtratus author eſt, Venerem in antro molliter inſtratis floribus recubare, juxta quam fons irriguus vitrea perſpicuus claritate proſilit. Ibi amatoriam videri ſupellectilem, pyxidas, pectines, ſpecula, Cymbala, variáque amœnitatum & illecebrarum illectamenta. Atque hæc ſunt illa crepundia, quæ magnorum etiam virorum emolliunt, & pervertunt pectora. Cognomen inde Veneris apud Romanos veteres, ut *Verticordia* appellaretur. Atque hæc eſt illa Dea, quæ Martem ipſum, cunctis terribilem, blanditiis ſuis pellexit, & decepit. Deprehenſos in ſcelere Jupiter reti implicavit, & Soli, cæteríſque Divis videndos expoſuit. Adeò nullum flagitium eſt tam occultum, quod ſuperos lateat, & non tandem etiam hominibus pateat. Sectetur licèt umbras & antra, & occulta furta Venus; protrahentur in lucem, & clandeſtinæ turpitudinis ignominiam palàm ſubibunt, in illa certè valle, cuius umbras diſcutiet & diſſipabit decretorius, univerſalis judicii dies.

VII. (i) Poſt Martem blandimentis irretitum etiam adoleſcentulis inſidiatur hæc doloſa venatrix. De Adonide referunt fabulæ, eum ob formæ elegantiam Veneri in deliciis fuiſſe; venantem in Idalio nemore (ei Divæ ſacro) ab apro occiſum & laceratum; Extinctum, à Dea defletum, & ad doloris lenimen in florem *adonium*, purpurei coloris, eſſe commutatum; eíque annua feſta (Adonia) inſtituta, quæ multo cum planctu celebrabantur: ut Veneris luctus iis repræſentaretur. De his Ezechiel c. 8. *Et introduxit me* (genius cæleſtis) *per oſtium portæ Domus Domini* (Templi Solymæi): *& ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem.* Prô nefas! ergo matronæ Hebrææ, veri Numinis cognitione imbutæ, deteſtanda Veneris ſacra colunt? Et quid? plangunt amaſium propudioſæ

(g) *Baltheus ſeu Ceſtus.* (h) *Veneris ſupellex & antrum.* (i) *Veneris delicium Adonis.*

pudioſæ deæ? Cur? ut eam reddant propitiam ſibi? an quidquam execrabilius in gente tam ſancta, & à Deo peculiariter electa? in ſexu, quem verecundiam docet natura, quem inſita pietas in caſtæ religionis inclinat ſtudium? Nempe ab apro occiſus eſt Adonis, etiamnum puer. Liceat hic illud è SS. litteris uſurpare: *fera peſſima devoravit eum.* Gen. 37. Nam quæ bellua crudelior, quàm dira libido? uno quæ morſu perimit innocentiam, & indolem cœlo natam tranſmittit in fauces Tartari. Cave nemus Idalium, quiſquis cautum ſaluti voles, adoleſcens. Tot Venus in te immittit apros, quot pravos tibi adſciſcis ſocios. Apris fulmen eſt in dentibus, perniciofis congerronibus in lingua. Deplorata non redit Caſtitas.

Pingitur Adonis, ait Macrobius l. 1. Sat. capite obnupto, ſpecie triſti, faciem manu læva intra amictum ſuſtinens, lacrymæ viſione conſpicientium manare creduntur. Nempe Dolor naſcitur ex Voluptate; quæ, cùm initio ſit mellea, aceſcit ad extremum; quódque ait M. Tullius pro Cœlio: Amores & deliciæ maturè & celeriter defloreſcunt, & in omnibus rebus, voluptatibus maximis faſtidium finitimum eſt. Id quod de Hypani fluvio memorat Herodotus lib. 4. eum ab initio dulcem fluere, deinde valde amarum effici. De amore Poëta multa paucis.

Spes incerta, timor conſtans, fugitiva Voluptas,
Gaudia mœſta, dolor dulcis, amarus amor.

Et alius:

Libertas carcer, pax pugna, dolenda Voluptas,
Spes metus eſt, fel mel, ſeria ludus amor.

Nec immeritò Adonis in florem cognominem, ſeu *Anemonem* eiusdem cum ſanguine coloris, converſus fingitur: qui, ut inquit Plinius, nunquam ſe aperit, niſi vento ſpirante, unde & nomen accepit. ἄνεμος enim ventus dicitur. Forma flos brevis ævi; bonum fragile, anceps, fugax.

Immodicis brevis eſt ætas, & rara ſenectus. Martial. lib. 6.
In anemonem itaque mutatur Adonis, cuius florem, ut & roſæ:

Una dies aperit, conficit una dies.

Et cuius formæ (aut voluptatis) ventus quilibet ſpolium aufert.

VIII. (*k*) Inter alia de laudibus præclaræ huius deæ hoc Ambroſius lib. 1. de Cain. c. 4. Illic (ubi Venus habitat) comeſſantium tumultus, concertantium clamor, litigantium cædes, concentus canentium,

(*k*) *Veneris familia.*

Digitized by Google

ſaltantium ſtrepitus, ridentium cachinnus, laſcivientium plauſus, confuſa omnia. Et cap. 5. Sævus criminum ſtimulus Libido eſt, quæ nunquam manere quietum patitur affectum. Nocte fervet, die anhelat, de ſomno excitat, à negotio abducit, aufert conſilium, amantes inquietat, lapſos inclinat, caſtis inſidiatur, potiendo inflammat, ubique accenditur. Caverent ſibi ab hac meretricula Juvenes, ſi monentem audirent Comicum.

Id verò eſt, quod mihi puto palmarium
Me reperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia & mores poſſet nôſſe:
Maturè ut cùm cognôrit, perpetuò oderit.
Quæ dum foris ſunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compoſitum quicquam, nec magis elegans:
Quæ cum amatore ſuo cùm cœnant, liguriunt.
Harum videre illuviem, ſordes, inopiam,
Quàm inhoneſtæ ſolæ ſint domi, atque avidæ cibi,
Quo pacto ex jure heſterno panem atrum vorent:
Nôſſe omnia hæc, ſalus eſt adoleſcentulis.

Terentius in Eunuch.

In Venerem, Cupidinem ſinu foventem, ſic quidam:

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
  Fertilis hæc cœlo nata favente Venus.
Quid mentem, viréſque virûm funeſtiùs haurit?
  Hæc eadem pelago nata furente Venus.
Quid Venus eſt igitur? lethalis vita, venenum
  Mulcens, mors Venus eſt blanda, jocúſque nocens.

SYM-

SYMBOLVM LXXXVIII.

Cupido, Amoris Deus.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Cupido cur puer? 2. Cur nudus? 3. Cæcus? 4. Alatus? 5. Sagittarius? 6. Cupidinis & Mortis ſpicula mutata. 7. Cupidinis prava indoles. 8. *Eros* & *Anteros*, contrarii Cupidines.

EST filius Veneris, & *Amor* ipſe, incertum, quo patre ſatus, puer alatus & cæcus, ſagittis inſtructus diſparibus, acutis & obtuſis, aureis & plumbeis; illis ad conciliandum, iſtis ad pellendum amorem utitur. De quibus Ovidius lib. 1. Metam.

Eque ſagittifera prompſit duo tela pharetra
Diverſorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem:
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acuta:
Quod fugat, obtuſum eſt, & habet ſub arundine plumbum.

Hujus, etſi Deorum minimi, tanta eſt potentia, ut in cæteros omnes principatum exerceat, & fortiſſimus habeatur. Quin ipſa Venus, ejus Mater & Domina, ſine illo, carere gratiâ, & nihil poſſe dicitur, ídque non diffitetur ipſamet, dum ſic compellat Cupidinem. 1. Æneid.

Nate, meæ Vires, mea magna potentia ſolus:
Nate, Patris ſummi qui tela Typhoëa temnis;
Ad te confugio.

Ipſe quoque de ſua telorum vi adverſus Phœbi ſpicula gloriatur lib. 1. Metam.

Filius huic Veneris: figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantóque animalia cedunt
Cuncta Deo, tantò minor eſt tua gloria noſtrâ.

Et Virgiliano adagio: *Omnia vincit amor.* De triumpho Cupidinis Lactantius lib. 1. c. 11. Haud, inquit, inſulsè quidam triumphum Cupidinis ſcripſit, *omnium Deorum Victoris.* In ea pompa Jupiter cum cæteris diis ante Currum triumphantis ducitur catenatus. De Cupidinis in Deos poteſtate ſcitum eſt epigramma in appendice Virg. ejus ſtatuæ ſubſcriptum:

Digitized by Google

Sol calet igne meo; flagrat Neptunus in undis;
Penſa dedi Alcidæ; feci ſervire Tonantem,
Quamvis liber erat; Martem ſine Marte ſubegi.

Hinc pingitur currui inſidens, à leónibus tracto, quos ſcuticâ & habenis regit. Idem fulmen frangit, ad ejus potentiam oſtendendam. Elegans etiam eſt recentioris Poëtæ epigramma, cui inſcriptio:

Hercules:
Ioles amore captus eſt,
Omphalæ amore victus eſt,
Ille, ille victor omnium
Fortiſſimus Tyrinthius.
Riſit puellus teliger,
Et arcui inſcripſit ſuo:
Amor Hercules eſt Herculis.

Conqueritur de Numinis hujus tyrannide ille miſer apud Plautum in Mercat. ſcen. 2.

Súmne ego homo miſer, qui nusquam bene queo quieſcere?
Si domi ſum, foris eſt animus: ſi foris ſum, animus domi eſt.
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium.

Ethica.

I. (*a*) Cupido fingitur *Puer*, quia judicii expers: quò enim quis amantior, hòc plerumque eſt amentior: facilliméque decipitur, quisquis amat. Puer eſt, quia recens amor fervet maximè: & quia inter juvenes magis, quàm ſenes. Sapienter Epictetus: Quid eſt amor? otioſi pectoris moleſtia: in puero pudor: in virgine rubor: in femina furor: in juvene ardor: in ſene riſus. Præterea inter *flores* & *Gratias*, in Jovis hortis nutritus dicitur; quòd delicatis amor rebus ac pulchritudine gaudeat: vernanti tempore & ætate vigeat.

II. (*b*) *Nudus* eſt: tum quia amantes ſecreta quævis mutuò produnt. Teſtis Samſon, qui Dalilæ fatales crines indicavit: tum quia candidus & apertus eſſe debet amor: tum quia non opes, ſed perſona amanda: tum quia profuſus eſt, & ſæpè nudos facit: tum denique, quia nuditate accenditur.

III. (*c*) *Cæcus* eſt: quia mentem excæcat, ut amatæ rei vitia non cernat amans, nec advertat pericula & damna inde fluentia; ideóque in errores graviſſimos impingat, veteri verſu: Amor,

(*a*) *Cupido cur puer?* (*b*) *Cur nudus?* (*c*) *Cur cæcus?*

Digitized by Google

Amor, quid cupiat, ſcit, quid ſapiat, non ſcit.

Et : Quid deceat, non videt ullus amans.

Unde Alciatus in emblematis ipſum exhibet ab apibus appetitum, ad ſinum Veneris confugientem: quòd voluptatem ſequatur dolor, riſum lacrymæ, gaudia luctus.

IV. (*d*) *Alatus* eſt: nihil amore volucrius, nihil levius, & mutabilius: cras oderit, quem amat hodie: quem manè deperibat, averſabitur veſpere: quid dico, veſpere? Citiùs hoc fecit Amnon, Davide genitus: odio quippe furens, cubiculô expulit, quam amore ardens paullò antè pellexerat. 2. Reg. 13. Vel etiam, quòd amor amanti (uti timor) alas addat, expedito ad omnia.

V. (*e*) *Arcum habet & ſagittas*, quia ferit eminus. Faces quoque gerit; nam ardore præſentes accendit, abſentes deſiderio vulnerat. Exemplum Dido, Carthaginis regina, cui Cupido occultum inſpiravit ignem, fefellítque veneno. Primus aditus per oculos:

Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo.

1. Æneid.

Poſt oculos, in pectus, hinc in gremium illabitur. De hoc Poëta.

Reginam petit. hæc oculis, hæc pectore toto
Hæret, & interdum gremio fovet inſcia Dido,
Inſideat quantus miſeræ deus.

Utique miſeræ. Nam quid ſequitur?

--------- *Eſt* mollis flamma medullas
Interea, & tacitum vivit ſub pectore vulnus.
Uritur infelix Dido, totáque vagatur
Urbe furens: qualis conjectâ cerva ſagittâ,
Quam procùl incautam nemora inter Creſſia fixit
Paſtor agens telis, liquítque volatile ferrum
Neſcius. Illa fugâ ſilvas, ſaltúſque peragrat
Dictæos: hæret lateri lethalis arundo.

Nimirum obſtandum principiis. In hac mora, ſi uſpiam alibi, ſummum eſt periculum.

Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
Serò recuſat ferre, quod ſubiitjugum. Senec. in Hippolyto.

VI. (*f*) Alciatus in Emblem. proponit Cupidinem permutantem cum morte tela: quæ dum uno in hoſpitio fortè commorantes, temerè de nocte ſumerent, & Mors aurea Cupidinis ſpicula, hìc Mortis oſſea corriperet:

(*d*) *Cur alatus?* (*e*) *Cur ſagittarius?* (*f*) *Cupidinis & Mortis ſpicula mutata.*

corriperet: illéque ſenem, hic figeret juvenem, factum eſt, ut repentè adoleſcens emoreretur: ſeniculus autem in juvenem refloreſceret. Quoties hoc accidit, ut ſub Cupidinis larva telum Mors intorqueat, & in ipſo amoris æſtu, libidinibus ſuis operantes configat! Tempore funeſtiſſimi illius per orbem univerſum diluvii, pharetratus puer mortalium omnium, pauculis exceptis, pectora fœdè ſauciàrat: nam, ut reparator Orbis teſtatur, Matth. 24. *Erant comedentes, & bibentes, & nuptui tradentes.* Et Geneſ. 6. *Omnis Caro corruperat viam ſuam ſuper terram.* Homines ſcilicet, ſpreto rationis ductu, in turpem libidinem projecti. Attende Cataſtrophen: Cupidineis arſerant telis & ignibus; hinc in aquas præcipitati, ſenſerunt inter undas, Mortis horridæ ſagittas. *Venit diluvium, & tulit omnes.* loc. cit. Matth. Et Gen. 7. *Conſumptáque eſt omnis caro, quæ movebatur ſuper terram.*

VII. (*g*) Cæculi hujus pueri pravam indolem ingenioſè deſcribit nobilis ævi noſtri Lyricus lib. 1. od. 7. ad Simonem Iſſum.

Res *Amor* mira eſt. Videt, ISSE, cæcus.
Cæcus eſt, quamvis oculo vidente
Natus. Abſentes Amor urit abſens,
Proximus exul.
Siccus in venis, madidúſque vultu:
Siccus humectat, madidúſque flagrat;
Fervidus tectæ gelidúſque flammæ,
Ardet & alget.
Quando feſtivas quatit igne tædas,
Lumen extinguit: niveíque floris
Prædo, pallenti violas viciſſim
Pingit in ore.
Non habet frontem: tamen eſt venuſtus.
Navigat terras: volat abſque pennis,
Vilis ac parvus puer, heu! feroces
Sternit Atridas.
Qui caret pilis, metuenda vibrat
Tela; non longas jaculatur haſtas:
Pectori plagis acus inferendis
Sufficit una.
Miſſilem linguam capit ex pharetra
Oris, & figit jecur ulceroſum.

Stulta

(*g*) *Cupidinis prava indoles.*

Stulta plebs arcu putat & ſagittis
Grandibus uti.
Ille (ſic monſtrat Cytherea mater)
Non boum tendit ſinuare cornu:
Sed manus junctas utriusque amantis
Curuat in Arcum.

De hoc puero Seneca in Hippolyto.

Iſte laſcivus puer ac renidens
Tela quàm certo jaculatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitùs medullas.
Nulla pax iſti puero, per Orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.

Alius de hoc parvulo. Ignibus ſuis inflammat frigidiſſimos: lautitiâ gratiarum ferreos emollit: humanitate frangit barbaros: mitigat urbanitate agreſtes: ſuavitate feros domat. Amorum potiùs, quàm armorum bella gerit: graſſatur illecebris, non inſidiis: tela non inficit veneno, ſed ambroſiâ: vulnerat roſis, non ſpinis: ſagittas, quas ad cor adigit, ab arcu oculorum emittit. Ejus ſpicula ſunt oſcula: adoritur mortalium pectora deliciis, non tormentis; gratiâ, non terroribus; non laqueis, ſed lenociniis; voluptate, non clade; leporibus, non machinis; veneribus, non vulneribus: faces injicit, ut amorem accendat: hoſtem, quem vincit, non in fugam, ſed in amplexum convertit.

VIII. (*b*) Cæterùm Poëtæ fingunt alterum, meliore fato natum, *Cupidinem*, quem *Anterotem* vocant, id eſt, pugnantem & contrarium *Eroti* ſeu Cupidini Voluptario. Hinc apud Alciatum emblem. 110. Cupidine ad arborem ligato, Anteros ejus tela & arcum comburit: quo ſignificatur, ab Amore cœleſti, terreſtrem vinci. Huc facit, quod monet aureæ linguæ Orator hom. 24. ad Corinth. 2. Quomodò, inquit, pravi Cupidinis ignem extinguas, ſi igni quotidie alimenta adjicias? Subtrahe ligna foco. Et quid illud eſt, quod amas? Pituita & ſanguis, ac corrupti alimenti ſuccus. At lætus & ſplendidus flos eſt, inquies. Eſto ſanè: ſed terræ etiam floribus nihil lætius ac jucundius eſt; qui tamen marceſcunt, & in putredinem abeunt. Altiùs te mens erige, & quid ſub colorata cute lateat, explora. Hydropicum etiam corpus nitet,

(*b*) *Eros & Anteros, contrarii Cupidines.*

tet, & nihil fœdi in ſuperficie habet: quis tamen aquoſo humori oſculum impertit? at tener & verſatilis eſt oculus, rectè porrectum ſupercilium, nigræ palpebræ, ſuavis pupilla, ſerenus aſpectus. At hoc ipſum, quid aliud eſt, quàm nervi, venæ, arteriæ? Quin tu hunc quoque blandientem oculum, ægrum, ſenio affectum, mœrore afflictum, irâ tumentem cogita: in quam deformitatem hæc pictura evaneſcet? Jam ad animi pulchritudinem, cogitationem traducas, & te hujusmodi formæ elegantiâ oblecta. Hæc nunquam marceſcit, nunquam defloreſcit, nulla pœnitudine turbatur, nullis ſuppliciis expiatur. Ad hanc enitere: hanc ama & amplexare. Hæc & plura, quæ brevitatis cauſsâ omitto, Præſul Conſtantinopolitanus, quibus modum oſtendit, meliore Cupidine pectus imbuendi. Exclamat hîc non ſine ſuſpirio Philoſophicus Poëta Boëtius.

O felix hominum genus,
Si veſtros animos Amor,
Quo cœlum regitur, regat!

SYMBOLVM LXXXIX.

Minerva, ſeu Pallas, ſapientiæ & amorum Dea.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Pallas cur ex Jovis cerebro nata? 2. Ejus habitus & artes. 3. Ejus liber & haſta. 4. Ejus gallus gallinaceus. 5. Ejusdem noctua. 6. Cur feroci vultu? 7. Ejusdem ægis, ſeu clypeus. 8. Cur ei ſacrata olea? 9. Cur Virgo?

SApientiæ & bonarum omnium artium hæc præſes eſt, ac dea, ex Jovis nata cerebro, ſine Matre procreata. Ferunt enim, Jovem, cùm Junonem ſterilem videret, ne prorſus ſine prole eſſet, cerebrum ſuum percuſſiſſe, indéque Minervam proſiliiſſe. Poëtæ tradunt, cùm Juppiter hanc filiam parturiret, ei Lucinæ loco adſtitiſſe Vulcanum, & acutiſſimâ ac prævalidâ ſecuri caput in duas partes diviſiſſe, indéque armatam Virginem erupiſſe.

Ethica.

Ethica.

Quo commento I. (*a*) illud ſignificare voluerunt, bonarum artium diſciplinas humani ingenii non eſſe inventum, ſed ex Jovis Cerebro, hoc eſt, ex inexhauſto divinæ Sapientiæ fonte in humanum uſum eſſe depromptas. Quòd verò armata prodeat, & jam adulta Minerva, indicatur, Sapientis animum contra fortunam paratum & armatum, interritum ſe præſtare periculis, infractum malis, adverſis calamitatibus inexpugnabilem. Significatur quoque viri militaris conſilium non, niſi maturum & abſolutum, in lucem prodire debere: vel viros militiâ excellentes, ſimul bonis artibus debere eſſe inſtructos. Item Sapientiam ſe ipsâ munitam eſſe, nec quidquam metuere; non vinci, non ſubigi.

II. (*b*) Minervæ etymon quidam ducunt à *minando*, quaſi vim minetur; ſolet enim ſimulacrum ejus fingi *ægide* (hoc eſt, lorica pectorali) & *haſta* formidabile. Unde & Pallas à Græcis dicitur *ἀπὸ τȣ͂ πάλλειν*, *vibrare*, propterea quòd haſtam tenens, eam veluti vibrare videatur. Eadem & *Tritonia* appellatur, eò quòd *Ogygis* regis temporibus, circa *Tritonidem*, Africæ paludem, virginali facie dicatur apparuiſſe. Ab Homero peculiari epitheto *γλαυκῶπις* appellatur, à glauco oculorum colore: unde & *Caſiam* Latini cognominant. Hæc prima *ædificandi* modum inveniſſe fertur: ejuſdem etiam inventum *colus* eſt: uſum quoque *tibiarum*, & artem *Muſicam* excogitâſſe dicitur. Præterea docuit acu pingere, telam texere: omnéque lanificium, *legéſque*, ac *claſſica* adinvenit. Olei quoque uſum prima putatur oſtendiſſe, divinóſque ob id honores meruiſſe, dignámque judicatam, quæ Athenarum urbi nomen imponeret, rejectô Neptunô, qui editô recèns equô naſcenti urbi potentiam bellicam promittebat. Virginitatem perpetuò illibatam ſervavit; hinc & *innuptam* & *intactam* appellant Poëtæ. Unde colligis, quanta vis ſit excellentis animi, quámque in multas ac varias artes illa ſe extendat, non tantùm addiſcendas, ſed etiam inveniendas. Minervæ nihil eſt negotii cum ſtupidis & cerebro laborantibus. Qui, ſi quid diſcendum, quid dicam? inveniendum, ſcalpunt caput vacuum: mordent ungues, juſtô per ignaviam longiores: quærunt Palladem in capillis, in quorum ſilva magis Diana venetur, quàm ut Minerva capiatur.

III. (*c*) Armata pingitur litterarum dea, & non muliebriter

(*a*) *Pallas cur ex Iovis cerebro nata?* (*b*) *Minerva habitus & artes.*
(*c*) *Minerva cum libro & haſta.*

compta; docétque, molles animos neque ſuis, hoc eſt *pacis*, neque *belli* (quod haſta ſignificatur) artibus aptas eſſe. Trito verſiculo:

Non jacet in molli veneranda Scientia lecto.

Hinc Vulcanus *ſecuri* caput Jovis aperuit; ut intelligas, labore ac conatu ſapientiam parari. Minerva *Belli* ſimul & *Muſarum* Præſes, altera manu *librum*, alterâ tenet *haſtam*; caſſis aurea in capite, & in caſſide criſtæ rutilantes, lorica ante pectus. Aliàs etiam lanceam vibrat dextrâ, ſcutum attollit lævâ, Gorgoneo capite horridum; hujus præſidio Perſeus, de quo Symb. 24. adverſarios vertit in lapides. Hoc Symbolum eſt viri ſive ſapientiæ ſtudiô, ſive armorum, excellentis. Juxta Salomonem Proverb. 24. *Vir ſapiens fortis eſt, & vir doctus, robuſtus & validus.* Fortior eſt, inquit Ariſtoteles, apud Antonium in Meliſſa p. 1. c. 12. ille, qui cupiditates, quàm qui hoſtes vincit: nam ſeipſum vincere, difficillimum eſt. Fortis eſt, qui ſuperat hoſtes; fortior, qui voluptates. Præclarè Seneca ad Heluiam c. 5. Nec ſecunda ſapientem evehunt, nec adverſa demittunt. *Militarem* quoque Ducem Pallas armata repræſentat; Nam, ut in Proverbiis ſacris eſt: *Cum diſpoſitione initur bellum: & erit ſalus, ubi multa conſilia ſunt.* c. 24.

IV. (*d*) Palladis caſſidi inſidet *gallus*, quia pugnax avis eſt, & vigilax. Aſpice gallum in pugna & duello, quid eô bellicoſius? ut caput criſtatum, ut caudam erectam & falcatam gerit, cùm in certamen ingreditur: ut mavult mori, quàm cedere. Unde Marti quoque, bellorum Deo, ſacer eſt, & adagiô *Martis pullus* vocatur. De eo Plinius: ſi ex certamine victoriam reportârit, tum oculorum eminentiâ, tum cervice erecta, & cantûs contentione inſolenter effertur, & triumphanti ſimilis eſt. Quocirca Miltiades Athenienſes contra Perſas exacuturus, duorum gallorum duellantium ſpectaculum propoſuit. In hac ave quanta vigilantia, & tempeſtatum præſenſio? A prima mediæ noctis inclinatione, explaudentibus, ut Lucretius ait, alis

Auroram clara conſuetus voce vocare.

Excubiarum quemdam & vigiliarum magiſtrum agit. Quid? quòd altero plerumque oculo ſurſum elevato, rapaces aves, infeſtiſſimos hoſtes ſuos, obſervet, ne repentè involent; alterô, minutiſſima quæq; in locis etiam parùm lucidis diligentiſſimè diſquirat. Faciant hoc alumni Palladis, ſeu calamo, ſeu gladio ſint auctorati; ſecùs, illi turpis inertiæ: iſti temerariæ ſecuritatis damnabuntur. Nam quemadmodum eruditionis amantibus diligenter ac ſedulò perquirenda & pervolvenda ſunt ea volumina, è quibus

(*d*) *Gallus gallinaceus Minervæ ſacer.*

Digitized by Google

bus doctiores evadere queant; ita militarem artem profitentibus vigilantiſſimus oculus circumferendus, nequà improviſus hoſtis ingruat.

V. (*e*) Noctua quoque in galea, vel ad pedes deæ Minervæ adſtituitur: hæc enim volucris in tenebris quoque perſpicax eſt; id quod Sapientiæ Symbolum eſt, ea perſpicientis, ad quæ caligant indocti. Et Dux belli qualem ſtruet aciem, mentis ipſe deſtitutus acie? Sapiens proſpicit tempore pacis, quæ eam turbare vel conſervare poſſint. Quòd ſi bellum oriatur, adhibet prudenter arma, quibus vim externam arceat, & invaſorem profliget. Ageſilaus Athenienſium Princeps interrogatus, quid Ducem belli præcipuè exornaret, reſpondit: Adversùs hoſtes audacia, & in oblata opportunitate ratio ac conſilium. *Stobæus.*

VI. (*f*) Pallas feroci vultu, trucíque fuit obtutu; Sapiens non accerſit commendationem à forma, ſed à mente. Perſeus, quod diximus Symbol. 24. capite Gorgoneo (quod deinde Minervæ clypeo inſertum eſt) adverſarios in ſaxa mutavit. Imaginem agnoſce viri ſive litteris, ſive armis inclyti: alter diſputando, alter bellando hoſtibus eſt terrori, eósque veluti in ſaxa convertit, dum ſtupore attonitos repellit & dejicit. De vultuoſa torvitate elegans recentior Poëta encomium ſcripſit; pauculos verſus accipe:

Jámne vides igitur, quid ſtoicus horror in ore
Poſſit, & extantes vivo de ſubere rugæ.
Spectandæ facies, ſicut ſimulacra Deorum,
Quas in adoranda rubigine ſæcula paſſas
Obſita pulveribus, ſecretæ noctis in antro
Suſpicit, informes ſtatuas, impenſiùs hoſpes
Cernuus. *Iac. Balde.*

Et quia Pallas armata etiam militem repræſentat, quis non intelligit, ferociorem aſpectum ad Martiales vultus pertinere. Terribilem in hoſtes deam hanc Horatius exprimit:

Jam galeam Pallas, & ægida,
Currúsque, & rabiem parat.

Idem Poëta reprehendit in virgine *vultum nimiùm lubricum aſpici.* Quid ni igitur Pallas virginitatis amantiſſima ſeveritatem ore præferat? hæc enim in fronte, tanquam in veſtibulo, excubans, tacendo loquitur, pudicitiam eſſe domi.

VII. (*g*) De Clypeo Minervæ à Cyclopibus elaborato Virgilius 8. Æneid.

(*e*) *Noctua Minervæ dicata.* (*f*) *Minerva feroci vultu.* (*g*) *Minerva clypeus.*

Ægidáque horrificam, turbatæ Palladis arma,
Certatim ſquamis ſerpentum, auróque polibant:
Connexóſque angues, ipſámque in pectore Divæ
Gorgona, deſecto vertentem lumina collo.

Dictus eſt hic clypeus *Ægis*, per catachreſin: nam ita vocabatur ſcutum Jovis, è pelle caprina factum, obtinuítque conſuetudo, ut deorum ſcuta vocarentur *ægides*. Hunc ſuum Pallas clypeum ubi concutiebat, mirifico terrore percellebat eos, contra quos in bellum gradiebatur, aut potiùs invehebatur. Ægidi huic ſimilis eſt *eloquentia*, cum egregia doctrina & virtute conjuncta; quibus partim obarmatur ſapientis viri pectus; partim inſtar clypei, non quidem manu, ſed linguá vibratur, ut, quod de Pericle Athenienſium Duce fertur, *tonare* videatur & *fulminare*. Ita concuſſit eloquentiæ ſacræ ægidem Doctor gentium Paulus, quo diſputante de juſtitia & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix, Præſes Romanus, omnibus artubus cohorreſcebat. Actor. 24.

VIII. (*b*) Oleæ quoque inventrix Pallas dicitur. De qua Phædrus, Auguſti Cæſ. libertus, eleganter lib. 3.

Olim, quas vellent eſſe in tutela ſua,
Divi legerunt arbores. *Quercus* Jovi,
Et *myrtus* Veneri placuit; Phœbo *laurea*:
Pinus Cybelæ: *populus* celſa Herculi.
Minerva admirans, quare ſteriles ſumerent,
Interrogavit. Cauſſam dixit Juppiter:
Honore fructum ne videamur vendere.
At mehercule narrabit, quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructus eſt gratior.
Tunc ſic deorum genitor, atque hominum Sator:
O Nata, meritò ſapiens dicère omnibus:
Niſi *utile* eſt, quod facimus; ſtulta eſt *gloria*.

Olea eſt pacis Symbolum. Æneid. 9.

Paciferáque manu ramum prætendit olivæ.

Hinc oleæ ramuſculus quondam in manu Mercurii: nam bella geruntur, ut pax ſequatur. Pallas & oleam præfert, & haſtam, docétque, in ipſa præſidium pacis per mitiores artes: & robur belli per arma eſſe repoſitum. Olea præterea ſapientiæ & caſtitatis Symbolum refert, teſte Pierio hierogl. 53. c. 16. Hinc Minerva virgo meritò ſibi adſciſcit oleam; cùm non minùs *olea*, quàm Minerva, delectetur puritate ac pudicitiâ.

Scriptores

(*b*) *Olea Minervæ ſacrata.*

Digitized by Google

Scriptores rei ruſticæ jubent olivam, cùm plantatur & legitur, à mundis pueris atque puellis tractari. Marcus Varro aſſerit, oleam ſterileſcere, ſi capra primùm germinantem tetigerit. Oleæ materies æterna eſt, quam neque tempeſtas, neque caries, neque vetuſtas labefactat. Nimirum Palladiorum virorum memoria nunquam intermoritur. Quod ſibi Poëtæ, Hiſtorici, Oratores, Philoſophi pollicentur. Ex iis Ovidius in epilogo Operis ſui Metamorphoseωr. (*i*)

Jámque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cùm volet illa dies, quæ nil niſi corporis huius
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi.
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar, noménque erit indelebile noſtrum.

Similis eſt concluſio Horatii lib. 3. Ode ult.

Exegi monumentum ære perennius,
Regalíque ſitu Pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar, magnáque pars mei
Vitabit Libitinam; usque ego poſtera
Creſcam laude recens.

Eundem in modum loquitur Seneca in Conſolat. ad Polybium, cap. 21. Id egit ipſe (Polybii fratrem intelligit) ut meliore ſui parte duraret, & compoſitis eloquentiæ præclaris operibus, à mortalitate ſe vindicaret. Quamdiu fuerit ullus litteris honos, quamdiu ſteterit aut linguæ Latinæ potentia, aut Græcæ gratia, vigebit cum viris maximis, quorum ſe ingeniis vel contulit: vel, ſi hoc eius verecundia recuſat, applicuit. Huc refer illud Sapientis pronuntiatum Prov. 16. *Fons vitæ, eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum fatuitas.* Eruditio, id eſt, Sapientia, & intelligentia eſt illis (qui poſſident eam) *fons vitæ*, quia, velut ſcaturigo ſemper profluens, nec unquam deficiens, ſubminiſtrat eis aſſiduè, unde & ipſi ſemper vivant, & alii per ipſorum doctrinam. Contrà indocti & inſipientes nec ſibi proſunt, nec aliis: *fuerunt, quaſi non eſſent*, gemina morte, corporis, nominíſque ſepulti.

Equidem ſi in *Olympico* curriculo victores oleaſtro coronabantur, quid ni victricem mereantur olivam, qui in ſtadio litterarum, alios ingenio atque

(*i*) *Olea ſymbolum Litteratorum.*

atque doctrinâ præcurrunt? An verò, quod Venuſinus canit Ode 1. lib. 1. Tanti eſt, *pulverem Olympicum colligere, & metam fervidis evitare rotis*, ut, qui eâ palmâ potiuntur, ad ipſos videantur deos evecti; Et non potiùs illi *cœlum ſublimi feriant vertice, ſuperisque miſceantur diis*, quos ſive oleagina, ſive hederacea, aut laurea ſerta ſecernunt populo, & inter Minervæ Clientes, ac Proceres ſtatuunt?

Olea, eam quoque ob cauſſam, huic deæ attribuitur: quia oleum ſervit Muſarum Cultoribus ad vigilandum de nocte, & ad elaborandum beneficio lucernæ, quod Latini *lucubrare* dicunt: hinc oleum, *Palladius* appellatur *liquor*. Et juxta adagium, *lucernam olet*, quod meditatò, multóque ſtudio elucubratum. Elogium Demoſthenis eſt, quod plus *olei*, quàm *vini* abſumpſerit: erat enim abſtemius, & ὑδροπότης. Scimus Cleanthis Philoſophi, & Ariſtophanis Poëtæ Comici, lucernam celebrari, indéque hauſtum diligentiæ proverbium. De priore traditur, illum, quæ à Zenone magiſtro audierat, oſſibus boum, & teſtarum fragmentis perſcribere ſolitum, cùm pecunia non ſuppeteret ad chartas emendas. Epicteti Philoſophi Stoici fictilis lucerna tanti æſtimata eſt, tribus ut drachmarum, ſeu duodecim ſeſtertiorum millibus, id eſt, trecentis nonaginta tribus florenis Rhenanis venderetur. Longè laudatiſſimum eſt (juvat enim in hoc argumento, quod nobis maximè tractandum ſumpſimus, nonnihil excurrere) quod de Theodoſio Juniore Imp. ſcribitur, eum hiſtorias Græcas, Latináſque aſſiduè evoluiſſe; tam pertinaci in litteris ſtudio, ut, cùm diem militaribus aut civilibus occupationibus daret, noctem iis ſeponeret; Quin & candelabrum affabrè ſtrui ſibi curâſſe, ut oleum ſpontè ad lychnum perveniret, ac ſuppeteret; ne vel interpellaretur lectio, vel miniſtri cum vigilante (ô humanitas!) vigiles eſſent. Lipſius in Monit. Pol. lib. 1. c. 8. Atque hæc etiam cauſſa eſt, quòd *Noctua*, ſive *Nycticorax*, noctis avis, Minervæ ſacra ſit, quæ nocturnas, ut diximus, lucubrationes amat. Theodoſius profectò pulcherrimo litterarum & armorum commercio, Palladis ſimul *mitioris*, ſimul *ſeverioris* commercia conjunxit; dum diem ægidi Palladiæ, noctem libro, alitíque perſpicaciori per tenebras impendit, & ſacravit. Id quod etiam de Carolo M. memoratur. Et multis ante hos ſæculis Epaminondas (quod Juſtinus ſcribit lib. 5.) in utroque ſtudio clarus extitit; quem ſecutus eſt Alexander Macedo, Julius Cæſar, aliique, qui ſceptris ac coronis clari, Palladis armatæ ac pacatæ ſtudia ſociârunt. Pro Symbolo ſervit id, quod Cicero in orat. pro Archia Poëta refert, *Fulvium* Romanum Ducem, qui

contra

contra Ætolos, Ennio comite, bellavit, *Martis* manubias *Muſis* conſecrâſſe.

IX. (*i*) Minerva, quod diximus, *Virgo* eſt, & Muſæ ſunt *virgines*. In litteris divinis *Mundis corde* promittitur *aſpectus Dei*. Matth. 5. quæ opinio ab Ethnicis quoque imbibita, negantibus, aliis, quàm pudicis oculis poſſe Deum videri. Et videtur id natura in apibus docere voluiſſe, in quibus ingenium ac ſolertia cum virginitate conjuncta eſt. Taceo Nazianzenos, Thomas Aquinates, Catharinas, Joannes Evangeliſtas, & innumeros alios, in quibus flos caſtitatis cum flore doctrinæ certavit. Nec fruſtra narrant fabulæ, *Tireſiam*, vatem Thebanum excæcatum fuiſſe, quòd aciem mentis hebetârit, dum oculos parùm pudicos adjecerit ad Minervam, in *Hippocrene*, Heliconis fonte lavantem. Facit ad propoſitum, ſacrum proverbium: *Qui diligit cordis munditiam, amicum habebit Regem*. Prov. 22. Supremum ſcilicet rerum Dominum, qui cùm ſit ſpiritus puriſſimus, amat ſibi ſimiles. *Sus Minervam*, adagiò fertur, non ideò tantùm, quòd illitteratis nullum certamen ſit cum doctis ſuſcipiendum; ſed quia nihil eſt commercii caſtiſſimæ deæ cum porcis, in cœnum libidinis abjectis. De Gregorio Nazianzi Præſule (quem laudavimus) hiſtoriæ recenſent, ei pariter ſeſe videndas, & domum ducendas, *Sapientiam* ac *Caſtitatem*, virginum formâ ac habitu obtuliſſe, adeò ſorores hæ mutuo delectantur conſortio. Jam quid ſtolidius, quàm quòd Marco Antonio, illi Triumviro Romano, Athenienſes Minervam ſuam magna cum dote deſponderint? *Senec.* lib. 1. Suaſoriar. Et an major ulla fatuitas, quàm Domitianum, teſtante Suetonio c. 22. Minervæ *filium* dici, credíque voluiſſe, omniáque ex eius deæ agere conſilio? ſed ô monſtra ſcelerum! quid vobis impuriſſimis libidinum mancipiis eſt negotii cum dea integerrima? Claudo hæc cum voto, adversùs laſcivum Cupidinem, & recino illud. Æneid. 11.

Armipotens belli præſes, Tritonia Virgo,
Frange manu telum Phrygii prædonis, & ipſum
Pronum ſterne ſolo!

(*k*) *Sapientia & Caſtitas Sorores.*

SYMBOLVM XC.

Muſæ.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Muſarum Præſidium & oblectamentum. 2. Literarum utilitas. 3. Literarum jucunditas. 4. Cur Muſæ in montibus habitent.

DE his ſat multa dicta ſunt, cùm de Pieridibus ageremus. Nunc ne Palladis celeberrimum gynæceum prætериiſſe videamur, addenda ſunt quædam, quæ ſcire juvabit Muſarum Clientes. De etymo variant Scriptores. Plato in Cratylo ἀπὸ τῦ μῶσθαι nominatas putat, hoc eſt, ab *inquirendo*. Alii Muſas nuncupari volunt, quaſi ὁμοῦσας, *ſimul exiſtentes*, quòd inter diſciplinas ſimilitudo ſit, & quaſi cognationis vinculum, quô inter ſe omnes conjunguntur, & copulantur. Sunt etiam, qui Muſas appellatas exiſtiment ἀπὸ τῦ μυεῖν, quod ſignificat, bonâ, honeſtâque diſciplinâ inſtituere. *Novem* communiter eſſe dicuntur, quibus hæc nomina impoſita ſunt. Primam à ſuavitate vocis ἀπὸ τῆς καλῆς ὀπὸς vocant *Calliopen*, & heroico carmini præeſſe exiſtimatur. Secunda *Clio*, à gloria & celebritate rerum geſtarum, quas canit, nam κλείειν, *celebrare* eſt: vel ἀπὸ τῦ κλέυς, propter *gloriam*, quæ doctis obvenit. Tertia *Erato*, cuius nomen deductum eſt ab ἔρωτος, *amore*. Vel quòd docti amentur, vel quòd cantus ab omnibus deſideretur, aut quia mollia canat & amatoria. Alii putant appellatam ab *interrogando* & *reſpondendo*, id eſt, ἔρεσθαι καὶ ἀποκρίνεσθαι; hæc enim duo maximè conveniunt diſputantibus. Quartam à voluptate cantûs nominant *Thaliam*: θάλλειν enim *virere*, *germinare*, *florere* eſt. Nam doctorum laus ſemper vireſcit. Ei Comœdias attribuunt. Quintam *Melpomenen* à Græco, μέλπεσθαι, quod eſt, *canere* ſeu *modulari*; unde & Tragœdiis præſidere putabatur; vel quaſi μελέτην ποιουμένην, id eſt, meditationem facientem aut requirentem; meditata canentem. Sextam *Terpſichoren*, παρὰ τῦ τέρπειν τὰς χορὰς, à delectandis choreis; unde à quibusdam dicitur *Citharistria*. Septimam, *Euterpen*, à ſuavitate concentûs, quaſi *benè delectantem*. Latinè *Iucunda* poteſt vocari. Eadem *Tibicina* nuncupatur, & pe-

& peculiariter tibiarum cantui præeſſe creditur. Octavam, *Polyhymniam*, à *multitudine cantûs*: ſive *Polymneiam*, à magnitudine *memoriæ* nominant. *Hiſtoria* illi attribuitur, quòd multarum in ea rerum ſit memoria; *lyræq;* præfecta putatur. Nonam *Vraniam*, quaſi *Cæleſtem*, vel à cæleſtium rerum cantu, vel à cantûs divinitate appellant. Alii aliter atque aliter has Muſas explicant, ipsiſque nomina & officia pro arbitrio & libertate poëtica affingunt. Earum inventa, munia, numerum, numina Auſonius complexus eſt his verſibus:

Clio geſta canens, transactis tempora reddit:
Melpomene tragico proclamat mœſta boatu,
Comica laſcivo gaudet ſermone *Thalia*:
Dulciloquos calamos *Euterpe* flatibus urget:
Terpſichore affectus cithara movet, imperat, auget.
Plectra gerens *Erato*, ſaltat pede, carmina, vultu:
Carmina *Calliope* libris heroica mandat:
Vranie cæli motus ſcrutatur, & aſtra:
Signat cuncta manu, loquitur *Polyhymnia* geſtu:
Mentis Apollineæ vis has movet undique Muſas.
In medio reſidens complectitur omnia *Phœbus*.

Ethica.

I. Audiamus Mythologum lib. 7. c. 15. de Muſis. Hæ, inquit, deæ magnum ſunt in adverſis rebus ſolatium, & non leves illecebræ ad res honorificas: cùm ab illegitimis voluptatibus, & ab omni libidine nos revocent. *(a)* Harum munus fuit, militum animos per carmina inflammare in bellum: harum, viros bonos in calamitatibus conſolari: harum, præclara facinora, & res geſtas decantare, ut eorum imitatione cæteri mortales ad virtutem incitarentur; quippe quòd illæ cantilenæ in antiquorum conviviis adhiberentur. Tanta verò fuit antiquorum cantorum modeſtia & temperantia, ut neque inter *procos* quidem *Penelopes* turpia aut laſciva canerentur: quamvis eſſent juvenes ad omnem libidinem, omnémque intemperantiam maximè propenſi: ſed canebatur apud hos reditus Græcorum in patriam laborioſus ac perdifficilis. Harum igitur cantilenarum & cantorum, & Poëtarum, Præſides Muſæ putabantur, quarum dux creditus eſt Apollo, unde & *Muſágetes* dictus. Muſarum filii, illi appellabantur, qui tanta ingenii, ſcientiæque præſtantiâ

 valebant,

(a) Muſarum præſidium & oblectatio.

valebant, ut divinitus è cælo demiſſi, inter homines viderentur. Hæc Natalis Comes. Nimiùm latus ſe campus hic explicaret, ſi vellemus de Muſarum, id eſt, Litterarum varietate, oblectatione, fructu, gloria diſſerere. Nam ſi ullo in argumento uſurpari poteſt illud Ciceronis: Pleni ſunt libri, plenæ ſapientum voces, plena exemplorum vetuſtas; id enimverò in Muſarum laudibus apparet. Memorabile comprimis eſt, quod de Pyrrhi, Epirotarum Regis annulo, traditur à Solino; cuius gemma achates erat eô naturæ artificiò, ut diſtinctè Apollinem citharam tenentem, Muſàſque novenas, ſuis ſingulas cum inſignibus, & lineamentis exhiberet; quâ ſe ſpecie Rex non armorum magis (nam adversùs Romanos præclarâ cum laude bella geſſit) quàm Muſarum cultorem profitebatur. Eſt autem achates tam generis varii gemma, ut unum lapidem eſſe non credas: candidus, rubens, croceus, cinereus, viridis, niger, cæruleus: verbo omnium gemmarum colores includit. Atque huic lapidi rectè confertur Muſarum ac Litterarum mira varietas & amœnitas, in qua Poëtarum, Hiſtoricorum, Rhetorum colores ad certamen usque luxuriant. Ciceroni *Manſuetiores* Muſæ dicuntur, quæ à forenſi contentione remotæ ſunt. Ab Homero Muſæ nominantur ὀλυμπιάδες quòd in cælo, utpote Jovis filiæ, ſedem habere credantur: & ſuos Clientes (quod Horatius canit: *Muſa cælo beat*) ad Superos evehere. Hinc idem Poëta Od. 4. lib. 3.

Deſcende cælo, & dic, age, tibiâ,
Regina, longum Calliope melos.

II. (*b*) Hinc diſce, quanta illarum felicitas ſit provinciarum & civitatum, in quibus periti, probíque magiſtri ſuppetunt ad juventutem bonis moribus, & litterarum ſtudiis imbuendam. Quod contra hoſtes ſunt valla & propugnacula, hoc adversùs inſcitiam & barbariem ſunt Muſarum domicilia, in quibus quotannis uberes proveniunt ſegetes virtutis ac ſapientiæ. *Multitudo Sapientum*, inquit Regum Sapientiſſimus, *Sanitas eſt orbis terrarum.* Ælianus ſcribit, cùm maris imperium tenerent Mitylenenſes, ſociis, qui deſciſcebant, hanc pœnam impoſuiſſe, ut liberos ſuos non docerent litteras, neque artes liberales; hoc ſuppliciorum omnium graviſſimum judicantes, in inſcitia & ignorantia artium liberalium vitam tranſigere. lib. 7. c. 15. Et Pauſanias tradit in Bœoticis, Heliconem montem ſingulari quadam ſoli bonitate commendari, cuius etiam paſtionibus ſerpentum venena infirmentur. Nimirum litteris nihil

(*b*) *Litterarum utilitas.*

Digitized by Google

hil eſt fœcundius, aut amabilius, quibus non ruditas tantùm animorum, ſed vitia quoque & permotiones pravæ ſedantur. Seneca ad Lucilium epiſt. 16. Litteræ animum formant & fabricant, vitam diſponunt, actiones regunt, agenda & omittenda demonſtrant: ſedent ad gubernacula, & per ancipitia fluctuantium dirigunt curſum.

III. (*c*) Hunc litterarum fructum egregiè explicat diſertiſſimus Muretus, orat. de laud. lit. Litteræ, inquit, nos ubi primùm firmiùs incedere, atque articulatiùs loqui cœpimus, de ipſo propè nutricum acceptos ſinu, titillatione quadam honeſtiſſimæ voluptatis alliciunt, allectos præceptis ſaluberrimis complent: non tantùm benè dicendi, verùm etiam benè vivendi commonſtrant vias: excitant in animis noſtris igniculos gloriæ: quantus ſit in virtute ſplendor, quanta in vitiis deformitas edocent: quæ qui ſemel penè penitùs imbiberint, ii nunquam non poſtea & vitii turpitudinem omni ſtudio refugient, & officii, honeſtatiſque rationem rebus aliis omnibus anteponent. Amœnum eſt, quod de Muſarum beneficio ac gratia Cauſſinus memorat in Symbolis hiſtoricis, lib. 3. c. 26. Comates inquit, in Sicilia heri divitis ſervus pecora paſcens, conſueverat nonnunquam Muſis aliquid de gregibus domini offerre. Id cùm reſciviſſet herus, duriter ſervulum increpat: Orat Comates, ne ſuccenſeat, fore enim, ut Muſarum beneficiô omnia cumulatè reddantur. At dominus, age, inquit, experiamur, an Muſæ ſint te nutricaturæ; & ſervum in arborem excavatam incluſit, atque ab eo receſſit relicto, ut fame moreretur. Exactô annô cùm ad eum locum rediiſſet, Comatem vivum atque incolumem invenit, & multum favorum in arbore, unde victitârat. Apes enim in eam arborem per rimas penetrantes, ſuaviter illum aluerunt. Adeò non perit, quod Muſis & viris litteratis impenditur. Hæc ille. Atque ut Comates alumnum Muſarum repræſentat; ita herus ipſius paradigma præbet hominis ſordidi, & litteras exoſi. Reperias enim Eucliones, tam nummis divites, quàm ingeniô & doctrinâ inopes, qui plus curæ impenſæque in pullum inſumunt equinum, benè paſcendum, quàm in filium liberalibus artibus imbuendum. Jacturam putant & profuſionem, ſi inſtituendo puero alatur pædotriba; cùm tamen bubulcis ſuis, & caprariis, & porcariis ſtipendia ſolvere non graventur.

IV. (*d*) Neque fruſtra Parnaſſum & Heliconem, montes in cælum erectos, inhabitare dicuntur Muſæ. Nam ad eruditionem aſpiranti, anhelandum eſt in ardua. Sicut nemo timidus trophæum ſtatuit:

 ſic

(*c*) *Litterarum dignitas & Voluptas.* (*d*) *Cur Muſæ in monte habitent.*

ſic nemo ignavus, *Muſarum*, quod dicitur, *januas apertas* habuit. Arcem incolunt in ſublimi poſitam, à cuius aſcenſu abſterrentur quàm plurimi; quippe qui propter pigritiam vitant laborem diſcendi, & tamen ambiunt honorem inter Muſas regnandi. Juxta adagium: *Non omnes qui habent citharam, ſunt citharædi;* Sic non omnes, qui nomen à *ſtudiis* præferunt, ſunt *ſtudioſi.* In quos illud Perſii torqueas:

O curuæ in terras animæ, & cœleſtium inanes!

Conſpici vultis & ſuſpici, & tamen alta Muſarum ſcandere perhorreſcitis. Ubi illud Taciti, lib. 4. annal. *Optimos mortalium altiſſima petere.* Præclarè ſolertiſſimus morum & literarum magiſter Seneca epiſt. 104. Magnanimos nos natura produxit, & ut quibuſdam animantibus ferum dedit, quibuſdam ſubdolum, quibuſdam pavidum; ita nobis glorioſum & excelſum ſpiritum, quemadmodum enim flamma ſurgit in rectum; jacere ac deprimi non poteſt, non magis, quàm quieſcere iſte noſter animus. Et hoc eſt, quòd Muſæ montana incolant; adiri volunt; ſed per clivoſa & ardua. Abeſte hinc prophani: abeſte pigri, quos, ut ſapiens loquitur: *ſua occidunt deſideria.* Proverb. 21. Quorum vita diffluit otio, & ſeſe inter inutiles cogitationes ac curas dilabendo conſumit. Aliter vel ipſi pueri, qui interrogati, cur tam diligenter incumbant in literas, reſpondent: *ut aſcendant.* Quisquis aliter ſentit, hunc tu à Muſarum ſede procul arce, & inter operas mechanicas, ſudore vultûs, manuum callo lucellum extundere jube. At ne prohibeas ad has deas propiùs accedere, quem videris ſordido ſub palliolo ſcintillas ingenii fovere: neque enim rarò prodit è ſegmentatis cunis ſimia in purpura; & ab aratro venit indoles Muſis nata.

SYM-

SYMBOLVM XCI.

Apollo.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Apollinis Laurus, Cygnus, Tripus, Crines aurati, Taurus victima, Ara in Delo, Parnaſſi juga, Arcus & Sagittæ. 2. Phœbi ſeu Solis encomium. 3. Analogia inter Solem & Principem. 4. Solis & Sapientis comparatio.

POſt Minervam & Muſas, imò ante utrasque memorandus nobis eſt *Apollo* ſeu *Phœbus*, de quo aliis quidem in locis actum, ut in Daphne, Marſya, Pythone, Phaëthonte; hîc verò alia quædam huic Deo magis propria, & Poëtarum carminibus celebratiſſima, ſunt adducenda, præſertim quæ ad Literarum & Sapientiæ ſtudium referuntur. Nomen Apollo ſuum traxit *ἀπὸ τοῦ ἀπόλλυσθαι* vel *ἀπολλεῖν*, quod ſignificat *perdere*; nam Pythonem, draconem illum immanem, de quo Symb. 15. perdidit, ſeu interemit, unde & *Pythius* dictus. Phœbus autem appellatur, quia ſimul & Muſarum Princeps, & *Sol*, planetarum rex ſalutatur; φοῖβος enim Sol eſt, quaſi *φῶς τοῦ βίου*, *lux vitæ*; quid enim vel vitale, vel eſt vegetum, quod à Solis influente calore non proficiſcitur? Fuit autem Apollo Jovis & Latonæ filius, Dianæ (quæ & Luna, ſeu Phœbe) frater. Citharam fertur à Mercurio accepiſſe; poſteáque Muſis præfuiſſe, *Divinationis* & *Sapientiæ* Præſes; peritiſſimus quoque *Jaculator*, & medicinæ *Inventor*. Unde de ſe lib. 1. Metam.

Inventum medicina meum eſt, opiféxque per orbem
Dicor, & herbarum ſubjecta potentia nobis.

Repertor idem Carminum & Muſicæ, unde gloriatur:

--------- per me concordant carmina nervis.

In monte Parnaſſo præcipuè habet novem inter Muſas ſedem, de quo Claudianus:

Pieridum columen, cujus Parnaſſia magno
Numine templa ſonant.

In Cyntho etiam monte inſulæ Deli (ubi natus eſt, & unde nominatur *Cynthius*, ac ſoror ejus *Cynthia*) frequens eſſe fertur. Teſtatur Maro 4. Æneid.

> Ipſe jugis Cynthi graditur, mollique fluentem
> Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro:
> Tela ſonant humeris.

Ethica.

I. (*a*) Apollini dicata Laurus eſt, doctarum præmium & decus frontium. Dicitur perpetuâ gaudere iuventâ, quia Literæ nunquam ſeneſcunt, & viri Apollinei etiam poſt fata vivunt. (*b*) Quid quòd *Poëſis* requirat ingenium vivax, & vegetum, alacre, floridum. Eidem *Cygnus* ſacer eſt, quia divinat & vaticinatur, quando moriturus ſit; quaſi providendo, quid in morte boni ſit, ut loquitur Tullius 1. Tuſcul. quæſt. Hoc ſapientes & virtute præſtantes viri (qui per Apollinem denotantur) faciunt: illi namque bona nixi conſcientiâ neque recuſant vivere, neque timent mori. Et quia Apollo ab augurando celebratur, meritò ſapientes viros dixeris *Augures*, quibus, quæ indoctis videntur fortuita, ſunt jam antè præviſa & præcauta, dum ex antecedentibus eventus futurorum, progreſſiones, & cauſas cognoſcunt. Inter *fana* Apollini conſecrata, opulentiſſimum fuit olim ac religioſiſſimum *Delphicum*; cujus vatidicus (*c*) *Tripus* Muſarum etiam tironibus notus eſt, qui fortuitò à piſcatoribus reti attractus ex undis, monitu Oraculi ſapientiſſimo omnium erat offerendus. Itáque Tripos ille aureus initiò ad *Thaletem* Mileſium, unum ex ſeptem Græciæ ſapientibus defertur, quem ille ad *Biantem*, ut ſe ſapientiorem remiſit: ab hoc rurſus eodem pacto ad alios tranſmiſſus eſt, donec ad Thaletem denuo rediret, qui eum Apollini Delphico conſecravit; ex quo deinde Deus tam certa reſponſa reddidit, ut in proverbium abierit: *ex tripode*, quidquid vehementer erat verum atque indubitatum. Hinc intelligas, quanta æſtimatio ſit viri ſapientiâ pollentis, qui *tripode* dignus habetur; & quàm pulchrè modeſtia cum doctrina ſocietur; quam ob cauſam Pythagoras non *Sophus*, ſed *Philoſophus*, hoc eſt, amator ſapientiæ voluit appellari.

(*d*) Neque fruſtra auro *crines* implicat Apollo: nam ſæpè comitantur Sapientem Opes. Teſtes ſunt Seneca Philoſophus, Plinius, Æſopus tragœdus, aliíque ſexcenti. De Sapientia Salomon 3. Prov. *in ſiniſtra*

(*a*) *Apollinis laurus.* (*b*) *Cygnus.* (*c*) *Tripus.* (*d*) *Aurati crines.*

niſtra illius divitiæ. Et Sap. 8. *Si divitiæ appetuntur in vita, quid ſapientiâ locupletius, quæ operatur omnia?* etiam divitias, ut in Salomone apparuit. Horatius in epiſt. ad Mecœnat.

Ad ſummum ſapiens uno minor eſt Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Conſonat Siracides c. 7. *utilior eſt ſapientia cum divitiis.* Certè, quem diximus, Pythagoras, ob inſignem ſapientiam aureâ coronâ redimiri ſolitus eſt. Ælian. lib. 12. c. 32. Quod ſi aliquando contrarium accidat, & pauper Ariſtoteles cogatur *ire pedibus*, id non Liberalium Artium culpa, ſed Illiberalium temporum crimen eſt. Martialis lib. 8.

Sint Mecœnates, non deerunt, Flacce, Marones.

Ipſe quoque Apollo aliquando magnas in anguſtias conjectus eſt, cùm Gigantibus cælum oppugnantibus olympum terrâ vertere, & Admeti Regis Theſſaliæ armenta paſcere cogebatur. Etiam hoc obſervandum, quòd Apollini mactetur *taurus*, unde Anchiſes apud Virgilium è navi exſcendens in ipſo Cretæ inſulæ littore

------ meritos Superis mactavit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.

(*e*) Cur *taurum*? Laborioſum eſt animal. Bovillo capite laborem deſignari, Pierius docet; hinc illo, tanquam fulcimento trabes ſuſtinentur, ea frontis & gutturis ſpecie, quæ nixum & conatum, hoc eſt, tolerantiæ, laboriſque ſignificatum refert. Qua de cauſa à Tyriis Carthaginem ædificare aggreſſis, intermiſſum eſt opus ob caput taurinum inventum; itáque mœnia cœptæ urbis aliò tranſlata; videbatur enim oſtentum illud nihil niſi laborem & anxietatem minitari; aliò verò locô fodientes, cùm caput equi inveniſſent, læti, alacréſque illud belli ac fortitudinis ſignum accepere. Nimium ſapientia multo labore, ſudoréque conſtat: hinc viri litterati plerumque ſunt pallidi & κακοσώμαχοι. Jobus ait c. 28. *Sapientia ubi invenitur, & quis eſt locus intelligentiæ? Neſcit homo pretium ejus; nec invenitur in terra ſuaviter viventium.*

Præterea per bovillum caput trabi ſuppoſitum intelligas, viros ſapientes ac doctos columnam eſſe & columen reipublicæ, quam ſuſtentant & conſervant. Divinus certè Plato dicebat, tum demum Reſpublicas beatas fore, cùm eas aut Philoſophi cœpiſſent regere, aut qui regerent, philoſophari. Atque ut Milo, Strabone teſte, cùm in contubernio Philoſophorum eſſet, minitantis ruinam columnæ locum ſubiit ei

Aaaa ſuc-

(*e*) *Taurus victima Apollinis cur.*

Digitized by Google

ſuccollando: eáque ratione & reliquos ſervavit omnes, & ſeipſum incolumem ſubduxit: ita par eſt Principes facere, rémque litterariam auctoritate ac liberalitate ſuſtentare ac tueri. Et hæc de tauro Apollini ſacrificato. (*f*) Sed cur in inſula Delo, ubi magna religione Deus hic colebatur, nullum immolabatur animal, ne ſanguine aſpergeretur ara, ſtatuente ſic Pythagora? quod Cicero aſſerit lib. 3. de Nat. Deor. quò ſignificetur, mitia eſſe ſapientiæ ſtudia, & multùm à feritate ac inhumanitate remota. Cur verò *montes* inhabitet Apollo, diximus, cùm de Muſis ageremus. (*g*) Duo *Parnaſſi* juga indicant doctrinæ jungendam eſſe virtutem: per hæc fit aſcenſus in aſtra. (*h*) Apollinis *arcus* & *ſagitta* quid ſunt aliud, quàm ingenium ſubtile, exacutum, & quod celerrimas habeat motiones ad inveniendum & excogitandum: quódque pennati teli inſtar volet per ora virûm, & mirabilem vim habeat penetrandi animos? Apollo dum ſuavitate *lyræ* lapides permovit, ut ad conſtructionem Troiæ coirent ultro (id quod etiam de citharœdo Amphione, Thebarum Conditore memoravimus) denotat, altiſſima quæque mœnia, qualia Troiana fuerunt, animorum concordiâ (quæ per contemperatas & conſonantes lyræ chordas intelligitur) exſtrui, firmari, defendi. At *Laomedontis* pactam mercedem abnegantis perjurium, perfidos & ingratos deſignat mortales, qui vel à fide data turpiſſimè reſiliunt; vel malam gratiam referunt iis, quorum conſilio, prudentiâ, ope ad magnos honores ac fortunas ſunt provecti. De Apolline Venuſinus Lyricus lib. 2. Od. 10. canit:

------- quondam citharâ tacentem
Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.

Amant alterna Camœnæ; omnes quandoque nervi contendendi in litterarum ſtudiis, aliquando laxandi & honeſtis luſibus remittendi. Cæterùm *Paan* eſt cantilena, quæ Apollini cantatur, vel implorando auxilium, ut imminens malum divertat: vel ſolvendo grates ob acceptum beneficium, dicitur à παύω quieſco, quaſi παυάν, dum quieſcit malum, ſedatur, deſinit. Notent hoc Alumni Muſarum, & ſæpius ſacratiorem pæana canant, hoc eſt, ſtudiorum auſpicium ducant ab invocatione divini auxilii, finiántque cum gratiarum laude: quia, ut ſacer parœmiographus loquitur, *Dominus dat Sapientiam: & ex ore ejus prudentia & ſcientia*. Prov. 2.

II. (*i*)

(*f*) *Ara in Delo inſula.* (*g*) *Duo Parnaſſi juga.* (*h*) *Apollinis arcus & ſagitta.*

Digitized by Google

II. (*i*) Jam quod idem ſit in Parnaſſo Muſarum Præſes, & in cœlo Rex Planetarum, ſcilicet Sol, liquidi *Fons* luminis, *Lux* publica mundi, *Oculus*, *Mens*, ut eum Tullius appellat pulcherrimâ analogiâ, ad virtutis ac Sapientiæ ſtudium transfertur. Plinius de Sole, lib. 2. c. 6. ita ſcribit: Septem ſiderum, quæ ab inceſſu vocamus *Errantia*, cùm errent nulla minùs illis, Medius Sol fertur ampliſſima poteſtate ac vi: nec temporum modò terrarúmque, ſed ſiderum etiam ipſorum, cœlíque rector. Hunc Mundi eſſe totius animam ac mentem, hunc principale naturæ regimen ac numen credere decet, opera ejus æſtimantes. Hic lucem rebus miniſtrat, aufértque tenebras: hic reliqua ſidera occultat: hic vices temporum, annúmque ſemper renaſcentem ex uſu naturæ temperat: cœli triſtitiam diſcutit, atque etiam humani nubila animi ſerenat: hic ſuum lumen cæteris quoque ſideribus fœnerat, præclarus, eximius, omnia intuens, & omnia etiam exaudiens. Hactenus Plinius. Ejusdem Solis ſeu Phœbi laudator eſt Benedictus Pererius in cantic. trium puëror. Omnis quidem, ait, mundi hujus ſtructura cunctis numeris abſoluta, tanquam ad regulam facta, & ad lineam reſpondens, cogit ſui ſpectatores & contemplatores, Deum opificem omnium agnoſcere ac venerari. Sed nihil eſt omnium, quæ aſpectu ſentiuntur, præclarius, admirabilius, & divinæ poteſtatis ac magnificentiæ illuſtrius monumentum, quàm Sol, dux & moderator cunctorum ſiderum, omniúmque caducarum rerum procreator & conſervator. Nihil enim eſt eo vel aſpectu pulchrius, vel efficacitate potentius, vel uſu & utilitate copioſius. Hic námque tenebras fugat, rerum colores vel facit, vel oſtendit, cuncta exhilarat, omnium animantium oculos atque animos inſatiabili voluptate complet, & mundo ſalutarem, maximéque vitalem, ac cunctas augentem naturas, nutricantem, ſensúque afficientem calorem largitur. Hæc ille. Meritò Eccleſiaſticus c. 43. Solem vocat *vas admirabile*, *opus Excelſi*. Quia Deum non tantùm clarè repræſentat, ſed divinitatis ejus theſauros in omnia creata liberaliter effundit & diſpertit. Nos pro ratione propoſiti noſtri Phœbum primò ad laudabilem Principem, tum ad Sapientiam ſeu virum ſapientem applicabimus.

III. (*k*) Ad laudes Principis quod attinet, 1. Meritò Soli comparatur. Primus Perſarum Rex dictus eſt Cyrus, id eſt, Sol. Sicut enim Sol oriens in ſuo quaſi curru & ſolio glorioſè reſidens, fugat tenebras, feras, fures, homicidas, adulteros, alióſque ſceleſtos, lucifugas & tenebriones; ſic rex juſtitiâ ac ſapientiâ præditus, providentia ſua, ac

(*i*) *Encomium Solis.* (*k*) *Analogia inter Solem & Principem.*

Digitized by Google

quaſi ſolari intuitu diſſipat ſcelerum umbras & caligines. Atque ut Sol in ortu ſuo benignis omnia recreat radiis; ita *in hilaritate vultûs regis vita eſt*. Prov. 16. Imperantis enim clementia, jucunditatem & amorem ſubditis tanquam vitam inſpirat. 2. Sicut Sol (quod Epictetus monet) preces & blandimenta non exſpectat, ut oriatur, ſed ſponte ſurgit, atque ab omnibus ſalutatur; ſic beneficentia Principis nec plauſus exſpectat, nec laudes; ſed ultrò ſeſe in alios effundit. Vitalem Solis fœcundúmque influxum animantes, plantæ, lapides ac metalla ſentiunt: Pari ratione Principis munificentia in omnis generis ac conditionis homines dividitur ac effunditur. Artaxerxes Perſarum rex, ab altera manu longiore dictus, *Longimanus*, cùm idcirco quaſi monſtroſus rideretur, reſpondit, ſe ad dandum *longimanum*: ad accipiendum altera manu *breviorem* eſſe. Plut. in apophth. 3. Sicut Sol obit & luſtrat omnes ac ſingulas terræ regiones, eas illuſtrando, calefaciendo, fœcundando; ita princeps provincias obit regni, ſuáque præſentia ſubjectorum difficultates ac *gravamina* audit, examinat, levat. 4. Sol medius inter planetas, radios quaquaverſùm ejaculatur: Rex in medio regni, ſicut in centro, omnes, quibus jura dat, Zelo juſtitiæ ac virtutis accendit. 5. Sol oculis ſanioribus placidus eſt & gratus: infirmioribus noxius: Sic vultus Principis bonis eſt jucundus, malis terribilis. 6. Sol vocatur *Apollo ὡς ἀπολύων ἡμᾶς τῶν νόσων*, ut qui morbis nos liberet: Principis pariter eſt calamitates à ſubditis avertere, & peſtes, quæ Religionem aut Politiam turbare ac corrumpere poſſent, ſanare & exterminare. Atque ut Deus, quod Plutarchus in Moral. ait, in cœlo pulcherrimum ac jucundiſſimum ſui ſimulacrum conſtituit *Solem*: ſic in Republ. Principem, qui prudentiâ, juſtitiâ, benignitate ſe erga omnes ſalutare ſidus repræſentet. 7. Sicut Sol eſt ſolus in mundo; ita rex ſolus in regno, Princeps in ſua provincia. 8. Ut Sol irrequietus eſt atque indefeſſus, à curſu ſuo nunquam deſiſtens; ita Principem decet in omnes regni curas ſemper intentum eſſe, ne quid detrimenti res patiatur publica; vigilet ſemper & excubet, ne pax turbetur, ne juſtitia infringatur, ne vexentur boni, graſſentur mali. 9. Sol ſemper eſt juvenis & imberbi vultu (unde Perſæ eum vocabant *κῦρον*, id eſt adoleſcentulum) ſempérque vegetus. Habet tamen quaſi tres ætates. *Nam primo aſpectu*, ait Martianus Capella lib. 1. *eſt ſicut puer renidens & renitens*; *inceſſu medio eſt vir anhelus; in fine apparet ſenex occiduus*. Sic Princeps in ipſo aditu comitatem præ ſe ferat, ne adeuntes majeſtate deterreat; at in tractatione rerum

rum

Digitized by Google

rum juvenile robur promat: denique in conſiliis, quid facto opus, ſenilem oſtendat prudentiam 10. Ut ſolis curſus non recto per cœlum meatu fertur, ſed obliquo, leni, atque moderato, tamen orbis univerſi machinam æquali temperie calefacit: Ita Principes & magiſtratus ſeſe populi nonnunquam ſtudiis, ut ita dicam, obliquis accommodare debent, ut meliùs ſit iis conſultum, quos regi par eſt non ſummo jure, ſed æquitatis temperamento. Ob has & alias à Sole deductas ſimilitudines prefecti refert imaginem Principis Apollo; quæ etiam cauſa fuit, cur in Joſuæ, herois illius fortiſſimi monumento, Solis eſſet ſtatua poſita; & quaſi ſtaret adhuc in mortui cineribus, mutáque loqueretur, Regentésque doceret officium *ſtandi*, id eſt, *vigilandi, & in ipſa quoque morte vivendi.*

IV. (*l*) Nunc ejusdem Phœbi conditiones in Sapientiam conferemus. 1. Sol unicus eſt in mundo, quaſi lucis arbiter, & monarcha orbis. Unde *Sol* dicitur, eò quòd ex omnibus ſideribus ſit *ſolus* (quod diximus) & Rex cæterorum. Unicus in cœlo Sol; pauci ſapientes in terra. Non niſi ſeptem olim tota Græcia numeravit, cùm *ſtultorum*, Salomone teſte, *infinitus ſit numerus.* Eccleſiaſtæ. c. 1. 2. Mirabilis puritas eſt Solis ac ſplendor: unde *Secundus* Philoſophus interrogatus ab Hadriano Imp. Quid eſt Sol? reſpondit: Cœli oculus, ſplendor ſine occaſu, diei ornatus, horarum diſtributor, claritas ſine macula. Et S. Ambroſius 4. hexam. c. 1. Sol oculus eſt mundi, jucunditas diei, pulchritudo cœli, naturæ gratia, præſtantia creaturæ. Quid autem clarius eſt ſapientiâ, quid illuſtrius, quid purius, quæ *in malevolam non introibit animam, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Sap. 1. Eſt enim hæc *ſpecioſior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata invenitur* prior. Ibid. c. 7. v. 29. 3. Ingens eſt Solis magnitudo; nam juxta Mathematicos centies ſexagies, aut etiam pluries vaſtitate ſua terram ſuperat; altitudine tam ſublimis fertur, ut à Tychone Brahe uno millione, trecentis nonaginta ſex millibus, & centum leucarum (quarum ſingulæ horæ ſpatio conficiendæ) diſtare à centro terræ dicatur; à ſuperficie verò telluris ſecundùm quosdam diſtantia ejus continet milliaria Belgica ſeu leucas nongenta millia, ſexaginta quatuor millia, trecenta, ſexaginta unum. Pari ratione vir ſapiens longè ſupra terram, & vulgi ſenſum eminet. Talis, inquit Seneca ſapientis eſt animus, qualis mundi ſtatus ſuper lunam; ſemper illic ſerenum eſt; tenet ſumma, & ne ulli quidem, niſi ſibi innixus. Fortuna premit reliquos, ſapiens fortunam. 4. Situs Solis

(*l*) *Solis & Sapientiæ comparatio.*

lis eſt in medio planetarum, tanquam aſtrorum Principis & Ducis, de quo Statius lib. 7.

Sol operum medius ſummo librabat olympo
Lucentes, ceu ſtaret equos.

Nimirum *homo prudens placebit magnatibus.* Eccli. 20. De viro ſapiente Salomon Sap. 8. *Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores.* Ipſa quoque ſapientia de ſe loquitur Prov. 8. *Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus* 5. Incredibilis eſt velocitas Solis, qui quotidie horis viginti quatuor percurrit ambitum orbis ſui, totiúsque cæli vaſtiſſimi; adeò ut unâ horâ permetiatur milliaria horaria quingenta octoginta millia, & octingenta. Et hoc ſapienti convenit, qui mirabili celeritate per omnia ſcientiarum genera circumfertur. Eſt enim in illo *ſpiritus intelligentiæ, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus,* (ſicut lumen, nullas ſordes contrahens) omnia proſpiciens, *& qui capiat omnes ſpiritus*, Sap. 7. hoc eſt, artes & ſcientias. Hunc ſpiritum habuit Salomon, qui loc. cit. de ſe ipſo: *Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum: & virtutes elementorum, initium & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes & commutationes temporũ, anni curſus, ſtellarum diſpoſitiones, naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum, & quæcunque ſunt abſconſa & improviſa didici: omnium enim artifex docuit me ſapientia.* 6. Maxima Solis eſt efficacia, quæ rebus omnibus dat vigorem, motum, vitam; atque is idem eſt in æthere, quod cor in animali. Facit hoc Sapientia, dum animum priùs rudem & inertem informat, excitat, elevat, & ad recondita quæque perſpiclenda, capacem reddit. Vita corporis eſt animus, Sapientia animi. Hinc Ariſtoteles aſſerit tantum eſſe diſcrimen inter doctum & indoctum, quantum inter hominem vivum & mortuum. 7. De calore Solis quid dicam? qui tantus eſt, ut multas terræ plagas penitùs exurat. Id in ſapientiæ amatore cernitur: nam incenditur in eo deſiderium ſciendi, quali flagrabat regum ſapientiſſimus, qui de ſe Sap. 7. *Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſenſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ. Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile* (ut Solis) *eſt lumen ejus.* 8. Sole nihil eſt in aſpectabili hoc mundo pulchrius, nihil clarius; omnium, ad ſe rapit oculos. De ſapientia Eccleſiaſtes cap. 6. *Clara*

eſt,

Digitized by Google

eſt, & quæ nunquam marceſcit, & facilè videtur ab his, qui diligunt eam & invenitur ab his, qui quærunt illam. Claritas Solis fugat tenebras ex oculis, Sapientia ex animo. Et quid aliud eſt homo doctus, quàm lux? quid indoctus, quàm tenebræ? illam invehit ſapientia, hanc ſtultitia; unde Eccleſiaſtes c. 1. *tantum*, inquit, *inter ſapientem & ſtultum intereſt, quantum inter lucem & tenebras.* 9. Sicut *lux Solis ſplendens procedit, & creſcit usque ad perfectam diem.* Prov. 4. Ita Sapientia in aurora pueritiæ, quaſi per nubes tranſmittens radios, apparet pulcherrima, ac Solis inſtar, qui à Poëtis auricomus, & à Græcis ῥοδοδάκτυλος vocatur, id eſt, roſeos habens digitos; ſensímque cum ætate creſcit, donec in ſummo ſtet olympo, radióſque doctrinæ, honoris, famæ longè, latéque ſpargat. 10. *Radii Solis*, *ait Seneca epiſt.* 41. *contingunt quidem terram, ſed ibi ſunt, unde mittuntur. Sic animus magnus & ſacer in hoc demiſſus eſt corpus, ut propiùs divina noſcamus, converſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ*, quæ ſumma eſt ſapientia. 11. Qui oculorum aciem fixiùs ſoli obvertunt, excæcantur, unde Lucretius:

Sol etiam cæcat, contrà ſi cernere pergas.

Id accidit illis, *qui volunt plus ſapere quàm oportet* Rom. 12. Scrutantur altiora ſuo captu, &, ut quidam loquitur, veritatem quærunt in vanitate; ideò curioſitatis temerariæ meritas dant pœnas, & juxta Apoſtolum Rom. 1. *in reprobum ſenſum à Deo traduntur.* 12. Sol hortator eſt laboris & monitor operum. Oriens manè, tacitè quaſi nos ſalutat, & inclamat: Surgite mortales, excutite ſomnum: nox tranſiit, dies illuceſcit; en lucem vobis affero, lætitiam, vitam; ſurgite & evigilate mecum: ad opus, ad labores honeſtos, ad virtutis & ſapientiæ ſtudium vos accingite. En ego vobis iter præeo, imò facem præfero, & prælucco, me ſequimini, me imitamini. Et quid aliud facit Sapientia, de qua Prov. 8. *Nunquid non Sapientia clamitat, & Prudentia dat vocem ſuam?* Et quid clamat? ſequitur ibidem: *O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum. Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes animadvertite: accipite diſciplinam meam, & non pecuniam: doctrinam magis, quàm aurum eligite. Qui manè vigilant ad me, invenient me.* Id adeò priſci Romani obſervârunt, ut in more poſitum habuerint, *Solem orientem* ſalutare. Agunt id ipſum Sapientiæ ſtudioſi; primo diei crepuſculo evigilant, & Solem orientem ſalutant: hujus radiis non excitantur magis corpora, quàm illuſtrantur & caleſcunt animi ad artes liberales addiſcendas, & ingenii labores proſequendos.

Atque

Digitized by Google

Atque hæc de Apolline ſeu Phœbo; cujus ſatellitium feſtiviſſimè deſcribit Ovidius 2. Metam.

------ purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio *Phœbus*, claris lucente ſmaragdis.
A dextra, lævâque *Dies*, & *Menſis*, & *Annus*,
Seculáque, & poſitæ ſpatiis æqualibus *Horæ*.
Vérque novum ſtabat, cinctum florente corona;
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat:
Stabat & *Autumnus*, calcatis ſordidus uvis:
Et glacialis *Hiems*, canos hirſuta capillos.

SYMBOLUM XCII.

Saturnus.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Saturni ſimulacrum. Cur ſenex: barba promiſſa? quid falx? ſerpens? lapis in ore? clepſydra in capite? 2. Tempus & Occaſio. 3. Bonus Princeps per Saturnum indicatur. 4. Item tyrannus. 5. Lex magis, quàm Rex, obſervanda. 6. Janus bifrons & quadrifons.

Cœli & *Veſtæ* Saturnus fuit filius, *Opim* ſive *Rheam* (*Cybelem* alii dicunt, aut *Tellurem*) ſororem matrimonio ſibi conjunxit. Parens fuit Jovis, Junonis, Neptuni & Plutonis. Nomen hauſit à *Saturando*, eò quòd devorandis filiis fuerit ſaturatus; aut quia Senex ſatur fuit annis. Alii malunt eum à *Satu* fuiſſe appellatum, quod ſtercorationi & agriculturæ præſit, unde Sterculius & Sterculinus cognominabatur. Græcis κρόνος ſeu χρόνος, id eſt, *Tempus* dicitur. Fratrem habuit *Titanem*, majorem natu, qui cùm parenti, ut par erat ſuccedere deberet, animadvertens tamen matrem, ſororésque in Saturnum proniores eſſe, jure ſuo ceſſit, ea tamen lege, ne Saturnus prolem maſculam tolleret (ſeu educaret) ſed regnum ad ſuam ſtirpem rediret. Saturnus igitur ex pacto cum fratre inito, liberos ſuos maſculos, ubi primùm nati eſſent, devoravit.

voravit. Verum cum Ops uno partu Jovem ac Junonem edidiſſet, Junonem quidem Saturno oſtendit, Jovem verò clàm nutriendum ablegavit, adhibitis interim Corybantibus Sacerdotibus ſuis, qui cymbalorum, tympanorúmque pulſu obſtrepebant, ne pueri vagitus audiretur. Cæterùm Saturno natum recèns filium depoſcenti, Ops lapidem oſtendit pannis involutum, eúmque ſuum eſſe partum dicebat; quem ille arreptum, continuò in ventrem abſtruſit. Poſthæc cùm Neptunum illa peperiſſet, eum quoque clàm Saturno educandum curavit. Tertiò denique enixa gemellos Plutonem & Glaucam, hanc rurſus marito monſtravit, illum autem abſcondit. Verùm detectâ tandem fraude, ubi Titan reſcivit, fratri prolem maſculam fuiſſe progenitam, ſuóſque ea ratione pelli ſucceſſione regni, unà cum filiis, qui *Titanes* à patre vocati, bellum adversùs Saturnum ſuſcepit; cuius exitus is fuit, ut victoriâ potitus Titan, Saturnum, Opémque (Opim juxta quosdam) utriusque ſororem in ſuam poteſtatem redactos muro incluſerit, donec Jupiter adultus, devictis Titanibus, eos liberavit. Exinde Saturnus ab Oraculo didicerat, fore ut à filiis regno pelleretur, inſidias Jovi ſtruxit: ſed hic iis deprehenſis, patrem cæleſti regno pepulit: Ille in Italiam profugit, ubi aliquamdiu apud *Janum* regum antiquiſſimum latitavit: unde ea pars Italiæ *Latium* eſt dicta. Saturno regnante auream fuiſſe ætatem Poëtæ fabulantur, terrámque ſua ſponte, expertem vomeris & aratri peperiſſe fruges, communésque id temporis, & nullis diſtinctas limitibus, agrorum poſſeſſiones fuiſſe. Vide Symbolum 8.

Ethica.

I. (*a*) Saturni ſimulacrum antiquis pingebatur homo ſenex, calvus, prolixâ barbâ, curvus, triſtis & pallidus, modò nudo, modò obvelato capite; dextram armabat falx, ſiniſtra ferebat ſerpentem, qui mordicus caudam apprehendens, circuli figuram repræſentabat. Nihil horum myſterio caruit. (*b*) Per *Senem Tempus* deſignabant, inter res cæteras huius orbis antiquiſſimum: nam reliquis intereuntibus, Tempus manet. *Caput* modò obvolutum, modò detectum oſtendit, multa tempore velari, ac velut oblivione obtegi; multa aperiri etiam tempore, quæ diu latuerunt. (*c*) *Barba* prolixa ſignificat *Sapientiam*; nam juxta Thaletem, Tempus omnium eſt ſapientiſſimum, quia cuncta reperit, eruítque. Eius filia eſt *Veritas*. (*d*) *Falx* illi velut ad res naſcentes præpu-

Bbbb tandas

(*a*) *Saturni Simulacrum quid indicet.* (*b*) *Senex* (*c*) *Prolixa barba.* (*d*) *Falx.*

tandas tribuitur, cùm omnia tempore occidant & metantur. (*e*) *Serpens* orbicularis additur, quòd rebus pereuntibus, & tempora nova, & res aliæ in orbem, veluti perpetua revolutione ſuccedant. Horatius de arte Poët:

---- ---- Mortalia facta peribunt;
Multa renaſcentur, quæ jam cecidere; cadéntque
Quæ nunc ſunt in honore.

Serpens in ſe revolutus ideo quoque Temporis ſignum eſt, quòd tacitè proſerpat, & nullo edito ſtrepitu dilabatur; vel quòd annus ſeipſum fugiens, ſéque ſequens inſtar ſerpentis in orbem glomeretur, ínque ſe ipſum redeat. Virgilius:

Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.

Item hoc Symbolo exprimitur æternitas, quæ inſtar circuli, principio caret & fine: nulla ſui parte incipit, nulla deſinit. Extremum verò caudæ, ſerpentis ori inſeritur, & occultatur, quòd tempora nobis incognita & incerta ſint: *Præſens* quippe cùm inſtabile ſit, & velociſſimè tranſcurrat, vix percipitur; *Præteritum* intueri non poſſumus: *Futurum* longè minùs, quia nondum exiſtit, & eius finis prorſus eſt incognitus. (*f*) *Lapidem* devoravit Saturnus, quia Tempus omnia conſumit, etiam ferrum & lapides. Verè Poëta:

Septena quæ miracula
Jactabat antè mundus:
Septena ſunt ludibria,
Et nobiles chimæræ.

Etiam (*g*) *clepſydra* imponitur Saturni vertici, & alæ junguntur humeris, quo ſignificetur velocitas Temporis. Seneca

Volat ambiguis mobilis alis
Hora.

Et Maro:

Stat ſua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ.

Et Ovidius 15: Metam.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen; neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed & unda impellitur unda,
Urgetúrque eadem, veniens urgétque priorem.
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur,

Et

(*e*) *Serpens.* (*f*) *Lapis pro cibo.* (*g*) *Clepſydra.*

Et nova ſunt ſemper: nam quod fuit antè, relictum eſt,
Fitque, quod haud fuerat: momentáque cuncta novantur.

II. *(h)* Celebrata eſt illa Pittaci, unius è ſeptem Græciæ ſapientibus ſententia: *γνῶθι καιρὸν*, noveris tempus. Neque ſine cauſa veteres *Opportunitatem* ſeu *Occaſionem* divinitate donârunt. Eius deæ fuit hæc effigies: Virgo inſiſtebat rotæ pennatis pedibus, ſéque ipſam in orbem celerrimo gyro circumagebat, priore capitis parte capillis longis hirſuta, poſteriore glabrâ, ut illâ facilè prehendi queat, hac nequaquam; hinc verſiculus:

Fronte capillatâ, pòſt eſt Occaſio calva.

Eius comes dicitur eſſe *Metanæa* ſeu *Pœnitentia*: nam ſemel elapſam fruſtra ſuſpires, revocéſque. Quapropter Theophraſtus, Laërtio teſte, ſemper in ore habebat, *nullum eſſe ſumptum pretioſiorem tempore*. Egregiè de hoc argumento Seneca epiſt. 9. Ita fac, mi Lucili, vindica te tibi, & tempus, quod adhuc aut auferebatur, aut ſurripiebatur, aut excidebat, collige & ſerva. Perſuade tibi hoc ſic eſſe, ut ſcribo: quædam tempora ſurripiuntur nobis, quædam ſubducuntur, quædam effluunt: turpiſſima tamen eſt jactura, quæ per negligentiam fit. Omnia aliena, tempus tantùm eſt noſtrum. Ad pretium Temporis indicandum Antiqui tres diei partes hoc modo repræſentabant. Tres virgunculæ, id eſt, *Horæ* ad cæli fores excubandi ſervant vices. Prima eſt *Aurora*, veſte rubicunda, clepſamidion, quod fluere incipiat, tenens manu. Secunda *Meridies*, candido habitu, ſciothericum, ſeu horologium *Solare* dextrâ præferens. Tertia, *Veſpera*, ſpadicea veſte, horologium rotatile geſtans ponderibus devolutis. Qui ſapit, labentes arenulas, fugientem umbram, rotularum devolutionem obſervat tempeſtivè. Seneca lib. 1. de benef. c. 3. Scribit, *Charites* ſive *Gratias & Horas* (quæ occaſionis ſunt Symbolum) iiſdem parentibus eſſe prognotas, ſcilicet Jovis & Eurynomes (nempe Themidis ſeu Pulchræ Legis) filias eſſe; *Horas* quidem Seniores, *Gratias* verò juniores: ut ſignificarent Veteres, Gratias Horis, id eſt, occaſioni quaſi ſubeſſe, abſque ea pendere, adeò ut dilationem non ferant, ſed horis opportunis præſtari debeant aut admitti. Siracides monet c. 14. *Non defrauderis à die bono, & particula boni doni* (alii legunt, *boni diei*) *non te prætereat*. Græcè *μερὶς ἐπιθυμίας ἀγαθῆς*, particula boni deſiderii, quaſi dicat: In hac vita brevi quia curris ad æternitatem, cave ne ulla verorum bonorum cupido, tibi à Deo immiſſa, tuô vitiô cadat irrita & caſſa.

 (i) III.

(h) Tempus & Occaſio.

(*i*) III. Saturnus, inquit Feſtus, inter veterrimos Italiæ deos colitur, qui frugum Repertor, quíque eas gentes primus docuiſſe creditur ſationes. Fuit autem antiquorum hominum tanta ſimplicitas, ut venientes ad ſe advenas (quemadmodum Saturnus ad Janum venit) qui modò conſilio atque ſapientia præditi ad inſtruendam vitam formandóſque mores aliquid conferrent, quòd eorum parentes atque originem ignorabant, *Cœlo* & *Terra* editos non ſolùm ipſi crederent, verùm etiam poſteris affirmarent: velut hunc ipſum Saturnum, Cœli & Terræ filium eſſe dixerunt. Aurelius Victor de orig. gentis Rom. De Saturno Maro 8. Æneid.

Primus ab ætherio venit Saturnus olympo,
Arma Jovis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile, ac diſperſum montibus altis
Compoſuit, legéſque dedit, Latiúmque vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris:
Aureáque (ut perhibent) illo ſub rege fuere
Sæcula: ſic placida populos in pace regebat.

En notas boni ac ſapientis Principis in Saturno, de quo Juſtinus lib 43. Italiæ cultores primi Aborigines fuere? (quaſi ſine origine, quòd eorum majores neſcirentur) quorum Rex Saturnus tantæ juſtitiæ fuiſſe traditur, ut neque ſervierit ſub illo quiſquam, nec quidquam privatæ rei habuerit: ſed omnia communia & indiviſa omnibus fuerunt, velut unum cunctis patrimonium eſſet. Ob cuius exempli memoriam cautum eſt, ut feriis Saturnalibus exæquato omnium jure ſervi cum dominis recumbant. Hæc ille.

IV. (*k*) Alii per Saturnum exprimi volunt tyrannum avarum, ſuperbum, crudelem, qui in ſuummet ſæviat ſanguinem, gaudeátque aſpergi ſubditorum cruore: qua de cauſa Carthaginenſes uſque ad excidium ſuæ urbis pueros ingenuos Saturno immolabant, autore Curtio de geſtis Alexandri. Fingebatur ejus ſtatua ærea, manibus porrectis; ſub ea fornax ſuccendebatur; puer brachiis inſertus, dum lento ignis vapore contrahebatur & torrebatur, ridentis ſpeciem exhibebat: tibiis interea & tympanis concrepantibus, ne ejulatus exaudiretur. Atque hoc ipſum eſt, quod alibi diximus pravæ educationis ſymbolum. Nam dum puer manibus, ut dicitur, geſtatur, dum ſinu fovetur, dum indulgenter nimis & molliter habetur, quaſi ridendo & canendo ſuaviter in brachiis com-

(*i*) *Bonus Princeps.* (*k*) *Tyrannus.*

Digitized by Google

comprimitur, & quaſi catulus ſimii amandò ſuffocatur. De hoc idolo ſæpius fit mentio in divinis litteris, & *Moloch* appellatur.

Saturnum quoque exprimunt, quicunque tyrannicè regnant, quales ſunt turpiſſimi Mahometis ſectatores, qui regnandi libidine, non aliter quàm lupi graſſantur in fratres, filios, parentes.

Pulſus à Jove Saturnus, & catenis adſtrictus in tartaro, ut aliqui poëtarum fingunt, indicat, juſto denique talione pœnas dare ſanguiſugas, & crudeles innocentum oppreſſores.

V. (*e*) Sed quomodo ſub Saturno ſanctiſſima legum majeſtas, & vis æquitatis viguit, quod ſupra indicavimus, cùm ipſe necando filios, ipſius naturæ vincula tam nefariè violârit? Reſpondens Mythologus lib. 2. c. 1. At illud, inquit, ſcire convenit, homines tunc ſimplices, non ad Saturni exemplum vivere ſolitos, ſed ad legum ab ipſo inſtitutarum rationem. Semper enim fuit is regnantium furor, ut cùm vel filius, vel frater, vel conjunctus in aliquam ſuſpicionem inciderit, corruant è veſtigio omnia naturæ vincula, nec quidquam magis periculoſum eſt, aut minùs conſtans, quàm regnantium amicitia. Huc accedebat, quòd homines in imperio conſtituti, ſeveriſſimè cæterorum vitia puniant, quibus ipſimet ſunt obnoxii, neque comites habere ſcelerum facilè patiantur. Quòd verò aureâ Saturni ætate, flumina lactis & nectaris fluxiſſe, damas cum canibus, oves cum lupis luſiſſe feratur; ſignificârunt veteres, tunc temporis viros bonos, legum patrociniô tutos à ſicariis & rei alienæ raptoribus fuiſſe, rectúmque magis ſua ſponte, quàm Principum ductu & exemplo coluiſſe.

VI. (*f*) Quòd autem Saturnus in exilio non tantùm ipſe ſuperbos & feroces ſpiritus depoſuerit, ſed etiam in genus humanum beneficus, ſationem primus docuerit Italiæ incolas; docetur, rebus adverſis mitigari ingenia aſpera, & à *neceſſitate* bonas extundi artes. Hoſpitalitatis quoque prœmium, inſigne tulit Janus, dum fruges noviter inventas fertili ſegete meſſuit, & poſt mortem inter deos translatus eſt, templúmque habuit Romæ, à Numa Pompilio poſitum, quod tempore belli patebat, tempore pacis claudebatur; unde *Patulcius* & *Cluſius* cognominabatur. *Bifrons* etiam fuiſſe dicitur, quòd ætatis ſuæ prudentiſſimus præterita ſciret, & futura prævideret. Vel etiam, quòd temporum Præſes, annum aperiat & claudat. Vel, quòd Principi neceſſaria ſit prudentia, quâ bello & pace pervideat, perpendátque, quid è re ſit.

(*e*) *Non tam Rex, quàm lex pro exemplo habenda.* (*f*) *Ianus bifrons, aut quadrifrons cujus rei Symbolum.*

Unde quidam Janum *quadrifrontem* fecere, quaſi in quatuor mundi plagas oculos, animúmque vertentem; ne quid improviſum accidat, eveniátque. Sunt verò quatuor maximè partes *Prudentiæ*. 1. *Aſtutia* mentis, quâ rebus in dubiis cautum capiatur conſilium, & acutè diſpicitur ac dijudicatur, quid bonum, quid malum, quid inutile, quid commodum ſit. *Verſutia* nomen aſſumit, cùm in malum, & varias ſimulationes ſe contulerit. 2. *Memoria*, quâ repetit animus, quæ fuerunt, ut ex præteritis ſapiat. 3. *Intelligentia*, per quam perſpiciuntur, quæ cuique rei tractandæ conveniant; cujus contrarium *Ignorantia* & *Socordia*. 4. Providentia, quæ futura ſpectat, maturè conſilium capit vel bona perſequendi, vel mala avertendi, aut æquo animo tolerandi. Plura poſſent de Saturno, ejúſque hoſpite Jano afferri, niſi redirent aliis locis, hic dicenda. De Planeta, cui Saturno nomen, nihil attinet meminiſſe; cùm ejus natura, conſtitutio, circumvolutio, effectus magis pertinęant ad Mathematicos & Phyſicos, quàm ad Poëtas & Ethicos, ad quos Symbola noſtra referimus. Libet de Saturno falcato ſene, & infantem devorante, breve carmen apponere:

Annorum dirus pater, Annorúmque necator,
Quæcunque ediderit Tempora, Tempus edit.
Magnorum largitor opum, largitor honorum,
Omnia quæ donat, devorat iſte ſenex.
Heu quid opes, quid regna? tuum nihil eſt niſi virtus;
Hic vorat illa ſenex; hunc vorat iſta ſenem.

SYMBOLVM XCIII.

Iupiter, Rex Cælicólûm,

Ex Variis.

Ethicê.

1. Apes ſymbolum regiæ dignitatis & beneficentiæ. 2. Simulacrum Jovis, fulmen, aquila, notæ boni Principis. 3. Cur etiam innocentes feriantur fulmine. 4. Aquila Symbolum regium. 5. Clementia regentium. 6. Pſeudopoliticæ ſeveritas. 7. Malum Principis exemplum.

O*Pis* & *Saturni*, ut diximus, Jupiter fuit filius, eodem cum Junone partu editus, & à matre, clàm marito, commiſſus *Curetibus* ſeu *Corybantibus*, è Phrygia in Cretam profectis, educatus eſt in montis antro, cui nomen *Dicte*, quem montem poſtea Corybantes, ab appellatione relictæ ſedis in Phrygia, etiam *Idam* nominârunt. Erant hi Sacerdotes *Cybeles* ſeu *Rheæ* aut *Opis*, qui ſpiritu afflati entheo, tumultuoſa armorum agitatione, cum ſtrepitu, fragore, cymbolis, tympanis, tibiis, vociferatione in ſacrificiis uti ſoliti ſunt, ut præſentes perterrefacerent, deæque reverentiâ ac metu implerent. Dicti ſunt Corybantes à Corybante, Jaſonis filio, qui primus ea ſacra in Phrygia inſtituit. Κούρητες ſeu *Curetes* vocabantur, vel ἀπὸ τῆς κουρᾶς, hoc eſt, à tonſura; anteriorem enim capitis partem detonſam geſtabant, ne hoſtes, eos cæſarie apprehendere & violare religionem poſſent; vel ἀπὸ τῆς κουροτροφίας, à nutritione pueri, eò quòd Jovem aluiſſe dicantur. Hi igitur ſacrificuli pulſu ac ſtrepitu concrepabant, ne vagitum pueri Jovis exaudiret Saturnus. Ferunt apes ſecutas ſonitum Curetum, advolâſſe ad cunas, Jovémque paviſſe, uti canit Virgilius 4. Georg.

> Nunc age, naturas apibus quas Jupiter ipſe
> Addidit, expediam, pro qua mercede canoros
> Curetum ſonitus, crepitantiáque æra ſecutæ
> Dictæo cœli regem pavere ſub antro.

In illius prœmium nutricationis, admirabilis eſt apibus collata indoles; extátque ejus beneficii memoria etiam in colore aureo, in quem mutavit

mutavit eas Jupiter, cùm priùs eſſent ferrugineo. Alii referunt, *Amaltheam* & *Meliſſam*, Meliſſi Cretenſium regis filias, Jovem puerum lacte & melle nutriviſſe: unde, cùm adoleviſſet Jupiter, capræ pellem ad perpetuam rei memoriam ſcuto ſuo accommodavit, & ob lactis acceptum beneficium, inter aſtra *Capram* retulit, ſcutúmque Jovis, & exinde etiam Palladis, *Ægis* à Græcis ſcriptoribus vocatum eſt, nam αἴξ capram ſignificat. Hinc Jupiter ipſe dictus eſt *Ægiochus*, id eſt, habens ægida, quam induit & concutit, *cùm cœlum tonat omne tumultu*;

Et pater omnipotens denſa inter nubila telum
Contorquet.

Nutricibus verò præmium officii alterum Capræ cornu donavit, cum adjecta facultate, ut quidquid is optaret, qui illud haberet, ſive cibus deſideraretur, ſive potus, continuò ex eo naſceretur. Cæterum Jupiter ætate provectior cùm cognoviſſet, etiam tunc patrem vitæ ſuæ inſidiari, regno eum cœleſti pepulit, Mundíque imperium cum fratribus *Neptuno* & *Plutone*, ſorte diviſit. Ac Jovi quidem cœli & terræ, Neptuno Maris, Plutoni inferorum regnum obtigit. Vetus ea de re diſtichon:

Jupiter aſtra, fretum Neptunus, tartara Pluto
Regna paterna tenent: tres tria; quiſque ſuum.

Junonem deinde ſororem ſuam Jupiter duxit uxorem, quæ ei *Vulcanum* peperit, de quo inferiùs. Neque verò Jupiter, regno per vim potitus, inſidiatoribus poſtea caruit: de qua re in Gigantomachia egimus. Nam regna ſcelere parta, ſine metu non poſſidentur: Et auſi poſtea ſunt facere homines, quod exemplo docuit Deus.

Ethica.

I. (*a*) Apes in ore Jovis infantis mellificantes, ſunt Symbolum benignitatis, affabilitatis, beneficentiæ; quæ virtutes regem, qualis erat futurus Jupiter, comprimis decent. De Joſia, Rege Hebræorum longè optimo memorat Eccleſiaſticus c. 49. *Memoria Ioſiæ in compoſitionem odoris facta, opus pigmentarii: In omni ore quaſi mel indulcabitur eius memoria.* Mel etiam ſapientiæ Symbolum eſt, de quo Prov. 24. *Comede fili mi mel, quia bonum eſt, & favum dulciſſimum gutturi tuo: ſic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ, quam cùm inveneris, habebis in noviſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit.* Id eſt, conſequêris ea ſuo tempore, quorum jam prognoſtica

(*a*) *Apes ſymbolum regiæ dignitatis & beneficentiæ.*

Digitized by Google

prognoſtica in infantia præceſſerunt. De Platone Val. Max. lib. 1. c. 6. Apes inquit, æternæ felicitatis indices extiterunt, dormientis in cunis parvuli ori mel inſerendo. Hieroni quoque, poſtea Siciliæ Regi, juſſu patris expoſito, propterea, quòd ex ancilla natus eſſet, apes in os mella ingeſſerunt. Quô oſtentô pater ab aruſpicibus admonitus, filium recepit, moribúsque & diſciplinis erudiendum curavit, per quas poſtea ad præmonſtratam Regni majeſtatem facilè pervenit. Plin. lib. 11. cap. 5. Apis etenim regiæ dignitatis Symbolum eſt: nam apum Rex vel aculeo caret, vel eum ad offenſionem minimè exerit, præcipua regis virtus clementia. Hinc emblema: Rex apum coronatus inter apes circumvolantes, cùm inſcriptione: *Majeſtate tantùm.*

II. (*b*) Simulacrum Jovis olim effingebatur, Rex in throno eburneo ſedens, *ſceptrum* ſiniſtrâ, *fulmen* dextrâ tenens, *Gigantes* pedibus ſubſternens, juxtà *Aquilâ*, Ganymedem puerum alis ſuſtinente. (*c*) Quô ſignificatur, ſupremum cœli regem, æquiſſimum eſſe judicem, improbos ſententiâ mortis fulminantem, probos ad cælum extollentem. Fulmen, perpetuum Jovis geſtamen, ut Pierius loquitur, regiam potentiam & majeſtatis reverentiam denotat. Quid enim validius ad penetrandum, diſſipandum, conterendum? Apelles Alexandrum cum fulmine pinxit, ob victorias, famámque celerrimè per ultimas terrarum oras propagatam. Et Scipiadæ dicti ſunt *fulmina* belli, ob militarem fortitudinem. Fulmen per nubes prorumpens, cum lemmate: *vim viribus*, nempe perfringo & repello. *Divûm pater, atque hominum Rex*, Jupiter appellatur à Poëtis, qui cuncta ſupercilio ſuo movet,

Divóſque, mortaléſque turbas
Imperio regit unus æquo.

De cuius majeſtate Maro 10. Æneid.

Tum pater omnipotens, rerum cui ſumma poteſtas,
Infit: eo dicente deûm domus alta ſileſcit,
Et tremefacta ſolo tellus; ſilet arduus æther.
Tum Zephyri poſuere, premit placida æquora pontus.

Notandum eſt illud eiusdem Poëtæ:

-------- Rex Jupiter omnibus idem.

Æquiſſimus ſcilicet, & ſine partium ſtudio: nullo pauperis & divitis, nobilis & ignobilis diſcrimine. Pertinet hoc ad ſapientiam & juſtitiam Principis. Id quod Jupiter oſtendit in judicio, in quo Venus hinc filia, inde ſoror & uxor Juno diſceptârunt, Æneid. 10. ubi profeſſus eſt,

(*b*) *Simulacrum Iovis.* (*c*) *Fulmen, aquila.*

ſe *Troſanis*, *Rutuliſque* (pro his enim Juno, pro illis ſtabat Venus) eundem futurum. In eadem controverſia Dearum ſuos Jupiter affectus inſigniter temperavit ac texit, fecitque, quod de Ænea canit idem Poëta.

Spem vultu ſimulat.

Tiberius Cæſar, ut Xiphilinus eſt auctor, dictitabat, Principis animum nemini cognitum eſſe oportere: qui proinde ſic affectus ſuos occultò tenebat, ut quæ cupiebat, nunquam ferè diceret, & cum oratione eius mirè pugnaret voluntas ac deſiderium. Deteſtabatur, quod expetebat maximè; & quod oderat, diſſimulabat. Iraſcebatur nulla re conturbatus: iratus tranquilliſſimo, æquiſſimóque animo eſſe putabatur: Hæc ille. Jupiter certè etſi non ignorabat, quæ fata Latinos eſſent preſſura; ita tamen animi ſui ſenſa diſſimulavit, ut naſutiſſimæ deæ eius conſilia odorari non poſſent. Noverunt hanc artem, quicunque Politicen noverunt.

III. (*d*) Sed ad fulmina tonantis redeamus, & Senecam audiamus, Natural. quæſt. lib. 2. c. 42. ac ſeq. Quid tam imperitum eſt, inquit, quàm credere fulmina Jovem è nubibus mittere, columnas, arbores, ſtatuas ſuas nonnunquam petere, ut impunitis ſacrilegis, percuſſis ovibus, incenſis aris, pecudes innoxias feriat; & ad ſuum concilium à Jove deos, quaſi parùm in ipſo conſilii ſit, advocari? illa læta & pacata eſſe fulmina, quæ ſolus excutiat: pernicioſa, quibus mittendis major Numinum turba interfuerit? Si quæris à me, quid ſentiam, non exiſtimo tam hebetes fuiſſe, ut crederent Jovem, aut non æquæ voluntatis, aut certè minùs paratum eſſe. Nam cùm emiſit ignes, quibus innoxia capita percuteret, ſcelerata tranſiret, utrum putas? an noluit juſtiùs mittere, an non ſucceſſit? Quid ergo ſecuti ſunt, qui hoc dicebant? Ad coërcendos imperitorum animos, ſapientiſſimi viri judicarunt, utile eſſe, in tanta ſcelerum audacia, etiam innocentiam metu percelli.

IV. (*e*) Nunc quid *Aquila*, quæ Jovi arma in gigantes pugnanti ſubminiſtravit, unde & *armiger* ales dicta eſt, ſymbolicè doceat, exponamus. Oculis aquilinis, longiſſimè aciem porrigentibus, quis neſcit maximam ineſſe perſpicacitatem? Pertinet hoc ad reges, Principes, magiſtratus, oculos ut mentis acriter intendant, & quæ prodeſſe ac obeſſe poſſint, procul proſpiciant. Aquilæ pullos ad ſolem explorare feruntur, & nido deturbare, tanquam degeneres, qui nictantibus eum oculis intuentur. Eſt hic genius altarum mentium: fortes creantur fortibus, nec progignunt generoſæ aquilæ imbelles columbas, naſcuntur quidam ad ſceptrum; alii

(*d*) *Cur innocentes quoque feriuntur fulmine?* (*e*) *Aquila Symbolum regium.*

alii ad ſtivam. Aquilæ, teſte Pierio lib. 19. alites ſunt, unde regnorum auguria ducuntur. Aquila C. Mario conſulatum præſignificavit: Octaviano Cæſari panem de manu abſtulit, Romanum imperium dedit. Supra Alexandri M. caput placidè volitare viſa, victoriarum præſagium fuit. Mentionem aquilæ facit Ezechiel c. 17. *Quæ magnarum alarum & longo membrorum ductu venit ad Libanum, & tulit medullam cedri &c.* ſcilicet Nabuchodonoſor Rex Chaldæorum Proceres & nobilitatem Judaicam in captivitatem abduxit Babylonem: Ungues aquilæ rapinam, alæ celeritatem, varietas & copia plumarum numerum & varietatem nationum in exercitu Chaldaico, corporis moles, robur & potentiam ſignificant. Eiuſmodi Aquilæ omnibus ſæculis quatuor mundi plagas circumvolarunt, & rapinas egerunt. Quales olim Romani fuere, qui pro Symbolo pinxerunt *Aquilam fulmini inſiſtentem*, oſtendentes, Romanum imperium armis partum, armis conſervari. Idem ipſorum ſigna ac vexilla militaria, aquilam præferentia, loquebantur.

V. (*f*) Sed mitior cæteris Auguſtus Cæſar, in inſignibus Aquilam habuit ſuper quernam coronam inter duas lauros ſtantem: quod erat profiteri, ſe imperio, victoriiſque ad civium defenſionem uſurum. Carolus V. & Maximilianus II. Auſtriacus in Symbolis expreſſerunt Aquilam fulmini inſidentem, cui ramus olivæ additur, cum lemmate: *Temperata durant.* Antoninus Pius, Imperator optimus fulmen in toro ſeu pulvinari collocavit, in ſignum clementiæ, cuius fama ante omnia Principi colligenda. Supplicium & acerbitas vel mitiſſimos animos exaſperat; animalium ferociſſima blandiendo cicurantur. Philippus Rex Macedonum, cùm ſubactis Græcis quidam autores eſſent ei, ut civitates præſidiis contineret, ne deficerent: Malo, inquit, diu bonus & commodus, quàm brevi tempore ſeverus dominus appellari. Nihil enim violentum eſt diuturnum. Nihil pulchrius, ait Seneca lib. 2. de clem. c. 3. in faſtigio collocatis, quàm multarum rerum veniam dare, nullius petere. Conſonat Ovidius:

Sit piger ad pœnam Princeps, ad præmia velox,
Et doleat, quoties cogitur eſſe ferox.

Idem alibi:

Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.

Sapientiſſimè Hebræus Rex: *Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementiâ thronus eius.* Prov. 20. Alexander verè Magnus impe-

(*f*) *Clementia regentium.*

Digitized by Google

imperium ſuum hac virtute ſtabilivit; quæ tanta in eo fuit, ut Darius Perſarum Rex manus ad cælum tendens precaretur: *Dii patrii primùm mihi ſtabilite regnum; deinde, ſi de me jam tranſactum eſt, precor, nequis potiùs Aſiæ Rex ſit, quàm iſte tam juſtus hoſtis, tam miſericors victor.* Curt. lib. 4. c. 26. Alexandro par Julius Cæſar, rerum potitus, ſtatuas Pompeij dejectas, honorificè repoſuit. Tum Cicero, Cæſar, inquit, dum Pompeii ſtatuas reponit, ſuas ſtabilit. Plut. in Apophth. Sapienter Salluſtius in bello Jugurthino: Non exercitus, neque theſauri præſidia regni ſunt, verùm amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas; officio ac fide parantur.

VI. (g) Errant ergò Pſeudopolitici & Machiavelliſtæ, quorum hæc ſunt principia & axiomata, quæ Principibus inſtillant: *Subditos preme, ne rebellent: eos tributis aggrava, ut eorum paupertate te dites & robores: metu eos opprime: oderint, dum metuant. Eis vires, opes, & animos adime, ut ſervos tibi facias & mancipes: arcibus urbes doma, ut ſemper ſint ſub fulmine.* Vidit meliora, docuitque Seneca, Neronis præceptor, qui ad eundem ſcribens lib. de Clement. Non eſt opus, inquit, latera montium abſcondere multiplicibus muris, ac turribus ſepire: ſalvum regem clementia in aperto præſtabit; crudelitas hoſtes multiplicat. Obſecutus huic monito Nero, initio imperii, cùm rei cuiusdam capitis damnati ſententiæ ſubſcribendum eſſet, exclamavit: *Vtinam neſcirem litteras!* Felix, ſi media & ultima primis reſpondiſſent. Theodoſius Junior rogatus, cur neminem eorum, à quibus lædebatur, mulctaret, reſpondit: *Vtinam liceret mihi & mortuos ad vitam revocare!* Alphonſus Arragonum Rex nimiæ lenitatis inſimulatus, dixit: *Malo multos meâ clementiâ & manſuetudine ſervare, quàm paucos mea ſeveritate perdere.* Egregiè hoc, & ad genium Auſtriacæ gentis, quam in ſuam potentiam & tot regna laus clementiæ provexit. Malus cuſtos diuturnitatis eſt metus; benevolentia valet ad perpetuitatem. Qui ſe volunt metui, neceſſe eſt, ut ipſi metuant quàm plurimos. Metuatur ergo Jupiter *Tonans, Fulminans, Vltor;* ſed magis colatur & ametur Jupiter *Cuſtos, Conſervator, Opitulator*, unde nomen habet, ſcilicet à *juvando*.

VII. (h) Sed quid? Jupiter Rex Divûm, hominúmque, ut libidini ſerviret, in varias animalium formas abiit. Quis hoc de ſummo deo vel auſus eſt credere, vel fingere? Poëtæ. Senecam audiamus c. 26. de vita beata. Sic veſtras hallucinationes (imperitos philoſophiæ Stoicæ alloquitur) fero, quemadmodum Jupiter Optimus, Maximus ineptias

(g) *Pſeudopoliticus error, nimia ſeveritas.* (h) *Exemplum malum Principis.*

ineptias poëtarum; quorum alius illi alas impoſuit, alius cornua: alius, adulterum illum induxit & abnoctantem: alius ſævum in deos, alius iniquum in homines: alius raptorem ingenuorum, corruptorémque, & cognatorum quidem: alius parricidam, & regni alieni, paternique expugnatotem. Quibus nihil aliud actum eſt, quàm ut pudor hominibus peccandi demeretur, ſi tales deos credidiſſent. Sapienter hæc & verè. Eiusmodi nequam fuit, de quo S. Auguſtinus lib. 2. de civit. c. 7. Flagitioſus adoleſcens ſpectabat fabulam pictam in pariete, ubi inerat pictura hæc: Jovem quo pacto Danaës miſiſſe ajunt in gremium, aureum imbrem. Atque ab hac tanta autoritate adhibet patrocinium turpitudini ſuæ, cùm in ea ſe jactet imitari deum. Deſcribit Nebulonis illius verba Terentius, in Eunucho ita loquentis:

Suſpectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura hæc, Jovem
Quo pacto Danaës miſiſſe ajunt quondam in gremium, imbrē aureū.
Egomet quoque id ſpectare cœpi. Et quia conſimilem luſerat
Jam olim ille ludum, impendiò magis animus gaudebat mihi,
Deum ſeſe in imbrem convertiſſe, atque per alienas tegulas
Veniſſe, clàm per impluvium, fucum factum mulieri.
At quem deum? qui templa cæli ſumma ſonitu concutit:
Ego homuncio hoc non facerem? ego illud verò feci, ac lubens.

En quid exempla poſſint, etiam afficta magnis auctoribus: habet enim hoc primum magna fortuna, ait in Panegyrico Plinius, quòd nihil tectum, nihil occultum eſſe patitur: Principum verò non modò domos, ſed cubicula ipſa, intimóſque receſſus recludit, omniáque arcana noſcenda famæ proponit atque explicat. Quò ſpectat Juvenalis illud:

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Eſſe ſolet, quantò major, qui peccat, habetur.

Et alius: Principes nunquam Soli peccant; plurimos trahit exemplum. *Neronis* profectò temulentia tantùm ad imitationem valuit, ut Roma ex urbe in popinam abiiſſe videretur. Libido, *Heliogabalo* autore, ſic crevit, ut ne Philoſophi quidem turpiſſimis voluptatibus intacti eſſent. Sævitia, *Commodo* gladiatorem agente, ita in mores hominum manavit, ut ipſæ feminæ gladiatorio cultu, & verò etiam audaciâ, in arenam procederent. Claudianum audi:

Scilicet in vulgus manant exempla Regentum:
Utque Ducum lituos, ſic mores Caſtra ſequuntur.

Cæterum meritò rident Arnobius & Lactantius ſuperſtitioſos gentilium deos, quorum turpiſſima flagitia ipſorummet cultores promulgant & decantant. Re ipſa diſcimus ex Jove, in varias ſeſe formas, fœdæ libidini explendæ vertentem, hominem huic vitio deditum, beſtiarum affectus & figuras animo induere. Pſaltes regius pronuntiat: *Homo cùm in honore eſſet* (hoc eſt, dignitate proximè ad Deum accederet) *non intellexit* (nobilitatem ſuam) *comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* (obbrutuit concupiſcentiis obſequendo, & mores belluinos ſequendo.) Diceres hominem rectæ rationi obtemperando, & ſuas cupiditates in officio continendo, quaſi quendam in cœlo Jovem eſſe: quam dignitatem quia brutis libidinibus ſubjecit, cum Jove in varias turpitudines, hoc eſt, beſtias, & pudenda dedecora abiiſſe. Sed de hac transformatione alibi. Satis de Jove; ad Neptunum convertamur.

SYMBOLVM XCIV.

Neptunus, maris Deus.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Vigilantia Principis. 2. Fortitudo Principis. 3. Prudentia. 4. Juſtitia. 5. Severitas cum clementia. 6. Auctoritas. 7. Indulgentia nimia. 8. Prudentia militaris. 9. Sapiens magiſtratus. 10. Triplex mare, in quo jactamur.

Filius, quod diximus, Saturni & Opis, Jovis frater erat Neptunus, quem cùm parvulum genitor devorare vellet, mater puerum in ovili abſconditum, opilionibus inter agnos educandum tradidit: ejúſque loco pullum equinum faſciis involutum, quem ſe peperiſſe ſimulabat, Saturno deglutiendum obtulit. Hic in orbis totius diviſione, maris regnum obtinuit; unde Deus eſt aquarum; & dicitur quaſi *Nantunus*, à nando, ut vult Cicero lib. de nat. deor. Tribuitur ipſi ſceptri vice *Tridens*, ferramentum tricuſpidatum, idque ob tres orbis Terrarum (nam quarta poſteriùs eſt inventa) partes, quas oceanus ambit. Vel

Digitized by Google

Vel quòd triplici polleat poteſtate ſeu facultate, ſcilicet *tollendi* æquoris, & *placandi*, & *ſervandi*. Vel quia *dulcibus*, *ſalſis*, *mediocribus* aquis (quales ſunt lacuſtres) imperet. Vxorem habuit *Amphitriten* (nomen hoc ab ἀμφιτρίβειν, hoc eſt, à circumterendo, quòd mare terram undique terat, & lancinet) multarum Nympharum matrem. Sunt autem Nymphæ deæ marinæ, quæ vocantur *Nereides* à *Nereo* & *Doride*, Neptuni filio & filia ſic dictæ; Nympharum aliæ vocantur *Naides*, vel *Naiades*, quæ ſunt fontium & fluviorum præſides (νάειν enim fluere ſignificat) & dulcibus immorantur aquis. Una ex præcipuis maris deabus *Thetis* eſt (ſeu Tethys) quam aliqui Nerei & Doridis filiam dicunt, uxorem *Oceani*, vel ipſius etiam Neptuni, ſcilicet ſecundariam. Ampliſſima eſt dei hujus familia, ſive mares ſpectes, ſive feminas, quos recenſet mythographus lib. 2. c. 8. Nos ex Poëtis notiores memorabimus. Chorum ducit grandævus *Glaucus*, de quo Maro. 5. Æneid.

> Et Senior Glauci chorus, Inoúſque Palæmon,
> Tritonéſque citi, Phorcíque exercitus omnis,
> Læva tenens Thetis, & Melite, Panopeáque virgo,
> Niſæe, Spióque, Thaliáque, Cymodocéque.

Primo Æneid. mentio fit Nymphæ *Cymothoës*, ita dictæ, quòd per fluvios diſcurrat. Lib. 10. meminit poëta *Cymodoces*, vel *Cymodocea*, quæ fandi doctiſſima. *Panope*, vel Panopea nominatur à perſpicuitate viſûs. *Niſæa* παρὰ τῶ νεῖν, à natando. *Spio* à ſpeluncis marinis, nam σπεῖον ſpecus. *Melite* à dulcedine. Glaucus porrò piſcator erat, is cùm piſces captos in ripa explicuiſſet, ii ſubitò contactu cujusdam herbæ ſe colligentes, in fluvium proſilierunt. Admiratus Glaucus herbæ illius vim, cùm eam & ipſe deguſtaſſet, piſces ſecutus, in aquam inſiliit, maríſque Deus factus eſt. *Triton* eſt tubicen ſeu buccinator Neptuni, qui conchâ ſeu cochleâ marina tortili perſonat æquora. Hujus ſuperior pars corporis ad umbilicum usque fuit hominis: at inferior usque ad caudam, delphini: duos pedes priores equinos habuiſſe dicitur, caudámque duplicem in lunæ formam: vehíque in curru ab equis cæruleis tracto. Fabulantur, inventam ab ipſo concham, & ad bellum allatam, quod ſuſceptum eſt adversùs Gigantes, quam cùm inflâſſet, & inauditum antehac ſonum edidiſſet, illi immanem aliquam belluam ac formidabilem rati, ſe in fugam verterunt, facilémque diis victoriam conceſſere. Tritonis habitum & officium eleganter deſcribit Ovidius lib. 1. Metam.

> ------- poſitóque tricuſpide telo
> Mulcet aquas Rector pelagi: ſupráque profundum

Exſtantem

Exſtantem, atque humeros innato murice tectum
Cœruleum Tritona vocat; conchámque ſonacem
Inſpirare jubet: fluctúsque & flumina ſigno
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
Littora voce replet ſub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque ut ora dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris & æquoris undis:
Et quibus eſt undis audita, coërcuit omnes.

De eodem Claudianus in nuptiis Honorii

------- prorumpit gurgite torvus
Semifer: undoſi velabant brachia crines:
Hiſpida tendebant bifido veſtigia cornu,
Quà piſtris commiſſa viro.

Et Virgilius lib. 10. Æneid.

Hunc vehit immanis Triton, & cœrula concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hiſpida nanti
Frons hominem præfert, in priſtrin deſinit alvus.
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat unda.

Inter deos marinos etiam *Proteus* cenſetur, de quo Symb. 48. qui cete, phocas, balænas, & cætera Neptuni pecora paſcit. *Phorcus*, ſeu *Phorcys* aut *Phorcyn* Neptuni filius, aquis & ipſe imperat, tanta numeroſitate populi aquatici, ut Virgilius Nympharum ejus comitatum appellet exercitum. *Ino* quoque Numen eſt pelagicum, quæ cum filio ſuo *Melicerta* in æquor ſe præcipitavit, & ex homine migravit in deam, & nominata eſt *Matuta* vel *Leucothea*. Melicerta verò in deum marinum converſus eſt, *Portunum* nomine, quòd portubus præſideat; Græcis *Palæmon* dicitur, nam λιμὴν portum ſignificat. De hoc Maro lib. 10. Æneid. deſcribens certamen navale, in quo Cloanthus à diis marinis adjutus eſt.

Et pater ipſe manu magna Portunus euntem
Impulit: illa noto citiùs, volucríque ſagitta
Ad terram fugit, & portu ſe condidit alto.

Atque ut ad Neptunum redeamus; ejus in æquoreo regno potentiam præ cæteris illuſtriùs depingit Latinus Homerus 5. Æneid.

Jungit equos curru genitor, ſpumantiáque addit
Frena feris, manibúsque omnes effundit habenas,
Cœruleo per ſumma levis volat æquora curru:
Subſidunt undæ, tumidúmque ſub axe ſonanti
Sternitur æquor aquis: fugiunt vaſto æthere nimbi.

Idem 1. Æneid. graviter increpat ventos in mari tumultuantes:

Jam cœlum, terrámque meo ſine numine, Venti
Miſcere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego. Sed motos præſtat componere fluctus.
Pòſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis:
Maturate fugam, regíque hæc dicite veſtro:
Non illi imperium pelagi, ſævúmque Tridentem,
Sed mihi ſorte datum.

Quid ſequitur?

Sic ait, & dicto citiùs tumida æquora placat,
Collectásque fugat nubes, ſolémque reducit.

Jugales Neptuni ſunt *equi marini*, quos *hippocampos* vocant, qui cùm priores pedes habeant, poſterioribus careant, pontum legunt natando, teſte Papinio lib. 1. Achill.

------ & triplici telo jubet ire jugales.
Illi ſpumiferos glomerant à pectore fluctus,
Ponè natant, deléntque pedum veſtigia caudâ.

Iidem finguntur à Platone in *Critia*, alati, quò alluſit Maro loc. cit.

Atque rotis ſummas levibus perlabitur undas.

Apuleius lib. 4. Neptunum invehit delphino maria ſulcantem; alii conchæ inſiſtentem, & ante ſe equos agentem inducunt. Non ſolùm autem Neptunus, ſed & alia marina Numina finguntur hippocampis & delphinis liquidos percurrere campos, Plinius lib. 35. c. 5. Nereides exprimit ſupra delphinos, & cete, & hippocampos ſedentes. Idem aſſerit Virgilius de Proteo lib. 4. Georg.

------ magnum qui piſcibus æquor,
Et juncto bipedum curru metitur equorum.

Et Tibullus de Thetide:

Vecta eſt frenato cærula piſce Thetis.

Hæc de Neptuno, & diis æquoreis. nunc ad mores.

Ethica.

I. (*a*) Neptunus inter fluctus & procellas ſceptrum tenens, undique & ventis imperans, repræſentat potentiam regiam, ſubditos pro imperio compeſcentem; & ſi orta ſit ſeditio, auctoritate ſua reprimentem. Hujus rei paradigma proponitur à ſapientiſſimo poëtarum. 1. Æneid. Ibi námque oſtendit Neptunus maximam vigilantiam, quæ maximè in Principe requiritur, in eo præſertim dominatu, quem frequentes ſive popularium, ſive exterorum inſultus incurſant. Maturè Neptunus ſenſit commotam tempeſtatem in regno ſuo: ipſe, inquam, ſenſit, non per ſuos, ſed per ſuammet vigilantiam. *Ipſe alto proſpiciens caput extulit undis.* Ipſe vidit Æneæ claſſem disjectam toto æquore: ipſe vidit Troas oppreſſos fluctibus, cœlíque ruina.

II. (*b*) Notandus eſt animus Neptuni imperterritus ad profligandum & ſedandum tumultum. Poëta canit:

------ graviter commotus, & alto
Proſpiciens, ſumma placidum caput extulit unda.

Quomodo placidum & imperturbatum in tam horrenda tempeſtate?

------ tolluntur ad æthera fluctus,
Franguntur remi, tum prora avertit, & undis
Dat latus: inſequitur cumulo proruptus aquæ mons.
Hi ſummo in fluctu pendent, his unda dehiſcens
Terram inter fluctus aperit: furit æſtus arenis.

Quid hic maris Deus?

Emiſsámque hiemem ſenſit Neptunus, & imis
Stagna refuſa vadis.

Hæc omnia ſuis oculis aſpexit regnator aquarum: non ideò tamen vel animos demiſit, vel caput in undas ſubduxit; ſed conſtanti gravitate perſtitit, & ante omnia, quis tantos fluctus concitâſſet, inquiſivit, ut in radice malam opprimeret herbam, & in capite ſecaret hydram, maxima pars medicinæ eſt, morbi cognoviſſe cauſam. Ergo ſequitur

III. (*c*) Prudentia & ſagacitas inveſtigandi turbarum originem. Quænam illa? Poëtam audi:

Nec latuere doli fratrem Junonis, & iræ.

Juno inquam, Juno Neptuni ſoror æquorea regna turbavit; nimirum

------- manet alta mente repoſtum.
Judicium Paridis, ſpretæque injuria formæ.

Odium,

(*a*) *Vigilantia Principis.* (*b*) *Fortitudo Principis.* (*c*) *Prudentia Principis.*

Odium, quod in Paridem Trojanum concepit, in totam gentem effudit. Tota irarum cauſa *faſtus*, quo inflata, concoquere non potuit ſententiam illam Paridis, quam in trium dearum, pro formæ prærogativa diſceptantium, pro Venere contra Junonem & Palladem tulit. Mira res! femina tantò plerumque eſt nocentior, quantò imbellior. Scimus, quantæ ſæpe calamitates in provincias ab hoc ſexu invectæ ſint, aut invehendæ fuiſſent, niſi providentia gubernantium imminens exitium avertiſſet. Quas turbas dederunt in Francia Brunehildis & Fredegundis? Quas in Judæa Attalia & Alexandra? quas in Ægypto Cleopatra? quas in Bohemia Drahomira? quas in Germania mater Caroci, aliæque alibi?

IV. (*d*) Neptunus poſt deprehenſam primariam concitationis cauſam, quæ Juno fuit, in adjutores ejus tempeſtatis vigilem oculum conjecit. Et hi quidem fuerunt Venti. Quid igitur? an lentè aſpexit tumultuantes in regno ſuo? minimè gentium. Ne morâ creſceret periculum; turbulenta capita in jus accerſiit; præ aliis

Eurum ad ſe, Zephyrúmque vocat.

Et ad meritas pœnas depoſcit; ſed mox ſeveritati miſcet clementiam, nam

V. (*e*) Pro pœna eos acerrimè increpat, & ad Æolum Regem ſuum exterminat, cum graviſſima interminatione, ſi rediturì eſſent. Quanta vis in verbis iſtis:

Tantáne vos generis tenuit fiducia veſtri?
Jam cœlum, terrámque meo ſine numine Venti
Miſcere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego &c.
Poſt mihi non ſimili pœna commiſſa luetis.

En quo verborum pondere tumidos Ventorum ſpiritus deprimit: quomodo retundit audaciam è confidentia generis hauſtam, erant enim *Aſtrei* gigantis, & *Auroræ* filii. Et cùm pater unus ex illis fuerit, qui ex *Tellure* orti, arma ſuperis impia moverunt, quam ſibi fiduciam ſumerent ad regnum alienum invadendum peſſimo genere orti? Exagitationi addit minas, ut ſciant, quem læſerint, & cui vires ſuppetant ad ultionem de maleficiis expetendam.

VI. (*f*) Apparet ſumma imperantis auctoritas. Nam cùm dixiſſet, *maturate fugam*, ocyùs illi ſe proripuerunt, maríque rediit tranquillitas. Quibus rebus exprimitur, quâ prudentiâ, fortitudine, & poteſtate præditos eſſe oporteat magiſtratus ſupremos, ſi quid turbatur

Dddd 2 in

(*d*) *Injitia Principis.* (*e*) *Severitas cum clementia.* (*f*) *Auctoritas Principis.*

Digitized by Google

in Republica; quàm induſtrios, vigilantes, & efficaces illos eſſe par ſit, *ne cunctando magis perdant rem, quàm reſtituant.* Certè Neptunus feſtinabat opprimere tumultuum excitatores, unde pernicibus labitur rotis,

Currúque volans dat lora ſecundo.

VII. (*g*) Jubet Æolo ventorum regi renunciari Neptunus, ut de cætero ſuos ipſe ventos meliùs in carcere frenet, & aliena regna ne inquietet. Subditorum quippe ſcelera imputantur regentibus: & fit alienæ reus noxæ, qui, cùm poſſit impedire malum, & debeat, tamen connivet & diſſimulat. Ubi locus illi juris regulæ: Cenſetur ipſe facere per ſe, quod facit per alios.

VIII. (*h*) Neptunus tanquam Rex potentior monere videtur Æolum, ne cauſam præbeat graviori bello, cùm deſint vires reſiſtendo. Requirit enim juſtitia, ne ſumantur arma ſine neceſſitate: neque inferantur, niſi denuntiata. Et unde bella, niſi ex cupiditate invadendi aliena? Si quiſque ſua contentus ſorte viveret *Pax alma bearet mundum.* Unde ejuſmodi turbatoribus ingerendum, quod Neptunus Æolo nuntiari mandavit:

------ tenet ille immania ſaxa
Veſtras, Eure, domos: illa ſe jactet in aula
Æolus, & clauſo ventorum carcere regnet.

Claudant, inquam, ventos, ſeu ventoſos ambitionis & avaritiæ ſpiritus; tunc & ipſi quieſcent, & alios quieſcere ſinent.

IX. (*i*) Per Neptunum inſuper exprimitur fortis & intelligens reipublicæ gubernator, qui ad clavum ſedet, navimque flectit, ac reflectit, pérque fluctus & procellas ſalvam expedit. Nam quid aliud eſt tot provinciarum, cætuúmque hominum in mundo varietas, quàm mare, variis populorum moribus ac motibus agitatum ac fluctuans? Igitur Neptuno, hoc eſt, Navarcho & gubernatore ſolerti & prudenti indiget, qui rempublicam, velut ingentem populorum navim, in æquore vaſto moderetur & regat, ut ſcilicet inter cives pax & concordia conſtet; ut vicini vel amici ſint, vel ſubditi; ut ſchismata, ſeditiones, conjurationes, hæreſes, pravi mores caveantur, tollantur, opprimantur. In hoc mari *Anchora* eſt Religio, *funes* ſunt Leges, *vela* ſunt Sortes & Opes civium, quæ vento ſecundo, id eſt, fortunæ faventi permittenda, adversâ conſtringenda. De Neptuno, Ventos tempeſtatis concitatores reprimente elegantem ſimilitudinem inducit Poëta, à gubernatione reipublicæ deſumptam:

Ac

(*g*) *Peccatum indulgentiæ in Principe.* (*h*) *Prudentia polemica.* (*i*) *Sapiens magiſtratus.*

Ac veluti magna in populo cùm ſæpe coorta eſt
Seditio, ſævítque animis ignobile vulgus,
Jámque faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat:
Tum pietate gravem ac meritis ſi fortè virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectíſque auribus adſtant:
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Mira vis eloquentiæ cum probitate conjunctæ, præſertim in magiſtratu. Hac Tullius Catilinæ furorem repreſſit. Hac Quintius Conſul Rom. impetum & contentionem ſuſtulit, cùm adversùs Appium, concitante Lectorio tribuno, plebs cum vociferatione & corporum protruſione, manuum rixa, & jactu lapidum ſæviret. Hac M. Popilius Conſul ejusdem plebis tumultum contra patres ſedavit. Hac Pericles ſeditioſam concionem non ſemel compeſcuit & pacavit. Atque ut in mari piſces minores devorantur à majoribus (nam teſte Ariſtotele lib. 9. hiſt. animal. c. 2. ineunt prælium piſces majores contra minores: major enim quisque & robuſtior, minorem deglutit.) Ita ſolet accidere in republica: infirmiorem opprimit potentior; minor fit præda majori. Quod nè fiat opus eſt providentiâ, vigilantiâ, & auctoritate Neptuni ſeu Præſidis bonum publicum curantis, & juſtitiam fortiter propugnantis.

X. (*k*) S. Baſilius homil. 12. in illum Prov. locum c. 1. *Intelligens gubernacula poſſidebit.* Triplex aſſignat mare allegoricum. *Primum*, ait, eſt hoc ſæculum, in quo fortunæ luſus dominatur, dum inſtar fluctuum hos extollit, illos deprimit. In hoc mari navis eſt quilibet homo, & hominis ſors proſpera vel adverſa. *Secundum* mare eſt cor humanum, quod diverſiſſimis affectibus, cogitationibus & deſideriis, velut mare æſtibus aſſiduè agitatur, fluctuat, efferveſcit. In hoc mari navis eſt ipſa mens & voluntas. *Tertium* eſt vitæ curſus, viáque, quâ pergimus in cœlum, quam obſident dæmones, quaſi piratæ; ut navim cum mercibus, id eſt animam cum bonis operibus prædentur vel mergant. Hæc S. Baſilius. Et verò, ubi primùm nati ſumus, huic mari committimur, per tot undas vehendi, quot dies ætatis: per tot fluctus & procellas volvendi, quot horæ fluunt & momenta. Pauci ad deſideratæ felicitatis portum appelluntur. Nam ſicut in procelloſo pelago ab omnibus elementis timenda ſunt pericula: *aër* ventis commovet fluctus: *terra* naves vel impingit ſcopulis, vel atterit ſalebris, vel retinet vadis: *ignis* in naves fortè conjectus tenaciſſimè hæret, eáſque magno cum fragore diſiicit: *aqua* vectores nunc ad cœlum attollit, nunc ad

(*k*) *Triplex mare, in quo jactamur.*

Digitized by Google

ima deprimit: ſalſedine nauſeam movet, monſtris, belluiſque marinis terrorem incutit, & denique naves evertit. Ita vitam noſtram ceu mare turbulentum incurrunt mille caſus adverſi. Optimè Romanus Sapiens, Conſol. ad Polyb. c. 10. In hoc profundum, inquietúmque projecti mare, alternis æſtibus reciprocum, & modò allevans nos ſubitis incrementis, modò majoribus damnis deſerens, aſſiduóque jactans. Nunquam ſtabili conſiſtimus loco, pendemus & fluctuamus, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus; ſemper timemus. Divinus Vates Zacharias c. 10. Pertranſibunt, ait, *in mari anguſto.* Non fretum Gaditanum, non Propontidis anguſtiæ ſuperandæ: ſed inter ſaxa & ſymplegadas variarum cupiditatum, inter ſcopulos vitiorum, ubi anguſtiæ ſunt undique, nobis eluctandum eſt. Quot in moribus ſcelera, tot in hoc mari vagantur monſtra, inter quæ præcipuè dominantur tria. 1. *Spumans Luxuria*, ut ait Hugo Cardinalis in S. Lucæ c. 21. nam Venus ex ſpuma maris originem habet. 2. *Tumens Superbia*, pſal. 92. *Mirabiles elationes maris*, id eſt, animi, faſtu inflati. 3. *Fervens Avaritia*; quæ eſt æſtuarium quod nunquam quieſcit: accedit & recedit unda; nunquam habet ſatis. Et hoc in pelago, hæc inter monſtra, quàm triſtia videmus accidere naufragia? Infelices nos, exclamat Auguſtinus Soliloq. c. 35. *quorum vita eſt in exilio, via in periculo, finis in dubio.* Quis evadet, niſi Portunus ei ſit Ratio, niſi Neptunus ſit undipotens ille Deus, qui *ventis imperat & mari, & obediunt ei?* Matth. 8. *Et facta eſt tranquillitas magna.* Tanta vis ineſt vel unico verbo, *quieſce*; De Neptuno Maro:

Sic ait, & dictô citius tumida æquora placat.

SYM-

SYMBOLVM XCV.

Pluto & Plutus, inferorum dii.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Significatio fluviorum Tartari. 2. Monſtra orcina. 3. Tormenta inferorum. 4. Plutus divitiarum deus, & eius comites.

PLuto Saturni filius ex Ope conjuge, frater Jovis atque Neptuni, qui cùm ad triplicis regni diviſionem veniſſent, *Plutoni*, qui natu minimus, imperium inferorum obtigit. Dictus eſt ἀπὸ τοῦ πλούτου à divitiis, quòd opes ab inferis, hoc eſt, ex imis terræ viſceribus eruantur. Eandem etiam ob cauſam Latini *Ditem* appellarunt. Cic. lib. 2. de nat. deor. *Summanus* vocatur, quaſi ſummus deorum Manium. Item *Orcus*, quaſi *Vrgus* ab urgendo, quòd omnes in interitum urgeat. Uxorem habuit *Proſerpinam*, Cereris filiam, de qua Symb. 27. Fingitur ſolium inſidere ferreum, aſſidente juxtà conjuge, (quæ Græcis Perſephone, διὰ τὸ πάντα πέρθειν τῷ φόνῳ, quòd omnia perdat cæde) accubante ad pedes Cerbero, tricipiti cane. Ipſe medius inter *Furias*, & reliqua tartari monſtra, jura tremenda dicit & dat *Manibus* circumſtantibus; ferrugineam in capite coronam, ſimiléque ſceptrum manu geſtans, facie nigra & terribili, flammantibus oculis, voce horrenda, & omnes inferorum ſedes concutiente. Eum Claudianus lib. 1. de raptu Proſerpinæ ſic depingit:

> Ipſe rudi fultus ſolio, nigráque verendus
> Majeſtate ſedet: ſqualent immania fœdo
> Sceptra ſitu, ſublime caput mœſtiſſima nubes
> Aſperat, & diræ riget inclementia formæ.
> Terrorem dolor augebat. Tunc talia celſo
> Ore ſonat. Tremefacta ſilent dicente tyranno
> Atria, latratum triplicem compeſcuit ingens
> Janitor, & preſſo lacrimarum fonte reſedit
> Cocytus, tacitíſque Acheron obmutuit undis,
> Et Phlegethonteæ requierunt murmura ripæ.

De

De eiuſdem ſæviſſimo tribunali Statius 2. Thebaid.

Fortè ſedens media regni infelicis in arce
Dux Erebi, populos poſcebat crimina vitæ,
Nil hominum miſerans, iratúſque omnibus Umbris,
Stant furiæ circùm, variæque ex ordine Mortes,
Sæváque multiſonas exercet Pœna catenas.

De Proſerpina comminiſcuntur Poëtæ, eos, qui eſſent morti proximi, ab ipſa primùm tonderi; nec aliter diem ſuum obire poſſe: & hanc cauſſam Didonis difficulter morientis affert Maro 4. Æneid.

Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
Abſtulerat, Stygióque caput damnaverat orco.

Hoc inſinuat Horatius lib. 1. Od. 28.

Miſta ſenum ac juvenum denſantur funera, nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.

Et Satyra 5. lib. 2. Tireſias cum Ulyſſe pauca locutus, à Proſerpina retrahitur. *Sed me* (inquit ille)

Imperioſa trahit Proſerpina; vive, valéque.

Hoc ipſum innuit Tibullus lib. 3.

At mihi Perſephone nigram denuntiat horam.

Eſt enim illa mortis ac vitæ arbitra implacabilis.

Qui verò moritur, cùm ſit orci victima, cenſetur ab ea tonderi, ſimilitudine à pecudibus traducta, quæ cùm in ſacris immolarentur, capitis earum ſetæ ferro ſecabantur. Virgil. 6. Æneid.

Et ſummas carpens media inter cornua ſetas,
Ignibus imponit ſacris libamina prima.

Ethica.

I. (*a*) Alibi retulimus ex Marone, Plutonis regiæ, ferream eſſe portam præſtructam, quæ peſſulis, clauſtríſque firmiſſimis obmunita, accipit adeuntes, trajecto priùs *Acheronte* fluvio, cui nomen *ἀπὸ τοῦ ἄχεος, καὶ ῥέω*, quaſi *doloris fluvius*. Alii deducunt ab *α* particula privante, & *χαίρω gaudeo*: hoc eſt, *gaudio carens*. Dicitur excipere defunctorum animas, quia cùm morituri ſunt homines, ſubtriſtis quidam torpor mentem ita labefactat, ut propinqua mors ex eo facilè ſentiatur: tunc enim conſcientia, rerúmque geſtarum memoria animum perturbat, ideóque hæc palus omnibus primò eſt trajicienda. Acherontem excipit *Styx*, & ipſa fluvius

(*a*) *Significatio fluviorum Tartari.*

fluvius ſeu palus infernalis, ſignificátque *mæſtitiam*: quid enim apud inferos, niſi illætabilis horror? vel dicitur ἀπὸ τȣ̃ ϛυγῶ, timeo, odi. Injicit enim odium erga transacta facinora, quæ ſera pœnitentia conſequitur. Ex Styge profluit *Cocytus*, nomen habens ἀπὸ τȣ̃ κωκύζειν, *lamentari*, *lugere*. Præter hos fluvios aut paludes, ambit regiam Plutoniam

------- rapidus flammis torrentibus amnis
Tartareus *Phlegethon*, torquétque ſonantia ſaxa. **6. Æneid.**

Appellationem trahit à φλέγω, ardeo.

Serviunt hæc omnia ad doctrinam moralem:

Nam II. (*b*) Quòd Poëtæ Plutonem fecerint regem Erebi potentem, ſceptróque tremendum, meritò poſſumus transferre ad cacodæmones, qui ab Apoſtolo Epheſ. 6. vocantur *Principes* & *Poteſtates*, & *Rectores mundi ac tenebrarum*. Quorum quanta ſint odia, & quàm crudelis tyrannis in genus mortalium, qui vel apud inferos ab iis torquentur, vel in vivis exagitantur, non eſt neceſſe pluribus oſtendere; cùm è ſacris conſtet litteris, hos eſſe tortores & carnifices à Deo immiſſos ad ſontes cruciandos. Nec incredibile eſt, dæmones terribilium beſtiarum formas aſſumere ad damnatos horribiliùs torquendos. In Iſaia legimus c. 34. *Et occurrent dæmonia onocentauris, & piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia, & invenit ſibi requiem. Onocentaurus* eſt monſtrum ex aſino infernè, & ex homine ſupernè conflatum. *Piloſi*, ſunt dæmones, ſpecie hircorum, quos ſæpe in conventibus ſagarum induunt, quóſque vetuſtas Faunos & Satyros dixit. *Lamia*, ſunt dæmones ſuccubi, vel illorum ſpectra, quæ *Empuſæ* dicuntur, apparéntque mulierum formâ, ad homines in Venerem illiciendos & perdendos; incedúntque uno pede. Huc applicari poteſt, quod Deus Deut. 32. minatur. *Dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram, atque ſerpentium.* Quis enim ſatis explicet, quibus larvis ſeſe Alaſtores teterrimi, extra & intra Stygem hominibus objecerint, objiciántque? Unde ſacris in paginis afficiuntur nominibus variis, videlicet *ſerpentum*, *ſcorpionum*, *leonum*, *pardorum*, *luporum*, *vulpium*, *aprorum* &c. Terribile eſt, quod noſter Matthæus Raderus ſcribit in Viridario SS. de Coſma monacho; cui inter alia tremenda ſpectra ſeſe aſpectabilem diabolus fecit hoc modo: Ad formidandi cuiusdam ſcopuli, & fluminis infrà ſubjecti portam ingentem, modicè apertam, excubabat gigantea mole monſtrum, aſpectu fœdum & atrum, truci & atroci vultu, luminibus diſtortis, grandibus, cruore ſuffuſis, flammarum faces ejaculantibus, naſo fumum proflante, linguâ totum cubitum extra os ex-

(*b*) *Monſtra orcina.*

ertâ; cui dextra manus quaſi penitùs exanimata & arida, altera verò inſtar columnæ craſſeſcebat, nuda & in longum protenſa, quâ noxios prehendens, in chaos illud devolvebat. Nec eſt quidquam, quod poſſit pingi aut fingi tam horridum aſpectu, terrificum, truculentum, quin tetrior, horridior, terribilior, truculentior, monſtroſior ſit aſpectus cacodæmonum. Hæc ille. Unde apparet, haudquaquam tanquam inania & frivola explodenda hæc & alia Poëtarum commenta, per varias & terribiles formas objicientium orcinos ſpiritus. Nam ſi has tollas fabulas, quidni hiſtoriarum quoque fidem abroges, illas inferorum larvas diverſimodè repræſentantium? Et Plutonem, ſeu diabolorum principem cum ſceptro, in ſolio, inter adſtantes tartari proceres apparuiſſe, quis non legit? Oportet enim erudire ſenſus, ut inſtruatur intellectus. Id, quod hoc in loco monere voluimus, & pluribus in aliis revocari in mentem cupimus. De informibus Acherontis formis recurret occaſio memorandi in Symbolo 100. ubi de Satyris.

III. (c) Plutonis nutum tota inferorum regio contremiſcit. Tantæ ſunt vires dæmonum, ut ſi Deus permitteret, elementa naturali robore concuterent, fulmina jacerent, grandine, aquarum inundatione, terræ motibus horrendum in modum ſævirent, terrámque cælo miſcerent.

Et quia novem ſunt potiſſimùm carceris tartarei ſupplicia, omnia videntur à Poëtis adumbrata. *Primò* enim denſiſſimæ tenebræ involvunt inferos. Quod innuit Maro 4. Georg. dum vocat

Pallentes umbras Erebi, noctémque profundam.

Altera ſceleratorum apud inferos pœna, eſt, *Fletus & ſtridor dentium.* Hæc eſt Plutonis Muſica. Hinc Tartarus dicitur à ταράττω conturbo; quia illic lamentis omnia & luctibus perturbantur. Vel ἀπὸ τῦ ταρταρίζειν, id eſt, à tremore frigoris. Hinc latratus tricipitis aut etiam centicipitis, ut Horatius canit, *Cerberi*, inferorum auribus, perdius, pernox tot gutturum latratibus inſonans. Hinc lugubres amnes Acheron, Styx, Cocytus, non tam undas, quàm lacrimas vehentes.

Tertia, *Fames & Sitis.* Hoc in Tantalo docuere Poëtæ, de quo, Symbol. 52.

Quarta, Fœtor intolerabilis, è tot vivorum cadaverum acervo; è ſulphuris & picis oceano; ex tot damnatorum & diabolorum conſortio. Quam ob cauſam locus inferorum *Avernus* dicitur, quaſi ἄορνος, hoc eſt, *avibus carens*; Sive quòd aves ſupervolantes gravi eius odore enecentur: ſive quòd ſulphureæ exhalationes aërem usque adeò extenuent, ut aves ſuſtinere non poſſit. De hoc Virgil. 6. Æneid.

(c) *Tormenta inferorum.*

Spelunca

Digitized by Google

Spelunca alta fuit, vaſtóque immanis hiatu,
Scrupea, tuta lacu nigro, nemorúmque tenebris.
Quam ſuper haud ullæ poterant impunè volantes
Tendere iter pennis; talis ſeſe halitus atris
Faucibus effundens ſupera ad convexa ferebat:
Unde locum Graii dixerunt nomine *Avernum*.

Quinta, *Ignis* horribiliſſimus, in ipſas etiam animas graſſans. Quid enim aliud eſt inferorum *Phlegethon*, flammis ſempiternis exæſtuans?

Sexta, *Vermis* conſcientiæ ſemper rodens, ſemper crucians. Hanc carnificinam expreſſerunt per vulturem Tityi, jecur eius diu, noctúque depaſcentem, de quo Symbol. 79.

Septima, Locus & ſocietas execrabilis, unde infernale barathrum appellatur *Erebus*, Latinè *tenebræ*, *caligo*, *nox*. Quales in eo incolæ? Deſcribit Cicero de nat. deor. Amor, inquit, (ſcilicet impurus) Dolus, Metus, Senectus, Labor, Invidentia, Fatum, Mors, Miſeriæ, Querela, Fraus, Pertinacia, Somnia, ô quàm luctuoſa! Hæc ethnicus, & ethicus.

Octava, *Deſperatio*, momentis ſingulis ſceleratos jugulans. Hoc agunt Furiæ, ſcelerum ultrices graviſſimæ, quæ nullam quietis partem concedunt impiis Manibus, quibus perpetuò intentant angues, inſultant facibus, & ingeſtâ criminum patratorum memoriâ, in continuam deſperationem excruciant.

Nona eſt *Æternitas*, inexplicabilis, immenſa, incomprehenſa. Atque ut circulus principio, finéque carens, eſt Symbolum interminabilis ævi; ita fluvii infernales, damnatorum carcerem in orbem ambientes, ſpem omnem evadendi præcludunt. Nec ſatis eſt ambitu ſimplici circumdari lamentabilem orcum; ſed miſeris, Poëta canente 6. Æneid.

Fata obſtant, triſtíque palus innabilis unda
Alligat, & novies Styx interfuſa coërcet.

Explicatur hoc idem per Siſyphi ſemper revolubile ſaxum; per Danaidum pertuſum & nunquam explebile dolium, hæc æternitas cruciat Lapithas, Ixiona, Pirithoúmque,

Quos ſuper alta ſilex, jam jam lapſura, cadenti
Imminet aſſimilis.

IV. (*d*) Idem Pluto, qui rex inferorum eſt. Divitiarum quóque deus habetur; & tunc *Plutus* vocatur. Hunc Poëtæ fingunt eſſe *Claudum*, *Alatum*, *Cæcum*. Nam in adventu claudicat, dum lentè accedunt opes. Sudandum eſt, algendum eſt; currendum eſt per terras & undas,

(*d*) *Plutus divitiarum deus, & eius comites.*

donec augeas nummos, & rem facias. Quot curas, ſolicitudines, inſomnes parit noctes improba fames pecuniæ? *Alas*, habet Plutus, nimirum in receſſu: nam ſerò quidem divitiæ contrahuntur; velociſſimè tamen, niſi frugaliter diſpenſentur, dilabuntur. *Cæcum* quoque faciunt, & judicii expertem, eò quòd indigniſſimus quiſque divitiis affluat: probi autem & digni in re tenuiſſima verſentur. Δείλιος quoque apud Ariſtophanem, id eſt, *timidus*, eſſe dicitur, ſemperque trementi ſimilis: nam quanta eſt cupiditas opes accumulandi, tantus eſt metus eas conſervandi. Hinc Lucianus in Timone Plutum inducit, etiam *Pallidum* & concolorem auro, quòd animi angores etiam in vultum effundat. Audi Senecam in Hercule Oeteo. Act. 2.

O ſi pateant pectora ditum,
Quantos intus ſublimis agit
Fortuna metus? Brutia, Coro.
Pulſante fretum, mitior unda eſt.
Pectora pauper ſecura gerit.

Apud eundem Lucianum Plutus de ſe ipſo loquens cum Mercurio, ita infit: Simul atque, ô Mercuri, me quis apertis foribus exceperit, unà mecum intrat clanculùm *Elatio*, *Vecordia*, *Iactantia*, *Mollities*, *Violentia*, *Dolus*, atque alia innumerabilia monſtra. Et tamen, qui admittunt me, priùs omnia patientur, quàm ut tali vallatum ſatellitio rejiciant. Interrogatus deinde, cur adeò lævis, lubricus, & retentu difficilis eſſet, atque anguillarum & ſerpentum in morem, inter digitos elaberetur, cùm *Paupertas* tam viſcoſa ſit & prehenſu facilis, reſpondit, id eò fieri, quòd proniſſimum ſit egeſtate involui; arduum verò & difficillimum opibus abundare.

Aliqui volunt Plutum eſſe Plutonis filium, jam tremuli ſenis, jam nequiculi pueri formam induentem: illius quidem, quia, cùm cætera vitia in ſenibus decreſcant, cupiditas tamen habendi in iis creſcit; & quò minus reſtat viæ, tantò plus corradunt viatici. De Sene Horatius:

Quærit, & inventis miſer abſtinet, ac timet uti.

Puerum verò refert Plutus petulantem & fallacem, quia Cupidinis inſtar in animos ſe mortalium inſinuat, & aditum ſibi per varias parit artes ad ſitim auri accendendam. Per modum imbris, ut Jupiter in ſinum Danaës, illabitur, ſecúmque mille dolos & fraudes infert. Digna tali parente ſoboles, quam Syri *Mammona* vocant, & quidem *iniquitatis*. Opes enim ſunt vitiorum materia, & raró ſine hoc comitatu divertunt;

juxta

Digitized by Google

juxta vulgare verbum : *Dives aut iniquus eſt , aut iniqui hæres.* Habet igitur Pluto ſtrenuum in filio emiſſarium, qui ſpargit nummos, ut viam ſternat ad inferos. Quanta verò ſit huius aurei aut æreí Numinis apud omnes gratia & veneratio, oſtendunt duo vetuſti verſiculi :

Audito nummo, quaſi quodam Principe ſummo
Diſſiliunt valvæ : nil auditur, niſi ſalve.

SYMBOLVM XCVI.

Mars, Deus belli.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Martis comitatus quid ſignificet. Eius effigies. Bellona. Animalia Marti ſacra. 2. Belli miſeriæ. 3. Effectus. 4. Bellum juſtum. 5. Prudentia bellica. Celeritas in bello. 6. Martis currus, Symbolum eſt Pax iracundi. 7. Quinque ſenſus, Solis filiæ. 8. Victoria. 9. Pax.

ETymon huius dei à Varrone lib. 4. de ling Lat. ducitur inde, quòd maribus in bello præſit. A Poëtis *Mavors*, appellatur per epenthoſin, quòd *magna vertat.* Hic Jovis & Junonis filius eſſe fingitur ; vel, ut Ovidius fabulatur, ſolius Junonis. Cùm enim olim Juno turbata, quòd animadvertiſſet Jovem percuſſo capite, ſine feminæ commercio procreâſſe Minervam, verſus *Oceanum* proficiſceretur, percontatum, quo pacto & ipſa ſine viro parere poſſet, itineréque fatigata, juxta fores deæ *Floræ*, conjugis *Zephyri* conſediſſet ; interrogata ab ea fertur, quam ob cauſam ad Oceanum pergeret : quâ cognitâ, facturam ſe voti compotem deam pollicita eſt, ſi id Juno celaret Jovem. Quod cùm Juno jurejurando promiſiſſet, mox illam Flora monuit, in campis *Oleniis* Achaiæ regionis florem eſſe, quô tactô ſtatim conciperet ſine viro. Id experta Juno, concepit, & peperit filium ; quem Martem nominavit. Dicitur is *Gradivus*, ſive à *gradiendo* in bello ultro, citróque : ſive à gradu militari, quo viginti millia paſſuum, ſeu quinque milliaria Germanica æſtivis diebus ſunt conficienda militi. *Geticis* Mars arvis præ-

Digitized by Google

ſidere fertur, quia apud Thraces potiſſimùm colebatur, eiúſque ſacra humanis hoſtiis fiebant. Antiquiſſimum ei templum olim Romæ fuit in *Campo Martio*, qui nomen inde habet. Mars etiam *Vltor* à Romanis cultu religioſo afficiebatur, cui templum Auguſtus exſtruxit bello Philippico, quod Cæſaris patris ſui ulciſcendi causâ ſuſceperat. In aditu ejus templi ante fores ab utroque latere Martis & Veneris ſtatuæ viſebantur, de quorum flagitioſo congreſſu, ejúſque manifeſtatione, in Venere diximus. Nullum etenim ſcelus tam occultè patratur, quod non protrahatur in lucem ſeriùs aut citiùs. Neque obſcurè Poëtæ per libidinem Martis & Veneris indicare voluerunt, quandoque milites, hujus utriusque Numinis ſtipendiarios eſſe.

Ethica.

I. (*a*) *Timor*, *Ira*, & *Clamor* ſunt Martis comites inſeparabiles. Ipſe curru vehitur cruentam manu vibrans haſtam; aurigatur ſeu regit currum *Bellona*, furiæ propior, quàm deæ. Statius lib. 7. Achilleid.

----- regit ipſa jugales
Sanguinea Bellona manu.

Terror ac *Pavor* juxta aliquos currum trahunt: ſecudùm alios ſimul cum Bellona aurigas agunt; aut certè ut Satellites currum ſtipant. Claud. lib. 1. in Ruffin. inducit Martem loquentem:

Fer galeam, Bellona, mihi, nexúsque rotarum
Tende *Pavor*, frenet celeres *Formido* jugales.

Valerius Flaccus lib. 3. argonaut.

----- Terrórque, Pavórque
Martis equi, ſic contextis umbonibus hærent.

Ambitioſiùs Papinius lib. 3. Thebaid.

------ comunt Furor, Iráque criſtas:
Frena miniſtrat equis Pavor aliger, ac vigil omni
Fama ſono, varios rerum ſuccincta tumultus
Antevolat currum.

Et Claud. lib. 2. de laud. Stiliconis

------ currum patris Bellona cruentum,
Ditibus exuviis tendentem ad ſidera quercum
Præcedit, lictórque Metus, cum fratre Pavore,
Barbara ferratis innectunt colla catenis.
Formido ingentem vibrat ſuccincta ſecurim. Vir-

(*a*) *Martis comites, ſunt calamitates belli.*

Virgilius inter comites Martis etiam *Diras* jungit & *Diſcordiam*. lib. 8. Æneid.

-------- ſævit medio in certamine Mauors
Celatus ferro, triſtéſque ex æthere Diræ,
Et ſciſſâ gaudens vadit Diſcordia pallâ;
Quam cum ſanguineo ſequitur Bellona flagello.

Idem Æneid. 12. Turnum fortiſſimè pugnantem, cum Marte componens, canit:

Qualis apud gelidi cùm flumina concitus Hebri
Sanguineus Mauors clypeo increpat, atque furentes
Bella movens, immittit equos: illi æquore aperto
Ante Notos, Zephyrúmque volant: gemit ultima pulſu
Thraca pedum, circúmque atræ Formidinis ora,
Iræque, Inſidiæque, Dei comitatus, aguntur.

(*b*) Pingitur autem Martis imago, ſanguineis vir oculis, truci vultu, galeato capite, loricato pectore (Horatius tunicam adamantinam ei circumdat) ſiniſtrâ clypeum, dextrâ haſtam præferens; quorum concuſſu equos ſtimulat, & in curſum impellit. Circumfunduntur ei à latere, à fronte, à tergo variæ peſtes, quarum meminimus. (*c*) *Bellona* & ipſa galeata eſt, capillis paſſis, ſanguinolenta, flagellum dextrâ ſuſtinet, clypeum lævâ, in quo lupus expreſſus; unde Martius appellatur à Marone 9. Æneid. Nam Marti *canis*, *lupus*, *gallus*, *vultur*, & *picus* ſunt ſacrati. Canis fidelitatem ſignificat, neceſſariam bono militi & militari fortunæ: *Lupus* ferocitatem & rapacitatem bellis familiarem indicat. *Gallus* vigilantiam docet: *Vultur* præſagam providentiam; nam olfactu valet: *Picus* conſtantiam in labore & oppugnatione: picus enim duriſſimum lignum tamdiu roſtro percutit, dum perfringat & perforet. Benè Tullius: Parùm ſunt arma foris, niſi conſilium ſit domi. Huic deo *Equus* etiam ſacer eſt, eíque immolari ſolitus; quia bellicoſum eſt animal, & ad tubæ ſonitum exultat in prœlium. De hoc belli ſigno Maro 3. Æneid. ubi in ipſo Italiæ aditu Æneas.

Quattuor hîc (primum omen) equos in gramine vidit
Tondentes campum latè, candore nivali.
Et pater Anchiſes, bellum ô terra hoſpita portas:
Bello armantur equi: bellum hæc armenta minantur.

Bellona præterea tubas inflare & Martem accendere cantu dicitur. Silius lib. 5. Punic. ei facem in manus dat:

Ipſa

(*b*) *Martis effigies.* (*c*) *Bellona.* (*d*) *Marti quæ animalia ſacra.*

Ipſa facem quatiens, ac nigram ſanguine multo
Sparſa comam, medias acies Bellona pererrat.

Falcem quoque manu prætendebat. Claudianus lib. 2. in Eutrop.

------------ Quid dudum inflare moraris
Tartaream Bellona tubam? quid ſtringere falcem
Qua populos à ſtirpe metis?

Ejus Sacerdotes vocabantur *Bellonarii*, de quibus Lactantius lib. 1. c. 21. Eandem Bellonam vocant, in quibus ſacris ipſi ſacerdotes non alieno, ſed ſuo cruore ſacrificant: ſectis námque humeris, & utraque manu diſtrictos gladios exerentes currunt, & efferantur, inſaniunt, ſeipſos ferro ſauciant. Iidem vaticinabantur ſtragem populorum, aut everſiones urbium, ubi ſemel concepto furore tranſcurrere cœpiſſent: iiſque maxima fides habebatur. Juvenalis Sat. 4.

--------- Sed ut fanaticus œſtro
Percuſſus, Bellona, tuo divinat &c.

Coronabatur autem Mars gramine; quòd herbam abductis per bellum agricolis fovere cenſeretur, cùm patiatur eam latè ſerpere. Hinc victus herbam olim porrigebat victori: quæ conſuetudo à paſtoribus profluxit, qui antiquitus curſu aut alio certamine ſuperati, herbam ex eodem ſtatim loco decerptam, adverſario porrigebant. Et Plinio teſtante, *Corona Obſidionalis* dabatur è viridi gramine, obſeſſos ſervanti ac liberanti Duci. Nam ſummum apud veteres ſignum victoriæ erat, *herbam porrigere victos*, hoc eſt, terra & altrice humo, ac etiam humatione cedere.

II. (*e*) Haud immeritò *Diræ* adduntur Martis comitatui, Acherontis & Noctis filiæ, animorum, ſibi malè conſciorum exagitatrices, & variarum calamitatum invectrices; ſecundùm etymon ſunt quaſi *Deorum iræ*; ſuccinctæ ſerpentibus, & alis ad volandum & celeriter nocendum præditæ. De his Virgilius lib. 12. Æneid.

Hæ Jovis ad ſolium, ſævíque in limine regis
Apparent, acuúntque metum mortalibus ægris,
Si quando lethum horrificum, morbósque deûm Rex
Molitur, meritas aut bello territat urbes.

Servius in hunc locum eaſdem facit cum Furiis, & in cœlo quidem *Diras* vocari ait, in terris *Furias & Eumenides*, apud inferos autem *Stygias canes*. Quod verò Martis ſint comites, ſapienter perſpexere Poëtæ, bellum à Superis & Inferis immitti, idque Furiarum miniſterio. Hinc Juno bellum in Italia motura Trojanis 7. Æneid. Lucti-

(*b*) Et h mi.... 4.

Luctificam Alecto dirarum ab ſede ſororum,
Infernisque ciet tenebris; cui triſtitia bella,
Iræque inſidiæque, & crimina noxia cordi.
Odit & ipſe Pater Pluton, odere ſorores
Tartareæ monſtrum, tot ſeſe vertit in ora.
Tam ſævæ facies, tot pullulat atra colubris.

Audiamus, quid hæc poſſit Furia:

Tu potes unanimes armare in prœlia fratres,
Atque odiis verſare domos: tu verbera tectis,
Funereásque inferre faces: tibi nomina mille,
Mille nocendi artes: fœcundum concute pectus:
Diſiice compoſitam pacem, ſere crimina belli,
Arma velit, poſcátque ſimul, rapiátque juventus

Unde *bellum* à *bellua* quidam deducunt, quòd belluarum ſit, non hominum, in mutuum exitium congredi. Alii bellum *κατ' ἀντίφρασιν* dictum volunt, quòd nihil habeat neque *bonum*, neque *bellum*. Lepidum eſt epigramma noſtri Bernardi Bauhuſii de Anco Velio adoleſcente, à Pallade ad Martem transeunte. Qui cùm vidiſſet & audiviſſet.

Tympana, bombardásque, triumphalésque tonitrus,
Cantricésque tubas niveo ductas argento,
Et cocco rutilas aquilas, rutilásque pyropis,
Tum Tyrias chlamydum luces, & texta ſagorum
Aurea, gemmatósque enſes, atque omnia magnis
Oblita divitiis; belli puer ictus amore:
Me ſine, me, genitor; bellum peto. dixit, at ille
Me ſine, mi fili, bellum nego, dixit, & aurem
Vertit.

Exorato denique Velius parente

------- ille volat; bella aurea, & aurea caſtra
Ferrea mox ſentit.

Denique relatus domum paternam egens, pallens, æger.

Is procul illacrimans: pudet, ô pater, & piget, inquit,
Parcito: credideram Bellum miſer adjectivum.

Nempe dulce bellum inexpertis; ſed galeatum ſerò duelli pœnitet. Juvenalis in hos Martis pullos Sat. 10.

Bellorum exuviæ, truncis affixa trophæis
Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens,

Humanis majora bonis creduntur.

Criſtata ſcilicet Martis galea, diſtinctus gemmis baltheus, feralè coruſcans haſta, refulgens auro clypeus, phalerati equi, pictus currus, & in eo ſuſpenſa trophæa, hoſtiles exuviæ & ſpolia, impellunt mortalium animos in vulnera, cædes, funera. Quibus occinas illud Horatianum: lib. Epod. Od. 7.

Quò, quò ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
 Aptantur enſes conditi?
Parúmne campis, atque Neptuno ſuper
 Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus
 Unquam, niſi in diſpar feris.
Furórne cæcus, an rapit vis acrior?
 An culpa? reſponſum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
 Mentéſque perculſæ ſtupent.

Lentiùs in arma ruerent homuli, ſi meminiſſe vellent, incertos eſſe belli exitus, Martémque communem. Salluſtius in Jugurtha ait: Omne bellum ſumitur facilè; cæterùm ægerrimè deſinit. Non cujvis in poteſtate initium ejus & finis. Et alius: Initia belli penes Principes ſunt, exitus penes fortunam. Poëtarum ſummus exclamat:

Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes.

Idem 1. Georg. de belli tempore:

Tum multæ ſcelerum facies, non ullus aratro
Dignus honos: ſqualent abductis arua colonis,
Et curuæ rigidum falces conflantur in enſem.

Et Seneca:

Tum ſcelera, dempto fine, per cunctas domos
Jere; nullum caruit exemplo nefas.

Item Lucanus:

Stat cruor in templis, multáque rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent: nulli ſua profuit ætas.

Hinc tyrannorum quiſpiam occiſorum capita ramis arborum appendebat in horto ſuo; cujus veſtibulo inſcriptum: *Bellaria Martis.*

III. (*f*) Equidem ut Pax omnium bonarum rerum parens & nutrix eſt; ita Bellum, cujus calamitates per Furias indicari diximus, quidquid eſt lætum, quidquid pulchrum, obruit, extinguit, abolet, omniúmque

(*f*) *Belli effectus.*

ûmque malorum Lernam in vitam mortalium effundit. Pacis tempore coluntur agri, vernant horti, paſcuntur lætæ pecudes, ædificantur villæ, exſtruuntur oppida, inſtaurantur collapſa, ornantur & augentur exſtructa, creſcunt opes, aluntur voluptates, vigent leges, floret Reipublicæ diſciplina, fervet religio, valet æquitas, pollet humanitas, calent artes opificum, uberior eſt quæſtus pauperum, ſplendidior opulentia divitum; efflorеſcunt honeſtiſſimarum artium ſtudia, eruditur juventus, tranquillo fruuntur otio ſenes, bonis auſpiciis nubunt virgines, laudantur ſimili prole puerperæ, florent boni, minùs peccant mali. At ſimul ſæva belli tempeſtas ingruerit, Deum immortalem! quàm ingens malorum pelagus occupat, inundat, obruit univerſa. Abiguntur armenta, proteruntur ſegetes, trucidantur agricolæ, exuruntur villæ, tot ſæculis extructæ florentiſſimæ civitates unâ procellâ ſubvertuntur. Civium opes ad milites transferuntur; mœrent domus metu, luctu, & querimoniis: lamentis complentur omnia. Frigent artes opificum, pauperes extrema premit egeſtas: divites aut ereptas deplorant facultates, aut timent relictis, utroque modo miſerrimi: Virginum aut nullæ, aut triſtes & funeſtæ nuptiæ: deſolatæ matronæ domi ſterileſcunt, ſilent leges, ridetur humanitas, nullum locum habet æquitas, religio ludibrio eſt, ſacri & profani nullum omnino diſcrimen, corrumpitur omni vitiorum genere juventus: damnant longævitatem ſuam luctuoſi ſenes: nullus honos eſt honeſtis litterarum ſtudiis: in ſumma omnes delicias, amœnitates, commoda vitæ, ornamenta pacis, Bellona vel ſua demetit falce, vel comburit face.

IV. (g) Sed quia Mars Deus eſt, & ex dea ortus, cur non reperiatur in bellis, quod laudari poſſit? Nam Cicerone teſte de Offic. *Suſcipienda bella ſunt, ut ſine injuria in pace vivatur. Cùm tempus, neceſſitáſque poſtulat, decertandum manu eſt, & mors ſervituti, turpitudinique anteponenda,* S. Ambroſius lib. 1. Offic. c. 40. & 41. poſtquam multis exemplis oſtendit, excelluiſſe quoque in populo Dei multos bellicæ fortitudinis laude præſtantes, deinde his verbis concludit: Habes fortitudinem bellicam, in qua non mediocris honeſti & decori forma eſt, quòd mortem ſervituti præferat ac fortitudini. Quæ res multos accendit, ut leonum inſtar ſpirarent Martem; quibúſque dulce ac decorum erat pro patria mori; imò pulchrius pro religione, Deo, cœlo. At bellum multis eſt occaſio cupidè, avarè, crudeliter, impiè agendi: num ideò nullum eſſe debet?

Ffff 2 Nil

(g) *Cur bellandum?*

Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator,
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem. Triſt. lib. 2.

Sapienter Thucydides: Ut modeſtia eſt, quieſcere, ſi non afficiaris injuriâ: ita juſtitia eſt, cùm injuriâ laceſſimur, bellum paci anteferre; & repreſſâ injuriâ, poſt bellum rurſus pacem facere: ne aut ſucceſſu in bellis elati plura appetere, aut pati injurias mollitie & amore otii videamur. Et Salluſtius: Sapientes Pacis cauſsâ bellum gerunt, & laborem ſpe otii ſuſtentant.

V. (*b*) Fingitur Mavors inſidere currui, & ſuum ad arbitrium equos flectere. Claudianus deſcribens inſignem belli Ducem, hoc moderamen equorum ad prudentiam militarem refert:

------ Ductórque placebit,
Qui non præcipiti, vel læta vel aſpera rerum
Conſilio momenta regens, nec triſtibus impar,
Nec pro ſucceſſu tumidus: ſpatiúmque morandi
Vincendíque modum, mutatis noſcit habenis.

Livius monet: Priuſquam ingrediare bellum, cùm tuas vires, tum vim fortunæ, Martémque belli communem propone animo. Ageſilaus interrogatus, quid ducem belli præcipuè exornaret? reſpondit, adversùs hoſtem audacia, & in oblata opportunitate conſilium. Ut navis ſine gubernatore ad ſcopulos impingitur & colliditur; ſic militaris expeditio ſine prudentia in præceps fertur. Paucis equidem temeritas in gloriam aut felicitatem; plerisque in exitium ceſſit. Temerariorum conatuum documenta habemus in Flaminio apud Traſimenum lacum: in Varrone apud Cannas, cùm quadraginta millium cæde litatum temeritati eſt: in C. Manilio, & Q. Cæpione contra Cimbros & Teutonas, octoginta millibus deſideratis: in Hoſtilio Mancino triginta millibus à tribus Numantinorum millibus ſuperatis, fœda etiam caſtrorum deditione: in Calpurnio Piſone, exercitu ejus à paucis oppreſſo: in Craſſo contra Parthos, ſeptem legionibus, cum equitum quatuor millibus, totidémque velitum, cúmque ipſo duce, ducísque filio cæſis aut fugatis. Quorum exempla docent, ut, qui bellica laude, felicitatéque excellere volunt, meminerint, feroces & exultantes generoſioris animi ſpiritus, ceu rapidos Martis equos adducto cohibere, ac flectere freno. Verè quidam: *Corrigit præſentem lapſus prioris, ac de reprehenſione antecedentis*

(*b*) *Prudentia in ſuſcipiendo bello.*

tis exempli naſcitur emendatio. Pingitur Mars armis horridus, acinacem manu rotans, cum lemmate: *fortiter, ſed cautè*:

Hic licet infeſtis nusquam penetrabilis armis
Securus propria conditione Deus:
At caput Ætneo munit, pectúsque metallo,
Ceu mortem impavidus terreat, ac paveat.
Conſilium cauto Princeps à Principe ſume:
Sint tibi cuncta licet proſpera, cuncta time.

Neque verò prudentiâ tantùm opus eſt in bello inchoando, ſed etiam, & vel maximè in gerendo: cujus rei ſymbolum eſt Capricornus, ſignum cœleſte ſuperiore parte Hircum aut Caprum, poſteriore piſcem referens, cum hoc carmine:

Addita ſideribus radiantia cornua tollit
Squamigero conſtans Piſce, Capróque Fera.
Iras fronte gerit, cauda fluitante timorem,
Anterior terret, poſteriórque fugit.
Hoc Ducis officium, pugnax ut cornua ſumat,
Et ſimulare ſciat lubricus arte fugam.

(*i*) Sed tamen etiam Martiali currui laxandæ non raro habenæ: Nam juxta Poëtam: *Martis equi ante Notos, Zephyrúmque volant.* Quid hic ſignificatur? Celeritate opus eſſe in bello. Philoſophi Romani effatum eſt: una rebus ſalus eſt, occurrere ad primos rerum impetus. Alexander Macedo feſtinatione vincebat; qui rogatus, qua ratione tantum ſibi imperium tam brevi tempore comparâſſet, reſpondiſſe fertur: *nihil differendo.* C. Julius Cæſar Dictator, ut ſcribit Suetonius, Pontico triumpho inter pompæ fercula, trium verborum prætulit titulum: VENI, VIDI, VICI. Statius Martis currui etiam *Famam* volantem adjunxit: nam bella conſtant celeritate, & famâ. Sæpe quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit, inquit Curtius. Et Livius lib. 27. Famâ bellum conficit, & parva momenta in ſpem, metúmque impellunt. Accedit Tacitus: Fama in novis cœptis validiſſima eſt: primiſque eventibus metus aut fiducia gignitur.

VI. (*k*) Quidam per Martem, deſignant hominem iracundum, & impotem animi. Mars enim inſtar furibundi à Poëtis pingitur. Et quid eſt ira, niſi furor brevis? Mars celeri curru rapitur; nulla ſtabilitas in animo iracundo; ex uno affectu in alium revolvitur. *Præcordia fatui quaſi rota carri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius*, inquit Eccle-

Ffff 3 ſiaſti-

(*i*) *Celeritas in bello.* (*k*) *Martis currus imago hominis iracundi.*

ſiaſticus c. 33. Ex confuſo & turbido corde ſimiles cogitationes prodeunt. Quid auribus eſt ingratius ſtridente currûs rotâ? quid iracundi clamoribus magis abſonum, aut inconditum? Et quales ſunt rotæ currus hujus? indomitæ perturbationes, feroces & præcipites impetus, quibus animus in vindictam impellitur. Verè Iſaias: *Rotæ ejus, quaſi impetus tempeſtatis.* c. 5. In tempeſtate, quod eſt horror & caligo; hoc ſunt in iracundo, offuſæ menti tenebræ: quot in illa ſunt tonitrua; hoc, in iſto vociferationes & convitia: quod in illa, fulmina; hoc in iſto minæ & intentata verbera: quod in illa ventorum conflictus; hoc, in iſto contrariorum affectuum tumultus: quod in illa fluctus, procellæ, naufragia; hoc in iſto ſunt totius corporis jactationes, & fœda præſertim oris ſpumantis, faciei, & valetudinis ac honeſtatis extrema labes. Mars manu vibrat haſtam; iracundus vindictam, nullo diſcrimine juſti vel injuſti.

VII. *(l)* Adulterium Martis, à Vulcano deprehenſi & nexibus vincti, notiſſima res Poëtis eſt; Ovidius;

Mars quoque deprenſus fabrilia vincula ſenſit:
Notior in cœlo fabula nulla fuit.

De hoc figmento eleganter & caſtè Furius Publicus Fulgentius Epiſcopus lib. 2. Mytholog. ſcribit in hæc verba: Venus Marti concubuit; Sol eos Vulcano prodidit; hic catenas adamantinas excogitavit, quibus adulteros vinciret. Venus in doloris vindictam, quinque Solis filias amoribus ſuccendit. *Paſiphaën, Medeam* (non illam Colchidem, Jaſonis uxorem) *Phœdram, Circen*, & *Dircen*. Hæc igitur amorum dea, quinque Solis filias, id eſt, quinque humanos ſenſus, luci ac veritati deditos, quaſi Solis fœtus, hac corruptela fuſcat. Unde illis nomina. *Primam* Paſiphaën nempe omnibus apparentem, id eſt, Viſum vocârunt. *Secundam* Medeam, quaſi *Auditum*, hoc eſt, *μηδὲν ἰδίαν*, nullam viſionem. *Tertiam* Circen, id eſt, *Tactum*, quaſi dicerent *χειρῶν κριτὴν*, manuum judicium. *Quartam* Phœdram, *Odoratum*, Græcè *φέρων ἡδὴν*, ferens ſuavitatem. *Quintam* Dircen, Saporis indicem, quaſi *θεινοκρίνη*, acrè judicans. Quinque has filias exitiali morbo detentas interiiſſe ferunt, quô quid aliud innuitur, quàm fœdæ libidinis venenum per ſenſus in animum inſtillari, ruſúsque ex animo in ſenſuum exitium, & totius corporis peſtem redire? Hæc ille vir eruditus & pius, utique alius à S. Fulgentio, qui inter SS. PP. cenſetur. De etymo harum vocum non eſt neceſſe hîc diſputare.

VIII. (*m*)

(l) Quinque ſenſus ſunt quinque Solis filiæ.

Digitized by Google

VIII. (*m*) Dum de Marte agimus, *Victoria* quoque, quæ Martis currum circumvolat, quæque ab antiquis inter deas colebatur, eſt mentio facienda. Depingebatur virginis alatæ habitu, vultu liberali & blando, capite laureato, manu dextra protenſa lauri ramulum aut coronam lauream, læva palmam oſtentante. Per *alas* dubia bellorum ſors ſignificatur: unde Ovidius lib. 8. Metam.

Inter utrumque volat niveis Victoria pennis.

Quidam armatam exhibent vultu hilari, ſed pulverulento, manibus cruenta ſpolia gerentem. Vel etiam dextrâ ſertum, ſiniſtrâ vexillum tenentem, & globo inſiſtentem. Quibus Symbolis indicatur Virtutem, maximè militarem, adverſis probari; neque ſudore tantùm, ſed etiam ſanguine conſtare belli gloriam.

IX. (*n*) Sed neque *Pacis* imaginem prætereamus, propter quam, ut diximus, bellum geritur. Aliqui eam repræſentant, accenſa face armorum cumulum inflammantem; juxta illud pſalmi 45. *Arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta comburet igni.* Alii Virginem pingunt altera manu ramum oleæ, altera vel cornucopiæ, vel caduceum præferentem; quòd omnia hæc pace, defenſa, bello violentur. Alciatus pro Pacis emblemate proponit inverſam militis galeam, in qua favos & mella conficiunt apes. Idem pro Symbolo Pacis pingit coronam ſpiceam, uvis circumdatam. Apud Pauſaniam in Bœoticis, Pax ſuſtinet in ulnis puerum Plutum: quô ſignificatur, rerum opulentiam à pace foveri. Etiam ſpicas manu geſtat & uvas, quibus frugum deſignatur copia. Oleâ quoque, lauro & roſis coronatur; ut oſtendatur, artium & ſcientiarum florem à Pace conſervari. Sunt qui Pacem in curru olivæ frondibus cincto invehunt, eíque comites addunt Religionem, Juſtitiam, Fauſtitatem. Tibullus lib. 1. eleg. 10. Pacem ſic oculis ſubjicit.

Interea Pax arva colit; Pax candida primùm
Ducit araturos ſub juga curva boves.
Pax aluit vites, & ſuccos condidit uvæ,
Funderet ut nato teſta paterna merum,
Pace bidens, vomérque vigent, ac triſtia duri
Militis in tenebris occupat arma ſitus.

SYM-

(*m*) *Virtus militaris & Victoria.* (*n*) *Pacis emblema, & fructus.*

SYMBOLVM XCVII.

Mercurius.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Vis eloquentiæ. 2. Pacis ſtudium. 3. Mercurius imago Legati. 4. Cur vitulus Mercurio ſacer. Cur ei lingua dicata. Eius cancer. 5. Judicium corruptum. 6. Cur furum deus? 7. Cur mendax, ſimul & furax. 8. Eundum, qua Deus vocat. 9. Indoctus, Mercurius eſt truncus.

IOvis, & Majæ Nymphæ, filius hic deus fuit: ita dictus à *mercibus*, eò quòd Mercatoribus præeſſe exiſtimaretur; Græcis *Hermes* vocatur, ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν, hoc eſt, ab interpretando. Aliqui putant appellatum eſſe, quaſi *Medicurium*, quòd interpres ſit deorum, & oratio inter loquentes duos currat & reciprocetur. Vel quòd medius inter deos, tanquam ipſorum internuntius currat. De quo Claudianus lib. 1. de Raptu.

Atlantis Tegæe nepos, commune profundis
Et Superis Numen, qui fas per limen utrumque
Solus habes, geminóque facis commercia mundo.

Idem *Cyllenius* nominatus eſt, vel à *Cyllene* monte Arcadiæ, in quo nutritus & diverſatus eſt; vel quòd omnem rem ſermone ſine manibus conficiat: quibus partibus corporis qui carent, κυλλοὶ vocantur; ideóque truncus Hermes ſine manibus ſculpitur. In pedibus habet talaria, galerum in capite, in manu virgam (Latinis caduceum, Græcis κηρυκεῖον) quâ animarum alias orco evocat, alias in Tartara mittit, ventos concitat, tranátque nubila. Virg. 4. Æneid.

Tum virgam capit: hac animas ille evocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia Tartara mittit:
Dat ſomnos, adimítque, & lumina nocte reſignat.
Illa fretus agit ventos, & turbida tranat.
Nubila.

Huius ſimulacrum Ægyptii partim atra facie, partim aureâ & clarâ confinxere, quia modò ad Superos, modò ad Inferos adiret. Eiuſdem apud

apud eoſdem ſimulacrum conſpiciebatur geminum, alterum ſenili vultu venerandum, alterum florenti juventa, ut ſignificarent eum, qui Reip. munia obire ritè velit, cum animi prudentia debere vires habere conjunctas. Caduceus eius geminis anguibus circumdatur, mare & femina, mutuo nexu circumvolutis, caudiſque ad capulum virgæ demiſſis: quibus concordia ſignificatur. Hunc primum fuiſſe inquiunt, qui Lyram invenerit; quam etiam Apollini, cùm pax inter illos, poſt litem ex furto ortam, reconciliata fuiſſet, dono dedit. Unde *Lyra*, quaſi *lytra*, à λύτρω, pretium ſcilicet redimendis captivis, dicta eſt. Erat autem teſtudo, quæ χέλυς à Græcis vocatur, hunc in modum formata, ut ait Lucianus in dialogo Apollinis & Vulcani. Cùm Mercurius teſtudinem mortuam ad Nili ripas forte inveniſſet, brachia adaptavit, ac jugum induxit, calamóſque poſtea agglutinans, & ſubjecto quodam fundo, ac novem deinde chordas ſuper calamis tanquam anſulis intendens, jucundum quid modulatus eſt. Hanc teſtudinem Apollini boves Admeti regis paſcenti, & ab eos à Mercurio clàm abactos iraſcenti donavit: ab eóque viciſſim caduceum accepit, ſeu virgam illa vi præditam, ut facilè pax inter quoſvis per eam conciliaretur. Cuius rei cùm vellet facere experimentum Mercurius, conjecit virgam inter duos ſerpentes, acerrimè inter ſe dimicantes, qui repentè in concordiam redacti, poſtea Mercurialis virgæ *inſigne* extiterunt.

Varia ſunt dei huius officia; præcipuum, quòd deorum ſit Legatus & internuntius. Idem *Manibus* defunctorum præeſt, & *Palæſtræ*, & *Muſicæ*, & *Eloquentiæ*, & *Aſtrologiæ*. Primus enim aſtrorum & ſiderum curſus obſervaſſe, & annos ad certum ordinem redegiſſe traditur. Rei quoque *mercatoriæ*, & artis *furandi* Præſidem agit, quam ipſe à teneris unguiculis exercuit. Nam etiamnum parvulus Veneri ceſtum ſeu cingulum ſubduxit, Jovi ſceptrum ſurripuit, fulmen quoque clepturus, niſi vim timuiſſet flammarum: Apollini ob furtum, ſagittas in eum jaculari paranti, arcum ſublegit, & pharetram evacuavit. Argum centoculum Jûs (Inachi filiæ à Jove in juvencæ formam mutatæ) cuſtodem ſopivit, ſopitum occidit, & vaccam abduxit. Memoriæ proditum eſt, *Autolycum*, eius filium, Laërtæ patrem, qui fuit avus Ulyſſis, omnium propè mortalium pauperrimum, artem furandi à Mercurio didiciſſe, indéque ditiſſimum evaſiſſe. Artis certè paternæ tam peritus fuit filius, ut, cùm optimum equum furatus fuiſſet, aſinum ſcabie corroſum pro illo reſtituerit: cúmque alteri pulcherrimam ſponſam rapuiſſet, anum edentulam, mucoſam, & gibbam reddiderit. Id quod etiam in com-

mutandis mercibus faciebat, non ſine præſtigiis, quas divinus genitor primas excogitavit. Artem mentiendi & furandi ex avo hauſtam Ulyſſes ſtrenuè proſecutus eſt, præſertim in obſidione Trojæ, & ſurreptione Palladii. Sed & *Sinon* (is, qui Græcis Trojam prodidit) filius Siſyphi, nepos ex alia matre Autolyci, ab avito ſanguine non degeneravit. Meruit ob hoc Mercurius, ut eius ſtatuæ pro foribus domorum ab antiquis erigerentur, quia fur credebatur cæteros fures arcere: cùm tamen juxta proverbium, *fur cognoſcat furem, & lupus lupum.*

Artes Mercurii deſcribit eleganter Horatius Od. 10. lib. 1.

Mercuri facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formâſti catus, & decoræ
More palæſtræ.
Te canam magni Jovis, & deorum
Nuntium, curuæque lyræ parentem,
Callidum, quidquid placuit, jocoſo
Condere furto.
Te boves olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotos, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.
Quin & Atridas, duce te, ſuperbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Theſſalóſque ignes, & iniqua Trojæ
Caſtra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgáque levem coërces
Aureâ turbam, Superis deorum
Gratus & imis.

Quo carmine docet Poëta, Mercurium Elocutionis & Facundiæ deum eſſe; ferámque & agreſtem hominum vitam expoliviſſe non voce ſolùm & oratione, verùm etiam artificio & venuſtate decertandi in palæſtra: eſſe ſolertem, callidum, acutum in artibus tam bonis, quàm malis. Potuit verò Mercurius non ſe tantùm, ſed alios etiam, quos ducebat, inaſpectabiles facere: id quod de *Gygis* annulo, & *Orci* ſeu Plutonis galea dicitur. Hinc adoleſcentis indutâ perſonâ, Priamo ſe du-

cem

cem præbuit ad Achillis naves per media Græcorum caſtra eunti, & Hectoris filii corpus, ſepeliendi causâ, ab Achille redimere cogitanti.

Ethica.

I. (*a*) Per auream, potentémque Mercurii virgam intelligas vim atque virtutem Eloquentiæ, ſeu facundæ Sapientiæ, quæ mirum habet in mortalium animos imperium. *Qui ſapiens eſt corde,* ait Salomon Prov. 16. *appellabitur prudens: & qui dulcis eſt eloquio, majora percipiet.* Id eſt, præclariora præſtabit. Neque enim ſatis eſt, eloquentiam corde contineri, niſi ſuavi, nervosóque depromatur eloquio. Quid eſt enim Mercurium alas habere in pedibus, niſi virum ſapientem & diſertum velociſſimo cogitationum volatu per diverſos argumentorum locos ferri ad rem veroſimilem reddendam? Quid concitare ventos, quàm dominari in varios hominum affectus? Quid ſopire vivos, & excitare mortuos, quàm orationis efficaciâ in omnem partem impellere audientes? ut ſive bellum ſit ineundum, omnes conclament arma; ſive pax eligenda, gladium dimittant omnes. Quid enim, inquit Tullius lib. 1. de Orat. tam potens eſt atque magnificum, quàm populi motus, Judicum religiones, Senatus gravitatem unius oratione converti? Quid tam regium, tam liberale, tam munificum, quàm opem ferre ſupplicibus, excitare afflictos, dare ſalutem, liberare periculis, retinere homines in civitate? Quid autem tam neceſſarium, quàm tenere arma, quibus vel tectus ipſe eſſe poſſis, vel provocare improbos, vel te ulciſci laceſſitus? Hæc ille. Credebatur hic idem deus animas orco evocare, hoc eſt, ex locis illis obſcuris & tenebricoſis in lucem producere. Hoc ipſum eſt, quod poteſt eloquens Sapientia, quæ intellectum auditorum illuminat, mentis tenebras diſcutit, & ad veritatis cognitionem, amorémque virtutis perducit. Vis *Soporifera* huic virgæ indita, valet ad ſedandas animorum perturbationes ac concitationes, mortuósque, hoc eſt, ſceleratos à flagitiis ad vitam homine dignam revocandos. Quidam per *talaria* intelligunt negotiantium, alii medentium celeritatem, quæ adhibenda, ſive quæſtum facere, ſive morbos depellere velis. Sunt autem Medici, qui animas ad inferos mittunt, & iterum revocant; dum eorum alii deſperatos à morbis exſuſcitant; alii non deſperatos ad orcum demittunt.

II. (*b*) Mercurius, Caduceator ſeu Caducifer, legati pacifici exemplar eſt, quia *medius*, imos, ſummósque deos conciliat, & pugnantes

(*a*) *Vis Eloquentiæ.* (*b*) *Pacis ſtuaium.*

Digitized by Google

inter ſe ſerpentes, virgâ interpoſitâ, in pacem & amicitiæ complexum rurſus conjungit. Silius canit:

--------- Pax optima rerum,
Quas homini noviſſe datum eſt. Pax una triumphis
Innumeris potior.

Et Seneca:

Pacem reduci velle, victori expedit,
Victo neceſſe eſt.

Nulla ſuada dulcior eſt, quàm quæ diſſidentes conciliat, & iras in manſuetudinem vertit.

III. (*c*) Mercurio per limen utrumque Superûm & Inferûm via patet. Eadem eſt Legati, jure gentium ſecuritas, & ſacroſancta immunitas. Et quia multum in utramque poteſt Legatorum efficacia, cenſentur Superos adire, quando prudenti agendi ratione, & humanitatis ſenſu avertunt à vivis (qui etiam ſuperi vocantur) bella, clades, funera; ad inferos verò ſe conferunt, cùm ſanguinis aviditate diſcordias Principum concitant, fovent, augent, & vivos per varias ſtrages præcipitant in orcum. Mercurius atra & aurea facie pingitur; Legatorum multi, (ſive alios Principum internuntios & miniſtros aulicos intelligas) corrumpuntur muneribus: hinc obſcuris, ac perplexis dictis, reſponſis, relatis, vera falſis, & falſa veris involuunt, nebulásque iis, à quibus miſſi ſunt, offundunt. Quò fortaſſis etiam *Galerus* ſeu petaſus, latior Mercurii pileus, alludit; nam obumbrante illo tegumento denotatur *Simulatio*, quam fronte & vultu ſuſtinent homines verſuti ad orationis fallacias tegendas facti. Poſſis etiam dicere, legatum Mercurali petaſo tegendum; ut meminerit, negotia ſibi commiſſa in ſecreto habenda. Significatur quoque galero hoc, per eloquentiam homines defendi, atque ab injuriis protegi. Pingitur inſuper Mercurius dextram obarmatus gladio falcato, quam *harpen* vocant, capútque galea, chlamydéque, ac brevi accinctus tunica, qualis Argum occidiſſe fertur. Quibus rebus indicatur, eloquentiam armis junctam, plurimùm adversùs hoſtes, qui ſæpe ratione ſola ac voce non moventur, valere. Item, ut diſcas, ſi pace (quæ per caduceum denotatur) frui volumus, exerendam harpen, hoc eſt, bellum eſſe gerendum. Ciceronis in 7. Philipp. dictum eſt: Si bellum omittemus, pace nunquam fruemur. Et axioma polemicum eſt: cùm tractatur de pace, metus faciendus eſt hoſti; ne ignavum & vile aliquod animal videare. Vetus verbum eſt, meliùs ſub clypeo ſuccede-re

(*c*) *Mercurius imago Legati.*

Digitized by Google

re pacis negotium; ut verè pax ea ſit, non pactio ſervitutis. Hinc eſt, quòd Mercurius cum Hercule palæſtris dicatur præeſſe: eſt enim prudentia jungenda viribus. *Iuventus* verò & imberbis Mercurii facies ſignificat, Oratori opus eſſe ingenio vivido & vegeto. *Gallus* etiam gallinaceus ſolet Mercurio appingi, quô innuitur, opus eſſe vigilantiâ ad opes aut ſapientiam aſpirantibus. Facies illa partim atra, partim aurea, de qua ſuprà, docet, eloquentiam tam improbis, quàm probis impertiri. *Hermæ* ſtatua, quadrato lapidi vel inſidens, vel inſiſtens, ſignificat, *rationem* & *veritatem*, perinde ut forma quadrata, erectam ſemper ſtare. Nam rationis & veritatis quoque deum fuiſſe Mercurium antiquis, ait Pierius. Ingenioſiùs per baſin quadratam Artes ſignificantur: quæ quia certis conſtant præceptis, & nunquam fallentibus, earum ſtabilitas per figuram cubicam explicatur. Deinde ut fortuna inſiſtit globo, quippe inconſtans: ſic ars, doctrina, ſapientia ſolidatur in quadrato lapide; ut ſcias, arti, non fortunæ, innitendum. Præterea, quemadmodum figuræ cubicæ ſpecies, quoquoversùm jacta, verſatáque fuerit, recta ſemper conſiſtit, ita vir Sapiens, ad omnia fortunæ tela ſemper eſt idem. Pingitur etiam Mercurius (aliis Hercules Gallicus dicitur) cum aurea ex ore catena defluente, & hominum auribus implicita, eos ad ſe trahente; quô quid aliud, quàm ſæpius dictæ vis eloquentiæ exprimitur, quæ per aures in animos hominum illabitur, eóſque dicentis ad nutum trahit? Quidam in Mercurium caduceo inſtructum, & avolaturo ſimilem ita feſtivè luſit:

Excellit triplici, quem cernis, Dote Miniſter,
Callidus & velox, Eloquióque potens.
Huius ab ingenio Regum fluxere Miniſtri,
Quos & Mercurios Aula diſerta vocat,
Attamen haud iſto conſtat perfectio *trino*:
Mentiri accedat dos niſi quarta tribus.

IV. (*d*) Mercurio *vitulus* mactabatur, Ovidio canente 4. Metam.
Dîs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit,
Lævum Mercurio, dextrum tibi bellica Virgo,
Ara Jovis media eſt. Mactatur vacca Minervæ,
Alipedi vitulus, taurus tibi ſumme deorum.

Et cur vitulus? ut docearis, à puero operam eſſe dandam ſapientiæ, primámque ætatem ſtudiis virtutis ac bonarum artium dedicandam. Huc facit illud Poëtæ:

 Dum

(*d*) *Cur vitulus Mercurio ſacer?*

Dum tener eſt natus, generoſos inſtruere mores.

Salomon de ſe ipſo Prov. 4. *Nam & ego filius fui patris mei, & unigenitus coram matre mea; & docebat me, atque dicebat: poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam.* Mercurio præterea non vino, ſed *melle* & *lacte* ſacrificabatur: vinum enim immodicè potatum, eſt inimicum ſapientiæ, &, quod citatus Salomon ait, *apoſtatare facit ſapientes.* Mel verò & lac Symbolicè ſapientiam indicant. Hinc idem Prov. 24. Comede fili mi mel, quia *bonum eſt, & favum dulciſſimum gutturi tuo: Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ.* (e) *Lingua* etiam Mercurio ſacrabantur, inque ſacrificiorum eius fine cremabantur, ad oſtendendum, quantùm ſapientis interſit expedita & verſatilis lingua. Sacer paroemiographus teſtatur Prov. c. 15. *Lingua ſapientum amat ſcientiam: os fatuorum ebullit ſtultitiam.* Quocirca Tullius lib. 3. de Orat. Eloquentia, inquit, nihil aliud eſt, quàm copiosè loquens ſapientia. Atque, ut alibi teſtatur idem, eloqui copiosè, modò prudenter, melius eſt, quàm vel acutiſſimè ſine eloquentia cogitare. Porrò lingua Mercurio ideò etiam dicata eſt, quòd conveniat illam ſubditam & obtemperantem eſſe rationi ac prudentiæ, ut nec nimis præcipitanter procurrat, nec æquò tardior cunctetur. (f) Hinc Mercurius nudus ſupra *cancrum* marinum conſidens, galero, caduceóque inſtructus, ac ſiniſtra chelam ſeu acetabulum prehendens, docet, conſideratè agendum, & feſtinandum lentè.

V. Dicunt adhæc Poëtæ, Mercurium à Junone in judicium vocatum (quod etiam Marti in Areopago accidit) quòd Argô occisô, primus cæde manus inquinâſſet: ſed à diis ipſum abſolutum, projectis ad pedes eius niveis ſuffragiorum teſſeris, atriſque; quoniam æquum fuerit, Jovi id jubenti obſequi. Ubi diſce, juſtitiam potenter à potentibus premi:

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas. *Iuven:*

Jupiter enim poſtquam Inachi fluvii filiam *Io* violavit, ut flagitium celaretur Junoni, puellam transformavit in juvencam, adeóque ex homine beſtiam fecit. Argum præterea, cuſtodem juvencæ à Junone appoſitum, per Mercurium interficiendum curavit. (g) Mercurius homicidium in auctoritatem imperantis rejecit: Dii Jovis indignationem veriti, abſolverunt patratæ cædis Mercurium. His gradibus aſcendunt crimina. Veriſſimè ſapientiſſimus Rex Prov. 19. *Multi colunt perſonam potentis.* Et Siracides c. 7. monet Judicem: *Ne extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.* Scilicet ob reſpectum iniquum deflectendo à recto juſtitiæ tramite. Severè, juſtéque Deus præcepit Moſi ob

(e) *Cur lingua Mercurio dicata?* (f) *Cancer Mercurii.* (g) *Iudicium corruptum.*

ob ſcandalum Hebræorum Magnatum, idolum Beelphegor publicè adorantium. Num. 25. *Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis*: ut qui populo fuere duces ſceleris, ſint exemplum ſupplicii.

VI. *(h)* Sed quare mercatorum, impoſtorum, furum Præſidem ac Patronum antiqui putârunt eſſe Mercurium; eiúſque collo ſacculum nummarium appenderunt? Reſpondet Natalis Comes, hoc ideò factum, tum quia eloquentia cum malo & flagitioſo ingenio conjuncta multas fraudes invexit in genus humanum; tum quia quibus Mercurii planeta in ortu dominatur, illorum ingenia dicuntur ad furta, & ad omne aſtutiæ ac nequitiæ genus accommodata. Nam cùm ſiccus & calidus ſit hic planeta, verſutos facit & facundos homines, atque ad omnem calliditatem celerrimos: tot enim habet Mercurius in cælo motuum varietates, & tergiverſationes, quot ſimul omnes reliqui planetæ. Nam modò procedit, modò retrocedit: modò ſublimis eſt, modò depreſſus: modò celerrimus, modò ſtare videtur. Ego verò crediderim; Mercurium fallaciarum inventorem ac concinnatorem ideo factum à Poëtis, quia, cùm in furtis ipſa delectet ars fallendi & furandi, opus eſt ingenio ac ſolertiâ: unde furtorum optima, quæ ingenioſa. Certè Magnus Auguſtinus narrat. lib. 3. Conf. c. 4. ſe puerum cum ſociis ſublegiſſe pira ex alieno horto, non ob ipſa pira, ſed ob artem & fallaciam in piris furandis adhibitam. Ritus erat, inquit, quaſi titillato corde, quòd fallebamus eos, qui hæc à nobis fieri non putabant, & vehementer nolebant. *(i)* Quod autem Mercurius Superos adierit ac inferos, etiam ad mercatores pertinet, quibus ad ſua lucra per terræ, maríſque per vitæ mortíſque pericula tendendum, adeóque limen utrumque vitæ ac mortis terendum. Poëta canit:

> Impiger extremos currit mercator ad Indos,
> Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa per ignes.

Quid, quòd Mercatorem diſertum eſſe oportet, & Mercuriali inſtructum lingua, ut emptores ſibi comparet. Horatio teſte,

> Laudat, venales qui vult extrudere merces.

Et utinam tantùm laudet, non etiam vitiet, & quas vitiavit merces, obtrudat pejerando. Sacculus è collo Mercurii pendens, oſtendit, opes malè partas, in jugulum redire parantis, eúmque ſtrangulare. Prov. *Qui congregat theſauros lingua mendaci, impinget ad laqueos mortis.*

VII. *(k)*

(h) Cur Mercurius furum deus? (i) Cur Mercatorum?

VII. (*k*) Mercurius à parvo puero mentiri conſuevit & furari: ſcilicet qualis parens, talis filius. Ut numerus iniri ſtultorum non poteſt, ſic mentientium. In hac ſchola, Alphabetarii, & qui cubito tergunt naſum, robuſtiſſimis valent mendaciis. Talis fuit puer ille, *Aper* nomine, de quo Bauhuſius lib. 3.

Unguibus à teneris, primáque à veſte genarum
Mentiri didicit Cretibus ortus Aper:
Succrevere doli barba creſcente: biſulca
Quæ fuerat puero, lingua triſulca viro eſt.

Notus eſt apologus de puero furunculo (nam à mendaciis proximus ad furta tranſitus, doctor in utriſque eſt Mercurius) qui cùm plura in diem, ac majora creſcentibus annis, matre probante, furaretur; proximus patibulo, ſimulato cum matre colloquio, auriculam ei mordicus abſcidit. Accuſatus non furti modò, ſed etiam impietatis in parentem, reſpondit, ſe ultionem repetiiſſe de perditionis ſuæ autore. Si enim caſtigâſſet me, inquit, mater, cùm ei librum detuli, clàm condiſcipulo ſublatum, nunquam futurum fuiſſet, ut tam infamis mortis damnarer. Sic è funiculis torquentur funes, quibus denique implicatur & frangitur gula.

VIII. (*l*) Meliora doceat juventutem Mercurius biceps, aut etiam triceps; cujus ſtatua duplici, aut triplici capite prædita, olim in biviis ac triviis collocabatur, ad indicanda viarum diſcrimina. Statuis hiſce ſolebant viatores lapides accumulare, Deum hoc modo remuneraturi, ut lapidum aggeſtorum acervô fieret ejus effigies & cultus prætereuntibus notior ac religioſior. Meminit hujus moris Salomon Prov. 26. *Sicut qui lapidem mittit in acervum Mercurii: ita qui tribuit inſipienti honorem.* Ethicè monemur, ea tantùm ſequenda eſſe, ad quæ Deus & natura nos reddit idoneos; cùm ſummæ fatuitatis & dementiæ ſit, aliquid invitâ, quod aiunt, Minervâ ſuſcipere & proſequi. *Neque enim è quovis ligno fit Mercurius.* Et quia mentis humanæ tanta eſt cæcitas, ut quâ viâ ſit eundum, planè ignoret, recurrendum eſt ad eum animo ſupplice & demiſſo, qui eſt, *Via*, *Veritas*, *Vita.* Certè Socrates apud Platonem aſſeverat, eâ ſolùm eſſe pergendum viâ, quâ Deus ducit. Hinc adagium: *Mercurió dextrô*, id eſt, propitio & favente aliquid aggredi. Extat de hoc acervo Mercurii elegans epigramma apud Alciatum, hoc lemmate: *Quà dii vocant: eundum.*

In

(*k*) *Qui mendax, & furax eſt.* (*l*) *Eundum, quà Deus vocat.*

In trivio mons eſt lapidum: ſupereminet illi
  Trunca dei effigies, pectore facta tenus.
Mercurii eſt igitur facies; ſuſpende viator
  Serta deo: rectum qui tibi monſtret iter.
Omnes in trivio ſumus, atque hoc tramite vitæ
  Fallimur, oſtendat ni Deus ipſe viam.

Docemur inſuper hoc emblemate, nihil nos, quodcumque vitæ genus eligamus, poſſe proficere, niſi magiſtrum aliquem probum, doctúmque nobis ad imitandum proponamus, qui ſit inſtar alicuius *Hermæ*, viæ dux & director. Eius ſtatua facta eſt pectore tenus; quia nihil præter conſilium, exigitur à præceptore; cætera præſtanda diſcipulo, & monitis obtemperandum; qui ſuſpendit ſerta deo, ſi docilem ſe præbeat & gratum.

IX. Sed redeamus ad Salomonem, cuius proverbium ſic explicari poteſt. (*m*) Sicut Mercurius vivus, fuit inventor & præſes artium ac ſapientiæ, & eloquentiæ, ac proinde honore dignus; ſtatua verò Mercurii, utpote lapidea & inanimis, nec fari, nec ſapere potens, nullo eſt cultu & honore afficienda: Sic pariter Sapiens, quaſi unus Mercurius, honorem & venerationem meretur; inſipiens verò, & iners, etſi propter genus aut opes proſtet adorandus vulgo, quaſi fictus & pictus Mercurius, non eſt capax honorationis. Hinc Priſci olim ſtatuam Mercurii, manibus, pedibúſque mancam truncámque efformabant; imò deformabant, atque homines ſtupidos pardos, inſulſos & inſipientes vocitabant Mercurios ſaxeos, ligneóſve: unde Juvenalis in quendam ſtolidum. Sat. 8.

——— At tu
Nil niſi Cecropides, * truncóque ſimillimus Hermæ:
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quàm quòd
Illi marmoreum caput eſt, tua vivit imago.
Ergo ut miremur te, non tua; primùm aliquid da,
Quod poſſim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
——— miſerum eſt aliorum incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Hic obſerva ex adducto Salomonis proverbio, nonnunquam in SS. Scriptura nominari deos gentilium, & ad earum fabulas alludi. Ut hîc Mercurii meminit Salomon. Et Judith. c. 16. Nec percuſſerunt eum

Hhhh (Ho-

(*m*) *Indoctus, Mercurius truncus.* * *Athenienſis ſolis Cecropis, Conditoris urbis, laudibus ſuperbiens.*

(Holofernem) filii Titan. Et Job. ult. Pro cornu ſtibii, quod erat nomen filiæ Job, Septuaginta vertunt: *Cornu Amalthea*, id eſt, Cornu copioſum, dives, rerum omnium affluentiâ abundans. Sapienter advertunt Expoſitores, cùm Scriptura Cornucopiæ, Sirenum, Orionis, Lamiarum, aut Gigantum mentionem facit, tantùm utilitatem illis fabulis ſignificari, non verò falſitatem ullam nobis propinari. Quod ſuo modo ego de hac Ethica Symbolica intellectum velim, & in præfatione, pluribus monſtravi.

SYMBOLVM XCVIII.

Vulcanus, ignis deus.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Quid ſit lampada tradere. 2. Fabrorvm labor, & eius expoſitio Ethica. 3. Opifices induſtrii. Imperiti & improbi. 4. Vulcanus cælo & convivio deorum excluſus, quid indicet. 5. Cæcus amor nubentium.

VUlcanus, teſte Servio dictus eſt, quaſi *Volicanus* quòd flamma per aërem volet. Varro autem à majore vi ignis & violentia hoc ipſum accepiſſe nomen tradit. Appellatus etiam eſt *Mulciber* à mulcendo ferro: mulcere enim, inquit Feſtus, eſt mollire, ſive lenire. Ex diis etiam hic deus eſt ortus, Jovis quippe & Junonis filius, quem parentes ob deformitatem cælo dejecerunt in *Lemnum* Ægæi maris inſulam, ubi ab Euryone, *Oceani* filia, & *Thetide* nutritus eſt; vel, ut aliqui volunt, à *ſimiis*. Eo autem caſu, quo ex olympo decidit, fregit pedem, & claudus eſt factus. Officinam habet in memorata inſula unà cum *Cyclopibus*, miniſtris ſuis. In *Ætna* quoque montis cavernis ſubterraneis, perpetuo exæſtuantibus igne: itémque in *Lipara*, una ex Æoliis inſulis, ferrum, ad incudem cum operis ſuis fabrilibus exercet. Virgilius eius laboribus, *Hieram* inſuper inſulam, Siciliæ proximam, Ætnæque & Liparæ vicinam attribuit. 8. Æneid.

Quam ſubter ſpecus, & Cyclopum exeſa caminis
Antra Ætnea tonant: validíſque incudibus ictus

Auditi

Auditi referunt gemitum : ſtridúntque cavernis.
Stricturæ chalybum, & fornacibus ignis anhelat:
Vulcani domus, & Vulcania nomine tellus.

Dei huius, operarii ſocii, immani ſunt robore & lacertis validiſſimis præditi, de quibus Maro loc. cit.

Ferrum exercebant vaſto Cyclopes in antro
Brontéſque, Steropéſque, & nudus membra Pyracmon.

Quid cuderint, nomina ipſorum docent. Nam *Brontes* à tonitru dictus eſt, *ἀπὸ τῆς βροντῆς*. *Steropes* à fulgetro, *παρὰ τῆς στεροπῆς*. *Pyracmon ἀπὸ τοῦ πυρὸς, καὶ ἄκμονος*, ab igne & incude. Eorum officia idem Poëta ibidem proſequitur

------- alii ventoſis follibus auras
Accipiunt, reddúntque: alii ſtridentia tingunt
Æra lacu: gemit impoſitis incudibus antrum.
Illi inter ſeſe multa vi brachia tollunt
In numerum, verſántque tenaci forcipe maſſam.

Eſt autem Vulcanus deus fabrorum, & faber deorum, qui Jovi fulmina, diiſque cæteris arma adversùs gigantes cælo imminentes fabricavit. Ad menſam tamen deorum, credo propter deformitatem & fuliginem non eſt admiſſus. Quin etiam, cùm Minervæ nuptias expetiiſſet, repulſam inhonoram tulit. Virgilius eclog. 4.

Nec deus hunc menſâ, dea nec dignata cubili eſt.

Tandem neſcio quâ fortunâ uxorem nactus eſt Venerem, quam in flagitio cum Marte deprehendiſſe, & ambos adamantinis catenis colligâſſe, alibi diximus. Cæterùm quidquid artificiosè ex metallo fuit unquam fabricatum, ad hunc autorem refertur. Quo in genere ſunt Monile Hermiones, Menelai filiæ, Corona Ariadne, Currus Solis & Martis, Palladis Ægis ſeu Clypeus, Achillis & Æneæ arma, aliáque eius opera non pauca. De fulminis procuſione Virgilius loc. cit.

Tres imbris torti radios, tres nubis aquoſæ
Addiderant: rutili tres ignis, & alitis Auſtri.
Fulgores nunc terrificos, ſonitúmque metúmque
Miſcebant operi, flammíſque ſequacibus iras.

Ubi, ut hoc *παρέργως* inſeram, innuit Poëta toto anno jaci fulmen maximè in plagis calidioribus: nam per has periphraſes oſtendit anni tempora, quæ & quatuor eſſe, & ternos menſes habere, manifeſtum eſt. Unde dicit *tres imbris torti radios*, hoc eſt, grandinis, ſcilicet imbris con-

ſtricti & coacti in grandinem, quæ abundat per *Hiemem*. Deinde *nubis aquoſæ*, id eſt, *Veris*, quo tempore frequentes ſunt pluviæ. Addit, *rutili tres ignis*, hoc eſt, *Æſtatis*. *Et alitis Auſtri*, hoc eſt, *Autumni*, quo ventorum crebra ſunt flamina. Hæc Servius.

Celebrabantur olim in honorem Vulcani, certamina currentium cum accenſis facibus, quæ dicebantur *Lampadophoria*. Erat horum certaminum conſuetudo, ut currentes ſummo ſtudio conarentur accenſas faces ad metam usque deferre; at cui fax eſſet extincta, ille cum infamia ceſſabat à curſu. Siquis autem cum accenſa face fuiſſet à ſequente ſuperatus currendo, lege certantium cogebatur ſequenti lampadem accenſam tradere, quam rem indicavit Lucretius, lib. 2. ita ſcribens:

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

Ethica.

I. (*a*) Siquis rectè conſideret, huic certamini ſimillima videbitur vita mortalium. Nam juxta adagium *lampada* dicuntur *tradere*, qui decedentes, quaſi ſucceſſione, partes ſuas alius in alium transferunt. Illuſtratur hoc ex proverbiis Salomonis c. 20. *Qui maledicit patri ſuo & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.* Eſt enim lucerna ſeu lampas Symbolum vitæ, famæ, nominis, gloriæ. In vitæ hujus ſtadio omnes decurrimus; faces, quas tenemus manibus, & alter alteri tradimus, ſunt opes, honores, & ſpiritus, quem ducimus. Hunc cenſentur à parentibus accipere liberi, dum ipſis poſt Deum vitæ ſunt auctores: & hi iterum abibunt è vivorum curriculo, & poſt ſe natos relinquent. Idem accidit in honorum & divitiarum catadromo; poſtquam perventum eſt ad votorum metam, jubet mors vaſa colligere, & facem nominis illuſtris cum funebri tæda permutare. Succedunt in avitam vel gloriam, vel opulentiam heredes, & poſt aliquot annos in hoc vitæ ſtadio decurſos, committunt lampadem nepotibus. Et quia lucerna ac lux Symbolum eſt lætitiæ, proſperitatis, & felicitatis, juxta illud Jobi c. 18. *Quando ſplendebat lucerna ejus ſuper caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris*, id eſt, quando proſpera utebar fortuna, quando copioſus eram, felix & fortunatus: Ideò lucerna *maledici* in parentes, extinguitur in tenebris, cùm in impietatis pœnam Deus illi proſperitatem adimit, eámque commutat in calamitatem, & felicitatem in infelicitatem; dum ſcilicet efficit, ut omnia ei cadant inſeliciter, ac

(*a*) *Quid ſit lampada tradere.*

ac in caput maledicum reſultent, quod patri ſuo inſultare non eſt veritum. *In tenebris* ergo, id eſt, per tenebras, cùm ſcilicet graviſſimæ tenebræ eum obruent; id autem fit, tum in morte, quæ omnem claritatem & felicitatem impiorum tollit; tum in tempore vitæ, quo divina ultio, quæ per tenebras ſignificatur, eum perſequitur. Contrà de juſto dicitur; *Orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.* Iſa. 58. Sed propiùs ad Vulcanum. Cenſentur cum ardenti face ſpatium vitæ decurrere, qui bonis artibus & morum honeſtate præditi, tranſigunt vitam ſine labe, & optima prælucent exempla aliis. Turpiter facem extingui ſinunt, qui in vita nihil egerunt aliud, quàm ut dicerentur vixiſſe; vel qui initio curriculi, putà, in teneriore ætate præclara ſpecimina dederant indolis, ſed in procurſu annorum hanc lampadem fœdis extinxerunt vitiis. Geminas, ternáſque aut plures in curſu accendunt faces, qui alios ſapientia & virtute longiſſimè antecellunt. Tradunt autem, decurſô ſpatiô, lampadem aliis, qui poſt ſe relinquunt diſcipulos, filios, heredes, iiſdem artibus & vitæ probitate imbutos. Et hoc dicebant veteres λαμπαδουχεῖν, lampadem ferre, quod fieri ſolebat in Prometheis, in Vulcaniis, & Panathenaicis (Minervæ inſtitutis à Theſeo ludis, Latinè Quinquatriis) In his tribus ludis currentes facem geſtabant: de his Chiliaſtes. Creditur Prometheus primus hoc ludorum genus inſtituiſſe, hunc quidem ad modum: ut facem defatigatus proximo in manum daret; is autem defeſſus alii, ac deinceps alius alii, Succeſſione tradebant invicem (Hiſtoriæ, ſeu fabulæ Prometheæ quaſi ſimulacrum repræſentantes) quaſi ejus ferulam ventilantes, quâ cœleſtem ignem exceperat, ne rurſus extingueretur, perpetuo motu illam jactando. Itaque *lampadem tradere* dicetur, qui jam vel delaſſatus, vel emeritus, in alios munus gerendum abs ſe transfert. Et invicem cenſentur lampada tradere, qui, quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & aliis alii viciſſim ſuppetias ferunt. Hæc ille.

II. (*b*) Fabrorum omnium Præſes eſt Vulcanus, quos graphicè depingit Siracides c. 38. *Faber*, inquit, *ferrarius ſedens juxta incudem, & conſiderans opus ferri: vapor ignis urit carnes ejus, & in calore fornacis concertatur. Vox mallei innovat aurem ejus, & contra ſimilitudinem vaſis oculus ejus. Cor ſuum dabit in conſummationem operum, & vigiliâ ſuâ ornabit in perfectionem.* Primò *ſedet juxta incudem*, magiſter operis, forcipibus tenens, verſánſque ferrum ſupra incudem, ut à miniſtris malleo feriatur, & ad ejus libitum efformetur. Deinde *conſiderat opus ferri.*

(*b*) *Fabrorum labor.*

ri. Nam artificis eſt ſcire, quale & qua ratione opus ſit faciendum. Tertiò, *vapor ignis urit carnes ejus.* Eſt namque fabri ferrarii, poſſe ignem pati. Hinc Vulcanus dicitur deus ignipotens. Quartò, *in calore fornacis concertatur.* Certat enim faber contra calorem ignis, contráque ferri duritiem, ut illud igniat, ignitúmque crebris malleorum ictibus molliat & figuret. Unde Virgilius.

--------- Multa vi brachia tollunt
In numerum.

Quippe ad artem pertinet, ſic vibrare malleorùm ictus, ut ad menſuram incudem pulſent. Certè à fabrorum numeroſis ictibus Pythagoras proportionem Muſicam inveniſſe fertur. Unde quintò dicit Siracides: *Vox mallei innovat aurem eius.* Id eſt, novis & repetitis malleorum pulſibus ac ſonoribus feriuntur aures fabri, diſſilientibus interea ſcintillis, & ſonitu concentum quendam fabrilem edente. Sextò, *contra ſimilitudinem vaſis oculus eius.* Faber enim ſæpius exemplar, ideam, & typum operis formandi inſpicit. Denique, *cor ſuum dabit in conſummationem operum*, ut ſcilicet rectè perficiat, quod ſibi laborandum ſumpſit. (*c*) *Ethicè* docemur 1. Nihil eſſe tam durum, tam aſperum & arduum, quod non conſtans labor evincat. 2. Incus ſub crebris malleorum ictibus perſtans & perdurans, deſignat conſtantiam in malis incumbentibus. Unde proverbium in undique preſſos: *inter malleum & incudem verſari.* Hinc emblema *Incus*, & juxta *malleus*, cum lemmate: *durabo*, nempe inter adverſa. Et Græcorum adagio fertur.

Ἄκμων μέγιστος ὐ φοβεῖται τῦς ψόφυς.
Incus maxima non metuit ſtrepitus.

Excelſus animus non commovetur minis, aut fortunæ ſævientis procellis; ſicut incus non molleſcit, etſi ſuper eam tonitrua, fulmináque procudantur à Cyclopibus. Et ipſi grandium malleorum & malorum ictus dum ſonorum edunt concentum, oſtendunt, animo non tantùm forti, ſed & hilari adverſa eſſe patienda. 3. *Eandem* dicuntur *incudem tundere*, qui indefatigabili aſſiduitate in operis alicuius ſtudio perſeverant. Convenit etiam in magiſtros litterarum, quibus ſine fine eadem ſunt inculcanda pueris, ut hæreant. 4. Malleus cum inſcriptione: *ut cudam, antè cudar;* ſignificat, eos, qui aliis rectè imperare, aut formare alios velit, debere priùs ipſos formari, & imperium ferre. 5. Apud Ciceronem dolere ſe ajebat Cato, ſi quando opificum, quales ſunt imprimis fabri, antelucanâ victus eſſet induſtriâ. Idem Cicero 4. Tuſcul. quæſt. de

(*c*) *Ethica expoſitio laboris fabrilis.*

de Demoſthene affirmat. Id quod litterarum, ſtudioſis ſæpius inculcandum. Quos non pigebit, juxta adagium *incudi reddere*; id eſt refingere, mutare, corrigere, & iterum ad limam revocare, quidquid perfunctoriè ſcriptum aut dictum fuit. Horatius:

Et malè tornatos incudi reddere verſus.

6. Diſcant liberalium artium Clientes, quàm nullus labor ſubterfugiendus ſit, ut ſapientia comparetur; ſi mechanici opifices tantum ſudoris lucrando pani quotidiano impendunt. Et tamen ſua ſorte contenti vivunt, felicésque ſe putant, ſi vires & robur ſuppetant ad incudem pulſandam. Nimirum ut roſa, flos omnium gratiſſimus, de ſpinis naſcitur; ſic è triſtibus & aſperis, laboris fructus capitur jucundiſſimus. Quàm indignum eſt igitur, eos otio & inertiæ deditos eſſe, qui labore minimè operoſo, ſine lacertorum contentione, ſine grandium malleorum vibratione poſſent ſapientiæ laudem, felicitatem vitæ, claritatem nominis, gloriam poſteritatis adipiſci!

III. Notanda ſunt illa Vulcani apud Maronem loc. cit. verba.

-------- nunc viribus uſus,
Nunc manibus rapidis, omni nunc arte magiſtra;
Præcipitate moras. Nec plura effatus: at illi
Ocyus incubuere omnes, paritérque laborem
Sortiti.

(*d*) Habes hîc exemplum tam magiſtri, laboris ſocios acriter adhortantis, quàm operarum dicto mox audientium, ſtrenuéque imperata facientium. Putent hoc ſibi dictum opifices, quibus non ſatis eſt vires omnes contendere, niſi accedat *ars magiſtra*, ita, ut opus ipſum loquatur artificem: nam veteri dicto: *Quod ex arte non fit, laude caret ſua.* Intereſt reipublicæ, quales opifices in civitatem recipiantur: quidam enim laborant affabrè, ſcitè, venuſtè, politè, ſolerter, operoſè, probè & pretio parabili; alii infabrè, inſcitè, impolitè, futiliter, perfunctoriè, levique brachio: & tamen non verentur plus juſtô & æquô petere & exigere. (*e*) Quorum aliqui helluones, gulones, decoctores, lucellum diebus operariis acquiſitum, diebus feriatis compotando abſumunt. Hujuſmodi homunculi tantùm abeſt, ut ſummo manè, aut medio noctis abacto, cum Vulcano opera ad fabrilia ſurgant; ut non rarò crapulam in multam exhalent diem, lurcones potiùs, quàm lucriones, improbiſſimi; qui poſt abliguritam pecuniam, poſt exinanitos loculos, domum reduces è cauponis, inflatum cibo potúque ſtomachum exonerant in

(*d*) *Opifices induſtrij.* (*e*) *Opifices improbi.*

in uxorem & liberos; inque obvios clamoribus, furiis, minis, verberibus debacchantur; magis Lyæum, quàm Vulcanum in cornu gerentes. Nec pauci horum inveniuntur contribulium, qui Vulcanum in hoc uno gnaviter imitari ſatagunt, quod Virgilius de illo ſcribit. Nimirum ubi Venus in officinam ferrariam venit, & niveos in amplexum lacertos obtulit fabro, continuò is cerâ mollior, opera incepta relinquit, & ſocios quoque hortatur:

Tollite cuncta, inquit, cœptóſque auferte labores.

Sic iſtæ viles animæ, ubi congerronum aliquis ad officinam acceſſerit, & vel chartulas pictas, vel cyathum Baccho, coctáve ſpumantem Cerere oſtenderit; vel blandior aliqua *Niſa* in conſpectum *Mopſi* venerit, relictis Jovis & Martis miniſteriis (quod Vulcanus fecit) hoc eſt, locatis & conductis laboribus in longum dilatis, ad oblata ſe gaudia convertunt, & tabernam fabrilem cum vinaria commutant: mentiendo, de die in diem procraſtinant tam opera facienda, quam operum promiſſa præſtanda. Et hinc eſt, quòd non Vulcanus tantùm claudus ſit, ſed ii quoque, qui Vulcani artem factitant; & præter hos, qui ad minorum deorum tribus pertinent, ut ſunt Sutores, Sartores, horúmque ſimiles; qui juxta Plautum, claudicant, ſi non pede, certè lingua, quam in perjuria venalem habent. Quorum opus ac labor ſæpius tam eſt perfunctorius, rudis, atque inſcitus, ut meritò dici poſſit *claudicare.*

IV. Vulcanus ſummo deo, ſummáque dea natus, deæque ſuperbiſſimæ, *Veneris*, maritus, cur non eſt admiſſus ad deorum epulas; & quod amplius eſt, cur tantorum parentum proles è cœlo præcipitata? Reſponſio ſuppetit non una: expediam paucis. (*f*) Vulcani dejectio patrio ex olympo ſignificat, heroum quoque filios eſſe noxas, quod alibi explicamus. Deinde deformem, hoc eſt degenerem moribus prolem è cenſu liberorum & heredum expungendam. Tertiò, aliquando à parentibus liberos, tanquam ignobiles, & clauſtris abdendos eliminari; qui tamen non ideò dii & divi eſſe definunt, etſi vilibus miniſteriis cum Vulcano addicantur. Quartò, Vulcanus claudicans ex caſu, dicere potuit, quod Lacon ille in prælio enervatus crure altero, ſe ad ſingulos paſſus meminiſſe virtutis in bello oſtenſæ, Vulcanus verò ſtirpis ſuæ è cælo ductæ, aut: non ſuo, ſed parentum ſe vitio claudicare. Sed quid? Vel propter uxorem, ſcilicet Venerem, meruiſſet Vulcanus epulis accumbere Divûm. Notate hoc opifices, quicunque uxores ambitis, patrimonium ſuum in vultu & veſte circumferentes; felices vos putatis, ſi Cyclops aliquis

(*f*) *Vulcanus epulo deorum & cælo excluſus, quid ſignificet.*

quis Polyphemus, aut, quod in hoc ſymbolo tractamus, Vulcanus fuligine obſitus *Galateam* quampiam venuſtiorem domum duxerit. Nolite ſuperbire; ubi prima nuptiarum blandimenta elanguerint, pro Venere habebitis multorum liberorum matrem, quæ Jovis filium, faciet Iri, Codríque nepotem; tot murium patrifamilias, aridus erit rodendus panis, & frigente foco, dura toleranda paupertas.

V. (*g*) Et quid eſt, quòd Venus dearum pulcherrima nupſerit claudo, & atrore ſqualenti fabro? Nempe cæcus eſt amor; ſine oculis capit amantes. Nam oculi, quos Cypris habet, non ſunt oculi, ſed oculorum ſpectra. O quoties cum riſu nox conjunxit, quos ſibi mutuò dies ſero cum gemitu oſtendit! Coaluit in tenebris infauſta copula, quam nullæ diſſolvent in ſole querimoniæ. Et ſi tam infelix maritus obtigit Amorum matri, quidquid melius ſperent ejuſdem gynæcei nymphæ? Quamquam excuſari poſſit dea, quæ magis videtur ingenium mariti, quàm formam in conſilio habuiſſe. Quid ſi ad has nuptias Venerem etiam permoverit præſtantia generis: Vulcanus enim erat Jovis & Junonis filius, ſcilicet ut jubar minores ſtellas obtegit, ſic proſapiæ claritas non rarò præſtringit oculos, ut vitia corporis, animíque cerni non ſinat; *placet ſimius in purpura.* Habent etiam, quod diſcant hîc illi, qui nobili ſati ſtirpe, nihil dignum gerunt ſuo ſtemmate. Nam ad quid genus illuſtre, quid origo cœleſtis, qualis Vulcani fuit, ſi *claudicet* virtus, ſi claritudini generis aſpergatur peſſimorum fuligo morum?

Salsè de imparitate nupturientium Epigrammatarius lib. 9. epig. 4.

In Paullam.

Nubere vis Priſco, * non miror, Paulla, ſapiſti:
Ducere te * non vult Priſcus: & ille ſapit.

Et libro 8. epigr. 12.

Ad Priſcum.

Uxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis? uxori nubere * nolo meæ.
Inferior matrona ſuo ſit, Priſce, marito:
Non aliter fuerint femina, vírque pares.

(*g*) *Cæcus amor nubentium.* * *Diviti.* * *Infamem.* * *Nolo ſubjici uxori, quæ propriè nubere dicitur; vir autem ducere.*

SYMBOLUM XCIX.

Æolus, ventorum Deus.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Laudati Principis officium. 2. Affectuum ſuorum moderator. 3. Feminarum imperium. 4. Suſpicio parens irarum. 5. Plus poteſt moderatio, quàm impetus. 6. Ventorum Symbola. 7. Quinam ſint Æoli.

Fuit Æolus Jovis, & *Sergeſtæ*, ſeu *Alceſtæ* filius, nepos *Hippotæ* Troiani, unde dictus *Hippotades*. Sedem habuit in inſula *Æolia*, inter Italiam & Siciliam interjectâ. Hac in regia *Ventis* imperat, quos vaſto incluſos antro, & omni vi conantes erumpere,

Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.

Indignantur illi quidem, impatientes cuſtodiæ, magnóque cum murmure circùm clauſtra & portas fremunt, ſed incaſsùm. Æolus ſceptro potens compeſcit reluctantes, & furentium cohibet impetum, ne perfringant ſeras, emoliantur exitum, & in mundum rabiem ſuam effundant. Sin' aliter viſum, & placeat frena remittere flabrorum turbulentiæ, cuſpide ſceptri cavum, quem inhabitat, montem concutit, in latus impellit, laxatóque per immanem hiatum ſpatio, fores & viam aperit prorumpere geſtientibus. Illi igitur patefactâ portâ, ocyus veluti facto agmine proruunt, & tanto perflant terras turbine, maria quoque & æthera, ut videantur omnia ab imis ſedibus convellere, ac evertere. Hinc exitia non modò ſingulorum hominum & locorum, ſed etiam populorum ac regionum. Nam arbores à radice extirpantur, ſilvæ ac nemora proſternuntur, claſſes diſſijciuntur, naves confringuntur & diſcerpuntur, mœnia cum turribus diruuntur & ſolo æquantur.

Hic eſt ille Deus, qui mortalibus ventorum flatus pro libitu diſpenſat; hic à ſeptentrione jubet avolare rigidum *Boream*, cui nomen ἀπὸ τῆς βοῆς, ſeu ſono, & *Aquilo* dicitur ob velocitatem aquilæ volanti parem; qui de ſe gloriatur. 6. Metam.

Apta

Apta mihi vis eſt, vi triſtia nubila pello,
Vi freta concutio, nodoſáque robora verto,
Induróque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego cùm fratres campo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Ut medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exiliántque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego cùm ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuíque ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totúmque tremoribus orbem.

De eodem Claudianus:

Cùm gravis armatur Boreas, glaciéque minaci
Hiſpidus, & Getica concretus grandine pennas.

Huic procelloſo, violento, & barbitio glaciato, horrenti Flamini, occurrit è regione, & adverſa fronte decertat nebuloſus *Auſter*, quaſi *Hauſter*, ab hauriendis aquis. *Notus* etiam appellatur, ἀπὸ τῆς νοτίδος, ab humore. Poëtæ ipſum *Pincernam* pluviarum nuncupant. Alis volat madidis, vultu caliginoſo, barba umbroſa, pennis & capillis rorantibus; tempore maximè autumnali auras & terras infeſtat, ac morbos creat.

Idem Æolus pro regia ſuâ poteſtate *Eurum* ſeu *Vulturnum* pennarum remigio nigrantem ab Oriente emittit; nomen habet ab ἕω & ῥέων, quòd ab aurora flet, & trux inſibilet auris. *Vulturnus* dictus à vulturis volatu, quoniam altè reſonat. Hic ventus flammeo halitu ſolet fructus adurere, & fluctibus obruere rates. Poëtæ ipſum petulantem, protervum, immitem, & nimbos agentem vocant.

Omnium placidiſſimus eſt *Zephyrus* ſeu *Favonius*, à favendo dictus; & Zephyrus, quaſi ζωῆς φέρος, vitam ferens, aut ζωὴν φέρων, alimoniam, unde victitamus, proferens. Plinius nominat eum, *genitalis humidi Spiritum.* Hic eſt Veris amœni comes & ductor, florum pater; facie juvenili, tempora floribus redimitus, leniter ſpirans, mollis, mulcens, fæcundans, roſeus, odorifer, & placidas temperans horas. Nonnunquam tamen & ipſe cum fratribus certamina miſcet; quidque poſſit animus, cætera mitis, cùm in iram concitatur, oſtendit. De his fratribus Ovidius lib. 1. Metam.

------ vix nunc obſiſtitur illis
(Cùm ſua quisque regat diverſo flamina tractu)

Quin lanient mundum. Tanta eſt diſcordia fratrum.

Obſiſtit tamen illis Hippotades, & imperio continet ac compeſcit, non minis tantùm oſtentatis, & objectis poſtibus: ſed verbis etiam placidioribus, & ad mitigandum aptis. Hinc Maro. 1. Æneid.

----- mollitque animos, & temperat iras.

Idem de eodem canit: quòd

Et premere, & laxas ſciret dare juſſus habenas.

Ethica.

I. (*a*) Hac habenarum adductione & remiſſione quid aliud demonſtratur, quàm laudati Principis officium; nempe ut in populos ſubjectos imperium neque durè nimis & inclementer, neque diſſolutè & negligenter exerceat. Bonus Princeps, inquit Seneca lib. 1. c. 18. de element. Similis eſt patri, & ideò *pater patriæ* appellatur: patris autem eſt in ſeveritate meminiſſe indulgentiæ, & in indulgentia diſciplinæ. Neque enim minùs Principi turpia ſunt multa ſupplicia, quàm medico multa funera. Sed hac de re nos alibi non uno in loco.

II. (*b*) Æolo ſimilis eſt quilibet vir ſapiens, qui novit moderari affectibus pro opportunitate, & negotiorum præſentium: nunc enim conducit ſimulare iram, nunc diſſimulare; ſicut Æolus ventos retinet & emittit, uti libuerit. Quid autem eſt præclarius & laude dignius, quàm ſic in poteſtate habere permotiones animi, præſertim appetitionis iraſcentis, ut ad rationis legem & moderamen, velut in antro claudantur, rursúmque, ſi neceſſe ſit, temperato freno laxentur? Quisquis ita ſibi imperare didicit, næ ego hunc potentiorem Æolo dixerim,

------ Cui Divûm pater, atque hominum Rex
Et mulcere dedit fluctus, & tollere vento.

Appoſitè huc Tullius. 1. Offic. Objurgationes etiam nonnunquam incidunt neceſſariæ, in quibus utendum eſt fortaſſe & vocis contentione majore, & verborum gravitate acriore. Id tamen ſic agendum eſt, ut ne ea facere videamur irati. Ad hanc rem etiam Salomon Prov. 16. *Spiritum ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?* Quaſi diceret: Quis tanto robore & fortitudine præditus eſt, ut ventoſum iracundiæ ſpiritum ſub freno cohibere poſſit, ne ſubitò erumpat, & obvia quæque turbine perflet? Ducta ſimilitudo à ventis: ſcimus autem, iratos naribus

(*a*) *Laudati Principis officium.* (*b*) *Vir ſapiens, & affectuum ſuorum dominus.*

bus efflare ſpiritum ſeu halitum; hinc adagium: *fumantem urſi naſum ne tentaveris.*

Neque verò iræ tantùm impetus ſunt ad rationis moderamen flectendi, ſed cæterarum quoque affectionum humanarum, præſertim cupiditatis, voluptatis, timoris commotiones opus habent Æolo prudenti, qui non ſinat eas temerè velut diſcordes in prœlia ventos procurrere, ſed regat, domet, & premat habenis.

III. (*c*) Notandum eſt, quod Maro loc. cit. Æneid. Junonem inducat blandiſſima verba dantem Æolo, quibus eum ad tempeſtatem in mari adversùs Trojanos concitandam adhortatur. Hoc ſcilicet faciunt Junones iſtæ, ſuperbæ, iracundæ; quibus ſatis non eſt ſolis miſcere cælum terræ, ipſúmque Acheronta movere, niſi viros etiam in partem ſuarum libidinum rapiant. Alexander Macedo ut Perſepolin, nobiliſſimam Perſidis urbem incenderet, Thais ei temulenta facem prætulit. Curt. lib. 5. *Celſa ſedebat Æolus arce, ſceptra tenens;* quis hunc regem de ſua quiete movit; & eum turbavit, qui turbas ventorum ſceptro ſuo domat; quis incitavit ad tempeſtatem in alieno regno, nempe Neptuni, exſuſcitandam? Juno fuit, femineâ fallaciâ blandiens. O quoties fit, ut Ratio, quam in capite, tanquam in Arce poſuit Deus, per illecebras mulierum, aut pravarum libidinum, in graviſſimas perturbationes, & regnorum ac provinciarum peſtes rapiatur? Et quid mollius, ac effeminatius, quàm illud Æoli:

------ tuus ô regina, quid optes
Explorare labor, mihi juſſa capeſſere fas eſt.

Hoc dicunt, agúntque, qui femineis imperiis ac blandimentis aguntur. Cui non eſt lecta hiſtoria de *Nino* Aſſyriorum Rege, qui cùm vel unum in diem uxori Semiramidi imperium permiſiſſet, miſer conjugis mandato in vincula conjectus, & imperio ac vita exutus eſt? Ælian. lib. 7. c. 1. Dio.

IV. (*d*) Subtiliùs fortaſsè per Junonem intelligas *Suſpicionem* ſeu *Imaginationem* injuriæ, quâ homo correptus, inflatur velut Æolus, & turbulentos in omnem partem ventos, hoc eſt, furoris impetus ſpargit. Etenim Seneca teſte, leviſſimis ex ſuſpicionibus graviſſimæ concitationes oriuntur. Et quid ingerit futilis hæc Juno. *Suſpicio* inquam?

Incute vim ventis, ſubmerſáſque obrue puppes.

Exere vires, & oſtende, quid poſſit læſa patientia? quid injuria honori & famæ illata? quid utriusque defenſio? Hîc verò feroces ſurgunt

Iiii 3 ſpiritus,

(*c*) *Feminarum imperium.* (*d*) *Suſpicio cauſa iracundia.*

ſpiritus, ultionis ſtimulat cupido, irarum flamina non ſecus ac Eurus, Notúſque ruunt, & vaſtos volvunt ad littora fluctus. Grandis oritur tempeſtas, eripitur dies menti, obfuſcatur ratio, recto judicio nox incubat atra, omnes animi facultates procellis involvuntur. Monet Horatius lib. 1. epiſt. ad Lolium:

Ira furor brevis eſt: animum rege; qui niſi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compeſce catena.

V. (e) Boream immodicè vires ſuas jactantem ſuprà audivimus: quô denotatur, multa quidem per vim & terrorem obtineri; ſed tamen veriſſimum illud eſſe Salluſtii dictum: *Sævitia plus timoris, quàm potentiæ addit.* Imperia crudelia magis acerba ſunt, quàm diuturna. Sæpiſſimè fit, ut furorem ſuum effundat in ſcopulum Aquilo, & ibi frangatur maximè, ubi maximè debacchatur. Non rarò plus potuit leni flamine Zephyrus, quàm veſano murmure Ventus ille rapidus. Hoc veteri apologo docemur. Fortè Zephyrus & Boreas certamen inter ſe inibant, utrius majores eſſent vires. Placuit experimentum in viatore ſumere, quem, qui prior veſtibus ſpoliâſſet, næ is prævaleret robore. Inſtitit initium facere Boreas, meras efflare hiemes, horrendum furere, & omni flatuum conatu id agere, ut viatoris capiti pileum, aut lateri pallium deriperet. Fruſtra fuit impetus. Hoc enim ut agi viator ſenſit, rei ſuæ ſatagens obniti cœpit pro viribus: pileum, ne volaret, ſtrictiùs ſibi imprimere: pallium, ne viventi abriperetur, brachiis ſubjicere, illóque ſe involuere. Ea in adverſum contentione fractus Boreas, animum deſpondit, alas demiſit. Zephyrus alium inſtituens vincendi modum, orſus eſt quàm molliſſimè ſpirare, tepidulam afflare auram, dulci blandiri ſibilo, placido mulcere ventulo caput & ora viatoris, leniſſimè per ipſas ſubire veſtes, totúmque hominis corpus leniter demulcere. Calebat, jam antè Solis & itineris æſtu viator, arebant fauces, languebant humeri, ſuccidebant pedes, ſudor per artus fluebat; ipſéque jam ſibi grande pondus fuerat, nedum veſtis. Ergo ventilatur ſtrophio vertex, pileus ponitur, ſolvitur ſinus, rejicitur penula; jámque umbraculum proſpectat, ſéque ſubter opacam arborem ſternit humi, ut ſeminudus exciperet blandi flabra Favonii. Ita victoria ceſſit Zephyro. Manſuetudo lene tormentum adhibet animo; tunc vincit maximè, cùm cedere videtur & vinci. Herba, cui nomen ocymus, modicè compreſſa reddit odorem; duriùs attrita, amittit ſuavitatem.

VI. (f)

(e) *Major eſt vis in moderatione, quàm in impetu.*

Digitized by Google

VI. (*f*) Varia ducuntur à ventis Symbola; exempli gratiâ, fingitur emblema *Venti*, totam ſilvam, minores, majoréſque arbores impellentis. Lemma: *Omnes hac tangimur aurâ.* Leniter aſpirat favor, honoris cupidis, & ultrò inflectit ad obſequia, quando ſuaviorem audiunt ſuſurrum. 2. Ventus incluſus ſub terra, eâ perruptâ emergit in altum. Lemma: *Fit via vi.* In eos convenit; qui per vim graſſantur ad id; quòd concupiſcunt, etſi vertendæ ſint cum montibus urbes. 3. Ventus impellit flammam ab æde incenſa ad vicinas domos. Lemma. *Incendia nutrit.* Unius ambitio hominis quàm latè graſſatur bellorum incendiis! 4. Ventus turres evertit, & arborum majores: opprimit minores. Lemma: *Magna rapit, minora obruit.* Ambitio pares non fert: Minores proculcat; Majores ſternit. 5. Ventus nimius extinguit, moderatus alit ignem in facibus. Lemma. *Omne nimium obruit.* Intra mediocritatem te contine.

VII. (*g*) Atque hæc de Æolo bucculento, & diſcordibus eius filiis. Æoli nomine poſſis illos afficere, qui buccis tumentibus vorant, & malas, vel ut tympana, ſuperingeſtis avidè cibis diſtendunt. Et illos, qui ſaburrati abdomine, animam habent pro ſale, pendent palearia colli, aqualiculus ut promontorium prominet, caput Phæbeæ lampadis inſtar in orbem protuberat, os & nares auram, ut bubali reciprocant. Et illos, qui mendaciis aſſueti, nihil niſi fumum & ventum exhalant, aut, quod in proverbiis eſt, *ventos paſcunt.* Vide plura Symbolo 66. in Ethica n. 3. Daniel Bartolus in Geographia Politico-morali, cap. 1. Æoli antrum comparat Speci Aulicorum, quos cernas intumeſcere, fremere, circumvolare inquietos, turbidos, violentos, inter ſe deprælìantes flamine occultarum calumniarum, aut turbinibus apertarum inimicitiarum, tanto cum furore & fremitu, ut Æoli poëtica ſpelunca nec tertiam veſaniæ huius partem figmento ſuo æquârit. Quæ tempeſtates & concuſſiones æmulorum, cùm in ſublime evolant ii, qui in fundo jacuerant; & in præceps eunt, qui in apice ſteterant! Quoties vidit Roma hiſtrionem quempiam, citharœdum, libertum uno die ad tantos honores perveniſſe, quantas eodem Patri eius aliquis, Senator, aut Conſularis amiſerat; hereditatem nempe, à pluribus retro ſæculis majorum induſtriâ congeſtam. Quid dicam? quòd Aulicorum vota & ſpes alia quoque ratione ventis ſunt perſimiles, quòd naturâ ſuâ pendere, naſci, & conſiſtere ſoleant in aëre, ſpirare, & pænè vivere ex aëre. Ut adeò nulla reperiatur Aula, in quam non quadret nomen illud: *Domus Ventorum.* Hæc ille.

SYM-

(*f*) *Symbola à ventis deſumpta.* (*g*) *Quinam ſint Æoli.*

Digitized by Google

SYMBOLVM C.

Iuno, Regina Divûm.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Juno emblema imperioſæ mulieris, 2. Et impotentis, 3. Et Superbæ, 4. Et iracundæ, 5. Et garrulæ. 6. Fortunæ blandienti non fidendum. 7. Vir conſtans, 8. Refert, quæ nutrix, ſit pueri.

DE hac dea, etſi non ſemel eius meminerimus ſuprà, plura nobis hoc loco tractanda ſunt. Fuit Saturni, uti memoravimus, & Opis filia, Jovis ſoror & conjunx, dea regnorum & divitiarum, nubentium quoque & parturientium; unde *Pronuba*, *Lucina*, *Conjuga*, Ilithya vel Ilithyia, ἀπὸ τοῦ ἰλύεσθαι ab evoluendo, ſcilicet partu, vocatur: altera manu facem præferens, quia lucem fœtibus adfert. Etymon eius nominis eſt, quòd unà cum Jove *juvet*. Pro ancilla & nuntia habet *Iridem*: utitur quatuordecim nympharum famulitio. Ei conſecrati ſunt *pavones*, currum ipſius trahentes: Anſer quoque illi ſacer eſſe fertur. Homerus lib. O. Iliad. canit, hanc deam aliquando à Jove in medio ſuſpenſam æthere, pedibúſque illius duas appenſas incudes, aureô manibus vinculô injectô; graviter quidem ferentibus id diis, neque tamen nodum ſolvere valentibus. Filia ei unica *Hebe*, Jovis pocillatrix, quam comeſtis ſilveſtribus lactucis concepiſſe narratur. Vulcanum ex Jove peperit. Poëtæ fabulantur Jovem aliquando Herculem, filium nothum, nempe ex Alcmena ſuſceptum, dormientis Junonis uberibus admoviſſe; ſed hunc ab ea expergefacta rejectum fuiſſe, partémque lactis in cælum cecidiſſe, viam ſignaſſe *Lacteam*, quam Græci γαλαξίαν nominant; partem in terram defluxiſſe, & liliis candorem induxiſſe, cùm priùs croceo colore fuerint prædita. Cæterùm ubique à Poëtis Juno inducitur ſuperba & iracunda. Apud Maronem 5. Æneid. memor ſpretæ à Paride formæ, & prælatæ ſibi Veneris, miſit Irin ad feminas Trojanas, eáſque concitavit ad naves Æneæ comburendas. Et 1. Æneid. verbis arrogantiæ ac vindictæ plenis indignatur acerbiſſimè, plus poſſe Palladem ad perdendos Græcos, quàm ſe ad peſſundandos Trojanos. Exiſtimat,

te

Digitized by Google

te videre Ipſam per Olympi regiam inambulantem, anſatis utrinque manibus, & minas illas, quas Poëtarum Latinorum princeps patheticè refert, non ore tantùm, ſed toto corpore ſpirantem:

Aſt ego quæ divûm incedo regina, Jovíſque
Et ſoror & conjux, una cum gente tot annos
Bella gero? Et quisquam Numen Junonis adoret
Præterea? aut ſupplex aris imponat honorem?

Quid faſtuoſius? quot verba, tot tonitrua. *Ego*, ait; & qualis illa? Regina Divorum, Jovis ter Maximi ſoror & conjunx. Ille orbis eſt utriusque dominus; ego ſum domina. *Tot annos bella gero.* Dea cum hominibus, immortalis cum mortalibus, regina cum ſubditis. Potuit dea longè me inferior, Pallas inquam, inimicos ſuos, & quidem victores (nempe Græcos) vincere: ego dearum ſuprema, & majeſtate ſupereminens homines victos (ſcilicet Trojanos) vincere nequeam? *Incedo regina.* Quâ pompâ, quô gynæceo, qua veneratione Cælicolûm. Omnes mihi genu curuant, omnes ſua obſequia ſubſternunt. Et tamen! Trojani. Qui? Exules, profugi, laris incerti, me ſpernunt, meas iras laceſſunt. Quid indignius?

Et quisquam numen Junonis adoret
Præterea?

Quis ulla deinceps veneratione proſequetur me à viliſſima Phrygum gente ſuperatam, deſpectam, irriſam? Quis mihi adolebit thura hæc patienti, hæc ferenti? Expetam ultionem, quæ Junonem deceat; oſtendam, quid ſit Jovis conjugem laceſſere, quid dominam Olympi in arma vocare. Sentient, ſentient impiata capita, quàm gravi feriat ictu, quæ fratris & conjugis, parata habet ad manum fulmina. Hæc illa ibi. Nec mitiora aut demiſſiora apud alios poëtas loquitur. Ex paucis collige plura.

Ethica.

I. (*a*) Rectè igitur per Junonem intelligitur fœmina impotentis animi, iracundi, ſuperbi, divitiis ac honoribus inflati, Zelotypiâ abrepti. Ex fabulis conſtat, quibus & quàm duris imperiis Juno Herculem exercuerit, & per mille diſcrimina circumegerit, non alia de cauſa, quàm odio novercali. Nec contenta virum fortiſſimum aliis atque aliis monſtris objeciſſe, Eumenidas inſuper ex orco evocavit, & in Alcidem immiſit, à quibus furiatus, ſuammet uxorem cum filiis interemit. In qua re multas

Kkkk habet

(*a*) *Imperioſa mulier.*

Digitized by Google

habet æmulas Juno, iracundiam ſuam, etiam vocatis in auxilium inferis, effundentes. Miſerum virum, cui mulier dives & ſuperba dominatur. Monet Eccleſiaſticus c. 9. *Ne des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.* Ut ſcilicet jus tuum, auctoritatem, & imperium maritale ſibi uſurpet, téque contemptibilem reddat. Cato ſenior objurgans ſummam uxorum Romæ licentiam & potentiam: Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem uxores. Idem apud Livium lib. 34. monet viros, ne uxores ſibi æquari ſinant: extemplò enim, inquit, ſimul ac pares eſſe cœperint, ſuperiores erunt. Deſperate, iſtas modum licentiæ facturas, niſi vos faciatis. Hæc Cato Romanorum ſapientiſſimus. E SS. litteris Salomonem habemus, qui ſceptrum regium muliebri dominatui ſubjiciens, ad deteſtabilem idolorum cultum pertractus eſt. De mulierum imperio graviſſimè I. Lipſius in Monitis & exemplis politicis lib. 2. c. 2. Vir, inquit, ad virtutem & regimen natus: animo, corpore, voce, viſu robuſtior, & quem magis vereare, aut venerere. In femina omnia levia, mollia: quæ amorem, non reverentiam creent. A natura ipſa timidæ magis ſunt, quàm timendæ: non igitur hîc auctoritas. Jam in viro prudentia & conſtantia: in illis calliditas aut argutiæ, imbecillitas deinde judicii, & in decretis, ſenſibúſque euripus. Septies in die mutant. Raró etiam altum aut honeſtum ſpirant; ſunt in vanis & vilibus curis: non ergo ad ſceptrum, & publicum decus idoneæ. Duæ etiam virtutes principum primæ, Juſtitia & Fides, firmiter vix ſunt in iſtis. Non prior, quia inclinant facilè, & miſerantur: facillimè & gratiæ aut affectui obſecundant. Non altera, quia mobiles ingenio ſunt, & mutant, ut ventus. Ne Clementia quidem ſit, quæ putetur: & benignior ille vultus, neſcio quomodo, ſævum ſæpe animum & vindicem celat. Quid de laſcivia aut luxu dicam? utrique vitio opportunas ſcimus, & pudorem atque opes prodigere; præſertim cùm ſui juris & ſortis frœnum non habent, quod adſtringat. Hæc vir doctiſſimus de imperioſis Junonibus.

II. (*b*) Sicut ex opibus naſcitur arrogantia, ſic ex arrogantia oritur iracundia, communiſſimum feminarum vitium; cuius proles impatientia, præcipitantia, furor. Namque ſexus hic facillimè concitatur in jurgia, verba & verbera, ferrum & necem tam ſuam, quàm ſuorum. Teſtatur Juvenalis Sat. 6.

------ Quoties facit ira nocentem

Hunc

(*b*) *Mulier impotens.*

Hunc ſexum, rabie jecur accendente, feruntur
Præcipites, ut ſaxa jugis abrepta.

S. Chryſoſtomus homil. de decoll. S. Joan Bapt. Mulier, ait, cùm injuriâ afficitur, inſanit. Et alius: Irritabile & vindex eſt mulierum genus, præſertim ſi opibus & nobilitate virum ſuperet. Siracides dicit c. 25. *Mulier ſi primatum habet, contraria eſt viro ſuo.* Videlicet adverſa & rebellis, eidémque contraria volet, & imperabit. Unde Martialis lib. 8. epigram. ad Priſcum.

Uxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis? uxori nubere nolo meæ.

Huc facit & illud Poëtæ recentioris:

Unum eſt conjugis utriusque velle,
Miror, non benè convenire vobis.

Vult ſcilicet uxor idem ac maritus, dum utèrque dominari, & caput eſſe cupit.

Clarè Ariſtoteles 8. Ethic. c. 10. Dominantur uxores propter amplitudinem patrimonii. Et Comicus: Argentum dote accepi, imperium vendidi. Eleganter quidam feminarum litigia omnibus cæli injuriis comparat. Dum clamant, inquit, tonant: cùm probra & maledicta jaciunt, fulminant: cùm contendunt & litigant, nimbos & tempeſtates cient: urunt, cùm querulæ ſunt: & cùm rigidas ſe, ac minimè amantes exhibent, glaciem effundunt. Ut proinde *Beatus ſit, qui habitat cum muliere ſenſata.* Eccli. 25. v. 11. Carolus Scribanius in Inſtitutione Politico-Chriſtiana lib. 2. c. 4. docet, quomodo maritus imperium ſibi perpetuum in uxorem ſit paraturus. Videlicet, ſi primis matrimonii menſibus, dum adhuc verecundia & modeſtia amori miſcentur, ad viri mores uxor componatur, & obſequi aſſueſcat, ut amare ſciat & revereri. Auctoritas indulgentiâ vileſcit. Qualem primis diebus uxor virum ſenſerit, talem habebit: ſi remiſſum & indulgentem contemnet, ſemel ſi contempſerit, perget: nec ad cultum ſine ingenti conatu revocabitur. Non eſt uxor habenda ut ancilla, nec ut domina. Indulgentior tamen erit vir prudens in conjugem, quàm in prolem; & dum agnoſcit ſobolis ſuæ matrem, ſe meminerit patrem, & imperio natum. Hæc contra imperioſas Junones vir ille ſapientiſſimus.

III. (c) *Pavo* Junoni ſacer eſt, animal ſuperbum, ambitioſum, alta petens, variis coloribus ornatum. Feminæ divitis & faſtuoſæ eſt hæc avis imago ſplendida, tunc præſertim cùm pennarum ſyrma explicat, & ſeſe

(c) *Pavo imago ſuperbæ feminæ.*

Google

& ſeſe ſpectantium oculis oſtentat. At cûm ſqualidos pedes intuetur, mox picturatam illam rotam contrahit, ſtellatámque eandem, pudore ſui, demittit. Facerent & feminæ, ſi meminiſſent ſordium, quibus nunquam ſatis purgantur. Sapienter Theophraſtus dicebat: ſub formoſa ſpecie, quàm multa turpia deliteſcunt! In adagiis eſt: *mulier laudata pavone ſuperbior*. Repetimus ex Juvenalis Sat. 6. quod alibi attulimus.

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cùm
Auribus extenſis magnos committit elenchos.

Graviter Tertullianus lib. de habitu mulier. c. 4. Habitus feminæ, aït, duplicem ſpeciem circumfert, cultum & ornatum. *Cultum* dicimus, quem mundum muliebrem vocant; *Ornatum*, quem immundum muliebrem convenit dici. Ille in auro & argento, & gemmis & veſtibus deputatur: iſte in cura capilli & cutis, & earum partium corporis, quæ oculos trahunt. Alteri ambitionis crimen intendimus, alteri proſtitutionis. Non poſſum facere, quin hîc exhibeam picturam pavonis Junonii ad vivum expreſſi. Contemplare. Nobilis ac dives eſt hæc puella, amplæ familiæ ſpes, & heres unica, quò meliore forma fulgens, hôc faſtu vaniore turgens. At ecce illam! commodûm ab rheda illa inaurata prodit, imago ad ſpeculum ficta, officina delitiarum, exemplar levitatis abſolutum. Cernis, ut tumet vanitatis ſimulacrum, ut ſe circumſpicit ſuperba, ut ſe venditat arrogans, ut collum erigit, greſſúmque frangit, oculóſque torquet circumcumquaque, non tam ut videat, quàm ut videatur. Viden', ut purpuream trahit cum oſtentatione laſciviæ, defluentem luxuriâ tunicam auro, gemmíſque radiatam: ut detracto molliter criſpo bombycino à leviculo vertice, protendit, jactátque cerviculam; ut capillos ambitioſiùs comptos, cincinnatóſque velut in cidarim, hinc inde ſparſos explicat, leviſſimæque ventorum agitationi permittit, quaſi captans ab aura gloriolam. En ut niveæ ſplendent armillis manus, ut aures micant inauribus aureis, ut collum gemino torque rutilat, ut crebro coma ſcintillat adamante, ut malæ ſunt ceruſſatæ &c. Pinxit hanc tabellam, non abſolvit Franc. Pomey in Candidato Rhet. progymn. 9.

IV. *(d) Pavo*, præterquam quod ſuperbum ſit animal, facilè irritatur, & in obvios iracundè involat. Quid irritatius hoc genus Junonibus? Capillus unus non ad legem compoſitus, cibus non ad palatum conditus, unguis digiti malè ſectus, catellus imprudenti pede calcatus, janua

(*d*) *Et iracunda.*

janua cum ſtridore clauſa, ſamium vaſculum rimâ pertuſum, emota loco ſuo acicula, ſyntheſis non ſatis à ſapone candens, cyclas minùs decorè in plicas aptata, ruga in mappa menſæ inſtrata, ſuperi! quas non rarò tempeſtates in his dominis excitant! quantùm efferveſcunt, quantùm ſpumant! quàm tonant & fulminant, totámque à ſedibus imis domum evertunt! Malè illi, qui contrà mutire auſit. Ardet bile jecur, quæ non in famulos duntaxat ac famulas, ſed in maritos quoque effunditur & evomitur. Hîc bonus vir, ſi ſapit, palliolum ſuum humeris pacatè injiciet, & ſilente pede ſe tectis efferet, ne novus Socrates novam Xantippen ſentiat. Atque hos animos addit feminis genus & opes; ad quæ ſi acceſſerit forma, tum enimverò actum eſt de imperio. Cede Junoni Jupiter, & alicubi *Soſiam* age; domina cœlum obtinet, & regnat. Hinc à pedibus & officiis ancillaribus eſt ei Iris, Thaumantis (ab admiratione ſic nominati) filia alata, verſicolore cultu; quódque fuit Mercurius Jovi, hoc erat Iris Junoni; niſi quòd Mercurius ad concordiam, Iris ferè ad diſcordiam curandam mittitur, ut obſervat Jac. Pont. in 5. Æneid. v. 606. & lib. 9. v. 2. Juxta illnm Iris, quaſi *ἔρις, lis*, vocatur, quanquam alii ab ἐρεῖν loqui malunt deducere. Nempe qualis hera, talis pediſequa, admirationem à ſuperba forma & colore veſtium vario quærens; de quo Virgil. 4. Æn.

Mille trahens varios adverſo ſole colores.

Prompta ad rixas concitandas: loquax ad ſermones differendos: levis, vaga, volatica.

(*e*) Volebam hîc præterire anſerem, Junoni ſacratum niſi importuno clamore ſuo ſe proderet, & vellet dici. Loquacitatis hanc avem eſſe ſymbolum, quis neſcit? Admittamus igitur Junonis inter pediſequas inquietum animal, & collum ejus ſublime applicemus ad Junonium, quem exagitavimus, faſtum; ſtreperam verò linguam garrulitati, doti feminarum propriæ, dicemus, dedicemus. Illud in anſerino genere lepidum eſt obſervatu; cùm per januam quantumvis altam volucris hæc ingreditur, inclinat caput, ne ſcilicet illud ad poſtes ſuperiores impingat. Nempe collum longiuſculum putat eſſe coloſſum Rhodium, aut equum Trojanum, quem portarum anguſtiæ non capiant. Genius hic eſt ſuperbiæ, præſertim femineæ, quæ cùm caput crinitis ædificat turribus, cœlum ſibi vertice tangere videtur.

V. (*f*) Per pavonem opulentiæ ſymbolum homines denotari divites, Pierius teſtatur: & ideò pavo conſecratus eſt Junoni, quòd divitia-

(*e*) *Cur anſer Iunoni ſacer* (*f*) *Ala pavonis & pedes.*

tiarum hæc ſit præſes Tutelaris. Divitiæ plerumque conjunctæ ſunt cum faſtu, & ſpectari volunt, ut pavus; qui ſi admiratorem nullum habuerit caudatas opes contrahit. Per oculos in ſyrmate pavonino variegatos Mythologi oſtendunt, magnas fortunas multis opus habere cuſtodibus, ne ſurripiantur; & ſuperbiam opulentorum detumeſcere, ſi conſiderent pedes, id eſt, finem, quem amplæ divitiæ habere ſolent. Nemo horum beatorum felicitate ſua ſecurè gloriatur; terrent viciſſitudines fortunæ, & ab externis inſidiæ. Quis fortunatior olim Polycrate Samiorum tyranno? etiam projectum in mare annulum per piſcem recepit, quaſi ne ſtudio quidem ſiniſtram poſſet accerſere fortunam. Sed eventus oſtendit, quò locô humana felicitas ſit poſita. Ab Oræte enim Darii Perſarum regis præfecto, in ſummo Mycalenſis montis jugo, cruci affixus eſt. Quod ſuprà diximus. Ne fide; dum fortuna ſæviens in alios, parcit tibi; ſuſpectam habe, uſuram exiget moræ. Hoc cauda pavonis, hoc docent pedes.

VI. (*g*) Per Junonem in medio ætheris pendulam, (ut demus hoc figmento Homerico) & injectis à Jove vinculis, nulla deorum vi ſolvendam, intelligitur, virum bonum, neque avaritia, neque ambitione, quod per Junonem indicatur, à recto dimoveri poſſe: quemadmodum Jupiter neque per Junonis opes, nec per eloquentiam Mercurii, neque blanditiis Veneris, neque Martis minis, neque omnium deorum machinis permoveri potuit, ut plus poſſent illi in Junone ſolvenda, vel in terram detrahendâ, etſi ponderibus gravatâ, quàm ipſe in ea alliganda, aut retinenda. Mythologus.

VII. (*h*) Junonio lacte niveam in cœlo ſtellarum viam ſignatam eſſe, & in terris candore lilia picta, denotat, plurimùm intereſſe, quæ ſugat infans ubera, an cœleſtis ſit ſuccus ille & divinus, nimirum à dea, qualis erat Juno, propinatus; an viperinus & orcinus à vipera aut Furia quapiam Acherontica lactenti inſtillatus. Ille liquor rigabit indolem ad altiora & cœleſtia aptam: caſtam, virgineam, labes & ſordes exoſam: hic deſpumabit virus olentis malè Veneris, & animi impurati, ínque vitia à primis cunabulis projecti. Felix illa mater, felix proles, cui hæc Lucina faverit; infelix, cùm Lamia lactaverit fœtum!

Plura de hoc argumento locis aliis.

SYM-

(*g*) *Vir conſtans.* (*h*) *Refert, quis nutrix ſit pueri.*

Digitized by Google

SYMBOLVM CI.

Diana, dea multiformis.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Varia Lunæ ſeu Dianæ ſymbola. Somnolentia. 2. Dianæ inferæ cultrices ſagæ. An plures venefici, an veneficæ? 3. Diana venatrix Caſtitatis exemplar. Commendatio venationis.

MIrè variant in hac dea deſcribenda Poëtæ, ſive nomina ſpectes illius, ſive munia. Horatius lib. 3. Carm. Od. 21.

Montium cuſtos, nemorúmque Virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimiſquè letho
Diva triformis.

Quibus verſibus exprimitur, ipſam eſſe *venatricem*, & ſilvarum, nemorúmque deam. Item *parturientium* Præſidem, & *Lucinam* vocari, quòd partum in lucem proferre crederetur. Quo nomine, ſuprà diximus, etiam Junonem appellatam, quia ſcilicet puerperas in enitendo partu juvet. Parùm refert, ſive hæc, ſive illa dea, ſive utraque obſtetricandi officium in ſe ſuſcipiat; cùm ſatis utrique laboris in hoc ſuppetat officio. Mythologus lib. 3. c. 18. ait, Dianam ideo puerperis præfectam, ut intelligeret, quantum malorum cumulum devitaſſet, cùm virginitatem expetivit. *Dianam* aiunt vocari, quia noctu quaſi diem efficiat: nam eadem in cœlo eſt *Luna*, in terris *Diana* & apud inferos *Hecate* ſeu *Proſerpina*, ſeu Juno inferna. 6. Æneid. adeò liberales ſunt Poëtæ, ſive velint augere deos, ſive minuere. *Trivia* quoque nomine appellatur Diana, vel quòd præeſſet triviis: ſolebant enim ſtatuæ ejus poni in trivio, ibique ſacrificia fieri. Vel quòd tria haberet capita; dextrum caput *canis*, ſiniſtrum *equi*, medium *hominis*, aut ſuis agreſtis, ſeu *apri*. Vel quòd in cœlo, in terra, apud inferos eadem polleret poteſtate; hinc verſiculi:

Terret, luſtrat, agit, Proſerpina, Luna, Diana,
Ima, ſuperna, feras, ſceptro, fulgore, ſagitta.

Vel

Vel quia triplicem viſitationem habet Luna. 1. Cùm ſurgit in cornua, & falcata dicitur. 2. Cùm dividua ſeu dimidia eſt. 3. Cùm orbe circumacta plena eſt. Hæc igitur in cœlo dicitur Luna, ſive quod noctu *una*, hoc eſt, ſola, & ſine fratre luceat: ſive quod lumen à ſole accipiat, quaſi luce lucens aliena. Eadem *noctiluca* vocatur: & Phœbe, Jovis filia ex Latona, eodem cum Apolline ſeu Phœbo partu edita. Nomen *Delia* habet ab inſula natali Delo. Atque ut Sol de die quadrigis, ita ipſa de nocte bigis per cœlum invehitur. Virgil. lib. 10.

Jámque dies cœlo conceſſerat, almáque curru
Noctivago medium Phœbe pulſabat olympum.

Equos alii diſcolores, alii candidos ejus adjungunt currui. Ovidius:

Ut ſolet, in niveis Luna vehetur equis.

Currus ipſe & veſtitus deæ ex argento eſt. Creditur præeſſe veneficiis, & ideò cum Hecate, vel ut Hecate, invocari à ſagis, cœlóque deduci. Paſtor Virgilianus eclog. 8.

Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam.

In qua arte maximè excelluiſſe dicuntur mulieres Theſſalicæ. Videtur hæc opinio nata, quòd in ſpeculis rotundis ſublustri cœlo, Lunæ redderetur imago; vel quòd terra ſe inter ſolem & lunam interponente, lumen ipſius eclipſin patiatur; quo tempore putabant antiqui, æris tinnitu, & luminibus altè ſublatis, Lunæ fulgorem revocari poſſe. Cornelius Tacitus lib. 1. ſcribit, quoſdam populos æris ſono, tubarúmque & cornuum concentu, Lunæ nubibus obductæ, aſpectum ſibi & propitium lumen revocare ſolitos. Inde fortaſſe moti, quòd non neſcirent, miram Lunæ in hæc inferiora vim ineſſe. De ea Plinius lib. 2. c. 9. Hæc, inquit, afflatu ſuo terras ſaturat, accedénsque corpora implet, abſcedens inanit, ideóque cum incremento ejus augentur conchylia: ſanguis etiam hominum cum ejus lumine augetur ac minuitur: frondes quoque ac pabula vim ejus in omnia penetrantem ſentiunt: ferarum occiſa corpora in tali curſu, víque cieri, variari, regi, ac moderari, & antiquitus, hodiéque multis eſt probata ſententia. Hæc ille ſolers naturæ indagator. Xenophanes credidit Lunam à quadam gente inhabitari, ibíque locum eſſe multarum urbium. Montes in luna inveniri, ſunt etiam hodie qui aſſerant. Porrò Lunæ ſacrificabatur olim à viris veſte muliebri, à mulieribus virili indutis. Spartianus in Caracalla narrat, olim in *Carrhis*, urbe Meſopotamiæ, Lunæ maſculæ & feminæ unicum gemino capite ſimulacrum extitiſſe; Qui *Lunum*, id eſt, Lunam maſculam coluiſſent,

imperium

imperium in uxores impetrabant; qui verò Lunam feminam adoràſſent, uxoribus ſe obnoxios eſſe profitebantur. Lunam laudans Siracides. c. 23. vocat eam *vas caſtrorum in excelſis, in firmamento cœli reſplendens glorioſè*. Sicut enim ſtellæ vocantur *caſtra & militia cœli*, divinis in litteris; ſic Luna incedit inter eas, quaſi regina, luminis & pulchritudinis admirandâ gloriâ. *Secundus* philoſophus interrogatus ab Hadriano Imp. Quid eſt luna? reſpondit: Cœli purpura, ſolis æmula, noctis oculus, maleficiorum inimica, ſolamen iter agentium, præſagium tempeſtatum.

Ethica.

I. (*a*) De Luna fabellam narrat Cleobulus Philoſophus in convivio Sapientum. Petiit à matre Luna, ut ſibi tuniculam congruentem texeret; mater verò reſpondit: Quî poſſum verò, ô filia? cùm te jam plenam, mox in cornua attenuatam, rurſum dimidio orbe, videam? Quô ſignificatur, Lunam eſſe ſymbolum inconſtantiæ. Homo námque fatuus & vitioſus, levibus momentis in varios affectus impellitur: modò iratus eſt, modò lenis, modò triſtis, modò hilaris, prout diverſæ rerum imagines animum perculerunt. *Stultus ſicut luna mutatur*. Eccleſiaſtici c. 27. 2. Luna ſemper averſis à Sole cornibus, ſi creſcat, ortum ſpectat: ſi minuatur, occaſum. Fons lucis Deus eſt: vis, ut conſilia & cœpta tua felicem habeant progreſſum, ortum ſpecta, actionum initia à religione auſpicare: quòd ſi humanis tantùm rationibus molitiones tuas metiare; tendes in occaſum, & *evaneſces in cogitationibus tuis*. 3. Luna cùm nobis lucet, ſuperioribus cœli partibus haud fulget; quia de loco ſuperiore lumen non recipit, ſed inferiore.

Nimirùm graviter laborat cerebro, qui apud homines ſplendere cupit, & apud Deum obſcurus latet. 4. Luna tunc maximè ſplendet, cùm maximè diſtat à ſole; obſcuratur, cùm ſit propinquior. Nempe, quò quiſque ad divinam lucem magis acceſſerit, magis ipſe ſibi vileſcit; quò longiùs ab illa recedit, hôc magis inanem & evanidum fulgorem ſpargit apud homines. 5. Luna ſplendens de nocte, ſignificat, virtutem maximè in adverſis eluceſcere. 6. (*b*) Phœbe in *novilunio* allatratur à canibus, ejus lucem non ferentibus, ſed illæſa. Virtus quò illuſtrior, hôc plurium appetitur calumniis; nihilominus intaminata fulget. 7. Veterum Romanorum nobiliſſimi, Lunæ imaginem in calceis geſtabant: nam ex-

(*a*) *Varia Lunæ Symbola.* (*b*) *Plenilunio.*

trema pars calcei lunulam referebat; ut illo ſymbolo nobilitatis & excellentiæ, memores redderentur inconſtantiæ rerum humanarum, ait Plutarchus quæſt. Rom. 76. 8. Proverbiô fertur: *Lunam de cœlo detrahere.* Quod ſibi fingunt, qui non intelligunt, quid ſit lumen Lunæ obſtaculo terræ obtenebrari. Convenit in eos, qui ubi Deus aliquem rebus adverſis exercet, & quaſi obſcurari & deficere permittit, continuó ſibi perſuadent, Lunam eſſe de cœlo detractam, actum eſſe de felicitate & ſalute hominis, ſed ſplendidè falluntur; uti falſi ſunt amici Jobi, ærumnas viri patientiſſimi iram divinam interpretantes. Nam, ut ipſemet de ſe teſtatur cap. 11. *Cùm te conſumptum putaveris, orieris manè ut lucifer.* 9 (*c*) Endymionem, puerum paſtoritium Luna adamabat; eique à Jove impetravit, ut quidquid is optâſſet, obtineret. Optavit Endymion, ut perpetuum dormiret ſomnum, ſub Cariæ montis ſpecu abditus. Inde adagium: *Endymionis ſomnum dormis.* In eos quadrat, quorum tota vita & voluptas eſt otium & ſomnus. Cicero lib. 5. de fin. diſſerens, id maximè, ait, nobis inſitum eſſe à natura, ut agamus aliquid: itáque ne ſi jucundiſſimis quidem nos inſomniis uſuros putemus, Endymionis ſomnum nobis nolimus dari, idque ſi accidat, mortis inſtar putemus. Simile huic adagium eſt: *Ultra Epymenidem dormis.* Fuit is poëta Epicus, patria Cretenſis, qui puer à patre in agrum ad pecus cuſtodiendum miſſus, in quodam antro obdormivit ſeptem & quinquaginta annis. Plin. lib. 7. c. 52. Applicatur hoc Sophiſtis & vanis Dialecticis, qui tantam inanium ſomniorum, diſtinctionum, diviſionum, præciſionum, captionum copiam invexerunt in orbem, ut longiſſimo ſit opus, & plurimorum annorum ſomno ad eas ſpecies agitandas. Chiliaſtes. 10. Luna cum ſuo puſione matrem refert, nimis molliter filio indulgentem, cui pœnam pro munere poſcit à diis, cùm ſanum magis & adipatum ſomno corpus, quam ſanam petit mentem. Peccavit etiam Epimenidis pater, *Agiaſarchus* nomine, quòd filium ad cuſtodiam pecoris miſſum, negligenter conquiſierit, & à ſomno non excitârit. Plurimorum hæc culpa parentum eſt; qui parùm habent ſibi curæ, quid ſex, ſeptem, & ampliùs annis filius in ſcholis proficiat, quomodo rerum ſuarum ſatagat, an plus temporis ſomno & deſidiæ, quàm ſtudiis & labori impertiat; modò niteat pueri cuticula, & pingueſcat Epicuri de grege porcellus.

II. (*d*) Hæc de Diana, quatenus appellationem & officium Lunæ habet. Nunc conſideremus eam, ut reginam apud inferos agentem, noménque *Proſerpinæ* & *Hecates* obtinentem. De Proſerpina egimus ſymb.

(*c*) *Somnolentia.* (*d*) *Diana infera, ſeu Proſerpina, aut Hecates, cultrices ſagæ & ſtriges.*

ſymb. 27. & 79. Modò de Hecate fabulemur; quæ ſic dicta eſt, quod *centum* victimis placetur, aut quòd centum annos errare faciat inſepultos. *Tergemina* nuncupatur, quòd tria habeat, ut diximus capita, canis, equi, apri. Noctis alii filiam fuiſſe volunt, alii Cereris. Hanc terribilem aſpectu, proceritatéque corporis, vel ad dimidii menſuram ſtadii, excurrentis; pedéſque habuiſſe ad ſerpentis formam, & vultum Gorgonum figuræ ſimilem, Poëticis tabulis traditur. Pro coma, denſiſſimi dracones & viperæ viſebantur; quarum aliæ in cincinnorum morem contortæ, aliæ collum amplexatæ, aliæ per humeros ſparſim demiſſæ, ut Lucianus teſtatur. Canes eam plures ſequebantur latrantes & rabidi; eidem deinde immolari ſoliti. In triviis ei cœnam exponebant opulenti, quod ſub noctem abſumebant pauperes; tanquam Hecate comediſſet. Unde *Hecates cœna* in adagium abiit, quòd eſſet ſordida & præparca; in qua ſcilicet maluæ, porrum, fabæ apponebantur. Proverbiò quoque dicitur: *Hecatæ ſacrum facere*, id eſt, inanem & ſine fructu ſumptum facere. Siquidem in hujus deæ ſacris, ii qui cœnam inferebant, ipſi nihil inde deguſtabant, nec quidquam auferebant, præter tumultum & fumum, ut inquit in Sympoſiacis Plutarchus. Præerat autem Hecate veneficiis, & invocabatur ab exercentibus artem magicam. Ejus ſacrificiis peractis, apparebant ſpectra quædam, quæ *Hecatéa* nominata, eáque in varias formas ſe convertebant. Reperit hæc dea aconitum, venenoſiſſimam herbam. Mulieres illi cum ululatu ſacrificabant, & hâc magiſtrâ diſcebant fluviorum curſus retrò vertere, ſegetes aliò transferre, montes in profundum deijcere, aſtra de cœlo deducere, tempeſtates ciere, & varias peſtes in homines ac beſtias ſpargere. Unam ejusmodi aliquam, quales etiam hodie de nocte volatum per aëra exercent, depingit Ovidius lib. 1. Amor. eleg. 8.

Eſt quædam (quicunque volet cognoſcere ſagam,
    Audiat) eſt quædam nomine *Dipſas* anus.
Ex re nomen habet: nigri non illa parentem
    Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.
Illa magnas artes, Ææáque carmina novit,
    Inque caput, liquidas arte recurvat aquas.
Scit benè, quid gramen, quid torto concita rhombo
    Licia, quid valeat virus * amantis equæ.
Cùm voluit, toto glomerantur nubila cœlo:
    Cùm voluit, puro fulget in orbe dies.

 San-

* *Hippomanes.*

Digitized by Google

Sanguine (ſi qua fides) ſtillantia ſidera vidi,
Purpureus lunæ ſanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas verſam volitare per umbras
Suſpicor, & plumâ corpus anile tegi.
Suſpicor, & fama eſt: oculis quoque pupula duplex
Fulminat, & geminum lumen ab orbe venit.
Evocat antiquis proavos atavóſque ſepulchris,
Et ſolidam longo carmine findit humum.

Hoc genus mulierculæ, quàm multæ, quàm maleficæ ſint, oſtendit Delrio in Diſquiſ. Mag. Illæ cum Hecate in varias figuras & ſpectra abeunt; tot viperis & ſerpentibus cinctæ, quot nocendi cupiditatibus correptæ. Cum Luna ipſis eſt negotium, nam ſtriges de nocte volant. Stipantur rabidis canibus, id eſt, orcinis ſpiritibus, à quibus in varia veneficiorum genera impelluntur. Tria habent capita, equinum, caninum, aprinum; quia in his, & aliis beſtiarum formis aſpectabiles ſe præbent. In feles non raro, bubones, picas ſe vertunt, ut docet exemplis P. Georgius Stengelius tom. 2. de Judiciis diu. c. 60. & tom. 3. c. 64. Quo in loco inter alia, hoc narrat. Fui, inquit, in loco, ubi juvenis ſtudioſus, cùm animi gratiâ neſcio quò vellet equitare, ocreas ſitu marcidas in culinam extulit: ibi laridum quærens, quo eas inungeret, emollirétque; incidit propè focum in angulo quodam in ollulam pinguedine ignota plenam, quam ad ocreas perungendas aptiſſimam arbitratus, corio alterius ocreæ ſtrenuè infricuit. Quam ubi adipe jam ſaturatam putavit, non procul à prunis in foco depoſuit, ut concalefacta unguen magis imbiberet. Interim dum ocrearum alteram arripit, itidem omento imbuendam, prior illa, quaſi calorem ſentiens, & ab igne animata, cœpit à ſe moveri, erigere cervicem, & repentè de foco per caminum evolare; quam nulla vociferatione juvenis potuit retinere, aut ad ſe revocare. Nempe ea ipſa ollula, erat ad furcam ungendam deputata. Hæc ille vir eruditus & religioſus. Digniſſimæ profectò ſunt iſtæ, Hecates pediſequæ, quæ paranympho carnifice, tædam præferente Vulcano, ſertum è viperis & ſerpentibus imponente Tiſiphone, epithalamium canentibus bubonibus, thalamum è pice & ſtramine adornante Hecate, tanquam *Pronuba*, reclinentur ſuper ſtruem ligneam, & per illuſtrem rogum ſubvolent cum fumo in regiones illas, quas antea ſuper bicorni rutabulo, aut ſubſtrato hirco inequitârunt.

(e) Hic quæſtio (ut hoc *ἐν παρόδῳ*) movetur Ethica, pluréſne ſint vene-

(e) *An plures venefici an veneficæ.*

veneficæ, an venefici? Reſpondet Cornelius à Lapide in cap. 12. Prov. v. 4. Plures eſſe veneficas. Rationem addit: Quòd mulieres ſint timidæ & imbecilles, quæ quod vi & robore nequeunt, hoc fraude & veneficiis peragunt; non aperto Marte, ſed ex inſidiis inimicos appetentes & perdentes. Et verò paupertina Hecates cœnula non paucas ad deſperationem agit vetulas, ſuadétque nocturnas volitare per umbras, penetrare cellas, & inempto vino ſe ingurgitare.

III. Reſtat, ut aliquid de Diana Venationum Præſide dicamus. Hæc ob virginitatis amorem fertur hominum conſortia fugiſſe, &, ut à ſe libidinis pruritum amoveret, venando ſilvas incoluiſſe, paucarum virginum comitatu contentam. Quanquam non deſunt, qui comites ei ſexaginta nymphas adjungunt. Sed & *Oreades*, id eſt, deæ *montium* eam ſequuntur, glomerantúrque, cùm illa choros exercet; quia montes omnes in poteſtate Dianæ ſunt. Quæ niſi venabatur, ſaltare videbatur. Unde adagione fertur: *πόυ Ἄρτεμις ὐκ ἐχόρευσε*; *quando Diana non ſaltat?* Arcum ferebat & pharetram, ſuccincta ſemper incedens, & cothurnis ſuffulta. Æneid. 1.

Virginis os, habitúmque ferens, & Virginis arma.

Quam ob cauſam vocatur à Poëtis *innupta*, *intacta viro* quæ

Nec quid Hymen, quid amor, quid ſint connubia, curat.

Virginitatis amorem non tantùm ipſa intemerata colit, ſed ſocias circa ſe habet virgines, quas ſic alloquitur:

O ſociæ, mecum thalami quæ jura peroſæ,
Virgineo gelidos percurritis agmine montes,
Expertes thalami.

(*f*) Quò indicatur, egregiam caſtimoniæ imaginem fuiſſe in Diana expreſſam. Nam 1. fugiebat hominum conſortia, & in altis montibus frequens verſabatur, ubi purior cæli hauſtus, & minus à malorum contagione periculum. Romanus ſapiens epiſt. 7. Inimica, inquit, multorum eſt converſatio. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut neſcientibus allinit. Similis eſt caſtitas vaſculo cryſtallino; minimo alliſu frangitur. Diana pernicitate pedum valuiſſe fertur. Pudicitiam tuentur pedes fugaces: Venus fugiendo vincitur. Quærit illa ex Cupidine apud Lucianum, cur Altem Dianam ſuis non figat jaculis; ſiquidem Muſas & Minervam non poſſit; cui Cyrius reſpondet puer: Hanc ego deprehendere nequeo, quippe perpetuò per montes fugitantem. Deinde alterius cuiusdam Cupidinis illa tenetur amore, nem-

(*d*) *Diana, Caſtitatis exemplar.*

pe venatu cervorum & hinnulorum, quos inſectatur ut capiat, vel telis trajiciat.

2. Diana honeſto ſe labore, nimirum venando, exercebat, & ideò virgo, quia procul ab otio. Apud virginem hanc, & eius caſtiſſimum cœtum malè audiit *Salmacis* nympha, quæ cæteris perpetuò in opere deſudantibus, ſola ſequebatur umbras, & ignavas occupatiunculas; & vel crines pectebat, vel vultum erugabat, vel genas ſtibio fucabat, vel ſpeculum conſulebat, vel in veſte plicas emendabat, vel flores legebat, vel odorifero ſucco ſe perungebat. Et tamen videbatur ſibi, plus omnibus agere, dum nihil agebat: & quia nugis occupabatur, credi volebat occupatiſſima. Venuſtè de illa Pelignus vates. 4. Metam.

Sæpe ſuas illi, fama eſt, dixiſſe ſorores,
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras,
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.

Unde factum eſt, ut non modò pudendis amoribus ipſa implicata fuerit, ſed etiam in fontem converſa ſit, qui undis ſuis, lavantium in ipſo, aut ex eo bibentium, corpora probroſam in mollitiem effœminavit. Adeò venenum libidinis fluit ex otio; & per otium transfunditur in animos, quos magis delectant Salmacidis ſpecula, quàm Dianæ ſpicula.

Non abſimilis Salmacidi fuit Calliſto, de qua Symb. 10. quam non perinde caſtitas, ut oris pulchritudo, dignam effecerat Dianæ contubernio. Deſidiæ erat dedita. Hinc Naſo Metam. 2.

Cùm ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas,
Exuit hic humero pharetram, lentóſque tetendit *
Arcus: inque ſolo, quod texerat herba, jacebat,
Et pictam poſita pharetram cervice premebat.

Ecce ignaviam, ecce pulvinar, in quo periit pudor & integritas. Nam quid ſequitur?

----- oſcula jungit
------ non ſic à virgine danda.

Et cum oſculis ac baſiis, otio marcida, virgineum honorem Jovi, perſonato amaſio, turpiter vendidit ac prodidit.

3. Altiùs ſuccincta incedebat Diana. Caſtitatis & hoc eſt Symbolum. Etenim apud Romanos quemadmodum *Cinctus*, armatum, ſtrenuúmque virum ſignificabat; ſic *Diſcinctus* & *Diſſolutus* imbellem ac effeminatum.

* *Id eſt, remiſit.*

feminatum. Et conſtat, virginitatem ac integritatem cingulô deſignari. Hinc *virginalem Zonam ſolvere*, eſt pudorem virgini auferre. Divinum eſt monitum. Lucæ 12. *Sint lumbi veſtri præcincti.* In quæ verba S. Gregorius. Tunc, inquit, lumbos reſtringimus, cùm carnis luxuriam per continentiam coactamus. Atque ut cingulum cohibet veſtes, ne diffluant; ſic caſtitas coërcet cupiditates, ne exorbitent. Homo præcinctus expeditior eſt ad iter; caſtus animus aptior ad virtutis, cælique viam. Imaginem rei huius exhibuit angelus ille perſonatus, in quem *ſtantem in foro*, offendit Tobias, *ſplendidum, & præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.* Tob. 5. Nempe ſplendida res eſt caſtitas, & angelis amica ac vicina. Matrona illa, Proverb. 31. laudatiſſima *accinxit, fortitudine lumbos ſuos.* Quomodo fortitudine? quia robur accedit viribus à continentia, quas exhaurit & enervat libido. Hinc *caſtra* militum fortium, nomen habent à *caſtitate.* Zona in conviviis olim adhibita hoc ipſum docet: temperantiæ admonebantur, qui cincti accumbebant; quam zonam ſi qui ſolvebant, heluones, bibones, *Diſcincti nepotes*, appellabantur. In Zodiaco, lato illo cæli baltheo, inter *Libram* & *Leonem*, *Virgo* conſtituta, docet, caſtimoniam hinc leone, inde libra tuendam. *Leo* indicat pro caſtitate conſervanda pugnandum ac luctandum fortiter: *Libra* ſignificat, homini continentiæ amanti, temperantiam cordi habendam; revocandos ad trutinam labores, ne otietur: ſocios, ne ſeducatur: ſermones, ne in iis excedat: menſam & veſtem, ne laſciviat: oculos, ut cuſtodiat: peccandi occaſiones, ut fugiat. Diana certè

Nimium ſævi Diva pudoris. Seneca.

4. Diana cothurnos geſtabat, hoc eſt, calceamenta coriô ſuppacta, aut ſubere ſublevata. Quod ipſum etiam ſymbolicum caſtæ mentis ac corporis eſt argumentum. Corydon paſtor apud Maronem eclog. 7. vovet Dianæ ſtatuam, canens:

------ lævi de marmore tota
Puniceo ſtabis ſuras evincta cothurno.

Et de Virginibus Tyriis 1. Æneid.

Virginibus Tyriis mos eſt geſtare pharetram,
Purpureóque altè ſuras vincire cothurno.

Altè, dicit; ut intelligas, eas velaviſſe crura, ne pars aliqua pedum nuda cerneretur. *Altè* quoque, ne ſordibus calcati luti aſpergerentur. Nam cùm homo ex corpore & animo ſit compoſitus, fieri non poteſt, quin ambulanti per terram aliquid adhæreat terreni, ſed leviter

tamen

Digitized by Google

tamen, & imo pede tenus, quem cothurnus ſuffulcit, ne profundiùs luτuletur.

5. *Pharetram* & *Arcum* Diana ex humeris ſuſpendit; quod indicat, Caſtitatem oportere eſſe armatam, & ſemper ad pugnandum paratam. Habet tela ſua Cupido, nunquam non ad feriendum intentus; habet & Caſtitas arma ſua ad vim vi repellendam. Ille ſagittas torquet blando veneno illitas; hæc, mittit ſpicula, aculeo timoris divini præmunita. Arcum Dianæ ſenſit, pudicitiæ eius inſidiator gigas immanis, *Orion* nomine, quem telis ſuis confodit, & monſtrum è terra natum, latè in terra porrexit. Horatius de eo lib. 3. od. 4.

Teſtis mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus ſagitta.

Quid, quòd virago hæc ne oculis quidem impudicis ſe peti ſuſtinuerit, quod in Actæone explicavimus, Symbol. 18.

6. Diana cum ſuis virginibus frequens ſaltatorium orbem verſabat ſed pede graviore, nempe cothurnato, non laſcivo & levi. Choreas exercebat ſine virorum attactu ſine modulis Feſcenninis, ſine libidinis irritamentis: non mimicas, non pudorem profanantes, ſed exercitio honeſto eum defendentes. Argumentum erant gaudii caſti; & teſtes jucundi conſcientiæ integræ.

7. Dianæ currum cervi trahebant, fugax utique animal, & timoris hieroglyphicum. Meticuloſa res eſt caſtitas, & minimo ſtridore terretur, ut columba. Sollicitè cavet inſidias, & plagas ac retia ſibi poſita, prudenter declinat. In imaginibus figuratis *Cerva* pingitur candida, inter lauros, cum monili, adamantibus & topaziis ornato. En typum *caſtæ* virginis, quàm laurus indicat, de qua ſymb. 1. *Puritas* denotatur per topazium gemmam, ſemper viridem, ſemper pellucidam. *Fortitudo* & conſtantia caſtitatis, exprimitur adamante, cujus duritiès ne malleis quidem frangi poteſt. Hæc dos eſt virginum, potiùs *mori*, quàm *fœdari*.

Atque hæc in laudem Dianæ Virginis, & ejus aſſeclarum ac comitum. Quæ dea quoniam ſoror eſt Apollinis, quis non intelligit, ſapientiæ ſedem in animo caſto collocari? Ad candida tecta columbæ, ad pudicum pectus Muſæ advolant.

(g) Cæterùm in commendationem Venationis alibi diſſeruimus, quibus

(g) *Commendatio Venationis.*

quibus hîc quædam adjungere placet. Et primò quidem, eis, quos delectat pudicitia, fugitur otium, quod diximus, per exercitationem honeſtam, qualis eſt venatoria. Ejus rei pulchrum exemplum Hippolytus fuit, de quo ſymb. 65. Deinde venatio firmat corpus, & animum reddit tolerantem, alacrem, & audentem ad ſubeundas difficultates. Tertiò eadem, eſt utiliſſima diſciplinæ bellicæ præmeditatio. Siquidem aſſuefacit diluculò ſurgere, frigus ac calorem pati, itinera conficere, animo præſenti hoſtibus occurrere, & dolos venatorios, belli tempore à belluis in homines transferre. Quartò valetudini venatores conſulunt, tardiùs ſeneſcunt; ſunt temperantes, & illaudatas voluptates averſantur. Enumerat Xenophon heroas multos, qui ſub magiſtro Chirone venatibus operam ab ineunte ætate dederunt, itáque in rebus gerendis animoſi, ac ſtrenui evaſerunt, ut ſimul *καλῶς νοεῖν, καὶ λέγειν, καὶ πράττειν*, *benè intelligere, loqui, & agere* didicerint.

SYMBOLVM CII.

Satyri, & cæteri dii agreſtes.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Juvenculi laſcivi Satyris comparantur. 2. Petulcus Satyrorum calor. 3. In corpore deformi formoſus animus. 4. Panicus terror. 5. Centauri quid ſignificent. Cur diaboli monſtroſi? 6. Dæmon in tentando homine Centaurum agit.

MEritò poſt Dianam ſubjungimus cæteros deos, nemorum incolas, quales ſunt *Satyri*, Latinè *Fauni*, ſemidei numina Silvarum habiti. Formam eorum ſi requiris, capite erant humano, ſed cornuto, pedibus caprinis, rubente vultu, naſo ſimo, auribus aſininis, toto corpore villoſi, frondium latebris gaudentes, laſcivi comprimis, & in Venerem proclives. Plinius eos animalia fuiſſe aſſerit, ſimiis haud abſimilia; qui ſive quadrupedes, ſive recti (hoc eſt, in duos pedes erecti currant) tanta velocitate feruntur, ut niſi ſenes aut ægri, capi non queant. Vnum horum à Sylla captum Plutarchus memorat; & interrogatum

gatum per multos interpretes, quiſnam eſſet, ægrè vocem edidiſſe, quæ intelligi non poſſet, ſed aſperam, ac mixtam ex hinnitu equino, hircíque balatu; eáque territum Syllam, abominatum à ſe dimiſiſſe. Hæc ille. At Pomponius Mela in deſcriptione Græciæ refert, eundem coactum, hanc protuliſſe vocem. *Optimum non naſci, aut quàm celerrimè interire.* Pauſanias in Atticis ſcribit, Satyros, homines eſſe ferino, trucíque aſpectu, corporibus hirtis, pilorum colore ſubruſo, caudis equinis. D. Hieronymus in vita Pauli primi eremitæ, deſcribens iter Magni Antonii, hæc habet: Conſpicit Antonius hominem equo mixtum, cui opinio Poëtarum *Hippocentauro* vocabulum indidit: quô viſô, ſalutaris impreſſione ſigni armat frontem, & heus tu, inquit, quanam in parte hic ſervus Dei (Paulus) habitat? At ille, barbarum neſcio quid infrendens, & frangens potiùs verba, quàm proloquens, inter horrentia ora, ſenis blandum quæſivit alloquium, & dextræ protenſione manûs cupitum indicat iter, & ſic patentes campos volucri transmittens fuga, ex oculis mirantis evanuit. Verùm hæc utrùm diabolus ad terrendum eum ſimulârit, an (ut ſolet) eremus monſtroſorum animalium ferax, iſtam quoque gignat beſtiam, incertum habemus. Sic S. D. Equidem non eſt negandum, inquit Stengelius de Judic. diu. tom. 2. c. 48. ſæpe, qui Centauri, Satyri, Fauni putabantur, malos dæmones fuiſſe, qui talium monſtrorum corpora induerunt, ut terriculamento eſſent hominibus. Quidquid hoc ſit, ſuperſtitioſa Antiquitas hos Silvanos, deos aut ſemideos eſſe credidit, quibus non ſolùm lucos conſecravit, ſed etiam ſcenas illis in frondibus, ſpeluncis, montibus, gramine, reliquiſque agreſtibus rebus in topiarii ſpeciem conſtruxit, & varios cultus adhibuit; eóſque ſaltantes ac tripudia agitantes finxit, geſticulatione ridicula, laſciva, petulante, procace, ſalaci. Inter Satyros, qui ſeniores erant, appellabantur *Sileni*; quorum unus fuit educator Bacchi, caluus, ſimus, aſino plerumque utens, brevis ſtaturæ, corpore obeſo ac ventricoſo, auribus magnis & arrectis, tremulus & innitens baculo. De quo Ovidius lib. 2. Amor.

Ebrius ecce ſenex pando delapſus aſello,
Clamârunt Satyri: ſurge age, ſurge pater.

Et lib. 4. Metam. de comitatu Liberi:

------- Bacchæ, Satyrique ſequuntur,
Quíque ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet, & pando non fortiter hæret aſello.

In

In hac ſilveſtrium deorum turba *Pan* facilè primas obtinet: nam & nomen habet ab *omni*, quaſi omnia valens. Is eſt inventor fiſtulæ ſeptemplicis, de quo Maro eclog. 2.

Pan primus calamos cerâ conjungere plures
Inſtituit: Pan curat oves, oviúmque magiſtros.

. Ejus uxor eſt *Pales*, dea pabuli, ſicut maritus deus paſtorum: illius feſta *Palilia*, ſeu *Parilia* appellata, quia pro partu & ſalute pecorum ei ſacrificabatur. Geſtabat autem Pan altera manu fiſtulam, alterâ baculum incurvum. Nam paſtoris eſt, non tantùm ovium, ſed etiam populi:

Et cantu mulcere greges, & pellere virga.

Severitas miſcenda eſt clementiæ. Rectè verò pro uxore deam pabuli habet Pan. Neque enim officium ſuum facit Paſtor, ſi plenam ipſe ſedeat ad menſam, & vacua gregibus præſepia linquat. Oves tondendæ ſunt, ſed ſaturæ, non macie confectæ.

Ethica.

I. *(a)* De Bacchi comitibus Satyris meminimus in navi ejusdem Bacchi; hîc adjungimus. Vitia ebrietatis ac impuræ libidinis ſociata ſunt; id quod Bacchus, & ejus ſtipatores, ſilveſtres iſti deaſtri, cornigeri, & capripedes ſignificant. Silenus enim, præcipuus illorum, aſello vectus, & malè hærens in illo, quid aliud indicat, quàm hominem poculis exhauriendis deditum, eſſe inertem, ſtupidum, nihil molientem homine dignum, aſino ſimillimum? Et petulci Satyri, quid aliud referunt, quàm juvenculos leves, petulantes, viſæque mulierum formæ adhinnientes? caprarum inter ac hœdorum per Veneris prata laſcivientes ac luxuriantes? Monſtra ſunt hi Satyrica, diverſis è beſtiis, hoc eſt, libidinibus compoſita, angulos ſectantur, & ſpecus obſcuros, & frondoſas umbras; ut tantò ſit impudentior laſcivia, quantò eſt occultior.

II. *(b)* Satyrum graphicè depingit, & ad mores traducit eloquens ſcriptor in hunc modum. Prometheus cùm ignem cœleſti è regione primò detuliſſet, obvium habuit è luſtris prodeuntem Satyriſcum (hoc eſt, parvum Satyrum) hirſutum illum, capripedem, & loco cincinnorum, cornua de fronte retorquentem, ut ſumma pariter & ima parte caper eſſet, aut hircus. Hanc tam elegantem faciem, in modum ſilvæ barba hiſpida, incompta, quaquà rigida, & longiſſimè excurrens cingebat.

(a) Juvenculi laſcivi Satyris comparantur. (b) Petulcus Satyrorum calor.

gebat. Caput ipſum & tota cervix jubatiſſimis cincinnis inundabatur. Iſtud ergo barbarum & barbatum monſtrum, aſpecto igne inaſſueto, ex Prometheo, quid eſſet interrogavit. Ille, ut diſertus erat, vim, uſum, & utilitatem ignis cœpit ad longum percenſere. Qua oratione ita Satyrum incendit, ut velut ipſo igne, in ignem arderet, alioqui ſua luce, ac proprio ſplendore allicientem. Ergo ambabus manibus ignem amplectitur, & avidiſſimis labris flammam exoſculatur. Sed illicò vim ignis ſenſit, mentum occupantis. Námque *olli ingens barba reluxit, Nidorémque ambuſta dedit*, indéque argumentum incendii puſtulas undique, circa fœdum os, & barbæ ſtolones reliquit, ut è veſtigiis dementia amantis agnoſceretur. Igni ſimiles ſunt omnes res creatæ, benè utentibus ſanè utiles, & ita claræ, ut in eis divina potentia manifeſtè reſplendeat. Sed imprudentes & intemperantes nonnulli cùm in eas incidunt, ſtolidè nimis involant, amplectuntur, oſculantur. Ergo ſubinde tam deformes recedunt, ut Satyri inſtar, non ſolùm circa os amatoriiis floribus, puſtuliſque tumeant, ſed etiam toto corpore ſint ſcabioſi, & contagioſi. Georg. Stengel. P. 1. Labyr. c. 10.

Equidem amorem impurum Salomon ipſe comparat igni, dum 6. Prov. ait: *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant? aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?* Ignis in ſinu, eſt cogitatio ardentis libidinis in mente; ambulatio ſuper ignitos carbones eſt conſenſus in peccatum. Utraque flamma rapitur à laſcivo comptæ mulieris aſpectu. Hinc idem Sapiens ibid. *Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius.* Formoſa ſpecies urit & accendit. Huc facit emblema Amoris, quô pingitur ipſe, cum tæda cerea, quæ admoto igne torretur, remoto liquatur, ſubjecto hoc lemmate:

Proxima fax igni flagrat, atque remota liqueſcit:
Me procul ipſe liquat, me propè torret amor.

S. Ambroſius lib. 1. de Pœnit. c. 13. & 14. Gravis, inquit, ignis eſt, fœda concupiſcentia, & ideò non demus alimenta luxuriæ. Paſcitur libido conviviis, nutritur delitiis, vino accenditur, ebrietate flammatur. Verba petulantis mulieris cupiditatum ſunt retia; manus ejus, amoris nodus eſt. Ne capiaris, ſolve nodum: ne cremeris, excute ſcintillam. Hoc ſi audirent multi procaces adoleſcentes, non tam petulantes prurirent in flammam cum Satyris, nec ſtolidè amplexarentur cum illis ignem, ſinúque foverent, aut ſuper eum ambularent. Non incongruè

Digitized by Google

gruè huc ſervit, quod narratur de tribus juvenibus, genere illuſtribus, qui ludos in Bacchanalibus daturi, ſeſe in horridos Faunos efferârunt. Veſtis erat linea, villis undique ſetisque hirſuta, arente ſtupa ac pice illita. In illam fortè ſcintilla è facula daduchi pueri inciderat, & omnes tres, flammam reſtinguere fruſtra conantes, ferali incendio involvit, lentóque igne miſerabiliter torruit & aſſavit. Jacobus Bidermannus lib. 3. Acroam. c. 7. Hoc eſt agere Satyros, & ſuum pariter ignem & exitium in ſinu, in veſtibus, in geſtibus, in verbis, in ludis & jocis circumferre.

III. (*c*) Adagiographus, Chiliade. 3. centuria 3. ex Platonis convivio, de Silenis commemorat, quod eruditionis causâ juvat hîc apponere. Alcibiades apud Platonem, Socratis encomium dicturus, eum Silenis ſimilem facit, quòd is multò alius eſſet propiùs intuenti, quàm ſummo habitu, ſpeciéque videretur. Quem ſi de ſumma, quod dici, ſolet, cute quis æſtimâſſet, non emiſſet aſſe. Facies erat ruſticana, taurinus aſpectus; nares ſimæ, mucóque plenæ: ſannionem quempiam, bardum ac ſtupidum dixiſſes. Cultus neglectus; ſermo ſimplex ac plebejus, & humilis, ut qui ſemper aurigas, fullones, cerdones, & fabros haberet in ore. Nam hinc ferè ſumebat illas ſuas inductiones, quibus urgebat in diſputando. Fortunæ tenuis uxor, qualem ne viliſſimus quidem carbonarius ducere vellet. Videbatur ineptus ad omnia reipublicæ munia; adeò, ut quadam die neſcio quid apud populum adorſus agere, cum riſu ſit exploſus. Denique jocus ille perpetuus nonnullam habebat morionis ſpeciem. Cùm ea tempeſtate ad inſaniam usque ferveret inter ſtultos profitendi Sapientiam ambitio, neque unus eſſet Gorgias, qui ſe nihil neſcire jactitaret, & ardelionibus huiusmodi nusquam non referta eſſent omnia, ſolus hic homo, *unum ſe ſcire*, dictitabat, *quòd nihil ſciret*. Atqui ſi Silenum hunc explicuiſſes, videlicet Numen inveniſſes potiùs, quàm hominem; animum ingentem, ſublimem, ac verè Philoſophicum omnium rerum, pro quibus cæteri mortales currunt, navigant, ſudant, litigant, belligerantur, contemptorem; injuriis omnibus ſuperiorem, & in quem nullum omnino jus haberet fortuna, & usque adeò nihil timentem, ut mortem quoque nulli non formidatam contempſerit; in tantum, ut cicutam eodem biberit vultu, quo vinum ſolet; útque jam moriens etiam in Phædonem ſuum (ſcriptum à ſe dialogum) locaretur; & ſapiens, oraculô, imò omnium mortalium ſapientiſſimus pronuntiaretur. Hunc talem facie vilem, pectore incomparabilem Alcibiades cum Silenis ideo contulit, quia olim Sileni ſtatuæ ſectiles fuerunt, & ita concinnatæ, ut didu-

(*c*) *In corpore deformi formoſus animus.*

diduci & explicari poſſent. Clauſæ ridiculam ac monſtroſam tibicinis ſpeciem exhibebant ; apertæ, ſubitò Numen oſtendebant, ut artem ſculptoris gratiorem jocoſus faceret error. Ita nimirum multi hominum habitu, vultúque longè minus præ ſe ferunt, quàm in animo clauſum geſtent. Quidquid in omni genere rerum præclarius eſt, id minùs in conſpicuo eſt, ait Seneca. Hoc inter alios in Æſopo, ſapientiſſimo illo fabulatore, natura oſtendit ; in quo ſub deformi vultu pulcherrimus latebat animus, ſicut lucidiſſimus unio ſub aſpera clauſus concha. Præſtantiſſimo ingenio non raro pro domicilio corpus obtingit diſſimillimum; & viciſſim, formoſi corporis ſæpe hoſpes eſt ſtupidiſſimum ingenium.

IV. (*d*) Inter adagia circumfertur : *Panicus caſus*, *Panicus metus*, nempe ſubitus animorum tumultus ac metus. Veteres enim exiſtimabant, *Panem* deum, repentinos terrores & animi conſternationes immittere, lymphaticis ſimillimas, usque adeò impotentes, ut non ratione modò, verùm & mente careant. De Panico hoc timore loquitur Salomon Prov. 28, *Fugit impius nemine perſequente : juſtus autem quaſi leo confidens, absque terrore erit.* Eſt enim animoſa innocentia ; & pavet omnis animus malè ſibi conſcius. Sapient. 17. *Cùm ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis : ſemper enim præſumit ſæva, perturbata conſcientia.* Improbitas ipſa ſibi ſupplicium ſtruit ; éſtque ſceleris in ſcelere ſupplicium. Vir ſapiens & probus ad nullius pavet occurſum, inſtar leonis. Quòd ſi venantium multitudini cedere cogitur, ſenſim, pedetentímque diſcedit, crebrò ſubſiſtens atque reſpectans. Pana formidabilem fecit miniatus vultus, & cornua in capite ſurgentia. Has ſibi larvas fingunt timidi, maléque conſcii ; ad quævis pallent fulgura. Verè Poëta : *Degeneres animos timor arguit.* Virtutem fugiunt ipſam tanquam ſpectrum, quibus præter nomen, nihil eſt de ea cognitum.

V. (*e*) Ad genus ſilveſtrium deorum pertinent etiam *Centauri*, Ixionis è nube filii, quam pro Junone amplexabatur, unde *nubigenæ* dicti ſunt. Theſſaliæ populi fuiſſe feruntur : qui quoniam equos domare, & ex iis pugnare primi cœperunt, factum eſt, ut à vicinis populis, membra partim humana, partim equina habuiſſe crederentur. Et quia equeſtres eorum turmæ procul aſpicientibus, inferiùs formam equorum, ſuperiùs manus, vultúsque hominum exhibebant, duabus ex naturis conſerti videbantur. Quorum ſemideorum & ſemiferorum aliquis (*Pelethronium* vocant) frenum reperit & calcaria, quibus tardiores aut celeriores equi vel retinerentur, vel impellerentur. Vide de his Symbol. 40. 75. 81.

Nomen

(*d*) *Panicus terror non cadit in virum ſapientem.* (*e*) *Centauri unde ?*

Nomen Centauris eſt à *κεντέω* vel *κεντάω*, *ſtimulo*, *pungo*. In curſum ſcilicet calcaribus ſtimulabant equos; in hoſtem pugnabant ſagittis, in amicum poculis. *Hippocentauri* ſunt appellati, quippe ex equo & homine conflati. *Onocentauri* ſunt dicti, ex aſinina ſcilicet & humana forma coaliti. Iſaiæ c. 34. De his monſtris Virgilius 6. Æneid. in deſcriptione Tartari.

-------- Centauri in foribus ſtabulant.

(*f*) Benè, *ſtabulant*: non enim ſemibeſtiis aliud diverſorium convenit, quàm ſtabulum; intellige homines, qui belluino more, vivunt ſecundùm partem inferiorem, & ſua aliquando receptacula apud inferos cum Centauris habebunt. Neque mirum eſt, cacodæmones monſtroſis huiusmodi formis illudere hominibus: cuius rei exemplum luculentum in Anachoreta Antonio habemus, quem variis ſpectrorum imaginibus inceſſiverunt, ut terrore foris objecto, intus percellerent animum, quem exteriore aſſultu vincere non potuere. Eſt enim hoc impuriſſimorum ſpirituum ſtrategema, ut quem illecebris pervertere deſperant, terroribus ſternere nitantur. Hinc pleraque idola ſunt ad metum incutiendum facta, & atra inſtar æthiopum, capite bovino, hircino, canino, vultu ſævo & minaci, oculis ingentibus & ſcintillantibus, fronte taurina, & ſubinde cornuta, naſo thraſonico, labris craſſis & porcinis: oris deducto rictu, veluti canis ringentis, ore patulo & hiante inſtar lupi, ingenti, & in modum furni concavo, ut ſcilicet in eo faciliùs dæmon voces articulatas formaret, reſponſa & oracula redderet. Qualia Romæ, præſertim in Vaticano, permulta conſpiciuntur. Cornelius à Lapide in c. 13. Sapientiæ. Ex quibus dignoſcas, quali ſerviant domino, qui, veluti Centauri, ſemihomines ſunt, & ſemibeſtiæ.

(*g*) Qui ſubtiliùs de inſidiis diaboli diſſerunt, eum Centauro comparant, prima fronte, & ſuperiore corporis parte hominem præferenti: facit id cacodæmon; primò aggreſſu ſpeciem lætam, etiam ſub figura angeli, objicit animo; deinde magis ac magis inſerpens, ubi blandiore forma mentem cœpit, repentè in belluam (putà calcitrantem, & ferocientem equum, ut in Centauris videtur) ſe vertit, miſerique hominis pectus velut eliſis ungulis impetit & infeſtat, ut, quod primò blanditiis emollivit & decepit; ad extremum, tanquam de ſalute jam actum eſſet, trepidatione compleat, in perplexitatem conjiciat, & in ultimam deſperationem adigat. Præterea per *nubigenas* Centauros, intentis arcubus armatos, licet intelligere vitioſas mentium humanarum impreſſiones, neſcio quæ

(*f*) *Cur diaboli monſtroſi?* (*g*) *Diabolus in tentando homine centaurum agit.*

quæ tela jam iræ, jam amoris vibrantes; quæ tamen, ſi *Rationis* lumen accedat, è nubibus & vanis imaginationibus ortum habuiſſe deprehendentur, repentéque nubium inſtar evaneſcent. Quòd ſi imbecillior ſit animus, & originem jaculorum non pervideat, ſternetur à ſagittariis illis, hoc eſt, ſemiferis *concupiſcentiæ iraſcentiſque* appetitus concitationibus ſubjicietur, & proteretur, quaſi equinis Centaurorum calcibus.

SYMBOLVM CIII.

Caſtor & Pollux, Amicitiæ idea.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Caſtor & Pollux cur in cælo? 2. Vera amicitia. 3. Helena peſtilens ſidus. 4. Lubrica amicitia. 5. Concordiæ bonum.

FRatres erant hi, Jovis ex Leda, *Tyndari* regis *Oebaliæ* filia, quam Imperator ille cælicolûm ſub cygni forma vitiavit. Exin ipſa peperit ova gemina, è quorum altero *Pollux* & *Helena*: ex altero *Caſtor* & *Clytemneſtra* excluſi fuere. Sororum utraque, ſcilicet Helena & Clytemneſtra turpiſſimis ſeſe voluptatibus implicuit; ut appareret, qualem matrem habuiſſent: & quis partus ſequeretur ex concubitu cygneas inter plumas commiſſo. Fratres à matre dicti ſunt *Tyndaridæ*; qui poſtquam adoleverunt virtutem ſuam inter undas probavere, mare piratis liberârunt: meritíque ſunt, ut ob id inter deos pelagi adſcripti, & *Apotropæis*, hoc eſt, malorum *Depulſoribus* Divis ſint annumerati; Græci eos διοσκόρους, id eſt, *Iovis filios* appellant. Subinde in Colchos cum Argonautis navigarunt: qua in expeditione Pollux *Amycum*, Bebryciorum regem, omnes peregrinos ſecum decertare cogentem, interfecit. Domum reverſi, Helenam ſororem etiamnum puellam à Theſeo raptam, recuperarunt, *Aphidnâ* urbe, Theſeo abſente, expugnatâ; neminique vi illata, præter *Æthram* Theſei matrem, quam captivam abduxerunt. Inde effectum eſt, ut reges & principes aliorum *Servatores*, ob eximiam clementiam *Dioſcuri*, ab Athenis vocarentur. Horum alter fratrum, nempe Caſtor, equitandi peritiſſimus, arcum invenit & canes venaticos; Pollux pugil præſtantiſſimus, auctor fuit artis certandi cæſtu. De quibus Horatius lib. 2, ſerm.

Caſtor

Caſtor gaudet equis; ovo prognatus eodem
Pugnis.

Cúmque Caſtor à *Lyceo* quodam cæſus fuiſſet, ferunt Pollucem, quem Jupiter immortalitate donârat, à parente petiiſſe, ut fratri quoque vitæ æternitatem indulgeret: quod cùm obtinere non potuiſſet, rogâſſe denique, ut dimidium ſuæ felicitatis, id eſt, partem immortalitatis Caſtori impertire liceret: qua re impetratâ, alternis mori & reviviſcere cœperunt. De quibus Maro 6. Æneid.

Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itque, redítque viam toties.

Id eſt, per vices ab inferis ad ſuperos, & iterum hinc ad illos commeat. Cui fabulæ occaſionem dedit *Geminorum* in Zodiaco natura, quorum ſiderum altero oriente, alterum occidit. Meminit eorum Venuſinus lib. 1. od. 12.

Dicam & Alciden, puerósque Ledæ,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit:
Defluit ſaxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiúntque nubes:
Et minax (quod ſic volvere) ponto
Unda recumbit.

Sunt enim amica nautis & propitia ſidera, mitiſſimæque tempeſtatis indices, ideóque navigantium ſervatores & liberatores habiti, & equis albis invehi crediti. Fluxit hæc opinio inde. Ingens fortè tempeſtas Argonautas in Sigæo Troiadis promontorio invaſerat; cúmque pro illorum incolumitate Orpheus, navigationis comes, vota concepiſſet, geminæ flammæ circa Caſtoris & Pollucis capita apparebant. Secuta eſt paulò pòſt admirabilis tranquillitas maris, & ventorum: quocirca creditum, ineſſe quandam juvenibus his divinitatem, & ignes illi cùm poſtea navigantibus apparerent, Caſtoris & Pollucis arbitrio & numine putati ſunt illuceſcere. Atque hæ flammæ cùm geminæ radiant, ſalutiferæ exiſtimantur vela facientibus; ſecus, ſi una tantùm ſpectabilis eſt: tum enimverò dira peſtis portenditur nautis, quam ipſi *Helenam* vocant. Sacrificabantur autem his diis agni candidi, tanquam Numinibus bonis, fauſtis, felicibus; tantáque veneratione à veteribus colebantur, ut ſolerent per ipſorum nomina jurare. Hinc *Pol*, jurantis eſt adverbium;

 nempe

Digitized by Google

nempe per *Pollucem* dicta firmantis: erátque juramenti genus cùm viris, tum mulieribus commune. At *Ecaſtor*, *Mecaſtor*, *Percaſtor* apud Comicos proprium erat feminarum jusjurandum, quaſi per ædem Caſtoris aſſeverantium; ſicut *ædipol*, erat fidem adſtringere per Pollucis ædes, quæ Romæ extabant, & religioſè colebantur.

Ethica.

I. (*a*) Magnam Ethicæ doctrinæ ſegetem profert hæc fabula: Percurrendo, metamus aliquot manipulos. Primò fratres hi duo cœlum obtinuerunt juſtitiâ, fortitudine, conſtantiâ. Teſtatur Horatius lib. 3. Od. 3. quem locum adduximus Symb. 51.

Mythologus lib. 8. c. 9. Dicti ſunt, inquit, Caſtor & Pollux in deos relati ob beneficia, quæ in homines contulerunt; cùm multos ſceleratos de medio ſuſtulerint, & in populos, quos ſubjugârant, ſingulari clementia ſint uſi. Concordiam quoque propinquorum diis eſſe gratiſſimam, antiqui per hanc fabulam demonſtrare voluerunt. Hæc ille.

II. (*b*) Ex ovo cygni provenerunt fratres hi; in qua ave candor laudatur & cantus. Nimirum fuco caret ſincera amicitia, & neſcit eſſe colorata; & quis eſt concentus ſuavior, quàm benè conſonantes amantium affectus? Caſtor & Pollux ita ſe amabant mutuò, ut alter pro altero vitam poneret, reciperétque. Ejusmodi *Gemini* fuere Pylades & Oreſtes, Pirithous & Theſeus, Achilles & Patroclus, Æneas & Achates, Niſus & Euryalus, Damon & Pythias, Alexander & Hepheſtion, Epaminondas & Pelopidas, Scipio & Lælius, & in ſacris litteris, Jonathas & David. De Lucano & Tullo conjunctiſſimis fratribus eleganter Martialis lib. 1. epig.

Si Lucane tibi, vel ſi tibi Tulle darentur,
  Qualia Ledæi fata Lacones habent.
Nobilis hæc eſſet pietatis rixa duobus,
  Quòd pro fratre mori vellet utérque prior.
Diceret, infernâs ſi quis prior iſſet ad undas:
  Vive tuo frater tempore, vive meo.

Plutarchus in commentario de amicorum multitudine, ait, binos ſemper amicos fuiſſe memoriâ proditos. Eſt enim amicus animal unà quidem degens, ſed non in armento, & graculorum caterva. Quod amicus dicatur *alter ego* vel *alter ipſe*, id nihil ſignificat aliud, quàm bi-nariam

(*a*) *Caſtor & Pollux cur in cælo?* (*b*) *Vera amicitia.*

Digitized by Google

nariam eſſe amicitiæ menſuram: etenim amare valdè, amarique, inter multos locum non habet. Sed ſicut amnes in multos diviſi alueos fluunt imbecilles & tenues: ſic vehemens amor in animo, ſi diſſipetur in multos, enervatur. Unde fit, ut ea animalia fœtum ſuum magis ament, quæ unum tantùm gignunt. Et Cicero in Lælio: Quanta autem vis amicitiæ ſit, ex hoc intelligi maximè poteſt: quòd ex infinita ſocietate generis humani, quam conciliavit ipſa natura, ita concreta res eſt & adducta in anguſtum, ut omnis charitas aut inter duos, aut inter paucos jungeretur. Et ibidem: Eſt autem adeò rara iſta inter duos eximia, & perfecta videlicet amicitia, ut ex omnibus ſæculis vix tria, aut quatuor numerari amicorum paria poſſint. Rara ſanè fuit hæc duorum fratrum conjunctio, ut alter pro altero tam paratus eſſet mori, quàm vivere. Nec immeritò Caſtor & Pollux crediti ſunt ſalutare navigantibus ſidus, prælertim quando *ſimul* ſe præbent aſpectabiles. Vis hæc eſt *Concordiæ*, miram affert ſerenitatem animis, & aliis quoque tanquam benigni ſideris radios impertit, ínque amorem allicit omnium rerum, ait Tullius lib. 1. de finib. quas ad beatè vivendum ſapientia comparavit, nihil eſt majus amicitiâ, nihil uberius, nihil jucundius. Quid dulcius, quàm habere, quocum omnia audeas ſic loqui, ut tecum? Et Seneca: Quantum bonum eſt, ubi ſunt præparata pectora, in quæ tutò ſecretum omne deſcendat, quorum conſcientiam minùs quàm tuam timeas: quorum ſermo ſolitudinem leniat, ſententia conſilium expediat, hilaritas triſtitiam diſſipet, aſpectus ipſe delectet. Deinde cùm vita noſtra inſtar maris variis agitetur procellis, hos ſolos amicos veros dixeris, qui quantiſcunque fluctibus & tempeſtatibus jactetur navis, non ſinunt ſe diſſociari; perſtant in adverſis, ulli fortunæ cedere neſcii. Larvam amicitiæ gerunt, quos ſola felicitas jungit, junctóſque conſervat: Queritur de his Pelignus vates. 4. Pont.

Dum mea puppis erat validâ fundata carinâ,
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc quia contraxit vultum Fortuna, recedis;
Auxilio poſtquam ſcis opus eſſe tuo.

Arragonum rex Alphonſus hoc genus vertumnos volucribus marinis comparabat, is enim ex Sicilia domum navigans, vidénſque aves circumvolantes triremem, & cibum exſpectantes, eſcam eis projecit. Quâ certatim diſcerptâ avolârunt. Atque his ſimiles ſunt, inquiebat, qui obſequiorum tamdiu ſunt ſtudioſiſſimi, quamdiu novis beneficiis

 inhiant;

inhiant; quibus Saturati avolant, donec ad officium revocentur neceſſitate. Antiſthenes apud Laërtium lib. 2. c. 8. ait: Vaſa explorantur pulſu & tinnitu; amicorum fides rerum adverſarum incurſu. Amici temporarii comparantur pallio viatorio; quod in ſerenitate abjicitur.

Et quia ſupra inter raros amicos numeravimus Niſum & Euryalum, de quibus patheticè Maro 9. Æneid. quædam ex eo ad officium amicitiæ pertinentia breviter ſunt animadvertenda. Niſus conſpicatus Euryalum ſub hoſtili ferro laborantem, ut amicum neci ſubduceret, ſeſe ipſum ſuccidaneam hoſtiam obtulit, dum clamavit:

Me, me: adſum, qui feci: in me convertite ferrum,
O Rutuli.

Atque ut vitam ei exoraret, aliam adjecit cauſam juvenis dimittendi:

Tantùm infelicem nimiùm dilexit amicum.

Quaſi diceret: amicitiæ legibus ductus (quid à culpa remotius, imò quid ex officio honeſtius?) in hac ſe mihi infelicitate comitem præbuit: mei, inquam, ductus amore, non odio veſtrî. Hic tantùm illius error eſt, quem, quia totus eſt ab amicitia, condonate. Cùm verò nihil his proficientibus, aſpiceret Euryalum morientem, ſumpta de ejus interfectore ultione,

Tum ſuper exanimem ſeſe projecit amicum
Confoſſus, placidáque ibi demum morte quievit.

Maximæ virtuti æternum elogium maximus Poëta cecinit:

Fortunati ambo: ſi quid mea carmina poſſunt,
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo.

De Pylade & Oreſte mentionem fecimus Symbol. 52.

Damonem & Pythiam Pythagoreos laudibus effert Cicero de offic. quos ait hoc animo inter ſe fuiſſe: ut cùm eorum alteri Dionyſius Siciliæ tyrannus diem necis deſtinâſſet: & is qui morti addictus eſſet, paucos ſibi dies commendandorum ſuorum causâ poſtulâſſet: vas factus eſt alter ejus ſiſtendi: ut ſi ille non revertiſſet, moriendum eſſet ipſi: qui cùm ad diem ſe recepiſſet, admiratus eorum fidem tyrannus vitam utriusque ſervavit, & ut ſe tertium ad amicitiam inſciberent, petivit. Hæ ſanè vires, amicitiæ: inquit hæc memorans Valerius Max. lib. 4. cap. de amicitia, mortis contemptum ingenerare: vitæ dulcedinem extinguere: crudelitatem manſuefacere: Odium in amorem convertere: pœnam beneficio penſare potuerunt: quibus penè tantum venerationis, quantum deorum immortalium ceremoniis debetur. Illis enim publica ſalus: his privata con-

continetur: atque ut illorum ædes ſacra domicilia, ita horum fida hominum pectora quaſi quodam ſancto ſpiritu referta templa ſunt. Hæc ille. Amicum, ut Ariſtoteles ſcribit lib. de virtutibus, oportet eſſe liberalem, hoſpitalem, comem, facilem moribus, humanum, miſericordem, benevolum, omnibúsque gratioſum. Unde verſiculi:

Si quis in hoc mundo vult multis gratus haberi;
Det, capiat, quærat, plurima, pauca, nihil.

Si ulla in re, certè in amicorum opus eſt delectu. Seneca epiſt. 3. *Delige, quem diligas.* Pythagoræ dictum eſt: *Ne cuivis dexteram injeceris*, id eſt, ne temerè quemlibet in familiaritatem admiſeris. Effatum Divi eſt Hieronymi: *Amicus diu quæritur, vix invenitur, difficilè ſervatur.* Monet adagium: *Nemini fidas, niſi cum quo modium ſalis abſumpſeris.* Vide, cui fidas; & arcana tua credas. Alexander Hepheſtioni amiciſſimo oculos ſenſim ad litteras arcanas admoventi, non prohibuit quidem, ſed annulum ſigillarem ori appreſſit. Plutarch. Juxta Horatium, Amicus eſt animæ dimidium, juxta Ariſtotelem: Amicus eſt anima in duobus corporibus: & Amicus eſt *alter ego*; igitur qui amicum non habet, ſe non habet. Et ut Petrus Bleſſenſis ait: Amicitia eſt divitibus pro gratia: pauperibus pro cenſu: exulibus pro patria: imbecillis pro virtute: pro medicina ægrotis: mortuis pro vita. Amicitiæ ſymbolum quidam in pomo declaravit, quod qui æqualiſſimè divideret, verus eſſet habendus amicus; qui majorem ejus ſumeret partem, utilitatis ſuæ ſtudioſus: qui minorem, adulator eſſet cenſendus.

In amicitia maximè requiritur æqualitas, & officiorum communio. Pollux dimidium immortalitatis cum fratre Caſtore communicavit. Conqueritur Poëta de raritate amicorum Romæ.

Quòd non ſit Pylades hoc tempore, non ſit Oreſtes,
Miraris? Pylades, Marce, bibebat idem.
Nec melior panis, turdúsve dabatur Oreſti:
Sed par, atque eadem cœna duobus erat.
Tu Lucrina voras: me paſcit aquoſa Peloris:
Non minùs ingenua eſt & mihi, Marce, gula.
Te Cadmæa Tyros, me pinguis Gallia veſtit:
Vis tu purpureum, Marce, ſagatus amem?
Ut præſtem Pyladen, aliquis mihi præſtet Oreſtem:
Hoc non fit verbis: Marce, *ut ameris, ama.*

Digitized by Google

Caſtor & Pollux virtute excelluerunt: nam illa demum vera amicitia eſt, quam probitas conciliat. Eligendi ſunt boni, evitandi mali, non minùs ac ſcopuli, ad quos ſi alliditur navis amicitiæ, mergetur. Etiam ſpinæ colligantur in faſciculos, ſed non alia de cauſa, quàm ſimul ut accenſæ crepitent inter flammas. Præ aliis tibi fugiendos putes (juventutem alloquor,) qui feroces ſunt & intractabiles: qui judicio ſuo pertinaciter inſiſtunt; qui vafri & aliorum ſecreta rimantes, ſua conſilia occultantes, ſermone ambiguo utentes, & ſimulantes ignorare, quod ſciunt. Item arrogantes, & qui deſpiciunt, quidquid à ſe alienum eſſe cernunt; iracundos, & pronos in lites, loquaces, ſanniones, maledicos, importunos, nugatores, blaterones, thraſones, & ante omnia laſcivos verbis & factis, impudentes, mendaces, blaſphemos, aleatores, potores, refractarios, diſſolutos, pietatis oſores; & illos nominatim, qui, ut vir doctiſſimus Ludovicus Creſſolius ſcribit, parentum & præceptorum liberati cuſtodiâ, & in omnem effuſi voluptatem, aut in popinis hærent, aut nocturni graſſatores volitant, aut pudicis foribus inſidiantur, aut choreas ducunt, Troſſuli & formoſuli amatores, vino & deliciis fracti, odoribus languidi, muliebribus nugis ſoluti, vitio elumbes, & inverecundi: nam veteri verſiculo:

Noſcitur ex ſocio, qui non cognoſcitur ex ſe.

Ut morbi corporis, ſic animi, facillimè communicantur. Platonis familiares gibbum ipſius, Ariſtotelis amici linguæ hæſitantiam: Alexandri convictores flexam ejus cervicem & aſperitatem vocis imitabantur. Atque ut vitia per convictum & ſocietatem, ſic virtutes per conſuetudinem ducuntur. Quòd ſi nulla beſtia tam fera & truculenta cernitur, quæ diuturno cum hominibus commercio feritatem non exuat; longè minùs ad illaudatas actiones ſeſe dabit, qui cum benè moratis frequens eſt. Confirmat hæc omnia ſapientiſſimus Hebræorum Prov. 22. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum furioſo: ne fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Et Prov. 13. *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.*

III. (*c*) Diximus Caſtorem & pollucem, quando ſimul apparent, ſalutares eſſe navigantibus flammas; ſecus, ſi una tantùm videatur; eámque vocari *Helenam* haud dubium tempeſtatis imminentis ſignum. Quid hinc ad mores? feralem eſſe facem, mulierem diſcordem & rixoſam; quæ nec pacem ipſa pati poſſit, nec ſinat alios quieſcere; turbatricem non modò concordiæ domeſticæ, ſed etiam non raró publicæ. Exempla

(*c*) *Helena peſtilens ſidus.*

Digitized by Google

pla docent, quas tempeſtates concitaverint exitiales hæ faces. Ut Troia incendio deflagraret, quis ignem ſubdidit niſi Helena? quæ quot radios ex oculis, tot faculas jaculata eſt, quibus in amorem & odium fortiſſimorum virorum pectora incendit, & Priami regnum funditus evertit. Clytemneſtra verò Helenæ ſoror, qualis furia extitit? Ægiſthi propinquitate conjuncti, fœdiſſimis amoribus capta, ut liberiùs cum adultero conſueſceret, redeuntem ex bello Trojano maritum Agamemnonem per inſidias interfecit, idem factura Oreſti filio, niſi eum Electra ſoror certiſſimæ neci eripuiſſet. Quid peſtilentius ac dirius his flammis? quæ aſpectu primo videntur eſſe ſidera ob venuſtatem formæ; ſed nimium ferale lucent, inſtar cometæ:

------- non illum navita tutò,
Non impunè vident populi.

IV. (*d*) Animadverſione dignum eſt, quòd Caſtor & Pollux ex ovo fragili prodierint: qua re oſtenditur, quàm lubrica ſit hominum etiam conjunctiſſimorum fides & amor. De Carolo VII. Galliarum rege memoratur, ipſum aliquando è familiarium ſuorum chariſſimo ſciſcitatum, quid ejus cum rege amicitiam infringere aut labefactare poſſet? illúmque reſpondiſſe intrepidè, *un affront*, *Sire*. Unus contemptus, domine. Conſtantiam amicitiæ expreſſerunt veteres hoc emblemate. Pingebatur juvenis formâ vegetâ, detecto capite, tunica rudi indutus, in cujus fimbria ſcriptum erat: *Mors & Vita*. In fronte: *Æſtas & Hiems;* habebátque latus apertum uſque ad cor, cui inſcriptum: *Longè & Propè*. *Forma juvenilis* indicat amicitiam ſemper virentem; *nudum caput*, fidele obſequium; *rude indumentum*, tolerantiam laborum; *æſtas & hiems* proſpera & adverſa; *latus & cor apertum*, ſimplicitatem & ſinceritatem; *longè & propè*, amoris in omni loco conſtantiam.

V. (*e*) Caſtor & Pollux inter *ἀλεξικάκυς*, ſeu *malorum depulſores*, ſunt numerati. Nec immeritò. Nam qui concordes ſunt inter ſe, & pacis amantes, etiam alios ad voluntatum conjunctiones inducunt, eáque, quæ diſcordiam, & mala inde orientia invehere poſſent, amoliri ſtudent & averruncare. Superiùs meminimus, *Diſcordiam*, unam eſſe inter furias, Martis currum ſtipantes. Ejus imaginem pingit Petronius:

Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine
Extulit ad ſuperos Stygium caput: hujus in ore
Concretus ſanguis: contuſáque lumina flebant:

Stabant

(*d*) *Lubrica amicitia.* (*e*) *Concordia bonum.*

Stabant irati ſcabra rubigine dentes;
Tabo lingua fluens, obſeſſa draconibus ora,
Atque intra toto laceratam pectore veſtem
Sanguineam, tremulâ quatiebat lampada dextrâ.

Quale monſtrum hoc atque portentum? Hi ſunt effectus disjunctionis animorum; hi fructus; livor, iræ, odia, jurgia, rixæ, cædes; alimenta furialis *lampadis*; & mille calamitates aliæ; quæ omnia mala, benigno *geminorum* Siderum, Caſtoris & Pollucis, influxu, veluti maris inſana tempeſtas, depelluntur & diſſipantur.

De Cyllaro equo à Polluce inſeſſo, & cum eo in cælum translato, ubi Equiculus ſeu Equus minor vocatur, extat epigramma:

Fraterno ut junxit Pollucem Jupiter aſtro,
Te quoque ſidereis, Cyllare, junxit equis.
Atque ibi tot feſſum ſtadiis, bellique cruentum
Pulvere, cum Domino te quoque nectar alit.
Turpe eſt emeriti ſenium non paſcere ſervi:
Non eget hoc dominus: verùm eget hic domino.

SYMBOLVM CIV.

Momus, deorum omnium irriſor.

Ex Variis.

Ethicè.

1. Libido carpendi & obtrectandi. 2. Oſores hominum. 3. Cenſores aliorum. 4. Sutor, ne ultra crepidam. 5. Maledicentia redit in autorem.

CÆteros deos ac deas, denique ſequitur *Momus*, Deus ipſe, quamquam Divorum omnium reprehenſor & carptor. Progenitus eſt patre *Somno*, matre *Nocte*. Proprium ejus naturæ, ipſum quidem nihil operis edere, ſed aliorum deorum acta & opera curioſis oculis contemplari, & ſiquid eſt omiſſum, aut perperam factum, id ſumma cum libertate carpere: unde & nomen accepit; nam μῶμος Græcè, *reprehenſionem* Latinè ſonat. Is inter deos Neptunum, Vulcanum, Minervam de artificio contendentes, judex delectus, omnium opera reprehendit.

Digitized by Google

hendit. Etenim cùm Neptunus *taurum* effinxiſſet; Minerva *domum* exſtruxiſſet, Vulcanus *hominem* efformâſſet; nihil non reprehenſione dignum invenit. De tauro cenſuit, rectiùs acturum fuiſſe ejus compoſitorem, ſi cornua infra oculos animali inſerviſſet, quò illis certiùs uteretur juxta directionem oculorum & ductum; deinde ſi cornua in armis potiùs tauri, quàm capite collocâſſet, videbatur multò majore vi percuſſurus fuiſſe, toto enim corpore in pugnas ac vulnera incubuiſſet. In hominis autem fabrica culpavit, quòd in pectore deeſſet feneſtra, quò receſſus illius abditi pervideri poſſent; cùm conſtet multos alia loqui, alia ſentire. Minervæ domum vitii arguit, quòd eam non effeciſſet truſatilem, quæque facilè poſſet circumagi, ſi fortè malum haberet vicinum. In Venere quidem, dearum omnium venuſtiſſima, cùm aliud vituperare nihil poſſet, reprehendit ſtrepitum & ſtridorem ejus ſandalii; unde locus adagio factus: *Momo ſatisfacere:* cùm vita alicujus eſt inculpatior, quàm vel Momus ipſe poſſit carpere.

Ethica.

I. (*a*) Quòd Momus Venerem à Divis omnibus laudatam maledico dente admorderit, ob ſtridulos calceos, ſignificatur, rudes plerumque & obſcuros Noctis filios illa carpere in aliis, quæ nullam reprehenſionem merentur; quid enim vilius, quàm ad ſtridorem ſandalii attendere? Nimirum, quæ ſuo nequeunt ipſi ingenio aſſequi, tanquam vitioſa perſtringere non verentur; judicio quidem tam præpoſtero, ut riſum moveant, aut indignationem prudentibus. Momus aliorum deorum carpebat opera; ipſe interim nihil elaborabat laude dignum, id commune vitium eſt illis, qui ſtantes in littore, contemplantur in alto navigantes, examinant conſilia, ventorum exceptiones, velorum obliquationes, clavi moderamina, remigantium laborem, fluctuum aſſultus, navis concuſſiones, & omnia criſpa nare traducunt; quibus objicias illud Comicum: *Tu ſi hîc ſias, aliter loquare.* Aliud eſt remum ducere, aliud remiges cenſere. Nec temerè Momus dicitur eſſe *Somni* filius; nam quidquid hujuſmodi malè feriati carptores ſomniant, id pro oraculis habent, unde turbinato capiti ſuo reſponſa petunt & argumenta ad maledicendi virulentiam ore, calamóve ſpargendam. Momus, teſte Mythologo, cognomine vocabatur *Stygius* à ϛυγέω, *odi*, quòd diis pariter & mortalibus ſummè eſſet odioſus, parceret nemini, & dentem

 m

(*a*) *Libido carpendi & obtrectandi.*

in quoſvis ſtringeret, ſacra pariter, humanáque ludibrio habens. Qualis obtrectator & religionum deriſor fuit *Lucianus* ille Samoſatenſis, qui vixit ſub Trajano Principe; primò Chriſti cultor, poſtea deterrimus fidei orthodoxæ deſertor: improbitatis ſcurrilis meritas dedit pœnas, quando canum morſibus dilaceratus, in eo, in quo peccavit, punitus eſt: vindices dentes *mordendo* provocavit. Momi quoque diſcipulus fuit *Theon* poëta quidam, rabioſæ loquacitatis, & maledicentiæ petulantiſſimæ: unde *Theonino dente* rodi dicuntur, qui convitiis lacerantur. Horat. in epod.

-------- dente Theonino qui circumroditur.

Zoili quoque mordacitas in proverbium venit. Fuit is Sophiſta quidam, Ampholitanus patriâ, (ut Ælianus tradit lib. 11. variæ hiſt. c. 10.) hoc potiſſimùm facinore nobilitatus, quòd Homerum, poëtarum principem, auſus eſt libris aliquot in eum ſcriptis inceſſere; unde *Homeromaſtigis* appellationem meruit, id eſt, qui flagellârit Homerum; ſed non minùs ſtultè & veſanè, quàm Ajax, quando flagello ſæviens, putabat ſe verbera intorquere Agamemnoni, & cæteris exercitus Græci principibus; cùm tamen in pecudes furorem ſuum effunderet. In Platonem quoque & alios ſtylum ſtrinxit; unde dictus eſt κύων ῥητορικὸς, *canis rhetoricus.* Tandem in prœmium maledicentiæ, juſſu Ptolemæi Philadelphi, regis Ægypti, cruci affixus, vel ut alii produnt, Scironiis de ſaxis præcipitatus eſt. Aliqui *Smyrnæ* vivum exuſtum volunt. Ejus malignam naturam & ridiculos mores ſic deſcribit Ælianus. Barbam, ait, alebat ſubmiſſam, caput usque ad cutem radebat, pallium ei ſupra genua pendebat: ſtudioſus malè loquendi, ſerendis litibus operam ſedulam dabat, καὶ φορτερὸς ἦν ὁ κακοδαίμων, contumelioſus erat & calumniator. Is rogatus, cur de omnibus malè loqueretur, reſpondit: ποιῆσαι κακῶς βυλόμενος, ὐ δύναμαι; *malè facere cùm velim, non poſſum.* Infelix & infame ejus nomen propagatum eſt in quoſvis obtrectatores, invidos, maledicos, mordaces. Ovid. 2. de remed. amoris:

Ingenio magni livor detrectat Homeri,
Quiſquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.

Martialis ſub Zoili nomine homines quoſdam ſordidos & abſurdos diverſis in epigrammatis acriter perſtringit. Libro 12. in quendam Zoilum falsè ludit.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas, Zoile, ſi bonus es.

Eſt

Eſt enim vultus plerumque index mentis, & lineamenta corporis argumenta animi; liberalis & honeſta facies, liberalem & honeſtum arguit animum, prava pravum. Qualis in Zoilo primo apparebat, à quo deinde formam corporis, animíque traxere nepotes.

II. (*b*) Ad Momos & Zoilos aggregandus eſt *Timon*, Athenienſis ortu, cognomento *μισάνθρωπος*, ſeu, *hominum oſor.* Hic omnibus invidebat, actiones omnium arrodebat, nullorum hominum homo; hominum veſtigia quoque vitans; ſoli Alcibiadi adoleſcenti familiaris; quod mirantibus, cauſsámque rogantibus, reſpondebat: Hic adoleſcens Athenienſibus ſuo tempore ingens conflabit malum. Ejus epitaphium hoc fuit: *Hic ſum poſt vitam miſeram, inopémque ſepultus: Nomen ne quæras: Dii, lector, te malè perdant.* Arborem is in ſuo horto conſitam habebat, quàm erat ſucciſurus, idcircò priùs evulgari voluit: arborem ſibi eſſe, in qua ſe aliquot miſerorum hominum ſuſpenderint. Nunc illam eſſe ſuccidendam, ideóque properandum illi, qui ſui in ea ſuſpendium cogitaret. Digni me herculè homuli, qui, quod nominatus epigrammatarius imprecatur cuidam:

Omnibus invideas, Nævole nemo tibi.

Alienæ felicitatis invidiâ torqueantur; ipſi verò deſperatione meliorum, ringantur ut canes, & cùm malè facere non queant, malè dicendi libidine acerbent vitam.

III. (*c*) Prudentiſſimè monet poëta:

Loripedem rectus derideat, æthiopem albus.

Adagione teritur: *longo, vel adunco ſuſpendere naſo.* Sed aliud eſt naſatum, aliud naſutum eſſe. Irridet Martialis Tongilianum quendam, qui ob carpendi licentiam videbatur ſibi naſutiſſimus; cùm tamen penitùs à judicio aberrârit, totúſque à ſuomet ipſe naſo ſuſpenſus fuerit:

Tongilianus habet naſum ſcio: non nego; ſed jam
Nil præter naſum Tongilianus habet. lib. 12.

Erat enim homini naſus æquô porrectior; & qui cenſoriè judicabat alios, ipſi ſuus ludibrio fuit naſus. In eodem libro exagitat alium, qui nimis uncis indulgebat naribus, & naſum habebat,

Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.

Non ideò tamen emunctæ naris erat, etſi naſonem ſe poſſet dicere. Imò illi quoque, qui naſum cubito tergunt, cenſoriam ſibi dicacitatem arrogant. Eodem poëta teſte:

Et pueri naſum Rhinocerotis habent.

(*b*) *Oſores hominum.* (*c*) *Cenſores aliorum.*

Digitized by Google

Aut potiùs proboſcidem, qua videntur ſibi odorari acutiſſimè, ſcilicet, ut vultures cadavera. Neque hoc mirum:

Nam facilis cuivis rigidi cenſura cachinni.

Unde Seneca lib. de conſt. c. 11. Ut quisque contemptiſſimus, & ut maximè ludibrio eſt, ita ſolutiſſimæ linguæ eſt. Pueros quidam ad hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, ac ſub magiſtro habent, qui probra meditatè effundant, nec has contumelias vocamus, ſed argutias. Contemptiſſimum utique & impudentiſſimum genus hominum, quorum audacia ita demum ſibi in convivas jus facit, ſi cœpit à domino. Hunc ubi cenſura parcente & innoxia libaverint, ceteros deinceps audaciſſimè carpunt. Hæc Seneca. Balatrones, ſanniones, ſcurræ, moriones hi, menſis & tricliniis paſſim inerrant, & liberrimè dentes exercent in omnes; nec oſſa duntaxat, ſed famam quoque probroſi paraſiti rodunt. Talis fuit Mamercus ille, de quo Martialis lib. 5. epig. 29.

Ut benè loquatur, ſentiátque Mamercus
Efficere nullis, Aule, moribus poſſis.
Pietate fratres Curtios licet vincas,
Quiete Nervas, comitate Ruſones,
Probitate Marcos, æquitate Mauricos,
Oratione Regulos, jocis Paullos;
Rubiginoſis cuncta dentibus rodit:
Hominem malignum forſan eſſe tu credas:
Ego ego miſerum credo, cui placet nemo.

IV. (*d*) Calcatum eſt adagium: *Sutor ne ultra crepidam.* Apelles enim, Plinio narrante lib. 35. perfecta picturæ opera proponebat in pergula tranſeuntibus, atque poſt ipſam tabulam latens, vitia, quæ notabantur, auſcultabat, vulgum diligentiorem judicem, quàm ſe præferens. Feruntque à ſutore reprehenſum, quòd in crepidarum una intus pauciores feciſſet anſas. Tulit hoc Apelles, & tacuit. Cùm verò idem poſtero die prioris admonitionis emendatione jam ſuperbior, circa crus neſcio quid cavillaretur, indignatus Apelles proſpexit, denuntiavítque, ne *ſupra crepidam* ſutor judicaret. Aliud eſt ergo cerdonem, aliud cenſorem eſſe, præſentim in rebus nec acu tangendis, nec ſubula perforandis. Acetum imperitis Ariſtarchis epigrammatarius infricat:

Cùm tua non edas, carpis mea carmina Læli.
Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.

Multis

(*d*) *Sutor, ne ultra, crepidam.*

Multis hic ſedet morbus, qui cùm ipſi parùm aut nihil poſſint, cenſendis aliis hoc moliuntur, ut aliquid poſſe videantur; ſed ſuo riſu, non plauſu. Rex Ptolemæus de re muſica copioſè diſſerens, quædam ſibi minùs perpſecta carpſerat. Hic unus aliquis aulœdorum imperterritus: aliud eſt, inquit, ô rex, ſceptrum, aliud plectrum. Rex Macedo Alexander non minùs audaci reſponſo juſſus eſt cenſuram ſubſtringere. Solebat is ad Apellem, quem dixi, chariſſimum ſibi artificem ſæpius reviſere, & varia de pingendi arte garrire, quæpiam etiam imperitiùs cenſere. Apelles ſilentium ei comiter ſuadens: Optime, ait, rex, ſi me audias, hac de re meliùs ſilebis; ne pueri, qui colores terunt, te rideant. Plin. loc. cit.

V. (e) Sed ignoſcendum hoc regibus, quorum ſpiritus ad altiora ſurgentes, non habent, cur invideant plebeiæ felicitati. Illi potiùs cuticulæ metuant ſuæ, qui Zoili dentes in alieno figunt corio. Plinius memorat lib. 32. c. 10. Si lucerna infuſo ſepiæ piſcis atramento accendatur, aſtantium vultus terribiles, & planè æthiopicos apparere. Sepiæ atramentum, eſt *obtrectatio*, quæ lucem ipſam (quâ quid purius eſt?) inficit, & præclaros alioquin homines tetra ſpecie induit. Sed non diu ſuccus ille loliginis faſcinat oculos; prævalet ſplendor virtutis ac ſapientiæ, & diſijcit nebulas, quas tenebriones iſti, *Momi* ſcilicet, matre *Nocte* geniti, incautis objecerunt. Redit in autorem calumnia, & veriverbium Salomonis Prov. 14. locum invenit: *In ore ſtulti virga ſuperbiæ.* Per *ſtultum*, maledicum Zoilum intellige, qui (quod ſolent fatui, clavam aut virgam manu geſtantes) eandem præfert linguâ, & obvios quosque convitiando percutit, neſcio quò faſtu & ſuperbia, tanquam ſi cenſoriam virgam ab ipſo Jove accepiſſet. Verùm Momico huic hominum generi non rarò accidit, quod Theagenis, athletæ nobiliſſimi, calumniatori, qui ſtatuam plurimarum palmarum victoris, quadringentis coronis illuſtrem, poſt fatum viri celeberrimi, ſingulis noctibus, gaudebat flagellis cædere: quod cùm ſæpius, validiúsque iteraret maſtix, corruit ſtatua, & nebulonem oppreſſit. Pauſanias in Eliacis. Nimirum, Salomone teſte Prov. 19. *Parata ſunt deriſoribus judicia;* & omnibus illis, quibus cùm volupe ſit malefacere, etiam oblectamento eſt maledicere: quam infamem tribum quidam non inſcitè ſcarabæis comparat, qui teſtante Æliano lib. 4. c. 8.

vivunt in ſtercore, moriuntur in roſis.

(e) *Maledicentia redit in autorem.*

ADDITAMENTA QVÆDAM AD ETHICAM SYMBOLICAM.

ETſi non ignoro, primis hiſce libri hujus curis, & ſecundas, & tertias, ac plures etiam accedere poſſe; putavi tamen manum tollendam de tabula, nec lectoris patientiâ abutendum. Dum paginas impreſſas abſens revoluo, adjeci has additiones, quæ forſan in hac editione à quoquam deſiderari poſſent.

I.
Additamentum ad Symbolum III.
Paginam 13.

QVadrat huc, quod ſcribitur de Epicteti Stoici Philoſophi lychnulo fictitio, quem quidam trecentis emit denariis, ſperans futurum ſcilicet, ut ſi noctu ad iſtam lucernam legiſſet, mox Epicteti ſapientiam ſomniaret, & ſimilis efficeretur venerando ſeni. Torquetur in eos, qui ſe pulchros & beatos putant, ſi doctorum virorum habeant inſignia, cùm ipſi ſint omnis ſcientiæ expertes:

Plena omnia gypſo
Chryſippi invenias: Nam perfectiſſimus horum
Si quis Ariſtotelem, ſimilem vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum ſervare Cleanthes.
Juvenal.

In eodem genere Symboli, ſpecioſum eſt, quod habet Lucianus adverſus indoctum, de Neantho Pittaci Tyranni filio, qui cùm Orphei lyram in templo aſſervatam, corruptô pecunia æditue, ſuſtuliſſet: Sub noctem in ſuburbium profectus, ut ejus periculum faceret, fides pulſare cœpit, ſed tam ferali & incondito carmine, ut canes è vicinia ſtrepitu excitati, infelicem citharœdum dilaniarent.

II.
Ad Symbolum XX. pag. 116. poſt verſum 4.

IDem ibidem:

Plurimum enim intererit, quibus artibus, & quibus hunc tu
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos

Nutrit,

Nutrit, & inventâ per devia rura lacertâ.
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.

Huc facit, quod Servator noſter interrogat Luc. 11. *Nunquid (pater)* pro piſce ſerpentem dabit illi? ſcilicet filio panem petenti. Quaſi diceret. Quis credas hoc facturum parentem? Et tamen parentes hoc faciunt. Venenum, malum eſt exemplum. Ex ibidis (avis eſt ciconiæ non abſimilis, ſoli Ægypto peculiaris) ovo fertur prodire baſiliſcus, quòd avis illa ſerpentes crebrò devoret. Pierius lib. 17. Iſaiæ dictum eſt c. 14. *De radice colubri egredietur regulus.* Quale ſemen, talis fœtus.

III.
Ad Symbolum XXXVI. pag. 193. v. 8.

HYmenæus, qui & Hymen, juvenili forma, nuptiarum deus à Græcis habitus eſt. Hymenæa ſunt feſta, ſive ſacra nuptialia. Pingebatur Hymenæus (quod ex Catulli epithalamio colligitur) coronatus floribus & amaraco, dextra facem tenens, ſiniſtrâ flammeum (lutei ſeu flavi velaminis genus eſt) in pedibus croceos ſoccos habens. In nuptiis canebatur illud Plauti:

Io hymen, hymenæe, Io hymen!

Vel, ut Catullus:

Hymen ô hymenæe hymen, ades ô hymenæe!

Flores & *amaracus*, herba odorifera, ex qua corollæ nectuntur, lætitiæ nuptialis ſunt argumentum; *fax* amoris: *flammeum* (quod ſic dictum à Flaminis uxore volunt, cui ſoli inconceſſum divortium) continentiæ conjugalis: amaraci ſertum perpetuæ fidei ſignum eſt: *crocei* in pedibus *ſocci* (humile ſcilicet & leve calceamentum comicis ludionibus uſurpatum) choreis apti, omnia fauſta & hilaria promittunt. Sed quamdiu? dum prima gaudiorum Aurora croceis formoſa capillis rubet; affundit ſæpius veſper pluvias, & quod in Terei nuptiis contigit, candidæ Hymenæi tædæ in nigras Eumenidum faces, & ſocci hilares in triſtes cothurnos mutantur.

IV.
Ad Symbolum XLVIII. pag. 263. v 3.

DE Invidia extat epigramma Maronis, quod adſcribo?

Livor tabificum malis venenum,
Intactis vorat oſſibus medullas,

Et

Et totum bibit artubus cruorem.
Quod quisquis furit, invidetque ſorti,
Vt debet: ſic pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graves dolores:
Suſpirat, fremit, incutitque dentes,
Sudat frigidus, intuens quod odit:
Effundit mala lingua virus atrum;
Pallor terribilis genas colorat:
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuavis illi:
Nec potus juvat, aut ſapor Lyæi;
Nec ſi pocula Iupiter propinet,
Atque hæc porrigat & miniſtret Hebe,
*Aut tradat Ganymedis * ipſe nectar.*
Non ſomnum capit, aut quieſcit unquam,
Torquet viſcera carnifex cruentus;
Veſanos tacitè movet furores
Intentans animo faces Erinnys
Lethalis, Tityique vultur intus,
Qui ſemper lacerat, comeſtque mentem:
Vivit pectore ſub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus levârit,
Nec Phœbus, ſobolesve clara Phœbi.

Invidiæ emblema pingitur ab Alciato, mulier exucca macie, lippientibus cæcíſque oculis, cor de pectore evulſum mandens, fluentibus ab ore viperis, ſeminuda, laceróque habitu, ſpinoſum manu fuſtem ſuſtinens. Nimirum Invidia, cùm in cæteris ſit iniquiſſima, in hoc tamen aliquid æquitatis habet, quòd eum, in quo eſt, tanquam veneno proprio afficit, perdit, abſumit, eúmque ulciſcitur primum, à quo concepta & educata fuerit. Vipereas manducat carnes; nam viperam ferunt non prodire in lucem, niſi arroſis matris lateribus. Sic Livor eum primum invadit, & quaſi enecat, in quo gignitur. Spinoſus baculus ſignificat aculeatam invidorum maledicentiam. De hoc baculo Ovidius:

Indoluit, baculúmque capit, quem ſpinea tortum
Vincula cingebant.

V. Ad

(*) *Licentia Poëtica.*

V.

Ad Symbolum LI. Pag. 282.

CErva pedes æreos & cornua habens aurea, erat Dianæ ſacra, quam cùm Hercules neque occidere, neque vulnerare vellet (ſciebat enim ex Junonis odiis, quibus agitabatur, quàm periculoſum eſſet, plures feminarum iras in ſe excitare) diu eſt eam inſecutus, donec feſſam cepit, & Mycenas ad Euryſtheum ſuper humeros deportavit. Pierius hoc explicans lib. 7. Hieroglyphic. c. 8. ait, per fugaciſſimum hoc animal ſignificari, ab Hercule viro fortiſſimo pavorem è mortalium vita ſublatum eſſe, dum ex urbibus & provinciis flagitioſos & impios homines profligavit. Alii exponunt per alta cervi *cornua* intelligi honores & dignitates amplas: per *aurum* opes ac divitias. Et quia cervina cornua, quod Pierius loc. cit. c. 18. obſervat, ſimilitudinem referunt lunæ, quæ cornua nunc amittit, nunc reparat, indicatur alios ab ignobilitate modò ad honores evehi: aliòs modò ab honoribus ad ignobilitatem redigi, aſſiduo fortunæ rotatu, varióque eventu, id quod etiam fugacitas cervi denotat. Hunc igitur *Cervum*, ſublimes & auratos in capite ramos geſtantem, honores ajo & divitias, quàm multi inſequuntur, quanta contentione & quanto anhelitu. Et quàm pauci capiunt! aut ſi ceperint, conſervant! Aliter Hercules; & quicunque vir cordatus ac ſapiens; per aſpera & ardua, per colles & valles, per dumos & ſaxa virtutis curriculum proſequitur: neque veſtigiis æneis, hoc eſt, rebus duris, abſterretur, quò minùs eò, quò tendit, pertingat: ſoláque honeſtate contentus, nec aurum, nec honorem ſectatur, & tamen conſequitur, quod non quærebat. Et hanc ipſam prædam cum virtute adeptam, non ſuæ cupiditati & ambitioni, ſed publicæ rei Bono impendit, id quod adumbratur per Alciden, captum virtutis ſuæ ſpolium in urbem Mycenas ad regem Euryſtheum perferentem.

VI.

Ad idem Symbolum Pag. 282.

GEryon Rex Iberiæ trigeminus, & triceps, & tricorpor ideo à Poëtis fictus eſt, quia tres fratres erant, viribus præſtantes, quò denotatur concordia inſuperabilis. Andreas Alciatus emblem. 40.

Tergeminos inter fuerat concordia fratres,
Tanta, ſimul pietas mutua, & unus amor.

Pppp Invicti

Invicti humanis ut viribus ampla tenerent
Regna, uno dicti nomine Geryonis.

Concordia, vinculum incolumitatis & pacis, maximas habet vires. Geryon duobus cum fratribus tanto amore, tantáque fide ævum traduxit, ut ii uno nomine Geryones dicerentur: adeóque unicam regni animam & voluntatem ineſſe, quanquam tres eſſent, communis jactabat opinio. Eſt enim unita virtus valentior ſeipsâ diſpersâ. Victi ſunt hi Geryones ab Hercule, poſtquam ſeparati & disjuncti. Diſſolvit autem hoc vinculum avaritia & crudelitas, dum abuſi felicitate & potentiâ ſuâ, injuſta cœperunt arma vicinis inferre, & prædas agere: quod Poëtæ indicare voluerunt per boves ipſorum, hoſpites devorantes, pérque canem bicipitem, & draconem ſeptem capitum, quos velut cuſtodes bobus ſuis appoſuerunt. lib. 7. c. 1.

VII.
Ad idem Symbolum.

INter alia heroica Herculis facinora, hoc quoque eminuit, quòd *aurea mala* ex Heſperidum horto ſuſtulerit. Hanc, quia amœnior eſt, fabulam ſic accipe. Juno cùm nupſiſſet, fertur multas pomos, quæ *aurea* producerent mala Jovi in dotem attuliſſe, hortúmque longè nobiliſſimum, in extrema Mauritania ſitum, cuſtodiendum commiſiſſe tribus Nymphis, Heſperô, qui Atlantis frater erat, genitis, unde Heſperides dictæ ſunt; quarum nomina Ægle, Arethuſa, Heſpertuſa. Atque ut nequod ex arboribus ſacroſanctis ſpolium legeretur, draco inſuper pervigil additus eſt cuſtos, qui prohiberet omnes ingreſſu illius viridarii. Atlas quoque ad præcludendum acceſſum, nemus illud pomiferum montibus, velut muris altiſſimis cinxit; Themidis enim oraculo reſponſum fuerat, futurum, ut filius Jovis eò aliquando accederet, & *aurea mala* (coloris ſcilicet aurei, vulgò aurantia) carperet. Hinc Lucanus de Hercule:

Abſtulit arboribus pretium, nemoríque laborem
Alcides: paſsúsque inopes ſine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

Nempe Euryſtheo Mycenarum regi, à quo mandatum acceperat, illud quoque periculi ſubeundi. Adeò nihil Juno intentatum reliquerat, ut privignum neci daret. Sed virtus Herculis etiam hîc vicit: in hortos penetravit, draconem trucidavit, pretioſos illos arborum fructus aſportavit. Mythol. lib. 7. c. 7. In cujus rei memoriam ac trophæum Herculi ſtatua

ſtatua in Capitolio Romano (quod Pierius memorat lib. 54. c. 12.) erecta eſt, dextrâ *clavam*, lævâ tria *poma* præferens,

Ad mores hanc ego fabulam ſic refero.

Heſperidum horti delicioſi, ſunt illecebræ & blandimenta variarum cupiditatum; eminent in iis *poma*, aureo colore fulgentia; quia quidquid concupiſcitur, ſub alicujus *boni* aut *pulchri* ſpecie appetitur; unde inter tutelares illas horti virgines prima *Ægle* à *ſplendore* vocatur, nam oculi ſive frontis, ſive mentis rapiuntur in ſplendida, ſed & ſplendidè decipiuntur, ſicut qui contra ſolem intuentur, cæcantur. Hujus viridarii cuſtos draco, & ſurgentes è rupibus muri quid ſunt aliud, quàm mille labores & pericula fruendi optatis? Quid enim? *Draco* ſuperandus eſt, qui halitum habet igneum, afflatum venenoſum, alas, quibus terram & aërem pervolat & inficit, longiſſiméque necat; viſum præterea acutiſſimum, ſquamas inſtar clypeorum conſertas, oris hiatum immanem, oculos terribiles, caudam tam metuendam, ut etiam elephantos (quod Plinius ſcribit lib. 8. c. 12.) eâ complexos opprimat. Atque hoc monſtrum quanto diducit fauces hiatu, quàm multos, ſpe carpendorum pomorum allectos, invadit, ſtringit, devorat! *Avarum* aureus malorum color in perniciem trahit; *libidinoſum* Nymphæ hortenſes illectant; *honoris cupidum* murorum altitudo quò ſublimior, hòc deſiderabilior ad ſcandendum, & nemus hoc poſſidendum invitat. Sed miſeri *concupiſcentiis ſuis abſtracti* Jacobi 1. plerumque mediis in conatibus pereunt, diabolo (quem SS. litteræ variis locis *Draconem* appellant) in prædam cedunt. Vivat ergo Hercules, hoc eſt, vir probus, & malarum cupiditatum dominus; hic quia ſeipſum novit vincere, valet etiam vincere, quidquid pernicioſè fulget atque blanditur. Hic quidem ſuâ munitus clavâ, hoc eſt, fortitudine & conſtantiâ, ſternit, & pedibus proculcat, quidquid infirmas mentes dejicit. Nihil in illum poteſt vel *aureus* divitiarum ſplendor: vel lubricus pellacium *Nympharum* aſpectus: vel *draconis* exitialis terror: vel præceps & ardua virtutis via; ſed his omnibus ſuperior, ſpoliat nemus inſidioſis fructibus, & vitiorum pabulum in victoriæ ſuæ monumentum convertit. Atque hic eſt ille Hercules, cui meritò ponenda ſtatua, & *mala* generosè decuſſa, velut trophæum, in manum danda. Atque ut nemo clavam Alcidi è manibus extorſerit, ita poma hæc nulla temporis diuturnitas erodet, nulla invidorum injuria convellet.

Sunt, qui tria hæc *mala* Herculis comparant tribus virtutibus, quæ *Cardinales* dicuntur, *Juſtitiæ* ſcilicet, *Temperantiæ*, *Prudentiæ*; quartam,

Pppp 2 nempe

nempe Fortitudinem, aiunt indicari per *Clavam*. Rectè, atque ad propoſitum noſtrum. Sunt enim pravæ cupiditates per contrarias virtutes reprimendæ & evincendæ. Sic arbuſcula curva in adverſam eſt partem flectenda, ut evadat recta. Et verò ut Herculem te præbeas contra vitia & improbas cupidines, opus eſt *panopliâ*, prætérque *clavam* fortitudinis, exuviæ quoque leonis geſtandæ, hoc eſt, cæteræ virtutes induendæ, quibus obarmatus, ſecurè *Hortos Heſperidum*, videlicet vitiorum illecebras adeas, & inde victor abeas. Docent quoque *Heſperia* hæc in manu Herculis *poma*, *amaram eſſe virtutis pugnam*, *ſed dulcem fructum ac victoriam*. Sunt enim hi fructus honoris ac honeſtatis. Eccli. 24. Et qui ſic vincit, *labores manuum ſuarum manducat*. Pſal. 437.

Atque hæc de hiſce pomis ſatis, aut etiam nimis; neque enim neceſſe eſt cætera omnia, quæ ſunt in fabula, Symbolicè applicare. *Vt enim in fertiliſſimo agro*, quod ſapienter advertit Mythologus lib. 8. c. 22. *Fieri non poteſt, nulla, ut herba naſcatur inutilis, ſic in optimis, pulcherrimíſque figmentis antiquorum non poſſunt omnia ad certam mortalium utilitatem perduci: ſed quædam ad voluptatem, quædam ad probabilitatem ficta fuiſſe ſunt exiſtimanda. Quod ſiquis putet hæc ad meliorem partum perducere, melioréſque explicationes invenire, debet hanc utilitatem cum poſteris communicare: omnes enim ad cæterorum quoque commoda nati ſumus, ac jubemur à Deo illud talentum exercere pro viribus, quod nobis à divina clementia conceſſum eſt.* Hæc ille, & ego cum ipſo.

VIII.

Ad idem Symbolum, Pag. 289. verſum 4.

Converti etiam poteſt fabula in eos, qui licet tenuis fortunæ ſint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potentiores, vel etiam doctiores laceſſere, quo ex conflictu nihil reportaturi ſunt præter infamiam & detrimentum. Adagio fertur: *Cùm ſis nanus, cede*. Forſan credebant hæc hominum fruſtilla, ſe Herculi ſopito poſſe impunè illudere, & quod dicitur: *barbam vellere*. Stolidè. Vir ſapiens nunquam totus dormit, etſi videatur: erumpit ſubitò, & veſpas circumvolantes mactat. Virtus & modeſtia abjectiſſimis quandoque homulis audaciam facit & licentiam probris invadendi in eos, coram quibus ſi ſit conſiſtendum, ne hiſcere quidem ſuſtineant. Sed ſuô malô. Leo apertis oculis ſomnum capit, & inſultantes lepores momentò devorat.

IX. Ad

IX.
Ad Symbolum LX. Paginam. 355.

ALciatus harum avium naturam & nidificationem Symbolicè ad ubertatem ex pace redundantem accommodavit. Fœtificant enim, quod diximus, brumâ, qui dies Alcyonij propter tranquillitatem maris vocantur. Significatur enim optimi Principis officium in id incumbere, penitùs debere, ut populum in ſuis regionibus & provincijs, neceſſario proventu inſtructis, foveat, & tutetur, habita primum ratione tempeſtatum, earúmque calamitatum, quæ ſolent in dies accidere: Sinátque ventos remittere, & hoſtium procellas conquieſcere, ut ſecuriùs, tranquilliúſque in pace vivatur. Quod enim gubernator eſt in mari, hoc Princeps eſt in Republica; in navi licet ſine cura, & otioſis eſſe vectoribus ludere, dormire; non item navarcho. Huic enim neceſſe eſt mare ipſum continuò obſervare, aërem cœlúmque intueri, ad terram aſpicere, neque ignorare quæ in fundo ſunt, niſi velit allidi ad ſcopulos, qui in aquis latent. Alijs de nocte ſtertentibus, ipſe unus excubat: interdiu autem ſi brevem ſomnum ſuffuretur, tamen dubius hæret, nec curas in ipſa quiete ponit, jam contrahendi vela, jam clauum ſiſtendi, aut quidpiam tentandi aliud, quò navis integra conſervetur, curſúsque navigationis ad deſtinatum portum propellatur. Idem omnino, & ampliùs eſt Principi faciendum, ut ſe, ſuóſque in ſecuro, tranquillóque ſtatu adverſus ingruentes tempeſtates tueatur.

X.
Ad Symbolum LXX. Pag. 409. v. 13.

ELpenor è ſocijs Ulyſſis in porcum à Circe converſus fuit: deinde priſtinæ formæ reſtitutus, vino gravis de ſcalis delapſus, cervicem fregit; Homerus 10. Odyſſeæ. Adeò qui ſemel cum ſuibus in cœno impuræ voluptatis ſe versârunt, difficulter redeunt ad mentem, vel in recto ejus ſtatu permanent; nam ratio concupiſcentijs abrepta, *& anima infrunita* (ut Siracides loquitur c. 23.) hoc eſt, impudens, petulans, intemperans, libidini & gulæ dedita, velut in tenebris ambulat, & ex alia in aliam foveam cadit, donec denique cum *Elpenore in profundum venit.* Prov. 18. in quandam ſcilicet conſuetudinem & quaſi neceſſitatem peccandi, velut impos ſui, præceps rapitur, & quidquid eſt honeſtum,

Digitized by Google

ſpernit: non ſecus ac porci, luto & ſordibus ſe oblectantes, poſt lavacrum ſtatim ad cœnum aſſuetum revolvuntur. Unde adagium: *Canis ad vomitum; Sus lota ad volutabrum.*

XI.
Ad Symbolum LXXV. Pag. 434. v. 5.
poſt erigatur.

CONvenit huic argumento, quod de bucephalo generoſiſſimo Philippi Macedonum regis equo ſcribitur. Nomen is habuit à bovino capite, quod aſpectu torvo & taurinâ formâ referebat. Qui cùm ab equarijs Philippi duriùs & aſperiùs eſſet tractatus, adeo ſævus & præfractus eſt effectus, ut neque ſeſſorem admitteret, neque vocem cujusquam pati vellet; ideóque velut inutilis judicatus eſt. Videns id Alexander Philippi filius, & indignans equum tam ingenuum regentium inſcitiâ perdi, accedens, habenâ eum comprehendit, & contra ſolem ſtare fecit, quòd eum ex umbræ metu conſternari videret. Tum eô leniter demulsô, repentè inſilijt, circumegit, & ad curſum incitavit, adeóque obſequentem reddidit, ut herum inſeſſurum ſponte in genua ſe ſubmittens exciperet. Ita nimia ſeveritas ſæpe deſtruit generoſam indolem, quam moderatior inſtitutio erexiſſet.

XII.
Ad Symbolum LXXVI. pag. 442. v. 16. f.
poſt Æneid.

ALciatus emblemate 74. proponit hominem, qui lapidem in canem conijcit: hic verò ruit in lapidem & fruſtra dentes in eo fatigat. Additum eſt lemma: *Alius peccat, alius plectitur.* Sic pueri, quod Seneca lib. 1. de Ira dixit, terram, ubi ceciderunt, verberari volunt, neſciunt cui iraſcantur, & tamen iraſcuntur. Hic genius Vindictæ eſt, cæco furit impetu, & nullo diſcrimine ſævit.

XIII.
Ad Symbolum LXXXVIII. Pag. 528.
v. 14. à fine.

POmum Veneris ab Alciato, emblemate 206. per *malum Medicum* explicatur, quæ poma ob aliquam cum auro ſimilitudinem, nomen reperere,

reperêre, nec inconcinnè dicuntur eſſe *amoris* nota. Sunt enim coloris aurei, dulciſque & auſteri quiddam ſaporis habent, ſed amarum corticem. Ita turpis aut inconceſſa voluptas primo blanditur aſpectu, tota undique aurea; ſed ubi guſtu *dulce* dedit, *amarum* ad ſatietatem uſque ingerit, quod Orpheus in ſuis carminibus γλυκύπικρον, id eſt, *dulce amarum* vocavit. Serviunt ad hoc Symbolum *Poma Sodomitica*, quæ poſt urbis illius, & vicinarum civitatum, pluente pice ac ſulphure, exuſtionem, per totam eam regionem cortice quidem ruborem præferebant: intus verò nihil niſi cinerem & favillam includebant.

XIV.
Ad Symbolum LXXXIX. Pag. 540.

Lubet huc addere, quod de Palladis effigie Mythologus lib. 4. c. 5. & Claudius Minos in Alciati emblema 22. commentantur. *Puella*, inquiunt, *armata* virum ſapientem adverſus omnes animi perturbationes ſeſe armantem, & vitijs animo forti reſiſtentem ſignificat. Vel quod virtutem ſuis ipſius præſidiis inſtructam ſatis eſſe, intelligimus. *Galeam* habet in capite, quod referendum eſt ad judicium & conſtantiam, quâ vel maximè ſapientis cerebrum, arx & propugnaculum animi, valeat. Inſidet ei *gallus gallinaceus*, quia avis hæc clamore ſuo Minervæ cultores primo manè excitat & ſalutat. Additur *criſta* caſſidi, quia non ſolis viribus uti conveniat, ſed etiam urbanitate & moderatione quadam in rebus omnibus cum ornamento. Cuſpis ei tribuitur propter neceſſarium acumen ingenij: nam qui craſſo eſt *ingenio* à natura præditus, neque, munus Dei præclariſſimum, acceperit *judicium*, hunc vel decem Minervæ, ait Mythologus, expolire nunquam poterunt; alij haſtam ei longam eſſe aiunt, quòd oratione percutiat eminùs. *Scutum* præ ſe fert *cryſtallinum*: quoniam vir ſapiens haud aliter ſe ipſum intus dijudicat, quàm ſi in ſpeculo cryſtallino ea, quæ externa ſunt, contempletur; vel quia *veritatem* tanquam in lucidiſſimo cryſtallo perſpectam habet. *Gorgoneum caput* geſtat in Ægide ſeu lorica, ſerpentibus horrens, quia ſapiens in pectore terrorem habet, quô adverſarios afficiat. Cæſios ſeu glaucos oculos habet Minerva, quia perſpicax, & aſpectu ipſo eſt formidabilis. Hæc illi.

Porrò de *Olea*, Minervæ ſacrata arbore, extat emblema Alciati 24. in quo pingit Olivam, cujus ramis ſe vites implicant, cum adſcriptis verſiculis:

Quid

Digitized by Google

Quid me vexatis rami? ſum Palladis arbor:
Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

Quæ verba Politianus ex Græco diſticho ſic reddidit.

Quid me implicatis palmites,
Plantam Minervæ, non Bromij?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.

Symbolo 20. num. 4. diximus, quàm fœda res ſit mulier ebria; & vinolentiam à ſapiente abeſſe debere, hoc docet Symbolum.

XV.
Ad Symbolum XCIII. Pag. 568. v. 14.

A*Malthéa* dicta eſt ab *ἀμαλθύνω*, *multiplico*, *dito*, *nutrio*, quo nomine afficiunt aliqui *capram* ipſam, quæ Jovi lac præbuit; *Olenia* vocatur, ab Oleno urbe Bœotiæ vel Achaiæ, ubi nutrita fuit. Sunt, qui tradant, ex altero *Amalthea* cornu fluere *ambroſiam*, ex altero *nectar*, cibum & potum deorum. Cæterum capra hæc cùm aliquando cornu, quod habebat ampliſſimum, in objecta fregiſſet arbore, ſuſtulit hoc Nympha Amalthea (aliqui ab Adraſte & Ida Jovem nutricatum fabulantur) ac diverſis herbis ac pomis onuſtum ad os ipſius Jovis detulit; cujus beneficij memor jam grandior factus, cornu ſervatum Nymphæ, cujus erat capra, dono dedit, ea virtute imbutum, ut, quod memoravimus, quidquid appeteretur, ex eo cornu protinùs exiliret. Apud Athenæum Philoxenus ſecundam menſam varijs cupedijs inſtructam, *copiæ cornu* vocat. Plutarchus irridens paradoxa Stoicorum, qui ſuo Sapienti tribuunt univerſa, divitias, libertatem, ſanitatem, regnum, *Amaltheam Stoicam* appellat. Nos gratitudinis eximiæ hîc exemplum habemus in Jove, qui non paſſus eſt ſe vinci liberalitate hominum; multo cum fœnore rependit, quod accepit; pro herbis, inquam, pomis & diverſis fructibus, cœleſtia munera, nectar & ambroſiam, retribuit. Et quia beneficiorum optima cuſtos, eſt memoria, Jupiter, reciprocæ beneficentiæ monumentum Nymphis nutricibus impertijt ubertatis omnigenæ *Cornu*: capram verò altricem, in perennem accepti beneficij conteſtationem, poſuit in aſtris, & magno ſplendore coruſcam exhibuit ſpectandam & admirandam.

XVI. Ad

XVI.

Ad Symbolum XCVI. Pag. 597. v. 1.

NEque enim *in bello licet bis peccare.* In alijs rebus ſi quid erratum eſt, poteſt poſtmodum corrigi, prœliorum delicta emendationem non recipiunt, cùm ſtatim pœna ſequatur errorem. Notúmque eſt illud Africani Scipionis, turpe eſſe in re militari dicere: *non putâram.*

XVII.

Ad Symbolum C. Pag. 629. v. 12.

IMperium hoc uxorium quale, quantúmque ſit, declarat diſertiſſimus M. Tullius, Paradoxo quinto. *Vbi, an, inquit, ille mihi liber videatur, cui mulier imperat? cui leges imponit, præſcribit, jubet, vetat quod videtur? qui nihil imperanti negare poteſt, nihil audet? poſcit, dandum eſt: Vocat, veniendum: eijcit, abeundum: minatur, extimeſcendum? ego verò iſtum non modò ſervum, ſed nequiſſimum etiam ſervum, etiamſi in ampliſſima familia natus ſit, appellandum puto.* Ita Tullius.

Additamentum ad præfationem facie 5. v. 11. poſt Hæc S.P.

H*Iſce SS. PP. dictis accedit luculentum teſtimonium Lactantij Firmiani, viri longè doctiſſimi & diſertiſſimi, qui non minùs verè, quàm eleganter Inſtitut. lib. 1. c. 11. pronuntians de fabulis ſeu fictionibus Poëticis:* Non *inquit*, res geſtas finxerunt Poëtæ: quod ſi facerent, eſſent vaniſſimi; ſed rebus geſtis addiderunt quendam colorem: non enim obtrectantes illa dicebant, ſed ornare cupientes. Hinc homines decipiuntur, maximè qui hæc omnia ficta arbitrantur à Poëtis, neſciunt enim quis ſit Poëticæ licentiæ modus: quouſque progredi fingendo liceat: cùm officium Poëtæ ſit in eo, ut ea, quæ geſta ſunt verè, in aliquas ſpecies obliquis figurationibus cum decoro aliquo converſa traducantur. Qui autem non intelligunt, quomodo, aut quare, quidve figuretur, Poëtas velut mendaces, & ſacrilegos inſequuntur. *Ita ille. Quibus verbis*

innuit, etſi pleraque Poëtarum figmenta nec ſint vera, neque veriſimilia (in quo differunt fictiones Fabuloſæ *ab argumentis Comœdiarum , in quibus exponuntur res quidem ficta , & nunquam facta , quæ tamen fieri potuerunt) tamen non ex inani & frivolo capitis malè feriati prolubio , ſed ingenioſa quadam* Veri per Fictum *coloratione ac ornatu , ad arcanioris alicuius doctrinæ ſignificationem eruendam excogitata fuiſſe.*

F I N I S.

INDEX.

Digitized by Google

INDEX.

Rerum præcipuarum.

A.

A Deo operum primordia capienda. 547
A teneris aſſueſcere, multum. 280
Abſyrtus à ſorore Medea diſcerptus. 206
Acervus Mercurii. 608
Achelous ab Hercule victus. 270
Achilles quis? 429. ejus educatio. 430. 433. fuit invulnerabilis. 437. clypeus ejus 437. haſta. 438. ars canendi 423. 435. lyra. 454
Actæon in cervum mutatur. 84
Adonis puer. 530
Adoleſcentia lubrica 279. ejus inſtructio. 339
Adraſtea ſive Nemeſis. 518. 519
Adulator. 85
Adulterium. 188
Æacus Rex. 221. 483. vocatur ſocer Thetidis, quia Thetis peperit Achillem Peleo, Pelius verò fuit filius Æaci.
Ægeus Rex. 304
Ægiſthus adulter. 297
Ægis Palladis. 117. 122. 542
Æmulatio ſtolida. 242
Æneæ pietas 468. deſcenſus ad inferos. 478
Æolus ventorum Rex. 618. ſymbolicè. 623
Æſon Rex 197. ex ſene juveneſcit. 206
Æſculapius. 380. 386
Ætates quatuor ſive ſæcula. 31. ſeq.
Affectiones animi 202. 287. 620. 621
Agamemnon Rex 297
Aglauros invida femina. 261
Agriculturæ laus. 162
Ajax Oilei filius. 440
Ajax Telamonius. 439. 442
Alæ Dædali. 239
Alcides unde dictus. 281
Alcinoi horti & menſæ 415
Alcithoë & ſorores in veſpertiliones. 104
Alcmæon Amphiarai filius, patris ultor. 305
Alcon ſagittarius excellens. 76
Alcyonum allegoria. 353. & additamento. 2
Alexander M. cantu variè affectus. 323
Ἀλεξίκακοι. 655
Alter Ego. 650. 653
Althæa ſaga. 241
Alpheſibœa occiſum maritum ulciſcitur. 305
Amaſij ſtulti. 110. 112 113. 118. 450
Amazones. 286
Ambitio, ambitioſus. 62. 308. 623
Amicitia. 211 215. 216. 297, 650. ſeq. mala 211. 654. falſa 651. lubrica. 655
Amici fideles 650. ſeq.
Amor conjugalis. 328. 472
Amoris inhoneſti exitus. 215
Amor ſui. 91. cæcus. 417. 617
Amphiaraus Vates. 304. 311
Amphion mirabilis fidicen. 177. cantu ædificat.
Anchiſes. 464
Andromeda à Perſeo liberata. 118
Androgei cædes. 212
Anima illigata corpori. 368
Animalia cur in cœlo? 231
Anſer ſymbolicè. 629
Antæi & Herculis lucta. 287
Antonius triumvir mulieroſus 218
Ἀπάθεια Stoica. 204

Digitized by Google

Apes Symbolum regiæ dignitatis & beneficentiæ. 568
Aper Calydonius. 211
Apollo 551. ejus laurus, cygnus, tripus, crines. 552. ara in Delo 554. arma & ſagittæ. 555
Appetitûs & rationis lucta. 202. 287
Apotheoſis Herculis. 293
Aquæ hauſtus. 185
Aquila Symbolicè. 571
Arachne puella in araneam. 167
Araneæ labores. 169
Arbor ambulans. 268
Arcadicum germen. 19
Arcanum ſervandum. 246
Areopagus. 292
ArethuſaNympha. 146
Argonautæ. 197. 324
Argus centoculus. 64. 67
Ariadne. 212. 233
Aries ſymbolicè. 205
Arion citharœdus. 330
Ariſtæus Proteum ligat. 264
Arma juſta & pia. 313
Arrogantia & faſtus 41. 485. 486. 487. 489. 490
Artes liberales. 134. 398. earum oſores. 325.
Artes mechanicæ. 398
Artifices mechanici. Vide, opifices.
Arundini qui ſimiles. 21. 68
Aſcalaphus puer in bubonem. 146. 149
Aſinus in pelle leonis 288. ſtolidè blandiens. 525
Aſininæ aures. 19
Aſpectus feminarum. 455. 456. 457. Vide Oculus. Femina.
Aſtrææ virginis imago & officium. 36
Atalanta virgo. 241. 341
Athamantis & Inûs conjugum Furiæ. 114
Athei. 40. 41
Atlas. 118. 123
Avaritia. 194. 197. 394. 422
Audacia. 272
Averni deſcenſus. 478
Augiæ ſtabulum. 289
Aulicus. 315. 605. 623
Aurora Muſis amica. 127
Auſter ſeu Notus ventus. 619
Autolycus fur. 602

B.

Bacchi cognomina & ſacrificulæ. 96. navis. 97. imago. 98
Baldvini caſtitas. 385
Baltheus reginæ Amazonum 283. 289
Battus, Battologia. 20
Beatorum ſedes. 497
Bellerophon 124. ſeq.
Belli ſemina. 82. cauſa feminæ. 457. calamitates & effecta. 590. 592. 593. 594. cur bellandum. 595. quomodo? 596. 597
Bellona. 591
Beneficentia. 164. 253
Beſſi hirundines. 189
Blatero. 20
Boreas ſeu aquilo ventus. 618
Bos laboris Symbolum. 82. Vide, Taurus.

C.

Cacus latro. 282. 292
Caduceus Mercurii. 76. 600. 601. 604
Cadmus ſeminat milites. 81
Caligulæ ſtultus amor in equum. 21
Calliſto virgo in urſam. 51
Cancer Herculis 292. Mercurii 606
Canes Aulici. 86
Canes Jovis. 194
Canes cœleſtes. 231
Cantus laſcivi. 157. 325. 410
Canitûs vis & potentia. 177. 321. 322. 330
Capillorum retia. 119. vanitas. 120
Caſtitatis præſidia 3. gloria. 4. fuga. 5. inſidiæ 140. 382. præmia. 385. indiget cuſtodiâ. 79. 137. comes ſapientiæ. 133. 545

Caſti.

Index rerum præcipuarum.

Caſti. 38. 383. 420
Caſus. 511
Catella lacrimans & procans. 139
Centauri & Lapithæ 218. 283. 646. 647
Cephalus imprudens uxorem occidit. 228
Cepheus Rex filiam exponit belluæ marinæ. 118
Cerberus triceps canis. 289
Ceres, dea frumenti. 159
Cerva æripes. 282. additam. 5
Ceyx & Alcyone in aves cognomines. 350
Charitas patriæ. 373. 378. conjugum. 311, 328
Charites ſeu Gratiæ. 521. earum nomina, habitus officium. 521. 524
Charon portitor infernalis. 481
Charybdis. 363. 365. 369
Chimera monſtrum. 129. 131
Chiron centaurus. 199. Achillis præceptor. 430. 431. ſymbolum timoris Dei. 435. vigilantiæ. 438
Circe trivenefica. 408
Clava Herculis ſymbolicè. 288
Clementia. 571
Cleopatra illex virorum. 130. 344. ejus navis. 103
Climene, mater Phaëthontis. 59
Clypeus pro cunis. 431. Achillis. 437. Minervæ. additam. 13. v. Ægis.
Clytemneſtra adultera. 190. 197
Cœlum Neronis & Choſroæ. 488
Cognitio ſui. 8. 24. 55. 92
Columbæ duces Æneæ. 478. ſymbolicè quid? Ibid.
Columnæ Herculis. 281. 989
Comeſſatio. 26
Concordia 43. 179. 242. 655
Concupiſcentia. 28. 122
Conjugalis fides & amor. 328 550. 554. 420. 472
Conjugium. 29. 30. 83. 123. 254. 342. 343. 350. 616
Conſcientia mala, bonâve. 27. 31. 68. 190. 292. 301. 481. 490. 519. 520. 524
Conſilium. 42. 200
Copronymi ſordes. 452
Corneliæ liberi ſunt mundus muliebris. 176
Cornu-copiæ. 270. additam. 14
Cornua Bacchi. 99
Corpus decipit animum. 106
Convitiator 184. Vide Obtrectator
Crater unde dictus. 100
Credulitas incauta. 386. 464. 466
Creon Rex Corinthiorum. 207
Crocodilus. 403
Crudelitas. 407. 564. 594
Culex in cornu tauri. 11
Cultûs divini neglectus. 106
Cupiditates malæ. 120. 122. 260. 285. 493. 494
Cupido, amoris Deus, 533. cur puer, nudus, cæcus? 534. alatus, Sagittarius? 535. ejus prava indoles. 536. ſpicula diverſa. 533
Cupidinis & Mortis tela mutata. 535
Curioſitas 28. 87. 89. 329. ſciendi 27
Cuſtodia pudicitiæ. V. Caſtitas mulierum. 52. V. Mulier.
Cyclops Polyphemus. V. Polyphemus
Cyclopis donum. 406. Cyclopes Vulcani ſervi. 404. 610. Cyclopica vita. 407
Cygnus Rex in cygnum avem. 69
Cygnis poëtæ ſimiles 71. Cygnus Symbolum bonæ mortis. 71. Apollinis. 552
Cyllarus equus Caſtoris. 656
Cypariſſus puer in cypreſſum. 336. hujus Symbolum 339
Cyri Perſarum regis caſtitas. 381

D.

DÆdali felix volatus. 232. invidentia. 233. monita paterna. 235
Dæmonum crudelia ſacrificia. 371. monſtroſæ formæ. 585. 647
Danaë à Jove decepta. 68
Danaidum dolium & perfidia. 459

 Daphne

Daphne virgo generoſa. 2
Dearum certamen de pulchritudine. 460
Deformitas. 93
Dejaniræ donum exitioſum. 30
Delator improbus. 549
Delphinus ſymbolicè. 334
Demetrius caſtus adoleſcens. 381
Deo flos ætatis dedicandus. 317. ejus ſubitum auxilium. 374
Deucalion è lapidibus homines excitat. 53
Diabolus eſt Proteus. 268. 222. centautis ſimilis. 647
Dialectici. 568
Diana dea. 631. 632. caſtitatis exemplar. 637. infera. 534. ejus habitus 647
Dii conjugales. 192
Diogenes canis. 86
Diomedis equi carnivori. 286
Dioſcori 648
Diſcipulus 166. 609
Diſcordiæ pomum. 450. Diſcordia. 654 655
Diſputator acer. 123
Dives infelix. 15. indoctus. 19
Divitiæ 587. 588. 630. V. Plutus.
Docti. 72. V. Litterati.
Dodonæum æs. 113
Domitianus Imp. ſtylo muſcas configit. 157
Draconis dentes fati. 81. ejus ſymbolum. ibid. & pag. 67. 81. 82. V. Python.
Dux belli. 82. 122. 273. 313. 540. 541. 580. 561. 594. 596. 597. V. arma

E.

Ebrietas. 99. 218. 295. in muliere probroſa. 200
Edeſſa urbs à Saracenis quomodo capta. 457
Educatio. 115. 160. 352. 353. 430. 431. 433. additamento 2
Eleonora Soſæ conjunx pudiciſſima. 89
Eliſæus punit petulantes pueros. 143
Eloquentia. 65. 66. 381. 603. 605. 607
Elpenor in ſuem verſus, additam. 10
Elyſii Campi. 497
Endymion dormitator. 634
Epaphus Solis filius. 59
Epicteti lychnulus, additam. 2
Epimenides dormitator. 634
Epimetheus inſipiens. 28. 30
Ericus Rex Daniæ cantu in furorẽ actus. 323
Erigone. 36. V. Aſtræa.
Eriphyle, perfida uxor. 304. 309
Eriſichtonis fames. 255. 257
Eros & Anteros contrarii Cupidines. 537
Eteocles & Polynices fratres mutuis vulneribus occumbunt. 304. 308
Europa puella à tauro avecta. 77
Eurus ſeu vulturnus ventus 619
Eurydice Orphei conjux bis ad inferos rapta 320
Eundum quò Deus vocat. 608
Eurylochus ſocius Vlyſſis ſpreuit poculum Circes 409
Eutrapelia quid? 324
Εὐθανασία. v. mors bona parentũ 210. 236
Exemplum. 573

F.

Fabri. 613. 614
Fabularum origo, utilitas, dignitas, diviſio, tractatio. V. præfationem. & pag. 50. 58. 59. 72. 249. 609. 619. additam. 7
Facies ſpeculum mentis. 24
Factionum concitatores. 82
Fama. 375. 378. 597
Fames. 256. 257
Fatum quadruplex. 502
Fauni V. Satyri. Favor Principum 52. V. Princeps
Feminarum cuſtodia. 53. imperium. 289. 621. labor. 105. loquacitas. 133. 146. mutabilitas. 150. arrogantia. 179. 460. illecebræ. 410. Ira. 424. 621. ſunt bellorum cauſæ. 457. &c. V. Mulier.

Vide

Digitized by Google

Vide cui fidas. 20
Figulus figulum odit. 233
Filii imitatores parentum. 300. 307 improbi. 612
Fiſtula. 6. 9. 12. 65. 404
Fluvii inferorum. 442. 582
Fluviorum utilitas. 274
Fœdera inconſulta. 214
Forma 92. 94. 385. 456. 528. 645. V. pulchritudo.
Formicarum natura & induſtria 222. 223.
Formicæ in homines. 221
Fortitudo. 201. 214. 288. 291. 578
Fortuna. 507. 509. 510. 512. ejus tragica exempla. 515. eſt reverenter habenda 516. ejus rota. 515. 515
Fratrum iræ. 309
Fulmen 570. 571. 611
Fungino genere nati. 227
Furiæ 301. 307. 482. 593
Furtum. 282. 293. Furum deus. 607

G.

GAleaPlutonis. 117. 603. Minervæ addi-tam. 13
Galerus Mercurii. 604
Gallus gallinaceus ſymbolicè. 204. 540. 590. 605
Ganymedes Jovis pincerna. 314. imago aulici. 815
Garrulus. 184
Gaudia mala. 479
Geryon tricorpor. 282
Gigantes, Gigantomachia. 38. 40. 41
Glaucus piſcator in deum marinū abit. 275
Gorgonides à Perſeo victæ 117. ſeq. earum allegoria. 121
Grammaticorum nugæ. 168
Gratiæ ſeu Charites. 521. 563
Gratus animus. 212. 275. additam. 14
Grues. 401
Gula 147. 259. 368
Gygis annulus. 515

H.

HEcate dea infernalis. 635
Heredes prodigi. 198
Hæreticus, hæreſis. 66. 168. 184. 186
Halcyonis dies. 312
Harmonia Cadmi uxor, 82. 88
Harpalice noverca. 193
Harpe Mercurii. 604
Harpyiæ 194. 195. ſeq.
Haſta laureata. Minervæ, 313
Hauſtus frigidæ. 185
Hebe pocillatrix Jovis. Juventutis dea. 305. 314
Hecuba in canem. 422. 425
Helena funeſta fax virorum 454. prodit maritum. 454. eius aſpectus 454. interitus. 456. prodit Trojam. 464. eſt peſtilens aſtrum. 654
Helicon. V. Parnaſſus.
Heliogabalus araneas captat. 106. 167
Herculis bivium. 275. 279. acta 281. in rogo. 284. furens. 291. alexicacus. 291. cum Samſone comparatio. 294
Hercules Gallicus. 605
Hermæ ſtatua. 605
Heroum filii noxæ. 616. &c.
Herſe puella Mercutio deſponſata. 261
Heſperidum aurea mala additam. 2
Hippocampus, equus Neptuni. 268
Hippocrene fons Muſarum. 124
Hippodamia Pirithoi uxor 212
Hippodamia Oenomai regis filia procos eludit curuli certamine. vincitur à Pelope. 345
Hippolyte Amazonum regina ab Hercule capitur. 211. 283. ejus baltheus 289
Hippolytus caſtiſſimus adoleſcens. 379. cur Virbius dictus? 385
Hippomenes Atalantam curſu vincit projectis pomis aureis. 341. 342
Hircus Symbolum libidinis. 129
Hiſpanicus genius. 174

Hominis

Hominis pectus vivarium beſtiarum. 231
Homo inconſtans. 265. arbor ambulans. 262. lapis. 55. ejus nobilitas 26. mutatio in beſtiam. 25. 44. 409. ſtudia inania. 167
Horæ Gratiarum comites. 569
Hoſpitalitas. 231
Humanitas. 57
Hyacinthus in florem ſui nominis. 24
Hydra ſepticeps. 256. 287
Hymenæus. V. Thalaſſio. eſt nuptiarum deus 192. additamento. 3

I.

I. S. Jacobus Niſibenſis Epiſcopus punit effrontes puellas. 143
Jactantia. 13. 271
Jambus puer malus in ſtellionem. 141
Janus bifrons & quadrifrons. 565
Jaſon imago herois. 197
Icari volatus infelix. 232
Imago B. V. 420
Imprecatio parentum. 307
Impudicitia. 52. 68. 129
Inconrinentia. 384
Incus. 614
Indocti. 12. 55. 72. 609
Ignaviæ ſtratum. 75. V. Pigritia.
Ignis Promethei. 26
Igniculi naturæ. 161
Indoles 161. 199. 523
Indulgentia vitioſa. 61. 580
Ingenium, ingenioſi. 25. 234. 405
Ingratitudo. 87
Inhoſpitalitas. 122. 251
Inhumanitas. 182. 254
Innocens pro nocente plectitur. 373
Indurati contra vulnera. 437
Inferorum fluvii. 482. 582. Judices. 483 regio. 481. ſupplicia. 486
Ino ſe cum filio Melicerta in mare præcipitat. 114
Invidia. invidus 232. 233. 261. 285. 318. 402. additamento. 4
Jo à Jove ſeducta. 64. in vaccam mutata. furiis agitata. 68
Jobates Rex Bellerophontem inſidioſè periculis obiicit. 125
Jocaſta infelix Oedipi uxor. 303
Iphigenia cultro victimario ſubducta 292. 396
Ira, iracundus. 19. 443. 444. 445. 446. 448. 595. 597. 622
Itys puer patri Tereo comedendus apponitur. 188
Judex 18. 150. 450. 483. 484. 606
Julianus apoſtata. 452
Junius Brutus ſapienter ſtultus. 55
Juno. V. Mulier. Femina.
Jupiter in taurum. 77. in aureum imbrem. 68. peragrat orbem. 246. educatur in antro 567. ejus ſimulacrum. 569. eſt idea boni Principis. 569. 571. etiam mali. 572. libidinoſus. 574. cur feriat innocentes. 570
Juſtitia 36. 37. 579
Juventus. 68. ejus cupiditates. 62. 459. 603
Ixionis rota. 491

L.

Labor. 56. 163. 169. 226. 239. 493
Labores Herculis. 286
Labyrinthus. 232
Lajus Rex à filio Oedipo interimitur. 303
Lampadaphoria feſta. 612. Lampada tradere 612. 613
Laomedon perjurus punitur. 283. 346
Lapides in homines 54. 57. In lapidem homo. 20. 118. 119. 171
Laurus Symbolum caſtitatis. 4. linearum. 552
Leander temerarius amaſius. 112
Legatus vafer. 66
Leno, lena. 67. 78. 139
Leo Herculis, ejus pellis. 211. 282. 288. 448

Leo

Leo Alberti V. Ducis Bavariæ. 288
Leo Imperator quomodo ad regnum pervenit. 186
In leones converſi conjuges. 342
Leo Symbolum iracundi. 295
Leucothea dea marina. 115
Levitas puellarum. 78. 79. 80
Lex magis, quàm Rex, obſervanda. 565
Liberi 115. 175. 176. 307. 469. ſeq. 612
Libido. 52. 68. 77. 78. 129. 191. 231. 243. 289. 367. 412. 413. 417. 437. 478
Libidinoſus 77. 112. 191. 192. 573. 574
Lingua gratioſa. 523. petulans 142. contumelioſa. 144. calumnians. 149. fraudulenta. 403
Linguæ vitia. 63
Litteræ. 12. 13. 80. 158. 213. 334. 548. 549
Litterarum & armorum conjunctio. 403. 544
Litterarum curæ. 27
Loquacitas 20. 133. 246. &c.
Lotophagi ſymbolicè. 396
Luctus inordinatus. 70. 338
Lucubrare & lucerna. 544
Ludovicus ſeverus ſubitò incaneſcit. 191
Lumen ſapientiæ à Deo petendum. 136
Luna cœlo detracta. 633. 634. ejus varia Symbola. 633. Lunus ſeu Luna maſcula. 632
Lupus ſymbolicè. 45
Λυκανθρωπία. 50
Lycaon in lupum. 43
Lychas ab Hercule in mare projectus 284
Lyra Orphei aſtris inſerta. 320. Paridis & Achillis diverſa lyra. 454. Apollinis. 10. 554. Mercurii. 601

M.

Magia. 272
Magiſtratus ſapiens. 580
Magnatum vitia. 21. 189
Maledicentia. 183. Redit in autorem. 661
Manſuetudo. 623
M. Antonius Triumvir. 344
Mare triplex, in quo jactamur. 581
Maritus uxorius. 176
Mars 271. in judicium vocatus. 292. 589. ejus comites. 590. 592. effigies. 591. animalia ei ſacra. Ibid. eſt ſymbolum iracundi. 597
Marſyas excoriatus. 9
Matres perdunt liberos. 116
Matrimoniorum difficilis delectus 355. eorum Charites. 419
Matuta dea marina. 115
Medeæ facinora. 206
Medicorum laus 386. vituperium. 387. arrogantia. 388. honores. ibid. conditiones. 389
Meduſa horrida mulier. 117
Meleagri titio fatalis. 240
Meleagri ſorores in aves Indicas. ibid.
Mendacium. 360. 395. 401. 608
Mercator. 603
Mercurius fallax. 65. qualis 600. eſt imago Legati. 604. Ei dicatus vitulus, lingua, cancer. 606. eſt furum & mercatorum deus. 607. mendax, furax 608. monſtrator viarum. 608. ejus teſtudo ſeu lyra. 601
Mercurius truncus. 609
Meſtra Eriſichtonis filia in varias formas. 259
Metamorphoſes quare fictæ. 50
Midas Rex ſtolidus. 13. 18
Minerva bucculenta. 6. eius clypeus. 211. 541. eſt ſapientiæ & armorũ dea 538. cur Vulcanus adfuit naſcenti. 540. ejus habitus & artes. 542. ei ſacer gallus gallinaceus 66. 540. noctua. 541. olea. 542. cur torviore vultu. 541. cur virgo. 545
Minimi officii remuneratio ampla. 186
Miniſtri Principum. 195
Minos Rex iuſtiſſimus 211. 245. 483
Minotaurus Symbolum ſecreti. 210

Miſomuſi. 325
Modeſtia 176. 516
Mœnia Spartæ. 179
Moly herba 409. 416
Momus deorum omnium irriſor. 656
Monarchiæ quatuor. 32
Montes Muſarum. 135
Monyma regina diademate ſe ſtrangulat. 447
Mores pueriles. 337
Moroſi. 524
Mors bona. 71. juvenum immatura. 316
Mulier. 7. 53. 194. 208. 306. 309. 310. 348. 455. 496. 625. 626 627. 629. 655. &c. ebria 100. & additam. 13
Mulieres illuſtres. 310
Munus inconveniens. 231. exitiale. 29. 30
Muris Armenii mundities. 89
Muſæ ſeceſſum amant. 135. vincunt Sirenas. 159. earum nomina & officia. 546. Præſidium & oblectatio. 547. cur in montibus habitent. 549. V. cantus.
Muſica, Muſici. 6. 9. 13. 321. 323. 333. 435 436
Myrmicoleon Symbolum frugiperdæ. 224
Myrmidones è formicis orti. 222
Myrtili aurigæ perfidia & pœna. 347
Myrtus Veneri Sacra. 529

N.

NArciſſus in florem ſui nominis. 90
Navis Bacchi. 97. & Veneris. 103
Nemo. 405
Neptunus, deus maris. 574. ejus currus & equi. 577. Symbolum eſt ſapientis Principis, aut magiſtratûs. 579
Niſus & Euryalus amici intimi. 652
Niobe regina in ſaxum vertitur. 171
Niſus Rex in avem haliæetum abit. 245
Nobilitas. 201. 477
Noctua cur dicata Palladi. 549
Nugæ variæ. 168
Nuptiæ fauſtæ. 82. infauſtæ. 112
Nutrices. 160. 568. 630. V. Amalthea.
Nympharum nomina. 575

O.

OBtrectator. 87. 657
Occaſionis imago. 563
Occulta revelantur. 21. 423
Occupationes inanes. 168. 169
Oculorum curioſitas. 87. 455. 456. 457
Oedipus. Oedipodæ tragici. 305
Oeneus Rex, Meleagri parens. 240
Oenomai regis crudelitas in procos filiæ. 347
Offenſio magna in re parva. 329
Officiales Principum. 195
Olea Symbolum litteratorum. 543. V. additam. 3
Omphale Herculem amore dementat. 283 289
Opes. V divitiæ.
Opificum invidentia. 233. Opifices, 615. 616
Orator. 66. 581
Oreſtes inſanus. 297. 301
Orgia Bacchi. 97
Orpheus. 319. 324. 325. 326. 327. ejus lyra. 325. V. additam. 1
Oſores & cenſores hominum qui? 659
Oſſa terræ. 54
Otium litterarium. 135. Otium. 301. V. Ignavia.
Ova in faciem projecta. 425

P.

PÆan cantus. 554
Palamedes vir ſapiens ab Vlyſſe fraudulenter circumventus. 401
Palamedis aves. 401
Pales dea pabuli. 643
Palladium Trojanum. 397
Pallas. V. Minerva, & additam. 3
Pan Deus paſtorum 643. panicus metus. 606

Digitized by Google

Pandoræ doloſa pyxis. 28
Paraſiti. 85
Parcæ fatorum deæ. 243. 500. earum ſtamina. 501. &c.
Parentes 61. 67. 76. 115. 154. 235. 259
Paris & Helena faces belli Trojani. 449
Paridis lyra. 454. libido. 450. ſtolidum judicium. 450. mollities. 454. pernicies patriæ. 453
Parnaſſus. 53. 548. 549. 554
Paſiphaë impudica mulier. 232
Paſithea qualis dea. 522
Paſtor populi. 66. 406
Paſtor ad ſepulchrum Orphei dormiens 320
Patriæ charitas. 373. 468. 477
Pavo ſymbolicè. 627. 628. 629
Paupertas. 246. 174
Pacis imago. 599. 603. 604
Pegaſus, equus alatus. 126. 127. 117
Pelias rex. 197. à filiabus fraude Medeæ deartuatus. 207
Penelope Vlyſſis conjux caſta. 392. 417
Pentheus Rex laceratus à Mænadibus. 101
Perdix adoleſcens in cognominem avem migrat. 232
Perfidia. 247. 303. 307. 348. 403. 459
Peregrini. 141. 183. 248
Perſeus herois imago. 116. 118
Phaëthon incendiarius 58. ejus ſorores migrant in populos arbores. 60
Phædra impura noverea. 380
Phidias ſtatuarius. 24
Philautia ſeu amor ſui. 91
Philemon & Baucis pii conjuges. 248. ſeq.
Philoctetes Herculis comes. 254
Philomela in avem ſui nominis. 187
Phineus in ſaxum converſus. 119. crudelis in filios. 193
Phineus Rex, crudelis in filios. 193. ab harpyis infeſtatur. Ibidem.
Philippi Macedonis modeſtia. 175. 516
Phyſiognomia. 46
Picæ ſymbolicè. 132
Pietas in parentes. 469. 471. 478. in Divos. 468. 469
Pingendi imperitus ab Apelle tacere juſſus 661
Pirithous fidelis amicus. 211
Plexippus & Toxeus fratres à Meleagro interfecti, ab Althæa ſorore vindicati. 241
Pluto inferorum Rex. 583. ejus regia & imago. Ibid. rapit Proſerpinam 137
Plutus divitiarum Deus. 583. 587. eſt claudus, alatus, cæcus. 581. ejus comites. ibid. eſt puer & ſenex. 588
Pœnitentia ſera matrimonii 30. Eſt comes Occaſionis. 563
Poëtæ cygnis ſimiles 71. eorum favonii. 72
Pollux. V. Caſtor.
Polycratis regis infelix felicitas. 514
Polydorus ex tumulo loquens. 421
Polynices. V. Eteocles.
Polyphemus cyclops. 404. ejus donum. 406
Poma Hippomenis. 42. Veneris. 527. Herculis addictam. 2
Portunus Deus portuum. 115
Præceptores. 82. 75. 609. 614
Præſidentia 42
Præſagia & prognoſtica pueritiæ 393. 452
Princeps. 42. 435. 437. 438. 571. 573. 578. 579. 620
Principum favor. 52. 315
Principiis obſta. 243
Probitatis tutela. 54
Procris Zelotypa ab ignorante marito occiditur. 228
Procuſtes infamis latro. 211. 221
Prodigalitas. 368
reditio. 247
Progne in hirundinem. 187
Prometheus fictor hominis. 22. 23. ſapiens. 30. alligatus Caucaſo monti. 26.
Proſerpinæ raptus. 137. ejus fatale pomum. 146 47 crinem ſecat morituris. 582
Proteus in varias formas. 263
Providentia divina rerum omnium gubernatrix. 546
Prudentia in uxore deligenda. 30

Prudentia 200. 215. 465. 477. 566. 578. 580
Pſeudopoliticus. 266. 403. 572
Ptolomæus Rex de muſica malè differens confunditur. 661
Pudicitiæ cura. 79. 88. amiſſæ dolor. 80. V. caſtitas.
Puellarum cuſtodia. 67. levitas 68. deceptio 217. ſunt arundini ſimiles 169
Puer 142. 144. 146. 337. 353. 433. 608. &c. Vide præſagia.
Pueritiæ ornamenta. 95
Pugnandum aperto Marte. 275. etiam dolis. 273
Pulicis ſaltus. 168
Pygmæi Herculis pollicem metientes. 288. V. additamentum 8
Pylades & Oreſtes amiciſſimi. 297
Pyramus amator infelix. 108
Pythagoræ litteræ. 278
Pyrrhæ aurea menſa. 16
Python draco. 75. 76. 77

Q.

Quadruplator. 149

R.

Ramus aureus inferorum Symbolicè. 477
Rana Symbolicè. 184
Rationis & Appetitûs luctâ. 202. 287
Religionis neglectus. 97. 242. 427. cura. 399. falſus prætextus. 464. 465
Religioſus 158
Religionum deriſor à canibus dilaceratur. 658
Rex puer. 62
Rhadamantus inferorum Judex. 483
Rivales feminarum. 243
Rota Fortunæ. 514. 515
Rumuſculorum vanitas. 375
Ruſticorum inhumanitas. 182

S.

Sacrilegium punitum. 349
Sagarum maleficia. 243
Salmacis Nympha impudica. 698
Salus ex hoſte. 438
Samſon cum Hercule collatus. 295
Sapientiæ comes caſtitas. 133. 545. ejus ſymbolum Pegaſus. 126
Sapiens 326. 339. 399. 540. 557. 609. 620
Saturnus. 560. devorat liberos. 560 564. ejus ſimulacrum. 561. eſt Symbolum boni, maliſque Principis. 567
Satyri & Sileni Bacchi ſtipatores. 101. 641. petulci. 643
Scelerati non lugendi 70
Scholæ. 528
Sciendi curioſitas. 26. 124
Scilurus Rex filios concordiam docet. 179
Scipionis bivium. 276
Sciron vel ſcinis latro. 215
Scylla Niſi Regis impia filia. 245. 248
Scylla monſtrum marinum. 363. 365. 369
Securitas incauta. 148. 466
Seditio in magiſtratum. 48. 581
Semiramis regina, impotens femina 290
Senſus quinque ſunt Solis filiæ. 598
Serpens in collo pueri. 76
Severitas mala. 572. bona. 579
Sileni. 642
Sinon proditor Trojæ. 462. ejus fraudes 66. 465
Sirenes blanda, ſed exitioſa maris monſtra. 151. 154. 155. 157. 159
Siſyphi ſaxum ſemper revolubile. 492
Smyndirides perditus juvenis. 57
Societas mala. 140
Socratis nugæ. 168. phyſiognomia. 46. cur ſimilis Silenis. 645 654
Solis regia 59. encomium. 555. eſt ſymbolum boni Principis. 555. & viri ſapientis. 557
Somni & Somniorum imagines. 357. diverſa ſomniorum genera 358. eorum vanitas. 360. ſignificatio. ibid. porta gemina. 361. Somnolentia 634
Sophiſta 185
Specimen pueritiæ. 285

Speculi

Speculi varius uſus. 8
Spes. 28. 524
Sphinx Symbolicè. 306. 367
Spurina caſtus adoleſcens. 387
Stellio Symbolum nequam pueri. 144
Stenobœa regina inſidiatur pudicitiæ Bellerophontis. 125
Strategemata. 275
Striges. V. Sagæ.
Strophades inſulæ unde dictæ. 194
Superbia. 41. 141. 172. V. arrogantia.
Supplicia inferorum. 6. 486. Ajacis. 658
Studioſi 615
Stymphalides aves. 288. 289
Suſpicio. 446. 621
Sutor ne ultra crepidam. 660
Sybaritæ molles & ignavi. 57
Syrinx Nympha in arundinem. 68
Σῦς ſeu Sus torrens fatalis. 321. 325

T.

TAlaria Mercurij. 603
Tantalus & Tantalidæ 296
Taurus 78. 553. V. Bos.
Telegonus Vlyſſis filius patrem inſcius interemit. 392
Telemachus ejusdem filius. 390
Telephi vulnus & curatio. 438
Temeritas. 42. 288
Templorum reverentia. 349. 440. 444
Tempus Symbolicè. 561. 562. 563
Tentationum principiis obſiſtendum. 158
Tereus Rex adulter in upupam. 187
Thalaſſio. 105
Thaumaſtus ſervus hauſtu frigidæ magnos honores comparat. 186
Themenus & Axion fratres à ſorore occiſi. 305
Themis dea juſtitiæ. 53. 507
Θεόμαχοι. 43
Theſei præclara facta. 210. mala credulitas. 380
Thisbe puella laſcivi amoris victima. 108
Thraſo. 571
Thyeſtes adulter. 297. 305
Timor Dei. 416. 435
Timotheus Muſicus. 322
Tireſias vates excæcatus ob oculorum curioſitatem. 89. 545
Tithoni infelix longævitas. 17
Tityi gigantis impij ſemper rodens vultur. 490
Torris ſeu titio fatalis Parcarum. 241
Transformationes Poëticæ unde? 46. 56
Triptolemus mirus Cereris alumnus. 159
Triton deus marinus. 575. eius imago. 576
Tritonia. 6. Trivia. 631
Trojæ proditio & interitus. 463. Trojanorum ſocordia. 466
Truncus Mercurius. 609
Tydeus Adraſti regis gener. 304
Tyrannus. 45. 407. 564

V.

VEllus aureum. 197. quomodo inventum. & ejus equites. 206
Venationis damna. 85. laus. 380. 640
Veneficæ plures, quàm venefici. 636
Venti venditi. 395. Symbolicè. Ventorum nomina & officia. 618. 619. eorum Symbola. 625
Venus amorum dea 525. unde dicta & orta. 526. eius currus. ibid. cur ei ſacri cygni, columbæ, paſſeres. 526. 527. eius comites. 527. poma, additam 12. roſæ, corollæ, Speculum. 527. 529. cingulum, Supellex, antrum 530 familia. 531. ſtatua. 67. navis. 103. Veneris & Libitinæ templum. 112
Verecundia 95
Veritas. 438
Veſpertilio. 105. 107
Via ad cœlum & inferos. 278
Victor cupiditatum. 120. 122. 417
Victoriæ imago. 599
Victor uxorem includit dolio. 427. 420
Vigilantia. 66. 438. 578

Index rerum præcipuarum.

Vini commoda. 98. 515. incommoda. 98. 99. 101.
Vir conſtans. 154. 158. 290. 411. 630
Vitbius deus. 585
Vires ſine conſilio. 417. cum conſilio 400
Virga Mercurii. V. Caduceus virga diſciplinæ. 433
Virga. 1. 2. 3. 67 139. 545. 637
Virtus gaudet aſperis. 125. 290. inſerit aſtris. 291. eius calcar. 200. præmium. 274. eius comes invidia. 318. eius imago. 275. in primis annis ſe prodit. 282. inter duo extrema navigat. 360. eius curriculum & remora. 343. 345. eſt inimica voluptati. 414. eius experimenta. 414. 415. 477. 613. virtutes Cardinales additam. 7
Vita hominis lampas. 243. 612
Vitellij patina. 61
Vitia capitalia. 286
Vitulus Mercurio ſacer. 661
Ulyſſes Sirenes ſpernit, 154. 158. 411. cum Diomede Trojanis ſurripit palladium, 397. exoculat Polyphemum, 404. Circes incantamenta ſolvit. 408. eius labores & pericula. 390. naufragium. 414. aſtutia. 393. fraudulentia. 401. redit in patriam, & à filio ignotus interficitur. 392
Voluptatis imago. 275. lenocinium. 138 396. 397. 409. vanitas. 477. damna. 152. 367. 412. 415. ſtadium. 345
Vota hominum ſtolida & inania. 16. 17
Vrſa major & minor cœleſtis. 52
Vxor bona. 418. 419. mala 29. 31. 419. 425. 427. 428. quomodo ferenda. 426. compeſcenda. 427
Vxorius vir. 372. 629. additam. 17

Y.

Y. Littera ſymbolica. 377

Z.

Zelotypia. 190. 391
Zephyrus occidit Hyacinthum. 94. qualis ventus. 619
Zetes & Calais alati Boreæ filij fugant harpyias. 195

Menda typi ſic emenda.

Littera f. verſus à fine paginæ numerandos, P. paginam & L. lege denotat.

IN Dedic. facie ult. v. 8. L. in fluxu. In Præfat. facie 9. v. 12. f. L. Philoſophum. Ibid. fac. 10. v. 8. f. L. γνώμας. Pag. 5. v. 11. f. L. caſta. p. 12. f. v. 7. L. famæ. p. 16. v. 5. L. jejunus. ibid. v. 2. f. L. ſupplicium. p. 18. f. v. 10. L. palla. p. 47. v. 3. f. L. conſentioſus. p. 60. v. 13. L. natóque & inſtructo. p. 68. v. 8. L. oculeus. p 85. v. 13. L. piſcari p. 101. v. 13. L. voravit. p. 106. v. 6. L. texendo. p. 127. v. 10. L. putant. p. 137. v. 11. L. artes. p. 138. v. 5. f. L. ſonorus loquacibus undis. p. 143. v. 11. f. L. quæ. p. 143. v. 16. f. L. ſubdito. p. 166. v. f. 8. L. inſanè. p. 196 v. 1. L. noluerunt. p. 197. v. 7. f. L. Boreadas. p. 205. v. 12. L. Galieni. p. 207. v. 2. L. implicatum. p. 270. v. 8. L. aulularia. p. 271. v. 2. f. L. arctum. p. 274. v f. 4. L. ſequitur. p. 294. v. 12. L. arces. p. 300. v. 11. L. falſum. p. 320. v. 5. L. flebilibus. p. 329. v. 6. f. L. offenſio. p. 340. v. 7. f. L. nauteam. p. 350. v. 17. L. vatidicum. p. 366. v. 13. L. Circe p. 367. v. ult. L. Promeij. p. 382. v. 9. f. L. Hippolytum. p. 417. v. 21. L. rudiculis. p. 440. v. 17. f. L. fulmine. p. 503. L. ſiccidum. p. 528. v. 2. f. L. ſapidum. p. 191. v. 4. f. L. terruit. p. 22. v. 7. L. ἀνθρωποπλάςης. p. 10. v. 6. f. L. προμηθεύεσθαι. p. 71. v. 13. L. εὐθανασίαν. p. 73. v. 9. L. πύθεσθαι. p. 343. v. 11. f. L. φιλανθρωπία. p. 518. v. 16. L. νεμεσάω. p. 598. L. χειρῶν. ibid. v. 7. f. L. ἡδονήν. p. 628. v. 2. L. caudam. p. 191. v. 4. f. L. terruit. Reliquos errores, qui hic notati non ſunt, eruditus Lector facilè corriget, præſertim quosdam characteres Græcos, & accentus vitiosè poſitos.

F I N I S.

A01 1454667

Digitized by Google

Digitized by Google

D. 102.

Digitized by Google

Digitized by Google